

TE IS MEGÉRTHETED A BIBLIÁT!

**Lukács, a Történész:
Az Apostolok Cselekedeteinek Könyve**

BOB UTLEY

A HERMENEUTIKA PROFESSZORA

(BIBLIAI ÉRTELMEZÉS)

TANULMÁNYOZÁST ELŐSEGÍTŐ KOMMENTÁR SZOROZAT

ÚJSZÖVETSÉG, 3B. KÖTET

BIBLE LESSONS INTERNATIONAL, MARSHALL, TEXAS

2000

www.BibleLessonsIntl.com

Ezt a kötetet
Az én Alma Mater -emnek, az East Texas Baptist University-nek
dedikálom, ahol segítettek
rátalálnom a tanulás ösvényére,
felkészítve arra, hogy életem végéig tanulhassak.

Köszönöm azt a lehetőséget, hogy tizenhat évig
szolgálhattam a diákok felé.

TARTALOM

A szerző előszava: Hogyan segíthet neked ez a kommentár?.....	7
Útmutató a helyes bibliaolvasáshoz: Az igazolható igazság személyes keresése.....	9
Kommentár:	
Bevezetés az Apostolok Cselekedeteibe.....	17
Apostolok Cselekedetei 1.....	25
Apostolok Cselekedetei 2.....	45
Apostolok Cselekedetei 3.....	80
Apostolok Cselekedetei 4.....	99
Apostolok Cselekedetei 5.....	118
Apostolok Cselekedetei 6.....	137
Apostolok Cselekedetei 7.....	146
Apostolok Cselekedetei 8.....	163
Apostolok Cselekedetei 9.....	175
Apostolok Cselekedetei 10.....	191
Apostolok Cselekedetei 11.....	204
Apostolok Cselekedetei 12.....	214
Apostolok Cselekedetei 13.....	224
Apostolok Cselekedetei 14.....	241
Apostolok Cselekedetei 15.....	252
Apostolok Cselekedetei 16.....	264
Apostolok Cselekedetei 17.....	277
Apostolok Cselekedetei 18.....	293
Apostolok Cselekedetei 19.....	305
Apostolok Cselekedetei 20.....	317
Apostolok Cselekedetei 21.....	329
Apostolok Cselekedetei 22.....	339
Apostolok Cselekedetei 23.....	348
Apostolok Cselekedetei 24.....	355
Apostolok Cselekedetei 25.....	361
Apostolok Cselekedetei 26.....	367
Apostolok Cselekedetei 27.....	379
Apostolok Cselekedetei 28.....	389
Függelék 1: Görög nyelvtani kifejezések rövid definíciói.....	397

Függelék 2: Szövegkritika.....	407
Függelék 3: Szójegyzék.....	411
Függelék 4: Hitvallás.....	422

KÜLÖNLEGES TÉMÁK TARTALOMJEGYZÉKE

A korai egyház <i>Kerygma</i> -ja, Bevezetés az Apostolok Cselekedeteibe és 2:14.....	21
Isten királysága, Apostolok Cselekedetei 1:3.....	29
A nők, akik Jézust követték, 1:14.....	37
A tizenkettes szám, 1:22.....	41
A szív, 1:24.....	43
Biblikus hozzáállás az alkoholhoz, és az alkoholizmushoz, 2:13.....	50
A korai egyház <i>Kerygma</i> -ja, 2:14.....	53
A jelen korszak és az eljövendő korszak, 2:17.....	54
Nők a Bibliában, 2:17.....	55
Apokaliptikus irodalom, 2:19.....	58
Újszövetségi kifejezések Krisztus visszajövetelére, 2:20.....	59
Az Úr neve, 2:21.....	60
Jézus, a Názáreti, 2:22.....	61
Remény, 2:25.....	64
Hol vannak a halottak?, 2:27.....	65
A Szentháromság, 2:32.....	68
Megtérés, 2:38.....	71
Görög igeidők használata az üdvösségre, 2:40.....	74
Kiválasztás/eleve elrendelés és a teológiai egyensúly szükségessége, 2:47.....	77
Szövetség, 2:47.....	78
Alamizsnaosztás, 3:2.....	82
Dicsőség, 3:13.....	86
Poncius Pilátus, 3:13.....	87
Igaznak lenni/tisztesség, becsületesség, 3:14.....	88
Hinni, hit, bizalom, 3:16.....	92
Szadduceusok, 4:1.....	101
Szanhedrin, 4:5.....	103
Sarokkő, 4:11.....	107
Felkenetés/Megkenés a Bibliában, 4:27.....	112
<i>Parrësia</i> (Bátorság), 4:29.....	114
Barnabás, 4:36.....	116
A személyes gonosz, 5:3.....	119

Temetkezési szokások, 5:6.....	122
Görög szavak és szóösszetételek a kísértés/próba kifejezésére, 5:9.....	123
Az ördögi, 5:16.....	126
Farizeusok, 5:34.....	133
Gamáliél, 5:34.....	133
Kézzrátételek a Bibliában, 6:6.....	142
A kivonulás időpontja feletti vita, 7:18.....	152
A Sínai-hegy elhelyezkedése, 7:30.....	155
Mágia, varázslás, 8:9.....	167
Szentek, 9:13.....	180
Isten Fia, 9:20.....	182
Megszentelődés, 9:32.....	187
Újszövetségi prófécia, 11:27.....	210
Közbenjáró imádság, 12:5.....	216
Jakab, Jézus féltestvére, 12:17.....	221
Böjtölés, 13:2.....	226
A kitartás szükségessége, 14:22.....	248
Szilász/Szilvánusz, 15:22.....	259
Keresztény szabadság szemben a keresztény felelősséggel, 15:29.....	261
Jézus és a Lélek, 16:6.....	268
Korinthus városa, 18:1.....	294
Bűnvallás, 19:18.....	311
A Nazír fogadalom, 21:24.....	335
Az Igazság Pál írásaiban, 26:25.....	376

A SZERZŐ SZEMÉLYES ELŐSZAVA: HOGYAN SEGÍTHET NEKED EZ A KOMMENTÁR?

A bibliai értelmezés egy ésszerű és egyben szellemi folyamat, ami arra törekszik, hogy megértsen egy ősi, ihletett író oly módon, hogy az Istentől származó üzenet a mai időkben is érthető és alkalmazható legyen.

A szellemi folyamat döntő, de nagyon nehéz meghatározni. Magában foglalja az Istennek való alárendeltséget és az Isten felé való nyitottságot. Szükséges, hogy ott legyen az éhség (1) Iránta, (2) ismerni akarására, és (3) az Ő szolgálatára. Ez a folyamat magában foglalja az imádságot, a megvallást és az életmód változtatásra való hajlandóságot. A Szentlélek jelenléte döntő fontosságú a megértési folyamatban, de az, hogy őszinte, istenfélő keresztények miért értelmezik különböző módokon a Bibliát, ez maga rejtély.

Az ésszerű folyamatot könnyebb megmagyarázni. A szöveghez következetesnek kell maradnunk és pontosnak kell lennünk, és nem szabad, hogy a személyes vagy felekezeti előítéleteink befolyásoljanak. Történelmileg mindannyian feltételekhez vagyunk kötve. Egyikünk sem tud objektív, semleges értelmező lenni. Ez a kommentár egy óvatos, ésszerű folyamatot biztosít, ami három értelmező alapelvet is tartalmaz, amelyek úgy vannak megalkotva, hogy segítsenek nekünk felülkerekedni az előítéleteinken.

Első Alapelv

Az első alapelv az, hogy vegyük figyelembe azt a történelmi kort, amiben a könyv íródott, és azt a bizonyos történelmi alkalmat, ami miatt megíródott. Az eredeti írónak volt egy célja és egy üzenete, amit szeretett volna továbbítani. A szöveg nem jelenthet számunkra olyasvalamit, amit nem jelentett az eredeti, ősi, ihletett szerzőnek. Az ő szándéka – nem pedig a mi történelmi, érzelmi, kulturális, személyes vagy felekezeti szükségünk – a lényeg. Az alkalmazás szerves része az értelmezésnek, de a helyes értelmezésnek minden esetben meg kell előznie az alkalmazást. Folyamatosan ismételnünk kell, hogy minden bibliai szövegnek egy, csak egyetlen egy jelentése van. Ez a jelentés az, amit az eredeti bibliai író a Szentlélek vezetése alatt szeretett volna elmondani a saját korában. Ennek az egyetlen egy jelentésnek lehet többféle alkalmazási lehetősége a különböző kultúrákban és helyzetekben. Ezeket az alkalmazásokat össze kell kötni az eredeti író központi igazságával. Éppen ezért ez a tanulmányozást elősegítő kommentár úgy lett megalkotva, hogy a Biblia minden könyvéhez nyújtson egy-egy bevezetést.

Második Alapelv

A második alapelv az, hogy azonosítsuk az irodalmi egységeket. Minden bibliai könyv egy egységesített dokumentum. Azoknak, akik értelmezik, nincs joguk ahhoz, hogy elkülönítsék az igazság egy aspektusát a többitől. Éppen ezért arra kell törekednünk, hogy az adott bibliai könyv egészének célját megértsük, mielőtt az egyes irodalmi egységeket értelmeznénk. A különálló részek – fejezetek, bekezdések vagy versek – nem jelenthetnek olyasvalamit, amit az egész egység maga nem jelent. Az értelmezésnek mindig az egészet néző deduktív (levezető) megközelítéstől a részek induktív (következtető) megközelítéséig kell irányulnia. Éppen ezért ez a tanulmányozást elősegítő kommentár úgy lett megalkotva, hogy segítsen a tanulmányozónak az irodalmi egységek szerkezetét bekezdésenként analizálni. A bekezdések, ugyanúgy mint a fejezetek és a különböző felosztások, nem ihletettek, de segítenek abban, hogy a különböző gondolati egységeket megkülönböztethessük.

Bekezdések szintjén értelmezni, – nem mondatonként, nem mellékmondatokként, kifejezésenként vagy szavanként – ez a kulcs ahhoz, hogy követhessük az eredeti bibliai író által továbbadandó jelentést. A bekezdések egy egységesített témán alapszanak, amiket gyakran nevezünk témának vagy a témát összefoglaló mondatnak. Minden szó, kifejezés, mellékmondat és mondat, ami a bekezdésben található, valahogyan ehhez az egységesített témához kapcsolódik. Korlátozzák, kiteljesítik, magyarázzák és/vagy megkérdőjelezik. A valódi kulcs a helyes értelmezéshez az, hogy követni kell az eredeti szerző gondolatát bekezdésről bekezdésre a különböző irodalmi egységeken át, amelyek a bibliai könyv egészét alkotják. Ez a tanulmányozást elősegítő kommentár úgy lett megalkotva, hogy segítsen a tanulmányozónak ezt tenni különböző

modern angol nyelvű bibliafordítások összehasonlításával. Ezek a fordítások azért lettek kiválasztva, mert különböző fordítási nézeteket alkalmaznak:

- A. A United Bible Society (Egyesült Biblia Társaság) görög szövege a negyedik átdolgozott kiadás (UBS⁴). Ennek a szövegét modern szövegértelmező tudósok osztották bekezdésekre.
- B. A New King James Version (Új King James Fordítás), (NKJV) egy szóról szóra való fordítása a görög kéziratoknak, amiket Textus Receptus-nak hívnak. Ennek a fordításnak a bekezdési beosztásai hosszabbak, mint a többi fordításnak. Ezek a hosszabb bekezdések segítenek a tanulmányozónak meglátni az egységesített témákat.
- C. A New Revised Standard Version (az Új Átdolgozott Standard Fordítás), (NRSV) egy módosított szóról szóra való fordítás. Ez átmenetet alkot a következő két modern változat között. Ennek a bekezdés felosztása igen jó segítség a különböző témák meghatározásában.
- D. A Today's English Version (a Mai Angol Fordítás), (TEV) egy dinamikus egyenértékű fordítás, amit a United Bible Society adott ki. Arra törekszik, hogy a Bibliát oly módon fordítsa le, hogy a modern kori, angolul beszélő olvasó vagy előadó megérthesse az eredeti görög szöveg jelentését. Gyakran, legfőképp az evangéliumokban, a bekezdéseket aszerint osztja fel, hogy ki a beszélő, nem pedig témák szerint, ugyanúgy mint az NIV fordítás. Az értelmező számára ez nem igazán hasznos. Érdekes megfigyelni, hogy mind az UBS⁴, mind a TEV fordítások lényege ugyanaz, a felosztásuk viszont különbözik.
- E. A Jerusalem Bible (a Jeruzsálem Biblia), (JB) egy dinamikus egyenértékű fordítás, ami a Francia Katolikus fordításon alapszik. Nagyon hasznos abban, hogy a bekezdéseket egy európai nézőpontból hasonlítja össze.
- F. A bekeretezett szöveg az 1995-ös kiadású Updated New American Standard Bible (Frissített Új Amerika Standard Biblia), (NASB) – ból való, ami egy szóról szóra való fordítás. A versről versre való megjegyzések ezt a felosztást követik.

Harmadik Alapelv

A harmadik alapelv az, hogy a Bibliát különböző fordításokban olvassuk, hogy a jelentésnek a lehető legkiterjedtebb választékát is megismerhessük (jelentésstanilag), amit csak a bibliai szavak és kifejezések tartalmazhatnak. Gyakran egy görög kifejezés vagy szó többféle módon is értelmezhető. Ezek a különböző fordítások kihozzák ezeket a különböző lehetőségeket, és segítenek beazonosítani és megmagyarázni a görög kéziratok változatait. Ezek nincsenek a tanokra kihatással, de segítenek, hogy megpróbáljunk visszatérni az eredeti szöveghez, amit egy régi időkből élő, ihletett író leírt.

Ez a kommentár egy gyors módot kínál a tanulmányozónak, hogy leellenőrizze az értelmezéseit. Ez nem eldöntő, meghatározó célú, hanem inkább informáló és gondolatébresztő. Gyakran a többi, más lehetséges értelmezés segít minket abban, hogy ne legyünk annyira elfogultak, dogmatikusak és felekezeti-függők. Az értelmezőknek szélesebb körű értelmezési lehetőségekkel kellene rendelkezniük, hogy felismerhessék, mennyire félreérthetőek tudnak lenni az ősi szövegek. Sokkoló, hogy mennyire kicsi az egyetértés a keresztények között, akik pedig a Bibliát tartják az igazságuk forrásának.

Ezek az alapelvek segítettek nekem felülkerekedni a legtöbb történelmi előfeltételezésem ellen, hogy meg kellett szenvednem az ősi szövegekkel. Az a reményem, hogy ez számotokra is áldás lesz.

Bob Utley
Kelet Texasi Baptista Egyetem
1996 Június 27

ÚTMUTATÓ A HELYES BIBLIAOLVASÁHOZ: AZ IGAZOLHATÓ IGAZSÁG SZEMÉLYES KERESÉSE

Ismerhetjük az igazságot? Hol található? Igazolhatjuk-e logikus úton? Van-e egy alapvető, végső hatalom? Vannak-e olyan tökéletességek, amik irányíthatják az életünket, világunkat? Van-e értelme az életnek? Miért vagyunk itt? Hova tartunk? Ezek olyan kérdések – kérdések, amiken minden épeszű ember eltűnődik – amelyek az idők kezdete óta kísértik az emberiség intellektusát (Préd. 1:13-18; 3:9-11; Károli: 1:13-2,1; 3:9-11). Emlékszem még amikor én magam is egy olyan központot kerestem az életemben, ami teljessé teszi azt. Fiatalon lettem Krisztusban hívő, s ezt elsősorban a családomban lévő fontos személyek bizonyágtétele alapozta meg. S ahogy felnőttem, a saját magammal és a világgal kapcsolatos kérdéseim is egyre csak gyarapodtak. Egyszerű kulturális és vallásos klisék nem adtak értelmet azoknak a gyakorlatoknak, amikről olvastam vagy amikkel én magam is találkoztam. Ez az időszak az összezavarodottság, a keresés, a vágyakozás, és nagyon sokszor a reménytelenség érzésének időszaka volt azzal az érzéketlen, kemény világgal szemben, amiben éltem.

Nagyon sokan hirdették, hogy vannak válaszaik ezekre az alapvető kérdésekre, de kutatások és elmélkedések után azt láttam, hogy a válaszaik (1) személyes filozófiákon, (2) ősi mítoszokon, (3) személyes megtapasztalásokon vagy (4) pszichológiai kivetítéseken alapultak. Szükségem volt egy bizonyos mértékű igazolhatóságra, néhány bizonyítékra, racionalitásra, amire a világnézetemet, az életemet egybefogó központot, és az életem okát alapozhattam.

Mindezeket a Biblia tanulmányozásában találtam meg. Bizonyítékokat kezdtem keresni a hitelességére, amiket meg is találtam (1) a Biblia történelmi megbízhatóságában, amit az archeológia is megerősített, (2) az Ószövetség próféciainak pontosságában, (3) a Biblia üzenetének egységében, ami nem változott megírásának ezerhatszáz éve alatt, és (4) azoknak az embereknek a személyes bizonyágtételében, akiknek az életük tartósan megváltozott azáltal, hogy kapcsolatba kerültek a Bibliával. A kereszténységnek, mint a hit és a meggyőződés egyesített rendszerének megvan az a képessége, hogy az emberiség összetett kérdéseivel foglalkozzon. Nem csupán racionális keretet adott, de a tapasztalati biblikus hit érzelmileg örömet és stabilitást is hozott az életembe.

Úgy gondoltam, hogy megtaláltam az életemet egybefogó központot – Krisztust, úgy, ahogyan az Igén keresztül meg lehet érteni. Mindez mámorító megtapasztalás volt, egy érzelmi megkönnyebbülés. Ennek ellenére még mindig emlékszem arra a sokkra és a fájdalomra, amikor elkezdett derengeni, hogy mennyi különböző magyarázatát képviselték ennek a könyvnek, néha még egy és ugyanazon gyülekezeten vagy hasonló gondolkodású emberek csoportján belül is. A Biblia ihletettségének és hitelességének megerősítése nem a befejezés volt, hanem pont, hogy a kezdet. Hogyan ellenőrizhetem vagy utasíthatom el a sokféle és egymásnak ellentmondó magyarázatait azoknak a bonyolult igeszakaszoknak, amiket pont azok hirdetnek, akik vallják a Biblia tekintélyét és megbízhatóságát?

Ez a feladat vált életem céljává és hitem zárandoklatává. Tudtam, hogy a Krisztusban való hitem (1) békességet és örömet hozott. Az értelmem áhítozott valami teljességre a kultúráim viszonylagosságának közepette (poszt-modernitás); (2) az egymásnak ellentmondó vallási rendszerek dogmatizmusára (világvallások); és a (3) felekezeti arrogancia közepette. Az ősi irodalom értelmezésének érvényes megközelítése utáni kutatásom folyamán meglepő módon felfedeztem a saját történelmi, kulturális, felekezeti és tapasztalati előítéleteimet. Gyakran csak azért olvastam a Bibliát, hogy egyszerűen csak megerősítsem a saját nézeteimet. Tanok forrásaként használtam, hogy megtámadhassak másokat, miközben újra meggyőződtem a saját bizonytalanságomban és elégtelenségemben. Mennyire fájdalmas felismerés volt ez a számomra!

Bár soha sem lehetek teljesen objektív, jobb bibliaolvasó válhat belőlem. Korlátozhatom az előítéleteimet azáltal, hogy azonosítom őket, és elismerem azok jelenlétét. Nem vagyok még szabad tőlük, de szembesültem a saját gyengeségeimmel. Néha maga a magyarázó a jó bibliaolvasás legrosszabb ellensége!

Hadd soroljak fel néhány előfeltételezést, amiket én magam is belevonok a bibliatanulmányozásomba, hogy te, mint olvasó, is megvizsgálhasd őket velem együtt:

I. Előfeltételezések

- A. Hiszem, hogy a Biblia az egyedüli ihletett, önmagáról szóló kijelentése az egy igaz Istennek. Éppen ezért szükséges, hogy az értelmezése annak fényében történjen, hogy mi volt az eredeti isteni szerző (a Szentlélek) szándéka, amikor egy emberi írón keresztül, egy bizonyos történelmi felállásban leíratta.
- B. Hiszem, hogy a Biblia az egyszerű emberek számára íródott – mindenki számára! Isten rendelkezésünkre bocsátotta magát, hogy világosan szólhasson hozzánk egy bizonyos történelmi és kulturális környezetben keresztül. Isten nem rejti el az igazságot – azt szeretné, ha megértenénk azt! Éppen ezért a keletkezésének idejében kell értelmeznünk, nem a miénkben. A Biblia nem mondhat valami olyat számunkra, amit soha nem mondott azok számára, akik először olvasták vagy hallották. Érthető a hétköznapi ember számára is és normális emberi kommunikációs formákat és technikákat alkalmaz.
- C. Hiszem, hogy a Bibliának egy egyesített üzenete és célja van. Nem mond ellent önmagának, bár valóban tartalmaz nehezen érthető és paradox részeket. Így a Biblia legjobb értelmezője maga a Biblia.
- D. Hiszem, hogy minden résznek (kivéve a próféciákat) egyetlen egy jelentése van, ami az eredeti ihletett szerző szándékán alapszik. Bár soha nem lehetünk teljesen biztosak abban, hogy mi volt az eredeti szerző szándéka, nagyon sok olyan dolog van, ami abba a bizonyos irányba mutat:
  1. a műfaj (irodalmi típus) megválasztása az üzenet kifejezéséhez
  2. a történelmi háttér és/vagy az a bizonyos alkalom, ami az írást kiváltotta
  3. a teljes könyv irodalmi szöveggörnyezete ugyanúgy, mint minden egyes irodalmi egységé
  4. a szövegi megszerkesztettsége (vázlata) az irodalmi egységeknek, oly módon, ahogy azok az üzenet teljességéhez viszonyulnak
  5. a jellegzetes nyelvtani elemek alkalmazása az üzenet közvetítésére
  6. az üzenet bemutatására kiválasztott szavak
  7. párhuzamos üzenetek

Ezen területek tanulmányozása válik a bizonyos részek tanulmányozásának tárgyává. Mielőtt elmagyaráznám, hogy mi az én módszerem a jó bibliaolvasásra, hadd vázoljam azokat a nem megfelelő módszereket, amiket ma alkalmaznak, és amelyek nagyon sok széthúzást okoztak az értelmezésben, tehát ezeket el kellene kerülnünk:

II. Helytelen módszerek

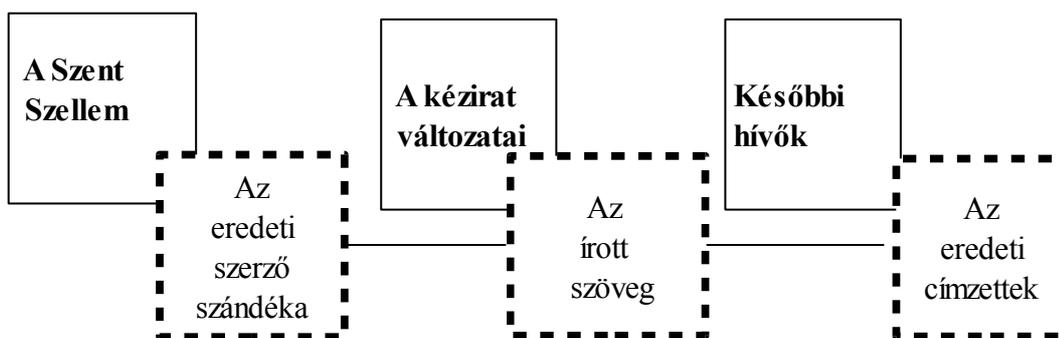
- A. A bibliai könyvek irodalmi szöveggörnyezetének semmibevétele és minden mondat, mellékmondat, vagy még az egyes szavaknak is az oly módon való használata, mintha azok különálló igazságok állításai lennének, s amik nem kapcsolódnak a szerző szándékához vagy a nagyobb szövegösszefüggés jelentéséhez. Ezt gyakran „szövegkiragadásnak” nevezik.
- B. A könyvek történelmi háttérének semmibevétele azáltal, hogy egy olyan feltételezett történelmi háttérrel helyettesítik, amire alig vagy egyáltalán nem találni utalást magában a szövegben.
- C. A könyvek történelmi háttérének semmibevétele és oly módon való olvasása, mintha az egy kisvárosi napilap lenne, amit elsősorban modern kori különálló keresztények számára írtak.
- D. A könyvek történelmi háttérének semmibevétele azáltal, hogy a szöveget egy filozofikus/teologikus üzenetté allegorizálják, ami egyáltalán nem kapcsolódik az eredeti szerző és az elsődleges hallgatóság szándékához.
- E. Az eredeti szöveg semmibevétele azáltal, hogy behelyettesíti valaki más, saját teológiai

rendszerét, dédelgetett tanát vagy az éppen aktuális ügyét, ami nem kapcsolódik az eredeti szerző céljához és kijelentett üzenetéhez. Ez a jelenség gyakran követi a Bibliából való kezdő felolvasást, mint annak az eszközét, hogy megalapozza az előadó tekintélyét. Erre a leggyakrabban úgy utalnak, mint az „olvasó válasza” („amit-a-szöveg-személyesen-nekem-jelent” értelmezés).

Legalább három összetevőt lehet megtalálni minden ember által írt kommunikációban:

A múltban különböző olvasási technikák koncentráltak ennek a három összetevőnek az egyikére. De hogy valóban beigazoljuk a Biblia egyedülálló ihletettségét, egy módosított diagram jobban helytálló:

A valóságban mind a három összetevőt bele kell foglalni az értelmezési folyamatba. Az ellenőrizhetőség céljából az értelmezésem az első két összetevőre koncentrálok: az eredeti szerzőre és a szövegre. Lehet, hogy azokra a félreértelmezésekre reagálok, amiket láttam (1) a szöveg jelképesítése vagy elszellemiesítése és (2) az „olvasó válasza” értelmezés (amit-a-szöveg-személyesen-nekem-jelent) során. A helytelen használat az értelmezés bármelyik fázisában előfordulhat. Mindig ellenőriznünk kell a motivációnkat, előítéleteinket, technikáinkat és alkalmazásainkat. De hogyan ellenőrizzük őket, ha nincsenek korlátok az értelmezéshez, nincsenek limitek, nincsenek kitételek? Ez az, ahol a szerzői szándék és a szövegi szerkezet biztosít nekem néhány kitévelt a lehetséges, érvényes értelmezések körének korlátozására.

Ezeknek a helytelen olvasási technikáknak a fényében, melyek azok a lehetséges megközelítései a helyes bibliaolvasásnak és értelmezésnek, amelyek egy bizonyos fokú ellenőrizhetőséget és következetességet biztosítanak?

III. Lehetséges megközelítések a helyes bibliaolvasáshoz

Ezen a ponton nem azokat az egyedi technikákat tárgyalom, hogy hogyan kell a sajátos műfajokat értelmezni, hanem általános hermeneutikai alapelveket, amik mindenféle bibliai szövegre érvényesek. A műfaj specifikus megközelítéssel kapcsolatban egy nagyon jó könyv a *How To Read The Bible For All Its Worth* (Hogyan olvasd a Bibliát, annak teljes értékéért), amit Gordon Fee és Douglas Stuart írt és a Zondervan kiadó adott ki.

Az én módszerem elsősorban arra koncentrálok, hogy az olvasó megengedi a Szentléleknek,

hogyan megvilágosítsa/megmagyarázza neki a Bibliát négy, személyes olvasási cikluson keresztül. Ez a Szellemet, a szöveget és az olvasót elsődlegessé teszi, nem pedig másodlagossá. Továbbá megvédi az olvasót attól, hogy a kommentátorok helytelenül/túlságosan befolyásolják. Már hallottam, amint az mondták, hogy „A Biblia jól megvilágítja a kommentárokat.” Ez nem egy lebecsmérelő megjegyzés akar lenni a tanulmányozó segédeszközökről, inkább esdeklés, hogy a megfelelő időben használják azokat.

Magából a szövegből kell tudni alátámasztani az értelmezésünket. Öt terület van, amelyek valamennyi megerősítést adhatnak:

1. az eredeti szerző
  - a. történelmi háttére
  - b. irodalmi szöveggörnyezete
2. az eredeti szerző választása
  - a. a nyelvtani szerkezetekre vonatkozóan (szintaktika)
  - b. a kortárs munkák felhasználására vonatkozóan
  - c. a műfajra vonatkozóan
3. a saját értelmezésünk a helyénvaló
  - a. tárgyhoz tartozó párhuzamos részekre vonatkozóan

Szükséges, hogy az értelmezésünk mögött álló érveket és logikát biztosítani tudjuk. A Biblia az egyetlen forrásunk amiből hitet és gyakorlatot szerezhetünk. Elég szomorú, hogy a keresztények olyan gyakran nem értenek egyet abban, hogy mit is tanít vagy hogy mit erősít meg. Önmegsemmisítő azt vallani, hogy a Biblia ihletett, aztán a hívők meg nem képesek megegyezni azon, hogy mit is tanít és mi az amit elvár!

A négy olvasási ciklus úgy lett megtervezve, hogy a következő értelmezési betekintéseket szolgáltassa:

A. Az első olvasási ciklus

1. Egyszerre olvasd el az egész könyvet! Egy másik fordításban olvasd el újra, remélhetőleg egy más fordítási megközelítésből
  - a. szó szerinti (NKJV, NASB, NRSV)
  - b. dinamikusan megegyező (TEV, JB)
  - c. magyarázó (Living Bible, Amplified Bible)
2. Keresd meg az egész írás központi célját! Azonosítsd a témáját!
3. Válaszd külön (amennyiben lehetséges) azt az irodalmi egységet, a fejezetet, a bekezdést vagy akár azt a mondatot, ami tisztán kifejezi ezt a központi célt vagy témát!
4. Azonosítsd a túlnyomórészt uralkodó irodalmi műfajt
  - a. Ószövetség
    - (1) Héber elbeszélés
    - (2) Héber költészet (bölcseesség irodalom, zsoltárok)
    - (3) Héber prófécia (próza, versek)
    - (4) Törvénykódexek
  - b. Újszövetség
    - (1) Elbeszélések (Evangéliumok, Apostolok Cselekedetei.)
    - (2) Példabeszédek (Evangéliumok)
    - (3) Levelek/apostoli levelek
    - (4) Apokaliptikus irodalom

B. A második olvasási ciklus

1. Olvasd el újra az egész könyvet, és próbálj meg főbb témákat keresni!
2. Vázold a főbb témákat és tömören, egy egyszerű mondatban foglald össze a tartalmát!
3. Ellenőrizd a megállapításodat a könyv céljáról, és egészítsd ki a vázlatot tanulmányozást segítő eszközök használatával!

C. A harmadik olvasási ciklus

1. Olvasd el újra az egész könyvet, és próbáld meg azonosítani a történelmi háttérrel és azt a bizonyos alkalmat, ami miatt az a könyv íródott, mindezt magából a Bibliából!
2. Sorold fel azokat a történelmi eseményeket, amik a bibliai könyvben meg vannak említve.
  - a. a szerző
  - b. a dátum
  - c. a címzettek
  - d. az írás kifejezett oka
  - e. a kulturális háttér aspektusai, amik az írás céljához kapcsolódnak
  - f. történelmi személyekre és eseményekre való utalások
3. Terjeszd ki a vázlatodat bekezdési szintre, arra a bibliai könyvrészletre vonatkozólag, amit éppen értelmezni szeretnél! Mindig azonosítsd és vázold az irodalmi egységet. Ez lehet, hogy több fejezetet vagy bekezdést is magában foglal. Ez képessé tesz arra, hogy követni tudd az eredeti szerző logikáját és szövegszerkesztését.
4. Ellenőrizd a történelmi háttérrel, tanulmányozást segítő eszközökkel.

D. A negyedik olvasási ciklus

1. Olvasd el újra az adott irodalmi egységet több különböző fordításban is
  - a. szó szerinti (NKJV, NASB, NRSV)
  - b. dinamikus megegyező (TEV, JB)
  - c. magyarázó (Living Bible, Amplified Bible)
2. Keress irodalmi vagy nyelvtani szerkezeteket
  - a. ismételt kifejezések, Efézus 1:6, 12, 13
  - b. ismételt nyelvtani szerkezetek, Róma 8:31
  - c. összehasonlító fogalmak
3. Sorold fel a következő elemeket
  - a. jelentőségteljes tényezők
  - b. szokatlan tényezők
  - c. fontos nyelvtani szerkezetek
  - d. különösen nehéz szavak, mellékmondatok és mondatok
4. Keress lényeges/a tárgyhoz tartozó párhuzamos részeket
  - a. keresd meg a legérthetőbb részt, ami a témáról szól, használj
    - (1) „szisztematikus teológia” könyveket
    - (2) olyan Bibliát, amiben kereszthivatkozások vannak
    - (3) konkordanciákat
  - b. Keress paradox párokat a témádon belül. Nagyon sok bibliai igazság nyelvjárási párokban van bemutatva; nagyon sok felekezeti konfliktus a bibliai feszültségek felének szövegbizonyításából fakad. A Biblia egésze ihletett, és az üzenetének a teljességét kell kikutatnunk ahhoz, hogy az értelmezésünknek Igei egyensúlyt tudjunk biztosítani.
  - c. Keress párhuzamokat ugyanazon a könyvön belül, ugyanazon szerzőtől vagy ugyanazon műfajon belül; a Biblia a legjobb magyarázója saját magának, mert egyetlen egy szerzője van, a Lélek.
5. Használj tanulmányozást segítő eszközöket, hogy leellenőrizhesd a történelmi háttérrel és az írást kiváltó okot
  - a. tanulmányozó Bibliát
  - b. bibliai enciklopédiákat, kézikönyveket és szótárakat
  - c. bibliai bevezetőket
  - d. Biblia kommentárokat (a tanulmányozásod ezen pontján engeddd meg a hívő társadalomnak, múltbelieknek és kortársaknak, hogy segítsenek és javítsanak ki a személyes tanulmányozásodban.)

IV. A bibliai értelmezés alkalmazása

Ezen a ponton fordulunk az alkalmazáshoz. Már szakítottál időt arra, hogy megérthesd a szöveget az eredeti háttérben; most a saját életedre és kultúrádra kell azt alkalmazni. A bibliai tekintélyt én úgy definiálom, hogy „annak a megértése, hogy az eredeti bibliai szerző mit mondott az ő idejében élőknek, majd ennek az igazságnak az alkalmazása a mi időnkre.”

Mielőtt alkalmaznánk, mindig értelmeznünk kell az eredeti szerző szándékát annak idejében és logikájában. Nem alkalmazhatunk egy bibliai üzenetet a saját napjainkra, amíg nem tudjuk, hogy mi volt a jelentése a saját idejében! Egy bibliai üzenet nem jelenthet valami olyat, amit soha nem is jelentett!

Az alkalmazásnak mindig az eredeti szerző szándékának értelmezését kell követnie, időben és logikában egyaránt. Nem alkalmazhatunk egy Bibliai ígérést a napjainkra, amíg nem tudjuk, hogy mit is jelentett az a saját idejében! Egy Bibliai ígérés sem jelenthet olyasvalamit, amit soha nem is akart jelenteni!

A bekezdések szintjéig tartó vázlatod (harmadik olvasási ciklus) lesz az útmutató. Az alkalmazásnak a bekezdések szintjén kell megtörténnie, nem a szavak szintjén. A szavaknak csak a szöveggörnyezetben van jelentésük; a mellékmondatoknak csak a szöveggörnyezetben van jelentésük; a mondatoknak is csak a szöveggörnyezetben van jelentésük. Az egyetlen ihletett személy, aki részt vesz az értelmezési folyamatban az az eredeti szerző. Mi csak őt követjük azáltal, hogy a Szentlélek megvilágosít minket. De a megvilágosítás nem ihletettség. Ahhoz, hogy azt mondhassuk, hogy „Ezt mondja az Úr”, ragaszkodnunk kell az eredeti szerző szándékához. Az alkalmazásnak különösen a teljes írás általános szándékához, az adott irodalmi egységhez és a gondolat bekezdési szinten való kifejlődéséhez kell kapcsolódnia.

Ne engedd, hogy az éppen aktuális dolgaid értelmezzék a Bibliát; hagyd a Bibliát beszélni! Ehhez majd lehet, hogy arra lesz szükségünk, hogy magából a szövegből vegyünk alapelveket. Ez akkor helytálló, ha a szöveg támogatja az alapelvet. Sajnálatos módon nagyon sokszor az alapelveink csak a „mi” alapelveink – nem pedig a szöveg nyújtotta alapelvek.

A Biblia alkalmazásánál fontos, hogy emlékezzünk arra, hogy egy bizonyos bibliai szöveggel kapcsolatban csak egyetlen egy jelentés lehet helyénvaló (kivéve a próféciákat). Ez a jelentés kapcsolódik az eredeti szerző szándékához, mivel a saját idejének egy-egy krízisére vagy szükségére válaszolt. Sok lehetséges alkalmazás eredhet ebből az egy jelentésből. Az alkalmazás a címzettek szükségsein fog alapulni, de kapcsolódnia kell az eredeti szerző céljához.

V. Az értelmezés szellemi aspektusa

Eddig azt a logikai és szövegi folyamatot tárgyaltuk, ami részt vesz az értelmezésben és az alkalmazásban. Most pedig hadd szóljak röviden az értelmezés szellemi aspektusáról. A következő lista számomra nagyon hasznosnak bizonyult:

- I. Imádkozz a Lélek segítségéért (vö. I. Kor. 1:26 – 2:16).
- II. Imádkozz személyes megbocsátásért és megtisztulásért az ismert bűnökből (vö. I. János 1:9).
- III. Imádkozz nagyobb vágyért Isten megismerésére (vö. Zsolt. 19:7-14; 42:1; 119:1; [Károli: 19:8-15; 42:2; 119:1]).
- IV. Bármilyen új betekintést találsz, alkalmazd azt azonnal a saját életedre.
- V. Maradj alázatos és tanítható.

Nagyon nehéz megtartani az egyensúlyt a logikai folyamat és a Szentlélek szellemi vezetése között. A következő idézetek segítettek ezt a kettőt egyensúlyban tartanom:

- A. James W. Sire: *Scripture Twisting* (Az Írások elferdítése) című könyvének 17–18. oldala:

„A megvilágosodás Isten népe tagjainak elméjére száll rá – s nem csak a szellemi elite vonatkozik. Nincs semmilyen guru osztály a bibliai

kereszténységben, sem illuminátusok, sem olyan emberek, akik kizárólagosan rendelkeznek azzal, hogy a helyes értelmezés csakis tőlük származik. És bár igaz, hogy a Szentlélek ad különleges ajándékokat a bölcsességre, tudásra és szellemi megítélésre, de nem rendeli el, hogy ezek az ajándékokkal ellátott keresztények legyenek az Ő Igéjének egyedüli tekintéllyel rendelkező értelmezői. Ez az egyéni múlik, hogy tanuljon, megítéljen és megkülönböztessen dolgokat a Bibliával kapcsolatban, ami maga tekintéllyel bír még azok felett is, akiknek Isten különleges képességeket adott. Összegzőképpen, az a feltételezés, amit az egész könyvön keresztül felépítettem, az az, hogy a Biblia az Isten igaz kijelentése az egész emberiség számára, ez az egyetlen végső tekintélyünk mindenre vonatkozólag amiről csak beszél, és hogy ez nem egy hatalmas nagy misztikum, hanem megfelelő módon megértheti azt a hétköznapi ember is minden kultúrában.”

- B. Kierkegaarddal kapcsolatban: Bernard Ramm, *Protestant Biblical Interpretation* (Protestáns bibliai értelmezés) című könyvének 75. oldala:

Kierkegaard szerint a nyelvtani, lexikális és történelmi tanulmányozása a Bibliának szükséges, de nem előbbre való a Biblia valódi/igazi olvasásánál. „Ahhoz, hogy valaki úgy tudja olvasni a Bibliát, hogy az az *Isten Igéje*, azt úgy kell tennie, hogy a szíve a torkában dobog, lábujjhegyen toporog, buzgón várakozva, Istennel beszélgetve. A Bibliát figyelmetlenül, nemtörődöm módon, iskolai olvasmányként vagy szakszerűen olvasva nem lehet Isten Igéjeként olvasni. Ha valaki úgy olvassa, mintha szerelmeslevelet olvasna, akkor ez a személy úgy olvassa, hogy az az Isten Igéje.”

- C. H.H. Rowley *The Relevance of the Bible* (A Biblia fontossága) című könyvének 19. oldala:

„A Biblia csupán intellektuális módon való megértése, mindegy milyen mélységű és teljes is az, nem foglalhatja magában annak teljes kincsét. Nem veti meg az efféle megértést, merthogy ez szükséges eleme a teljes megértésnek. De ha azt akarjuk, hogy a megértésünk teljes legyen, akkor ennek a könyv szellemi kincseinek szellemi módon való megértéséhez kell elvezetnie. És ehhez a szellemi megértéshez több kell, mint a puszta intellektuális éberség. A szellemi dolgokat szellemi módon kell megítélni, és ha a Biblia tanulmányozója túl akar lépni a tudományos tanulmányozás szintjéről a gazdagabb örökség szintjére, amit a könyvek leghatalmasabbika kínál, akkor szüksége van egy szellemileg befogadóképes hozzáállásra és arra a vágyakozásra, hogy megtalálja Istent és közelebb kerülhessen Hozzá.”

VI. Ezen kommentár metodikája

A *Tanulmányozást Elősegítő Kommentár* úgy lett megalkotva, hogy a következő módokon segítsen neked az értelmezési folyamatban:

- A. Minden egyes könyvet egy tömör történelmi vázlat vezet be. Miután befejezted a „harmadik olvasási ciklust”, nézd meg ezt az információt!
- B. Minden fejezet elején találsz egy szövegösszefüggési betekintést. Ez majd segít abban, hogy megláthasd, hogyan épül fel az irodalmi egység szerkezete.
- C. Minden fejezet elején vagy a nagyobb irodalmi egységek elején megtalálhatod a bekezdések felosztását és azok leíró feliratát, különböző modern fordításokból:
  1. Az Egyesült Biblia Társaság Görög szövegének negyedik kiadása (United Bible Society Greek Text, fourth edition revised) (UBS⁴)
  2. Az Új Amerikai Standard Biblia 1995-ös kiadása (New American Standard Bible, 1995 update) (NASB)
  3. A King James Új Fordítása (New King James Version) (NKJV)
  4. Az Új Átdolgozott Standard Fordítás (New Revised Standard Version) (NRSV)
  5. A Mai Angol Fordítás (Today's English Version) (TEV)

6. A Jeruzsálem Biblia (Jerusalem Bible) (JB)

A bekezdések felosztásai nem ihletettek. Azokat a szövegösszefüggés alapján kell megállapítani. Az által, hogy számos más fordítási nézetből származó és más teológiai szempontokon alapuló modern fordításokat is összehasonlítunk, analizálhatjuk az eredeti szerző gondolatának feltételezett szerkezetét. Minden egyes bekezdésnek egy nagyobb igazság tartalma van. Ezt úgy hívjuk, hogy a „témát tartalmazó mondat” vagy a „szöveg központi alapötlete”. Ez az egyesítő gondolat a kulcs a helyes történelmi, nyelvtani értelmezéshez. Soha sem szabad egy bekezdésnél kevesebb szövegrészt értelmezni, arról prédikálni vagy abból tanítani! S azt is tartsuk észben, hogy minden egyes bekezdés kapcsolatban áll az öt körülvevő bekezdésekkel. Éppen ezért olyan fontos az egész könyv bekezdéseken alapuló vázlata. Tudnunk kell követni a téma logikus lefolyását úgy, ahogyan azt az eredeti, ihletett szerző leírta.

- D. Bob jegyzetei egy igeversről-igeversre való megközelítést követnek az értelmezésben. Ez arra kényszerít minket, hogy kövessük az eredeti szerző gondolatmenetét. A jegyzetek különböző területekről adnak információt:
1. irodalmi szövegkörnyezet
  2. történelmi, kulturális betekintések
  3. nyelvtani információk
  4. szótanulmányok
  5. a témához tartozó párhuzamos igerészek
- E. Ezen kommentár bizonyos pontjain a New American Standard Version kiemelt szövegét kiegészítik más modern fordítások szövegei:
1. A New King James Version (NKJV), ami a „Textus Receptus” szövegi kézirateit követi.
  2. A New Revised Standard Version (NRSV), ami egy szó szerinti átdolgozása az Egyházak Nemzeti Tanácsa által jóváhagyott Revised Standard Version-nak.
  3. A Today's English Version (TEV), ami egy dinamikus megfelelője az American Bible Society-nek.
  4. A Jerusalem Bible (JB), ami egy angol nyelvű fordítás a Francia Katolikus dinamikus fordításra alapozva.
- F. Azok számára, akik nem tudnak görögül, különböző angol fordítások összevetése nagy segítség lehet a szövegben előforduló problémák azonosításában:
1. kézirat változatok
  2. alternatív szójelentések
  3. nyelvtanilag bonyolult szövegek és szerkezetek
  4. bizonytalan eredetű szövegek
- Bár az angol fordítások nem oldhatják meg ezt a problémát, de kijelölhetik azokat a részeket, amik több, mélyebb és alaposabb tanulmányozást igényelnek.
- G. Minden fejezet végén a tárgyhoz tartozó megvitandó kérdések találhatóak, amik azon fejezet főbb értelmezési témáit célozzák meg.

BEVEZETÉS AZ APOSTOLOK CSELEKEDETEIBE

NYITÓ MEGÁLLAPÍTÁSOK

- A. Az Apostolok Cselekedetei nélkülözhetetlen láncszem Jézus életének feljegyzései (evangéliumok), ezeknek az Apostolok Cselekedeteiben található prédikációi és értelmezései, valamint az Újszövetségben található apostoli levelek alkalmazása között.
- B. A korai egyház két gyűjteményt szerkesztett meg, amik közkézen forogtak az Újszövetségi írásokról: (1) az Evangéliumokat (négy evangélium) és (2) az Apostolt (Pál levelei). Mindazonáltal a második század korai Krisztológus eretnektanai miatt az Apostolok Cselekedetei könyvének értéke elég nyilvánvalóvá vált. Az Apostolok Cselekedetei felfedi az apostoli prédikációk (*kerygma*) tartalmát és célját, valamint az evangélium csodálatos eredményét.
- C. Az Apostolok Cselekedetei történelmi pontosságát kihangsúlyozták és megerősítették a modern kori régészeti feltárások, legfőképpen a római kormányzati tisztviselők címével kapcsolatban (azaz *stratēgoi*, 16:20,22,35,36 [amit a templomország vezetőire is használtak, Lukács 22:4,52; ApCsel 4:1, 5:24-26]; *politarchas*, 17:6,8; és *prōtō*, ApCsel 28:7, vö. A. N. Sherwin-White, *Roman Society and Roman Law in the New Testament* [A római társadalom és a római törvény az Újszövetségben]). Lukács feljegyzi a korai egyházban jelenlévő feszültséget, még a Pál és Barnabás közötti veszekedést is (vö. ApCsel 15:39). Ez egy igazságos, kiegyensúlyozott, alaposan utánajárt történelmi/teológiai írást tükröz vissza.
- D. A könyv címét az ősi görög szövegekben enyhén eltérő formákban találták:
1. a **Σ** kézirat (Sinaiticus), Tertullianus, Didümosz és Eusebiosz „Cselekedetek”-nek hívja (ASV, NIV – angol bibliafordítások)
  2. a B kézirat (Vaticanus), a D (Bezae) aláírásokban, Ireneus, Tertullianus, Cyrian és Atanáz „Apostolok Cselekedetei”-nek hívja (KJV, RSV, NEB – angol fordítások)
  3. az A² kézirat (az Alexandrinus első javított változata), az E, a G, és Aranyszájú Szent János „Szent Apostolok Cselekedetei”-nek hívja
- Lehetséges, hogy a görög *praxeis*, *praxis* szó (cselekedetek, módok, viselkedés, tettek, gyakorlat) egy olyan régi Földközi-tenger környéki irodalmi műfajt tükröz vissza, ami bemutatja különböző híres vagy befolyásos emberek életét és tetteit (pl. Jánosét, Péterét, Istvánét, Fülöpét, Pálét). A könyvnek eredetileg valószínűleg nem volt címe (mint pl. Lukács evangéliuma).
- E. Az Apostolok Cselekedeteinek két különböző szövegi hagyománya van. A rövidebb az Alexandriai (MSS P⁴⁵, P⁷⁴, **Σ**, A, B, C). A kéziratok nyugati családjába tartozók (P²⁹, P³⁸, P⁴⁸ és D) úgy tűnik, hogy sokkal több részletet tartalmaznak. Nem tudjuk biztosan, hogy a szerzőtől származnak-e, vagy később adták-e hozzá más írástudók a korai egyházi hagyományokra alapozva. A legtöbb szövegekkel foglalkozó tudós úgy hiszi, hogy a nyugati kéziratok azért tartalmaznak későbbi hozzátoldásokat, mert (1) kisimítják, vagy megpróbálják helyrehozni a szokatlan vagy nehéz szövegrészeket; (2) további részleteket adnak; (3) olyan specifikus kifejezéseket adnak hozzá, amik kihangsúlyozzák Jézust, mint a Krisztust; és (4) mert nem idézi egyik korai keresztény író sem a harmadik századnál korábban (vö. F. F. Bruce, *Acts: Greek Text* [Apostolok Cselekedetei: a görög szöveg], 69–

80. oldal). Ennél is részletesebb kifejtésért nézd meg az *A Textual Commentary on the Greek New Testament* (A görög Újszövetség szövegi kommentára) című könyv 259–272. oldalát Bruce M. Metzger-től, amit a United Bible Societies kiadó adott ki.

A nagyszámú későbbi hozzászólás miatt ez a kommentár nem fog az összes szövegi opcióval foglalkozni. Ha egy bizonyos szövegi változat lényegbevágó az értelmezés szempontjából, akkor és csak akkor fogunk azzal foglalkozni ebben a kommentárban.

A SZERZŐ

- A. A könyv anonim, de nagyon erősen utal Lukács szerzőségére.
1. Az egyedülálló és meglepő „mi” részek (16:10-17 [második missziós út Filippiben]; 20:5-15; 21:1-18 [a harmadik missziós út vége] és 27:1-28:16 [Pált fogolyként Rómába szállították]) erősen utalnak Lukácsra, mint a könyv szerzőjére.
  2. A harmadik evangélium és az Apostolok Cselekedetei között nyilvánvaló a kapcsolat, mikor összehasonlítjuk a Lukács 1:1-4-et az ApCsel 1:1-2-vel.
  3. Lukács, egy pogány orvos, Pál útítársaként van megemlítve a Kol. 4:10-14-ben, a Filemon 24-ben és a II. Tim. 4:11-ben. Lukács az egyetlen pogány író az ÚSZ-ben.
  4. A korai egyház egybehangzó véleménye az volt, hogy Lukács volt a szerző.
    - a. a Muratori-töredék (Kr. u. 180-200-ból, Rómából azt mondja, hogy „Lukács az orvos által elvégezve”)
    - b. Ireneus írásai (Kr. u. 130-200)
    - c. Alexandriai Kelemen írásai (Kr. u. 156-215)
    - d. Tertullianus írásai (Kr. u. 160-200)
    - e. Órigenész írásai (Kr. u. 185-254)
  5. A stílus és a szóhasználat belső bizonyítékai (kifejezetten az orvosi kifejezéseké) megerősítik, hogy Lukács az író (Sir William Ramsay és A. Harnack).
- B. Három információforrásunk van Lukácsról.
1. Az ÚSZ-ben található három igehely (Kol. 4:10-4; Filemon 24; II. Tim. 4:11) és maga az Apostolok Cselekedetei.
  2. A második századi Anti-Markión (Tertullianusz írása a gnosztikus Markión ellen) bevezetése a Lukács evangéliumához (Kr. u. 160-180)
  3. A negyedik század korai egyháztörténésze, Euszebiosz, az Egyháztörténet (*Historia Ecclesiastica*) című művében 3:4, „Lukács, származása szerint született antiókhiai, foglalkozása szerint orvos, akit főleg Pállal hoztak összefüggésbe és aki a többi apostollal is kapcsolatban áll, bár nem oly szorosán, példákat hagyott nekünk a két ihletett könyvben, Az Evangéliumban és az Apostolok Cselekedeteiben a lelkek gyógyítására, amelyet tőlük tanult.”
  4. Íme Lukács összetett életrajza:
    - a. egy pogány (a Kol. 4:12-14-ben Epafrásszal és Démásszal együtt van felsorolva, s nem a zsidó segítőkkel)
    - b. vagy a szíriai Antiókhiaiából (a Lukács evangéliumához tartozó Anti-Markión bevezetés) vagy a macedón Filippiből (Sir William Ramsay írása az ApCsel 16:19-hez) származott
    - c. orvos (vö. Kol. 4:14), vagy legalábbis egy jól iskolázott férfi
    - d. felnőttkorának közepénél járt, miután Antiókhiaiában gyülekezet indult (Anti-Markión bevezetés)
    - e. Pál útítársa (a „mi” részek az ApCselben)
    - f. nőtlen
    - g. ő írta a harmadik Evangéliumot és az ApCsel
    - h. Boiótiában halt meg 84 évesen

C. Lukács szerzőiségének kihívásai

1. Pál az athéni prédikációjában, a Mars hegyen, görög filozofikus kategóriákat és kifejezéseket használ, hogy közös nevezőt teremtsen (vö. ApCsel 17), de Pál a Róma 1-2-ben úgy tűnik, hogy minden ilyen „közös tényezőt” (természet, belső erkölcsi bizonyosság) haszontalannak tekint.
2. Az ApCselben Pál tanítása és megjegyzései úgy írják le őt magát, mint egy zsidó keresztényt, aki komolyan veszi Mózeszt, Pál levelei viszont lebecsmérik a Törvényt, mint ami problémás és elmúlófélben van.
3. Pál prédikációinak az ApCselben nincsenek meg azok az eszkatologikus fókuszai mint korai könyveinek (azaz az I. és II. Thesszalonika).
4. Ezek az ellentmondó kifejezések, stílusok és hangsúlyozások érdekesek, de nem meggyőzőek, nem döntőek. Amikor ugyanezt az elbírálást alkalmazzuk az evangéliumokra, akkor azt látjuk, hogy a szinoptikus evangéliumok Jézusa nagyon is különbözően beszél János Jézusától. Mégis csak nagyon kevés tudós vitatja, hogy mindannyian ugyanannak a Jézusnak az életére utalnak.

D. Amikor az ApCsel szerzőiségét vitatjuk, fontos megvitatnunk Lukács forrásait is, mert nagyon sok tudós (pl. C. C. Torrey) hiszi azt, hogy Lukács arám forrású dokumentumokat használ (vagy szájhagyományokat) az első tizenöt fejezet nagy részéhez. Ha ez valóban igaz, akkor Lukács csupán a szerkesztője ennek az anyagnak, nem pedig a szerzője. Még Pál későbbi prédikációiban is Lukács csak Pál szavainak összegzését adja meg, nem pedig a szó szerinti feljegyzését. Lukács forrás használata ugyanolyan lényeges kérdés, mint az, hogy ő-e a könyv szerzője.

IDŐPONT

- A. Nagyon sok vita és nézeteltérés van az ApCsel megírásának idejéről, de maguk az események Kr. u. 30 és 63 között zajlottak (a 60-as évek közepén engedték ki Pált a római börtönből, majd Néro alatt újra elfogták és ki is végezték valószínűleg a Kr. u. 65-ben történt üldözésekben).
- B. Ha feltételezzük a könyv apologetikus természetét a római kormánnyal szemben, akkor a dátum (1) Kr. u. 64 előtti (ekkor kezdte el Néro Rómában a keresztényeket üldözni) és/vagy (2) a zsidó lázadáshoz kapcsolódik, ami Kr. u. 66-73-ban volt.
- C. Ha az ApCselt a Lukács evangéliumához próbáljuk kapcsolni sorban, akkor az evangélium megírásának dátuma befolyásolja az ApCsel írásának idejét. Mivel Jeruzsálem Kr. u. 70-ben történt Titusz általi elesése meg lett prófétálva (azaz Lukács 21), de nem lett kifejtve, mindenképpen Kr. u. 70 előtt kellett íródnia. Ha ez valóban így van, akkor az ApCsel folytatásként íródott, és az evangélium keletkezési ideje után nem sokkal keletkezett.
- D. Ha valakit zavar a hirtelen, váratlan befejezés (Pál még mindig a római börtönben van, F. F. Bruce), akkor egy olyan időpontot kell keletkezési időpontnak tekintenünk, ami Pál első római bebörtönzésének végéhez kapcsolódik, Kr. u. 58-63 körül.
- E. Néhány történelmi dátum az ApCselben feljegyzett történelmi eseményekhez kapcsolódva.
  1. Klaudiusz alatt széles körben kiterjedt éhínség volt (ApCsel 11:28, Kr. u. 44-48)
  2. I. Heródes Agrippa halála (ApCsel 12:20-23, Kr. u. 44 tavasza)
  3. Szergiusz Paulusz pro-konzulása (ApCsel 13:7, Kr. u. 53-ban lett kinevezve)
  4. Klaudiusz kiűzte a zsidókat Rómából (ApCsel 18:2, Kr. u. 49 [?])
  5. Gallió pro-konzulása (ApCsel 18:12, Kr. u. 51 vagy 52 [?])
  6. Félix pro-konzulása (ApCsel 23:26; 24:27, Kr. u. 52:56 [?])

7. Fesztusz veszi át Félix helyét (ApCsel 24:27, Kr. u. 57-60 [?])
8. Júdea Római tisztviselői
  - a. Prokurátorok
    - (1) Poncius Pilátus, Kr. u. 26-36
    - (2) Marcellus, Kr. u. 36-37
    - (3) Marullus Kr. u. 37-41
  - b. Kr. u. 41-ben megváltozott a római adminisztráció prokurátori rendszere, királyi modellé változtatták. A római uralkodó, Klaudiusz, I. Heródesz Agrippát nevezte ki Kr. u. 41-ben.
  - c. I. Heródesz Agrippa halála után, Kr. u. 44-ben, a prokurátori rendszert visszaállították Kr. u. 66-ig
    - (1) Antoniusz Félix
    - (2) Porcius Fesztusz

CÉL ÉS SZERKEZETI FELÉPÍTÉS

- A. Az egyik célja az volt az ApCsel könyvének, hogy feljegyezze Jézus követőinek nagyon gyors számbeli növekedését ami zsidó gyökerekből indult és az egész világon kiterjedt szolgálattá nőtte ki magát, a bezárt ajtajú felső szobából a Cézár palotájáig.
1. Ez a földrajzi minta követi az ApCsel 1:8-ban leírtakat, ami az ApCsel Nagy Missziós Parancsa (Máté 28:19-20)
  2. Ezt a földrajzi kiterjesztést számos módon kifejezi.
    - a. Főbb városokat és országhatárokat használ. Az ApCselben 32 ország, 54 város és 9 Földközi-tengeri sziget van megemlítve. A három legfőbb városnév: Jeruzsálem, Antiókhia és Róma (vö. ApCsel 9:15).
    - b. Főbb személyeket használ. Az ApCsel szinte két részre lehet bontani: Péter és Pál szolgálatai. Több mint 95 személy van megemlítve az ApCselben, de ezek közül a legfőbb személyek: Péter, István, Fülöp, Barnabás, Jakab és Pál.
    - c. Két vagy három olyan irodalmi forma van, amelyek ismétlődően visszatérnek az ApCselben, s amelyek visszatükrözik a szerző tudatos szerkesztési szándékait:

(1) összefoglaló állítások	(2) a növekedés megállapítása	(3) számok használata
1:1-6:7 (Jeruzsálemben)	2:47.	2:41.
6:8-9:31 (Palesztinában)	5:14.	4:4.
9:32-12:24 (Antiókhia)	6:7.	5:14.
12:25-15:5 (Kis-Ázsiába)	9:31.	6:7.
16:6-19:20 (Görögországba)	12:24.	9:31.
19:21-28:31 (Rómába)	16:5.	11:21,24
	19:20.	12:24.
		14:1.
		19:20.

- B. Az ApCsel nyilvánvalóan kapcsolódott ahhoz a félreértéshez, ami Jézus árulás miatti halála körül szövődött. Nyilvánvalóan Lukács a pogányoknak ír (Teofilus, valószínűleg egy római tiszt). (1) Péter, István és Pál beszédeit használja, hogy bemutassa a zsidók cselszövéseit, és (2) beszél a római kormányzati tiszteknek a kereszténység felé mutatott pozitív hozzáállásáról. A rómaiaknak semmi félnivalójuk nem volt Jézus követőitől.

1. keresztény vezetők beszédei
  - a. Péter, 2:14-40; 3:12-26; 4:8-12; 10:34-43
  - b. István, 7:1-53
  - c. Pál, 13:10-42; 17:22-31; 20:17-35; 22:1-22:21; 23:1-6; 24:10-21; 26:1-29
2. kormányzati tisztekkel való kapcsolat
  - a. Poncius Pilátus, Lukács 23:13-25
  - b. Szergiusz Paulusz, ApCsel 13:7,12
  - c. előljárók (börtönőr, törvényszolga) Filippiben, ApCsel 16:35-40
  - d. Gallió, ApCsel 18:12-17
  - e. Efezus főtisztviselői, ApCsel 19:23-40 (leginkább a 31. vers)
  - f. Klaudiusz Liziász, ApCsel 23:26
  - g. Félix, ApCsel 24
  - h. Porcius Fesztusz, ApCsel 25
  - i. II. Agrippa, ApCsel 26 (leginkább a 32. vers)
  - j. Publiusz, ApCsel 28:7-10
3. Amikor összehasonlítjuk Péter prédikációit Páléival, akkor nyilvánvaló, hogy Pál nem valami újtó, hanem az apostoli, evangéliumi igazságok hűséges hirdetője. A *kerygma* egyesített!

C. Lukács nem csak hogy megvédte a kereszténységet a római kormányzat előtt, hanem Pált is megvédte a pogány gyülekezet előtt. Pált folyamatosan támadták a zsidó csoportok (Galácia júdaistái, a II. Kor. 10-13 „szuper apostolai”) és a görög csoportok is (Kolossé és Efezus gnosztikusai). Lukács megmutatja Pál normális állapotát azáltal, hogy világosan felfedi a szívét és a teológiáját utazásai és tanításai során.

D. Bár az ApCsel nem szándékozott doktrinális könyv lenni, mégis feljegyzi számunkra a korai apostolok tanításainak elemeit, amit C. H. Dodd „A *Kerygma*-nak” hívott (Jézusról szóló alapvető igazságok). Ez segít abban, hogy meglássuk, mi volt az evangéliumok lényege, legfőképpen az, hogy hogyan kapcsolódnak azok Jézus halálához és feltámadásához.

KÜLÖNLEGES TÉMA: A KORAI EGYHÁZ *KERYGMA*-JA

1. Az ÓSZ-ben lévő ígéretek, amiket Isten tett, most Jézus, a Messiás eljövételével beteljesedtek (Apcsel 2:30; 3:19,24; 10:43; 26:-7,22; Róma 1:2-4; I. Tim. 3:16; Zsid. 1:1-2; I. Péter 1:10-12; II. Péter 1:18-19).
2. Jézust Isten kente fel Messiássá a keresztségekor (Apcsel 10:38).
3. Jézus Galileában kezdte a szolgálatát a keresztsége után (Apcsel 10:37)
4. A szolgálatát az jellemezte, hogy jót tett és csodás dolgokat tett Isten hatalma által (Márk 10:45; Apcsel 2:22; 10:38)
5. A Messiást keresztre feszítették Isten szándéka szerint (Márk 10:45; János 3:16; Apcsel 2:23; 3:13-15,18; 4:11; 10:39; 26:23; Róma 8:34; I. Kor. 1:17-18; 15:3; Gal. 1:4; Zsid. 1:3; I. Péter 1:2,19; 3:18; I. János 4:10).
6. Feltámadt a halálból és megjelent a tanítványainak (Apcsel 2:24,31-32; 3:15,26; 10:40-41; 17:31; 26:23; Róma 8:34; 10:9; I. Kor. 15:4-7,12; I. Thessz. 1:10; I. Tim. 3:16; I. Péter 1:2; 3:18,21).
7. Jézust Isten felmagasztalta, és az "Úr" nevet adományozta neki (Apcsel 2:25-29,33-36; 3:13; 10:36; Róma 8:34; 10:9; I. Tim. 3:16; Zsid. 1:3; I. Péter 3:22).
8. Adta a Szentlelket, hogy új közösséget teremtsen Istennel (Apcsel 1:8; 2:14-18,38-39; 10:44-47; I. Péter 1:12).
9. Újra eljön ítélni, és mindent helyreállít (Apcsel 3:20-21; 10:42; 17:31; I. Kor. 15:20-28; I. Thessz. 1:10).
10. Mindenkinek, aki hallja ezt az üzenetet, meg kellene térnie és meg kellene

keresztelkednie/bemerítkeznie (Apcsel 2:21,38; 3:19; 10:43,47-48; 17:30; 26:20; Róma 1:17; 10:9; I. Péter 3:21).

Ez a vázlat szolgált arra, hogy a korai egyház hitvallását bemutassa, bár az ÚSZ-ben más-más szerzők bizonyos részeket kihagytak vagy más részt hangsúlyoztak ki a tanításaikban. Márk evangéliumának egésze szorosan követi a kerygma Péteri megközelítését. Márkot hagyományosan úgy tekintik, mint aki megszerkesztette Péter igehirdetéseit, amiket Rómában tanított, és az evangéliumában jegyezte fel ezeket. Máté és Lukács is Márk alapvető szerkezeti felépítését követik.

- E. Frank Stagg a kommentárjában, *The Book of Acts, the Early Struggle for an Unhindered Gospel* (Az Apostolok Cselekedetei, azaz a korai küszködések az akadálytalan evangéliumért), megerősíti, hogy az elsődleges cél bemutatni a Jézusról szóló üzenet (az evangélium) mozgalmát a szigorúan nacionalista judaizmustól a minden embernek szóló egyetemes üzenetig. Stagg kommentárja Lukács azon céljára/céljaira összpontosít, hogy miért írta meg az ApCsel. A különböző teóriák jó összegzése és analízise megtalálható az 1-18-as oldalakon. Stagg a 28:31-ben található „akadálytalan” kifejezést választotta figyelme középpontjává, ami elég szokatlan módja egy könyv befejezésének, mint egy kulcs fogalmat ahhoz, hogy megértsük Lukács nagy hangsúlyt fektet a minden akadályt leküzdő kereszténység terjedésére.
- F. Bár a Szentlélek több mint ötven alkalommal van megemlítve a könyvben, ez mégsem a „Szentlélek Cselekedeteinek Könyve”. Van tizenegy olyan fejezet, amiben a Szentlélek meg sincs említve. A leggyakrabban az ApCsel első felében van megemlítve, ahol Lukács más forrásokból idéz (valószínűleg olyanokból, amelyek eredetileg arámul íródtak). Az ApCsel nem ugyanaz a Lélekről, mint az evangéliumok Jézusról! Ezzel nem a Lélek helyét szeretném lebecsmérelni, hanem az ellen szeretnék védekezni, hogy a Lélekről szóló teológiánkat elsődlegesen vagy kizárólagosan az ApCselre alapozzuk.
- G. Az ApCsel nem arra hívatott, hogy tanokat tanítson (vö. Fee és Stuart, *How to Read the Bible For All Its Worth*, [Hogyan olvasd a Bibliát, annak teljes értékéért], 94–112. oldal). Jó példa erre az lenne, hogy ha megpróbálnánk a megtérés teológiáját az ApCselből levonni, ami eleve bukásra lenne ítélve. Az ApCselben található megtérések sorrendje és elemei eltérnek; tehát melyiket vesszük alapul? A leveleket is meg kell néznünk, hogy tanbeli segítséget kapjunk.
- Mindazonáltal nagyon érdekes, hogy néhány tudós (Hans Cozelmann) úgy látta, hogy Lukács tudatosan átirányította az első század elközelgő eszkatológiáját egy türelmes szolgálattal teli megközelítéssé az elhúzódó Parousia (eljövetel) felé. A Királyság ereje/hatalma már jelen van, életeteket változtat meg. A jelenben működő gyülekezetekre tevődik a hangsúly, nem pedig az eszkatologikus reményre.
- H. Egy másik lehetséges célja az ApCsel megírásának hasonló a Róma 9:11-hez: miért utasították el a zsidók a zsidó Messiást, és miért állt az egyház leginkább pogányokból? Számos helyen lett kihirdetve az evangélium széleskörű természete az ApCselben. Jézus kiküldi őket az egész világba (vö. 1:8). A zsidók elutasítják Őt, de a pogányok válaszolnak hívására. Üzenete eléri egészen Rómát is.
- Az is lehetséges, hogy Lukács célja az volt, hogy megmutassa, hogy a zsidó kereszténység (Péter) és a pogány kereszténység (Pál) tud együtt élni és együtt növekedni! Nem versengnek egymással, hanem egyesülnek a világevangelizációban.
- I. Ami a célokat illeti én F. F. Bruce-szal értek egyet (*New International Commentary* [Új

nemzetközi kommentár], 18. oldal) abban, hogy mivel a Lukács evangéliuma és az ApCsel eredetileg egy kötet volt, így a Lukács bevezetője (1:1-4) az ApCsel bevezetőjeként is szolgál. Bár Lukács nem volt az események szemtanúja, alaposan utána járt és feljegyezte azokat nagyon pontosan, amihez a saját történelmi, irodalmi és teológiai kereteit használta.

Lukács tehát mind az evangéliumában, mind az elbeszélésében meg akarja mutatni Jézus és az egyház történelmi valóságát és teológiai megbízhatóságát (vö. Luk. 1:4). Lehetséges, hogy az ApCsel központja a beteljesülés témája (akadálytalan, vö. 28:31, ahol ez az utolsó szava a könyvnek). Ezt a témát számos különböző szóval és kifejezéssel jelölte (vö. Walter L. Liefeld, *Interpreting the Book of Acts* [Az Apostolok Cselekedetei könyvének értelmezése], 23–24. oldal). Az evangélium nem egy utógondolat, egy B terv, vagy egy új dolog. Ez Isten előre elhatározott terve volt (vö. ApCsel 2:23; 3:18; 4:28; 13:29).

MŰFAJ

- A. ApCsel ugyanaz az ÚSZ-ben, mint a Józsué – II. Királyok az ÓSZ-ben: történelmi elbeszélés. A bibliai történelmi elbeszélés tényeken alapszik, de nem a kronológiára vagy az események kimerítő feljegyzésére fókuszál. Szelektál az események között, kiválasztva azokat, amik elmagyarázzák, hogy ki is Isten, mi kik vagyunk, hogyan rendeződhet a kapcsolatunk Istennel, és Isten mit szeretne, hogyan éljünk.
- B. A bibliai elbeszélés értelmezésével az a probléma, hogy a szerzők soha sem helyezik el a szövegben, hogy (1) mi a céljuk, (2) mi a fő igazság; vagy (3) hogyan kellene a leírt dolgokat értenünk. Az olvasónak át kell gondolnia a következő kérdéseket:
  1. Miért lett ez az esemény lejegyezve?
  2. Hogyan kapcsolódik ez korábbi bibliai anyagokhoz?
  3. Mi a központi teológiai igazság?
  4. Van-e jelentősége az irodalmi szöveggörnyezetnek? (Milyen esemény előzi meg, vagy mi követi? Máshol is foglalkoztak már ezzel a témával?)
  5. Milyen kiterjedésű az irodalmi szöveggörnyezet? (Sokszor nagy kiterjedésű elbeszélés alkot egy egy teológiai témát vagy célt.)
- C. A történelmi elbeszélés nem szabad hogy egy tan egyetlen forrása legyen. Gyakran olyan dolgok vannak lejegyezve, amelyek a szerző szándékait illetően mellékesek. A történelmi elbeszélések illusztrálhatnak olyan igazságokat, amelyek máshol is fel vannak jegyezve a Bibliában. Csak mert valami megtörtént, nem jelenti azt, hogy az Isten akarata minden hívőre minden korban (pl. öngyilkosság, többnejűség, szent háború, kígyók fogdosása, stb.).
- D. A legjobb értekezés arról, hogy hogyan értelmezzünk történelmi elbeszéléseket, a következő könyvben található: Gordon Fee és Douglas Stuart: *How to Read the Bible For All Its Worth* (Hogyan olvasd a Bibliát, annak teljes értékéért), 78–93. oldal és 94–112. oldal).

AJÁNLOTT IRODALOM A TÖRTÉNELMI HÉTTÉRREL KAPCSOLATBAN

Van néhány új könyv, amelyeket klasszikusok írtak és az ApCselt az első századi háttérébe helyezik bele. Ez a komplex kutatási módszerű megközelítés nagyon sokat segített az ÚSZ megértésében. A sorozatot Bruce M. Minter szerkesztette.

- A. *The Book of Acts in Its Ancient Literary Setting* (Az Apostolok Cselekedetei az ősi irodalmi háttérben)
- B. *The Book of Acts in Its Graeco-Roman Setting* (Az Apostolok Cselekedetei a görög-római háttérben)
- C. *The Book of Acts and Paul in Roman Custody* (Az Apostolok Cselekedetei és Pál római

- fogságban)
- D. *The Book of Acts in Its Palestinian Setting* (Az Apostolok Cselekedetei a palesztinai háttérben)
  - E. *The Book of Acts in Its Diaspora Setting* (Az Apostolok Cselekedetei a diaszpórai háttérben)
  - F. *The Book of Acts in Its Theological Setting* (Az Apostolok Cselekedetei a teológiai háttérben)

Nagyon hasznosak továbbá:

- 1. A. N. Sherwin-White, *Roman Society and Roman Law in the New Testament* (A római társadalom és a római törvény az Újszövetségben)
- 2. Paul Barnett, *Jesus and the Rise of Early Christianity* (Jézus és a korai kereszténység felemelkedése)
- 3. James S. Jeffers, *The Greco-Roman World* (A görög-római világ)

ELSŐ OLVASÁSI CIKLUS (az „Útmutató a helyes bibliaolvasáshoz”-ból)

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját bibliaértelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Egyszerre olvasd el az egész bibliai könyvet. Saját szavaiddal fogalmazd meg az egész könyv központi témáját.

- 1. A teljes könyv témája
- 2. Irodalmi stílus (műfaj)

MÁSODIK OLVASÁSI CIKLUS (az „Útmutató a helyes bibliaolvasáshoz”-ból)

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Bibliaértelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Egyszerre olvasd el az egész bibliai könyvet másodszor is. Vázold a fő témákat és nevezd is meg azokat egyetlen mondattal.

- 1. Az első irodalmi egység témája
- 2. A második irodalmi egység témája
- 3. A harmadik irodalmi egység témája
- 4. A negyedik irodalmi egység témája
- 5. stb.

ApCsel 1

MODERN FORDÍTÁSOK BEKEZDÉSI FELOSZTÁSAI*

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
A Szentlélek Ígérete	Bevezetés	Bevezetés; a Feltámadt Krisztus	Bevezetés	Bevezetés
1:1-5	1:1-3 A Szentlélek megígérése	1:1-5	1:1-5	1:1-5
Jézus mennybemenetele	1:4-8	A mennybemenetel	Jézus felvitetik a mennybe	A mennybemenetel
1:6-11	Jézus felmegy a mennybe 1:9-11	1:6-11	01:06:00 1:7-9	1:6-8 1:9-11
Júdás utódjának kiválasztása	Ima a felső szobában	A Tizenkettő összegyűlik	Júdás utódja	Az apostolok csoportja
1:12-14	1:12-14 Mátyás kiválasztása	1:12-14	1:12-14	1:12-14 Júdás helyettesítése
1:15-26	1:15-26	1:15-26	1:15-17 1:18-19 01:20:00 1:21-22 1:23-26	1:15-20 1:21-22 1:23-26

HARMADIK OLVASÁSI CIKLUS (az „Útmutató a helyes bibliaolvasáshoz”-ból) KÖVETVE AZ EREDETI SZERZŐ SZÁNDÉKÁT A BEKEZDÉSEK SZINTJÉN

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját bibliaértelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Egyszerre olvasd el az adott fejezetet. Azonosítsd a témákat. Hasonlítsd össze a te témafelosztásaidat az öt különböző fordítással. A bekezdések nem ihletettek, de mindenképp kulcsfontosságúak az eredeti szerző szándékának követéséhez, ami az értelmezés szíve. Minden bekezdésnek egy és csak egy témája van.

1. Első bekezdés

2. Második bekezdés

* Bár nem ihletettek, de a bekezdések mindenképp kulcsfontosságúak az eredeti szerző szándékainak azonosításához és követéséhez, ami az értelmezés szíve. Minden modern fordítás rendelkezik felosztott és összegzett bekezdésekkel. Minden bekezdésnek van egy központi témája, igazsága vagy gondolatmenete. Minden változat magában foglalja ezt a témát, a saját stílusa szerint. Miközben olvasod a különféle fordításokat találd meg azt a fordítást, amelyik legjobban segít téged abban, hogy megértsd a témát és a verseket.

Minden fejezetben először is a Bibliát olvassuk el és próbáljuk meg a témáit (bekezdéseit) azonosítani, aztán hasonlítsuk össze az értelmezésünket a modern változatokkal. Csak akkor érthetjük meg igazán a Bibliát, ha értjük az eredeti szerző szándékát és követjük az ő logikáját és annak bemutatását. Csak az eredeti szerző volt ihletett – az olvasónak nincs joga megváltoztatni vagy módosítani az üzenetet. A Biblia olvasóinak felelőssége az, hogy alkalmazzák az ihletett igazságot mindennapjaikra és az életükre.

Vegyük figyelembe, hogy minden megfogalmazás és rövidítés teljes mértékben meg van magyarázva az első, második és harmadik függelékben.

3. Harmadik bekezdés

4. Stb.

SZÓ ÉS KIFEJEZÉSTANULMÁNY

SZÖVEG (magyar új fordítás) ApCsel 1:1-5

¹Az első könyvet arról írtam, Teofilusom, amit Jézus tett és tanított kezdettől ²egészen addig a napig, amelyen felvitetett, miután a Szentlélek által megbízást adott az apostoloknak, akiket kiválasztott. ³Szenvedése után sok bizonyítékkal meg is mutatta ezeknek, hogy ő él, amikor negyven napon át megjelent előttük, és beszélt az Isten országa dolgairól. ⁴Amikor együtt volt velük, megparancsolta nekik: "Ne távozzatok el Jeruzsálemből, hanem várjátok meg az Atya ígérését, amelyről hallottátok tőlem, ⁵hogy János vízzel keresztelt, ti pedig nemsokára Szentlélekkel kereszteltettek meg."

1:1 „Az első könyvet arról írtam” Ez egy AORISZTOSZI (kijelentő, elbeszélő múltban) KIJELENTŐ KÖZÉPIGE, szó szerint „készítettem”. Nyilvánvaló, hogy Lukács volt a Lukács Evangéliumának és az ApCselnek is a szerzője (hasonlítsd össze a Lukács 1:1-4-es és az ApCsel 1:1-2-t). A „könyvet” kifejezést a görögben a történelmi elbeszélésre, beszámolóra használták. Technikailag (azaz a klasszikus görögben) a minimum három munka közül egyre tesz burkolt célzást. Nagy valószínűséggel az ApCsel szokatlan befejezését az magyarázhatja, hogy Lukács azt tervezte, írni fog egy harmadik könyvet. Néhányan még azt is feltételezik, hogy azok a levelek, amiket mi Pásztori leveleknek hívunk (I. Timótheus, II. Timótheus, és Titusz) lehetséges, hogy Lukács tollából származnak.

■ **„Teofilus”** Ez a név a következő szavakból áll össze: (1) Isten (*Theos*) és (2) testvéri szeretet (*philos*). Úgy lehetne fordítani, hogy „Istent szerető”, „Isten barátja”, vagy „Isten által szeretett”.

A „nagyrebecsült” megszólítás a Lukács 1:3-ban lehet egy római tisztviselő megtisztelő titulusa(vö. ApCsel 23:26, 24:3; 26:25), ami lehetséges, hogy a római társadalom lovagrendjébe tartozókat illette. Lehetséges, hogy ő volt az a jótevő, akinek Lukács a két könyvét írta, s aki lemásolta azokat és szétosztotta. Az egyháztörténelem T. Flavius Clemens-ként nevezi meg, mint Domitianus unokatestvére.

■ **„amit Jézus tett és tanított kezdettől”** Ez a Lukács evangéliumára utal. Meglepő, hogy Lukács azt mondja, „minden”, amit Jézus tett, mert Lukács evangéliuma (mint a többi szinoptikus evangélium) nagyon szelektív abban a tekintetben, hogy mit jegyez fel Jézus életéről és tanításairól.

1:2 „egészen addig a napig, amelyen felvitetett” Számos olyan görög szó létezik, amiket mind arra használtak, hogy Jézus mennybemenetelét leírják velük:

1. *analambanō*, felvitetni (ApCsel 1:2,11,22, vö. I. Tim. 3:16), amit a Szeptuaginta is használ a II. Kir. 2:9,11-ben, amikor Illés felvitetett a mennybe, és az I. Makkabeus 2:58-ban is előfordul.
2. *epairō*, felemelni, felvenni (ApCsel 1:9)
3. *analēpsis*, (Lukács 9:51, az 1. egyik formája)
4. *diistēmi*, eltávozni
5. *anabainō*, felmegy, felemelkedik (János 6:62)

Ezt az eseményt nem jegyzi fel sem a Máté sem a Márk evangéliuma. Márk evangéliuma a 16:8-nál végződik, de a három későbbi írástudók általi hozzátoldás egyike megemlíti az eseményt a 16:9-ben (*analambanō*).

■ **„miután a Szentlélek által”** Ez az első említése a „Szentléleknek”, aki olyan fontos itt az

ApCselben. Az ÓSZ-ben „Isten Lelke” (*ruach*) volt az az erő, ami elvégezte YHWH célját, de nincs semmi utalás arra, hogy ez személyes lett volna (ÓSZ-i egyistenhit, monoteizmus). Mindazonáltal az ÚSZ-ben a Lélek teljes személyisége és személyessége dokumentálva van.

1. Lehet káromolni (Máté 12:31; Márk 3:29)
2. Tanít (Lukács 12:12, János 14:26)
3. Tanúskodik (János 15:26)
4. Meggyőz, vezet (János 16:7-15)
5. Személyes névmással illetik (*hos*, Ef. 1:14)
6. Meg lehet szomorítani (Ef. 4:30)
7. Ki lehet oltani (I. Thessz. 5:19)

Szentháromsággal kapcsolatos szövegek is három személyről beszélnek (lásd Különleges Téma: a Szentháromság a 2:32-33-ban)

1. Máté 28:19
2. II. Kor. 13:14
3. I. Péter 1:2

A Lélek az emberi cselekedetekhez kapcsolódik.

1. ApCsel 15:28
2. Róma 8:26
3. I. Kor. 12:11
4. Ef. 4:30
5. I. Thessz. 5:19

Az ApCsel legelején a Lélek szerepe ki lett hangsúlyozva. Pünkösöd nem a Lélek munkájának kezdete volt, hanem annak egy új fejezete. Jézus mindig is birtokában volt a Léleknek. Bemerítése nem a Lélek munkájának kezdete volt, hanem egy új fejezete. Lukács a hatékony szolgálat új fejezetére készíti fel az egyházat. Még mindig Jézus van a központban, még mindig a Lélek a hatékony eszköz, és még mindig az Atya szeretete, megbocsátása és azon emberek helyreállítása a cél, akik az Ő képmására lettek teremtve!

■ **„megbízást adott”** Ez olyan információra utal, ami nincs feljegyezve a Lukács evangéliumában, de a Máté 28:18-20-ban és az ApCsel 1:8-ban igen.

■ **„megbízást”** Ez egy ELBESZÉLŐ MÚLTIDEJŰ (AORISZTOSZI) ÁLSZENVEDŐ MELLÉKNÉVI IGENÉV. Néhány tudós úgy látja ezt, mint ami az 1:8-ra utal (vö. Máté 28:19-20; Lukács 24:45-47 vagy Lukács 24:49). Az egyháznak két-ágú funkciója van: (1) evangelizáció és a Krisztushoz hasonlatos érettség. Minden hívőnek várnia kell Isten erejére és felkészítésére, hogy ezeket el is éri. (2) mások úgy látják ezt, mint az arra való utalást, hogy „várjatok Jeruzsálemben arra, hogy eljön a Szentlélek és megerősít” (vö. 4. vers; Lukács 24:49)

■ **„az apostoloknak”** Lásd az apostolok neveinek listáját az 1:13-ban.

■ **„akiket kiválasztott”** A „kiválasztott” (*eklegō*, AORISZTOSZI KIJELENTŐ KÖZÉPIGE) szót két értelemben használja. Az ÓSZ-ben általában szolgálatra utal, s nem az üdvösségre, az ÚSZ-ben viszont általában a szellemi üdvösségre utal. Itt úgy tűnik, hogy mind a két elgondolást támogatja (vö. Lukács 6:13)

1:3 „meg is mutatta ezeknek, hogy ő él” Ez valószínűleg arra a háromszori megjelenésére utal, ami a felső szobában történt az egész csoport előtt az elkövetkezendő vasárnapokon, de más megjelenéseire is utalhat (vö. I. Kor. 15:5-8). Jézus feltámadása lényeges az evangélium igaz voltához (vö. 2:24,32; 3:15,26; 4:10; 5:30; 10:40; 13:30,32,34,37; 17:31; és leginkább az I. Kor. 15:12-15,20). A következő lista a feltámadása utáni megjelenéseiről Paul Barnett, *Jesus and the Rise of Early Christianity* (Jézus és a korai kereszténység felemelkedése) című könyvéből származik, 185. oldal.

János	Máté	Lukács	I. Korinthus
Jeruzsálemi megjelenései			
Mária (János 20:15)	Asszonyok (Máté 28:9)	Simon (Lukács 24:34)	Kéfás (I. Kor. 15:5)
tíz tanítvány (János 20:19)		kettőnek az Emmausi úton (Lukács 24:15)	
tizenegy tanítvány (János 20:26)		Tanítványok (Lukács 24:36)	a Tizenkettő (I. Kor. 15:5)
Galileai megjelenései			
			500+ hívó (I. Kor. 15:6; valószínűleg kapcsolódik a Máté 28:16-20-hoz)
hét tanítvány (János 21:1)			Jakab (I. Kor. 15:7)
	a tanítványok (Máté 28:16-20)		
Jeruzsálemi megjelenései			
		a mennybemenetel minden apostol (I. Kor. (Lukács 24:50-51	15:7)

■ NASB, NRSV, NIV NKJV TEV NJB	„sok bizonyítékkal” „sok tévedhetetlen bizonyítékkal” „sokszor és sokféle módon, amik kétségtelenül bebizonyították” „sokszor bemutatta”
---	---

A *tekmērion* szó csak itt fordul elő az ÚSZ-ben. A Moulton és Milligan által írt *The Vocabulary of the Greek Testament* (A Görög Testamentum szókincse) című könyv 628. oldalán nagyon jól megtárgyalják a görög irodalomban használt kifejezéseket, és azt mondják, hogy itt ez „demonstratív bizonyítékot” jelent. Ugyanezt a szót használja Salamon bölcsessége 5:11, 19:3 és a III. Makkabeus 3:24.

■ **„szenvedése után”** Csak nagy nehezen tudták elfogadni a zsidó hívők az evangélium ezen oldalát (vö. I. Kor. 1:23). A Messiás szenvedése meg van említve az ÓSZ-ben is (vö. I. Mózes 3:15; Zsolt. 22; Ézs. 53; és figyeljük meg a Lukács 24:45-47-ben). Ez az apostoli tanítás egyik legfontosabb teológiai megerősítése volt (*kerygma*; Lásd Különleges Téma a 2:13-ban).

Lukács gyakran használja az AORISZTOSZI AKTÍV FŐNÉVI IGENEVŰ alakját a *paschō* (szenved) szónak, hogy ezzel Jézus keresztre feszítésére utaljon (vö. Lukács 9:22; 17:25; 22:15; 24:26,46; ApCsel 1:3; 3:18; 9:16; 17:3). Lehetséges, hogy Lukács ezt Márk Evangéliumából vette (vö. 8:31).

■ **„megjelent előttük”** Tíz vagy tizenegy beszámoló van számunkra az ÚSZ-ben feljegyezve Jézus feltámadása utáni megjelenéseiről. Mindazonáltal ezek csupán jellemző példák, de nem a végleges lista. Nyilvánvalóan Jézus jött ment ezalatt az időszak alatt, de nem maradt ott egyik csoporttal sem.

■ **„negyven napon át”** Ez egy ÓSZ-i idióma egy meg nem határozott hosszú időszakra, ami hosszabb mint egy holdfázis. Itt ez ahhoz az időszakhoz kapcsolódik, ami az éves zsidó Pászka ünnep és a Pünkösöd között telt el (ami ötven nap). Lukács az egyetlen forrása ennek az információnak. Mivel nem a mennybemenetel a legfontosabb téma itt (a negyedik századig a keresztény írók meg sem említik), lennie kell egy másik ok, ami miatt ez a szám itt áll. Utalhat Mózesnek a Sínai hegyen eltöltött idejére, Izraelre a pusztában, Jézus megkísértésére, vagy valami olyanra, amit nem is tudunk, de nyilvánvaló, hogy nem maga az időpont a fontos itt.

■ **„és beszélt az Isten országa dolgairól”** A gnosztikusok azt vallották, hogy Jézus titkos információkat fedett fel előttük az idő alatt, ami a Pászka és Pünkösöd között eltelt. Ez nyilvánvalóan nem igaz. Mindazonáltal az emmausi úton való találkozása a két tanítvánnyal jó példa arra, hogy Jézus feltámadása után is tanított. Én azt gondolom, hogy maga Jézus mutatta meg a gyülekezetek vezetőinek az ÓSZ-ből azokat az előrejelzéseket és szövegrészeket, amik az Ő életéről, haláláról, feltámadásáról és Második Visszajöveteléről szólnak. Lásd Különleges Téma: Isten Királysága itt lent.

KÜLÖNLEGES TÉMA: ISTEN KIRÁLYSÁGA

Az ÓSZ-ben úgy gondoltak YHWH-ra, mint Izrael Királyára (vö. I. Sám. 8:7; Zsolt. 10:16; 24:7-9; 29:10; 44:4 [Károli: 44,5]; 89:19; 95:3; Ézs. 43:15; 44:5,6), a Messiásra pedig mint az eszményi királyra (vö. Zsolt. 2:6). Jézus betlehemi megszületésével (Kr. e. 6-4) az Isten királysága betört az emberi történelembe egy újfajta erővel és megváltással (új szövetség, vö. Jer. 31:31-34; Ezék. 36:17-36). Keresztelő János a királyság közeledtét hirdette (vö. Máté 3:2). Jézus világosan azt tanította, hogy ez a királyság Őbenne és az Ő tanításaiban van jelen (vö. Máté 4:17,23; 9:35; 10:7; 11:11-12; 12:28; 16:19; Márk 12:34; Lukács 10:9,11; 11:20; 12:31-32; 16:16; 17:21). Ennek ellenére a királyság egyben jövőidejű is (vö. Máté 16:28; 24:14; 26:29; Márk 9:1; Lukács 21:31; 22:16,18).

A szinoptikus párhuzamos részekben, Márkban és Lukácsban megtaláljuk az „Isten királysága” kifejezést. Jézus tanításainak ezen gyakori témája magában foglalta azt, hogy jelenleg Isten uralkodik az ember szívében, ami egy nap majd az egész világra ki lesz terjesztve. Ezt Jézus imája is visszatükrözi a Máté 6:10-ben. Máté, aki zsidóknak írt, azt a kifejezést részesítette előnyben, ami nem foglalta magában Isten nevét (a mennyek országa), míg Márk és Lukács, akik pogányoknak írtak, a mindennapos megnevezést használták, alkalmazva az istenség nevét.

Ezt a feszültséget Krisztus két eljövetele okozza. Az ÓSZ Isten Messiásának csak egy eljövetelére összpontosított – egy katonai, ítélethozó, dicsőséges eljövetelre – de az ÚSZ megmutatja, hogy először úgy jött el, mind az Ézs. 53 Szenvedő Szolgája, és a Zakariás 9:9 alázatos királya. A két zsidó korszak, a gonoszság korszaka, és az igazságosság új korszaka átfedi egymást. Jézus jelenleg a hívők szívében uralkodik, de egy nap majd minden teremtmény felett fog uralkodni. Úgy fog majd eljönni, mint ahogy azt az ÓSZ megjósolta. A hívők Isten királyságának a „már” de „még nem” ellentmondásában élnek (vö. Gordon D. Fee és Douglas Stuart: *How to Read the Bible For All Its Worth* [Hogyan olvasd a Bibliát, annak teljes értékéért], 131–134. oldal).

1:4

NASB	„együtt volt velük”
NKJV	„összegyűlt velük együtt”
NRSV	„míg velük maradt”
TEV	„amikor összegyülekeztek”
TEV^a	„míg velük maradt”
TEV^b, NIV	„mikor velük együtt evett”
NJB, KNOX	„mikor egy asztalnál volt velük”

A 4-5-ös versek Jézus egy megjelenését példaként használják számos további megjelenésére és bizonyítékára. A *sunalizomenos* kifejezést különböző módokon lehet betűzni. S az, hogy hogyan betűzzük a szót, változtat annak jelentésén.

1. hosszú a – egybegyűlni/összegyűlni
2. rövid a – együtt enni (szó szerint „sóval”)
3. au (kettőshangzó) – ottmaradni valakivel

Nem tudjuk biztosan, hogy melyiket akarta használni, de a Lukács 24:41-43 (vö. János 21) leírja, amint Jézus együtt evett az apostoli csoporttal, ami az Ő feltámadt testére való bizonyítékul szolgálna (vö. 3. vers).

■ **„ne távozzatok el Jeruzsálemből”** Ezt a Lukács 24:49 is feljegyzí. Az ApCsel első része Lukács evangéliuma végének az átisméltése, valószínűleg ez volt az irodalmi módszere annak, hogy a két könyvet összekapcsolja.

■ **„hanem várjátok meg az Atya ígértét”** A 2:16-21-ben Péter ezt a Jóel 2:28-32 eszkatologikus próféciájához kapcsolja. Tíz napot vártak Pünkösdig. Lukács konkrétan megnevezte az „Atya ígértét”, azaz a Szentleket (vö. ApCsel 2:33). A János 14-16-ban Jézus már korábban is beszélt nekik a Szentlélek eljövételéről. Mindazonáltal lehetséges, hogy Lukács nem csak egyféle módon érti az Atya ígértét (azaz a Szentlélek eljövetele), hanem azt is érti ez alatt, hogy az ÓSZ-ben megígért üdvösség a Messiás személyében fog eljönni Izrael számára (vö. ApCsel 2:39; 13:23,32; 26:6).

■ **„Atya”** Az ÓSZ bevezeti azt a családias metaforát, hogy Isten az Atya: (1) Izrael nemzete gyakran úgy jelenik meg, mint YHWH „fia” (vö. Hós. 11:1; Mal. 3:17); (2) sőt még korábban is az V. Mózesben Isten az Atya analógiát használta (1:31); (3) az V. Mózes 32:6 Izraelt „az Ő gyermekeinek” nevezi, Istent pedig a „ti Atyátok”-nak; (4) ezt az analógiát a Zsolt. 103:13-ban is megállapítja, és a Zsolt 68:5-ben [Károli: 68:6] tovább viszi (árvák Atyja); és (5) gyakran előfordult a prófétáknál is (vö. Ézs. 1:2; 63:8; Izrael mint fiú, Isten mint Atya, 63:16; 64:8; Jer. 3:4,19; 31:9).

Jézus arámul beszélt, ami azt jelenti, hogy nagyon sok helyen, ahol az „Atya” szó előfordul, amire a görögben a *Pater* szót használják, ez az arámban az *Abba* szó (vö. Márk 14:36). A családias kifejezés, az „Apuci” vagy „papika” Jézusnak az Atyával való bensőséges kapcsolatát tükrözi vissza; s mivel ezt követőinek is kijelentette, ez arra bátorít minket, hogy mi is legyünk ilyen bensőséges viszonyban az Atyával. Az „Atya” kifejezést nagyon ritkán használták az ÓSZ-ben (és nem túl gyakran a Rabbinikus irodalomban) YHWH-ra, de Jézus gyakran és meggyőzően használja. Ez egy nagyon is jelentőségteljes kijelentés arról, hogy a hívőknek újfajta kapcsolata van Istennel Krisztus által (vö. Máté 6:9).

1:5 „János” Mind a négy evangélium (vö. Máté 3:1-12; Márk 1:2-8; Lukács 3:15-17; János 1:6-8,19-28) beszél Keresztelő János szolgálatáról. A „János” volt a héber Johanan név rövidített változata, ami azt jelentette, hogy „YHWH kegyelmes” vagy „YHWH ajándéka”. A neve jelentőségteljes volt, mert mint minden bibliai név Isten céljára mutatott az életében. János volt az utolsó ÓSZ-i próféta. Izraelben nem volt próféta Malakiás, azaz kb. Kr. e. 430 óta. Pusztá jelenléte hatalmas szellemi izgalmat okozott Izrael népe között.

■ **„vízzel keresztelt”** A bemejtés bevett szokás volt az első és második századi zsidók között, de kizárólag a prozelitákkal kapcsolatban. Ha valaki, aki pogány háttérrel rendelkezett, és Izrael teljes körű gyermeke akart lenni, akkor három feladatot kellett teljesítenie: (1) körülmetélés, amennyiben férfi volt az illető; (2) ön-bemejtés három tanú jelenlétében; és (3) amennyiben lehetséges volt, áldozzon Jeruzsálemben a templomban. Első századi palesztinai szekta csoportokban, mint például az esszénusoknál, a bemejtés nyilvánvalóan gyakori és ismétlődő dolog volt. Mindazonáltal, a judaizmus fővonalánál, ehhez a ceremóniális mosakodáshoz rituális példákat lehetne említeni: (1) mint a szellemi megtisztulás szimbóluma (vö. Ézs. 1:16); és (2) mint egy rendszeres rítus, amit a papok hajtottak végre (vö. II. Mózes 19:10; III. Mózes 15).

■ **„ti pedig Szentlélekkel kereszteltettek meg”** Ez egy JÖVŐIDEJŰ PASSZÍV KIJELENTŐMÓD. A FÜGGŐBESZÉD utalhat Jézusra a Máté 3:11 és a Lukács 3:16 miatt. Az *ev* elöljárószó jelentheti azt, hogy „benne”, „vele”, vagy „általa” (azaz eszköz, vö. Máté 3:11). Ez a kifejezés két eseményre is utalhat: (1) kereszténnyé válni (vö. I. Kor. 12:13) vagy (2) ebben a szöveggörnyezetben, a hatékony szolgálatra való szellemi erő kitöltése. Keresztelő János gyakran beszélt Jézus szolgálatáról ezzel a kifejezéssel (vö. Máté 3:11; Márk 1:8; Lukács 3:16-17; János 1:33).

Ez János kereszttségével szemben áll. A Messiás bevezeti a Szentlélek új korszakát. Az Ő keresztstége a Szentlélekkel fog történni (vagy „benne” vagy „általa”). Sok vita folyt a felekezetek között arról, hogy a keresztény megtapasztalásokban milyen eseményre utal. Néhányan azt gondolják, hogy ez a megtérés utáni megerősítő megtapasztalás, mint egy második áldás. Én személy szerint arra gondolok, hogy ez a kereszténnyé válásra utal (vö. I. Kor. 12:13). Nem tagadom, hogy lehetnek későbbi betöltekezések és felruházások, de azt vallom, hogy csak egyetlen egy, kezdeti szellemi Krisztusba való bemejtés létezik, amiben a hívők azonosulnak Jézus halálával és feltámadásával (vö. Róma 6:3-4; Ef. 4:5; Kol. 2:12). A Lélek kezdeményező munkáját a János 16:8-11 körvonalazza. A saját értelmezésem szerint a Szentlélek munkái a következők:

1. meggyőz a bűn tekintetében
2. felfedi az igazságokat Krisztusról
3. elvezet az evangélium elfogadására
4. bemejt Krisztusba
5. a hívőt meggyőzi a folyamatos bűnről
6. kimunkálja a hívőben a Krisztushoz való hasonlatosságot

■ **„nemsokára”** Ez a zsidó Pünkösdi ünnepre való utalás, ami hét héttel a Pászká után következett. Ezzel az ünneppel ismerték el azt, hogy Istenhez tartozik az aratás. A Pászká után ötven nappal következett (vö. III. Mózes 23:15-31; II. Mózes 34:22, V. Mózes 16:10).

SZÖVEG: 1:6-11

⁶Amikor együtt voltak, megkérdezték tőle: "Uram, nem ebben az időben állítod fel újra a királyságot Izraelnek?" ⁷Így válaszolt: "Nem a ti dolgotok, hogy olyan időkről és alkalmakról tudjatok, amelyeket az Atya a maga hatalmába helyezett. ⁸Ellenben erőt kaptok, amikor eljön hozzátok a Szentlélek, és tanúim lesztek Jeruzsálemben, egész Júdeában és Samáriában, sőt egészen a föld végső határáig." ⁹Miután ezt mondta, szemük láttára felemeltetett, és felhő takarta el őt a szemük elöl. ¹⁰Amint távozása közben feszülten néztek az ég felé, íme, két férfi állt meg mellettük fehér ruhában, ¹¹és ezt mondta: "Galileai férfiak, miért álltok itt az ég felé nézve? Ez a Jézus, aki felvitetett tőletek a mennybe, úgy jön el, ahogyan láttátok őt felmenni a mennybe."

1:6 „megkérdezték tőle” A BEFEJEZETLEN IGEIDŐ vagy a múltban ismétlődően történt eseményre utal, vagy a cselekmény kezdeményezésére. Nagyon úgy tűnik, hogy a tanítványok ezt

elég sokszor kérdezték.

■ **„Uram”** A görög „Uram” kifejezést (*kurios*) lehet általános értelemben használni vagy egy kifejelett teológiai értelemben is. A következőket jelentheti: „úr”, „uram” (mint egy férfi tiszteletteljes megszólítása), „mester”, „tulajdonos”, „férj” vagy „a teljes Isten-ember” (vö. János 9:36,38). Az ÓSZ-i (héber, *adon*) használata ennek a kifejezésnek abból az ellenállásból származott, hogy a zsidók nem voltak hajlandóak kiejteni Isten szövetségi nevét, a YHWH-t, ami a héber „lenni” ige MŰVELTETŐ formája volt (vö. II. Mózes 3:14). Attól féltek, hogy megszegik azt a parancsolatot, hogy „Ne mondd ki hiába Istenednek az Úrnak a nevét” (vö. II. Mózes 20:7; V. Mózes 5:11). Ezért azt gondolták, hogy ha nem ejtik ki ezt a nevet, akkor nem tudják hiábavalóan kimondani az Ő nevét. Így hát a héber *adon* szót helyettesítették be, aminek nagyon hasonló volt a jelentése a görög *kurios* (Úr) szóhoz. Az ÚSZ-i szerzők ezt a szót használták arra, hogy Krisztus teljes istenségét leírják. A korai egyházban az a kifejezés, hogy „Jézus Úr” volt a hit nyilvános megvallása, és a bemerítési formáság is egyben (vö. Róma 10:9-13; I. Kor. 12:3; Fil. 2:11).

■ **„nem ebben az időben állítod fel újra a királyságot Izráelnek?”** Még mindig egy teljesen zsidó nacionalista hozzáállásuk volt (vö. Zsolt. 14:7; Jer. 33:7; Hos. 6:11; Lukács 19:11; 24:21). S valószínű, hogy még a saját adminisztratív pozíciójukról is kérdezték.

Ez a teológiai kérdés még mindig sok ellentmondást okoz. Hadd illesszem ide be a Jelenések könyvéről szóló kommentárom egy részét, ami pontosan ezt a témát feszegeti.

„Az ÓSZ-i próféták megjósolták a zsidó királyság helyreállítását Palesztinában, Jeruzsálemben központositva, ahol a föld összes népe összegyűl, hogy dicsérje és szolgálja a dávidi uralkodót, de az ÚSZ-i írók soha nem helyezik ezt a tervet a figyelem középpontjába. Az ÓSZ nem lenne ihletett (vö. Máté 5:17-19)? Az ÚSZ írói kihagytak volna lényegbevágó, az utolsó időkre jellemző eseményeket?

Számos információforrás létezik a világvégéről:

1. ÓSZ-i próféták
2. ÓSZ-i apokaliptikus írók (vö. Ezék. 37-39; Dán. 7:12)
3. intertestamentális, nem kanonizált zsidó apokaliptikus írók (mint pl. I. Énók)
4. Jézus maga (vö. Máté 24; Márk 13; Lukács 21)
5. Pál írásai (vö. I. Kor. 15; II. Kor. 5; I. Thessz. 4; II. Thessz. 2)
6. János írásai (Jelenések könyve)

Ezek mindegyike tisztán és világosan tanít a végidőkről (események, kronológia, személyek)? Ha nem, akkor miért nem? Vajon nem ihletett mindegyik (kivéve a zsidó intertestamentális írásokat)?

A Szentlélek olyan kifejezésekben és kategóriákban jelentett ki igazságokat az ÓSZ-i íróknak, amiket nem érthettek meg. Mindazonáltal a Szentlélek progresszív kijelentése által ezeket az ÓSZ-i eszkatologikus fogalmakat egy egyetemes alkalmazási területté terjesztette ki (vö. Ef. 2:11-3:13). Íme néhány idevágó példa:

1. Jeruzsálem városa Isten népének (Sion) metaforája, és az ÚSZ-re kivetítve pedig azt fejezi ki, hogy Isten minden megtérő, benne hívő embert elfogad (a Jelenések 20-22 új Jeruzsáleme). Az I. Mózes 3:15-ben lévő ígérete Istennek, hogy megmenti a bűnbe esett emberiséget már előre vetítette az árnyékát egy szó szerinti, fizikai város teológiai kiterjesztésének Isten népébe, még mielőtt akár egyetlen zsidó is lett volna, vagy akár egy zsidó főváros. Még maga Ábrahám elhívása is (vö. I. Mózes 12:3) magában foglalja a pogányokat.
2. Az ÓSZ-ben az ellenségek a környező régi Közel-Keleti népek voltak, de az ÚSZ-ben ez ki lett terjesztve minden nem hívő, Isten ellenes, sátáni befolyásoltságú emberre. A csatatér egy földrajzi, helyi konfliktusból egy kozmikus konfliktussá vált.
3. A földterület ígérete, ami annyira szervesen hozzátartozik az ÓSZ-hez (a

patriarchális ígéretek) most az egész földre kiterjedt. Az Új Jeruzsálem egy újratereztett földre jön el, s nem kizárólagosan csak a Közel-Keletre (vö. Jel. 20-22).

4. Néhány további példa az ÓSZ-i próféciai fogalmak kiterjesztésére: (1) Ábrahám magja most már azok, akik lelkileg körül vannak metélve (vö. Róma 2:28-29); (2) a szövetség népe most már magában foglalja a pogányokat is (vö. Hós. 1:9; 2:23; Róma 9:24-26; továbbá III. Mózes 26:12; II. Mózes 29:45; II. Kor. 6:16-18 és II. Mózes 19:5; V. Mózes 14:2; Titusz 2:14); (3) a templom most már a helyi gyülekezet (vö. I. Kor. 3:16) vagy maga a hívő (vö. I. Kor. 6:19); és (4) még Izrael és annak minden jellemző leíró kifejezése is most már Isten minden népére vonatkozik (vö. Gal. 6:16; I. Péter 2:5,9-10; Jel. 1:6).

A prófétai modell most már beteljesült, ki lett terjesztve, és most már sokkal inkább inkluzív, több mindent magában foglal. Jézus és az apostoli írók nem ugyan olyan módon prezentálják a végidőket, mint az ÓSZ-i próféták (vö. Martin Wyngaarden, *The Future of The Kingdom in Prophecy and Fulfillment* [A Királyság jövője próféciaiban és beteljesülésben]). Modern kori értelmezők, akik megpróbálják az ÓSZ-i modellt szó szerintivé vagy normatívvá tenni, kitekerik a Jelenések könyvének értelmét egy nagyon zsidó könyvvé, és annak jelentését beleerőszakolják automatizált, kétértelmű vagy félreérthető kifejezésekbe, amiket Jézusnak vagy Pálnak tulajdonítanak! Az ÚSZ-i írók nem tagadják az ÓSZ-i prófétákat, hanem megmutatják azok egyetemes végső alkalmazását.”

1:7

NASB „Nem a ti dolgotok, hogy olyan időkről és alkalmakról tudjatok, amelyeket az Atya a maga hatalmába helyezett.”

NKJV „Nem a ti dolgotok, hogy időkről és korszakokról tudjatok”

NRSV „Nem a ti dolgotok, hogy időkről vagy időszakokról tudjatok”

TEV „időkről és alkalmakról”

NJB „Nem a ti dolgotok, hogy időkről vagy dátumokról tudjatok”

Az „idők” (*chronos*) kifejezés „korszakot” vagy „kort” jelent (pl. az idők múlása), míg az „alkalmak” (*kairos*) azt jelenti, hogy „bizonyos események vagy korszakok ideje” (vö. Titusz 1:2-3). Louw és Nida a *Greek-English Lexicon* (Görög–angol lexikon) című könyvében azt mondják, hogy ezek csupán szinonim szavak, amik időtartamot jelölnek (vö. I. Thessz. 5:1). Nyilvánvaló, hogy a hívőknek nem szabad bizonyos időpontokat kijelölni, mivel még maga Jézus sem tudta visszatérésének idejét (vö. Máté 24:36; Márk 13:32). A hívők tudhatják az általában vett időszakot, de készen kell állniuk és aktívnak kell lenniük az eseményre minden időben (vö. Máté 24:32-33). Az ÚSZ-ben a Második Eljövettel kapcsolatos iker-hangsúly az, hogy maradj **aktív**, és **légy készen**. A többi Isten dolga!

1:8 „Ellenben erőt kaptok” Figyeld meg, hogy a Szentlélek eljövele erőhöz és tanúkhöz kötődik. Az ApCsel a „tanúkról” szól (azaz *martus*). Ez a téma uralja a könyvet (vö. 1:8,22; 2:32; 3:15; 5:32; 10:39,41; 13:31; 22:15,20; 26:16). Az Egyház megkapta feladatát – legyen Krisztus evangéliumának tanúja! Az apostolok tanúi voltak Jézus életének és tanításának, így most tanúskodtak Jézus életéről és tanításáról. Hatékony tanúság csak a Szentlélek hatalmán keresztül lehetséges.

■ **„Jeruzsálemben ... Júdeában ... Samáriában ... sőt egészen a föld végső határáig”** Ez az ApCsel földrajzi vázlata: Jeruzsálem, 1-7-es fejezetek; Júdea és Samária, 8-12-es fejezetek; a föld végső határai (azaz Róma), 13-28-as fejezetek. Ez a vázlat lehet, hogy az író irodalmi szerkezetét és célját jelöli. A kereszténység nem egy judaista szekta, hanem egy világméretű mozgalma az egy igaz Istennek, amivel betölti az ÓSZ-i ígéreiteit, és helyreállítja a lázadó emberiség kapcsolatát Önmagával (vö. I. Mózes 12:3; II. Mózes 19:5; Ézs. 2:2-4; 56:7; Lukács 19:46).

Az első zsidó vezetők, ismerve a Szeptuagintát és azt a sok profetikai ígéretet, amit YHWH tett arra nézve, hogy helyreállítja Jeruzsálemet, felemeli Jeruzsálemet, hogy elhozza a világot Jeruzsálembe, azt várták, hogy ezek szó szerint meg fogják történni. Ott maradtak Jeruzsálemben (vö. 8:1). De az evangélium forradalmasította és kiterjesztette az ÓSZ-i fogalmakat. A világméretű küldetés (vö. Máté 28:18-20; ApCsel 1:8) az mondta a hívőknek, hogy menjenek el az egész világba, és ne várják, hogy majd a világ jön el hozzájuk. Jeruzsálem az ÚSZ-ben egy metafora a mennyre nézve (vö. Jel. 21:2), s nem egy palesztinai város.

1:9 „felemeltetett” Ezt az eseményt úgy ismerjük, mint a mennybemenetelt. A feltámadott Jézus visszatért az Ő mindenek előtt létezett dicsőségének helyére (vö. Lukács 24:50-51; 20:17; Ef. 4:10; I. Tim. 3:16; Zsid. 4:14; és I. Péter 3:22). A meg nem jelölt külső tényező a SZENVEDŐ ALAKBAN az Atya volt.

■ **„felhő”** A felhők mindig is jelentőségteljes eszkatologikus jelzők voltak. A felhőt három jól megkülönböztethető módon használták az ÓSZ-ben: (1) hogy megmutassák Isten fizikai jelenlétét, a dicsőség Shekinah felhőjét (vö. II. Móz. 13:21; 16:10; IV. Móz 11:25); (2) hogy eltakarja az Ő Szentségét, hogy az ember ne láthassa meg Őt, és meg ne haljon (vö. II. Mózes 33:20; Zsolt. 18:11 [Károli: 18,12]; Ézs. 6:5); és (3) az Istenség járműveként (vö. Zsolt. 104:3; Ézs. 19:1). A Dániel 7:13-ban a felhők arra szolgáltak, hogy az Isteni Messiást szállítsák. Erre a Dániel könyvében található próféciára több mint 30 alkalommal utalnak az ÚSZ-ben. Ugyanezt a kapcsolatot láthatjuk a Messiás és a menny felhői között a következő helyeken: Máté 26:64; Márk 13:26; 14:62; ApCsel 1:9,11; és I. Thessz. 4:17.

1:1 „feszülten néztek az ég felé” Ez BEFEJEZETLEN KÖRÜLÍRÓ szerkezet. Folyamatosan feszülten néztek, hogy addig láthassák Jézus, ameddig csak lehetséges volt. Sőt még miután szem elől tévesztették, akkor is nézték.

Ez a kifejezés jellemző Lukács írásaira (vö. Lukács 4:20; 22:56; ApCsel 1:10; 3:4,12; 6:15; 7:55; 10:4; 11:6; 13:9; 14:9; 23:1, a Lukács evangéliumát és az ApCselt kivéve csak a II. Kor. 3-ban találjuk meg kétszer). Azt jelenti, hogy „feszülten nézni”, „hosszasan nézni”, „bámulni” vagy „rá függeszteni a tekintetet”.

■ **„az ég felé”** A régiek azt hitték, hogy a menny felül található, de a mi időnkben a felül eléggé relatív. A Lukács 24:31-ben Jézus eltűnt. A mi kultúránk számára ez talán jobb példa. A menny nem található meg ott fenn a semmiben, hanem valószínűleg az idő és tér egy másik dimenziójában. A menny nem egy irány, hanem egy személy!

■ **„két férfi fehér ruhában”** Az ÚSZ gyakran a fényes fehér ruhájukkal azonosítja az angyalokat (vö. Lukács 24:4; János 20:12). Angyalok jelentek meg születésénél, megkísértésénél, a Gecsemáné kertben, a sírjánál, és itt a mennybemenetelénél.

1:11 „Galileai férfiak” Az ApCselben Lukács számos alkalommal jegyzi fel a tanítványok galileai származását (vö. 2:7; 13:31). Mind a tizenkettő, kivéve Iskáriótes Júdást, Galileából származtak. A júdeaiak lenézték ezt a területet, mert elég nagy pogány népességgel rendelkezett, és nem volt "kosher", azaz nem követték olyan szigorúan és pontosan a Szájhagyományokat (Talmud).

■ **„Jézus ... úgy jön el”** Néhány teológus megpróbál különbséget tenni Jézus és a Krisztus között. Ezek az angyalok megerősítik, hogy az a Jézus, akit ők ismertek lesz az, aki visszatér majd. A megdicsőült, felemeltetett Krisztus még mindig ugyanaz a Názáreti Jézus. Ő megmarad Isten/embernek.

Jézus újra vissza fog jönni, úgy, ahogy elment, a mennyei felhőkön (vö. Máté 10:23; 16:27; 24:3,27,37,39; 26:64; Márk 8:38; 13:26; Lukács 21:27; János 21:22; I. Kor. 15:23; I. Thessz. 1:10; 4:16; II. Thessz. 1:7,10; 2:1,8; Jakab 5:7-8; II. Péter 1:16; 3:4,12; I. János 2:28; Jel. 1:7). Jézus

második visszajövetele egy visszatérő fő téma az ÚSZ-ben. Az egyik oka, hogy az evangéliumokat olyan sokára öntötték írott formába az volt, hogy a korai egyház azt várta, hogy Krisztus nagyon hamar vissza fog jönni. Meglepő késedelme, az apostolok halála, és az eretnekségek megjelenése és elterjedése végül is arra indította az egyházat, hogy Jézus életét és tanításait írott formában is feljegyezzék.

SZÖVEG: 1:12-14

¹²Ezután visszatértek Jeruzsálembe az Olajfák hegyéről, amely Jeruzsálem közelében van egy szombatnapi járőföldre. ¹³Amikor hazatértek, felmentek a felső szobába, ahol meg voltak szállva, mégpedig Péter és János, Jakab és András, Fülöp és Tamás, Bertalan és Máté, Jakab, az Alfeus fia, Simon, a Zélóta és Júdás, a Jakab fia. ¹⁴Ezek valamennyien egy szívvel és egy lélekkel kitartóan vettek részt az imádkozásban, az asszonyokkal, Jézus anyjával, Máriával és testvéreivel együtt.

1:12 „visszatértek” A Lukács 24:52 hozzáteszi, hogy „nagy örömmel”.

■ **„az Olajfák hegyéről”** Ez úgy tűnik, hogy ellentmond a Lukács 24:50-nek (azaz Bethánia); mindazonáltal hasonlítsuk össze a Lukács 19:29-et és a 21:37-et a Márk 11:11–12-vel és 14:3-mal. Az a hegygerinc, amit Olajfák hegyeként ismerünk egy 4 km hosszú hegygerinc volt, 90-120 méterre magaslott ki Jeruzsálem felett, Bethániától, a Kidron patakkal szemben, egészen a templomig futott. Az ÓSZ-i eszkatologikus próféciaiban is meg van említve (vö. Zak. 14:4). Jézus sokszor találkozott tanítványaival ezen a helyen, hogy imádkozzanak és valószínűleg ott táborozzanak.

■ **„egy szombat napi járőföldre”** Azt a távolságot, amit egy zsidó a szombat napon megtehetett a rabbik határozták meg (vö. II. Mózes 16:29; IV. Mózes 35:5). Körülbelül 2000 könyöknyi (lépésnyi) távolság volt, amit a rabbik maximumként szabtak meg, ennyit tehetett meg egy ember a szombaton anélkül, hogy megszegné a Mózesi Törvényt.

1:13 „a felső szobába” Valószínűleg ugyanaz a helység volt, hogy az Utolsó Vacsora alkalmával (vö. Lukács 22:12; Márk 14:14-15). A hagyomány szerint ez János Márk otthonának (vö. ApCsel 12:12) felső szintje volt (2. vagy 3. emelete), ő volt az, aki Péter emlékeit írta le Márk evangéliumába. Elég nagy szoba lehetett, hogy 120 embert be tudott fogadni.

■ **„ahol meg voltak szállva”** Ez az egyike a négy listának az apostolok neveiről (vö. Máté 10:2-4; Márk 3:16-19; és Lukács 6:14-16). A felsorolások nem teljesen egyformák. A nevek és a sorrend változnak. Ennek ellenére mindig ugyanazok a személyek vannak megemlítve három darab négyes csoportban. Mindig Péter az első és mindig Júdás az utolsó. Ez a három darab négyes csoport lehet, hogy a célból lett kijelölve, hogy lehetővé tegye ezeknek a férfiaknak, hogy egymást váltva hazamehessenek és gondoskodhassanak a családjukról.

	AZ APOSTOLOK NEVEI			
	Máté 10:2-4	Márk 3:16-19	Lukács 6:14-16	ApCsel 1:12-18
Első Csoport	Simon (Péter) András (Péter testvére) Jakab (Zebedeus fia) János (Jakab testvére)	Simon (Péter) Jakab (Zebedeus fia) János (Jakab testvére) András	Simon (Péter) András (Péter testvére) Jakab János	Péter János Jakab András
Második	Fülöp	Fülöp	Fülöp	Fülöp

Csoport	Bertalan	Bertalan	Bertalan	Tamás
	Tamás	Máté	Máté	Bertalan
	Máté (vámszedő)	Tamás	Tamás	Máté
Harmadik Csoport	Jakab (Alfeus fia)	Jakab (Alfeus fia)	Jakab (Alfeus fia)	Jakab (Alfeus fia)
	Taddeus	Taddeus	Simon (a zelóta)	Simon (a zelóta)
	Simon (a kananeus)	Simon (a kananeus)	Júdás (Jakab fia)	Júdás (Jakab fia)
	Júdás (Iskáriótes)	Júdás (Iskáriótes)	Júdás (Iskáriótes)	

■ **„Péter”** A legtöbb galileai zsidónak volt mind héber neve (pl. Simon vagy Simeon, ami azt jelentette, hogy „hallás”), mind görög neve is (amit soha nem tüntetnek fel). Jézus „sziklának” nevezte el. A görögben ez a *petros* szó, arámul pedig *cephas* (vö. János 1:42; Máté 16:16).

■ **„András”** A görög kifejezés azt jelenti „férfias”. A János 1:29-42-ből azt tudjuk meg Andrásról, hogy Keresztelő János tanítványa volt és ő mutatta be testvérét, Pétert Jézusnak.

■ **„Fülöp”** A görög kifejezés azt jelenti „lókedvelő”. Az ő elhívását a János 1:43-51 részletezi.

■ **„Tamás”** A héber kifejezés azt jelenti, hogy „iker” vagy Kettős (vö. János 11:16; 20:24; 21:2).

■ **„Bertalan”** A kifejezés azt jelenti, hogy „Ptolemaiosz Fia”. Lehetséges, hogy a János evangéliumának Nátánaélje (vö. János 1:45-49 [Károli: 1,46-50]; 21:2).

■ **„Máté”** Héber kifejezés azt jelenti, hogy „YHWH ajándéka”. Ez Lévire utal (Vö. Márk 2:14-17)

■ **„Jakab”** Ez a „Jákób” héber megfelelője. A Tizenkettő felsorolásában két férfit neveznek meg Jakabként. Az egyik János testvére (vö. Márk 3:17) és tagja volt a belső körnek (azaz Péter, Jakab és János). Őt úgy ismerjük, mint a kisebbik Jakab.

■ **„Simon a Zelóta”** Márk görög szövege azt írja, hogy „kananeus” (továbbá Máté 10:4). Márk, aki a rómaiaknak írt, lehet, hogy nem akarta a politikailag heves érzelmet kiváltó „zelóta” szót használni, ami egy zsidó anti-római (Róma ellenes) gerilla mozgalomra utalt. Lukács viszont így nevezi meg (vö. Lukács 6:15 és ApCsel 1:13). A kananeus szónak több jelentése is lehetséges.

1. Galilea azon területéről származik, amit Kána néven ismerünk
2. az ÓSZ-i használata a kananeus szónak, ami kereskedőt jelentett
3. általános megjelölése annak, hogy valaki Kánából származik

Ha Lukács megnevezése helyes, akkor a „zelóta” az arám „lelkes” szóból származik (vö. Lukács 6:15; ApCsel 1:17). Jézus kiválasztott tizenkét tanítványa számos különböző és egymással versengő csoportból való volt. Simon egy nacionalista csoport tagja volt, akik a római hatalom erőszakos túlkapásai ellen léptek fel. Normális esetben ez a Simon és Lévi (azaz Máté a vámszedő) nem tartózkodtak volna egy szobában.

■ **„Taddeus”** Őt „Lebbeus”-nak nevezték (vö. Máté 10:3) vagy „Júdás”-nak is (vö. Lukács 6:16; János 14:22; ApCsel 1:13). Mind Taddeus és Lebbeus ugyanazt jelenti, hogy „szeretett gyermek”.

■ **„Júdás Iskáriótes”** Két Simon van, két Jakab, és két Júdás. Az „Iskáriótes”-nek két lehetséges jelentése van: (1) a júdai Keriotból származó férfi (vö. Józs. 15:23) vagy (2) „tör ember” vagyis bérgyilkos, ami azt jelentené, hogy ő is zelóta volt, mint Simon.

11:4 „ezek valamennyien egy szívvel és egy lélekkel” Ez a kifejezés egy összetett szó: „ugyanez” (*homo*) és „az elme érzelmei” (*thumos*). Nem elsősorban előfeltétel volt ez, sokkal inkább az

előrelátás/várakozás légköre. Ezt a hozzáállást újra meg újra megemlíti az ApCsel (azaz a hívókra nézve, vö. 1:14; 2:46; 4:24; 5:12; 15:25; és másokra nézve: 7:57; 8:6; 12:21; 18:12; 19:29).

- **NASB** „kitartóan vettek részt”
- NKJV** „folytatták”
- NRSV** „folyamatosan odaszánták rá magukat”
- TEV** „gyakran összegyűltek”
- NJB** „folyamatosan összegyűltek”

Ez a kifejezés (*pros* és *kaptereō*) azt jelenti, hogy elszánt vagy kitartó vagy elszántan elkötelezi magát. Lukács elég gyakran használja (vö. 1:14; 2:42,46; 6:4; 8:13; 10:7). Ez BEFEJEZETLEN KÖRÜLÍRÓ mód.

- **„az asszonyokkal”** Volt egy csoportnyi asszony, akik együtt utaztak Jézussal és az apostolokkal, hogy gondoskodjanak róluk (vö. Máté 27:55-56; Márk 15:40-41; Lukács 8:2; 23:49 és János 19:25).

KÜLÖNLEGES TÉMA: A NŐK, AKIK JÉZUST ÉS TANÍTVÁNYAIT KÖVETTÉK

Máté 27:55-56

Márk 15:40-41

Lukács 8:2; 23:49

János 19:25

Magdalai Mária

Magdalai Mária

Magdalai Mária

Mária, Jézus anyja és anyjának nővére

Mária, Jakab és József anyja

Mária, a kis Jakab és József anyja

Johanna, Kuza felesége (Heródes egyik főembere)

Mária, Klópás felesége

Zebedeus fiainak anyja

Salómé

Zsuzsánna és sokan mások

Magdalai Mária

A következőkben a Márk 15:40-41-ről szóló kommentárom jegyzetei láthatók ezekről az asszonyokról:

„Voltak ott asszonyok is, akik távolról figyelték” Az apostoli csoport felé mind anyagilag, mind fizikailag szolgált számos asszony (azaz főztek, mostak, stb. vö. Máté 27:55; Lukács 8:3).

„Magdalai Mária” Magdala egy kis város a galileai tenger partján, 4,8 km-re északra Tibériástól. Mária Galileától kezdve követte őt, miután számos démon üzött ki belőle (vö. Lukács 8:2). Igazságtalanul megbélyegezték, mint prostituáltat, de erre az ÚSZ-ben nincs bizonyíték.

„Mária, a kis Jakab és József anyja” A Máté 27:56-ban úgy hívják, hogy „Jakab és József anyja”. A Máté 28:1-ben úgy hívják, hogy a „másik Mária”. A valódi kérdés az, hogy ki volt a férje? A János 19:25-ben úgy tűnik, hogy Klópás felesége volt, mégis, a fia, Jakab, úgy volt megnevezve, mint „Alfeus fia” (vö. Máté 10:3; Márk 3:18; Lukács 6:15).

„Salómé” Ő Jakab és János anyja volt, akik tagjai voltak Jézus tanítványai belső körének, és Zebedeus felesége volt (vö. Máté 27:56; Márk 15:40; 16:1-2).

A következőkben a János 19:25-ről szóló kommentárom jegyzetei látható:

„Jézus keresztyénél ott állt anyja és anyjának nővére, Mária, Klópás felesége, valamint a magdalai Mária.” Nagy a vita akörül, hogy négy, vagy három név van-e itt megemlítve. Valószínű, hogy négyről van szó, mert nem valószínű, hogy két nővér lehetett Mária néven. Mária testvérét Salomét megnevezi a Márk 15:40 és a Máté 27:56. Ha ez igaz, akkor ez azt jelentené, hogy Jakab, János és Jézus unokatestvérek voltak. Egy második századi tradíció szerint (*Hegesippus*) Klópás József testvére volt. Magdalai Mária volt az, akiből Jézus 7 ördögöt űzött ki, és ő volt az első, akinek feltámadása után megjelent (vö. 20:1-2; 11-18; Márk 16:1; Lukács 24:1-10).

■ „és testvéreivel” Jézus számos féltestvérenek nevét ismerjük: Júdás, Jakab (lásd Különleges Téma a 12.17-ben), és Simon (vö. Máté 13:55; Márk 6:3; és Lukács 2:7). Valaha hitetlenek voltak (vö. János 7:5), most már viszont a tanítványok belső körébe tartoztak. Mária egész életre szóló szüzességéről szóló történet érdekes rövid megvitatását lásd F. F. Bruce *New International Commentary, Acts* (Új nemzetközi kommentár, Apostolok Cselekedetei) 44. oldalának 47-es lábjegyzeténél.

SZÖVEG: 1:15-26

¹⁵Azokban a napokban felállt Péter a testvérek körében, amikor mintegy százhusz főnyi sokaság is volt velük együtt, és így szólt: ¹⁶„Atyámfiak, férfiak! Be kellett teljesednie az Írásból annak, amit előre megmondott a Szentlélek Dávid szája által Júdásról, aki vezetője lett azoknak, akik elfogták Jézust; ¹⁷közénk tartozott, és részt kapott ebből a szolgálatból. ¹⁸Ez azután mezőt szerzett ennek a gonosztettnek jutalmából, de fejfel lezuhant, kettészakadt derékban, és egész belső része kifordult. ¹⁹Közismertté is vált ez Jeruzsálem lakói előtt, ezért nevezték el azt a mezőt a maguk nyelvén Akeldamának, azaz Vérmezőnek. ²⁰Így van megírva a Zsoltárok könyvében: Legyen a szállása pusztává, és lakó ne legyen benne, tisztességét pedig más vegye át. ²¹Szükséges tehát, hogy azok közül a férfiak közül, akik egész idő alatt együtt voltak velünk, amíg közöttünk járt az Úr Jézus, ²²kezdve a János keresztségétől addig a napig, amelyen felvitetett tőlünk: még valaki tanúja legyen velünk együtt az ő feltámadásának.” ²³Ekkor felállítottak kettőt: Józsefet, más néven Barsabbást, akinek mellékneve Jusztusz volt, és Mátyást, ²⁴és így imádkoztak: „Urunk, minden szív ismerője, te jelöld ki e kettő közül az egyiket, akit kiválasztottál magadnak, ²⁵hogy megkapja ebben a szolgálatban és apostolságban azt a helyet, amelyet Júdás elhagyott, hogy az őt megillető helyre jusson.” ²⁶Ekkor sorsot vetettek rájuk: a sors Mátyásra esett, és a tizenegy apostol közé sorolták őt.

1:15 „azokban a napokban” Ez szó szerint azt jelenti, hogy „ezekben a napokban” (*en tais hēmerais*). Ezt a kifejezést gyakran használja az ApCsel nyitó fejezeteiben (azaz 1-15) (1:15; 2:18; 5:37; 6:1; 7:41; 9:37; 11:27; 13:41). Lukács más szemtanúi forrásokat is használ. A „naponként” (*kath hēmeran*) kifejezést is használja általános, kétértelmű időhatározóként az ApCsel korai fejezeteiben (vö. 2:46,47; 3:2; 16:5; 17:11,31; 19:9). A 15. fejezet után Lukács személyesen is találkozott sok olyan eseménnyel, amit maga is feljegyzett. Még mindig a „nap” szót használja gyakran, de már nem annyira, mint ezekben a kétértelmű, idiomatikus kifejezésekben.

■ „felállt Péter” Nyilvánvalóan Péter volt az apostolok szószólója (vö. Máté 16). Ő prédikált először az egyház történetében a Lélek eljövetele után (vö. ApCsel 2) és a második prédikációt is az ApCsel 3-ban. Jézus neki jelenik meg először a feltámadása utáni megjelenései közül (vö. János 21

és I. Kor. 15:5). Héber neve „Simeon” volt (vö. ApCsel 15:14; II. Péter 1:1). Ezt a nevet görögül írták le, azaz „Simon”. A „Péter” egy görög kifejezés (*petros*), ami „elkülönített sziklát” jelent. Ez arámul „Cephas” vagy „kö” (vö. Máté 16:18).

■ **„százhusz főnyi sokaság is volt velük együtt”** Ez a rész az UBS⁴ angol nyelvű fordításban zárójelben van (de a 18-19-es vers nem). Ebbe a csoportba minden bizonnyal beletartozott a tizenegy apostol, az asszonyok, akik követték Jézust, és Jézus más tanítványai, akik a tanítói és gyógyítói szolgálatának gyümölcsei voltak. Ez a szám lehetséges, hogy pusztán szimbolikus és bizonyos rabbinikus spekulációkhoz kapcsolódik a vezetők és követők arányát figyelembe véve (azaz egy a tízhez, vö. *Sanhedrin* 1:6).

■ **„az Írásból”** Minden utalás az „Írásra” az ÚSZ-ben (kivéve II. Péter 3:15-16) az ÓSZ-re utal (pl. Máté 5:17-20; II. Tim. 3:15-17). Ez az ígerész a Szentlélek ihletését is megerősíti (vö. II. Péter 1:21) Dávid által. Továbbá a Héber Biblia az „Írások” részének kanonizációját is sejteti.

■ **„be kellett”** Ez a *dei* szócska, ami a szükségszerűséget jelenti. Ez egy BEFEJEZETLEN AKTÍV KIJELENTŐMÓD, és a 20. versben szereplő első idézetre utal.

A kifejezés Lukács szemében nagyon is jellemző volt Jézus életére nézve és hogy a korai egyház az ÓSZ-i írások meghosszabbítása (vö. Lukács 18:31-34; 22:37; 24:44). Lukács gyakran használja ezt a kifejezést (vö. Lukács 2:49; 4:43; 9:22; 11:42; 12:12; 13:14,16,33; 15:32; 17:25; 18:1; 19:5; 21:9; 22:7,37; 24:7,26,44; ApCsel 1:16,21; 3:21; 4:12; 5:29; 9:6,16; 14:27; 15:5; 16:30; 17:3; 19:21,36; 20:35; 23:11; 24:19; 25:10,24; 26:9; 27:21,24,26). A kifejezés azt jelenti, hogy „ez kötelező”, „ez szükségszerű” vagy „ez elengedhetetlen”. Az evangélium és annak növekedése nem egy véletlenszerű történet, hanem Isten előre elhatározott terve és az ÓSZ-i Írások beteljesülése (LXX használata).

■ **„teljesednie”** Amikor valaki ezeket az ÓSZ-i idézeteket olvassa (20. vers), akkor látja, hogy Júdás árulása nem volt a zsoltáríró szándékai között. Az apostolok az ÓSZ-et a Jézussal való megtapasztalásaik fényében értelmezték. Ezt tipologikus értelmezésnek hívják. Lehetséges, hogy Jézus maga állította fel ezt a mintát azzal a megközelítéssel, ahogyan az Emmausba vezető úton sétált és beszélt a két tanítvánnyal (vö. Lukács 24:13-35; leginkább a 25-27-es versek). A korai keresztény értelmezők párhuzamot láttak az ÓSZ eseményei és Jézus élete és tanításai között. Úgy látták Jézust, mint az egész ÓSZ profetikus beteljesülése. A mai keresztényeknek vigyázniuk kell ezzel a fajta megközelítéssel! Azok az ihletett ÚSZ-i szerzők személyes ihletettség befolyása alatt voltak, és személyesen ismerték Jézus életét és tanításait. Mi megerősítjük bizonyágtételük igazságát és tekintélyét, de nem utánozhatjuk módszerüket.

■ **„Júdásról”** Júdás hitehagyása miatt kellett helyettes apostolt választani, s nem a halála miatt. A 20b-ben láthatjuk, hogy Júdás cselekedeteit úgy látták, mint a prófécia beteljesülését. Az ÚSZ nem jegyez fel egy újabb apostoli választást Jakab halála után (vö. ApCsel 12:2). Nagyon sok titok és tragédia van Júdás életében. Valószínűleg ő volt az egyetlen olyan tanítvány, aki nem Galileából való volt. Őt választották meg az apostoli csoport pénztárosának (vö. János 12:6). Azzal vádolták, hogy lopott a pénzükből az alatt az időszak alatt, míg Jézus velük volt. Azt mondják róla, hogy ő volt a profetikus beteljesülése és az eszköze a sátáni támadásnak. Motivációit soha nem fogalmazták meg nyíltan, de bűnbánata saját életének kioltásába torkollott, miután visszavitte a megvesztegetési összeget.

Nagyon sok találgatás veszi körül Júdást és motivációit. Gyakran említik és rágalmazzák János evangéliumában (6:71; 12:4; 13:2,26,39; 18:2,3,5). A modern szindarab, a „Jézus Krisztus Szupersztár” olyan képet fest róla, mint aki egy hűséges, becsapott követő, aki megpróbálta Jézust rávenni arra, hogy a zsidó Messiás szerepét töltsse be – ami az volt, hogy győzze le a rómaiakat, büntesse meg a gonoszokat, és állítsa fel Jeruzsálemet, mint a világ fővárosát. Mindazonáltal János úgy festi le motivációit, mint aki kapzsi volt és gonosz.

A legfőbb probléma az Isten szuverenitásának és az ember szabad akaratának teológiai problematikája. Isten vagy Jézus manipulálta-e Júdást? Júdás felelős-e a tetteiért, ha a Sátán irányította, vagy Isten előre megjósolta és Ő okozta azt, hogy Júdás árulja el Jézust? A Biblia nem beszél közvetlenül ezekről a témákról. Isten irányítása alatt van a történelem; Ő ismeri a jövőbeli eseményeket, de az emberiség felelős a saját döntéseiért és cselekedeteiért. Isten tisztességes, nem pedig manipulatív.

Van egy új könyv, ami megpróbálja megvédeni Júdást – *Judas, Betrayer or Friend of Jesus?* (Júdás, Jézus elárulója vagy barátja?), amit William Klassen írt, és a Fortress Press kiadó adta ki 1996-ban. Nem értek egyet ezzel a könyvvel, de nagyon érdekes olvasmány és gondolatokat ébreszt.

■ **„aki vezetője lett azoknak, akik elfogták Jézust”** Itt egy idézet a Máté 26:47-50-ról szóló kommentáromból.

„Nagyon sok vita folyt már arról, hogy mi volt Júdás motivációja. Azt kell, hogy mondjuk, hogy ez bizonytalan marad. A 49. versben történtek, az, hogy megcsókolja Jézust vagy (1) egy jel volt a katonák felé, hogy ezt az embert kell letartóztatni (vö. 48. vers); vagy (2) alapot szolgáltat annak a modern feltételezésnek, hogy megpróbálta Jézust rávenni arra, hogy cselekedjen (vö. 27:4). Más evangéliumi ígerészek azt állítják, hogy egy rabló volt és hitetlen a kezdetektől fogva (vö. János 12:6).

A Lukács 22:52-ből ismerjük a tömeg összetételét. Voltak ott római katonák, mert ők voltak az egyedüliek, akik legálisan kardot viselhettek. Ott voltak továbbá a templomi rendőrök (templomszolgák), mert általában ők használtak fabotokat. A Szanhedrin is képviseltette magát a tömegben a letartóztatásnál (vö. 47, 51).

1:17 Júdást Jézus választotta ki, hallotta Jézust beszélni, látta Jézus csodáit, Jézusért és Jézus által ki lett küldve misszióra, ott volt a felső szobában, részt vett minden eseményen, mégis elárulta Jézust!

1:18

NASB, NKJV

NRSV, NJB,

NIV

„fejjele lezuhant, kettészakadt derékban”

TEV

„ahol halálába zuhant, és kettészakadt derékban”

Lehetséges, hogy a „fejjele lezuhant” egy orvosi kifejezés volt, ami azt jelentette, hogy „megduzzadni” (vö. Moulton és Milligan, *The Vocabulary of the Greek Testament* [A Görög Testamentum szókincse] című könyvében az 535–536. oldalon), amit néhány angol fordításban is így találunk (pl. Phillips, Moffatt és Goodspeed). Egy nagyon jó értekezést Júdás halálának különböző verzióiról (Máté 27:5 szemben az ApCsel 1:18) láthatsz a *Hard Sayings of the Bible* (A Biblia kemény mondásai) című könyv 511–512. oldalán.

■ **„mezőt szerzett”** A 18-19-es versek közbevetettek, vagy zárójelesek (vö. NASB, NKJV, NJB, NIV angol fordítások). Az író ezt az információt az olvasó jobb megértése miatt biztosította. A Máté 27:6-8-ből tudjuk, hogy a papok ezt a földet az ÓSZ-i prófécia beteljesülése miatt vették meg (vö. Máté 27:9). Ez Júdás pénze volt, amit a papok tisztátalannak tartottak, és arra használtak, hogy olyan földterületet vettek rajta, ahová azokat a holttesteket temették, akikért senki sem jelentkezett. A 18-19-es versekből megtudjuk, hogy ez pontosan az a földterület volt, ahol Júdás meghalt. Júdás haláláról szóló ezen információ sehol máshol nem fordul elő újra.

1:19

NASB, NRSV

„Akeldamának, azaz Vérmezőnek (nevezték)”

NKJV

„Akel dama, ami azt jelenti Vérmező”

TEV

„Akeldama, ami azt jelenti, Vérmező”

NJB „Vér-mező ... Hakel-dama”

Ez egy arám szó görög fordítása. Mindig nagyon bonyolult egységesen áthelyezni egyik nyelvből egy másikba. A görög betűzési változatok ellenére az arám név azt jelenti, hogy „vérmező”. Ez a következőket jelentheti: (1) vérdíjon vásárolt földterület (vö. Máté 27:7a); (2) egy földterület, ahol vért ontottak (vö. ApCsel 1:18); (3) olyan földterület, ahol gyilkosokat vagy idegeneket temettek el (vö. Máté 27:7b).

1:20 Ez itt két idézet a Zsoltárokból. Az első a 69:25-ből [Károli: 29,26]. Eredetileg többes számú volt. Júdához kapcsolódó átok forma volt. A második idézet a Zsoltárok 109:8-ból való (LXX). Ez biztosítja Júdás, a 21-26-os versekben megvitatott helyettesítésének profetikus példáját.

■ **NASB, NKJV,**

NJB „tiszttségét”

NRSV „felülvizsgálói pozícióját”

TEV „szolgálati helyét”

A Szeptuagintában az *episkopē* kifejezés egy olyan mellékjelentést hordoz magával, ami azt jelenti, hogy szolgálati megbízatás vagy tiszttségviselő (vö. IV. Mózes 4:16; Zsolt. 109:8). Később ezt a kifejezést arra kezdték el használni, hogy egy tisztseget jelöljenek vele a Római Katolikus papi rendszerben, de a görögben egyszerűen csak a görög városállami kifejezés volt ez a vezetőre (vö. NIV), mint ahogy a vén (*presbuteros*) volt a zsidó kifejezés a vezető megfelelőjére (pl. I. Mózes 50:7; II. Mózes 3:16,18; IV. Mózes 11:16,24,25,39; V. Mózes 21:2,3,4,6,19,20 és mások). Így aztán, valószínűleg Jakab kivételével, a „felülvizsgáló” vagy „vén” a pásztorra utaló kifejezéssé vált az apostolok halála után (vö. ApCsel 20:17,28; Titusz 1:5,7; Fil. 1:1).

1:21 „Szükséges tehát” Ez a *dei* kifejezés (vö. 16. vers). Nyilvánvalóan Péter úgy érezte, hogy a tizenkét tanítvány valamilyen módon a tizenkét törzset képviselte, vagy valamilyen más szimbolikát, amit nem szabad elveszteni.

1:21-22 Ezek az apostolságnak való megfelelés követelményei. Figyeld meg, hogy megmutatja itt a tizenkettőn kívül más hívők jelenlétét is, akik Jézust földi szolgálatán keresztül végig követték. Ezen kritériumok miatt utasították el később némelyek Pál apostolságát.

Lukács nyilvánvalóan azért használja ezt a két verset, hogy megmutassa az apostoli szemtanúság elsődlegességét, és nem Mátyás kiválasztására utal, akiről többet nem hallunk. Az egyházat és az ÚSZ-i Írásokat Jézus életére és tanításaira fogják építeni, de azokat szemtanúk, tekintéllyel rendelkező tanúk, válogatott teológiai tanúságok és az ÚSZ közvetíti. Ez a teológiai kérdés, nem pedig a „tizenkettő” szimbolikája.

KÜLÖNLEGES TÉMA: A TIZENKETTÉS SZÁM

A tizenkettes szám mindig is a szervezettség szimbolikus száma volt

1. a Biblián kívül
  - a. az állatövi jegyek tizenkét jele
  - b. az év tizenkét hónapja
2. az ÓSZ-ben
  - a. Jákób fiai (a zsidó törzsek)
  - b. visszatükröződik a következőkben is
    - (1) a II. Mózes 24:4-ben az oltár tizenkét oszlopa
    - (2) a főpap mellvértjén lévő tizenkét drágakő (amik a törzseket jelképezik) a II. Mózes 28:21-ben
    - (3) a szent sátor szent helyén lévő tizenkét kenyér a III. Mózes 24:5-ben

- (4) tizenkét kémet küldtek Kánaán földjére a IV. Mózes 13-ban (egyét minden törzsből)
  - (5) tizenkét vessző (a törzsek szerint) Kórah lázadásánál a IV. Mózes 17:2-ben
  - (6) Józsué tizenkét köve a Józsué 4:3,9,20-ban
  - (7) tizenkét adminisztratív körzet Salamon kormányzásában az I. Kir. 4:7-ben
  - (8) a tizenkét kő Illés oltárán, amit YHWH-nak épített az I. Kir. 18:31-ben
3. az ÚSZ-ben
- a. tizenkét választott apostol
  - b. tizenkét kosár kenyér (egy minden apostol számára) a Máté 14:20-ban
  - c. a tizenkét trón, amiken az ÚSZ-i tanítványok ülnek (utalva ezzel Izrael 12 törzsére) a Máté 19:28-ban
  - d. a tizenkét légiónyi angyal, akik Jézus megmentésére álltak készen a Máté 26:53-ban
  - e. a Jelenések könyvének szimbolizmusa
    - (1) a 24 vén a 24 trónuson a 4:4-ben
    - (2) a 144 000 (12×12) a 7:4-ben és a 14:1,3-ban
    - (3) a tizenkét csillag az asszony koronáján a 12:1-ben
    - (4) a tizenkét kapu, a tizenkét angyal, amelyek a tizenkét törzset jelentik a 21:12-ben
    - (5) az Új Jeruzsálem tizenkét alapköve, rajtuk pedig a tizenkét apostol neve a 21:14-ben
    - (6) tizenkétezer futam a 21:16-ban (az Új Jeruzsálem városának mérete)
    - (7) a falai 144 könyök magasak a 21:17-ben
    - (8) a tizenkét gyöngykapu a 21:21-ben
    - (9) az új Jeruzsálemben található fákon lévő tizenkét fajta gyümölcs (minden hónapban egy) a 22:2-ben

1:23 „felállítottak kettőt” Van egy görög kézirati változat, ami megmutatja ennek a kifejezésnek a teológiai jelentőségét:

1. estēsan („ők felállítottak”) az MSS $\aleph$ -ben, és a következőkben: A, B, C, D¹ és E
2. estesen („ő felállított”) az MS D*-ben és Szent Ágostonnál

Amennyiben az első a helyes, akkor arra látunk példát, hogy a tanítványok teljes csoportja együtt szavaz Júdás helyettesítésének lehetséges személyéről (a gyülekezeti közösség egy formája) (vö. 15:22); de ha a második az, akkor ez egy bizonyíték lehet Péter felsőbbrendűségére (vö. 15:7-11,14). Ami a görög kézirati bizonyítékokat illeti, az első lehetőség szavai biztosak (az UBS⁴ fordítás „A” jeggyel illeti).

■ **„Józsefet ... és Mátyást”** Ezekről a férfiakról semmit nem tudunk az ÚSZ-ből. Nem szabad elfelejtenünk, hogy az evangéliumok és az ApCsel nem nyugati történelmi feljegyzések, hanem válogatott teológiai írások, melyeknek célja az, hogy bemutassák Jézust és hogy megmutassák, hogy az Ő üzenete milyen hatással volt a világra.

1:24

NASB	„minden szív ismerője”
NKJV	„aki mindenki szívét ismeri”
NRSV	„te ismered mindenki szívét”
TEV	„te ismered mindenki gondolatát”
NJB	„mindenki szívébe látsz”

Ez egy összetett szó, „szívek és ismerni” (vö. 15:8). Ez egy ÓSZ-i igazságot tükröz vissza (vö. I. Sám. 2:7; 16:7; I. Kir. 8:39; I. Krón. 28:9; II. Krón. 6:30; Zsolt. 7:9 [Károli: 7,10]; 44:21 [Károli: 44,22]; Péld. 15:11; 21:2; Jer. 11:20; 17:9-10; 20:12; Lukács 16:15; ApCsel. 1:24; 15:8; Róma 8:27). Isten teljes mértékben ismer minket, és mégis szeret (vö. Róma 8:27).

A tanítványok megerősítik, hogy YHWH ismeri a motivációjukat ugyanúgy, mint a két jelölt

motivációját és életét. Azt szeretnék, ha ebben a döntésben Isten akarata lenne meg (AORISZTOSZI KÖZÉPIGE). Jézus választotta ki a tizenkettőt, de Ő már az Atyával van.

KÜLÖNLEGES TÉMA: A SZÍV

A görög *kardia* kifejezést arra használják a Szeptuagintában és az ÚSZ-ben, hogy a héber *lēb* kifejezésre utaljanak. Számos módon használják ezt (vö. Bauer, Arndt, Gingrich és Danker, *A Greek-English Lexicon* [Görög–angol lexikon], 403-404 oldala).

1. a fizikai élet központja, a személyre használt metafora (vö. ApCsel. 14:17; II. Kor. 3:2-3; Jakab 5:5)
2. a szellemi (erkölcsi) élet központja
  - a. Isten ismeri a szívet (vö. Lukács 16:15; Róma 8:27; I. Kor. 14:25; I. Thessz. 2:4; Jel. 2:23)
  - b. az emberiség szellemi életére használva (vö. Máté 15:18-19; 18:35; Róma. 6:17; I. Tim. 1:5; II. Tim. 2:22; I. Péter 1:22)
3. a gondolati élet központja (azaz az intellektus, vö. Máté 13:15; 24:48; ApCsel. 7:23 [Károli az „ész” szót használja]; 16:14; 28:27; Róma. 1:21; 10:6; 16:18; II. Kor. 4:6; Ef. 1:18 [az angol a „szíveitek szemeit” használja]; 4:18; Jakab 1:26; II. Péter 1:19; Jel. 18:7; a szív az értelem/elme szinonimája a II. Kor. 3:14-15-ben és a Fil. 4:7-ben)
4. az akarat központja (vö. ApCsel 5:4; 11:23; I. Kor. 4:5; 7:37; II. Kor. 9:7)
5. az érzelmek központja (vö. Máté 5:28; ApCsel 2:26,37; 7:54; 21:13; Róma 1:24; II. Kor. 2:4; 7:3; Ef. 6:22; Fil. 1:7)
6. a Lélek munkásságának különleges helye (vö. Róma 5:5; II. Kor. 1:22; Gal. 4:6 [azaz Krisztus a szívünkben van, Ef. 3:17])
7. A szív egy metaforikus mód arra, hogy az egész személyre utaljanak (vö. Máté 22:37, az V. Mózes 6:5-öt idézve). A gondolatok, a motivációk, és a cselekedetek, amiket a szívnek tulajdonítanak, teljesen felfedik a személy karakterét. Az ŐSZ-ben van néhány nagyon meglepő használati módja ennek a kifejezésnek
  - a. I. Mózes 6:6; 8:21: „Isten megszorodott szívében” (a Hóseás 11:8-9-ben is látható)
  - b. V. Mózes 4:29; 6:5: „teljes szívvel és teljes lélekkel”
  - c. V. Mózes 10:16: „körülmetéletlen szív”, és a Róma 2:29
  - d. Ezék. 18:31-32: „új szívet”
  - e. Ezék. 36:26: „új szív” a „kő szívvel” szemben

1:25 „az öt megillető helyre jusson” Ez itt egy szépítő kifejezés a „kárhozat” szó helyett. A Sátán a saját céljaira használta fel öt (vö. Lukács 22:3; János 13:2; 27), de Júdás is felelős a döntéseiért és cselekedeteiért (vö. Gal. 6:7).

1:26 „sorsot vetettek rájuk” Ennek ŐSZ-i háttere van, ami ahhoz kapcsolódik, ahogy a főpap az úrimot és a tummímot használta a III. Mózes 16:8-ban, vagy ahogyan más személyek használtak hasonló módszert (vö. Péld. 16:33; 18:18). A római katonák is sorsot vetettek Jézus ruháira (vö. Lukács 23:34). Mindazonáltal ez az utolsó megemlítése az ÚSZ-ben annak a módszernek, hogy ilyen módon tudjuk meg Isten akaratát. Ha valaki hajlamos a szövegkiragadásra, akkor ez a módszer irányadóvá válhat a szellemi döntések meghozatalában, ami eléggé szerencsétlenül is elsülhet (pl. kinyitni a Bibliát, és egy ujjal rábökni egy igeversre, s ez alapján eldönteni, hogy mi Isten akarata). A hívőknek hit által kell élniük, nem pedig valami mechanikus módszer alapján meghatározni Isten akaratát (pl. bárány gyapjú, vö. Bírák 6:17,36-40).

- **„Mátyás”** Eusebiosz azt mondja, hogy ő is részt vett a hetven kiküldött misszióján (vö. Lukács 10). Későbbi hagyományok azt mondják, hogy Etiópiában halt mártír halált.

MEGVITATANDÓ KÉRDÉSEK

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Biblia értelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Ezek a megvitatandó kérdések azért vannak, hogy segítsenek átgondolni a könyv ezen részének főbb témáit. Gondolat-ébresztő szándékuk van, nem pedig definiáló.

1. Miért maradt Jézus még negyven napig a tanítványokkal?
2. Mi a „Lélek általi bemelegítés”?
3. Miért olyan fontos a 7. vers?
4. Miért olyan fontos a mennybemenetel?
5. Miért érezte Péter úgy, hogy be kell tölteni Júdás helyét?
6. Hogyan lehet Pál apostol, mikor ő nem tett eleget a kitételeknek? (1:21-22)

ApCsel 2

MODERN FORDÍTÁSOK BEKEZDÉSI FELOSZTÁSAI

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
A Szentlélek eljövetele 2:1-4	A Szentlélek eljövetele 2:1-4 A tömegek válaszolnak	Pünkösöd napja 2:1-4	A Szentlélek eljövetele 2:1-4	Pünkösöd 2:1-4
2:5-13	2:5-13	2:5-13	2:5-13	2:5-13
Péter prédikációja Pünkösödkor 2:14-21 2:22-28 2:29-36	Péter prédikációja 2:14-39	Péter prédikációja 2:14-21 2:22-28 2:29-36	Péter prédikációja 2:14-21 2:22-28 2:29-35 2,36	Péter a tömegekhez szól 2:14-21 2:22-28 2:29-35 2:36.
2:37-42	Élénk gyülekezeti növekedés 2:40-47	A megtérésre való felhívás 2:37-42	2:37. 2:38-39	Az első megtérők 2:37-41
Élet a hívők között 2:43-47		2:43-47	Élet a hívők között 2:43-47	Korai keresztény megtérések 2:42. 2:43. 2:44-45 2:46-47

HARMADIK OLVASÁSI CIKLUS (az „Útmutató a helyes bibliaolvasáshoz”-ból) KÖVETVE AZ EREDETI SZERZŐ SZÁNDÉKÁT A BEKEZDÉSEK SZINTJÉN

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Bibliaértelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Egyszerre olvasd el az adott fejezetet. Azonosítsd a témákat. Hasonlítsd össze a te témafelosztásaidat az öt különböző fordítással. A bekezdések nem ihletettek, de mindenképp kulcsfontosságúak az eredeti szerző szándékainak azonosításához, ami az értelmezés szíve. Minden bekezdésnek egy és csak egy témája van.

1. Első bekezdés
2. Második bekezdés
3. Harmadik bekezdés
4. Stb.

SZÓ ÉS KIFEJEZÉSTANULMÁNY

SZÖVEG: 2:1-4

¹Amikor pedig eljött a pünkösöd napja, és mindnyájan együtt voltak ugyanazon a helyen, ²hirtelen hatalmas szélrohamhoz hasonló zúgás támadt az égből, amely betöltötte az egész házat, ahol ültek. ³Majd valami lángnyelvek jelentek meg előttük, amelyek széteszlottak, és leszálltak mindegyikükre. ⁴Mindnyájan megteltek Szentlélekkel, és különféle nyelveken kezdtek beszélni; úgy, ahogyan a Lélek adta nekik, hogy szóljanak.

2:1 „pünkösöd” Ezt az évenkénti zsidó ünnepet a „Hetek Ünnepeinek” is szokták nevezni (II. Mózes 34:22; V. Mózes 16:10). A „Pünkösöd” szó azt jelenti, hogy ötvenedik. Ezt az ünnepet ötven nappal (hét hét) a Páska után tartották (azaz a Kovásztalan Kenyerek ünnepeinek második napjától számolták). Jézus napjaiban ennek három célja is volt: (1) az arra való megemlékezés, hogy a törvény Mózesnek adatott (vö. *Jubileumok könyve* 1:1); (2) köszönet Istennek az aratásért; és (3) az első zsenge felajánlása (azaz elismerték, hogy az egész aratás ura YHWH volt) a szemes gabonából. Ennek az ÓSZ-i háttere a következő helyeken található: II. Mózes 23:16-17; 34:22; III. Mózes 23:15-21; IV. Mózes 28:26-31; és V. Mózes 16:9-12.

■	
NASB, NRSV	„eljött”
NKJV	„teljesen eljött”
TEV	„eljött”
NJB	„elérkezett”

Ez szó szerint azt jelenti, hogy „már beteljesült”. Ez JELENIDEJŰ PASSZÍV FŐNÉVI IGENÉV. Ez egy isteni, előre elkészített időpont volt, és egy isteni cél beteljesülése. Csakis Lukács írásaiban használja ezt a kifejezést (vö. Lukács 8:23; 9:51; itt; és egy hasonló metafora a Lukács 2:6-ban). Az emberi történelmet YHWH igazgatja.

M. R. Vincent a *Word Studies* (Szótanulmányok) című könyvének első kiadásában a 224. oldalon emlékeztet minket arra, hogy a zsidók úgy látták a napot, mint egy tartályt, amit meg kellett tölteni. A Pünkösöd ideje annak teljességében elérkezett! Ez volt az az időpont amikor Isten különlegesen bevezeti a Lélek korszakát, az egyház kezdetét.

■ **„mindnyájan együtt voltak ugyanazon a helyen”** Ez a kifejezés arra utal, hogy helyileg egy helyen voltak, és ugyanakkor egy akaraton is voltak (vö. 1:14). Nem tudjuk biztosan, hogy hol is voltak helyileg, mikor ez megtörtént. Valószínűleg a „felső szoba” volt a helyszín (vö. ApCsel 1:13; 2:2), de egy bizonyos ponton a templom is belekerül a képbe (vö. Lukács 24:53).

2:2 „hirtelen hatalmas szélrohamhoz hasonló zúgás támadt az égből” Ebben az egész részletben a hangsúly a hanghatáson van, nem pedig a szélen vagy a tűzön. Nagyon hasonló az I. Mózes 3:8-hoz. Az ÓSZ-ben a *ruah* szót használja a leheletre, a szélre és a Lélekre is (vö. Ezék. 37:9-14); az ÚSZ-ben a *pneuma* szót használja a szélre és a Szentlélekre (vö. János 3:5-8). A szél kifejezés ebben a versben a *pnoē*. Csak itt és a 17:25-ben fordul elő. A 4. versben a *pneuma* szót használja a Lélekre.

2:3 „Majd valami lángnyelvek jelentek meg előttük, amelyek széteszlottak” Ez a szöveg úgy tűnik, hogy egy hanghatással és fényhatással járó eseményt ír le. A fény-szerű tűz először egységes volt, majd különvált és külön-külön minden hívőn megjelent. Mindenki, aki a felső szobában volt – apostolok, Jézus családtagjai, és tanítványok – mindenkinek látható megerősítésként ott volt a lángnyelv, jelezve, hogy oda tartoznak. Az egyház egy volt!

Az ÓSZ-ben a tűz a következőket szimbolizálja: (1) az istenség jelenlétét, (2) ítéletet (vö. Ézs. 66:15-18), vagy (3) megtisztítást (vö. II. Mózes 3:2; V. Mózes 5:4; és Máté 3:11). Lukács

megpróbál egy analógiát használni, hogy megpróbálja kifejezni a Lélek fizikai manifesztációjának különleges megnyilvánulását.

A Pünkösöd ünnepe a judaizmusban alakult ki, hogy megünnepeljék azt, amikor a Sinai-hegyen Mózesnek adatott a Törvény (hogy mikor, azt nem tudjuk, de Kr. u. második századra mindenképpen, de valószínűleg már sokkal hamarabb). Így aztán a hatalmas hangú szél és a tűz lehetséges, hogy YHWH hatalmasságának az emlékeztetője volt, amikor leszállt a Hóreb-hegyére (vö. II. Mózes 19:16).

■ **„mindegyikükre”** Nem volt különbség téve apostolok és tanítványok, férfiak és nők között (vö. Jól 2:28-32; ApCsel 2:16-21).

2:4 „Mindnyájan megteltek Szentlélekkel” A „betöltekezés” megismételhető (vö. 2:4; 4:8,31; 6:3,5; 7:55; 9:17; 11:24; 13:9). Ez a mindennapi Krisztushoz való hasonlóságot feltételezi (vö. Ef. 5:18-19 összehasonlítva Kol. 3:16). Ez más, mint a Szentlélek keresztsége, ami a kezdeti keresztény megtapasztalást jelöli, vagy azt, hogy Krisztus tagjává válik valaki (vö. I. Kor. 12:13; Ef. 4:4-5). A betöltés a szellemi megerősítés a hatékony szolgálatra, itt az evangelizációra! Lásd a 3:10 jegyzetét.

■
NASB, NKJV „különféle nyelveken kezdtek beszélni”
NRSV „különféle nyelveket kezdtek el beszélni”
TEV „más nyelveken beszélni”
NJB „más nyelveken kezdtek beszélni”

Szó szerint ez azt jelenti, hogy „más nyelveken” (*heterais glössais*). Az a fordítás, hogy „különböző nyelveken” azt a fajta értelmezést tükrözi vissza hogy ezt a kifejezést a 6. és a 11. vers szövegösszefüggésében értelmezték. Egy másik lehetséges fordítás szerint „elragadtatott hanghallatás”, amit az I. Kor. 12-14-re és valószínűleg az ApCsel 2:13-ra alapoztak. Nem tudjuk pontosan hány nyelven szóltak, de sok volt. Ha megpróbálod összeadni az összes országot és régiót a 9-11-es versekben, akkor jóval húsz felett voltak. A 120 jelenlévőből többen is ugyanazon a nyelven kellett, hogy megszólaljanak.

Isten valami nagyon különlegeset és hatalmasat tett, hogy ezt a férfiakból és nőkből álló kicsi, megijedt csapatot akik a felső szobában vártak, arra inspirálja, hogy az evangélium bátor hirdetői legyenek (mind a férfiak, mind a nők). Bármi volt is a kezdeti jele a megígért Szentlélek eljövételének, Isten arra is használta, hogy megerősítse vele azt, hogy elfogadja a többi csoportot is (pl. a szamaritánusokat, a római katonai tisztartókat és a pogányokat). A „nyelvek” az ApCselben mindig annak volt a jele a hívők számára, hogy az evangélium egy újabb etnikai, földrajzi korlátot tört át. Jellegzetes különbségek vannak az ApCsel nyelvei és Pál későbbi, Korinthusban történt szolgálata között (vö. I. Kor. 12-14).

Teológiailag lehetséges, hogy a Pünkösöd egyenes ellentéte a Bábel tornyának (vö. I. Mózes 10-11). Amikor a büszke, lázadó emberiség kijelentette a függetlenségét (azaz nem voltak hajlandók szétszóródni és betölteni a földet), akkor Isten megvalósította az akaratát azáltal, hogy számos nyelvet adott nekik. Most, a Lélek új korszaka, a nacionalizmust, ami megakadályozta az embereket az egyesülésben (azaz egy világkormányzat és egység legyen) most a hívők számára visszaadott. A keresztény közösség, ami minden emberi határon túlér (azaz korszakokon, nemiségen, osztályokon, földrajzi korlátokon, nyelveken) a visszafordítása az I. Mózes 3 eseményeinek.

■ **„úgy, ahogyan a Lélek adta nekik, hogy szóljanak”** Az ige BEFEJEZETLEN AKTÍV KIJELENTŐMÓDBAN van, azt jelenti, hogy a Lélek elkezdte nekik adni. Az a szó, hogy „szóljanak” (*apophthegomai*) PASSZÍV JELENIDEJŰ FŐNÉVI IGENÉV. Ezt a kifejezést csak Lukács használja itt az ApCselben (vö. 2:4,14; 26:25). A Szeptuagintában a próféták beszédére használják (azaz a Lélek-ihlette beszéd, vö. V. Mózes 32:2; I. Krón. 25:1; Ezék. 13:9,19; Mik. 5:11; Zak. 10:2).

Én ezt az értelmezést részesítem előnyben a klasszikus görög etimológiával szemben, ami szerint azt jelenti, hogy „emelt hangerővel”, „szenvedélyesen beszélve”, vagy „emelkedett retorikus beszéddel”. Lukács ismerte a Szeptuagintát és annak terminológiája hatással volt rá.

SZÖVEG: 2:5-13

⁵Sok kegyes zsidó férfi tartózkodott akkor Jeruzsálemben azok közül, akik a föld minden nemzete között éltek. ⁶Amikor a zúgás támadt, összefutott ez a sokaság, és nagy zavar keletkezett, mert mindenki a maga nyelvén hallotta őket beszélni. ⁷Megdöböntek, és csodálkozva mondták: "Íme, akik beszélnek, nem valamennyien Galileából valók-e? ⁸Akkor hogyan hallhatja őket mindegyikünk a maga anyanyelvén: ⁹pártusok, médek és elámiták, és akik Mezopotámiában laknak, vagy Júdeában és Kappadóciában, Pontuszban és Ázsiában, ¹⁰Frígiában és Pamfiliában, Egyiptomban és Líbia vidékén, amely Ciréné mellett van, és a római jövevények, ¹¹zsidók és prozeliták, krétaiak és arabok: halljuk, amint a mi nyelvünkön beszélnek az Isten felséges dolgairól." ¹²Álmétkodtak mindnyájan, és nagy zavarban kérdegették egymástól: "Mi akar ez lenni?" ¹³Mások azonban gúnyolódva mondták: "Édes bortól részegedtek meg."

2:5 „kegyes” Ez a szó azt jelenti, hogy „valamit nagyon jól megragadni” (vö. LXX III. Mózes 15:31; Mik. 7:2). Az első századi judaizmus esetében azt jelenti, hogy tiszteletet mutat Isten iránt és az ősök hagyományai iránt (azaz a Szájhagyományok iránt, amelyekből lett a Talmud). Ezek istenfélő, vallásos emberek voltak (vö. 8:2; 22:12; Lukács 2:25).

■ **„a föld minden nemzete között”** Minden zsidó férfit elég erőteljesen unszoltak arra, hogy az évi három legfőbb ünnepre menjen fel a templomba (vö. III. Mózes 23), (vö. V. Mózes 16:16). Ott voltak azok, akik (1) valószínűleg zarándokként jöttek a Földközi-tenger minden vidékéről, akik a Páska ünnepére jöttek fel Jeruzsálembe és maradtak Pünkösdig, vagy (2) állandó lakosok, akik valahonnan Jeruzsálem külső részeiről költöztek be (vö. a 4:16; 7:24; és a 9:22,32-ben lévő használata a szónak).

2:6 „Amikor a zúgás támadt” Ez utalhat (1) a zúgó szél hangjára (vö. 2. vers) vagy (2) arra a hangra, ahogy a hívők más nyelveken szóltak (vö. 4. vers).

■
NASB, NRSV,

NJB

„nagy zavar keletkezett”

NKJV

„összezavarodtak”

TEV

„izgatottak”

Ez a kifejezés szó szerint azt jelenti, hogy „összetartani”, abban az értelemben, hogy „szorongatni, összezární” (vö. Lukács 8:45; 19:43; 22:63). Néha metaforikusan ezt az elméire vagy az érzelmekre is használták (vö. Lukács 8:37; 12:50 és egy másik formája ennek a kifejezésnek a Lukács 21:25-ből).

Ugyanezt a kifejezést a Szeptuaginta használja az I. Mózes 11:7,9-ben, ami a Babel tornyánál történt nyelvek miatti összezavarodásra utal. Én azt gondolom, hogy a Pünkösöd annak a nacionalizmusnak volt a szimbolikus visszafordítása, ami a Babel tornyánál kezdődött, először is büntetésként azért, mert az emberiség bűnös módon elutasította Isten akaratát, hogy szóródjanak szét, másodsorban pedig az emberiség védelmében, hogy megóvja őket az egységes világkormánytól. A *Jerome Biblical Commentary* (Jeromos Bibliakommentár) második kiadásának 172. oldalán még inkább megerősíti ezt a nézetet a *diamezizō* szó használatával az ApCsel 2:3-ban, ami elég ritka szó, de a Szeptuaginta is használta az V. Mózes 32:8-ban a szétszórásra a Babel Tornyánál. A hívőket nem választja el többi a nemzetiség!

■ **„összefutott ez a sokaság”** Ez azt sugallja, hogy ez az esemény a templom környékén történt, mert egy nagy tömeg, egy sokaság nem fért volna el egy kis felső szobában vagy Jeruzsálem kis utcáin.

■ **„mindenki a maga nyelvén hallotta őket beszélni”** Lehetséges, hogy ez a hallás csodája volt, nem pedig a beszédé (vö. 8. és 11. vers). Ha ennyi ember, mind más-más nyelven, egyszerre beszélne, az elég nagy zavarodást okozna. Ez a Babel tornyának teológiai visszafordítása (vö. I. Mózes 11).

Ez a görög *dialektos* kifejezés (vö. 8. vers), amiből a „dialektus” szó származik. Lukács gyakran használja ezt a kifejezést az ApCselben (vö. 1:19; 2:6,8; 21:40; 22:2; 26:14). Ezt a „nyelv” értelmében használják. Mindazonáltal ebben a szövegkörnyezetben lehetséges, hogy a dialektus volt az az értelem, amiben az író használni akarta. Ezek a zsidók a saját anyanyelvi dialektusukban hallottak Jézusról. Számukra ez a megerősítés jele volt, hogy az Istenről szóló új üzenet igaz, valódi.

2:7 Figyeld meg azokat a kifejezéseket ebben a szövegben, amelyek nagy, erős érzelmeket fejeznek ki.

1. *sunechō*, „zavar keletkezett” (6. vers)
2. *existēmi*, „csodálkozva” (7. vers)
3. *thaumazō*, „megdöbbenek”, „zavarban” (7. és 12. vers)
4. *diaporeō*, „álmétkodtak” (12. vers)

■ **„Íme, akik beszélnek, nem valamennyien Galileából valók-e?”** Ezt a retorikus kérdést az északi akcentusuk miatt kérdezték (azaz dialektusuk miatt, vö. Máté 26:73). Az „íme” kifejezés a görög *idou* (nézd csak) szót takarja, amit huszonhárom alkalommal használ az ApCselben és a Lukács evangéliumában.

2:9 **„pártusok, médek és elámiták, és akik Mezopotámiában laknak”** Ezek a csoportok mindannyian a Termékeny Félhold-ból származtak (Mezopotámia), ahonnan Ábrahámot is elhívta Isten (Úr-Kaszdim, a káldeusok földjén, vö. I. Mózes 11:28), ami ugyanaz a terület, ahonnan Izraelt és Júdát is száműzetésbe vitték (asszír és babilóniai száműzetés).

■ **„Júdeában”** Miért van itt Júdea két össze nem tartozó ország között felsorolva? S miért a NÉVELŐ nélkül lett felsorolva, ami nyelvtanilag helyes lenne? És miért lepte meg a júdeaiakat, hogy a galileaiak arámul beszéltek? Ezek miatt a kérdések miatt sokan azt feltételezték, hogy itt egy írástudói hiba történt, és ez a kifejezés egy másik nemzetre utal.

1. Tertullianus, Ágoston – Örményország
2. Jeromos – Szíria
3. Aranyszájú Szent János, Erasmus – India
4. számos modern kori javaslatot látsz Bruce M. Metzger, *A Textual Commentary on the Greek New Testament* (A görög Újszövetség szövegi kommentára) című könyvének 293. oldalán.

2:9-10 **„Kappadóciában, Pontuszban és Ázsiában, Frigiában és Pamfiliában”** Ezek a mai Törökország területén lévő népcsoportok.

2:10 **„Egyiptomban és Líbia vidékén, amely Ciréné mellett van”** Ezek Észak-Afrika területén lévő csoportok voltak.

■ **„római”** Zsidó zarándokok, akik ezen alkalommal tértek meg és lehetséges, hogy ők voltak a római gyülekezet alapítói.

■ **„jövevények” (prozeliták)** Ez pogányokat jelöl, akik áttértek a judaizmusba, akiktől a

következőket várták el: (1) tartsák meg a Mózesi törvényeket; (2) a férfiakat körül kellett metélni; (3) tanúk előtt be kellett merítkezniük; és (4) amikor csak lehetséges, mutassanak be áldozatot a templomban. Azért voltak jelen Jeruzsálemben, mert minden zsidó férfinak az évenkénti három legnagyobb ünnepre fel kellett mennie (vö. II. Mózes 23 és III. Mózes 23).

2:11 „krétaiak” Ez egy nagy sziget volt a Földközi tengeren, közel Törökországhoz. Lehetséges, hogy az Égei-tenger környéki összes sziget gyűjtőneve volt.

■ **„arabok”** Ez Ézsau leszármazottaira utal. Számos arab törzs volt a Közel-Kelet déli részén szétszórva. Ez a lista képviselte az első századi ismert világ zsidóit. Lehetséges, hogy ez egy hasonló metafora, mint a világ hetven nyelve, ami az egész emberiségre vonatkozó zsidó szimbólum volt (vö. Lukács 10). Ugyanezt a gondolatot fejezi ki az V. Mózes 32:8 a LXX-ben.

2:12 Ezek a zarándokok felismerték, hogy ez a különleges esemény különleges jelentőséggel bír. Péter kap az alkalmon, és megválaszolja kérdéseiket.

2:13 „részegedtek meg” Ez egy KÖRÜLÍRÓ BEFEJEZETT PASSZÍV KIJELENTÉS, ami megerősíti, hogy ezek a tanítványok részegre itták magukat, és részegek is maradtak.

■ **„édes bortól”** Egy lehetséges magyarázat lehetett az, hogy Jézus ezen követői valóban részegek voltak (vö. Ef. 5:18a). De a részegség hogyan magyarázza a nyelvi képességeiket? Biztos vagyok benne, hogy ez az izgatottság és az öröm légköre volt.

KÜLÖNLEGES TÉMA: BIBLIKUS/BIBLIAI HOZZÁÁLLÁS AZ ALKOHOLHOZ (ERJESZTÉS) ÉS AZ ALKOHOLIZMUSHOZ (FÜGGŐSÉG)

I. Bibliai Kifejezések

A. Ószövetség

1. *Yayin* – Ez az általános kifejezés a borra, amit 141 alkalommal használtak. A szó etimológiája bizonytalan, mert nem héber szótóból származik. Mindig erjesztett gyümölcslevet jelent, általában szőlőlét. Néhány jellemző igerész: I. Mózes 9:21, II. Mózes 29:40; IV. Mózes 15:5,10.
2. *Tirosh* – Ez az „újbor”. A közel-keleti éghajlati tényezők miatt a gyümölcslé kinyerése után hat órával már elkezdődött az erjedés. Ez a kifejezés olyan borra utal, ami az erjedés folyamatában volt. Néhány jellemző igerész: V. Mózes 12:17, 18:4; Ézs. 62:8-9; Hós. 4:11.
3. *Asis* – Ez nyilvánvalóan alkoholos italokra utal (Jóel 1:5, Ézs. 49:26).
4. *Sekar* – Ez a „tömény szeszes ital”. Ennek a héber szótövet használják a „részeg” vagy a „részeges” kifejezésben. Hozzáadtak valamit, amitől még megrészegítőbb lett. Párhuzamos a yayinnal (vö. Péld. 20:1; 31:6; Ézs. 28:7).

B. Újszövetség

1. *Oinos* – a *yayin* görög megfelelője
2. *Neos oinos* (újbor) – a *tirosh* görög megfelelője (vö. Márk 2:22).
3. *Gleuchos vinos* (édes bor) – az erjedés folyamatának korai szakaszában lévő bor (vö. ApCsel 2:13)

II. Bibliai Használat

A. Ószövetség

1. A bor Isten ajándéka (I. Mózes 27:28; Zsolt. 104:14-15; Préd. 9:7 [Károli: 9:9]; Hós. 2:8-9 [Károli: 2:7-8]; Jóel 2:19,24; Ámós 9:13; Zak. 10:7).
2. A bor az áldozati felajánlás része (II. Mózes 29:40; III. Mózes 23:13; IV. Mózes 15:7,10; 28:14; V. Mózes 14:26; Bír. 9:13).

3. A bort gyógyszernek használták (II. Sám. 16:2; Péld. 31:6-7).
4. A bor nagy problémát okozhat (Noé – I. Mózes 9:21; Lót – I. Mózes 19:33,35; Sámson – Bír. 16:19; Nábál – I. Sám. 25:36; Uriás – II. Sám. 11:13; Amnón – II. Sám. 13:28; Élá – I. Kir. 16:9; Benhadad – I. Kir. 20:12; Vezetők – Ámósz 6:6; Asszonyok – Ámósz 4).
5. A borral vissza lehet élni (Péld. 20:1; 23:29-35; 31:4-5; Ézs. 5:11,22; 19:14; 28:7-8; Hóseás 4:11).
6. A bor tiltva volt bizonyos csoportoknak (szolgálatban lévő papok, III. Mózes 10:9; Ezék. 44:21; nazireusok, IV. Mózes 6; és a vezetők, Péld. 31:4-5; Ézs. 56:11-12; Hóseás 7:5).
7. A bort eszkatológiai szövegekörnyezetben is használták (Ámósz 9:13; Jóel 3:18; Zak. 9:17).

B. Biblián kívüli források

1. A bor, ha mértékletesen használják nagyon hasznos (Ecclesiasticus [Sirák fia könyve] 31:27-30).
2. Azt mondják a rabbik, hogy: „A bor a gyógyszerek legnagyobbika, ahol hiányzik a bor, ott van szükség a gyógyszerekre.” (BB [Baba Bathra – „Az utolsó kapu” – a Babilóniai Talmudban] 58b)

C. Újszövetség

1. Jézus nagy mennyiségű vizet változtatott borra (János 2:1-11).
2. Jézus is ivott bort (Máté 11:18-19; Lukács 7:33-34; 22:17).
3. Pétert az „új borral” való megrészegevéssel vádolták Pünkösdkor (ApCsel. 2:13).
4. A bort lehet gyógyszerként is használni (Márk 15:23; Lukács 10:34; I. Tim. 5:23).
5. A vezetők ne éljenek vissza a borivással. Ez nem jelentett teljes absztinenciát (I. Tim 3:3,8; Titusz 1:7; 2:3; I. Péter 4:3).
6. A bort eszkatológiai szövegekörnyezetben is használja (Jel. 19:9).
7. A részegességet helyteleníti (Máté 24:49; Lukács 21:34; I. Kor. 5:11-13; 6:10; Gal. 5:21; I. Péter 4:3; Róma 13:13-14).

III. Teológiai betekintés

A. Nyelvjárási feszültség

1. A bor Isten ajándéka.
2. A részegesség nagy probléma.
3. Bizonyos kultúrákban élő hívőknek korlátozniuk kell a szabadságukat az evangélium iránti figyelmességből (Máté 15:1-20; Márk 7:1-23; I. Kor. 8-10; Róma 14:1-15:13).

B. A megadott határok túllépésére való hajlam

1. Isten a forrása minden jó dolognak (a teremtés „igen jó”, I. Mózes 1:31).
2. A bukott emberiség Isten minden ajándékával visszaélt azáltal, hogy az Isten adta szabályokat túllépte.

C. A visszaélés bennünk van, nem a dolgokban. Nincsen semmi gonosz a fizikai teremtésben (vö. Márk 7:18-23; Róma 14:14,20; I. Kor. 10:25-26; I. Tim. 4:4; Titusz 1:15).

IV. Az első századi zsidó kultúra és az erjesztés

- A. Az erjedés nagyon korán beindul, körülbelül hat órával azután, hogy a szőlőt kisajtolták, főleg a meleg klímájú területeken, higiénia mentes környezetben.
- B. A zsidó hagyomány azt mondja, hogy amikor egy vékony habréteg megjelent a felszínen (az erjedés jele), akkor már kötelesek voltak abból bor-tizedet adni (*Ma'aseroth* 1:7). Ezt hívták „újbornak” vagy „édes bornak”.
- C. Az első erőteljes erjedés egy hét alatt zajlott le.

- D. A másodlagos erjedés körülbelül 40 napig tartott. Ebben az állapotában „érett bornak” hívták, és fel lehetett áldozni az oltáron (*Eduyyoth 6:1*).
- E. Az a bor, ami a hordó fenekén leülepedett (óbor) jó bornak számított, de használat előtt jól át kellett szűrni.
- F. Egy éves erjedés után általában már jól megérett bornak számított. Három év volt az a leghosszabb időtartam, amíg a bort biztonságosan lehetett tárolni. Óbornak hívták, és vízzel kellett hígítani.
- G. Csak az utóbbi 100 évben tudták az erjedési folyamatot elhúzni a steril környezetben és kémiai adalékanyagok használatával. A régi időkben nem tudták megállítani az erjedés természetes folyamatát.

V. Záró megállapítások

- A. Légy biztos a tapasztalataidban, teológiádban és bibliai értelmezésedben, ne becsméreld Jézust és az első századi zsidó és/vagy keresztény kultúrát! Nyilvánvalóan nem voltak teljesen absztinensek.
- B. Nem pártolom az alkohol társadalmi használatát. Bár sokan túlzásba vitték a Biblia álláspontját ezzel a témával kapcsolatban, és most felsőbbrendű igazságot követelnek maguknak kulturális/ felekezeti előítéletekre alapozva.
- C. Számomra a Róma 14:1-15:13 és az I. Kor. 8-10 betekintést és támaszpontokat biztosítottak, amelyek a hívő társaink szeretetére és a tiszteletére alapozódnak, és az evangélium minden kultúrában való elterjesztésére, nem pedig személyes szabadságra vagy bíraskodó kritikára. Ha a Biblia a hit és a gyakorlat egyetlen forrása, akkor lehet, hogy újra kell gondolnunk ezt a témát.
- D. Ha a teljes absztinenciát úgy erőltetjük, mintha az lenne Isten akarata, akkor mit tételünk fel Jézusról, és azokról a modern kultúrákról, amelyek rendszeresen használják a bort (pl. Európa, Izrael, Argentína)?

SZÖVEG: 2:14-21

¹⁴Ekkor előállt Péter a tizeneggyel, felemelte a hangját, és így szólt hozzájuk: "Zsidó férfiak, és Jeruzsálem minden lakója! Vegyétek ezt tudomásul, és figyeljetek szavaimra!
¹⁵Mert nem részegek ezek, ahogyan ti gondoljátok, hiszen a nap harmadik órája van.
¹⁶Hanem ez az, amiről Jóel így prófétált: ¹⁷Az utolsó napokban, így szól az Isten, kitöltök Lelkemből minden halandóra, és prófétálnak fiai és leányaitok, és ifjaitok látomásokat látnak, véneitek pedig álmokat álmodnak, ¹⁸még szolgálóimra és szolgálóleányaimra is kitöltök azokban a napokban Lelkemből, és ők is prófétálnak. ¹⁹És csodákat teszek az égen fenn, és jeleket a földön lenn: vért, tüzet és füstfelleget. ²⁰A nap sötétté válik, és a hold vérré, mielőtt eljön az Úr nagy és fenséges napja. ²¹Aki azonban segítségül hívja az Úr nevét, üdvözülni fog."

2:14 „Péter” Csak gondoldj bele, hogy az összes tanítvány közül Péter volt az, aki az első keresztény igehirdetést végezte! Aki tudatosan háromszor megtagadta Jézust (vö. Lukács 23)! Péter gyávaságának és tagadásának bátorsággá és szellemi belátássá való átváltozása egy másik bizonyítéka annak, hogy a Lélek korszaka elközelgett, életet megváltoztató hatalommal. Ez az első feljegyzett prédikációja az ApCselben. Megmutatja, hogy mi volt az apostolok prédikációjának tartalma és hangsúlya. Ezek az apostoli prédikációk fontos részét képezik az ApCselnek.

KÜLÖNLEGES TÉMA: A KORAI EGYHÁZ KERYGMA-JA

1. Az ŐSZ-ben lévő ígéretek, amiket Isten tett, most Jézus, a Messiás eljövetelével beteljesedtek (ApCsel 2:30; 3:19,24; 10:43; 26:6-7:22; Róma 1:2-4; I. Tim. 3:16; Zsid. 1:1-2; I. Péter 1:10-12; II. Péter 1:18-19).
2. Jézust Isten kente fel Messiássá a keresztségekor (ApCsel 10:38).
3. Jézus Galileában kezdte a szolgálatát a keresztsége után (ApCsel 10:37)
4. A szolgálatát az jellemezte, hogy jót tett és csodás dolgokat vitt véghez Isten hatalma által (Márk 10:45; ApCsel 2:22; 10:38)
5. A Messiást keresztre feszítették Isten szándéka szerint (Márk 10:45; János 3:16; ApCsel 2:23; 3:13-15,18; 4:11; 10:39; 26:23; Róma 8:34; I. Kor. 1:17-18; 15:3; Gal. 1:4; Zsid. 1:3; I. Péter 1:2,19; 3:18; I. János 4:10).
6. Feltámadt a halálból és megjelent a tanítványainak (ApCsel 2:24,31-32; 3:15,26; 10:40-41; 17:31; 26:23; Róma 8:34; 10:9; I. Kor. 15:4-7,12; I. Thessz. 1:10; I. Tim. 3:16; I. Péter 1:2; 3:18,21).
7. Jézust Isten felmagasztalta, és az „Úr” nevet adományozta neki (ApCsel 2:25-29,33-36; 3:13; 10:36; Róma 8:34; 10:9; I. Tim. 3:16; Zsid. 1:3; I. Péter 3:22).
8. Adta a Szentleket, hogy új közösséget teremtsen Istennel (ApCsel 1:8; 2:14-18,38-39; 10:44-47; I. Péter 1:12).
9. Újra eljön ítélni, és mindent helyreállít (ApCsel 3:20-21; 10:42; 17:31; I. Kor. 15:20-28; I. Thessz. 1:10).
10. Mindenkinek, aki hallja ezt az üzenetet, meg kellene térnie és meg kellene keresztelkednie/bemerítkeznie (ApCsel 2:21,38; 3:19; 10:43,47-48; 17:30; 26:20; Róma 1:17; 10:9; I. Péter 3:21).

Ez a vázlat szolgált arra, hogy a korai egyház hitvallását bemutassa, bár az ŐSZ-ben más-más szerzők bizonyos részeket kihagytak vagy más részt hangsúlyoztak ki a tanításaikban. Márk evangéliumának egésze szorososan követi a kerygma péteri megközelítését. Márkot hagyományosan úgy tekintik, mint aki megszerkesztette Péter igehirdetéseit, amiket Rómában tanított, és az evangéliumában jegyezte fel ezeket. Máté és Lukács is Márk alapvető szerkezeti felépítését követik.

■ **„a tizeneggyel”** Ez két dolgot mutat meg: (1) Péter a szószóló, de még mindig tagja az apostoli csapatnak. Nem egyedül szól, vagy saját tekintéllyel. A Lélek szól egyedülálló módon ez által az elhívott szemtanúk csoportja által, és (2) Mátyás, bár nem tudunk semmit az ő szolgálatáról, hivatalosan is az apostoli csapat tagja lett.

■ **„zsidó férfiak és Jeruzsálem minden lakója”** Az itt megnevezett emberek úgy tűnik, hogy egy másik csoport volt, nem azok a zarándokok, akiket a 7-11-es versekben már ismertett.

■ **„vegyétek ezt tudomásul, és figyeljetek szavaimra”** Ez mind a kettő FELSZÓLÍTÁS. Az első JELENIDEJŰ AKTÍV, a második pedig AORISZTOSZI KÖZÉPIGE (deponens). Péter osztatlan figyelmet kér tőlük.

Ez a kifejezés nyilvánvalóan egy sémita kifejezőmód. Kétszer használja arra, hogy Péter igehirdetéseit bevezesse (vö. 2:14; 4:10), és kétszer használja Pál esetében is (vö. 13:38; 28:28). Lukács felnőttként megtért pogány volt. A sémita kifejezések nyomai azt mutatják, hogy Lukács nem a saját teológiai céljai miatt alkotja meg az ApCsel prédikációit, hanem hűségesen összefoglalja forrásait.

2:15 „nem részegek ezek” Péter a 13. versben látható vádra reagál, azt mondva, hogy egy ortodox zsidó számára túl korán van még ahhoz, hogy bort igyon. Ez a II. Mózes 16:8 rabbinikus

értelmezését követi (vö. E. M. Blaiklock, Tyndala *NT Commentary Series, Acts* [ÚSZ kommentársorozat, ApCsel], 58. oldal).

■ **„harmadik órája”** Ez délelőtt 9 óra lenne. Ez volt az ideje a mindennapi reggeli áldozatnak a templomban. A zsidók számára ez az idő különleges reggeli imaórává vált. Az, hogy a „harmadik órában” egy zsidó időszámítási jelző. Az ÚSZ-i szerzők, (főleg János) mind a zsidó, mind a római időszámítási jelzőt használják.

2:16 „hanem ez az, amiről Jóel így prófétált” Ez a Jóel 2:28-32-ből való idézet, mégpedig a Szeptuagintából. Lehetséges, hogy maga Jézus volt annak a forrása, aki ezt a profetikus ígérést beteljesültként azonosította (vö. Lukács 24:27).

2:17 „AZ UTOLSÓ NAPOKBAN” Lehetséges, hogy így módosította Lukács a Szeptuaginta szövegét. Az ÓSZ-ben ez a kifejezés a végidőkre utalt, és a Messiási Korszak eljövételére. Az ÚSZ-ben az „utolsó napok” kifejezés a két zsidó korszak átfedésére utalt. Az Új Korszak Jézus Betlehemben való megszületésével kezdődött, és a Második Eljövételig tart. Isten Királyságának „a már” és „még nem” feszültségében élünk.

KÜLÖNLEGES TÉMA: A JELEN KORSZAK ÉS AZ ELJÖVENDŐ KORSZAK

Az ÓSZ-i próféták úgy tekintettek a jövőre, mint a jelen meghosszabbítására. Számukra a jövő a földrajzi Izrael helyreállítása lesz. Mindazonáltal ők is meglátták az új napot (Ézs. 65:17; 66:22). De mivel Ábrahám leszármazottjai továbbra is folyamatosan akaratlagosan elutasították YHWH-t (még a száműzetés után is) egy új paradigma váltás következett be a zsidó intertestamentális apokaliptikus irodalomban (vö. I. Énók, IV Ezdrás, II Bárúk). Ezek az írások elkezdtek különbséget tenni két korszak között: a jelen gonosz korszak, amiben a Sátán dominál, és az eljövendő korszak, ami az igazságosság korszaka, amiben a Lélek uralkodik és a Messiás vezeti be ezt a korszakot (gyakran egy dinamikus harcoként ábrázolva).

A teológia ezen területén (eszkatológia) van egy nyilvánvaló fejlődés. A teológusok ezt „progresszív kijelentésnek” hívják. Az ÚSZ megerősíti ennek a két korszaknak az új kozmikus valóságát (azaz az időszakos dualizmust):

<u>Jézus</u>	<u>Pál</u>	<u>Zsidók</u>
Máté 12:32	Róma 12:2	1:2
Máté 13:22 és 29	I. Kor. 1:20; 2:6,8; 3:18 II. Kor. 4:4 Galata 1:4	6:5 11:3
Márk 10:30	Ef. 1:21; 2:1,7; 6:12 I. Timóteus 6:17	
Lukács 16:8	II. Timóteus 4:10	
Lukács 18:30	Titusz 2:12	
Lukács 20:34-35		

Az ÚSZ-i teológiában ebben a két zsidó korszakban volt némi átfedés a nem várt és a figyelmen kívül hagyott jövendölések miatt a Messiás két eljövételéről. Jézus testet öltése beteljesítette az ÓSZ-i próféciákat az új korszak bevezetésével kapcsolatban. Bár az ÓSZ úgy is látta az Ő eljövételét, mint Bíró és Győztes Hódító, mégis először úgy jött el, mint a Szenvedő Szolga (vö. Ézs. 53), alázatos és szelíd (vö. Zak. 9:9). Vissza fog térni hatalommal, pontosan úgy, ahogy az ÓSZ megjövendölte (vö. Jelenések 19). Ez a kétlépéses beteljesülés miatt van az, hogy a Királyság jelenvaló (bevezetett) de mégis jövőbeli (még nem teljesült be egészen). Ez az ÚSZ feszültsége, ami a már de még nem között húzódik!

■ **„Így szól az Isten”** A Bazaie Kódexben, MS D -ben a *kurios* (Úr) szó szerepel. A kurios az ÓSZ-i YHWH-ra utal, vagy Jézusra, a Messiásra? Minden bizonnyal lehetséges, hogy a *Theos* (Isten) szó egy írástudói próbálkozás volt, hogy tisztázza, ki a beszélő.

■ **„KITÖLTÖK LELKEMBŐL MINDEN HALANDÓRA”** Figyeld meg az egyetemesség elemét (vö. 39. vers). Minden régi hagyományos korlát leomlott Krisztusban (vö. I. Kor. 12:13; Gal. 3:28; Ef. 3:6; Kol. 3:11). Bár a Jóel 2-ben nincs zsidó-pogány megkülönböztetés, figyeld meg a 38. verset, amiben egyáltalán nincs utalás a megkülönböztetésre. YHWH minden emberrel megosztja az Ő Lelkét, akik az Ő képmására lettek teremtve (szó szerint „minden test”), amit az I. Mózes 1:26-26 megerősít.

■ **„ÉS PRÓFÉTÁLNAK FIAITOK ÉS LEÁNYAITOK ... KITÖLTÖK AZOKBAN A NAPOKBAN LELKEMBŐL”** Figyeld meg, hogy nincsenek a nemek megkülönböztetve.

KÜLÖNLEGES TÉMA: NŐK A BIBLIÁBAN

I. Az Ószövetség

A. Kulturálisan a nőket tulajdonnak tekintették

1. a tulajdontárgyakat felsoroló listában szerepelnek (II. Mózes 20:17)
2. a rabszolgánokkal való bánásmód (II. Mózes 21:7-11)
3. a nők fogadalmait egy társadalmilag felelős férfi érvényteleníthette (IV. Mózes 30)
4. nők mint hadizsákmány (V. Mózes 20:10-14; 21:10-14)

B. Gyakorlatilag kölcsönösség volt a két nem között

1. a férfi és a nő is Isten képmására lett megteremtve (I. Mózes 1:26-27)
2. tiszteld apádat és anyádat (II. Mózes 20:12; [V. Mózes 5:16])
3. tiszteld anyádat és apádat (III. Mózes 19:3; 20:9)
4. férfiak és nők is lehettek nazireusok (IV. Mózes 6:1-2)
5. a lányok is rendelkeztek örökösödési joggal (IV. Mózes 27:1-11)
6. részei a szövetség népének (V. Mózes 29:10-12)
7. tartsd meg apádnak és anyádnak tanítását (Péld. 1:8; 6:20)
8. Hémán fiai és lányai (egy Lévíta család) zenei szolgálatot végeztek a templomban (I. Krónika 25:5-6)
9. az új korszakban fiak és lányok fognak prófétálni (Jóel 2:28-29)

C. Voltak nők vezetői szerepben

1. Mózes nővérét, Mirjamot, prófétanőnek hívják (II. Mózes 15:20-21)
2. Isten általi tehetséggel bíró nők anyagot szőttek a Szent Sátorhoz (II. Mózes 35:25-26)
3. egy nő, Debóra, szintén prófétanő volt (vö. Bír. 4:4), és az összes törzset ő vezette (Bírák 4:4-5; 5:7)
4. Hulda prófétanő volt, akit Jósias király megkért, hogy olvassa fel és magyarázza meg az újonnan megtalált „Törvénykönyvet” (II. Kir. 22:14; II. Krón. 34:22-27)
5. Eszter királyné, egy istenfélő nő, megmentette Perzsia zsidóit

II. Az Újszövetség

- #### A. A judaizmusban és a görög-római világban a nők másodosztályú állampolgárok voltak, akiknek nagyon kevés joguk és kiváltságuk voltak (Macedónia volt a kivétel)

B. Nők vezetőszerében

1. Erzsébet és Mária, istenfélő asszonyok, akik készek voltak Isten szolgálatára (Lukács 1-2)
2. Anna, egy istenfélő nő, aki a templomban szolgált (Lukács 2:36)
3. Lídia, hívő asszony, és egy házi csoport vezetője (ApCsel 16:14,40)
4. Fülöp négy szűz lánya, akik prófétanők voltak (ApCsel 21:8-9)
5. Fébé, aki a kenkhreai gyülekezetben volt szolgáló (Róma 16:1)
6. Priszka (Priscilla), Pál munkatársa, és Apollós tanítója (ApCsel 18:26; Róma 16:3)
7. Mária, Trüfaina (Triféna – Károli ford.), Trüfósza (Trifósa – Károli ford.), Perszisz, Júlia, Néreusz nővére, Pál számos munkatársa (Róma 16:6-16)
8. Juniász (Junia – Károli ford.), valószínűleg egy női apostol (Róma 16:7)
9. Evódia és Szüntükhe (Sintikhe – Károli ford.), Pál munkatársai (Fil. 4:2-3)

III. Hogyan hozhatja egyensúlyba egy modern kori hívő az eltérő bibliai példákat?

A. Hogyan lehet megkülönböztetni azokat a történelmi vagy kulturális igazságokat, amelyek kifejezetten csak az eredeti szövegkörnyezetre alkalmazandók, azoktól az örökkévaló igazságoktól, amelyek érvényesek bármely kor minden gyülekezetére és minden hívőjére?

1. Nagyon komolyan kell vennünk az eredeti, ihletett szerző szándékát. A Biblia az Isten szava, és a hit és a gyakorlat egyetlen forrása.
2. Foglalkoznunk kell a nyilvánvalóan történelmi keretek közé zárt ihletett szövegekkel
  - a. Izrael kultusza (azaz rítusok és liturgia) (vö. ApCsel 15; Gal. 3)
  - b. első századi judaizmus
  - c. az I. Korinthusi levélben lévő, nyilvánvalóan történelmi korlátok közé szorított kijelentések Pál részéről
    - (1) a pogány Róma jogi rendszere (I. Kor. 6)
    - (2) megmaradni rabszolgának (I. Kor. 7:20-24)
    - (3) cölibátus (I. Kor. 7:1-35)
    - (4) szüzek (I. Kor. 7:36-38)
    - (5) bálványáldozati hús (I. Kor. 10:23-33)
    - (6) méltatlan cselekedetek az Úrvacsoránál (I. Kor. 11)
3. Isten teljesen és nyilvánvalóan jelentette ki Magát egy bizonyos kultúrának, egy bizonyos napon. Komolyan kell vennünk a kinyilatkoztatást, de annak történelmi részletei közül nem minden oldalát. Isten Szava emberi szavakkal lett lejegyezve, egy bizonyos kultúrának címezve, egy bizonyos időszakban.

B. A Biblia értelmezése mindig az eredeti szerző szándékát kell, hogy keresse. Mit üzent a saját korának? A helyes értelmezéshez ez alapvető és elengedhetetlen. Azután viszont a saját korunkra kell azt alkalmazni. Nos, itt a nők vezetőségben való helyének problémája (a valódi értelmezési probléma az lehet, hogy hogyan is definiáljuk a „vezetőség” kifejezést. Volt-e a pásztoron kívül más szolgáló, aki a vezetőség részének tekinthető? A diakonisszákat vagy a prófétanőket vezetőként látták?) Elég nyilvánvaló, hogy Pál az I. Kor. 14:34-35-ben és az I. Tim. 2:9-15-ben azt erősíti meg, hogy a nőknek ne legyen vezető szerepe a nyilvános istentiszteletben! De hogyan tudom én ezt a mai időre alkalmazni? Nem akarom, hogy Pál kultúrája vagy az én saját kultúráim elnémítsa Isten igéjét és akaratát. Valószínűleg Pál kora túlságosan is korlátozott volt, az én idóm viszont lehet, hogy túlságosan is nyitott. Nagyon kényelmetlen a számomra azt mondani, hogy Pál szavai és tanításai feltételesek, első századi, helyi szituációs igazságok. Kicsoda vagyok én, hogy megengedjem az elmémnek vagy a kultúrámnak, hogy

ellentmondjon egy ihletett szerzőnek?!

Mindezek ellenére, mit tegyek, amikor ott vannak a női vezetők bibliai példái (még Pál saját írásaiban is, vö. Róma 16)? Erre egy jó példa az I. Kor. 11-14, amiben Pál a nyilvános istentiszteletről beszél. A 11:5-ben úgy tűnik, hogy megengedi a nőknek, hogy tanítsanak és imádkozzanak a nyilvános istentiszteleten, ha a fejüket betakarják, mégis, a 14:34-35-ben azt követeli, hogy maradjanak csendben! Voltak diakonisszák (vö. Róma 16:1) és prófétanők (vö. ApCsel 21:9). Ez a fajta változatosság az, ami szabadságot enged a számomra, hogy úgy azonosítsam be Pál hozzászólásait (amik a nők korlátozását illeti), hogy azok az első századi Korinthusra és Efezusra vonatkoznak. Mindkét gyülekezetben problémák voltak azzal, ahogyan az asszonyok az újonnan megtalált szabadságukat gyakorolták (vö. Bruce Winter, *Corinth After Paul Left* című könyve), ami valószínűleg problémákat okozott a gyülekezetnek, hogy elérjék a társadalmukat Krisztus számára. Korlátozniuk kellett a szabadságukat, hogy az evangélium hatékonyabb legyen.

Az én korom pont az ellentéte Pál korának. Az én napjaimban az evangélium valószínűleg korlátozva lenne, ha tanult, világosan szóló nőknek nem engednék meg, hogy megosszák másokkal az evangéliumot, és hogy vezessenek! Mi a nyilvános istentisztelet végső célja? Nem az evangelizáció és a tanítványság? Tisztelhetik-e Istent és lehetnek-e kedvesek Isten számára a női vezetők? A Biblia egésze úgy tűnik, hogy azt mondja „Igen”!

Én személyesen szeretnék Pálhoz ragaszkodni; a teológiám elsődlegesen páli. Nem szeretném, ha a modern feminizmus túlságosan is befolyásolna vagy manipulálna! Mindazonáltal érzem, hogy az egyház elég lassan reagál nyilvánvaló bibliai igazságokra, mint például a rabszolgaság helytelensége, rasszizmus, vakbuzgóság és szex-izmus. S arra is elég lassan reagált, hogy helyesen válaszoljon a nőket ért kihasználásra/erőszakra a modern világban. Isten Krisztusban szabaddá tette a rabszolgákat és az asszonyokat is. Nem merem megengedni, hogy egy kulturálisan megkötött szöveg újra megbéklyózza őket.

Még egy megjegyzés: bibliamagyarázóként tudom, hogy Korinthus eléggé széttagolt gyülekezet volt. A karizmatikus ajándékokat túlértékelték és fitogtatták. Valószínű, hogy az asszonyok is belebonyolódtak ebbe. Azt is hiszem, hogy Efezust a hamis tanítók befolyásolták, akik kihasználták az asszonyokat, és megbízott szónokokként használták őket Efezus házi-csoportjaiban (vö. I. és II. Timóteus).

C. Javaslatok további olvasmányokhoz ebben a témában

Gordon Fee és Doug Stuart: *How to Read the Bible for All Its Worth*, (Hogyan olvasd a Bibliát, annak teljes értékéért) (61–77. oldal)

Gordon Fee: *Gospel and Spirit: Issues in New Testament Hermeneutics* (Evangélium és Lélek: újszövetségi hermeneutikai témák)

Walter C. Kaiser, Peter H. Davids, F. F. Bruce és Manfred T. Branch: *Hard Sayings of the Bible*, (A Biblia kemény mondásai (613-616; 665–667. oldalak)

■ „prófétálnak” Legalább kétféle módon lehet ezt a kifejezést érteni: (1) a korinthusi levelekben ez a kifejezés arra utal, hogy az evangélium megosztása vagy hirdetése (vö. 14:1; ApCsel 2:17); (2) az ApCsel könyve megemlíti prófétákat (vö. 11:27; 13:1; 15:32; 22:10, még prófétanőket is, 21:9), akik megjósolják a jövőt.

Ezzel a kifejezéssel az a probléma, hogy az ÚSZ-i prófétai ajándék hogyan kapcsolódik az ÓSZ-i prófétákhoz? Az ÓSZ-ben a próféták írták az Írásokat. Az ÚSZ-ben ez a feladat az eredeti tizenkét apostolnak adatott. Ugyanúgy, ahogy az „apostol” kifejezést megtartották folyamatos ajándékként (vö. Ef. 4:11), de megváltozott feladatokkal a Tizenkettő halála után, ugyanígy tettek a próféta tisztségével. Az Ihletettség megszűnt, nincs további ihletett Írás (vö. Júdás 3:20). Az

Újszövetségi próféták elsődleges feladata az evangélium hirdetése, továbbá kissé megváltozott feladatként lehetséges hogy az is feladatuk volt, hogy megmutassák, hogyan kell az ŐSZ-i igazságokat alkalmazni a jelenlegi helyzetekre és szükségekre.

■ „IFJAITOK ... VÉNEITEK” Figyeld meg, hogy nincs kor szerinti megkülönböztetés.

2:18 „MÉG SZOLGÁIMRA ÉS SZOLGÁLÓLEÁNYAIMRA IS” Figyeld meg, hogy nincs semmilyen társadalmi-gazdasági diszkrimináció. Péter hozzátette a „prófétálni” kifejezést Jóel próféciájához. Nincs benne a Maszoréta Héber szövegben, vagy a görög Szeptuagintában, de a 17. vers utal rá.

2:19-20 Ez apokaliptikus nyelvezet, ami nyilvánvaló, mert Péter megerősíti, hogy ez már beteljesült, mégis ezek közül a bizonyos természeti jelenségek közül egy sem esett még meg, kivéve talán a sötétség, míg Jézus a kereszten volt. Képletesen beszél arról, hogy a Teremtő és a Bíró el fog jönni. Az ŐSZ-ben az Ő eljöveteli áldás vagy ítélet céljából történtek. Minden teremtmény beleremeg ahogy elközelít (vö. Ézs. 13:6; Ámós 5:18-20). Az ŐSZ-i próféciában nincs nyilvánvaló különbség téve az Inkarnáció (testet öltés) (első eljövétel) és a Parousia (második eljövétel) között. A zsidók csak egy eljövételt vártak, azt pedig a hatalmas Bírótól/Megmentőtől.

KÜLÖNLEGES TÉMA: APOKALIPTIKUS IRODALOM

Ez a különleges téma a Jelenések kommentáromból származik.

A Jelenések könyve egy egyedülállóan zsidó irodalmi műfaj, apokaliptikus. Gyakran feszültséggel teljes időkben használták, hogy kifejezzék vele azt a meggyőződést, hogy Isten tartja kezében a történelmet, és hogy szabadulást fog hozni népének. Ezt a fajta irodalmat a következők jellemzik:

1. Isten egyetemes szuverenitásának erőteljes érzete (monoteizmus és determinizmus)
2. a jó és a rossz közötti küzdelem, a jelen korszak és az eljövendő korszak feszültsége (dualizmus)
3. titkos jelszavak használata (általában az ŐSZ-i vagy intertestamentális zsidó apokaliptikus irodalomból)
4. színek, számok, állatok, néha állat/emberek használata
5. angyali közbenjárások használata látomások vagy álmok által, de általában inkább angyali közbenjárás
6. elsődlegesen a végidőkre koncentrálnak (az új korszak)
7. állandó szimbólumokat használ, nem pedig a valóságot, hogy a végidőkről szóló üzenetét továbbítsa
8. néhány példa erre a műfajra
  - a. Ószövetség
    - (1) Ézsaiás 24-27, 56-66
    - (2) Ezékiel 37-48
    - (3) Dániel 7-12
    - (4) Jóel 2:28-3:21
    - (5) Zakariás 1-6, 12-14
  - b. Újszövetség
    - (1) Máté 24, Márk 13, Lukács 21, és I. Korinthus 15 (bizonyos értelemben)
    - (2) II. Thesszalónika 2 (a legtöbb esetben)
    - (3) Jelenések könyve 4-22
  - c. nem kanonizált könyvek (D. S. Russel, *The Method and Message of Jewish Apocalyptic* [A zsidó apokaliptikus irodalom módszere és üzenete] című könyv 37–

38. oldala)

- (1) I. Énók, II. Énók (Énók titkai)
- (2) Jubileumok könyve
- (3) Szibilla-Jóslatok III, IV, V
- (4) a Tizenkét Pátriárka Testamentuma
- (5) Salamon Zsoltárai
- (6) Mózes Mennybemenetele
- (7) Ézsaiás Mártíromsága
- (8) Mózes Apokalipszise (Ádám és Éva élete)
- (9) Ábrahám Apokalipszise
- (10) Ábrahám Testamentuma
- (11) II Ezdrás (IV Ezdrás)
- (12) Báruk II, III

2:20 „Az Úr nagy és fenséges napja” A „fenséges” kifejezés ugyanabból a szótöböl származik, mint az *epiphaneia*, amit gyakran használnak Jézus második visszajövetelére (vö. I. Tim. 6:14; II. Tim. 4:1; Titusz 2:13).

KÜLÖNLEGES TÉMA: ÚSZ-i KIFEJEZÉSEK KRISZTUS VISSZAJÖVETELÉRE

Szó szerint így hangzik: „a *Parousia*-ig”, ami „jelenléte” jelentett, és királyi látogatásra használták. Más ÚSZ-i kifejezések, amiket a második eljövételre használnak az (1) *epiphaneia*, „szemtől szembe megjelenni”; (2) *apokalupsis*, „leleplezés”; és (3) „az Úr Napja” és ezen kifejezések számos változata. Ami az „Úr” szót megelőzi ebben a szövegrészben, az mind a YHWH, mint a 10. és a 11. versben, mind pedig a Jézus szó, mint a 7. 8. és 14. versben. Ez a nyelvtani kétértelműség általánosan használt volt az ÚSZ-i írók között arra, hogy Jézus istenségét megerősítsék.

Az ÚSZ egésze az ÓSZ világnézetének keretein belül íródott, ami a következőket erősítette meg:

- a. a jelenvaló gonosz, lázadó korszakot
- b. az igazságosság eljövendő új korszakát
- c. egy új korszakot, amit a Lélek munkálkodása által a Messiás (a Felkent) munkája fog elhozni

A progresszív kijelentés teológiai feltevése kötelező jellegű, mivel az ÚSZ-i írók enyhén módosították Izrael elvárásait. Ahelyett, hogy a Messiás katonai, nemzeti (Izraelért) eljövetele megtörténne, két eljövetele lesz. Az első eljövetele az istenség testet öltése a Názáreti Jézus fogantatása és megszületése által. Úgy jött el, mint egy nem katonai, nem bíraskodó „szenvedő szolga”, Ézs. 53; szelíd utasa egy szamárcsikónak (nem csatalónak vagy királyi öszvérnek), Zak. 9:9. Az első eljövetele bevezette az Új Messiási Kort, Isten Királyságát a földön. Egy bizonyos értelemben a királyság itt van, de természetesen, a másik fajta értelmében még nagyon is messze van. Ez a Messiás két eljövetele közötti feszültség, ami bizonyos értelemben a két zsidó korszak átfedése, amit nem lehetett látni, vagy legalábbis nem volt világos az ÓSZ-ből. A valóságban viszont ez a kettős eljövetele YHWH odaszánását hangsúlyozza, hogy megmentse az egész emberiséget (vö. I. Mózes 3:15; 12:3; II. Mózes 19:5 és a próféták tanításai, főleg Ézsaiásé és Jónásé).

Az egyház nem az ÓSZ-i próféciaák beteljesedésére vár, mert a legtöbb prófécia az első eljövetelekre utal (vö. *How to Read the Bible For All Its Worth* [Hogyan olvasd a Bibliát, annak teljes értékéért], 165–166. oldal). Amit a hívők várnak, az a dicsőséges eljövetele a feltámadt Királyok Királyának és Uraknak Urának, a történelmi beteljesedését annak a várt eseménynek,

amikor az igazságosság korszaka beteljesedik itt a földön, úgy, ahogy az a mennyben van (vö. Máté 6:10). Az ÓSZ-i megjelenítése ennek nem pontatlan volt, hanem nem teljes. El fog jönni újra, pont úgy, ahogy a próféták azt megjósolták, YHWH erejével és hatalmával.

A második eljövétel nem egy bibliai kifejezés, de ez a fogalom alkotja a teljes ÚSZ világnézetét és keretét. Isten mindent helyreállít. Az Isten és az Ő képmására teremtett emberiség kapcsolata helyre lesz állítva. A gonosz meg lesz ítélve és el lesz mozdítva jelenlegi helyzetéből. Isten céljai nem fognak megbukni, nem bukhatnak meg!

2:21 „AKI” (az eredetiben a „mindenki” szerepel) Itt van újra az egyetemesség eleme (vö. 17. és 39. vers). Jézus meghalt az egész világ bűnéért/bűneiért (vö. János 3:16; I. Tim. 2:4; II. Péter 3:9). Figyeld meg, hogy a Lélek az egész emberiségre ki lett töltve (vö. 17).

■ **„SEGÍTSÉGÜL HÍVJA”** Ez egy AORISZTOSZI KÖZÉPIGEI KÖTŐMÓD. Az ember válaszreakciója része Isten üdvtervének (vö. Jóel 2:32; János 1:12; 3:16; és Róma 10:9-13). Az emberek egyenként megtérésre lettek elhívva, hogy higgyenek az evangéliumban, és arra, hogy lépjenek be egy személyes kapcsolatba Istennel Krisztus által (vö. 3:16,19; 20:21; Márk 1:15). Jézus meghalt az egész világért; a rejtély az, hogy miért válaszolnak egyesek az Lélek csábítására (vö. János 6:44,65) némelyek meg nem (vö. II. Kor. 4:4).

■ **„AZ ÚR NEVÉT”** Ez Jézus jellemére utal, vagy a Róla szóló tanításokra. Ennek meg van mind a személyes, mind a doktrinális eleme is.

KÜLÖNLEGES TÉMA: AZ ÚR NEVE

Ez a kifejezés elég gyakori volt az ÚSZ-ben, amit a Három-egy Isten az egyházban lévő jelenlétére és hatalmára használtak. Nem varázsszó volt ez, hanem Isten jellemére apellált.

Ez a kifejezés gyakran utal Jézusra, mint Úrra (vö. Fil. 2:11)

1. amikor a bemeletésnél valaki megvallja a Jézusban való hitét (vö. Róma 10:9-13; ApCsel. 2:38; 8:12,16; 10:48; 19:5; 22:16; I. Kor. 1:13,15; Jakab 2:7)
2. ördögűzésnél (vö. Máté 7:22; Márk 9:38; Lukács 9:49; 10:17; ApCsel. 19:13)
3. gyógyításnál (vö. ApCsel. 3:6,16; 4:10; 9:34; Jakab 5:14)
4. szolgálatnál (vö. Máté 10:42; 18:5; Lukács 9:48)
5. egyházfegyelmzés alkalmával (vö. Máté 18:15-20)
6. pogányoknak való tanítás alkalmával (vö. Lukács 24:47; ApCsel. 9:15; 15:17; Róma 1:5)
7. imádságban (vö. János 14:13-14; 15:2,16; 16:23; I. Kor. 1:2)
8. egy mód, ahogyan a kereszténységre utalnak (vö. ApCsel 26:9; I. Kor. 1:10; II. Tim 2:19; Jakab 2:7; I. Péter 4:14)

Bármit is teszünk mi, akik hirdetők, szolgálók, segítők, gyógyítók, ördögűzők, stb. vagyunk, azt az Ő jellemében, az Ő hatalmában, az Ő gondoskodásában – az Ő Nevében tesszük!

■ **„ÜDVÖZÜL”** Ebben a szövegkörnyezetben ez a szellemi üdvösségre utal, míg a Jóelben valószínűleg az Isten haragjától való fizikai megmenekülésre (vö. 40. vers). A „megmenekül/üdvözül” kifejezést az ÓSZ-ben a fizikai megmenekülésre használják (vö. Máté 9:22; Márk 6:56; Jakab 5:15,20). Mindazonáltal az ÚSZ-ben metaforikusan a szellemi üdvösségre, megmenekülésre használták, megmenekülésre Isten haragjától (kivéve Jakab 1:21; 2:14; 4:12).

Isten szíve mindazon férfiak és nők üdvösségéért dobog, akik az Ő képmására lettek teremtve; akik közösségre lettek teremtve!

SZÖVEG: 2:22-28

²²Izraelita férfiak, halljátok meg ezeket az igéket! A názáreti Jézust, azt a férfiút, akit az Isten igazolt előttetek erőkkal, csodákkal és jelekkel, amelyeket általa tett az Isten közöttetek, ahogyan magatok is tudjátok, ²³azt, aki az Isten elhatározott döntése és terve szerint adatott oda, ti a pogányok keze által felszegeztétek és megöltétek. ²⁴De őt az Isten, miután feloldotta a halál fájdalmait, feltámasztotta, mivel lehetetlen volt, hogy a halál fogva tartsa őt. ²⁵Mert ezt mondja róla Dávid: Láttam az Urat magam előtt mindenkor, mert jobbam felől van, hogy meg ne inogjak. ²⁶Azért vidult fel a szívem, és ujjongott fel a nyelvem, még testem is reménységben fog nyugodni, ²⁷mert nem hagyod lelkemet a halottak birodalmában, azt sem engeded, hogy Szented elmúlást lásson. ²⁸Megismerttetted velem az élet útjait, betöltesz engem örvendéssel a te orcád előtt.

2:22 „Izraelita férfiak” Ezek a hallgatók szemtanúi voltak azoknak az eseményeknek, amelyek Jézus földi életének utolsó hetében történtek. Első kézből tudták, hogy Péter miről beszél. Azok, akiknek volt szellemi belátásuk, reagáltak az evangéliumra, körülbelül háromezer válaszolt az első prédikációra (vö. 41. vers).

■ **„halljátok meg”** Ez AORISZTOSZI AKTÍV FELSZÓLÍTÁS. A Lélek fizikai manifesztációja megragadta a figyelmüket; most pedig ez evangélium üzenete következik.

■ **„A názáreti Jézus” (szó szerint az angolban a „Jézus a Nazarénus” szerepel)** Gyakran feltételezik, hogy ez a kifejezés megegyezik a „názáreti Jézussal”. De ez, mármint az angol szóhasználat, a „Jézus a Nazarénus”, eléggé szokatlan kifejezési mód. Lehetséges, hogy ez a kifejezés a messiási címet tükrözi vissza, „a Vesszőt” (vö. Ézs. 4:2 [Károli: Ézs 4:1, csemete szerepel]; 6:13; 11:1,10; 14:19; 53:2; Jer. 23:5; 33:15-16; Zak. 3:8; 6:12-13). A héber szó a „vesszőre” a *nezzer*

KÜLÖNLEGES TÉMA: JÉZUS A NÁZÁRETI

Számos különböző görög kifejezés létezik, amit az ÚSZ arra használ, hogy pontosan megmutassa melyik Jézusról van szó.

A. ÚSZ-i kifejezések

1. Názáret – a galileai város (vö. Lukács 1:26; 2:4,39,51; 4:16; ApCsel 10:38). Ezt a várost nem említik meg korhű források, de más feljegyzésekben megtalálható.

Jézus számára, hogy Názáretből való volt nem volt valami hízelgő (vö. János 1:46 [Károli: 1:47]). Jézus keresztién lévő jel, ami magában foglalta ezt a helységnevet, egyfajta zsidó megvetés volt.

2. *Nazarēnos* – úgy tűnik, hogy ez is a földrajzi helyre utal (vö. Lukács 4:34; 24:19).
3. *Nazōraios* – lehetséges, hogy egy városra utal, de az is lehet, hogy egy szójáték a héber Messiási kifejezéssel, a „Vesszővel” (*netzer*, vö. Ézs. 4:2 [Károli: Ézs 4:1]; 11:1; 53:2; Jer. 23:5; 33:15; Zak. 3:8; 6:12). Lukács a következő helyeken Jézusra használja: 18:37 és ApCsel 2:22; 3:6; 4:10; 6:14; 22:8; 24:5; 26:9.

B. Az ÚSZ-en kívüli történelmi használatok. Ennek a megnevezésnek vannak más történelmi használatai is.

1. Egy zsidó (kereszténység előtti) eretnek csoportot jelölt.
2. A zsidó körökben ezt a szót használták arra, hogy leírják vele a Krisztusban hívőket (vö. ApCsel 24:5,14; 28:22).
3. Általános kifejezéssé vált a szíriai (arám) gyülekezetek hívőire. A „keresztény” szót a görög gyülekezetekben használták, hogy a hívőkre utaljanak vele.
4. Bizonyos idővel Jeruzsálem bukása után a farizeusok újraszerveződtek Jamniában, és

egy formális elszeparálódást szítottak a zsinagóga és az egyház között. A keresztények elleni kiátkozási formulákra egy jó példát találunk a „Tizennyolc áldásban” a Berakoth 28b-29a részben, ami a hívőket „názáretinek” hívja.

„A názáretiek és az eretnekek tűnjenek el egy pillanat alatt; töröltessenek ki az élet könyvéből és ne jegyeztessenek a hűek között.”

C. A szerző véleménye

Igazán meglep, hogy angolul hányféle helyesírási változata van ennek a szónak, bár tudom, hogy nem ritka ez a dolog az ÓSZ-ben is, mivel a „Joshua” szónak is számos különböző helyesírási változatai vannak. Mégis (1) amiért a Messiási „Vessző” kifejezéssel közeli kapcsolatban áll; (2) és mert negatív mellékjelentéssel társul; (3) s mivel nincs, vagy csak nagyon kis mértékben hitelesített kortárs bizonyíték van arra, hogy ez a galileai Názáret városára utal, ezen okok miatt még mindig nem vagyok biztos abban, hogy mi is ennek a szónak a pontos jelentése; (4) s azért sem, mert eszkatologikus értelemben hagyta el egy démon száját (azaz „Azért jöttél, hogy elpusztíts minket?”).

Ennek a szócsoporthoz egy teljesebb tanulmányozásáért lásd Colin Brown (szerkesztő), *New International Dictionary of New Testament Theology* (Az újszövetségi teológia új nemzetközi szótára) 2. kötet 346. oldala.

■ **„Azt a férfiút, akit az Isten igazolt előttetek”** Ez egy BEFEJEZETT PASSZÍV MELLÉKNÉVI IGENÉV. A kifejezés azt jelenti hogy, „szemléletesen bemutatta”. Isten világosan és ismételten felfedte Magát Jézus szavaiban és életstílusában. Ezek a jeruzsálemi hallgatók látták és hallották!

■ **„csodákkal és jelekkel”** Ezek a hallgatók szemtanúi voltak mindannak, amit Jézus tett Jeruzsálemben életének utolsó hetében.

A „csodák” kifejezés (*teras*) szokatlan jelet jelentett, amely általában a mennyekben történik meg, mint a 19-20-as versekben. A „jel” kifejezés (*sēmeion*) egy olyan különleges eseményt jelöl, aminek jelentősége van, vagy nagyon fontos. János evangéliumában ez egy kulcsfogalom (hét különleges jel, vö. 2:1-11; 4:46-54; 5:1-18; 6:1-15, 16:21; 9:1-41; 11:1-57). A jeleket nem mindig látták pozitív fényben (vö. János 2:18; 4:48; 6:2). Itt arra használták, hogy kifejezze a hatalom sorozatos megnyilvánulását, amik felfedik, hogy a Lélek új korszaka elkezdődött!

Érdekes, hogy Péter egyáltalán nem tölt időt azzal az első prédikációja alkalmával (legalábbis az ApCsel 2-ben lévő feljegyzésben), hogy Jézus korai életéről és tanításáról szóljon. Az ÓSZ-i prófécia beteljesedése, előre megjövendölt áldozati halála, és az Ő dicsőséges feltámadása voltak a legfőbb pontok.

2:23 „azt (azt a férfit)” Lehetséges, hogy ez a megvetésre használt idióma volt (vö. 5:28; 6:13; Lukács 23:14; János 9:16; 18:29), de az ApCsel 23:9-ben és 20:31-32-ben nem negatív értelmű idióma.

■	
NASB	„elhatározott döntése és terve”
NKJV	„az elhatározott szándéka”
NRSV	„a határozott terve”
TEV	„Isten saját terve”
NJB	„előre megfontolt szándéka”

Ez a *horizō* kifejezés, és BEFEJEZETT PASSZÍV MELLÉKNÉVI IGENÉV alakban szerepel. Alapvető jelentése az, hogy meghatározni, kijelölni. Az ÓSZ-ben arra használták, hogy egy földterületnek vagy vágyaknak határt szabni. Lukács is gyakran használta (vö. Lukács 22:22; ApCsel 2:23; 10:42; 11:29; 17:26,31). A kereszt nem lepte meg Istent, hanem mindig is ez volt az Ő

választott rendszere (azaz a III. Mózes 1-7 áldozati rendszere) arra, hogy elhozza a megváltást a lázadó emberiség számára (vö. I. Mózes 3:15; Ézs. 53:10; Márk 10:45; II. Kor. 5:21).

Jézus halála nem baleset volt. Ez Isten terve volt (vö. Lukács 22:22; ApCsel 3:18; 4:28; 13:29; 26:22-23). Jézus azért jött, hogy meghaljon (vö. Márk 10:45)!

■ **„Isten előre tudta”** (az angol szövegben szó szerint az szerepel, hogy az előre eldöntött terve és előre tudása miatt, míg a magyarban csak annyi, hogy **„Elhatározott döntése és terve szerint”** [a ford. megjegy.]) Az itt használt kifejezés, a *prognosis* (előre tudni) csak itt és az I. Péter 1:2-ben fordul elő. Ezt a fogalmat, hogy Isten előre ismeri a teljes emberi történelmet, nagyon nehéz számunkra kibékíteni, összeegyeztetni az emberi szabad-akarattal. Isten egy örökkévaló, szellemi lény, akit nem korlátoz le a földi, időleges események sorrendje. Bár Ő irányítja és formálja a történelmet, az emberek felelősek a motivációjukért és a tetteikért. Isten előre tudása nincs kihatással szeretetére és kiválasztására. Ha kihatással lenne rá, akkor a jövőbeli emberi teljesítménytől és érdemtől függne. Isten szuverén, és úgy döntött, hogy az Ő Szövetséges követőinek legyen némi szabadsága abban, hogy hogyan válaszolnak Neki (vö. Róma 8:29; I. Péter 1:20).

A teológia ezen területén két véglet létezik: (1) a szabadság határát túlságosan is kitolják: néhányan azt mondják, hogy Isten nem ismeri az emberek jövőbeli döntéseit és tetteit (Nyitott Teizmus, ami a Folyamat Elmélet filozofikus kiterjesztése) és (2) amikor a szuverenitás határát tolják ki túlságosan is, ami abba torkollik, hogy azt mondják, hogy Isten némelyeket a mennyre, némelyeket pedig a pokolra választott ki (supralapsarianizmus, a kétélű kálvinizmus). Én inkább a 139. zsoltárra szavaznék!

■ **„ti”** Péter megerősíti a Jézus halála miatti büntudatot és kétszínűséget a jeruzsálemi hallgatóság felé (vö. 3:13-15; 4:10; 5:30; 10:39; 13:27,28). Nem voltak tagjai annak a csöcseléknek, akik Jézus keresztre feszítését követelték; nem voltak tagjai a Szanhedrinnek, akik Pilátus elé vitték; nem voltak római tisztviselők vagy katonák, akik keresztre feszítették, de felelősek voltak, ahogy mi is felelősek vagyunk a haláláért. Az emberi bűn és lázadás erőszakolta ki az Ő halálát!

■ **„felszegezték”** Szó szerint ez azt jelenti, hogy „leszorítani, odaerősíteni” (*apospēgnumi*). Az ÚSZ-ben csak itt fordul elő ez a szó. A keresztre való felszegezést és az odakötözést is magában hordozza ez a szó. Az 5:30-ban ugyanezt a folyamatot írja le úgy, hogy „fán függ”. A zsidó vezetők nem akarták, hogy Jézust istenkáromlásért megkövezzék, mint ahogy később Istvánt (vö. ApCsel 7), hanem azt szerették volna, hogy feszítsék keresztre (Louw és Nida azt mondja, hogy ez a *hapax legomenon* lehetséges, hogy egyenlő a *stauroō*-val, megfeszítéssel, [237. oldal 9. lábjegyzet]). Lehetséges, hogy ez az V. Mózes 21:23 átkával volt összefüggésben. Eredetileg ez a nyilvános karóba húzással és a helytelen módon való eltemetéssel volt kapcsolatban, de Jézus korára a rabbik összekötötték a keresztre feszítéssel. Jézus hordozta el az ÓSZ törvényének átkát minden egyes hívőért (vö. Gal. 3:13; Kol. 2:14).

■ **„pogányok”** Ez szó szerint azt jelenti, hogy „törvény nélküli” emberek, és a rómaiakra utal.

2:24 „De őt az Isten ... feltámasztotta” Az ÚSZ megerősíti, hogy az Szentháromság mind három személye aktív volt Jézus feltámadásánál: (1) a Lélek (vö. Róma 8:11); (2) a Fiú (vö. János 2:19-22; 10:17-18); és a legtöbbször az Atya (vö. ApCsel 2:24,32; 3:15,26; 4:10; 5:30; 10:40; 13:30,33,34,37; 17:31; Róma 6:4,9). Az Atya tettei mind megerősítették azt, hogy elfogadta Jézus életét, halálát és tanítását. Ez volt az egyik legfőbb része az apostolok korai tanításának. Lásd Különleges Téma: A *Kerygma* a 2:14-ben.

■ **„miután feloldotta a halál fájdalmait”** Ez a kifejezés jelenthet (1) szó szerint szülési fájdalmakat (klasszikus görög, vö. Róma 8:22); (2) metaforikusan jelentheti a Második Eljövétel előtti problémákat (vö. Máté 24:8; Márk 13:8 [Károli: 13:8-9]; I. Thessz. 5:3). Lehetséges, hogy a

héber „kelepce” vagy „csapda” szavakra utal a Zsolt. 18:5-6-ban és a 116:3-ban, amelyek az ÓSZ-i metaforák voltak az ítélet szóra (vö. Ézs. 13:6-8; Jer. 4:31).

■ **„mivel lehetetlen volt, hogy a halál fogva tartsa őt”** János 20:9 szintén összekapcsolja Jézus feltámadását az ÓSZ-i próféciával (vö. 25-28).

2:25 „Mert ezt mondja róla Dávid” Ez a Zsolt. 16:8-11-ből való idézet. Péter azt bizonygatja, hogy a Zsolt. 16 egy Messiási zsoltár (vö. Pál a 13:36-ban) és hogy ez közvetlen Jézusra utal. Jézus feltámadása a zsoltáriró reménye és az ÚSZ-i hívő reménye is.

■ **„remény”** Ezt a kifejezést nem használják az evangéliumok, de az ApCsel igen, hogy leírja a hívők hitét, amelyet az evangéliumi ígéretek jövőbeni beteljesedésébe vetettek (vö. 23:6; 24:15; 26:6,7; 28:20). Pál írásaiban is gyakran előfordul, de számos értelemben kapcsolódik Isten örökkévaló megváltói tervéhez.

KÜLÖNLEGES TÉMA: REMÉNY

Pál gyakran használta ezt a kifejezést számos különböző, de egymáshoz kapcsolódó értelemben. Gyakran a hívő hitének beteljesülésével azonosították (vö. I. Tim. 1:1). Ezt a következő módokon lehet kifejezni: dicsőség, örök élet, végső üdvösség, Második Eljövétel, stb. A beteljesülés bizonyos, de az időelem jövőbeli és ismeretlen.

1. A Második Eljövétel (vö. Gal. 5:5; Ef. 1:18; 4:4; Titusz 2:13)
2. Jézus a mi reménységünk (I. Tim. 1:1)
3. A hívőt Isten elé vezetik (Kol. 1:22-23; I. Thesz. 2:19)
4. A reménység a mennyben van elkészítve (Kol. 1:5)
5. Végső üdvösség (I. Thesz. 4:13)
6. Isten dicsősége (Róma 5:2; II. Kor. 3:7-12; Kol. 1:27)
7. A pogányok Krisztus általi üdvössége (Kol. 1:27)
8. Üdvbizonyosság (I. Thesz. 5:8)
9. Örök élet (Titusz 1:2; 3:7)
10. Minden teremtmény megváltása (Róma 8:20-22)
11. Az örökbefogadás beteljesülése (Róma 8:23-25)
12. Isten titulusa (Róma 15:13)
13. Az ÓSZ mint iránymutató az ÚSZ-i hívők számára (Róma 15:4)

2:27 „halottak birodalma” (az eredeti angolban Hádész szerepel – a ford. megjegy.) Ez a görög kifejezés arra a helyre, ahol a halottak tartózkodnak. Egyenlő azzal a héber kifejezéssel, hogy *Seol*, ami az ÓSZ-ben található. Az ÓSZ-ben a halál utáni életet úgy írták le, mint egy öntudatnál való létezést az illető családjával, de nem volt sem öröm, sem közösség. Csak az ÚSZ progresszív kijelentése definiálta világosabban a halál utáni életet (azaz menny és pokol).

KÜLÖNLEGES TÉMA: HOL VANNAK A HALOTTAK?

I. Ószövetség

A. Minden ember a *She'ol*-ba kerül (a szó eredete nem bizonyos), ami egy módja annak, hogy a halálra vagy a sírra utaljanak, általában a Bölcsesség Irodalmakban és Ézsaiásnál. Az ÓSZ-ben ez egy árnyas hely, ahol öntudatuknál vannak az emberek, de öröm nélküli állapotban léteznek (vö. Jób 10:21-22; 38:17; Zsolt 107:10,14).

B. A *She'ol* jellemzése

1. Isten ítéletével (tűz) van összefüggésben, V. Mózes 32:22

2. még az Ítélet Napja előtt is a büntetéssel van összefüggésben, Zsolt. 18:4-5
3. az *Abaddon*-nal (pusztítás) van összefüggésben, de azért nyitott Istenre is, Jób 26:6; Zsolt 139:8; Ámós 9:2
4. a gödörrel (sírhely) hozzák összefüggésbe, Zsolt 16:10; Ézs. 14:15; Ezék. 31:15-17
5. a gonoszok élve jutnak a *She'ol*-ba, IV. Mózes 16:30,33; Zsolt 55:16
6. gyakran egy olyan állattal személyesítik meg, aminek nagy a szája, IV. Mózes 16:30; Ézs. 5:14; 14:9; Hab. 2:5
7. az ott lévő embereket *Shades*-nek hívják, Ézs. 14:9-11

II. Újszövetség

A. A héber *She'ol* kifejezést a görög nyelvben a *Hades* szóval fordítják (a láthatatlan világ)

B. A *Hades* jellemzése

1. a halálra utal, Máté 16:18
2. a halálhoz kapcsolódik, Jel. 1:18; 6:8; 20:13-14
3. gyakran az állandó büntetés helyével párhuzamos (Gyehenna), Máté 11:23 (ÓSZ-i idézet), Lukács 10.15; 16:23-24
4. gyakran a sírral párhuzamos, Lukács 16:23

C. Lehetséges, hogy felosztott (a rabbik szerint)

1. az igazak részét hívják paradicsomnak (valójában ez egy másik név a mennyre, vö. II. Kor. 12:4; Jel. 2:7), Lukács 23:43
2. a gonoszok részét Tartarosznak hívták, II. Péter 2:4, ahol a gonosz angyalokat őrző hely van (vö. I. Mózes 6; I. Énók)

D. Gyehenna

1. Az ÓSZ-i kifejezést tükrözi vissza, „Hinnon fiainak völgye”, (Jeruzsálemtől délre). Ez volt az a hely, ahol a föníciai tűz isten, *Molok* imádata zajlott gyermekáldozatokkal (vö. II. Kir. 16:3; 21:6; II. Krón. 28:3; 33:6), amit a II. Mózes 18:21 és a 20:2-5 megtiltott.
2. Jeremiás a pogány istenimádat helyét YHWH ítéletének helyévé tette (vö. Jer. 7:32; 19:6-7). Az I. Énók 90:26-27 és a Sib. 1:103-ban vált a tüzes, örök ítélet helyévé.
3. A Jézus idejében élő zsidók annyira meg voltak döbbenve azon, hogy elődeik gyermekáldozatokkal járó pogány istenimádaton vettek részt, hogy azt a helyet Jeruzsálem szemétkerakójává tették. Jézus nagyon sok metaforája az örök ítélettel kapcsolatban erről a szemétkerakóról szól (tűz, füst, férgek, bűz, vö. Márk 9:44,46). A *Gyehenna* kifejezést csakis Jézus használja (kivéve a Jakab 3:6-ban).
4. Hogyan használja Jézus a *Gyehenna* kifejezést
  - a. tűz, Máté 5:22; 18:9; Márk 9:43
  - b. állandó, Márk 9:48 (Máté 25:46)
  - c. a pusztulás helye (a léleké és a testé is), Máté 10:28
  - d. a *She'ol*-lal párhuzamos, Máté 5:29-30; 18:9
  - e. úgy jellemzi a gonoszakat, hogy „a pokol fiai”, Máté 23:15
  - f. az igazságszolgáltatási ítélethirdetés eredménye, Máté 23:33; Lukács 12:5
  - g. a *Gyehenna* fogalma párhuzamos a második halállal (vö. Jel. 2:11; 20:6,14;) vagy a tűz tavával (vö. Máté 13:42,50; Jel. 19:20; 20:10,14-15; 21:8). Lehetséges, hogy a tűz tava lesz majd az emberek végső lakhelye (a *She'ol*-ból) és a gonosz angyaloké is (a *Tartarosz*ból, II. Péter 2:4; Júdás 6, vagy az abyss, vö. Lukács 8:31; Jel. 9:1-10; 20:1,3).
  - h. nem az emberek számára lett létrehozva, hanem a Sátán és az angyalai részére, Máté 25:41

- E. A *She'ol*, a *Hádész* és a *Gyehenna* átfedése miatt lehetséges, hogy:
1. eredetileg minden ember a *She'ol*-ba/*Hádész*-ba került
  2. az ottani megtapasztalások (legyen az jó vagy rossz) az Ítélet Napja után súlyosbodni fognak, de a gonoszok helye ugyanaz marad (ezért fordítja a KJV Biblia a *hádészt* (sír) *gyehennának* (pokol)).
  3. az egyetlen ÚSZ-i szöveg, ami megemlíti a szenvedést még az Ítélet előtt, az a Lukács 16:19-31 példázata (Lázár és a gazdag). A *She'ol*-t most már az ítélet helyeként is megemlítik (vö. V. Mózes 32:22; Zsolt 18:1-5). Mindazonáltal nem alapozhatunk egy tant egy példázatra.

III. Átmeneti állapot a halál és a feltámadás között

- A. Az ÚSZ nem tanítja a „lélek halhatatlanságát”, ami egyike a számos ősi nézeteknek a halál utáni élettel kapcsolatban.
1. Az emberi lelkek a fizikai életüket megelőzően is léteznek már
  2. az emberi lelkek örökké létezőek a fizikai halál előtt és után is
  3. gyakran a fizikai testet börtönként tekintik, és a halált úgy, mint ami felszabadítja a lelket a fizikai létezés előtti állapotra
- B. Az ÚSZ utalásokat ad egy testen kívüli állapotra a halál és a feltámadás közötti időszakra nézve
1. Jézus beszél arról, hogy szakadás van a test és a lélek között, Máté 10:28
  2. Ábrahámnak már lehetséges, hogy új teste van, Márk 12:26-27; Lukács 16:23
  3. Mózesnek és Illésnek fizikai testük van Jézus megdicsőülésekor, Máté 17
  4. Pál megerősíti, hogy a Második Eljövételkor először a Krisztussal együtt lévő lelkek kapnak új testet, I. Thessz. 4:13-18
  5. Pál megerősíti, hogy a hívők a Feltámadás Napján új szellemi testet kapnak, I. Kor. 15:23,52
  6. Pál megerősíti, hogy a hívők nem mennek a *Hádész*-ba, hanem a halálukkor Jézussal lesznek, II. Kor. 5:6,8; Fil. 1:23. Jézus legyőzte a halált, és magával vitte az igazakat a mennybe, I. Péter 3:18-22.

IV. Menny

- A. Ezt a kifejezést három értelemben használják a Bibliában.
1. a föld feletti atmoszféra, I. Mózes 1:1,8; Ézs. 42:5; 45:18
  2. a csillagos égbolt, I. Mózes 1:14; V. Mózes 10:14; Zsolt 148:4; Zsid. 4:14; 7:26
  3. Isten trónjának helye, V. Mózes 10:14; I. Kir. 8:27; Zsolt. 148:4; Ef. 4:10; Zsid. 9:24 (harmadik mennyország, II. Kor. 12:2)
- B. A Biblia nem fed fel túl sok mindent a halál utáni élettel kapcsolatban. Lehetséges, hogy azért, mert a bukott emberiség semmilyen módon nem érti meg, vagy nem foghatja fel ezt (vö. I. Kor. 2:9).
- C. A menny egy hely (vö. János 14:2-3) és ugyanakkor egy személy is (vö. II. Kor. 5:6,8). A menny lehet, hogy egy helyreállított Éden Kertje (I. Mózes 1-2; Jel. 21-22). A föld meg lesz tisztítva és helyre lesz állítva (vö. ApCsel 3:21; Róma 8:21; II. Péter 3:10). Isten képmása (I. Mózes 1:26-27) Krisztusban lett helyreállítva. Most már az Éden Kertjének bensőséges kapcsolata újra lehetséges.

Mindazonáltal lehetséges, hogy ez metaforikus (a menny, mint egy hatalmas kikövezett város, Jel. 21:9-27), és nem szó szerinti. Az I. Korinthus 15 a fizikai és a szellemi test közötti különbséget a felnőtt növény magjaként írja le. Ismét csak elmondom, hogy az I. Kor. 2:9 (az Ézs. 64:3-ból és a 65:17-ből való idézet) hatalmas ígéret és reménység! Tudom, hogy amikor meglátjuk Őt, olyanok leszünk mint amilyen Ő (vö. I. János 3:2).

V. Hasznos Forrásmunkák

- A. *The Bible On the Life Hereafter* (A halál utáni élet a Bibliában), William Hendriksen
B. *Beyond Death's Door* (A Halál Kapuján túl), Maurice Rawlings

■ **„azt sem engeded, hogy Szented elmúlást lásson”** Ez egy nyilvánvaló messiási utalás volt, ami a Megígért Személy, a Felkent, a Szent halálához kapcsolódott, de nem jelentette annak elmúlását (vö. Zsolt. 49:15 [Károli: 49:16]; és 86:13).

2:28 „betöltesz engem örvendezéssel a te orcád előtt” Ez a kifejezés egy személyes, örömteli megtapasztalást sejtet az Atyával kapcsolatosan (22-28-as versek) a mennyben a Messiás halála által (vö. Ézs. 53:10-12). Ugyanezt a fajta pozitív szemléletű személyes kapcsolatot jegyzi fel az Atyával a halál utáni életben a Jób 14:14-15; és a 19:25-27.

SZÖVEG: 2:29-36

²⁹Atyámfia, férfiak! Nyíltan megmondhatom nektek ősatyánkról, Dávidról, hogy meghalt, és eltemették, sírja is nálunk van mindmáig. ³⁰De próféta volt, és tudta, hogy az Isten esküvel fogadta neki, hogy véreből valót ültet a trónjára; ³¹ezért előretekintve, a Krisztus feltámadásáról mondta azt, hogy nem marad a halottak birodalmában, és teste sem lát elmúlást. ³²Ezt a Jézust támasztotta fel az Isten, aminek mi valamennyien tanúi vagyunk. ³³Miután tehát felemeltetett az Isten jobbjára, és megkapta az Atyától a megígért Szentleket, kitöltötte ezt, amint látjátok is, halljátok is. ³⁴Mert nem Dávid ment fel a mennyekbe, hiszen ő maga mondja: Így szólt az Úr az én uramhoz: Ülj az én jobbjomra, ³⁵amíg ellenségeidet lábad zsámolyává teszem. ³⁶Tudja meg tehát Izráel egész háza teljes bizonyossággal, hogy Úrrá és Krisztussá tette őt az Isten: azt a Jézust, akit ti keresztre feszítettetek.”

2:29-31 Nem könnyű követni a modern kori nyugati olvasó számára Péter analízisét erről a zsoltárról, mert rabbinikus hermeneutikai folyamatokat használ (a Zsidókhöz írt levélre is igaz ez). Lehetséges, hogy Péter hallotta ezt az érvelést a zsinagógában az eljövendő Messiással kapcsolatban, és most már tudja, hogy a Názáreti Jézusra utal.

2:29 Péter megmutatja, hogy a 16. zsoltár, bár bizonyos értelemben Dávidra utal (főleg a 16:10b), nem utalhat teljes mértékben csak rá.

2:30 „de próféta volt” A zsidók hitték, hogy Isten próféták által szólt. Mózes is prófétának hívják (vö. V. Mózes 18:18). A zsidó kánonban a következő könyveket a „korábbi próféták” könyveinek hívták: Józsué, Bírák, I. és II. Sámuel és az I. és II. Királyok. Az utolsó próféta, Malakiás halála után a rabbik úgy gondolták, hogy a kijelentések megszűntek. A szó zsidó értelmében (azaz az Írások szerzője) Dávidot is prófétának tartották. Az ÓSZ-ben korábban Isten kijelentette Mózesnek (vö. I. Mózes 49), hogy a Messiás Júda törzséből fog származni. A II. Sámuel 7-ben Isten kijelentette, hogy Dávid királyi ágából fog születni. A 110. zsoltárban Isten tovább ment, és kijelentette, hogy Melkisédek papi vonalából fog születni (vö. 34-35-ös versek).

■ **„az Isten esküvessel fogadta neki, hogy véreből valót ültet a trónjára”** Ez egy összegző vagy összetett utalás a II. Sám. 7:11-16-ra, a Zsolt. 89:3-4-re vagy a 132:11-re. Ez megmutatja, hogy Isten régi szándéka teljesedik be a Názáreti Jézusban. Az Ő halála és feltámadása nem egy B terv volt, hanem Isten előre eltervezett, teremtés előtti terve a megváltásra (vö. Ef. 2:11-3:13).

2:31 „a Krisztus” Ez a görög fordítása a „Messiásnak”, vagy szó szerint a „Felkentnek”. Jézus nem csak Dávidnak, Izrael Királyának folt a fia, hanem Isten Fia is volt, aki a mennyei trónon ült (vö. Zsolt. 110).

■ **„nem marad a halottak hazájában, és teste sem lát elmúlást”** Ezt az 1995-ös NASB (javított)

fordítású angol nyelvű bibliában ÓSZ-i idézetként jelölték meg. Nyilvánvaló, hogy a 16. zsoltárra utal.

2:32-33 „Jézus ... Isten ... Szentlélek” Bár a „szentháromság” szót soha nem használja a Biblia, a Három-egy Isten fogalmát követeli (1) Jézus Istensége és (2) a Szentlélek személyisége. A Biblia ezt a fogalmat úgy kommunikálja felénk, hogy egyetlen szövegrészben megemlíti mind a három személyét a Szentháromságnak (vö. ApCsel 2:32-33; Máté 28:19; I. Kor. 12:4-6; II. Kor. 1:21-22; 13:14 [Károli: 13:13]; Ef. 4:4-6 és I. Péter 1:2).

KÜLÖNLEGES TÉMA: A SZENTHÁROMSÁG

Figyeljük meg a Szentháromság mindhárom személyének munkálkodását. A „Szentháromság” kifejezés, amit először Tertullianus használt, nem egy bibliai kifejezés, de maga a szentháromság fogalma átjárja a bibliát.

1. az Evangéliumokban
  - a. Máté 3:16-17; 28:19 (és ezek párhuzamos referenciái)
  - b. János 14:26
2. Apostolok Cselekedetei – ApCsel 2:32-33, 38-39
3. Pál
  - a. Róma 1:4-5; 5:1,5; 8:1-4,8-10
  - b. I. Korinthus 2:8-10; 12:4-6
  - c. II. Korinthus 1:21; 13:14 [Károli: 13:13]
  - d. Galata 4:4-6
  - e. Efézus 1:3-14,17; 2:18; 3:14-17; 4:4-6
  - f. I. Thesszalonika 1:2-5
  - g. II. Thesszalonika 2:13
  - h. Titusz 3:4-6
4. Péter – I. Péter 1:2
5. Júdás – 20-21-es versek

Az ÓSZ-ben is vannak rá utalások

1. Többesszámban utal Istenre
  - a. Az *Elohim* név többesszámú, de amikor Istenre használják, akkor AZ IGE mindig EGYESSZÁMÚ
  - b. Az I. Mózes 1:26-27-ben, 3:22-ben és a 11:7-ben a személyes névmás ragja többesszámú
  - c. Az V. Mózes 6:4-ben a *Shemá*-ban az „egy” szó is többesszámú (mint ahogy az I. Mózes 2:24; Ez. 37:17)
2. Az Úr angyala, mint az istenség látható képviselője
  - a. I. Mózes 16:7-13; 22:11-15; 31:11,13; 48:15-16
  - b. II. Mózes 3:2,4; 13:21; 14:19
  - c. Bírák 2:1; 6:22-23; 13:3-22
  - d. Zakariás 3:1-2
3. Isten és a Szellem/Lélek különállóak, I. Mózes 1:1-2; Zsolt 104:30; Ézs. 63:9-11; Ezék. 37:13-14
4. Isten (YHWH) és a Messiás (*Adon*) különállóak, Zsolt 45:6-7 [Károli: 45:7-8]; 110:1; Zakariás 2:8-11; 10:9-12
5. A Messiás és a Szellem/Lélek különállóak, Zakariás 12:10
6. Az Ézs. 48:16-ban és a 61:1-ben mind a három megemlítésre kerül

Jézus istensége, és a Szellem/Lélek megszemélyesítése problémákat okozott a szigorú, egyistenhitű korai hívőknek:

1. Tertullianus – a Fiút alárendelte az Atyának

2. Origenész – alárendelte a Fiú és a Lélek isteni mivoltát
3. Arius – tagadta a Fiú és Lélek istenségét
4. Monarchianizmus – Isten folyamatos önkijelentésében hittek

A Szentháromság egy történelmileg kialakult formáció, amit a bibliai anyag látott el információkkal

1. Jézus teljes istensége, egyenlő az Atyával, 325-ben lett megerősítve a niceai zsinat által
  2. A Lélek személye és istensége, ami egyenlő a Fiúéval és az Atyáéval, 381-ben lett megerősítve a konstantinápolyi zsinat által
  3. A Szentháromság tana teljes mértékben kifejezésre jutott Ágoston *De Trinitate* művében
- Valóban titok ez. De úgy tűnik, hogy az ÚSZ megerősíti az egy isteni lény három különálló örökkévaló személyben való kifejeződését.

2:32 „Ezt a Jézust támasztotta fel az Isten” Lásd a teljes jegyzetet a 2:24-ben.

■ **„aminek mi valamennyien tanúi vagyunk”** Ez azokra utal, akik látták a feltámadott Krisztust. Lásd a feltámadás utáni megjelenéseiről szóló táblázatot Paul Barnettől a *Jesus and the Rise of Early Christianity* (Jézus és a korai kereszténység felemelkedése), 185. oldalán az 1:3-ban.

2:33 „az Isten jobbjára” Ez egy antropomorf metafora a hatalom, erő és a közbenjárás helyére (vö. I. János 2:1), ami a Zsolt. 110:1-ből származik (amit többször idéznek az ÚSZ-ben, mint bármelyik másik Zsoltárt) vagy a Zsolt. 118:16-ból. Isten örökkévaló Lélek, jelenvaló a fizikai és a szellemi teremtésben is. Az embereknek földhöz ragadt nyelvet és fogalmakat kell használniuk, hogy beszéljenek Róla, de mindegyik (1) tagadás, (2) analógia, vagy (3) metafora. Még az „Atya” szavunk is, amivel Istent írjuk le, vagy a „Fiú”, amivel Jézust írjuk le, mind metaforikus. Minden metafora elmúlik, elromlik egy idő múlva. Arra hivatottak, hogy az istenségről egy központi igazságot vagy fogalmat közvetítsenek. Vigyázz a szószerintiséggel! Minden bizonytalannal nem azt várod, hogy egy öregembert, egy fiatalembert és egy fehér madarat fogsz látni, amikor a mennybe jutsz.

■ **„a megígért Szentlelket”** Az ÓSZ megígért egy új korszakot, ami a Lélek irányította igazságosság kora lesz, amit a Messiás elvégzett munkája fog működtetni.

1. János 7:39, az új nap érkezett
2. Gal. 3:24, Ábrahám ígérete (vö. I. Mózes 12:3) most már mindenki számára elérhető az egész világon
3. Ef. 1:13, a hívők ebben az új korszakban elpecsételtettek a Lélek által

■ **„amint látjátok is, halljátok is”** Ezt folyamatosan hangsúlyozza ebben a prédikációban a hallgatók szemtanú volta miatt (vö. 14, 22, 32, 33, 36). Tudták, hogy amit Péter mond az igaz, mert ott voltak. Az ügyvédek ezt elsődleges forrású bizonyítéknak hívják (az amerikai terminológiában).

2:34 „így szólt az Úr az én uramhoz” Ez egy idézet a 110 zsoltár 1. verséből. Jézus a Máté 22:41-46-ban is használja. Az ÚSZ-ben ez megmutatja a királyság kettős aspektusát; Jézus már Isten jobbján van, de az ellenségei még nem lettek a lába zsámolyává. Lásd a Különleges Téma: Isten Királysága az 1:3-ban.

■	
NASB	„teljes bizonyossággal”
NKJV	„bizonyossággal tudni”
NRSV	„biztosan tudni”
TEV	„biztosra tudni”
NJB	„biztosak lehetünk”

Ez két görög szóra utal, az *aphalōs* HATÁROZÓSZÓRA, ami azt jelenti, hogy „biztosan rögzíteni” (metaforikusan bizonyossággal, vö. 16:23) és a *ginōskō* szó JELENIDEJŰ AKTÍV FELSZÓLÍTÓ módjára, ami azt jelenti, hogy „tudni”. Jézus utolsó hetének, halálának és feltámadásának szemtanúinak semmi kétségük nem lehetett abban, hogy Péter szavai igazak voltak.

■ **„Úrrá és Krisztussá”** Az „úr” (*kurios*) kifejezést lehet általános értelemben használni, vagy valamilyen különleges, specifikus teológiai értelemben. A következőket jelentheti: „úr” (mint a férfi hivatalos megszólítása), „mester”, „tulajdonos”, „férj”, vagy „a teljes Isten-ember”. Ennek a kifejezésnek (*adon*) az ÓSZ-i használata abból származik, hogy a zsidók nem voltak hajlandók kiejteni Isten szövetséges nevét, a YHWH-t, ami a héber létigének a MŰVELTETŐ FORMÁJA (vö. II. Mózes 3:14). Attól féltek, hogy megszegik azt a parancsolatot, hogy „Ne mondd ki hiába Istednek, az Úrnak nevét” (vö. II. Mózes 20:7; V. Mózes 5:11). Azt gondolták, hogy ha nem ejtik ki, akkor nem vehetik szájukra hiába való módon. Így aztán a héber *adonai* szóval helyettesítették, aminek hasonló volt a jelentése, mint a görög *Kurios* (Úr) szónak. Az ÚSZ-i szerzők ezt a kifejezést arra használták, hogy leírják vele Krisztus teljes Istenségét. Az a kifejezés, hogy „Jézus Úr” volt a nyilvános hitvallási formulája a korai egyháznak (vö. Róma 10:9-13; I. Kor. 12:3; Fil. 2:11).

A „Krisztus” volt a héber *messiah* kifejezés görög megfelelője, ami azt jelentette, hogy „a felkent” (vö. 2:31,36; 3:18,20; 4:26; 5:42; 8:5; 9:22; 17:3; 18:5,28; 26:23). Azt jelentette, hogy valaki aki „Isten által elhívott és felkészített egy bizonyos feladatra”. Az ÓSZ-ben három vezetői csoport volt felkenve: a papok, a királyok és a próféták. Jézus mind három felkent tisztséget betöltötte (vö. Zsid. 1:2-3).

Azáltal, hogy mindkét ÓSZ-i titulust használja a Názáreti Jézusra, Lukács mind az Ő istenségét (vö. Fil. 2:6-11) mind az Ő Messiási voltát (vö. Lukács 2:11) megerősíti. Ez minden bizonnyal megeremti a színteret az ApCselben található többi prédikáció hirdetéséhez (*kerygma*).

■ **„azt a Jézust, akit ti keresztre feszítettetek”** Péter ezeket a jeruzsálemi lakosokat vádolta a Jézus halálában való kétszínűség miatt. Minden bukott ember egyenrangúan bűnrészes ebben. Lásd a 2:23 jegyzetét.

■ **„azt a Jézust”** Az a megnevezés, hogy „azt a Jézust” (vö. 2:23,32,36) összeköti Péter a történelmi Jézusról szóló prédikációit a feltámadt, felmagasztalt Krisztussal. Mind két fogalom valós és igaz. Nincsen semmilyen bibliai különbségtétel a korai Jézus és a hit Jézusa között!

SZÖVEG: 2:37-42

³⁷Amikor ezt hallották, mintha szíven találták volna őket, ezt kérdezték Pétertől és a többi apostoltól: "Mit tegyünk, atyámfiai, férfiak?" ³⁸Péter így válaszolt: "Térjete meg, és keresztelkedjete meg valamennyien Jézus Krisztus nevében, bűneitek bocsánatára, és megkapjátok a Szentlélek ajándékát. ³⁹Mert tiétek ez az ígélet és gyermekeiteké, sőt mindazoké is, akik távol vannak, akiket csak elhív magának az Úr, a mi Istenünk." ⁴⁰Még más szavakkal is lelkükre beszélt, és így kérlelte őket: "Szabaduljatok meg végre ettől az elfajult nemzedéktől!" ⁴¹Akik pedig hittek a beszédének, megkeresztelkedtek, és azon a napon mintegy háromezer lélek csatlakozott hozzájuk. ⁴²Ezek pedig kitartóan részt vettek az apostoli tanításban, a közösségben, a kenyér megtörésében és az imádkozásban.

2:37 „mintha szíven találták volna őket” Ez a görög *kata plusz nussō* kifejezés. A szó gyökere a János 19:34-ben fordult elő, ahol arra használták, hogy Jézust a kereszthez szegezték. Péter prédikációja az evangélium igazságához szegezte ezeket a hallgatókat. Ez nyilvánvalóan utal arra a szükséges meggyőzésre a Szentlélektől, ami megelőzi a megtérést (vö. János 16:8-11).

2:38 „Térjete meg” Ez egy AORISZTOSZI AKTÍV FELSZÓLÍTÁS, ami azt jelentette, hogy

hozzanak egy meghatározó döntést. A héber kifejezés, amit a megtérésre használtak azt jelentette, hogy a cselekedetek megváltozása. A görög kifejezés a gondolkodás megváltozását jelentette. A megtérés a változásra való hajlandóság. Nem jelenti a bűn totális megszűnését, hanem egy vágyat arra nézve, hogy Istennek akar valaki tetszeni, és nem saját vágyait kielégíteni. Mint bukott emberiség, mi saját magunkért élünk, de hívőként Istenért élünk! A megtérés és a hit Isten követelményei az üdvösségre nézve (vö. Márk 1:15; ApCsel 3:16,19; 20:21). Jézus azt mondta: „ha meg nem tértek, mindnyájan elvesztek” (vö. Lukács 13:3,5). A megtérés Isten akarata a bukott ember számára (vö. II. Péter 3:9; Ezék. 18:23,30,32). Isten szuverenitásának és az ember szabad akaratának rejtélyét világosan be lehet mutatni azzal, hogy a megtérés az üdvösség követelménye. Mindazonáltal a paradoxon ebben, vagy ennek a kettősségnek a párja az, hogy ez ugyanakkor Isten ajándéka (vö. 5:31; 11:18; és II. Tim. 2:25). Mindig van egy bizonyos mértékű feszültség Isten kezdeményező kegyelme és az emberiség szükségszerű szövetséges válasza között, amikor a Bibliában megjelenítik azt. Az új szövetségnek is, ugyanúgy, mint a réginéknél van egy „ha-akkor” feltételes szerkezete. Számos olyan kifejezést használnak az ÚSZ-ben, amik a megtérés fogalmához kapcsolódnak.

A szöveggörnyezet, ami ezt illusztrálja az a II. Kor. 7:8-11. A kifejezések: (1) „szomorúság” (*lupē*, 8,9,10,11), ami erkölcsileg semleges; (2) „megbánás” (*metamelomai*, 8,10), ami azt jelentette, hogy „múltbeli cselekedetek miatti szomorúság”. Júdásra használták (vö. Máté 27:3) és Ézsaura is (vö. Zsid. 12:16-17); és (3) „megtérés” (*metanoeō*, 9,10,11), ami azt jelentette, hogy a gondolkodás megváltozása, egy új jellem, az élet egy új iránya. Nem a szomorúság jellemezte a megtérést, hanem a változásra való hajlandóság, és az Isten akaratához való igazodás. Itt a II. Korinthus 7-ről szóló kommentáromban található Különleges Téma a „megtérés”-ről.

KÜLÖNLEGES TÉMA: MEGTÉRÉS

A megtérés (hittel társulva) egy szövetséges feltétel volt mind az Ószövetségben (*Nacham*, I. Kir. 8:47; *Shuv*, I. Kir. 8:48; Ezék. 14:6; 18:30; Jóel 2:12-13; Zak. 1:3-4) mind az Újszövetségben.

1. Keresztelő János (Máté 3:2; Márk 1:4; Lukács 3:3,8)
2. Jézus (Máté 4:17; Márk 1:15; 2:17; Lukács 5:32; 13:3,5; 15:7; 17:3)
3. Péter (ApCsel 2:38; 3:19; 8:22; 11:18; II. Péter 3:9)
4. Pál (ApCsel 13:24; 17:30; 20:21; 26:20; Róma 2:4; II. Kor. 2:9-10)

De mi is a megtérés? Szomorúság? A bűnök beszüntetése? Az ÚSZ-ben található legjobb fejezet ahhoz, hogy megértsük ennek a fogalomnak az összes különböző mellékjelentését az a II. Korinthus 7:8-11, ahol három kapcsolódó, de különböző görög kifejezést használ.

1. „megszomorodás” (*lupē*, vö. 8. vers [kétszer], 9. vers [háromszor], 10. vers [kétszer], 11. vers). Ez gyászt vagy mély bánatot jelent, és teológiailag semleges mellékjelentéssel bír.
2. „megtérés” (*metanoeō*, vö. 9. és 10. vers). Ez egy szóösszetétel az „utána” és az „értelem” szavakból, ami egy megújult értelmet, egy újfajta gondolkodásmódot, egy újfajta hozzáállást sejtet az élet és Isten felé. Ez a valódi megtérés.
3. „megbánni” (*metamelomai*, vö. 8. vers [kétszer], 10. vers). Ez egy szóösszetétel az „utána” és az „aggodalom” szavakból. Júdásra használja a Máté 27:3 és Ézsaura a Zsidók 12:16-17. Azt a bánatot fejezi ki, amit a következmények miatt érez, nem pedig a cselekedet miatt.

A megtérés és a hit megkövetelt szövetséges cselekedetek voltak (vö. Márk 1:15; ApCsel 2:38,41; 3:16,19; 20:21). Vannak olyan szövegrészek, amik azt feltételezik, hogy Isten adja a megtérést (vö. ApCsel 5:31; 11:18; II. Tim. 2:25). De a legtöbb szöveg ezt úgy látja, mint egy szükségszerű, emberi szövetséges válaszreakció Isten ajánlatára, ami az ingyen üdvösség (helyreállítja a családi kapcsolatot, vö. Lukács 15:20-24).

Mind a héber mind a görög kifejezések definíciója szükséges ahhoz, hogy megérthessük a megtérés teljes értelmét. A héber a „cselekedet megváltozását” követeli meg, míg a görög az „értelem megváltozását” követeli. A megtért ember új értelmet és új szívet kap. Másképp

gondolkodik és másképp él. Ahelyett, hogy azt kérdezné, „Mi a hasznom ebből” most már az a kérdés, hogy „Mi az Isten akarata?” A megtérés nem egy érzelm, ami lassan elhalványul, vagy egy teljes bünnélküliség, hanem egy új kapcsolat az Szenttel, ami átformálja a hívőt fokozatosan egy szent emberré.

■ **„keresztelkedjétek meg”** Ez egy AORISZTOSZI PASSZÍV FELSZÓLÍTÁS (vö. NASB, NKJV angol fordítások). Curtis Vaughan, *Acts* (Apostolok Cselekedei) c. könyvében van egy érdekes lábjegyzet a 28. oldalon.

„A „megkeresztelkedésre” használt görög kifejezés harmadik személyű felszólítás; a „megtérésre” használt pedig második személyű felszólítás. Ez a váltás a sokkal közvetlenebb második személyről a kevésbé közvetlen harmadik személyre a „megkeresztelkedés” szóban azt sejteti, hogy Péter alapvető kérése, követelése az volt, hogy megtérjenek.”

Ez Keresztelő János prédikálásának hangsúlyát követte (vö. Máté 3:2), valamint Jézusét is (vö. Máté 4:17). A megtérés tűnik a szellemi kulcsnak, a keresztség pedig a külső kifejezése a szellemi változásnak. Az Újszövetségben nincs egyetlen meg nem keresztelkedett hívő sem! A korai egyház számára a keresztség volt a hit nyilvános megvallása. Ez a hit nyilvános megvallásának alkalma volt, nem pedig az üdvösségre jutás mechanizmusa! Nem szabad elfelejtenünk, hogy a keresztség nincs megemlítve Péter második prédikációjában, miközben a megtérés igen (vö. 3:19; Lukács 24:17). A keresztség egy Jézus által felállított példa volt (vö. Máté 3:13-18). A keresztséget Jézus parancsolatba adta (vö. Máté 28:19). Az a modern kori kérdés, hogy a keresztség (bemerítés) szükséges-e az üdvösséghez nincs az Újszövetségben tárgyalva; minden hívőtől elvárják, hogy megkeresztelkedjen. Mindazonáltal vigyázni kell a gépies szakramentalizmussal! Az üdvösség hit kérdése, nem pedig annak a kérdése, hogy jó helyen volt az illető, a megfelelő szavakat mondta a megfelelő rituálé közben!

■ **„Jézus Krisztus nevében”** Ez egy héber idióma (ami a Jóel 2:32-re utal) ami Jézus jellemére vagy személyére utal. Lehetséges, hogy a korai egyház bemerítési, keresztségi formulája az volt, hogy a jelölt megismételte keresztsége közben, hogy „hiszem, hogy Jézus Úr” (vö. Róma 10:9-13). Ez mind teológiai megerősítés, mind a személyes bizalom megerősítése volt. A Máté 28:19-20-ban található Nagy Parancsolatban a három-egy név volt a keresztségi formula. Újra csak mondom, vigyázzunk a gépies szakramentalizmussal! Nem a titulus vagy a formula a kulcs, hanem annak a személynek a szíve, aki meg akar keresztelkedni.

■

NASB, NJB,

NIV

„bűneitek bocsánatára”

NKJV

„bűneitek elengedésére”

NRSV

„hogy bűneitek megbocsáttassanak”

TEV

„hogy bűneiteket megbocsássák”

A teológiai kérdés az, hogy hogyan működik a részes eset, azaz a „-ra” (*eis*)? A megbocsátás a „megtéréshez” vagy a „megkeresztelkedéshez” kapcsolódik? A bűnbocsánat a megtérésen és/vagy a keresztségen múlik?

Az *eis* lehetséges használataiból több is van. A legáltalánosabb használata a következő: „valami felé való tekintettel” vagy „valami céljából”. A legtöbb baptista tudós az „azért hogy”, vagy az „azért mert” kifejezést választja teológiai oknak, de ez egy másodrendű lehetőség. Gyakran az előfeltételezéseink még ezen a nyelvtani analízáló szinten is működnek. Hagynunk kell, hogy a Biblia annak szövegkörnyezetében szóljon; aztán ellenőrizzük le a párhuzamos igerészeket; majd formáljuk meg a rendszerezett teológiánkat. Minden értelmező történelmileg, felekezetiileg és tapasztalatai miatt feltételek közé van szorítva.

A Krisztusban való hit általi megbocsátás visszatérő témája az ApCselben előforduló prédikációknak (azaz Péter: 2:38; 3:19; 5:31; 10:43; és Pál: 13:38).

■ **„és megkapjátok a Szentlélek ajándékát”** Ez JÖVŐIDEJŰ KIJELENTŐ KÖZÉPIGE (deponens). A Szentlélek ajándéka (1) biztos üdvösség volt; (2) egy benne lakozó jelenlét; (3) a szolgálatra való felkészítés; és (4) a Krisztushoz való hasonlatosság kimunkálása. Nem szabad erőltetnünk az üdvösség elemeit vagy annak eseményeit, mert gyakran azok nagyon is eltérőek az ApCselben. Az ApCsel nem arra szolgált, nem azért íródott, hogy egy standard formulát vagy teológiai sorrendiséget tanítson (vö. *How To Read the Bible for All Its Worth* [Hogyan olvasd a Bibliát, annak teljes értékéért] 94–112. oldal), hanem hogy feljegyezze ami történt.

Megteheti-e az értelmező, hogy ezt a szöveget használva bizonyítsa be az üdvösséghez vezető lépések sorrendjét: megtérés, keresztség, megbocsátás majd a Lélek ajándéka? Az én teológiai felfogásom azt igényli, hogy a Lélek már az elejétől fogva legyen aktív a folyamatban (vö. János 6:44,65) és életbevágóan lényeges a folyamat végéig a meggyőzésben (vö. János 16:8-12), a megtérésben (vö. 5:31; 11:18; II. Tim. 2:25) és a hitben. A Lélek elsődleges és szükségszerű (vö. Róma 8:9) a folyamat elejétől a végéig. Teljesen bizonyos, hogy nem állhat a felsorolás utolsó helyén!

2:39 „mert tiétek ez az ígélet és gyermekeiteké” Ez egy ÓSZ-i közösségi, többgenerációs, családi fogalom volt (vö. II. Mózes 20:5-6 és V. Mózes 5:9-10; 7:9). A gyermekek hitét befolyásolta a szülők hite, és a szülők felelősek voltak gyermekeik hitéért (vö. V. Mózes 4:9; 6:7; 20-25; 11:15; 32:46). Ennek a közösségi befolyásnak a Máté 27:25 fényében félelmetes aspektusa is van („szálljon ránk és gyermekeinkre az ő vére”).

Ennek a többgenerációs hit-befolyásnak az ígérete segít bíznom abban, hogy Isten használni fogja a hitemet, hogy hatással legyen, megáldja és megvédje a leszármazottaimat. Ez nem tagadja a személyes felelősséget, hanem inkább hozzáadja a közösségi befolyás elemét. Az én hitem és Krisztus felé való hűséges szolgálatom igenis hatással van a családomra, és az ő családjukra, és így tovább (vö. V. Mózes 7:9). Micsoda vigasztaló reménység és motivációs ígélet ez. A hit vonala végig fut a családban!

■ **„sőt mindazoké is, akik távol vannak”** Péter zsidókhöz beszél. Ez a kifejezés eredetileg száműzött zsidókra utalt, akiket majd visszahoznak az Ígélet Földjére (vö. Ézs. 57:19). Mindazonáltal néhány igerészben úgy tűnt, hogy a pogányokra utalt, akik olyan távol voltak attól, hogy ismerjék YHWH-t (vö. Ézs. 49:1; Zak. 6:15). Az evangélium jó híre az, hogy az egy igaz Isten (azaz az egyistenhit) aki minden egyes embert a saját képmására teremtett (vö. I. Mózes 1:26-27) arra vágyik, hogy mindannyiukkal kapcsolatban legyen (vö. I. Tim. 2:4; II. Péter 3:9). Ez az emberek Krisztusban való egységének reménye. Benne nincs többé zsidó-pogány, rabszolga-szabad, férfi-nő, hanem mindenki egy (vö. Ef. 2:11-3:13). A Lélek új korszaka váratlan egységet hozott!

■ **„akiket csak elhív magának az Úr, a mi Istenünk”** Ez egy AORISZTOSZI KÖZÉPIGEI KÖTŐMÓD. Eredetileg ez a szétszóródott judaizmusra utalt. Mindig Isten kezdeményez (KÖZPONTI IGEALAK, vö. János 6:44,65). A következő igehelyekből tudjuk, hogy Ő minden embert Magához hív egy bizonyos szinten: Ezék. 18:32; János 3:16; I. Tim. 2:4; II. Péter 3:9. Azonban mindenkinek válaszolnia kell (azaz HOZZÁKAPCSOLT IGEALAK).

A „sok” és „minden”, ami az eredeti angol szövegben szerepel, bibliailag párhuzamosak (hasonlítsd össze az Ézs. 53:6-ot, „mindenki” [mindnyájan], az Ézs. 53:11-12-vel, „sokakat”, vagy a Róma 5:18-at, „minden”, a Róma 5:19-cel, „sokan”). Isten szíve az Ő képmására teremtett elveszett világért dobog, ami az Ővele való kapcsolatra lett megteremtve!

2:40 „még más szavakkal is” Ez egy szövegi bizonyíték arra, hogy az ApCselben feljegyzett prédikációk összegzések voltak. Ez Jézus tanításaira és prédikációira is igazak az Evangéliumokban. Előfeltételezhetően megerősítjük ezeknek az összegzéseknek az ihletettséget és helyességét. Az első századi világ hozzá volt szokva a szóbeli beszámolókhöz, és azok

megőrzéséhez.

■ **„lelkükre beszélt”** Ez a görög kifejezés (*dia* plusz *marturomai*) nagyon gyakori a Lukácsban (vö. 2:40; 8:25; 10:42; 18:5; 20:21,23,24; 23:11; 28:23; Lukács 16:28). Az evangéliumnak van egy bizonyos fokú sürgetése és ultimátuma is, amit nem lehet figyelmen kívül hagyni sem a hirdetésben, sem a hallgatásban.

■ **„így kérlelte őket”** Az embernek válaszolnia kell Isten Krisztusban nyújtott felajánlására (vö. János 1:12; 3:16; Róma 10:9-13). Ez az Isten szuverenitásának és az emberi szabad akaratnak a paradoxona (vö. Fil. 1:12-13).

■
NASB, NKJV „legyetek szabadok”
NRSV, TEV,
NJB „szabaduljatok meg”

Ennek a kifejezésnek a ragozott formája AORISZTOSZI PASSZÍV FELSZÓLÍTÁS, de könnyen megállapítható, hogy az NRSV, a TEV és az NJB angol fordítások KÖZPONTI IGEALAKBAN fordítják. Az üdvösséggel kapcsolatban ez a teológiai feszültség. Teljesen Istentől függ, vagy a hallgatónak meg kell engednie, hogy Isten munkálkodjon az életében?

A görög „megszabadulva” kifejezés (*sōsō*) a héber fogalmat adja vissza (*yasha*), ami a fizikai megszabadulást jelentette (vö. Jakab 5:15,20), míg az ÚSZ-i használatban felveszi a szellemi mellékjelentését a megmenekülésnek (vö. Jakab 1:21; 2:14; 4:12).

KÜLÖNLEGES TÉMA: GÖRÖG IGEIDŐK HASZNÁLATA AZ ÜDVÖSSÉGRE

Az üdvösség nem egy termék, hanem egy kapcsolat. Nincs befejezve akkor, amikor valaki Krisztusba helyezi a bizalmát, csak akkor kezdődik! Nem egy tűzkár biztosítás, nem egy mennybe szóló jegy, hanem egy személyes kapcsolat Jézussal, ami a mindennapi Krisztushoz való hasonlatosságban mutatkozik meg. Van egy szólásunk Amerikában, ami azt mondja, hogy minél tovább él együtt egy házaspár, annál jobban fognak egymásra hasonlítani. Ez az üdvösség lényege!

AZ ÜDVÖSSÉG, MINT BEFEJEZETT CSELEKMÉNY (AORISZTOSZI)

- ApCsel 15:11
- Róma 8:24
- II. Timóteus 1:9
- Titusz 3:5
- Róma 13:11 (együtt használja az AORISZTOSZI és a JÖVŐ időt)

AZ ÜDVÖSSÉG, MINT ÁLLAPOT (BEFEJEZETT IGEALAK)

- Efézus 2:5,8

AZ ÜDVÖSSÉG, MINT ÁLLANDÓ FOLYAMAT (JELENIDŐ)

- I. Korinthus 1:18; 15:2
- II. Korinthus 2:15
- I. Péter 3:21

AZ ÜDVÖSSÉG, MINT JÖVŐBELI BETELJESÜLÉS (JÖVŐIDEJŰ IGEIDŐ vagy szövegkörnyezet)

- (utal rá a következő helyeken is: Máté 10:22; 24:13; Márk 13:13)

- Róma 5:9,10; 10:9,13
- I. Korinthus 3:15; 5:5
- Filippi 1:28
- I. Thesszalonika 5:8-9
- I. Timóteus 4:16
- Zsidók 1:14; 9:28
- I. Péter 1:5,9

Tehát az üdvösség egy kezdeti hit döntéssel kezdődik (vö. János 1:12; 3:16; Róma 10:9-13), de ennek egy életstílus-szerű hitet kell eredményeznie (vö. Róma 8:29; Gal. 4:19; Ef. 1:4; 2:10) ami egy nap majd látásban teljesedik ki (vö. I. János 3:2). Ezt a végső állapotot hívjuk megdicsőülésnek. Ezt a következő módon illusztrálhatjuk:

1. kezdeti üdvösség – megigazítás (megmenekülés a bűn büntetésétől)
2. folyamatos üdvösség – megszentelődés (megmenekülés a bűn hatalmától)
3. végső üdvösség – megdicsőülés (megmenekülés a bűn jelenlététől)

■ **„ettől az elfajult nemzedéktől”** Ez bizonyára utalás az V. Mózes 32:5-re és a Zsolt. 78:8-ra. Az ÓSZ-i gyökere a következő szavaknak a „mérónád” volt: „helyes”, „igazságos”, „igaz”, „igazság”. Építkezésben használt metafora lett, egy mérónád, vagy egyenes szabvány. Isten ezt a metaforát választotta ki, hogy leírja vele Saját jellemét. Isten a szabvány! A héber és a görög nyelvben a bűnre használt legtöbb szó ettől a mércétől való eltérésre utal (azaz elhajolt, elfajult). Minden embernek meg kell térnie és helyre kell állíttatnia.

2:41

NASB	„elfogadták”
NKJV	„örömmel fogadták”
NRSV	„üdvözülték”
TEV	„hittek”
NJB	„elfogadták”

Ez az *apodechomai* szó AORISZTOSZI KÖZÉPIGEI IGENÉV alakja. Louw és Nida, a *Greek-English Lexicon* (Görög–angol lexikon) -ban három használatát sorolják fel ennek a kifejezésnek (vö. 2. kötet 28. oldal).

1. üdvözölni egy személyt
2. elfogadni valamit vagy valakit igaznak, és megfelelően válaszolni, reagálni arra
3. elfogadni valaminek vagy valakinek az igazságát vagy értékét

Lukács gyakran használja ezt a kifejezést (vö. Lukács 8:40; 9:11; ApCsel 2:41; 18:27; 24:3; 28:30). Az evangélium egy személy, akit üdvözölni kell, igazság arról a személyről, amit el kell hinni, és egy élet, ami olyan, mit azé a személyé, és aszerint kell nekünk is élnünk. Mind a három nagyon lényeges.

■ **„megkeresztelkedtek”** A keresztség nem volt elvárás a zsidók felé a vallásuk szerint. A prozeliták merítkeztek be (saját maguk) nem pedig a zsidók. Ez egy új, vallásos esemény volt a hallgatóság számára. Jézus is megkeresztelkedett; Jézus parancsolta nekünk, hogy kereszteljünk – a kérdés el van döntve! Az Újszövetségben nincs szó meg nem keresztelt hívőkről. Számomra ez úgy tűnik, hogy ez egy világos szakítás volt a judaizmussal, és Isten új népeként kezdtek élni.

■ **„háromezer lélek”** Ez egy kerek szám, de elég nagy. Péter üzenete jól betalált ezeknek a szemtanúknak. Készek voltak megtenni azt a hit-lépést, ami a hit eléréséhez szükséges volt:

1. Jézus volt a Messiás
2. a Messiásnak szenvednie kellett
3. a Benne való hit volt az egyetlen mód a megbocsátáshoz
4. a keresztség helyénvaló volt

Ez egy meghatározó, azonnali életet megváltoztató döntést követelt (úgy, ahogy ma is teszi)! Lásd a Különleges Témát: *Kerygma* a 2:14-ben.

2:42 „ezek pedig kitartóan részt vettek” Lukács gyakran használja ezt a fogalmat (vö. 1:14; 2:42,46; 6:4; 8:13; 10:7). Figyeld meg, mi mindent tettek együtt: (1) tanítás (vö. 2:42; 4:2,18; 5:21,25,28,42); (2) közösség; (3) a kenyér megtörése (ez valószínűleg az Úrvacsorára utal); és (4) imádság (vö. 43-47). Ezek azok a dolgok, amiket meg kell tanítanunk az új hívőknek! Ezek az új hívők éheztek az igazságra és a közösségre.

SZÖVEG: 2:43-47

⁴³Félelem támadt minden lélekben, és az apostolok által sok csoda és jel történt. ⁴⁴Mindazok pedig, akik hittek, együtt voltak, és mindenük közös volt. ⁴⁵Vagyonukat és javaikat eladták, szétszították mindenkinek: ahogyan éppen szükség volt rá. ⁴⁶Napról napra állhatatosan, egy szívvel, egy lélekkel voltak a templomban, és amikor házanként megtörték a kenyeret, örömmel és tiszta szívvel részesültek az ételben; ⁴⁷dicsérték az Istent, és kedvelte őket az egész nép. Az Úr pedig napról napra növelte a gyülekezetet az üdvözülőkkel.

2:43 „Félelem támadt minden lélekben” Ez egy BEFEJEZETLEN PASSZÍV KIJELENTÉS (deponens). A „föbia” szó ebből a kifejezésből származik, ami „csodálatot” vagy „félelmet” jelent. Isten jelenléte és hatalma egy szent légkört teremtett, még a meg nem tért bűnösök is tudatában voltak annak a szentségnek, ami akkor és ott jelen volt!

2:44 „Mindazok pedig, akik hittek” Lásd a 3:16 jegyzetét.

■ **„együtt voltak, és mindenük közös volt”** Ez a korai kísérletezés a „közösséggel” kapcsolatban nem volt sikeres (vö. 4:32-5:11). Ezt nem szándékoztak egyetemes alapelvvé tenni, hanem arra volt egy kísérlet, hogy egy szerető, kölcsönösen támogató hit-közösséget hozzanak létre. Ez egy jó példa arra, hogy nem kell mindent, ami a Bibliában van feljegyezve, egyetemesen véghezvinni! Ezek a korai hívők nagyon szerették egymást. Bárcsak mi is újra magunkévá tennénk ezt a szeretetet és azt, hogy érezzük Isten közöttünk való jelenlétét és hatalmát (vö. János 17:11,21,22,23)!!!

2:46 „egy szívvel, egy lélekkel” A korai egyházra jellemző volt a célok egysége (vö. 1:14; 2:46; 4:24; 5:12). Ez nem jelenti azt, hogy mindenben egyet értettek, hanem hogy a szívük és az értelmük egybeforrt Isten királyságának prioritást élvező dolgaival kapcsolatban, a személyes érdekek vagy tervek helyett.

■ **„a templomban”** Valószínűleg „Salamon csarnokában” találkoztak (vö. 3:11; 5:12). Jézus tanított ott (vö. János 10:23). Salamon csarnoka egy fedett oszlopos folyosó volt Heródes templomában, a pogányok külső udvarának északi oldalán (Josephus, *A zsidók története* 15:11:3). Rabbik is tanítottak itt. Az emberek rendszeresen gyűltek itt össze, hogy tanításokat hallgassanak.

Figyeld meg, hogy a korai egyház eljárta a templomba, és valószínűleg a helyi zsinagógákba is, amíg a rabbik be nem vezették a kiátkozási formulát (körülbelül Kr. u. 70-ben), ami arra kötelezte a zsinagógák tagjait, hogy átkozzák Jézust. Ez okozta a judaizmus és az egyház közötti szakadást. A korai hívők megtartották a heti Istent imádó alkalmakat, de vasárnaponként találkoztak, hogy megemlékezzenek Jézus feltámadásáról.

■ **„házanként megtörték a kenyeret”** Ha a „kenyér megtörése” volt a technikai kifejezés az Úrvacsorára (vö. Lukács 22:19 és leginkább a korai egyház agapé vacsorái szövegkörnyezetében [I. Kor. 11:17-22; II. Péter 2:13-14; Júdás 12], kivéve az ApCsel 20:7-et), akkor ez arra utal, hogy naponként úrvacsoráztak otthonaikban (bár azt is meg kell hagynunk, hogy átlagos, hagyományos

étkezésekre is használták a Lukács 24:30,35-ben). Légy óvatos, ami az Úrvacsora tanát illeti azzal kapcsolatban, hogy a felekezeti hagyományaid szerint mikor, hol, milyen gyakran és hogyan gyakorlod azt.

2:47

NASB „örömmel és tiszta szívvel”

NKJV „örömmel és egyszerű szívvel”

NRSV „örömteli és nagylelkű szívek”

TEV „örömteli és alázatos szívek”

NJB „örömmel és nagylelkűen”

A fordítási eltérések, ami a második kifejezésnél felmerülnek, megmutatja, hogy milyen nehéz lefordítani az *aphelotēs* kifejezést. Szó szerint azt jelentette, hogy egyenletes vagy lapos, de metaforikusan az „egyszerű”, „őszinte” vagy „alázatos” kifejezésére is használták (Louw és Nida). Lásd Különleges Téma: A Szív az 1:24-ben.

■

NASB, NKJV „kedvelte őket az egész nép”

NRSV „bírták az egész nép jóindulatát”

TEV „élvezték az egész nép jóindulatát”

NJB „mindenki felnézett rájuk”

Ez a kifejezés arra utal, hogy Jeruzsálem lakói elfogadták a korai keresztényeket. A társadalom minden rétege és típusa jól vélekedett ezekről az első hívókról. A keresztények nem jelentettek veszélyt a római hatalomra vagy a békére (ennek bemutatása az egyik célja az ApCselnek). Az egyház kezdetekor nem volt semmi törés köztük és a rabbinikus judaizmus között.

■ **„Az Úr pedig napról napra növelte”** Ez egy BEFEJEZETLEN AKTÍV KIJELENTÉS. A Biblia Isten szuverenitását tükrözi vissza. Semmi sem történik Isten akaratán kívül. Istent semmi sem lepi meg. Mindazonáltal az egyistenhit ezen ÓSZ-i megerősítési formáját (azaz egyetlen okviszony) félreértették. Szeretnék két Különleges Témát beilleszteni ide, az egyik az egyensúly szükségességéről, a másik a szövetségről szól. Remélem, hogy ez majd felgyújtja a fényt, és nem olaj a tűzre!

KÜLÖNLEGES TÉMA: KIVÁLASZTÁS/PREDESTINÁCIÓ (eleve elrendelés) ÉS A TEOLÓGIAI EGYENSÚLY SZÜKSÉGESSÉGE

A kiválasztás egy csodálatos tan. Mindazonáltal nem felhívás a személyválogatásra, hanem egy elhívás arra, hogy csatorna, eszköz legyél, vagy mások megtérésének eszköze! Az ÓSZ-ben ezt a kifejezést elsődlegesen szolgálatra használták; az ÚSZ-ben elsődlegesen az üdvösségre használják, ami a szolgálatban mutatkozik meg. A Biblia soha sem oldja fel a látszólagos ellentétet Isten szuverenitása és az emberek szabad akarata között, hanem mind a kettőt megerősíti! A bibliai feszültségre egy jó példa a Róma 9 lenne, ami Isten szuverén választásáról szól, és a Róma 10 pedig az emberiség szükségyszerű válaszreakciójáról (vö. 10:11,13).

Ennek a teológiai feszültségnek a kulcsát az Efézus 1:4-ben lehet megtalálni. Jézus Isten kiválasztotta, és potenciálisan Benne mi is mindannyian ki lettünk választva (Karl Barth). Jézus Isten „igen” válasza a bukott emberiség szükségére (Karl Barth). Az Efézus 1:4 szintén segít abban, hogy letisztázzuk ezt a témát, mivel azt erősíti meg, hogy a predestináció célja nem a menny, hanem a szentség (Krisztushoz hasonlatosság). Nagyon gyakran az evangélium haszna az, ami vonz minket, és elhanyagoljuk a felelősségeinket! Isten hívása (kiválasztása) egy bizonyos időre szól, valamint az örökkévalóságra is!

A tanok más igazságokkal is kapcsolatban állnak, nem csak egyetlen, máshoz nem kapcsolódó igazsággal. Erre egy jó példa a csillagkép szemben egyetlen csillaggal. Isten az

igazságokat keleti, nem pedig nyugati műfajban tárja elénk. Nem szabad azt a feszültséget eltávolítanunk, amit az ellentétpárok (paradox) okoznak egy tanított igazságban (Isten transzcendens volta szemben a bennünk rejlő voltával; biztonság szemben a megőrzéssel; Jézusnak az Atyával való egyenlősége szemben Jézus az Atyának való alávetettsége; keresztény szabadság szemben a keresztény kötelességével, amivel a szövetséges partnerének tartozik; stb.).

Az a teológiai fogalom, hogy „szövetség”, egyesíti Isten szuverenitását (aki mindig kezdeményez és felállítja a tennivalók sorrendjét) a kötelező kezdeti és folyamatos bűnbánó, hittel teli emberi válasszal. Légy óvatos a szövegkírágadással, nehogy az ellentét egyik oldalát bizonyítsd vele, a másikat meg lebecsmérled! Vigyázz, hogy ne csak a te kedvenc tanodat vagy teológiai rendszeredet hangsúlyozd!

KÜLÖNLEGES TÉMA: SZÖVETSÉG

Az ÓSZ-i *berith*, szövetség, kifejezést nem könnyű definiálni. A héberben nincs egy ezzel megegyező IGE sem. Minden próbálkozás arra nézve, hogy etimológiai definíciót származtassanak, nem bizonyult meggyőzőnek. Bár a fogalom nyilvánvaló központúsága arra kényszerítette a tudósokat, hogy vizsgálják meg a szó használatát ahhoz, hogy megpróbálják meghatározni annak funkcionális jelentését.

A szövetség az az eszköz, ami által az egy igaz Isten az Ő teremtett emberiségével foglalkozik. A szövetség, a megállapodás vagy megegyezés fogalma elengedhetetlen a bibliai kijelentés megértéséhez. Az Isten szuverenitása és az emberi szabad akarat közti feszültséget tisztán lehet látni a szövetség fogalmában. Néhány szövetség Isten jellemén, cselekedetein és céljain alapszik.

1. a teremtés maga (vö. I. Mózes 1-2)
2. Ábrahám elhívása (vö. I. Mózes 12)
3. az Ábrahámmal kötött szövetség (vö. I. Mózes 15)
4. Nőé megőrzése és a neki adott ígéret (vö. Mózes 6-9)

Mindazonáltal a szövetség természete megköveteli a válaszreakciót

1. Ádámnak hit által engedelmeskednie kellett és nem volt szabad ennie az Édenkert közepén álló fáról (vö. I. Mózes 2)
2. hit által Ábrahámnak el kellett hagynia a családját, és követnie kellett Istent, és hinni abban, hogy lesznek leszármazottai (vö. I. Mózes 12,15)
3. hit által Noének egy hatalmas hajót kellett építenie, ami távol volt minden víztől, és össze kellett gyűjtenie az állatokat (vö. I. Mózes 6-9)
4. hit által Mózes kihozta az Izraelitákat Egyiptomból, és pontos útmutatásokat kapott a vallási és a társadalmi életre nézve, áldások és átkok ígéretével (vö. V. Mózes 27-28)

Ugyanerről a feszültségről van szó az „új szövetségben”, ami magában foglalja Isten kapcsolatát az emberiséggel. A feszültséget nyilvánvalóan látni lehet, amikor összehasonlítjuk az Ezékiel 18-at az Ezékiel 36:27-37-tel. A szövetség Isten kegyelmes cselekedetein alapszik, vagy szükségszerű hozzá az emberi válasz is? Ez a régi és az új szövetség égető kérdése. A célja mind a kettőnek ugyanaz: (1) az I. Mózes 3-ban elvesztett kapcsolat helyreállítása, és (2) az igaz nép megalapozása, akik visszatükrözik Isten jellemét.

A Jer. 31:31-34-ben szereplő új szövetség megoldja ezt a feszültséget azzal, hogy eltávolítja az emberi teljesítményt, mint az elfogadás elnyerésének eszközét. Isten törvénye belső vágyá válik, ahelyett hogy külső teljesítmény lenne. Az istenfélő, igaz embereknek a célja ugyanaz marad, de a metódus megváltozik. A bukott emberiségről bebizonyosodott, hogy nem megfelelő arra, hogy Isten képének visszatükrözése legyen (vö. Róma 3:9-18). Nem a szövetséggel volt probléma, hanem az emberi bűnösséggel és gyengeséggel (vö. Róma 7; Gal. 3).

Az ÓSZ-i feszültség, ami a feltétel nélküli és a feltételekhez kötődő szövetségek között van megmarad az ÚSZ-ben is. Az Üdvösség teljes mértékben ingyenes Jézus Krisztus befejezett

munkájában, de megköveteli a megbánást és a hitet is (kezdeti és folyamatos). Ugyanúgy jogi kijelentése a Krisztushoz való hasonlatosságnak, mint ahogy az erre való elhívás is, továbbá kijelentőmódú elfogadás és felszólítás a szentségre! A hívők nem a teljesítményük által üdvözülnek, hanem az engedelmességre (vö. Ef. 2:8-10). Az istenfélő élet az üdvösség bizonyítékává válik, nem pedig az üdvösség eszközévé.

■

NASB, NRSV   „a számukat”
NKJV   „a gyülekezetet”
TEV   „csoporthukat”
NJB   „közösségüket”

Azt a kifejezést, hogy *epi to auto* a klasszikus görög és a koiné görög is használta (Szeptuaginta és ApCsel 1:15; 2:1,47; I. Kor. 11:20; 14:23), azt jelenti, hogy „egybegyűlni”. Itt az ÚSZ-ben gyülekezeti alkalomra utal. Ezért aztán az Úr növelte a gyülekezetet (azaz az összegyülekezőket) naponként.

■ „az üdvözülőkkel” Az a kifejezés, hogy az „Úr (Isten vagy Krisztus) növelte” BEFEJEZETLEN AKTÍV KIJELENTŐ módban van, de ez a kifejezés JELENIDEJŰ PASSZÍV MELLÉKNÉVI IGENÉV. A SZENVEDŐ SZERKEZET kijelentett okozója az Úr. Az „üdvözülők” még folyamatban vannak. Az üdvösség naponkénti hittel/bizalommal/hűséggel kezdődik. Az üdvösség egy olyan kapcsolat, amit Isten/a Lélek kezdeményezett (vö. János 6:44,65), de ennek egy folyamatos megtapasztalásnak kell lennie. Ez nem jelent belépőjegyet a mennybe, nem is egy életbiztosítás; ez egy naponkénti, növekvő, hűséges kapcsolat. Lásd Különleges Téma: Görög igeidők használata az Üdvösségre a 2:40-ben.

MEGVITATANDÓ KÉRDÉSEK

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Biblia értelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Ezek a megvitatandó kérdések azért vannak, hogy segítsenek átgondolni a könyv ezen részének főbb témáit. Gondolat-ébresztő szándékuk van, nem pedig definiáló.

1. Vázold Péter prédikációját!
2. Mi volt Pünkösöd célja?
3. Jóel próféciája hogyan kapcsolódik ehhez a szövegkörnyezethez?
4. Írd le, hogy Péter hogyan használja az ÓSZ-i ígéresezket!

ApCsel 3

MODERN FORDÍTÁSOK BEKEZDÉSI FELOSZTÁSAI

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
A sánta ember meggyógyítása a templom kapujában	A sánta meggyógyul	Gyógyítás az Ékes kapunál	A sánta koldus meggyógyul	A sánta ember meggyógyítása
3:1-10	3:1-10	3:1-10	3:1-10	3:1-10
Péter Prédikációja Salamon Csarnokában	Prédikáció Salamon Csarnokában	Péter prédikációja	Péter üzenete a templomban	Péter megszólítja az embereket
3:11-26	3:11-26	3:11-16 3:17-26	3:11-16 3:17-26	3:11-16 3:17-24 3:25-26

HARMADIK OLVASÁSI CIKLUS (az „Útmutató a helyes bibliaolvasáshoz”-ból) KÖVETVE AZ EREDETI SZERZŐ SZÁNDÉKÁT A BEKEZDÉSEK SZINTJÉN

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Bibliaértelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Egyszerre olvasd el az adott fejezetet. Azonosítsd a témákat. Hasonlítsd össze a te témafelosztásaidat az öt különböző fordítással. A bekezdések nem ihletettek, de mindenképp kulcsfontosságúak az eredeti szerző szándékainak azonosításához, ami az értelmezés szíve. Minden bekezdésnek egy és csak egy témája van.

1. Első bekezdés
2. Második bekezdés
3. Harmadik bekezdés
4. Stb.

SZÖVEGÖSSZEFÜGGÉSI BETEKINTÉSEK

A 3-5 fejezetekben feszültséget láthatunk Jeruzsálemben Jézus tanítása és az apostolok csodái miatt. Az első öt fejezetnek az időbeli terjedelme körülbelül egy év.

- A. Péter és János meggyógyítják a bénát, ApCsel 3:1-4:31 (egy példa az ApCsel 2:43-ra)
  1. a gyógyítás maga
  2. Péter második prédikációja, ami megmagyarázza a gyógyítást
  3. a reakció és a kihallgatás (Péter harmadik prédikációja, amit a Szanhedrin előtt mond)
  4. elkezdődik az üldözés
- B. Megpróbálnak kommunális/közösségi életet élni, ApCsel 4:32-5:11
  1. a hívők korai egysége

2. problémák Anániással és Szafirával

C. A korai egyház viszonya a rabbinikus judaizmussal, 5:12-42

1. az egyház élete
2. a Szanhedrin feltékenysége
3. egy angyal közbenjárása
4. Péter negyedik prédikációja
5. a válaszreakció és a büntetés

JÉZUSNAK A 3-4 FEJEZETBEN TALÁLHATÓ NEVEI

- A. a názáreti Jézus, 3:6; 4:10
- B. az Ő Szolgája, Jézus, 3:13 [a magyar fordítás a „Fiú” szót használja], 26; 4:27
- C. a Szent és Igaz, 3:14
- D. az élet fejedelme, 3.15
- E. a Krisztus, 3:18,20; 4:10
- F. Próféta, 3:22
- G. valószínűleg párhuzamban áll azzal a címmel, hogy „Ábrahám magja”, 3:25-26
- H. a sarokkő, 4:11

SZÓ ÉS KIFEJEZÉSTANULMÁNY

SZÖVEG: 3:1-10

¹Péter és János felment a templomba, a délutáni imádkozás idejére, délután három órára.
²Arra vittek egy születése óta sánta férfit, akit napról napra letettek a templomnak abba a kapujába, amelyet Ékes-kapunak hívtak, hogy alamizsnát kérjen a templomba menőktől.
³Amikor meglátta, hogy Péter és János be akar menni a templomba, alamizsnát kért tőlük.
⁴Péter pedig Jánossal együtt rátekintett, és azt mondta: "Nézz ránk!" ⁵Ő felnézett rájuk, remélve, hogy kap tőlük valamit. ⁶Péter ekkor így szólt hozzá: "Ezüstöm és aranyam nincsen, de amim van, azt adom neked: a názáreti Jézus Krisztus nevében, kelj fel, és járj!"
⁷És jobb kezénél fogva felemelte, annak pedig azonnal megerősödött a lába és a bokája,
⁸felugrott, talpra állt, és járt. Bement velük a templomba is, járkált, ugrándozott, és dicsérete az Istent. ⁹Látta őt az egész nép, amint járkál, és dicséri az Istent. ¹⁰Felismerték, hogy ő az, aki alamizsnáért szokott ülni a templom Ékes-kapujában. És félelemmel telve csodálkoztak azon, ami vele történt.

3:1 „Péter és János felment a templomba” Ez egy BEFEJEZETLEN AKTÍV KIJELENTÉS. Minden korai tanítványnak megvolt ez a szokása, hogy naponként felmentek a templomba (vö. Lukács 24:53; ApCsel 2:46). Jézus eredeti követői Palesztinában a következő helyeken tartottak istenimádó alkalmakat: (1) a templomban (ha nem is naponként, de ünnepnapokon mindenképpen); (2) a helyi zsinagógákban (minden Sabbath alkalmával); (3) a hívőkkel vasárnaponként. Ez volt a dolgok menete elég sokáig. Ezek a hívők nem láttak semmi megoszlást a Jézusban való hitük és a judaizmus megígért Messiása között. Úgy látták saját magukat, mint „Izrael népe vagy közössége”. Épp ezért választották az „*ekklesia*” szót közösségük leírására. A Szeptuagintában így fordították le a héber szövetséges kifejezést, „Izrael közössége (*qahal*)”.

A zsidók Jeruzsálem elesése után hivatalosan is felléptek és egy eskü formát használva (hogy elutasítsák Jézust, mint Messiást) leszabályozták a helyi zsinagógák tagságát. Ekkor történt, hogy az egyház megszilárdította, hogy a vasárnap az a nap, amikor istentiszteleteiket tartják (azon a napon, amikor összegyűltek megemlékezni Jézus feltámadásáról; s ez volt az a nap is, amikor Jézus megjelent három alkalommal a tanítványoknak a Felső Szobában).

Jánost az ApCselben sokszor azonosítja Péterrel (vö. 1:13; 3:1,3,4,11; 4:13,19; 8:14). Bizonyára lehetséges, hogy a Jeruzsálemben lévő korai egyházban voltak olyan vezetői csoportok, amelyek az evangélium különböző nézőpontjait és hangsúlyos részeit képviselték. Valószínűleg Péter és János nyitottabbak voltak a pogányok evangelizálására (vö. 8,10), míg Jakab (Jézus fültestvére) jobban azonosult a konzervatív zsidó elemekkel. Mindezek bizonyos mértékben megváltoztak az ApCsel 15-ben történt Jeruzsálemi Zsinat/Gyűlés után.

■ **„a délutáni imádkozás idejére, délután három órára”** (Az eredeti angol szövegben a kilencedik óra megjelölés szerepel, ezért a magyarázat – a ford. megjegy.) Ez a napkelte óta eltelt kilenc órát jelöli. A zsidók (azaz a Farizeusok) hagyományosan reggel 9-kor, 12-kor és du. 3-kor imádkoztak minden nap (valószínűleg a Zsolt. 55:17-re alapozva [Károliban: 55:18]). Ez a szöveg az esti áldozat idejére utal, ami du. 3-kor volt (a reggeli áldozat reggel 9-kor volt). Nagyon sok ember lehetett ekkor a templomban (vö. 10:30).

3:2 „születése óta sánta férfit” Az összes rendszeres templomba járó tudott ennek az embernek az állapotáról („arra vitték”, ami BEFEJEZETLEN PASSZÍV időben volt); így aztán nem lehetett semmi trükk abban, hogy ez az ember meggyógyult (vö. 3:10; 4:22). Ez egy ÓSZ-i messiási prófécia beteljesülése volt (vö. Ézs. 35:6). A zsidók jelet akartak; Jézus sokat is adott nekik, ha lett volna szemük, hogy meglássák azokat.

Itt van egy sokkoló paradoxon, ahogy a beteg naponként ott ül Isten házában. Ami azt illeti, ráadásként volt még egy tiltó rendelkezés is az ilyen emberek istentiszteleten való részvételéről is (azaz papként szolgálva, vö. III. Mózes 21:16-24). Az evangélium egy új napot ajánl. Még egy etiópiai (nincs faji korlát) eunuchot (herélt, kasztrált) (nincs fizikai korlát) is örömmel fogadnak az új királyságban (vö. 8:26-40).

■ **„templomnak abba a kapujába, amelyet Ékes-kapunak hívtak”** Nem tudjuk biztosan, hogy hol is volt ez a kapu. Valószínűleg a Nicanor Kapu volt, amit korinthusi rézből építettek (Josephus, *A zsidók története* 15:11:3; *A zsidó háború* 5.5.3). A Pogányok Udvarából az Asszonyok Udvarába vezetett. A templom északi oldalán volt, az Olajfák Hegyével szemben, közel Salamon Csarnokához.

■ **„hogyan alamizsnát kérjen a templomba menőktől”** Az alamizsnaadás, vagy a szegények részére való adakozás kötelező része volt a zsidó hitnek (vö. Máté 6:1-4; Lukács 11:41; 12:33; ApCsel 10:2,4,31; 24:17). Általában hetente összegyűjtötték az adományként érkező pénzt, aztán ételt osztottak szét, de nyilvánvalóan némelyek naponta koldultak a templom területén.

KÜLÖNLEGES TÉMA: ALAMIZSNAOSZTÁS

I. Maga a kifejezés

- A. A kifejezés a judaizmuson belül alakult ki (azaz a Szeptuaginta korában)
- B. A szegények és/vagy a szükségben lévők számára való adakozásra utal
- C. Az „alamizsnaosztás” szó a görög *eleēmosunē* szó rövidítéséből származik.

II. Ószövetségi fogalom

- A. A szegények megsegítése már korán kifejezésre jutott a Tórában (Mózes írásai, az I. Mózesztől az V. Mózesig).
  - 1. a legáltalánosabb ígérés erre vonatkozóan az V. Mózes 15:7-11
  - 2. a „böngészés”, amikor az aratáskor szándékosan hagynak ott a terményből a szegények számára, III. Mózes 19:9; 23:22; V. Mózes 24:20
  - 3. a „nyugalom esztendeje”, ez lehetővé teszi a szegények számára, hogy betakarítsák a parlagon hagyott föld termését, II. Mózes 23:10-11; III. Mózes 25:2-7

B. A fogalmat a Bölcsesség Irodalomban alkották meg (válogatott példák)

1. Jób 5:8-16; 29:12-17 (a gonoszt a 24:1-12-ben írja le)
2. Zsoltárok 11:7
3. Példabeszédek 11:4; 14:21 [az Új Fordítás alázatosat ír, a Károli szegényt],31; 16:6; 21:3,13

III. A judaizmusban való fejlődése

A. A Misna első felosztása arról szól, hogy hogyan bánjunk a szegényekkel, a szükségben lévőkkel, és a helyi lévitákkal.

B. Válogatott idézetek

1. „Vízzel oltják el a lobogó tűzlángot, az irgalmas szeretet bűnöket engesztel.” (Ecclesiasticus – amit úgy is ismernek, mint Ben Sirák Bölcsességei 3:30, magyar katolikus fordítás)
2. „Jótéteményeket gyűjts a kincsházba, azok majd kimentenek a bajból téged” (Sirák 29:12, magyar katolikus fordítás)
3. „⁶Mert ha az igaz úton jársz, minden vállalkozásod sikerrel jár, mint a többieknek is, akik az igazságot szolgálják. ⁷Adj alamizsnát a vagyondból. Ne fordítsd el arcodat a szegénytől soha, s akkor Isten sem fordítja el arcát tőled. ⁸Amennyi vagyondod lesz, aszerint segíts másokon: ha sok lesz, adj többet, ha kevés lesz, adj kevesebbet, de ne feledkezzél meg a jótékonykodásról. ⁹Így szép kincset gyűjtesz magadnak az ínséges napokra. ¹⁰Az alamizsna ugyanis megment a haláltól és attól, hogy a sötétségre kerülj. ¹¹A Magasságbeli ugyanis úgy tekinti az alamizsnát, mintha neki adnánk értékes áldozati adományt.” (Tóbiás 4:6-11, magyar katolikus fordítás)
4. „⁸Többet ér a böjt imádsággal meg az alamizsna igazságossággal párosulva, mint a nagy vagyon, ha jogtalansággal jár együtt. Jobb alamizsnát adni, mint aranyat gyűjteni. ⁹Mert az alamizsna megment a haláltól, és megtisztít minden bűntől. Akik jótékonykodnak, azok sokáig élnek.” (Tóbiás 12:8-9, magyar katolikus fordítás)

C. Az utóbbi idézet a Tóbiás 12:8-9-ből megmutatja azt a problémát, ami kialakulóban volt. Az emberi cselekedetekre/emberi érdemekre úgy néztek, mint a megbocsátáshoz és a bővölködéshez vezető mechanizmust.

Ez a fogalom tovább fejlődött a Szeptuagintában, ahol az alamizsnaosztásra használt görög kifejezés (*eleēmosunē*) az igazságosság szinonimájává (*dikaiosunē*) vált. Ezeket fel lehet egymással cserélni a héber *hesed* kifejezések fordításával (Isten szövetséges szeretete és hűsége, vö. V. Mózes 6:25; 24:13; Ézs. 1:27; 28:17; 59:16; Dán. 4:27).

D. Az emberi könyörület cselekedetei önmagukban egy elérendő céllá váltak, hogy valaki elérhesse személyes bővölködését itt és a halálban az üdvözülést. Maga a cselekedet vált teológiailag kiemelkedővé a cselekedet mögötti motiváció helyett. Isten a szívet nézi, majd megítéli a kéz munkálkodásait. Ez volt a rabbik tanítása, de valahogy elveszett útközben a személyes önigazultság keresése közben (vö. Mikeás 6:8).

IV. Újszövetségi reakció

A. A kifejezést a következő helyeken találhatjuk meg:

1. Máté 6:1-4
2. Lukács 11:41; 12:33
3. ApCsel 3:2-3,10; 10:2,4,31; 24:17

B. Jézus szólt a hagyományos zsidó elgondolásról az igazságossággal kapcsolatban (vö. II. Kelemen 16:4) a Hegyi beszéd alkalmával (vö. Máté 5-7) mikor a következőkre utalt:

1. alamizsnaosztás
2. böjtölés
3. imádság

Voltak zsidók, akik saját cselekedeteikben bíztak. Ezeknek a cselekedeteknek az Isten iránti, az Ő igéje iránti, és a szövetséges testvérek iránti szeretetből kellett volna fakadniuk, s nem pedig önös érdekből, vagy önigazultságból! Az alázatosság és a titkolás váltak a helyes cselekedetek iránymutatóivá. A szív nagyon lényeges része ennek. A szív menthetetlenül gonosz. Istennek meg kell változtatnia a szívünket. Az új szív követi Istent!

3:3 A férfi motivációja eredetileg csak a pénz volt (vö. 5. vers).

3:4 „rátekintett” Lásd az 1:10 jegyzetét.

■ **„Nézz ránk!”** A férfitől osztatlan figyelmet vártak (a *blepō* AORISZTOSZI AKTÍV FELSZÓLÍTÓ formában van).

3:5 Az apostolok anyagilag nem voltak túlságosan gazdagok, de Isten szellemi forrásaihoz hozzá tudtak jutni (vö. 6. vers).

3:6 „Jézus Krisztus nevében” A „név” egy héber idióma, ami valaki jelleméről szól (vö. Lukács 9:48,49; 10:17; 21:12,17; 24:47). Ez minden bizonnyal sokkoló volt a férfi számára. Jézust nemrég elítélték és keresztre feszítették, mint egy bűnözőt, akit ez az idegen (azaz Péter) a „Messiás”-nak hívott (azaz „a Krisztus”, ami a görög fordítása volt).

■ **„a názáreti”** Lásd a Különleges Témát a 2:22-ben.

■ **„járj”** Ez JELENIDEJŰ AKTÍV FELSZÓLÍTÁS. Péter és János ugyanúgy, mint Jézus, egy találkozást lehetőségként használták arra, hogy Isten szeretetét és hatalmát bemutassák, továbbá hogy megerősítsék az evangélium üzenetét (vö. 9. vers). Ez a gyógyítás felhívta azon zsidó emberek figyelmét magára, akik akkor részt vettek az istentiszteleten.

3:7 Ez számos egymáshoz kapcsolódó esemény szemtanúi feljegyzése volt. Valaki, aki ott volt, egy nagyon valós és részletes képet festett erről az eseményről Lukácsnak.

■ **„azonnal”** Ez a görög *parachrēma* kifejezés. Lukács ezt a kifejezést tíz alkalommal használja az evangéliumában és hatszor itt az ApCselben (vö. 3:7; 5:10; 12:23; 13:11; 16:26,33). Máténál csak kétszer fordul elő és sehol máshol az ÚSZ-ben. A Szeptuagintában számos alkalommal előfordul. Lukács gyakran használ idiómákat az ÓSZ ezen görög fordításából. Bizonyára jól ismerte az ÓSZ-et, valószínűleg a Pál apostollal való ismeretsége miatt, vagy mert részt vett az új hívőknek való hitoktatásban.

3:8 „felugrott, talpra állt” Ez JELENIDEJŰ KÖZÉPIGEI MELLÉKNÉVI IGENÉV (vö. 9. vers). Ez a férfi elkezdett a templom ezen területén keresztül-kasul járkálni. Micsoda nagyszerű lehetőség az Evangélium megosztására!

3:10 Ismerték ezt a férfit (BEFEJEZETLEN AKTÍV KIJELENTÉS, felismerték). Nem ismeretlen vagy látogató volt. Látták ott a kapunál minden nap, és elmentek mellette! Azonban Jézus képviselői nem mentek el mellette, hanem inkább Pünkösdi hatalommal cselekedtek!

■ **„telve”** Lukács gyakran használja ezt a kifejezést. Az emberek sok dologgal lehetnek

„megtelve” (azaz sok dolog jellemezheti őket).

1. harag, Lukács 4:28; 6:11
2. félelem, Lukács 5:26
3. irigység, ApCsel 5:17; 13:45
4. zűrzavar, ApCsel 19:29
5. félelem és csodálat, ApCsel 3:10
6. a Szentlélek, Lukács 1:15,41,67; ApCsel 2:4; 4:8,31; 9:17; 13:9

Péter és János azt szerette volna, hogy ezek, akik most csodálkoztak (akiknek ez a dolog felkeltette a figyelmét) beteljenek az evangéliummal!

■ „**félelemmel ... csodálkoztak**” Ezek a dolgok Lukács írásaiban közösek

1. félelem, *thambos*, Lukács 3:6; 5:9; ApCsel 3:10 és *ekthambos* a 3:11-ben
2. csodálat
3. *ekstasis*, Lukács 5:26; ApCsel 3:10; 10:10; 11:5; 22:17
4. *existēmi*, Lukács 2:47; 8:56; 24:22; ApCsel 2:7,12; 8:9,11; 9:21; 10:45; 12:16

Isten szeretete és cselekedetei mindig csodálatot váltanak ki (ezeket a görög szavakat a Szeptuaginta használta az istenfélelemre, vö. I. Mózes 15:12; II. Mózes 23:27; V. Mózes 28:28).

SZÖVEG: 3:11-16

¹¹Mivel ez az ember feltartóztatta Pétert és Jánost, az egész nép megdöbbenve futott össze hozzájuk a Salamon csarnokába. ¹²Amikor Péter ezt látta, így szólt a néphez: "Izraelita férfiak, mit csodálkoztok ezen? Mit néztek úgy ránk, mintha saját erőnkkel vagy kegyességünkkel értük volna el, hogy ő járjon? ¹³Ábrahám, Izsák és Jákób Istene, a mi atyáink Istene megdicsőítette Fiát, Jézust, akit ti kiszolgáltattatok, és megtagadtatok Pilátus színe előtt, pedig az úgy döntött, hogy elbocsátja őt. ¹⁴De ti a Szentet és Igazat megtagadtátok, és azt kértétek, hogy egy gyilkost bocsásson szabadon a kedvetekért, ¹⁵az élet fejedelmét pedig megöltétek. Az Isten azonban feltámasztotta őt a halálból, aminek mi tanúi vagyunk. ¹⁶Az ő nevébe vetett hitért erősítette meg az ő neve ezt az embert, akit itt láttok és ismertek, és a tőle való hit adta vissza neki a teljes egészségét mindnyájatok szeme láttára.

3:11 „ez az ember feltartóztatta Pétert” Ez egy JELENIDEJŰ AKTÍV MELLÉKNÉVI IGENÉV. Úgy tudom elképzelni, hogy ez a férfi úgy kapaszkodott Péterbe, mint ahogy Mária kapaszkodott Jézusba a kertben (vö. János 20:16-17).

■ „**Salomon csarnokába**” Ez egy hosszú, fedett terület volt a Pogányok udvarának északi oldala mellett (vö. Josephus *A zsidók története* 20.9.7). A tetőt sok-sok oszlop tartotta. Amiatt kapta ezt a nevet, mert Salamon templomának régi alapjai ugyanazon a helyen voltak megtalálhatóak. Jézus gyakran tanított itt (vö. János 10:23).

3:12 „Amikor Péter ezt látta” Látták a tömeg csodálkozását és kíváncsiságát, és megragadták a lehetőséget arra, hogy megosszák az evangéliumot (azaz az új egyház második prédikációja).

■ „**Izraelita férfiak**” Péter a 2:22-ben is így hívta őket. Péter még mindig a zsidókhöz szól.

■ „**mit csodálkoztok ... mit néztek**” Péter azt kérdezte, hogy miért csodálkoztak ezen a csodás gyógyuláson. Hát Jézus nem tett ilyen fajta csodákat életének utolsó hetében?

Továbbá, miért néztek Péterre és Jánosra annyira csodálkozva, mintha ők tették volna ezt a csodát? Ez az evangélium megbízhatósága mellett szóló jel volt, és a feltámadt Messiás nevének hatalma.

A Lélek számos ok miatt tette ezt a csodát.

1. hogy megerősítse Péter és János vezetői szerepét
2. hogy segítsen egy szükségben lévő emberen
3. hogy a templomban bizonyosságot tegyen a zsidóknak

3:13 „Ábrahám, Izsák és Jákób Istene” Ez megmutatja, hogy Jézus szolgálata és az evangélium mennyire alapvetően összefonódott az Ószövetség Szövetséges Istenével és a Szövetség népével (vö. II. Mózes 3:6,15; Lukács 20:37).

A kereszténységet úgy kell jellemezni, mint egy fajta kiterjesztése vagy továbbfejlődése a judaizmusnak. A modern kori zsidók úgy néznének erre, mint valami elhajlásra, de az ÚSZ-i írók ezt beteljesülésként látták. Jézus követői az „új szövetség” megígért gyümölcstermése, ami a Jer. 31:31-34-ben van megírva. Izrael nem vitte véghez azt a missziós munkát, ami rá lett bízva, hogy a világ felé legyenek ők a papok királysága (vö. II. Mózes 19:5-6). Ezt a megbízatást az egyháznak adták (vö. Máté 28:18-20). Isten célja az, hogy az Ő képe helyre legyen állítva az emberiségben, hogy a vele való kapcsolat, amit eredetileg eltervezett, megvalósulhasson. Ha valóban csak egy Isten van (azaz monoteizmus), akkor nem lehetnek különleges emberek, csak olyan szolgák, akik a teljes emberiséggel együtt szolgálják Isten egyetemes terveit.

■ **„megdicsőítette”** Ezt a kifejezést számos különböző módon lehet érteni.

1. a közvetlen szövegkörnyezet a béna ember meggyógyítására utal az Ő nevében
2. a tágabb értelemben vett szövegkörnyezet, Péter prédikációja arra utal, hogy Jézus feltámadt és ezáltal megdicsőült
3. az ÓSZ-i szövegkörnyezet Jézusra utal, mint az eljövendő Messiásra
4. János evangéliumában ezt a kifejezést mindig maga Jézus használja a keresztre feszítésére (vö. 7:39; 12:16,23; 13:31-32; 16:14; 17:1).

KÜLÖNLEGES TÉMA: DICSŐSÉG

A „dicsőség” bibliai fogalmát nehéz definiálni. A hívők dicsősége az, hogy megértik az evangéliumot és Istenben dicsekszenek, nem magukban (vö. Jer. 9:23-24).

Az ÓSZ-ben a leggyakrabban használt szó a „dicsőségre” (*kbd*) eredetileg kereskedelmi kifejezés volt, ami egy pár mérlegre utalt („nehéznek lenni”). Ami nehéz volt, az értékes volt vagy valódi értéke volt. Gyakran hozzáadták a fényesség fogalmát is ehhez a szóhoz, hogy kifejezzék Isten fenségét (vö. II. Mózes 19:16-18; 24:17; Ézs. 60:1-2). Ő egyedül méltó a tisztességre. Túlságosan is nagyszerű ahhoz, hogy a bukott emberiség azt befogadhatná (vö. II. Mózes 33:17-23; Ézs. 6:5). YHWH-t csak Krisztus által ismerhetjük meg igazán (vö. Máté 17:2; Zsid. 1:3; Jakab 2:1).

A „dicsőség” kifejezés kissé félreérthető: (1) lehet párhuzamos az „Isten Igazsága” kifejezéssel; (2) utalhat Isten „szentségére” vagy „tökéletességére”; (3) vagy utalhat Istennek arra a képmására, amire az emberiséget teremtette (vö. I. Mózes 1:26-27; 5:1; 9:6), de ami később megromlott az emberiség lázadása által (vö. I. Mózes 3:1-22). Először arra kezdték el használni, hogy kifejezzék vele YHWH jelenlétét az Ő népe között a pusztai vándorlás időszakában a következő igehelyeken: II. Mózes 16:7,10; III. Mózes 9:23; és IV. Mózes 14:10.

■ **„az Ő szolgáját”** (a magyar fordításban itt a **Fiát** szó szerepel – a ford. megjegy) Az a kifejezés, hogy „szolga” (*pais* az LXX-ben) egy megtisztelő cím volt az ÓSZ-ben, amit Jákóbra, Mózesre, Józsuéra és Dávidra használtak (vö. Zsolt. 105; Lukács 1:69). Ezt a kifejezést használta Ézsaiás is a Szolga Énekekben (azaz 42:1-5; 49:1-7; 50:4-11; 52:13-53:12) (1) Izrael nemzetére (vö. 41:8-9; 42:19; 43:10; 44:1,21; továbbá az LXX-ben Lukács 1:54) és (2) Isten Messiására is (vö. 42:1; 52:13; 53:11). Teljesen nyilvánvalóan elkülönül a közösségi aspektus és a személyes aspektus, főleg az utolsó énekekben (azaz Ézs. 52:13-53:12). A szövegkörnyezetben ez nem utalhat

Izraelre.

1. a nemzet nem lehet az az ártatlan személy, aki megváltást hoz, mert a nemzet ítéletet érdemel (vö. Ézs. 53:8d)
2. a Szeptuagintában a „te” kifejezés az Ézs. 52:14-ben „hímnemű ő” személyes névmásra vált (a 15. versben szintén). A zsidó fordítók Jézus születése előtt (valószínűleg Kr. e. 250-150 körül) ezt a szöveget Messiási szövegnek és személyes utalásnak látták.
A következő helyeken: ApCsel 3:13,26; 4:27,30 a *Pais* szót Jézusra mint a Szolga/Messiásra használja.

■ **„Jézust”** Amikor a Jézus nevet minden jelző nélkül egyedül használják, akkor általában az emberségét hangsúlyozzák (vö. 6. vers).

■ **„akit ti kiszolgáltattatok és megtagadtatok”** A „ti” személyes névmás nyomatékos! Nem csak a zsidó vezetők voltak felelősek Jézus haláláért (vö. 17. vers; 2:23). Péter egyértelműen rámutat, hogy a tömeg hogyan reagált Pilátus előtt (vö. Lukács 23:18-25). Lehetséges, hogy néhányan ott voltak akkor, de Péter ennek a tömegnek úgy beszél, mintha ők, csoportként lennének felelősek (vö. 15. vers). Isten választott népe (a zsidók) „kiszolgáltatta” és „megtagadta” Isten Messiását.

■ **„Pilátus”** Lásd a Különleges Témát alul.

KÜLÖNLEGES TÉMA: PONCIUS PILÁTUS

I. Az ember

- A. Születésének helye és ideje ismeretlen
- B. A római lovagrendből származik (a római társadalom felső középosztálya)
- C. Nős, gyerekekről nem tudni
- D. Korábbi közigazgatási kinevezései ismeretlenek (ebből lehetett néhány)

II. Személyisége

A. Két különböző álláspont létezik

1. Philón (*Legatio and Gaium*, 299-305) és Josephus (*A zsidók története* 18.3.1 és *A zsidó háború* 2.9.2-4) úgy jellemzi, mint brutális és könyörtelen diktátort.
2. Az ÚSZ (Evangéliumok és ApCsel) gyenge, könnyen manipulálható római prokurátorként festik le.

B. Paul Barnett, a *Jesus and the Rise of Early Christianity* (Jézus és a korai kereszténység felemelkedése) című könyvében (143-148. oldal) elfogadható magyarázatot ad e két álláspontra.

1. Pilátust Kr. u. 26-ban nevezték ki prokurátorrá Tiberius alatt, aki zsidó barát volt (vö. Philón, *Legatio and Gaium*, 160-161), azonban nem Tiberius, hanem Seianus nevezte ki őt, aki Tiberius császár zsidó-ellenes főtanácsadója volt.
2. Tiberius elvesztette politikai hatalmát, és L. Aelius Seianus, az ő praetoriánus prefektusa vált a trón mögötti igazi hatalommá, aki gyűlölte a zsidókat (Philón, *Legatio and Gaium*, 159-160).
3. Pilátus Seianus pártfogoltja volt, és megpróbálta lenyűgözni, a következő módokon:
  - a. római szobrokat hozott Jeruzsálembe (Kr. u. 26), amit előtte egy helytartó sem tett még. Ezek a római isteneket ábrázoló oszlopok feldühítették a zsidókat (vö. Josephus: *A zsidók története* 18:31; *A zsidó háború* 2.9.2-3).
  - b. pénzérmeget veretett, amikre római istenek voltak rávésve. (Kr. u. 29-31). Josephus azt mondja, szándékosan fel akarta forgatni a zsidó törvényeket és szokásokat (vö. Jos.: *A zsidók története* 18.4.1-2).

- c. a templom kincstárából vett ki pénzt egy vízvezeték megépítéséhez (vö. Josephus. *A zsidók története* 18.3.2.; *A zsidó háború* 2.9.3.).
- d. több galileait megöletett a Jeruzsálemi húsvéti áldozati ünnepek alatt (vö. Lk. 13:12)
- e. római pajzsokat hozatott Jeruzsálembe Kr. u. 31-ben. Nagy Heródes fia fellebbezett, hogy távolítsa azokat el, de nem tette. Így Tiberiusnak írtak, aki követelte, hogy ezeket visszavigyék Cézareába a tenger mellé. (vö. Philón, *Legatio and Gaium*, 299-305).
- f. Samaritanusokat öletett meg a Gerizim-hegyen (Kr. u. 36/37), amikor azok a vallásukhoz tartozó elveszett ereklyéket kerestek. Emiatt Pilátus helyi felettese (Vitelliusz, Szíria prefektusa) el kellett, hogy távolítsa őt hivatalából, és Rómába küldte (vö. Josephus. *A zsidók története* 18.4.1-2).
- g. Seianuszt Kr. u. 31-ben kivégezték, Tiberiust pedig visszaállították teljes politikai hatalmába; így az 1-4. pontokban leírtakat Pilátus valószínűleg Seianusz bizalmának megnyeréséért tehette. Az 5. és 6. pontban leírtak lehet, hogy Tiberius bizalmának megnyeréséért történhettek, amik visszafelé süllhettek el.
- h. Nyilvánvaló, hogy egy zsidó-párti uralkodóval, akinek hatalmát helyreállították, és egy helytartókhöz intézett hivatalos irattal, ami azt tartalmazta, hogy legyenek kedvesek a zsidókhoz (vö. Philón, *Legatio and Gaium*, 160-160), a zsidó vezetők Jeruzsálemben kihasználták Pilátus politikai sebezhetőségét Tiberiussal kapcsolatban, és úgy manipulálták, hogy Jézust megfeszíttesse. Barnettnek ez az elmélete Pilátus két fajta megítélését elfogadható módon hozza össze.

III. Sorsa

- A. Röviddel Tiberius halála után rendelték vissza és érkezett meg Rómába (Kr. u. 37).
- B. Nem nevezték ki újra.
- C. Ezután az életéről nem tudunk semmit. Vannak különböző feltevések, de biztosat nem tudunk.

■ **„pedig az úgy döntött, hogy elbocsájtja őt”** Ez a Lukács 23:4,14,22-ra utal, ahol Pilátus három alkalommal is azt mondja, hogy „semmi bűnt nem találok benne”, s ugyanúgy három alkalommal próbálja meg elbocsátani (vö. Lukács 23:16,20,22). Nagyon sok tudós hiszi azt, hogy az ApCsel azért íródott, hogy megmutassa, hogy a római tisztviselők nem találták Jézust hazaárulónak. Pilátust a zsidó vezetőség erőszakolta rá arra, hogy ezt tegye, amit ő maga nem akart megtenni.

3:14 „a Szentet és Igazat” Ez világosan kijelenti, hogy Jézus ártatlan és büntelen volt. E kihallgatás egy komédia volt. Ez egy újabb ÓSZ-i Messiási cím volt (vö. Ézs. 53:11; ApCsel 7:52; 22:14; János 6:69). A démonok Jézust Isten Szentjének nevezték a Márk 1:24-ben és a Lukács 4:34-ben.

KÜLÖNLEGES TÉMA: IGAZSÁGOSSÁG

Az „igazságosság” fogalma annyira meghatározó téma, hogy a Bibliát tanulmányozó embernek muszáj egy alapos, átfogó személyes tanulmányt végeznie erről a fogalomról.

Az ÓSZ-ben Isten jellemét „igaznak”, „igazságosnak” fogalmazták meg. Maga a mezopotámiai kifejezés a nádból származik, amit arra használtak, hogy az építkezések során a falak vagy a kerítések vízszintességét ítélik meg vele. Isten választotta ki ezt a fogalmat, hogy

metaforikusan a természetére használják ezt a kifejezést. Ő az az egyenes (vonalzó), ami által mindent megítélnék. Ez a fogalom megerősíti Isten igazságát/igazságosságát ugyanúgy mint ahogy az ítélkezéshez való jogát is.

Az ember az Isten képmására teremtett (vö. I. Mózes 1:26-27; 5:1,3; 9:6). Az emberiség az Istennel való kapcsolatra teremtett. A teljes teremtés a színpada vagy a háttere az Isten és az ember kapcsolatának. Isten azt szerette volna, ha az Ő legnagyobb teremtése, az emberiség, ismerné, szeretné, szolgálná Őt és olyan lenne, mint Ő! Az ember hűsége meg lett próbálva (vö. I. Mózes 3) és az első pár megbukott ezen a teszten. Ennek az lett az eredménye, hogy az Isten és az emberek közti kapcsolat megszakadt (vö. I. Mózes 3; Róma 5:12-21).

Isten megígérte, hogy helyrehozza és helyreállítja ezt a kapcsolatot (vö. I. Mózes 3:15). Ezt Saját akaratóból és a Saját Fia által teszi. Az emberek képtelenek voltak ezt a törést helyreállítani (vö. Róma 1:18-3:20).

A bűneset után Isten első lépése a helyreállítás felé annak a szövetségnek a fogalma volt, ami az Ő elhívásán és az emberiség bűnbánó, hittel teli, engedelmes válaszára alapszik. A bűneset miatt az emberiség képtelen volt helyesen cselekedni (vö. Róma 3:21-31; Gal. 3). Istennek magának kellett kezdeményeznie, hogy helyreállítsa a szövetséget megszegő embereket. Mindezt a következők által tette:

1. kijelentette, hogy a bűnös emberiség igazzá lett Krisztus munkája által (törvényszéki igazság)
2. ingyen adja az emberiségnek Krisztus munkája által az igazságot (tulajdonított igazság)
3. biztosította a Lélek bennük való lakozását, aki kimunkálja az igazságot bennük (erkölcsi igazság)
4. helyreállítja az édenkerti kapcsolatot azáltal, hogy Krisztus helyreállítja Isten képmását (vö. I. Mózes 1:26-27) a hívőkben (kapcsolati igazság)

Mindazonáltal Isten elvárja, hogy a szövetségre választ adjanak. Isten elhatároz (azaz ingyen ad) és gondoskodik, de az embereknek muszáj válaszolniuk és folyamatosan válaszolniuk kell

1. bűnbánásban
2. hitben
3. életstílusban megnyilvánuló engedelmisségben
4. kitartásban

Az igazság tehát egy szövetségi, kölcsönös cselekmény Isten és az Ő legmagasabb rangú teremtése között. Isten jellemén, Krisztus munkáján és a Lélek alkalmassá tételén alapszik, amire minden egyes személynek személyesen és folyamatosan válaszolnia kell a megfelelő módon. Ezt a fogalmat úgy nevezik, hogy „hit általi megigazulás”. Ezt a fogalmat az evangéliumok mutatják be, de nem ezekkel a kifejezésekkel. Elsősorban Pál definiálta, aki a görög „igazságosság” szónak számos formáját használja több, mint 100 alkalommal.

Pál, mivel tanult rabbi volt, a *dikaio sunē* kifejezést használja annak héber értelmében, amit a Septuagintában is használnak, nem pedig a görög irodalomban. A görög írásokban ez a kifejezés egy olyan valakihez kapcsolódik, aki az istenség és a társadalom elvárásaihoz igazodott. A héber értelmezés szerint viszont ez mindig szövetségi kifejezésekhez kapcsolódik. YHWH egy igaz, etikus, erkölcsös Isten. Azt szeretné, ha a népe visszatükrözné az Ő jellemét. A megváltott emberiség új teremtménnyé válik. Ez a megújulás az istenfélelem új életstílusában jelenik meg (a Római Katolikus nézőpont a megigazulással kapcsolatban). Mivel Izrael teokráciában élt, nem volt világosan körvonalazódva, hogy mi a világi (a társadalmi norma) és mi a szent (Isten akarata). Ezt a héber és görög kifejezések közti különbséget úgy jelenítették meg, hogy az angolban két szót használtak a fordításkor a „justice – igazság” szót (ami a társadalomhoz kötődik) és a „righteousness – igazságosság, becsületesség” szót (ami a valláshoz kötődik).

Jézus evangéliuma (jó hír) az, hogy a bukott emberiség helyre lett állítva arra, hogy kapcsolata lehessen Istennel. Pál ellentmondásos állítása az, hogy Isten Krisztuson keresztül

torolja meg a bűnösöket. Ezt az Atya szeretetén, irgalmán és kegyelmén; a Fiú életén, halálán és feltámadásán keresztül viszi véghez; valamint azon keresztül, hogy a Lélek csábít és vonz az evangéliumhoz. A megigazítás Isten ingyen cselekedete, de az istenfélelemben kell megmutatkoznia (Ágoston álláspontja, ami visszatükrözi mind a reformáció hangsúlyát, ami az evangélium szabadsága, és a Római Katolicizmus hangsúlyát is, ami a megváltozott élet, amit a szeretet és a hűség tükröz). A reformátusok számára abban a kifejezésben, hogy „Isten igazsága” a NEMET MEGHATÁROZÓ NÉVMÁS TÁRGYÉSETBEN van (azaz az a cselekedet, hogy a bűnös emberiséget Isten számára elfogadhatóvá teszi [helyzeti megigazulás]), míg a katolikusok számára a NEMET MEGHATÁROZÓ NÉVMÁS ALANYÉSETBEN van, ami annak a folyamata, hogy egyre inkább Istenhez hasonlókká válunk (megtapasztalási folyamatos megigazulás). A valóságban azonban minden bizonnyal mind a kettő egyszerre!!

Az én szemszögemből, nézőpontomból, az egész Biblia, az I. Mózes 4-től a Jel. 20-ig annak a feljegyzése, hogy Isten helyreállítja az édenkerti kapcsolatot. A Biblia azzal kezdődik, hogy Isten és az emberiség egy földi kapcsolatban van egymással (vö. I. Mózes 1-2), és a Biblia ugyanezzel a színtérrel zárul (vö. Jel. 21-22). Isten képmása és célja helyre lesz állítva!

Hogy dokumentáljuk a fentebbi eszme-futtatást, nézd meg a válogatott ÚSZ-i ígéresek, amit a görög szócsoportot illusztrálják.

1. Isten igaz (gyakran úgy kapcsolódik Istenhez, mint Bíróhoz)
  - a. Róma 3:26
  - b. II. Thesszalonika 1:5-6
  - c. II. Timóteus 4:8
  - d. Jelenések 16:5
2. Jézus igaz
  - a. ApCsel 3:14; 7:52; 22:14 (a Messiás címe)
  - b. Máté 27:19
  - c. I. János 2:1,29; 3:7
3. Isten akarata a teremtése számára az igazságosság
  - a. III. Mózes 19:2
  - b. Máté 5:48 (vö. 5:17-20)
4. Isten eszközei, hogy biztosítsa és kimunkálja az igazságosságot
  - a. Róma 3:21-31
  - b. Róma 4
  - c. Róma 5:6-11
  - d. Galata 3:6-14
  - e. Isten adta
    - (1) Róma 3:24; 6:23
    - (2) I. Korinthus 1:30
    - (3) Efézus 2:8-9
  - f. Hittel fogadva
    - (1) Róma 1:17; 3:22,26; 4:3,5,13; 9:30; 10:4,6,10
    - (2) II. Korinthus 5:21
  - g. A Fiú cselekedetei által
    - (1) Róma 5:21
    - (2) II. Korinthus 5:21
    - (3) Filippi 2:6-11
5. Isten akarata az, hogy a követői igazak legyenek
  - a. Máté 5:3-48; 7:24-27
  - b. Róma 2:13; 5:1-5; 6:1-23
  - c. II. Korinthus 6:14
  - d. I. Timóteus 6:11

e. II. Timóteus 2:22; 3:16

f. I. János 3:7

g. I. Péter 2:24

6. Isten igazságosan fogja megítélni a földet

a. ApCsel 17:31

b. II. Timóteus 4:8

Az igazságosság Isten jellemvonása, amit Krisztuson keresztül ingyen odaadott a bűnös emberiségnek. Ez nem más, mint

1. Isten határozata

2. Isten ajándéka

3. Krisztus cselekedete

Az igazsá válás ugyanakkor egy folyamat is, amire szorgalmasan és rendületlenül törekednünk kell; ami egy napon majd a Második Eljövételkor teljeseedik be. Az Istennel való kapcsolat a megtéréskor állítódik helyre, de egész életen keresztül folyamatban van, és egy szemtől szembe való találkozássá válik a halálkor vagy a Parousiakor (második eljövételkor)!

Itt egy nagyon jó idézet a *Dictionary of Paul and His Letters-ből* (Pál és leveleinek szótára):

„Kálvin, sokkal inkább mint Luther, kihangsúlyozza Isten igazságának kapcsolati aspektusát. Luther nézőpontja Isten igazságáról úgy tűnik, hogy magában foglalja a felmentő ítéletet is. Kálvin kihangsúlyozza annak a bámulatos természetét, ahogyan Isten az Ő igazságát kommunikálja felénk és nekünk tulajdonítja” (834. oldal).

Számomra a hívő Istennel való kapcsolatának három aspektusa létezik:

1. az evangélium egy személy (ezt hangsúlyozta ki a keleti Egyház és Kálvin is)

2. az evangélium igazság (ezt hangsúlyozta ki Ágoston és Luther)

3. az evangélium egy megváltozott élet (ezt hangsúlyozta ki a Katolikus Egyház)

Mindegyik igaz, és együtt kell ezeket megtartani, hogy a kereszténység egészséges, józan, biblikus legyen. Ha bármelyik is túl van hangsúlyozva vagy el van hanyagolva, problémák lépnek fel.

Örömmel kell fogadnunk Jézust!

Hinnünk kell az evangéliumot!

Törekednünk kell a Krisztusi életre!

■ **„és kérték, hogy egy gyilkost bocsásson szabadon”** Ironikus, hogy Barabás pontosan azokban a bűnökben volt bűnös, amikkel Jézust vádolták – zendülés/rendszerellenesség (vö. Lukács 23:18-19,23-25).

3:15

NASB, NKJV

„az élet Fejedelme”

NRSV, NIV

„az élet szerzője”

TEV

„az, aki életre vezet”

NJB

„az élet fejedelme”

Mofatt

„az élet úttörője”

Ez a cím az *archēgos* kifejezés három lehetséges jelentéséből egyet tükröz vissza: (1) szerző, vagy akitől valami származik (vö. NRSV angol bibliafordítás, Zsid. 2:10; 12:2); (2) a teremtés elvégzője (vö. János 1:3; I. Kor. 8:6; Kol. 1:16; Zsid. 1:2); vagy (3) az, aki előre megy, az úttörő (vö. TEV, NEB, Mofatt angol bibliafordítás, ApCsel 5:31). A kifejezés nyilvánvalóan a „gyilkos” ellentéte (14. vers).

■ **„Isten azonban feltámasztotta őt a halálból”** Az ÚSZ-ben általában az Atya az, aki feltámasztja a Fiút a halálból, jeleként annak, hogy elfogadja Jézus életét, tanítását, és helyettesítő

halálát. Az ÚSZ azt is megerősíti, hogy a Szentháromság mindhárom személye aktívan részt vett Jézus feltámadásában: (1) a Lélek (vö. Róma 8:11); (2) a Fiú (vö. János 2:19-22;10:17-18); és (3) az Atya (vö. ApCsel 2:24,32; 3:15,26; 4:10; 5:30; 10:40; 13:30,32,34,37; 17:31; Róma 6:4,9). Ez egy nagyon lényeges teológiai aspektusa a *Kerygmának*. Ha ez nem igaz, akkor semmi más nem igaz (vö. I. Kor. 15:12-19).

■ „aminek mi tanúi vagyunk” Ez vagy arra utalás, hogy (1) kihangsúlyozza az elsődleges forrású anyagot; tehát a hallgatóság szemtanúja volt ennek (vö. 2:22), vagy (2) arra való utalás, hogy az apostolok és a tanítványok ott voltak a Felső Szobában (vö. 1:22; 2:32). A szövegkörnyezet miatt a 2. lehetőség tűnik inkább valószínűnek.

3:16 „az ő nevébe vetett hitért” A görög „hit” kifejezést (*pistis*) a következő szavakkal lehet fordítani: „hit”, „bizalom”, vagy „elhinni”. Ez az emberiség feltételes válasza Isten feltétel nélküli kegyelmére (vö. Ef. 2:8-9). Ez lényegében azt jelenti, hogy a hívő bízik Isten megbízhatóságában (azaz az Ő jellemében, az Ő ígéreteiben, az Ő Messiásában) vagy hisz Isten hűségében! Nehéz az Evangéliumok és az ApCsel gyógyításokról szóló feljegyzéseiben az esemény szellemi (azaz szövetségi) oldalát dokumentálni. Azok, akik meggyógyultak, nem mindig voltak „megtérve”, vagy nem mindig „tértek meg” (vö. János 5).

KÜLÖNLEGES TÉMA: HIT (*PISTIS* [főnév], *PISTEUŌ* [ige], *PISTOS* [melléknév])

A. Ez egy nagyon fontos kifejezés a Bibliában (vö. Zsid. 11:1,6). Jézus korai tanításainak is ez a témája (vö. Márk 1:15). Legalább két újszövetségi követelmény van: megtérés és hit (vö. 1:15; ApCsel 3:16,19; 20:21).

B. Szótana

1. Az ÓSZ-ben a „hit” szó lojalitást, hűséget, megbízhatóságot jelentett, és Isten természetének leírása volt, nem a mienk.
2. Héber kifejezésből származik, (*emun, emunah*), ami azt jelentette, hogy „biztosnak vagy szilárdnak lenni”. A megmentő hit a következő: értelmi beleegyezés (igazságok sorába), erkölcsös élet (életstílus), és elsődlegesen egy kapcsolati (egy személy befogadása) és akarati odaszántság(egy döntés) ennek a személynek.

C. Az ÓSZ-i használata

Ki kell hangsúlyoznunk, hogy Ábrahám hite nem az eljövendő Messiásban volt, hanem Isten azon ígéletében, hogy lesz egy gyermeke és leszármazottjai (I. Mózes 12:2; 15:2-5; 17:4-8; 18:14). Ábrahám azzal válaszolt erre az ígéletre, hogy hitt Istennek. Így is voltak kétségei és problémái ezzel az ígélettel kapcsolatban, aminek a beteljesüléséhez tizenhárom év kellett. Az ő tökéletlen hite viszont elfogadásra talált Istennél. Isten kész arra, hogy olyan tökéletlen emberekkel munkálkodjon együtt, akik hitben válaszolnak Neki és az Ő ígéreteire, még akkor is, ha a hitük mérete csak akkora, mint egy mustármag (vö. Máté 17:20).

D. Az ÚSZ-i használata

A „hitt” szó a görög kifejezésből származik (*pisteuō*) amit úgy is lehet fordítani, hogy „hisz”, „hit”, vagy „bízni”. Például a főnév nem fordul elő János evangéliumában, de az igeformát gyakran használja. A János 2:23-25-ös igerészben nem tudjuk biztosan, hogy mennyire volt valódi a tömeg odaszántsága a Názáreti Jézus, mint Messiás felé. Ennek a „hinni” igének a felszínes használatára további példa a János 8:31-59 és az ApCsel 8:13,18-24. Az igaz biblikus hit több, mint egy kezdeti válaszreakció. A tanítványság folyamatának kell ezt követnie (vö. Máté 13:20-22,31-32).

E. ELŐLJÁRÓSZÓKKAL való használata

1. *eis* azt jelenti „-ba, -be, -ban, -ben”. Ez az egyedi szerkezet azt hangsúlyozza, hogy a hívők bizalmukat/hitüket Jézusba helyezik.

- a. az Ő nevébe(n) (János 1:12; 2:23; 3:18; I. János 5:13)
- b. Őbelé (János 2:11; 3:15,18; 4:39; 6:40; 7:5,31,39,48; 8:30; 9:36; 10:42; 11:45,48; 12:37,42; Máté 18:6; ApCsel 10:43; Fil. 1:29; I. Pét. 1:8)
- c. Bennem (János 6:35; 7:38; 11:25,26; 12:44,46; 14:1,12; 16:9; 17:20)
- d. a Fiúba(n) (János 3:36; 9:35; I. János 5:10)
- e. Jézusba(n) (János 12:11; ApCsel 19:4; Gal. 2:16)
- f. a Világosságba(n) (János 12:36)
- g. Istenbe(n) (János 14:1)
2. *en* azt jelenti „-ban, -ben” ugyanúgy, mint a János 3:15-ben; a Márk 1:15-ben és az ApCsel 5:14-ben
3. *epi* az jelenti „-ban, -ben”, vagy „-on, rajta”, mint a következő helyeken: Máté 27:42; ApCsel 9:42; 11:17; 16:31; 22:19; Róma 4:5,24; 9:33; 10:11; I. Tim. 1:16; I. Pét. 2:6
4. az ELÖLJÁRÓSZÓ nélküli RÉSZES ESET mint a következő helyeken: Gal. 3:6; ApCsel 18:8; 27:25; I. János 3:23; 5:10
5. *hoti*, ami azt jelenti, hogy „hinni, hogy”, megadja, hogy mi az, amit hinni kell
  - a. Jézus az Isten Szentje (János 6:69)
  - b. Jézus a Vagyok (János 8:24)
  - c. Jézus az Atyában van, és az Atya Őbenne (János 10:38)
  - d. Jézus a Messiás (János 11:27; 20:31)
  - e. Jézus az Isten Fia (János 11:27; 20:31)
  - f. Jézust az Atya küldte el (János 11:42; 17:8,21)
  - g. Jézus egy az Atyával (János 14:10-11)
  - h. Jézus az Atyától jött (János 16:27,30)
  - i. Jézus az Atya „Vagyok” szövetségi nevével azonosította saját magát (János 8:24; 13:19)
  - j. Vele fogunk élni (Róma 6:8)
  - k. JÉZUS MEGHALT ÉS FELTÁMADT (I. Thessz. 4:14)

■ A 16. vers második része párhuzamos szinonimákban íródott, ami annyira jellemző a héber bölcsességi irodalomra.

1. a. „az Ő neve Jézus”
- b. „erősítette meg ezt az embert”
- c. „akit itt láttok és ismertek”
2. a. „a tőle való hit”
- b. „adta vissza neki a teljes egészségét”
- c. „mindnyájatok szeme láttára”

SZÖVEG: 3:17-26

¹⁷Most már tudom, atyámfiak, hogy tudatlanságból cselekedtetek, mint a ti előljáróitok is. ¹⁸De amit az Isten előre megmondott minden prófétája által, hogy az ő Krisztusa szenvedni fog, azt teljesítette be így. ¹⁹Tartsatok tehát bűnbánatot, és térjete meg, hogy eltöröltessenek a ti bűneitek; ²⁰hogy eljőjön az Úrtól a felüdülés ideje, és elküldje Jézust, akit Messiásul rendelt nektek. ²¹Őt azonban az égnek kell befogadnia addig, amíg a mindenség újjáteremtése meg nem történik. Erről az Isten öröktől fogva szólt szent prófétái szája által. ²²Maga Mózes mondta: Prófétát támaszt nektek testvéreitek közül az Úr, a ti Istenetek, olyat, mint én: őt hallgassátok mindenben, amit csak mond nektek. ²³És aki nem hallgat erre a prófétára, azt ki kell irtani a nép közül. ²⁴A próféták is - Sámueltól és az utána következőktől fogva -, akik csak szóltak, mind ezekről a napokról jövendöltek. ²⁵Ti vagytok

a fiai ezeknek a prófétáknak és annak a szövetségnek, amelyet Isten atyáinkkal kötött, amikor így szólt Ábrahámhoz: És a te magodban áldatik meg a föld minden nemzetsége.
²⁶Isten elsősorban nektek támasztotta fel és küldte el Szolgáját, aki megáld titeket azzal, hogy mindenkit megtérít a maga gonoszságából."

3:17 „Most már tudom, atyámfiai, hogy tudatlanságból cselekedtetek” Ez Jézusnak a kereszten elhangzott szavait tükrözi vissza (vö. Lukács 23:34). Mindazonáltal még a tudatlanságukban is, az emberek szellemileg felelősek voltak! Bizonyos módon ez a kifogás egy módja volt annak, hogy az emberek elfogadják saját felelősségüket (vö. 13:27; 17:30; 26:9; I. Kor. 2:8). Erről a fogalomról bővebben egy jó értekezést találhatsz a következő könyvben: Millard Erickson, *Christian Theology* (Keresztény teológia), 2. kiadás, 583–585. oldal.

■ **„mint a ti elöljáróitok is”** Lukács gyakran különbözteti meg az embereket a vezetőiktől (vö. Lukács 7:29-30; 23:35; ApCsel 13:27; 14:5). A lényeg amiért ezt próbálja tenni az lehet, hogy mind a két csoport ugyanúgy felelősségre vonható. Gyakran azt bizonygatják, hogy Jézus nem ítélte el a zsidókat, mint népet, hanem az ő illegális (tehát nem ároni származású) vezetőiket ítélte el. Valóban nehéz megmondani, hogy a fügefafa megátkozása (vö. Márk 11:12-14,20-24) és a gonosz szőlőművesek (vö. Lukács 20:9-18) példabeszéde az első századi judaizmus elítélése vagy csak annak vezetőié. Úgy tűnik, hogy Lukács mind a kettőt bemutatja!

3:18 „előre megmondott” Az evangélium nem egy elkésett gondolat volt Istentől, hanem az Ő örökkévaló, céltudatos terve (vö. I. Mózes 3:15; Márk 10:45; Róma 1:2;; ApCsel 2:23; 3:18; 4:28). Az ApCselben elhangzott korai prédikációk (a *kerygma*) úgy mutatják be Jézust, mint az ÓSZ-i ígéretek és próféciaik beteljesülését.

A *Kerygmának* számos aspektusa van (pl. az ApCselben megtalálható prédikációk legfőbb teológiai aspektusai) amelyek ezekben a versekben lettek kifejezésre juttatva.

1. a Jézusban való hit alapvető
2. Jézus személyéről és munkájáról ÓSZ-i próféták már előre szóltak
3. a Messiásnak szenvednie kell
4. meg kell térniük
5. Jézus újra vissza fog jönni

■ **„de amit az Isten előre megmondott minden prófétája által”** Jézus ÓSZ-i próféciait teljesített be (vö. Máté 5:17-48). Azt hiszem, hogy maga Jézus mutatta meg az emmausi úton a két férfinak (vö. Lukács 24:13-35) azokat az ÓSZ-i próféciaikat, amik az Ő szenvedésére, halálára és feltámadására vonatkoztak. Ők elmondták ezt az apostoloknak, akik a prédikációik részévé tették ezt az üzenetet. Lásd Különleges Téma: ÓSZ-i Prófécia a 11:27-ben.

■ **„Krisztus”** Ez a héber „Messiah” szó görög fordítása, ami azt jelenti, hogy a Felkent. Ez Isten különleges képviselőjére utal, akinek az élete és halála be fogja vezetni az igazságosság új korszakát, a Lélek új korszakát.

■ **„szenedni”** Erre számos ÓSZ-i szöveg utalt már (vö. I. Mózes 3:15; Zsolt. 22; Ézs. 53). Ez az aspektus, a szenvedő Messiás volt az, ami meglepte a zsidókat (vö. I. Kor. 1:23). Egy győzelmes hadvezért vártak (vö. Jel. 20:11-15). Ez egy páli hangsúly (vö. ApCsel 17:3; 26:23), de ugyanakkor péteri is (vö. I. Péter 1:10-12; 2:21; 3:18).

3:19 „tartsatok tehát bűnbánatot és térjete meg” A görög „megtérni” kifejezés a gondolkodás megváltozását jelenti. Ez AORISZTOSZI AKTÍV FELSZÓLÍTÓ módja a *metanoē* szónak. A héber kifejezés a megtérésre „a cselekedetek megváltozását” jelenti (a „visszatérni” [*emistrephō*] utalhat a héber „fordulni” kifejezésre, vö. V. Mózes 30:2,10) a Szeptuagintában. A megtérés egy

szükséges szövetséges eleme az üdvösségnek, ugyanúgy, mint a hit (vö. Márk 1:15 és ApCsel 3:16,19; 20:21). A megtérés elengedhetetlen (vö. Lukács 13:3 és II. Péter 3:9). Ez lényegében nem más, mint a változásra való hajlandóság. Ez mind emberi akarati tett, mind pedig Isten ajándéka (vö. ApCsel 5:31; 11:18; II. Tim. 2:25). Lásd Különleges Téma a 2:38-ban.

■ **„hogy eltöröltessenek a ti bűneitek”** Ez a kifejezés azt jelenti, hogy „eltörölni”, „kitörölni” vagy „letörölni” (vö. Kol. 2:14; Jel. 3:5; 7:17; 21:4). Micsoda ígéret! Az akkori ősi világban a tinta savas volt, tehát nem lehetett kitörölni. Ez Isten kegyelmének igazi csodája (vö. Zsolt. 51:3; 103:11-13; Ézs. 1:18; 38:17; 43:25; 44:22; Jer. 31:34; Mikeás 7:19). Amikor Isten megbocsát, akkor Isten el is felejt (kitörli)!

3:20 „a felüdülés ideje” A görög kifejezés (*anapsuchō, anapsuxis*) lényegében azt jelenti, hogy „lélegzetvételi hely, relaxáció, megkönnyebbülés” (Baker, Arndt, Gingrich és Danker: *A Greek-English Lexicon* [Görög–angol lexikon], 63. oldal), „levegővel felfrissít”, vagy „a sebet szellőztetéssel kezeli” (Kittle: *Theological Dictionary of the New Testament* [Az Újszövetség teológiai szótára], 9. kötet, 663. oldala). Ennek a metaforikus továbbvitele az, hogy fizikailag vagy lelkileg felfrissít, helyreállít.

A Szeptuagintában arra használták, hogy csata után visszanyerni a fizikai erőt (vö. II. Mózes 23:12; Bírák 15:19; II. Sám. 16:14) vagy az érzelmi felfrissülésre, mint az I. Sám. 16:23-ban.

Péter utalása úgy tűnik, mintha egy ÓSZ-i ígéret lenne, de ezt a kifejezést nem használja az ÓSZ. A sivatagi népek számára a nyílt terület a szabadsággal és az örömmel való azonosulást jelentette, míg a zárt helyek csüggedést és problémát jelentettek. Isten egy kiterjedt, felfrissítő időszakot hoz el a szellemi tevékenységekben. Ez a Messiási tevékenység az evangéliumban jött el. A „felüdülés ideje” a Názáreti Jézusban jött el. Mindazonáltal ennek az eljövendő beteljesítése el fogja hozni a Lélek új korszakát. Ebben a bizonyos szöveggörnyezetben Péter a Második Eljövételre utal. A kifejezés úgy tűnik, hogy párhuzamos az „újjáteremtés időszakával” (21. vers). Lásd Különleges Téma: Kerygma a 2:14-ben.

■ **„és elküldje Jézust”** Ez egy AORISZTOSZI AKTÍV KÖTŐMÓD, ami az eshetőség elemét jelöli. Péter hallgatóságának cselekedetei bizonyos értelemben meghatározták a szellemi bevezetés idejét (vö. F. F. Bruce, *Answers to Questions* [Válaszok a kérdésekre], amiben az ApCsel 3:19-21-et a Róma 11:25-27-tel köti össze, 201. oldal).

Az, hogy egymás mellé helyezi „Jézust” és a „Krisztust/a Messiást”, úgy tűnik arra utal, hogy Péter kifejezetten azt erősíti meg, hogy a Názáreti Jézus volt a Messiás. Később az ÚSZ-ben az „Úr”, „Jézus” és a „Krisztus” gyakran fordul elő, leginkább oly módon, hogy az együttesen utal Jézusra (azaz az Úr Jézus Krisztus), s nem a Messiási cím hangsúlyozása céljából. Ez kifejezetten igaz a túlnyomótöbbségben pogányok alkotta gyülekezetekben.

■ **„akit Messiásul rendelt nektek”** Ez egy BEFEJEZETT PASSZÍV MELLÉKNÉVI IGENÉV. A következő helyeken ugyanez a kifejezés fordul elő Isten előre meghozott választására: 10:41; 22:14; 26:16; Jézus eljövetele és halála mindig is Isten örökkévaló megváltó tervének része volt (vö. 2:23; 3:18; 4:28; 13:29).

A Szeptuagintában ez a kifejezés egy választ tükröz vissza, de az előre tudás nélkül (azaz Lukács számára a „pro” azt jelenti, előtte, korábban, vö. II. Mózes 4:13; és Józs. 3:12), ami nyilvánvaló ennek a szónak a használatában itt az ApCselben. És valóban azt üzeni, hogy Jézus elküldése Isten döntése volt, hogy megáldjon és megváltson!

3:21

NASB, NKJV **„az égnek kell befogadnia”**

NRSV **„akinek az égben kell maradnia”**

TEV, NIV **„az égben kell maradnia”**

NJB **„akit az égnek meg kell tartania”**

Ennek a kifejezésnek az alanya az „ég”; a tárgya pedig az „akit” (azaz Jézus). Két IGENÉV van ebben a kifejezésben. Az első a *dei*, a *deō*-ból, ami azt jelenti, hogy „szükséges” vagy „helyénvaló”.

A második egy AORISZTOSZI KÖZÉPIGEI FŐNÉVI IGENÉV, a *dechomai*. Harold K. Moulton, a *The Analytical Greek Lexicon Revised* (Az átdolgozott analitikus görög lexikon) c. könyvében azt mondja, hogy ez a szöveggörnyezet azt jelenti, hogy „befogadni és megtartani” (88. oldal). Láthatjuk, hogy az angol fordítások hogyan harapnak rá a szöveggörnyezeti aspektusra. Lukács sokkal többször használja ezt a kifejezést, mint bármelyik másik ÚSZ-i szerző (13 alkalommal a Lukács evangéliumában és 8-szor itt az ApCselben). A szavakat a szöveggörnyezeti használatuk szerint és annak közvetett használata szerint kellene definiálnunk, és nem az etimológia szerint. A lexikonok (szótárak) csak megjelölik azok használatát. De nem definiálnak!

■
NASB „amíg”
NKJV, NRSV
TEV „amíg”
NJB „míg”

Ez a szó szerepel a görög UBS⁴ szöveg fordításában. Nem tudom, hogy az NASB angol fordítás miért szedte dőlt betűvel, ami annak a jelzése, hogy nem szerepel a görög szövegben, de az angol olvasóknak hozzátették, hogy értelmesebb legyen.

Az NASB angol fordítás 1970-es kiadásában az „az” szó szerepel dőlt betűvel, nem pedig az „amíg” szó, ami helyes.

■ **„a mindenség újjáteremtése”** Ez az újjáteremtésre utal (Máté 17:11; és leginkább a Róma 8:13-23). Az emberi lázadás gonoszsága az I. Mózes 3-ban meg lett semmisítve és a teremtés helyre lett állítva; az Istennel való kapcsolat újra fel lett állítva. A teremtés kezdeti célja, oka végre beteljesült.

■ **„erről az Isten öröktől fogva szólt szent prófétái szája által”** Márk evangéliuma a Malakiás 3:1-ből való idézettel kezdődik. A Máté 1:22-23 az Ézs. 7:14 prófécijára utal. Lukács ugyanezt a kifejezést használta a Lukács 1:70-ben. A *Kerygma* egyik aspektusa (azaz az ApCsel prédikációiban újra és újra felbukkanó teológiai igazság, lásd Különleges Téma a 2:14-ben) az, hogy Jézus születése, élete, halála és feltámadása ÓSZ-i prófécákat teljesített be. Jézus szolgálata nem egy elkésett gondolat vagy egy B terv volt. Ez volt Isten előre elhatározott terve (vö. 2:23; 3:18; 4:28; 13:29). Minden esemény arra irányul, hogy Isten akarata szerint a teremtés teljes mértékben helyre legyen állítva.

3:22 „Mózes mondta” A „Próféta” megnevezést használták a Messiásra (vö. V. Mózes 18:14-22; leginkább 15,18; János 1:21,25). Jézus Mózesi Törvényből származó dokumentációja (azaz az ÓSZ-i kánon leginkább tekintéllyel bíró része a zsidók, mind a szadduceusok, mind a farizeusok számára) nagyon fontos lett volna ennek a zsidó hallgatóságnak. Mindig is Jézus volt Isten megváltói terve. Azért jött, hogy meghaljon (vö. Márk 10:45; II. Kor. 5:21).

3:23 Ez komoly figyelmeztetés volt. Az V. Mózes 18:19-re való utalás ez. Jézus elutasítása komoly, örökkévaló hatással bíró téma volt, és ma is az.

Az V. Mózes 18:14-22-re való utalásnak más jelentőségteles teológiai nézete is van.

1. Figyeld meg mind a személyes, mind a közösségi aspektusait. Minden külön léleknek személyesen kellett a Messiásra reagálnia. Nem elég, hogy Izrael közösségének, mint testnek a része valaki.
2. Az a kifejezés, hogy „ki kell irtani” a „szent háborúval” való párhuzam. Isten megmetszi saját szőlőjét (Izrael, vö. Róma 9-11). Azokat, akik elutasítják a „Prófétát”, Isten is elutasítja. Az üdvösség lényege a személy hittel teljes reakciója Isten Messiására. Család, faji hovatartozás, etika, a szabályok aprólékos betartása nem tartoznak az új szövetségi

üdvösség birtoklásának feltételei közé, hanem csakis a Krisztusban való hit.

3:24 „Sámuel” A zsidó kánonban ő a „Korábbi próféták” egyike volt, ami a héber kánon második része volt. Sámuel az I. Sám. 3:20-ban prófétának hívják, de látónak is (azaz a prófétának egy másik megnevezése) az I. Sám. 9:9-ben és az I. Krón. 29:29-ben.

■ **„ezekről a napokról”** A „felüdülés napja” (20. vers) és az „újjáteremtés” (21. vers) Isten Királyságának Krisztus visszatérésekor történő beteljesítésére utal, de ez a kifejezés a Messiási Királyság bevezetésére utal, ami Jézus Betlehemben történt testet öltésekor történt meg, vagy legalábbis az utóbbi napok teljes periódusára, ami a Krisztus ezen a földön történő két megjelenése közötti időszak. Az ÓSZ elsősorban csak egy eljövetelet várt a Messiástól. Az első eljövetele, amit mint a „Szenvedő Szolga” tett (18. vers) meglepetés volt; az Ő dicsőséges eljövetele, mint katonai hadvezér és bíró volt, amit elvártak.

3:25 Péter úgy szólítja meg ezeket a zsidókat, mint Ábrahám gyermekeit, a szövetség népét. Ennek ellenére, ezeknek az embereknek, akik a szövetség népébe tartoznak, hittel és megtéréssel kell reagálniuk Jézusra és az evangéliumra, vagy el lesznek utasítva (23. vers)!

Az ÚSZ (az új szövetség) a személyre összpontosít, nem pedig a faji csoportra. Ábrahám elhívásában is ott volt az egyetemesség részlete (vö. I. Mózes 12:3). Az egyetemes felajánlás Krisztusban történt meg és mindenki számára elérhető (azaz Lukács elsősorban a pogányoknak írt. Az ő evangéliuma és az ApCsel újra meg újra és elég nyilvánvalóan közölte ezt a felhívást).

■ **„szövetségnek”** Lásd Különleges Téma: Szövetség a 2:47-ben.

■ **„áldatik meg a föld minden nemzetsége”** Ez utalás Isten Ábrahámnak tett ígéretére az I. Mózes 12:1-3-ban. Figyeld meg az egyetemesség részletét az I. Mózes 22:18-ban is. Isten Ábrahámot választotta, hogy válasszon egy népet, hogy kiválassza a világot (vö. II. Mózes 19:5-6; Ef. 2:11-3:13).

3:26 „elsősorban nektek” A zsidóknak, a szövetséges örökségük miatt, megvolt a lehetőségük, hogy először hallják és értsék meg az evangélium üzenetét (vö. Róma 1:16; 9:5). Ennek ellenére ugyanúgy kell válaszolniuk erre, mint mindenki másnak: megtéréssel, hittel, keresztséggel, engedelmisséggel és kitartással.

■ **„támasztotta fel és küldte el Szolgáját”** Lásd a 2:24 jegyzetét.

■ **„aki megáld titeket”** Ez az, amit Isten az egész emberiségnek szeretne megadni (vö. I. Mózes 12:3). Mindazonáltal először Izrael elveszett bárányaihoz küldte el Jézust!

■ **„azzal, hogy mindenkit megtérít a maga gonoszságából”** Az üdvösség magában foglalja a bűnről való gondolkozásmód megváltozását, ami a cselekedetek és a prioritások megváltozását eredményezi. Ez a változás a bizonyíték a valódi megtérésre! Az örök életnek látható jellemvonásai vannak!

MEGVITATANDÓ KÉRDÉSEK

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Biblia értelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Ezek a megvitatandó kérdések azért vannak, hogy segítsenek átgondolni a könyv ezen részének főbb témáit. Gondolat-ébresztő szándékuk van, nem pedig definiáló.

1. Mi az a „folyamatos”?
2. Miért volt a gyógyítás annyira erőteljes?
3. Miért volt a Szenvedő Messiás annyira sokkoló a zsidók számára?
4. Miért idézi Lukács az I. Mózes 12:3-at?
5. A zsidók másképp üdvözülnek, mint a pogányok?

ApCsel 4

MODERN FORDÍTÁSOK BEKEZDÉSI FELOSZTÁSAI

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Péter és János a Tanács előtt 4:1-4	Pétert és Jánost letartóztatják 4:1-4 A Szanhedrin megszólítása	Péter és János letartóztatása és elengedése 4:1-4	Péter és János a Tanács előtt 4:1-4	Péter és János a Szanhedrin előtt 4:1-4
4:5-22	4:5-12 Megtiltják Jézus nevének kiejtését 4:13-22	4:5-12 4:13-22	4:5-7 4:8-12 4:13-17 4:18-22	4:5-12 4:13-17 4:16-22
A hívők bátorságért imádkoznak 4:23-31	Imádság bátorságért 4:23-31	4:23-31	A hívők bátorságért imádkoznak 4:23-30 4:31.	Az apostolok imádsága az üldöztetés alatt 4:23-26 4:27-31
Mindenük közös 4:32-37	Mindenük megosztása 4:32-37	Vagyonuk megosztása (4:32-5:6) 4:32-5:11	A hívők megosztják vagyonukat 4:32-35 4:36-37	A korai keresztyén közösség 4:32. 4:33. 4:34-35 Barnabás nagylelkűsége 4:36-37

HARMADIK OLVASÁSI CIKLUS (az „Útmutató a helyes bibliaolvasáshoz”-ból) KÖVETVE AZ EREDETI SZERZŐ SZÁNDÉKÁT A BEKEZDÉSEK SZINTJÉN

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Bibliaértelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Egyszerre olvasd el az adott fejezetet. Azonosítsd a témákat. Hasonlítsd össze a te témafelosztásaidat az öt különböző fordítással. A bekezdések nem ihletettek, de mindenképp kulcsfontosságúak az eredeti szerző szándékainak azonosításához, ami az értelmezés szíve. Minden bekezdésnek egy és csak egy témája van.

1. Első bekezdés
2. Második bekezdés
3. Harmadik bekezdés
4. Stb.

SZÖVEGÖSSZEFÜGGÉSI BETEKINTÉSEK

- A. Elég nyilvánvaló, hogy a fejezetfelosztások nem helyénvalóak az ApCselben.
- B. Az 1-31-es versek a béna meggyógyításáról és annak következményeiről szólnak a 3. fejezetben.
- C. A 32-37 verseknek az 5:1-11-es résznél lenne a helyük.
- D. A problémák folytatódnak és megtöbbszöröződnek, de ugyanígy a Szentlélek kegyelme és ereje is. A gyülekezet növekszik!
- E. Mikor azzal foglalkozunk, hogy Lukács kihangsúlyozza a Jeruzsálemben lévő korai gyülekezet szeretetteljes és adakozó természetét, a modern kori nyugati értelmezőnek vigyáznia kell a kapitalista előfeltételek miatt. Lukács önkéntes kölcsönösséget erősít meg ezzel kapcsolatban. Az ApCsel nem támogathatja sem a kommunizmust, sem a kapitalizmust, mert abban az időben még egyiket sem ismerték. A szöveget annak saját korában kell értelmeznünk, annak fényében, hogy mi volt a szerző szándéka és milyen volt a hallgatóság világa.

SZÓ ÉS KIFEJEZÉSTANULMÁNY

SZÖVEG: 4:1-4

¹Amíg beszéltek a néphez, eléjük álltak a papok, a templomórség parancsnoka és a szadduceusok; ²bosszankodtak ugyanis azon, hogy tanítják a népet, és azt hirdetik, hogy Jézus által van feltámadás a halálból. ³Ezek elfogták őket, és mivel már este volt, őrizetbe vették őket másnapig. ⁴De azok közül, akik hallgatták az igét, sokan hittek, és a hívő férfiak száma mintegy ötezerre emelkedett.

4:1 „a papok” Ezt a szót használták az ősi unciális görög kéziratokban is: α , A, D, és E, de a C-ben „főpapok” (*archiereis*) áll. Az UBS⁴ a „papok”-nak B osztályzást ad, ami azt jelenti, hogy majdnem biztos. A 4. fejezet szövegekörnyezete megmutatja, hogy az ellenállás nem a főpapoktól származott.

Az ÓSZ-ben Lévi törzse volt kiválasztva (azaz Mózes és Áron törzse), hogy YHWH-t szolgálják az „elsőszülöttek” helyett (vö. II. Mózes 13). Ezen a törzsön belül voltak bizonyos családok, akik a következő módokon szolgáltak: (1) a Törvény tanítói voltak; (2) templomi szolgák voltak; és (3) olyan papok, akik a templomban tevékenykedtek, s leginkább az áldozati procedúrákban vettek részt (vö. III. Mózes 1-7). Az a különleges család, ahonnan a főpapnak származnia kellett, Mózes és Áron családja volt. Ez az egész törzs nem kapott illetményt a földből, mint Jákób/Izrael többi törzse. Voltak bizonyos városok, amelyek részben a tulajdonaik voltak (azaz a 48 Lévita város, vö. Józs. 20). Ezek a lévita családok a többi törzstől függték, mivel ők látták el őket a templomi tizeden és a háromévenkénti helyi tizeden keresztül.

Mindez megváltozott, mikor Róma elfoglalta Palesztinát. A főpapi tisztséget Rómától lehetett megvásárolni. Ez többé már nem az az ÓSZ-i szellemi tisztség volt, hanem egy kereskedelmi, politikai, hatalmi tisztség.

A jelenlegi főpap Kajafás volt (vö. Máté 26:3; Lukács 3:2; János 18), de a tisztsége mögötti valódi hatalom a korábbi főpap, Annás kezében volt (vö. Lukács 3:2; János 18:13,24; ApCsel 4:6). Ez a család a judaizmuson belüli szadduceus szektához tartozott.

■ **„templomórség parancsnoka”** Ez egy különleges lévita tisztség volt, ami a főpap után következett a hatalmi ranglétrán (vö. Josephus, *A zsidó háború* 6:5:3). Ő irányította a templomi

őrséget (vö. I. Krón. 9:11; Neh. 11:11; Luk. 22:4,52; ApCsel 5:24,26). Héberül úgy hívták, hogy „a hegyi ház embere”.

■ „szadduceusok” Ezek voltak a Szanhedrin gazdag, politikai vezetői.

KÜLÖNLEGES TÉMA: SZADDUCEUSOK

I. A csoport eredete

- A. A legtöbb tudós úgy gondolja, hogy a név Cádóktól, Dávid egyik főpapjától származik (vö. II. Sám. 8:17; 15:24). Később Salamon számúzi Ebjátárt, mivel Adónijjá lázadását támogatta (vö. I. Kir. 2:26-27) és Cádókot egyedüli főpapnak ismerte el (vö. I. Kir. 2:35). A babilóniai fogság után ezt a papi vonalat újra helyreállították Jósuában vagy Jesuában (vö. Hag. 1:1). Ezt a lévita családot arra választották ki, hogy igazgassák, kormányozzák a templomot. Később, azokat, akik ebből a papi hagyományból származtak és ezek támogatóit hívták szadduceusoknak.
- B. Egy Kr. u. 9. századi rabbinikus hagyomány (Aboth Nathan Rabbi) azt mondja, hogy Cádók a Sokho-i Antigonus tanítványa volt (Kr. e. 2. század). Cádók félreértette mentorának egyik híres mondását, amiben „a halál utáni jutalmak”-ról volt szó, és kialakította a teológiáját, ami tagadta a halál utáni életet, így aztán tagadta a test feltámadását is.
- C. Később a judaizmuson belül a szadduceusokat a Boethusiakkal azonosították. Boethus szintén a Sokho-i Antigonus tanítványa volt. Cádókhhoz hasonló teológiát dolgozott ki magának, ami szintén tagadta a halál utáni életet.
- D. A szadduceus kifejezés nem is fordul elő John Hyrcanus-ig (Kr. e. 135-104), amit Josephus idézett (vö. *A zsidók története* 13:10:5-6). *A zsidók története* 13:5:9-ben azt mondja Josephus, hogy „három gondolkodási irányzat” létezett: a farizeusok, a szadduceuseok és az esszénusok.
- E. Van egy ezzel szemben álló teória is, miszerint abból az időből származnak, amikor a Szeleukida vezetők megpróbálták hellenizálni a papságot IV. Antiokhosz Epiphanész alatt (Kr. e. 175-163). A Makkabeus lázadás alatt egy új papságot alapítottak Simon Makkabeus (Kr. e. 142-135) és az ő leszármazottjai által (vö. I. Makk. 14:41). Lehetséges, hogy ezekkel az új hasmoneusi főpapokkal kezdődött el az arisztokrata szadduceusok ága. Ugyanezen idő alatt fejlődött ki a farizeusok csoportja is a Hasidim csoportból (azaz a „különállókából”, vö. I. Makk. 2:42; 7:5-23).
- F. Van egy modern feltételezés (T. W. Manson), hogy a szadduceus szó a görög *sundikoi* kifejezés átírása volt. Ez a kifejezés azokra a helyi hatalmon lévőkre utalt, akik érintkeztek a római hatalommal. Ez megmagyarázhatja, hogy miért voltak olyan szadduceusok, akik nem arisztokrata papok voltak, de mégis tagjai voltak a Szanhedrinnek.

II. Megkülönböztető hitelemek

- A. A hasmoneusi és a római időszakban ők voltak a zsidó élet szektái közül a konzervatív papi frakció
- B. Kifejezetten a templomi procedúrák, a protokoll, a rituálék és a liturgia érdekelte őket.
- C. Az írott Tórához ragaszkodtak (azaz I.-V. Mózes), mint tekintély, de a Szájhagyományokat elutasították (azaz a Talmudot).
- D. Így aztán nagyon sok olyan kialakult tant utasítottak el, amit a farizeusok nagyon is szerettek.
  1. a test feltámadása (vö. Máté 22:23; Márk 12:18; Lukács 20:27; ApCsel 4:1-2; 23:8)
  2. a lélek halhatatlansága (*A zsidók története* 18:1:3-4; *A zsidó háború* 2:8:14)

3. az angyalok bonyolult hierarchiájának létezése (vö. ApCsel 23:8)
  4. a „szemet-szemért” elvet (*lex talionis*) szó szerint vették, és a fizikai, valamint a halálbüntetést támogatták (a pénzbüntetés helyett)
- E. Egy másik terület, ami teológiai vitát szított, az a predestináció szemben a szabad akarattal témája volt. A Josephus által említett három csoportból:
1. az esszénusok a determinizmus bizonyos formáját bizonygatják
  2. a szadduceusok az emberi szabad akaratra helyezték a hangsúlyt (vö. *A zsidók története* 13:5:9; *A zsidó háború* 2:8:14)
  3. a Farizeusok e kettő között egy egyensúlyt próbáltak tartani
- F. Bizonyos értelemben a két csoport közötti konfliktus (azaz a szadduceusok és a farizeusok között) visszatükrözte a papok és a próféták között lévő ÓSZ-i feszültséget.

Egy másik feszültségforrás keletkezett abból a pusztán tényből, hogy a szadduceusok a földdel rendelkező köznemesi osztályt képviselték. Ők voltak az arisztokraták (vö. Josephus *A zsidók története* 13:10:6; 18:1:4-5; 20:9:1), míg a farizeusok és az írástudók voltak a tudósok és a kegyesek az országban élő emberek között. Ezt a feszültséget úgy is jellemezhetjük, mint a jeruzsálemi templom és az országban lévő többi helyi zsinagógák közti feszültség.

Egy másik feszültséget képviselhetett az a tény, hogy a szadduceusok elutasították a zoroasztrizmus farizeusi teológiára való befolyását. Például: jól kifejtett angeológia, YHWH és a Sátán közti dualizmus, és a halál utáni élet bonyolult nézete, ragyogó fizikai kifejezésekkel leírva. Ezek a végletek, amikbe az esszénusok és a farizeusok bocsátkoztak, bizonyos reakciókat váltott ki a szadduceusokban. Visszatértek a kizárólag Mózes elfogadásának konzervatív teológiai álláspontjára, hogy megpróbálják megakadályozni a többi zsidó csoport különböző spekulációit.

III. Információforrások

- A. A szadduceusokról Josephus a legfontosabb információforrás. Viszont az előítéleteit befolyásolta, hogy elkötelezte magát a farizeusok mellett, továbbá hogy az volt az érdeke, hogy a zsidó életről pozitív képet fessen a rómaiak számára.
- B. Egy másik információforrás a rabbinikus irodalom. Mindazonáltal itt is észrevehető egy elég erős előítélet. A szadduceusok tagadták a Szájhagyomány (azaz a Talmud) jelentőségét és tekintélyét. Ezek a farizeusi írások nyilvánvalóan negatív, valószínűleg eltúlzott színben tüntetik fel ellenségeiket (szalmabáb érvelés).
- C. A szadduceusok egyetlen saját írása sem maradt fenn. Jeruzsálem és a templom Kr. u. 70-ben történt elpusztításával minden dokumentum és a papi elit befolyása megsemmisült.

A területi békét szerették volna fenntartani, és az egyetlen mód, ahogy ezt el tudták érni az első században az volt, hogy együttműködtek Rómával (vö. János 11:48-50).

4:2

NASB, NKJV „bosszankodtak”

NRSV „nagyon zavarta őket”

TEV „zavarta őket”

NJB „borzasztóan zavarta őket”

Ez a ritka görög kifejezés (itt JELENIDEJÚ KÖZÉPIGEI MELLÉKNÉVI IGENÉV) azt jelenti, hogy „valamin keményen dolgozni”. Az ApCselben ezen kívül csak még egy helyen található meg (16:18). Sem a Szeptuagintában sem pedig az Egyiptomi Koiné papiruszokban nem található.

A szadduceus vezetőséget bosszantotta, hogy a keresztény vezetők Jézus nevében tanították a tömegeket a templomban, és hogy a feltámadását hirdették (amit ugye a szadduceusok tagadtak, ugyanúgy, mint a feltámadás teológiai fogalmát úgy általában). A 2. vers megfogalmazása miatt az

is lehetséges, hogy az apostolok nem csak Jézus feltámadását bizonygatták, hanem teljes egészében az összes hívő feltámadását (vö. I. Kor. 15). A halál nem csak egy hívőt veszített el, hanem minden hívőt!

4:3 „ezek” A 2. versben Péterre, Jánosra és lehet, hogy a meggyógyult bénára is utal. A 3. versben ez a szó a papokra és a templomi őrségre utal.

■ **„elfogták őket”** Ennek a görög IGÉNEK széleskörű jelentéstani területe van, de Lukács gyakran használja ebben az értelemben a letartóztatásra (vö. Lukács 20:19; 21:12; ApCsel 5:18; 12:1; 21:27).

■ **„másnapig”** A zsidó törvény megtiltotta, hogy alkonyat után kihallgatást tartsanak. A vezetők azt akarták, hogy a prédikálás/tanítás véget érjen, mégpedig azonnal. Így aztán bebörtönözték őket valamikor éjszaka a templom területén, ellentétben a nyilvános börtönnel (vö. 5:18).

4:4 „de azok közül akik hallgatták ... sokan hittek” Mind két IGENÉV AORISZTOSZI idejű. A hit a hallással kezdődik (vö. Róma 10:17). Az evangélium hallása (a Lélek segítségével, János 6:44,65; 16:8-11) az evangéliumban való hitet eredményez. Lásd Különleges Téma: Görög igeidők használata az üdvösségre a 2:40-ben.

■ **„a hívő férfiak száma mintegy ötezerre emelkedett”** Figyeld meg, hogy ez a szám nem foglalja magában a nőket és a gyerekeket. Az ÚSZ-ben gyakran van utalás arra, hogy az apa hite kiterjedt és magában foglalta az egész családot (vö. 11:14; 16:15,31,33). A felső szobában lévő csoport körülbelül 120 emberből állt. Pünkösdkor 3000-rel nőtt a létszámuk (vö. 2:41); most a hívők száma elérte az 5000-t! A jeruzsálemi gyülekezet elég gyorsan növekedett!

SZÖVEG: 4:5-12

⁵Másnap összegyűltek Jeruzsálemben a vezetők, a vének és az írástudók; ⁶Annás a főpap, Kajafás, János, Sándor és a főpapi család valamennyi tagja. ⁷Középre állították és vallatták őket: "Milyen hatalommal, vagy kinek a nevében tettétek ti ezt?" ⁸Ekkor Péter, megtelve Szentlélekkel, így szólt hozzájuk: "Népünk vezetői, Izráel vénei! ⁹Ha minket ma egy beteg emberen gyakorolt jótett felől vallattok, hogy mitől gyógyult meg, ¹⁰vegyétek tudomásul valamennyien, Izráel egész népével együtt, hogy a názáreti Jézus Krisztus neve által, akit ti megfeszítettetek, akit Isten feltámasztott a halálból: ő általa áll ez előttetek egészségesen. ¹¹Ez lett a sarokkő, amelyet ti, az építők, megvetettetek, ¹²és nincsen üdvösség senki másban, mert nem is adatott az embereknek az ég alatt más név, amely által üdvözülhetnénk."

4:5 „a vezetők, a vének és az írástudók” A Szanhedrin (azaz a Tanács, 5:21, Jeruzsálem környékéről; a vének Tanácsa, 22.5) hetven zsidó vezetőből állt. Ez volt a legmagasabb rangú politikai/vallásos testület (amit Róma engedélyezett) Jézus idejének judaizmusán belül. Ezsdrással és a „Nagy Zsinagóga férfiai”-val indult el ez a folyamat (mármint a zsidó hagyomány). Az ÚSZ-ben általában „az írástudók, a vének és a főpapok” kifejezéssel azonosítják őket (vö. Lukács 23:13; ApCsel 3:17; 4:5,8; 13:27).

KÜLÖNLEGES TÉMA: A SZANHEDRIN

- I. Információforrások
  - A. Az Újszövetség maga
  - B. Josephus Flavius: *A zsidók története*

C. A Talmud Misna része (azaz a Tractate „Szanhedrin”)

Sajnálatos módon az ÚSZ és Josephus nem ért egyet a rabbinikus írásokkal kapcsolatban, ami úgy tűnik, hogy azt támasztja alá, hogy két Szanhedrin volt Jeruzsálemben, egy papi (azaz a szadduceusi), amit a főpap irányított és a civil és bűnügyi igazságszolgáltatással foglalkozott, a másikat pedig a farizeusok irányították, ami a vallás és a hagyományok dolgával foglalkozott. Mindazonáltal a rabbinikus írások Kr. u. 200-ból származnak, és Jeruzsálem Titusz, a római hadvezér miatt Kr. u. 70-ben bekövetkezett bukása utáni kulturális helyzetet tükrözik vissza. A zsidók újraélesztették a vallásos életet egy Jamnia nevű városban, és később (Kr. u. 118. átköltöztették Galileába.

II. Fogalom-meghatározások

Ennek az igazságszolgáltatási csoportnak az azonosításában az okoz problémát, hogy számos néven ismerik. A Jeruzsálemben lévő zsidó közösségben lévő igazságszolgáltatási csoportok leírására számos kifejezést használtak.

- A. *Gerousia* – „szénátus” vagy „tanács”. Ez a legrégebbi kifejezés, amit a perzsa időszak vége felé használtak (vö. Josephus *A zsidók története* 12:3:3 és *II. Makkabeus* 11:27). Az ApCsel 5:21-ben Lukács a „Szanhedrinrel” együtt használja. Lehetséges, hogy ez volt az egyik módja annak, hogy a görögül beszélő olvasónak elmagyarázza a kifejezést.
- B. *Synedrion* – „Szanhedrin”. Ez egy szóösszetétel a következő szavakból: *syn* (együtt valakivel) és a *hedra* (ülni). Meglepő módon ez a kifejezés arámul fordult elő, de görög szót tükröz vissza. A Makkabeus időszak végére ez vált elfogadott kifejezéssé a zsidók Jeruzsálemben lévő legfelsőbb bíróságának megkülönböztetésére (vö. Máté 26:59; Márk 15:1; Lukács 22:66; János 11:47; ApCsel 5:27). Akkor van probléma, amikor a helyi igazságszolgáltatási tanácsokra is ugyanazt a terminológiát használják (helyi zsinagógai tanácsok), olyanokra, amik Jeruzsálemen kívül voltak (vö. Máté 5:22; 10:17).
- C. *Presbyterion* – „vének tanácsa” (vö. Lukács 22:66). Ez egy ÓSZ-i megkülönböztetés a törzsi vezetőkre. Mindazonáltal a jeruzsálemi legfelsőbb bíróságra való utalássá vált (vö. ApCsel 22:5).
- D. *Boulē* – Ezt a fogalmat, „tanács”, Josephus használta (*A zsidó háború* 2.16.2; 5.4.2), és nem az ÚSZ, ezzel számos igazságszolgáltatási testületet nevez meg: (1) a Római Szénátus; (2) helyi római bíróságok; (3) a Jeruzsálemben lévő zsidó legfelsőbb bíróság; és (4) helyi zsidó bíróságok. Arimátiai Józsefet is ennek a kifejezésnek az egyik formájával írja le, hogy tagja volt a Szanhedrinnek (a nagytanácsnak) (azaz *bouleutēs*, ami azt jelenti, hogy „tanácsos”, vö. Márk 15:43; Luk. 23:50).

III. Történelmi Fejlődés

Eredetileg Ezsdrás azt mondta, hogy állítsák fel a Nagy Zsinagógát (vö. Targum Énekek Éneke 6:1) a száműzetési időszak után, ami úgy tűnik, hogy Jézus idejének Szanhedrinjévé vált.

- A. A Misna (azaz a Talmud) feljegyezi, hogy két fő bíróság volt Jeruzsálemben (vö. Sanh. 7:1).
  1. Az egyik 70 (vagy 71) tagból állt (*Sand* 1:6 még azt is állítja, hogy Mózes állította fel az első Szanhedrint a IV. Mózes 11-ben, vö. IV. Mózes 11:16-25).
  2. Egy másik 23 tagból állt (de ez utalhat helyi zsinagógai bíróságra is).
  3. Néhány zsidó tudós úgy gondolja, hogy három 23 tagú Szanhedrin volt Jeruzsálemben. Amikor a három összeült, akkor a két vezetővel együtt alkották a „Nagy Szanhedrint”, aminek 71 tagja volt (*Nasi* és *Av Bet Din*).
    - a. egy papi (azaz a szadduceusok)
    - b. egy jogi (azaz a farizeusok)
    - c. egy arisztokrata (azaz a vének)

- B. A száműzetés utáni időszakban a visszatérő dávidi mag Zerubbábel volt és a visszatérő ároni mag pedig Józsué (*Jeshua*). Zerubbábel halála után a dávidi vonal nem folytatódott, így tehát a jogi palást kizárólagosan a papokra (vö. I. Makk. 12:6) és a helyi vénekre szállt (vö. Neh. 2:16; 5:7).
- C. Diodórosz feljegyzi (40:3:4-5) a hellenisztikus időszakban ezt a papi feladatkört az igazságszolgáltatási döntésekben.
- D. A Szeleukida időszakban is tovább folytatódik a papok részvétele a kormányzásban. Josephus a „nagy” III. Antiokhoszt (Kr. e. 223-187) idézi az *A zsidók története* 12:138-142-ben.
- E. Josephus *A zsidók története* 13:10:5-6; 13:15:5 szerint a papi hatalom tovább folytatódott a Makkabeusi időszak alatt is.
- F. A római időszak alatt Szíria kormányzója (azaz Gabinius, Kr. e. 57-55) öt regionális „Szanhedrint” állított fel (vö. Josephus *A zsidók története* 14:5:4; és *A zsidó háború* 1:8:5), de ezt Róma később (azaz Kr. e. 47-ben) eltörölte.
- G. A Szanhedrinnek politikai konfrontációja volt Heródezzel (*A zsidók története* 14.9.3-5) aki Kr. e. 37-ben megtorolta ezt, és a legfelsőbb bíróság legtöbb tagját megölette (vö. Josephus *A zsidók története* 14.9.4; 15.1.2).
- H. A római prokurátorok alatt (Kr. u. 6-66) Josephus elmondása szerint (*A zsidók története* 20.200,251) a Szanhedrin újra számottevő hatalommal és befolyással bírt (vö. Márk 14:55). Három olyan kihallgatás is van az ÚSZ-ben, ahol a Szanhedrin a főpap családja vezetésével szolgált igazságot.
  - 1. Jézus kihallgatása (vö. Márk 14:53-15:1; János 18:12-23,28-32).
  - 2. Péter és János (vö. ApCsel 4:3-6).
  - 3. Pál (vö. ApCsel 22:25-30).
- I. Amikor a zsidók Kr. u. 66-ban fellázdáltak, a rómaiak következképpen elpusztították a zsidó társadalmat és Jeruzsálemet Kr. u. 70-ben. A Szanhedrin végleg felbomlott, bár a farizeusok Jamniában megpróbálták visszahozni a legfelsőbb bíróságot (*Beth Din*) a zsidó vallásos életbe (de a polgári vagy politikai életbe nem).

IV. Tagság

- A. Az első megemlítése a jeruzsálemi felső bíróságnak a Bibliában a II. Krón. 19:8-11-ben van. A következő tagokból állt: (1) lévíták; (2) papok; és (3) a családfők (azaz a vének, vö. I. Makk. 14:20; II. Makk. 4:44).
- B. A makkabeusi időszak alatt (1) a szadduceusi papi családok és (2) helyi arisztokraták domináltak benne (vö. I. Makk. 7:33; 11:23; 14:28). Később ebben az időszakban az „írastudók” (mózesi törvénytudók, általában farizeusok) is csatlakoztak hozzájuk, valószínűleg Alexander Jannaeus felesége, Salomé által (Kr. e. 76-67). Azt is mondják róla, hogy a farizeusokat tette túlnyomó többségben uralkodó csoporttá (vö. Josephus *A zsidó háború* 1:5:2).
- C. Jézus korára a bíróság a következőkből állt:
  - 1. a főpap családjából
  - 2. helyi gazdag családok férfi tagjaiból
  - 3. és írastudókból (vö. 11:27; Lukács 19:47)

V. Igénybe vett források

- A. *Dictionary of Jesus and the Gospels* (Jézus és az evangéliumok szótára), IVP, 728-732 oldalak
- B. *The Zondervan Pictorial Encyclopedia of the Bible* (Zondervan képes enciklopédia a Bibliáról) 5. kötet 268-273 oldalak
- C. *The New Schaff-Herzog Encyclopedia of Religious Knowledge* (Az új Schaff-Herzog enciklopédia a vallásos ismeretről) 10. kötet 203-204 oldalak
- D. *The Interpreter's Dictionary of the Bible* (Az értelmező bibliai szótára) 4. kötet 214-218 oldalak

4:6 „Annás” Görögül a neve Hannas; Josephus Hannanos-nak hívja. Úgy tűnik, hogy a név a héber „irgalmas” vagy „kegyelmes” szóból származik (*hānān*).

Az ÓSZ-ben a főpapság egy életre szült és az Áron vérvonalában kellett maradnia. A rómaiak azonban politikai pozícióvá tették, amit egy lévita család vásárolt meg. A főpap irányította és tartotta kézben az Asszonyok udvarában az árusításokat. Az, hogy Jézus megtisztította a templomot, nagyon felbőszítette ezt a családot.

Josephus Flavius szerint Annás Kr. u. 6-14-ig volt főpap. Quirinius, Szíria kormányzója nevezte őt ki, és Valerius Gratus fosztotta meg címétől. Saját rokonai követték pozíciójában (5 fia és egy unokája). Kajafás (Kr. u. 18-36), a veje (vö. János 18:13) követte közvetlenül. Annás volt a valódi hatalom a tisztség mögött. János úgy festi le őt, mint az első ember, akihez Jézus odavitték (vö. 18:13, 19-22).

■ **„Kajafás”** Valerius Gratus, Judea helytartója nevezte ki főpapnak, Kr. u. 18-36-ig (vö. MS D, „*Iōnathas*”, Vö. NEB, NJB angol biblia fordítások).

■ **„János”** Ez lehet, hogy „Jonatánra” utal, akiről Josephus azt mondja, hogy Annás egyik fia volt, és Kr. u. 36-ban, Kajafás után lett főpap. Mindazonáltal a UBS⁴ „*Iōannēs*” nevet említ (azaz János) A jelzéssel (ami szinte teljesen biztos valós forrás); még a REB is „Jánosig” megy vissza.

■ **„Sándor”** Semmit nem tudunk erről a férfiről, de Jánoshoz hasonlóan valószínűleg Annás családjának volt a tagja, vagy a szadduceusi párt egyik vezető tagja volt.

4:7 „Középre állították” A Szanhedrin tagja egy félkör alakú emelvényen ültek.

■ **„vallatták őket”** Ez egy BEFEJEZETLEN IGEIDŐ, ami vagy azt jelenti, hogy (1) a múltban lezajlott folyamatos cselekmény, vagy (2) egy cselekmény kezdete.

■ **„Milyen hatalommal, vagy kinek a nevében”** Burkoltan arra célozgattak, hogy a gyógyítást mágikus erő által tették (vö. 19:13). Ugyanezt a trükköt próbálták meg használni Jézussal kapcsolatban is (vö. Lukács 11:14-26; Márk 3:20-30). Nem tagadhatták le a csodákat, így megpróbálták megtámadni, kétségbe vonni a módszert, vagy a hatalmat, ami által tették azokat.

4:8 „megtelve Szentlélekkel” A Szentlélek volt az apostolok számára a bölcsesség és a bátorság forrása (vö. Lukács 12:11-12; 21:12-15). Ne feledd el, hogy ez ugyanaz az ember volt, aki egy pár nappal ezelőtt megtagadta az Urat pusztá félelemből (vö. 4:13). Figyeld meg, hogy Péter „megtelt” (vö. 2:4; 4:8,31). Ez azt mutatja, hogy ez egy ismétlődő megtapasztalás volt (vö. Ef. 5:18). Teljesebb jegyzetét lásd a 2:4-et és a 3:10-et.

4:9 „Ha” Ez ELSŐ TÍPUSÚ FELTÉTELES mondat, ami a szerző céljai miatt igaznak tűnik.

■ **„ha ... felől vallattok”** Ez a görög fogalom szó szerint azt jelenti, hogy „bíróság által megvizsgálva” (vö. 12:19; 24:8; 28:18; Lukács 23:14). Bérei zsidók használták ezt a kifejezést, akik azért tanulmányozták az Írásokat, hogy meglássák, hogy Pál helyesen értelmezte-e azokat (vö. 17:11).

■ **„egy beteg emberen gyakorolt jótett”** Péter megerősítette ennek a hivatalos eljárásnak a helytelenségét, ami ilyen borzalmas keretek között zajlott egy csodálatos gyógyulás és irgalom miatt. Inkább Istent kellene dicsérniük!

■ **„hogy mitől gyógyult meg”** Ez BEFEJEZETT PASSZÍV KIJELENTÉS, ami teljes egészséget és lábainak helyreállítását jelentette.

4:10 „vegyétek tudomásul valamennyien, Izrael egész népével együtt” Ez BEFEJEZETT AKTÍV FELSZÓLÍTÁS. A Lélek felbátorította Pétert. Nem félemlítette meg az igazságszolgáltatási rendszer. Ezek a vezetők nem tudták Krisztust a sírban tartani, és nem tagadhatták le azt a meggyógyult férfit, aki előttük állt!

■ **„a názáreti Jézus Krisztus neve által”** Péter ráharap a kérdésekre, és pontosabban megválaszolja, hogy hogyan is történt a csoda. Lásd Különleges Téma: Jézus a názáreti a 2:22-ben.

■ **„akit ti megfeszítettetek”** Ez volt a nyilvánvaló igazság. Kikövetelték a halálát. Figyeld meg a „ti” névmást a 11. versben is, ami szintén a bűnösségüket erősíti meg.

■ **„akit Isten feltámasztott”** Az ŰSZ megerősíti, hogy a Szentháromság mind három személye aktívan részt vett Jézus feltámadásában: (1) Lélek, Róma 8:11; (2) Jézus, János 2:19-22; 10:17-18; és (3) Atya, ApCsel 2:24,32; 3:15,26; 4:10; 5:30; 10:40; 13:30,32,34,37; 17:31; Róma 6:4,9. Ez annak a megerősítése, hogy Jézus élete és Istenről szóló tanításai igazak voltak, továbbá megerősítette az Atya teljes elfogadását Jézus helyettesítő áldozatával kapcsolatban. Ez volt a Kerygma (azaz az ApCselben lévő prédikációk) legfőbb aspektusa.

■ **„őáltala áll ez előttetek”** Ez egy szójáték az „áll” szóval. A sánta feláll, és ott áll előttük.

4:11 Ez egy idézet a Zsoltárok 118:22-ből, de nem a maszoréta szövegből vagy a Szeptuagintából (vö. Ef. 2:20; I. Péter 2:4). Jézus magára használja ezt a Márk 12:10-ben és a Lukács 20:17-ben, a Szeptuagintából idézve. Jelentőségteljesé teszi az elutasított Messiásról szóló beteljesült ŰSZ-i próféciát, aki Isten Izraelre és az egész világra vonatkozó, örökkévaló megváltási tervének szíve közepévé válik. Ez egy sokkoló kijelentés volt ezek számára a zsidó vezetők számára (vö. I. Tim. 2:5).

■
NASB   **„a legfőbb sarok kő”**
NKJV   **„a legfőbb sarokkő”**
NRSV, NJB   **„a sarokkő”**
TEV   **„a kő ... minden között a legfontosabb”**

KÜLÖNLEGES TÉMA: SAROKKŐ

I. ŰSZ-i használata

- A. Az olyan kő, ami egy tartós darab volt, s ami jó alapot jelentett, YHWH-t írta le (vö. Zsolt. 18:1 [Károliban: 18:2]).
- B. Majd Messiási címmé fejlődött (vö. I. Mózes 49:24; Zsolt. 118:22; Ézs. 28:16).
- C. YHWH-től származó, a Messiás által kijelentett ítéletet jelentett (vö. Ézs. 8:14; Dán. 2:34-35, 44:45).
- D. Majd később építési metaforává vált.
  1. alapkö, amit először fektetnek le, biztos helyen állt, és meghatározta az épület további részének irányát, és amit sarokkőnek is hívtak.
  2. utalhat az utolsó köre is, amit utoljára tesznek le, és a falakat tartja össze (vö. Zak. 4:7; Ef. 2:20,21), amit „sisakkőnek” hívtak és a héber *rush* (azaz fej) szóból származik.
  3. Továbbá „alappillérnek”, vagy „a boltozat záró kövének” is nevezték, ami az ajtó feletti boltozat középső köve volt, és az egész fal súlya rajta nyugodott.

II. ÚSZ-i használata

- A. Jézus számos alkalommal idézi a 118. zsoltárt magára utalva vele (vö. Máté 21:41-46; Márk 12:10-11; Lukács 20:17).
- B. Pál a 118. zsoltárt azzal kapcsolatban használja, hogy a hitetlen, lázadó Izrael elutasítja YHWH-t (vö. Róma 9:33).
- C. Pál is használja a „sisakkő” kifejezést az Ef. 2:20-22-ben Krisztusra utalva vele.
- D. Péter is használja ezt a fogalmat Jézusra az I. Péter 2:1-10-ben. Jézus a sarokkő, és a hívők az élő kövek (azaz a hívők, mint templomok, vö. I. Kor. 6:19), rá épültek (Jézus az új templom, vö. Márk 14:58; Máté 12:6; János 2:19-20).

A zsidók elutasították reménységük alapját, amikor elutasították Jézust, mint Messiást.

III. Teológiai Megállapítások

- A. YHWH megengedte Dávidnak/Salamonnak hogy templomot építsen. Azt mondta nekik, hogy ha megtartják a szövetséget, akkor megáldja őket és velük lesz, de ha nem, akkor a templomot le fogják rombolni (vö. I. Kir. 9:1-9)!
- B. A rabbinikus judaizmus a formaságokra és a rituálékra összpontosított, és a hit személyes aspektusát elvetették (ez nem egy általánosító kijelentés, voltak istenfélő rabbik). Isten egy naponkénti, személyes, istenfélő kapcsolatot szeretne azokkal, akiket Ő megteremtett a Saját képmására (vö. I. Mózes 1:26-27). A Lukács 20:17-18 rémisztő szavakat tartalmaz az ítéletről.
- C. Jézus a templom fogalmát használta, hogy képviselje az Ő fizikai testét. Ez folytatódik, és a személyes fogalmát kiterjeszti. A YHWH-val való kapcsolathoz kulcsfontosságú a Jézusba, mint Messiásba vetett hit.
- D. Az üdvösség célja, hogy hogy helyreállítsa Isten képét az emberekben, hogy az Istennel való kapcsolat lehetséges legyen. A kereszténység célja a Krisztushoz való hasonlatosság a jelenben. A hívőknek élő kövekké kell lenniük, amelyek Krisztusra épültek és amelyeket Róla mintáztak (az új templom).
- E. Jézus a hitünk alapja, és hitünk sisakköve (azaz az Alfa és az Omega). Másrésről viszont a botránkozás köve is. Ha Őt kihagyod, mindent elmulasztasz. Itt nincs aranyközéput!

4:12 „nincsen üdvösség senki másban” Elég erős DUPLA TAGADÁS található itt. Nincs üdvösség Ábrahámban vagy Mózesben (vö. János 14:6; I. Tim. 2:5). Micsoda sokkoló állítás! Eléggé korlátozó, de ugyanakkor nagyon is nyilvánvaló, hogy Jézus hitte azt, hogy csak is egy Vele való személyes kapcsolat által ismerheti valaki Istent. Péter ezt bátran hirdeti ennek az elit zsidó vezetőségnek. Ezt gyakran hívták a kereszténység kizárólagosság botrányának. Itt nincs aranyközéput. Vagy ez az állítás igaz, vagy a kereszténység hamis!

■ **„mert nem is adatott az embereknek az ég alatt más név”** A MELLÉKNÉVI IGENÉV „adatott” BEFEJEZETT PASSZÍV időben van. Isten rendelte ezt el! Jézus az Ő válasza az emberiség szellemi szükségletére. Nincs B terv! A kereszténység kizárólagosságáról egy nagyon jó könyv: H. A. Netland, *Dissonant Voices: Religious Pluralism and the Question of Truth* (Disszonáns hangok: Vallásos pluralizmus és az igazság kérdése).

■ **„az embereknek”** Figyeld meg az egyetemesség elemét (vö. János 3:16; I. Tim. 2:5; II. Péter 3:9).

■ **„mely által üdvözülhetnénk”** Ebben a kifejezésben két IGENÉV van.

1. *dei*, JELENIDEJŰ AKTÍV KIJELENTŐ, „üdvözülhetnénk” (az angolban „üdvözülnünk kell”, a ford. megjegy.)
2. *sōthēnai*, AORISZTOSZI PASSZÍV FŐNÉVI IGENEVE a *sōzō* kifejezésnek.

A „megment” szónak két használata van az ÚSZ-ben.

1. fizikai megmenekülés (ÓSZ-i értelemben, vö. Máté 9:22; Márk 6:56; Lukács 1:71; 6:9; 7:50; ApCsel 27:20,31; Jakab 1:21; 2:14; 4:12; 5:20).
2. szellemi megmenekülés (ÚSZ-i használata, vö. Lukács 19:10; ApCsel 2:21,40,47; 11:14; 15:11; 16:30-31).

A béna mind a kettőt megtapasztalta. A vallási vezetőknek Jézusba kellett volna vetniük a bizalmukat, mint egyetlen reménységükbe, hogy elfogadást és bocsánatot nyerjenek! Az embereknek üdvözülniük kell, és Jézus az egyetlen út, hogy ez megtörténhessen. A 12. versben található ÓSZ-i idézet megmutatja, hogy mindig is ez volt Isten terve (vö. Ézs. 8:14-15; 28:14-19; 52:13-53:12).

SZÖVEG: 4:13-22

¹³Amikor látták, hogy milyen bátran beszél Péter és János, és felfogták, hogy ők írástudatlan és iskolázatlan emberek, elcsodálkoztak. Fel is ismerték őket, hogy Jézussal voltak, ¹⁴de mivel látták, hogy velük együtt ott áll a meggyógyult ember is, semmit sem szólhattak ellenük. ¹⁵Felszólították tehát őket, hogy menjenek ki a nagytanács elől, és így tanakodtak egymás között: ¹⁶„Mit tegyünk ezekkel az emberekkel? Mert hogy nyilvánvaló csoda történt általuk, azt tudja Jeruzsálem minden lakosa, és nem is tagadhatjuk. ¹⁷De hogy tovább ne terjedjen a nép között, fenyegezzük meg őket, hogy többé ne szóljanak az ő nevében egyetlen embernek se.” ¹⁸Miután tehát behívták őket, megparancsolták, hogy egyáltalán ne beszéljenek és ne tanítsanak Jézus nevében. ¹⁹Péter és János azonban így válaszolt nekik: „Igaz dolog-e az Isten szemében, hogy inkább rátok hallgassunk, mint Istenre: ítéljétek meg magatok; ²⁰mert nem tehetjük, hogy ne mondjuk el azt, amit láttunk és hallottunk.” ²¹Azok pedig, miután megfenyegették, elbocsátották őket, mivel semmi lehetőséget nem találtak arra, hogy megbüntessék őket, a nép miatt, mivel mindenki dicsőítette az Istent a történetekért, ²²ugyanis több mint negyven éves volt az az ember, akin a gyógyításnak ez a csodája történt.

4:13 „írástudatlan” Az *agrammatos* kifejezés, ami az „írni” szó az ALFA FOSZTÓKÉPZŐ-vel. Ez jelentheti, hogy (1) tudatlanok vagy iskolázatlanok voltak (vö. Moulton, Milligan, *Vocabulary* [Szótár], 6. oldal) vagy (2) azt, hogy nem tanultak rabbinikus iskolákban (vö. A. T. Robertson, *Word Pictures in the Greek New Testament* [Szóképek a görög Újszövetségben], 3. kötet, 52. oldal, és Louw és Nida, *Lexicon*, 1. kötet, 328. oldal).

■ **„iskolázatlan”** Ez az *idiōtēs* kifejezés, amit általában „laikusként” vagy „bizonyos területen iskolázatlanként” fordítanak. Eredetileg egy átlagos személyre utalt, aki egy vezetővel vagy szószólóval szemben állt. Majd később egy kívülállót jellemeztek ezzel a szóval, aki szemben állt egy csoport tagjával (vö. I. Kor. 14:16,23-24; II. Kor. 11:6).

Figyeld meg, hogy a különböző angol fordítások hogyan bánnak ezzel a kifejezéssel.

NASB, NKJV „írástudatlan és iskolázatlan emberek”

NRSV „írástudatlan és hétköznapi emberek”

TEV „hétköznapi emberek, iskolázottság nélkül”

NJB „írástudatlan laikusok”

■ **„elcsodálkoztak”** Ez egy BEFEJEZETLEN AKTÍV KIJELENTÉS (mint ahogy a következő két ige is). Vagy a cselekedet kezdetét jelzi, vagy egy ismétlődő, múltbeli cselekedetet (KIJELENTŐ MÓD). Lukács gyakran használja ezt szót (18 alkalommal a Lukács evangéliumában és ApCselben); általában, de nem mindig pozitív mellékjelentése van (vö. Lukács 11:38; 20:26; ApCsel 4:13; 13:41).

■ **„fel is ismerték őket, hogy Jézussal voltak”** Ez valójában bóknak számított. Jézus maga is iskolázatlan volt, ami a rabbinikus iskolákat illeti, mégis jól ismerte az Ószövetséget. Járt a zsinagóga iskolájába, mint ahogy az zsidó gyermek (ugyanúgy, mint Péter és János is) számára kötelező volt.

Ezek a vezetők felismerték Péter és János bátorságát és hatalmát. Ugyanezt látták Jézusban is.

4:14 Mindenki ismerte ezt a bénát, mert rendszeresen, minden nap ott ült a templom ajtajánál. De nem ült már többet! A templomban lévő tömeg nem tagadhatta ezt (vö. 16,22 versek).

4:15 Megkérték hármójukat, hogy menjenek el, miközben lehetőségeiket latolgatták, és a tagadási, valamint csalási stratégiájukat tervezgették (vö. 17-18 versek).

4:17-18 Ez volt a tervük! Ne beszéljete Jézusról többet, és ne segítsetek többet az Ő nevében az embereknek! S mi van azokkal az emberekkel, akik Istent dicsérték ezért a gyógyulásért (vö. 3:8-9; 4:16)?

4:19 „inkább” Ez egy ELSŐ TÍPUSÚ FELTÉTELES mondat, amit nem a valóságra használtak, hanem az érvelés miatt. Péter és János nem gondolták, hogy a parancsuk valós érvényű volt (vö. 5:28).

■ **„igaz”** Lásd Különleges Téma: Igazságosság a 3:14-ben.

■ **„ítéljétek meg magatok”** Ez egy AORISZTOSZI AKTÍV FELSZÓLÍTÁS. Saját szavaikkal, motivációikkal és cselekedeteikkel ítélték el magukat.

4:20 Péter és János megerősíti, hogy nem tagadhatják meg, amit megtapasztaltak és nem fogják abbahagyni ennek hirdetését!

4:21 „azok pedig, miután megfenyegették” Azon gondolkoztam, hogy mivel fenyegették meg őket? Jézust feltámadt a halálból. Ezt a férfit felállították az ágyából; mit akartak a vezetők Péterrel és Jánossal tenni?

■ **„mivel semmi lehetőséget nem találtak arra, hogy megbüntessék őket”** Lehetséges, hogy ez Lukács egyik célját jelezné, amiért írta ezt a könyvet. A kereszténység nem jelentett veszélyt Rómára, vagy Jeruzsálem békéjére. Még a Szanhedrin sem talált semmilyen fogást rajtuk, hogy elítélhessék vezetőit.

■ **„a nép miatt”** A Jeruzsálemben lévő szemtanúk, akik látták ezeket az eseményeket, a korai egyházat nagyon nagyra becsülték (vö. 2:47). A zsidó vezetők fenyegetve érezték magukat ettől a népszerűségtől (vö. 5:13,26).

SZÖVEG: 4:23-31

²³Amint elbocsátották őket, elmentek övéikhez, és elbeszélték, miket mondtak nekik a főpapok és a vének. ²⁴Amikor ezt meghallották, egy szívvel és egy lélekkel felemelték hangjukat az Istenhez, és így szóltak: "Urunk, te teremtetted az eget és a földet, a tengert és mindent, ami bennük van, ²⁵te mondtad atyánknak, a te szolgáltnak, Dávidnak szájával a Szentlélek által: Miért zúdultak fel a pogányok, és a nemzetek miért terveznek hiábavalóságot? ²⁶Felkeltek a föld királyai, és a fejedelmek megegyeztek az Úr ellen és az ő Felkentje ellen. ²⁷Mert a te szent Szolgád, Jézus ellen, akit felkentél, valóban megegyezett Heródes és Poncius Pilátus ebben a városban a pogányokkal és Izráel népével, ²⁸hogy

végrehajtsák mindazt, amiről kezed és akaratod előre elrendelte, hogy megtörténjék. ²⁹Most pedig, Urunk, tekints az ő fenyegetéseikre, és add meg szolgálóidnak, hogy teljes bátorsággal hirdessék igédet; ³⁰te pedig nyújtsd ki a kezedet gyógyításra, hogy jelek és csodák történjenek a te szent Szolgád, Jézus neve által." ³¹Amint könyörögtek, megrendült az a hely, ahol együtt voltak, megteltek mindnyájan Szentlélekkel, és bátran hirdették az Isten igéjét.

4:23 Visszamentek a felső szobába, hogy találkozzanak a tanítványokkal.

4:24 „egy szívvel és egy lélekkel” A szív és a lélek egysége jellemezte a korai egyházat (vö. 1:14; 2:46; 4:24; 5:12; 15:25). Ebben a légkörben, amikor a cél miatt egységben vannak, megtalálható a szellemi erő és az összpontosult cselekvés.

■ „Urunk” Ez a görög „*despota*” kifejezés, amiből az angol *despot* szó származik, magyarul azt jelenti, hogy kényúr, zsarnok. Olyan valakit jelölt, aki tökéletes hatalommal rendelkezett! Itt Istenre az Atyára utal (vö. Lukács 2:29 és Jel. 6:10). Jézusra is használják (vö. II. Péter 2:1 és Júdás 4).

■ „te teremtetted az eget és a földet, a tengert és mindent, ami bennük van” Lehetséges, hogy ez a II. Mózes 20:11-re való utalás. A 14:15-ben is idézi és ennek igazsága megjelenik a 17:24-ben is.

4:25 Ezen vers első felének több olvasata is létezik. A legrégebbi kéziratok, P⁷⁴, $\aleph$, A, és B már magában foglalják a kétértelmű változatot. Bár a pontos szórend ismeretlen, a szövegrész hangsúlya nyilvánvaló. A problémáról szóló teljesebb feljegyzésért és a teóriákról, hogy mi is történt itt, lásd Bruce M. Metzger, *A Textual Commentary on the Greek New Testament* (A görög Újszövetség szövegi kommentára) 321-323 oldal.

■ „Dávidnak szájával a Szentlélek által” Ez az ÓSZ ihletettségét erősíti meg. Ez egy idézet a Szeptuagintából, a Zsolt. 2:1-2 idézve, ami királyi Messiási zsoltár. A világi ellenállás várható, de ugyanúgy YHWH győzelme is.

Az ApCselben Lukács számos ÓSZ-i idézetet jegyez fel, hogy azok hogyan kapcsolódnak az evangéliumhoz.

1. Jóel 3:1-5 [Károliban: 2:28-32] az ApCsel 2:16-ban
2. Zsolt. 16:8-11 az ApCsel 2:25-ben
3. Ézsaiás 52:12-53:13 az ApCsel 3:18-ban
4. V. Mózes 18:15-20 az ApCsel 3:22-ben
5. I. Mózes 12:3; 22:18 az ApCsel 3:25-ben
6. Zsolt. 118:22 az ApCsel 4:11-ben
7. Zsolt. 2:1-2 az ApCsel 4:25-26-ban

A kereszténység nem valami újdonság, hanem az Ószövetség beteljesülése (vö. Máté 5:17-48).

■ „pogányok ... nemzetek ... királyai ... fejedelmek” Úgy tűnik, hogy a tanítványok rabbinikus szó asszociációt használtak a „fejedelmek” szóra. Bizonyos értelemben a Szanhedrint *Goyim*-nak (azaz pogányoknak) nevezték!

■ „felkeltek” Ez szó szerint az jelenti, hogy „valaki az orrán keresztül horkant”. Ez dölyfös arroganciát jelöl.

■ „az Úr ... az Ő felkentje” Figyeld meg, hogy mind YHWH-ról és a Messiásról is beszél. Meglepett, hogy nem idézték a Zsolt. 110:1-et!

Annyira nehéz monoteistának maradni és Krisztus teljes istenségét és a Lélek személyességét bizonygatni (vö. 25. vers). Mégis ez a három isteni, örökkévaló személy egymás utáni szövegrészekben tűnik fel az ÚSZ-ben. Ne feledd el, hogy az összes író, kivéve Lukácsot, monoteista zsidó keresztény. Valami radikális dolognak kellett történnie, hogy ezek az emberek egy hármasságot erősítsenek meg (ez az evangélium volt). A Szentháromságról szóló Különleges Témát lásd a 2:32-ben.

4:27 „A szent szolgálád, Jézus, akit felkentél. Figyeld meg a Messiási címekeket.

1. szent (vö. 3:14; 4:30)
2. szolga (*pais*, vö. 3:13,26; 4:25,27,30)
3. felkent (*chirō*, amiből a Krisztus származik, vö. Lukács 4:18; ApCsel 4:27; 10:38)

Ez a vers számos különböző módon megerősíti, hogy Jézust YHWH küldte el és hatalmazta fel. Jézus Isten eredeti terve, a megváltásra és a helyreállításra kiválasztott módja (vö. 28. vers).

KÜLÖNLEGES TÉMA: A FELKENETÉS/MEGKENÉS A BIBLIÁBAN

- A. Használták szépszétre (vö. V. Mózes 28:40; Ruth 3:3; II. Sám. 12:20; 14:2; II. Kor. 28:1-5; Dán. 10:3; Ámós 6:6; Mik. 6:15)
- B. Használták vendégfogadásnál (vö. Zsolt. 23:5; Lukács 7:38, 46; János 11:2)
- C. Használták gyógyításra (vö. Ézs. 61:1; Jer. 51:8; Márk 6:13; Lukács 10:34; Jakab 5:14) [az Ezék. 16:9-ben higiénias eszközként használták]
- D. Használták a temetésre való felkészülésnél (vö. I. Mózes 50:2; II. Krón. 16:14; Márk 16:1; János 12:3,7; 19:39-40)
- E. Használták vallási értelemben is (tárgyként, vö. I. Mózes 28:18, 20; 31:13 [oszlop], II. Mózes 29:36 [az oltár]; II. Mózes 30:36; 40:9-16; III. Mózes 8:10-13; IV. Mózes 7:1 [a sátor])
- F. Használták vezetők beiktatására
  1. Papoknál
    - a. Áron (vö. II. Mózes 28:41; 29:7; 30:30)
    - b. Áron fiai (vö. II. Mózes 40:15; III. Mózes 7:36)
    - c. általános kifejezésként vagy címként (vö. IV. Mózes 3:3; III. Mózes 16:32)
  2. Királyoknál
    - a. Isten által (vö. I. Sám. 2:10; II. Sám. 12:7; II. Kir. 9:3,6,12; Zsolt. 45:8; 89:21)
    - b. a próféták által (vö. I. Sám. 9:16; 10:1; 15:1,17; 16:3,12-13; I. Kir. 1:45; 19:15-16)
    - c. a papok által (vö. I. Kir. 1:34,39; II. Kir. 11:12)
    - d. a vének által (vö. Bírák 9:8,15; II. Sám. 2:7; 5:3; II. Kir. 23:30)
    - e. Jézusra, mint Messiási királyra (vö. Zsolt. 2:2; Lukács 4:18 [Ézs. 61:1]; ApCsel. 4:27; 10:38; Zsid. 1:9 [Zsolt. 45:7])
    - f. Jézus követőire (vö. II. Kor. 1:21; I. János 2:20, 27 [*chrisma*])
  3. valószínűleg prófétákra is (vö. Ézs. 61:1)
  4. az isteni szabadítás hitetlen eszközeinél
    - a. Círus (vö. Ézs. 45:1)
    - b. Tírusz Királya (vö. Ezék. 28:14)
  5. a „Messiás” kifejezés azt jelenti, hogy „a Felkent”

■ „a te szent szolgálád ellen ... ebben a városban” Itt van egy lista Jézus jeruzsálemi ellenségeiről.

1. Heródes, a kijelölt római uralkodója Palesztinának, aki idumeai volt
2. Poncius Pilátus, Palesztina római közigazgatási vezetője
3. a pogányok, ami utalhat a római hadseregre, vagy a prozelita zsidókra
4. „Izrael népe”, ami a zsidó hatóságokra és a zsidó tömegre utalhat, akik azt kérték, hogy

Barabbást engedjék el és Jézust feszítsék keresztre

4:28 „kezed és akaratod előre elrendelte, hogy megtörténjék” Isten már a teremtés előtt elkészítette a megváltás tervét (vö. Máté 25:34; János 17:24; Ef. 1:4; I. Péter 1:20; Jel. 13:8; ApCsel 2:13; 3:18; 13:29). Krisztus ezen ellenségei csak azt hajtották végre, amit Isten akart, hogy végrehajtsanak. Jézus azért jött, hogy meghaljon (vö. Márk 10:45). Az a kifejezés, hogy „előre elrendelte” az „előtte” ELÖLJÁRÓSZÓ és a „korlátot szabni” szóösszetétele (vö. Róma 8:29,30; I. Kor. 2:7; Ef. 1:5,11).

Az ÚSZ-ben lévő igerészek, amelyek meghatározzák a predestinációt a következők: Róma 8:28-30; Róma 9; és Ef. 1:3-14. Ezek a szövegek nyilvánvalóan kifejezik, hogy Isten szuverén. Ő minden dolgot teljes mértékben az irányítása alatt tart, beleértve az emberi történelmet is. Van egy előre eltervezett megváltási terv, ami az idő folyásával kimunkálódik. Mindazonáltal ez a terv nem önkényes vagy szelektív. Nem csak Isten szuverenitására vagy előre tudására alapszik, hanem az Ő soha nem változó szerető természetén, kegyelmén, és a meg nem érdemelt kegyelmén.

Nagyon vigyáznunk kell a nyugati (amerikai) individualizmusunkra, vagy az evangelizációs buzgalmunkra, hogy ne hogy kiszínezzék ezt a csodálatos igazságot. Az ellen is védekeznünk kell, hogy ne hogy belevezzünk a történelmi, teológiai konfliktusokba, ami Szent Ágoston és Pelagiusz, vagy a kálvinizmus és az arminianizmus között húzódott.

A predestináció nem egy olyan tan, ami korlátozni akarná Isten szeretetét, kegyelmét és irgalmát, és nem is akar senki kizárni az evangéliumból. Az lenne a célja, hogy megerősítse a hívőket azáltal, hogy formálja világnézetüket. Isten szeretete az egész emberiségnek szól (vö. I. Tim. 2:4; II. Péter 3:9). Isten minden dolog irányítását a kezében tartja. Ki vagy mi választhat el minket Tőle (vö. Róma 8:31-39)? A predestináció egy vagy két életszemléleti módot formál. Isten az egész emberi történelemre jelenidőben tekint. Az emberek időhöz vannak kötve. A mi perspektívánk és mentális képességeink korlátozottak. Nincs ellentmondás Isten szuverenitására és az emberiség szabad akarata között. Ez egy szövetséges szerkezet. Ez egy másik példa arra, hogy a bibliai igazságokat ellentmondó, feszültségekkel teli párokban jelenítették meg. A bibliai tanokat más perspektívából jelenítették meg. Elég gyakran ellentétesnek tűnnek. Az igazság az, hogy egyensúly van a látszólagosan ellentmondó párok között. Nem szabad eltávolítani a feszültséget az által, hogy az egyik igazságot eltávolítjuk a párokból. Nem szabad elválasztanunk egy bibliai igazságot sem és egyedül egy egységként kezelni.

Azt is fontos hozzátenni, hogy a kiválasztás célja nem csak az, hogy a mennybe kerüljünk, amikor meghalunk, hanem a jelenben való Krisztushoz való hasonlatosság is (vö. Ef. 1:4; 2:10)! Arra lettünk kiválasztva, hogy „szentek és hibátlanok” legyünk. Isten úgy döntött, hogy megváltoztat minket, hogy mások láthassák a változást, és hogy hittel válaszoljanak Istenre Krisztusban. A predestináció nem egy személyes kiváltság, hanem egy szövetséges felelősség! Arra lettünk megmentve, hogy szolgáljunk!

4:29 „hirdessék igédet” Ez JELENIDEJŰ AKTÍV FŐNÉVI IGENÉV. Ez egy imádság a folyamatos bátorságért (vö. Ef. 6:19; Kol. 4:3) és az ihletettség megerősítéséért (vö. II. Tim. 3:15-17).

■
NASB „teljes magabiztossággal”
NKJV, NRSV
TEV „teljes bátorsággal”
NJB „teljes félelem nélkül”
Lásd a következő Különleges Témát.

KÜLÖNLEGES TÉMA: MERÉSZSÉG, BÁTORSÁG (*PARRĒSIA*)

Ez a görög kifejezés egy összetett szó, két szóból áll: „minden” (*pan*) és a „beszéd” (*rhēsis*). A szólásnak ez a szabadsága vagy bátorsága gyakran társult azzal a mellékértelemmel, hogy az elutasítás közepette is bátornak lenni (vö. János 7:13; I. Thessz. 2:2).

János írásaiban (13 alkalommal használta) gyakran jelzi a nyilvános felszólalást (vö. János 7:4, ezenkívül Pál írásaiban is: Kol. 2:15). Bár néha egyszerűen csak annyit jelent, hogy „nyíltan” (vö. János 10:24; 11:14; 16:25, 29).

Az ApCselben az apostolok ugyanolyan módon szólják Jézus üzenetét (bátorsággal), ahogyan Jézus is beszélt az Atyáról és az Ő terveiről és ígérteréről (vö. ApCsel. 2:29; 4:13,29,31, 9:27-28; 13:46; 14:3; 18:26; 19:8; 26:26; 28:31). Pál is azt kérte, hogy imádkozzanak érte, hogy bátran hirdesse az evangéliumot (vö. Ef. 6:19; I. Thessz. 2:2) és hogy megélje az evangéliumot (vö. Fil. 1:20).

Pál eszkatologikus reménysége Krisztusban bátorságot és magabiztosságot adott neki, hogy ebben a jelenlegi gonosz világban hirdesse az evangéliumot (vö. II. Kor. 3:11-12). Abban is bizonyossága volt, hogy Jézus követői helyénvalóan fognak viselkedni (vö. II. Kor. 7:4).

Ennek a kifejezésnek van egy további aspektusa is. A Zsidókhöz írt levél nagyon egyedi módon arra használja, hogy legyen bátorságunk Krisztusban, hogy Isten elé járuljunk és beszéljünk is Hozzá (vö. Zsid. 3:6; 4:16; 10:19,35). A hívők tökéletesen elfogadottak és szívésen látottak az Atyával való bensőséges kapcsolatban a Fiún keresztül!

4:30 „te pedig nyújtsd ki a kezedet gyógyításra” Ez egy antropomorf kifejezés volt, amit arra használtak, hogy leírják vele azt, hogy Isten kijelentette együttérzését és hatalmát. A jelek azért voltak, hogy megerősítsék az evangélium üzenetét. Ez az üzenet radikálisan különbözött attól, amit egész életükben a zsinagógában hallottak.

4:31 „megrendült az a hely, ahol együtt voltak” Isten ezeket a szemtanúkat erejének és jelenlétének egy másik fizikai megjelenésű jelével bátorította, ugyanúgy, mint tette azt Pünkösdkor. Azt a szót, ami itt áll, arra a szélre használták, ami a hajókat fújta.

■ **„megteltek mindnyájan Szentlélekkel”** Figyeld meg, hogy itt újra mindannyian megteltek vele (vö. 2:4; 4:8,31; 9:17; 13:9,52). Ez a betöltekezés azért adatott, hogy bátran hirdessék az evangéliumot. Figyeld meg azt is, hogy a nyelveken szólást nem említi itt meg. Az ApCselben, mikor a nyelveken szólást említik, akkor általában azt evangelizációs szövegkörnyezetben teszik, hogy kulturális-etnikai vagy/és földrajzi határokat léphessen át.

SZÖVEG: 4:32-35

³²A hívők egész gyülekezete pedig szívében és lelkében egy volt. Senki sem mondott vagyonából bármit is a magáénak, hanem mindenük közös volt. ³³Az apostolok pedig nagy erővel tettek bizonyosságot az Úr Jézus feltámadásáról, és nagy kegyelem volt mindnyájukon. ³⁴Nem volt közöttük egyetlen szűkölködő sem, mert akiknek földjük vagy házuk volt, eladták azokat, az eladott javak árát pedig elhozták, ³⁵és letették az apostolok lába elé, azután szétosztották mindenkinek úgy, ahogyan szüksége volt rá.

4:32 „A hívők egész gyülekezete pedig szívében és lelkében egy volt” A hívők közti egység szelleme (vö. 1:14) azt az egységet tükrözte vissza, ami a Három-egy Isten között létezett (vö. Ef. 4:4-6). Ugyanezeket a szavakat használta Márk a 12:30-ban, hogy visszatükrözze az V. Mózes 6:4-5-ben lévő első parancsolatot.

■ **„mindenük közös volt”** Úgy éreztek egymás iránt, és úgy is viselkedtek, mintha egy család lennének. Ez volt az egyház első próbálkozása arra nézve, hogy anyagilag támogasson egy szolgálatot. Önkéntes alapon működött és kölcsönös volt, nem pedig kötelező. A motiváció a szeretet és a törődés volt, nem pedig a kormányzat vagy a társadalmi egyensúlyba megteremtése!

4:33 „tettek bizonyoságot ... feltámadásáról” Ez volt üzenetük központi igazsága (vö. I. Kor. 15). Jézus él!

■ **„és nagy kegyelem volt mindnyájukon”** Pál leveleiből tudjuk, hogy később ez a gyülekezet nagyon elszegényedett (vö. Róma 15:3; Gal. 2:10). A bővelkedő kegyelemnek, ugyanúgy, mint a bővelkedő életnek (vö. János 10:10) nem túl sok köze van az anyagi dolgokhoz. Figyeld meg, hogy ez a bővelkedés mindannyiukon rajta volt, nem csak a vezetőkön, vagy azokon, akik valamilyen bizonyos ajándékot birtokoltak, vagy azokon, akik egy bizonyos társadalmi-gazdasági ranggal bírtak.

4:34 Az egyház felelősséget érzett egymás iránt. Azok, akiknek volt, szabadon adakoztak azok felé, akik szükségben voltak (vö. 35. vers). Ez nem kommunizmus, hanem cselekedetben megnyilvánuló szeretet.

4:35 „letették az apostolok lába elé” Ez egy kulturális idióma ami azt jelenti, hogy valamit adsz a másoknak. Pénzüket és dolgaikat az apostolok lábai elé tették, mert életüket Jézus lába elé helyezték.

■ **„azután szétesztették”** Ez egy BEFEJEZETLEN PASSZÍV KIJELENTÉS, ami egy múltban történt folyamatos cselekedetre utal.

■ **„mindenkinek úgy, ahogyan szüksége volt rá”** Van egy érdekes megjegyzés a következő könyvben, Klein, Blomberg és Hubbard: *Introduction to Biblical Interpretation* (Bevezetés a Biblia értelmezéséhez) a 451–453. oldalon, hogy Marx nyilatkozatában van két idézet is az ApCselből:

1. „aszerint, amint kinek-kinek módjában állt” – 11:29
2. „mindenkinek úgy, ahogyan szüksége volt rá”

A hermeneutikai probléma az, hogy a modern kori emberek úgy próbálják használni a Bibliát, hogy az azt támassza alá, amit az soha nem mondott vagy jelentett. A Biblia nem jelenthet valami olyat a számunkra, amit soha nem jelentett az eredeti olvasónak/hallgatóságnak. A szöveget alkalmazhatjuk saját kulturális és anyagi helyzetünkre, de ez az alkalmazásunk elválaszthatatlanul kell, hogy kapcsolódjon az eredeti szerző mondanivalójához. Minden bibliai szövegnek csak egyetlen egy jelentése van, de nagyon sok alkalmazása vagy jelentősége.

SZÖVEG: 4:36-37

³⁶József például, akinek az apostolok a Barnabás melléknevet adták, ami azt jelenti: Vigasztalás fia, egy ciprusi származású lévita, ³⁷mivel földje volt, szintén eladta, elhozta a pénzt, és letette az apostolok lába elé.

4:36 „József ... ciprusi származású lévita” Az Ószövetség megtiltotta a papoknak, hogy földet birtokoljanak, de a római hatóságok nagyon sok dolgot megváltoztattak Palesztinában.

■ **„akinek az apostolok a Barnabás melléknevet adták, ami azt jelenti: Vigasztalás fia”** Ez a legnépszerűbb jelentése a „Barnabás”-nak. Arámul az jelenti „a prófécia fia”. Pál barátja és missziós társa volt. Eusebiosz, egy korai egyháztörténész azt mondja, hogy a Lukács 10-ben előforduló hetven tanítvány egyike volt.

KÜLÖNLEGES TÉMA: BARNABÁS

I. Az ember

- A. Cipruson született (ApCsel 4:36)
- B. Lévi törzséből származott (ApCsel 4:36)
- C. beceneve, melléneve a „bátorítás fia” volt, (ApCsel 4:36; 11:23)
- D. a jeruzsálemi gyülekezet tagja volt (ApCsel 11:22)
- E. a prófétálás és a tanítás lelki ajándéka adatott neki (ApCsel 13:1)
- F. apostolnak hívják (ApCsel 14:14)

II. Szolgálat

A. Jeruzsálemben

- 1. eladta földterületét, és az összes pénzt az apostoloknak adta, hogy segítsenek a szegényeken (ApCsel 4:37)
- 2. vezető volt a jeruzsálemi gyülekezetben (ApCsel 11:22)

B. Pállal

- 1. Ő volt az egyike azoknak az embereknek, akik először elhitték, hogy Pál megtérése valódi volt (ApCsel 9:27)
- 2. Elment Tarzuszba, hogy megkeresse Pált, hogy elhívja, segítsen az Antiókhiaiban lévő új gyülekezetben (ApCsel 11:25-26)
- 3. Az Antiókhiaiban lévő gyülekezet elküldte Barnabást és Sault a jeruzsálemi gyülekezetbe a szegényeknek szóló adományokkal (ApCsel 11:29-30).
- 4. Barnabás és Pál elindultak első missziós útjukra (ApCsel 13:1-3)
- 5. Barnabás volt a csapatvezető Cipruson (saját otthonában), de hamarosan Pál vezetőségét ismerték el (vö. ApCsel 13:13)
- 6. Beszámoltak a jeruzsálemi gyülekezetben, hogy megmagyarázzák és dokumentálják a pogányok közötti missziós munkájukat (vö. ApCsel 15, a jeruzsálemi gyűlésnek hívták)
- 7. Barnabás és Pál első alkalommal különböztek össze a zsidó étkezési szokások és a pogány közösséggel kapcsolatban, amit a Gal. 2:11-14-ben jegyeztek fel.
- 8. Barnabás és Pál egy második missziós utat tervezett, de vita tört ki közöttük Barnabás unokatestvére, János Márk miatt (vö. Kol. 4:10), aki az első missziós út során otthagya szolgálatát (vö. ApCsel 13:13). Pál nem volt hajlandó a második missziós útra is elvinni, így a csapat megoszlott (vö. ApCsel 15:36-41). Ennek eredményeképpen két csapat lett (azaz Barnabás/János Márk és Pál/Szilász).

III. Egyházi Hagyomány (Eusebiosz)

- A. Barnabás egyike volt a Jézus által kiküldött hetven tanítványnak (vö. Lukács 10:1-20).
- B. Saját otthonában, Cipruson halt meg keresztény mártírként.
- C. Tertullianus azt mondja, hogy ő írta a Zsidókhoz írt levelet.
- D. Alexandriai Kelemen azt mondja, hogy ő írta a nem kanonizált Barnabás levelét.

4:37 „mivel földje volt” Az eredetiben ez nem egy megszokott szó a földterületre.. Lehetséges, hogy temetkezési helyre utal. Az 5. fejezet megmutatja, hogy az anyagi szolgálat ezen módja magában rejtette a visszaélés lehetőségét (azaz féltékenység, hazugság és halál).

MEGVITATANDÓ KÉRDÉSEK

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Biblia értelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Ezek a megvitatandó kérdések azért vannak, hogy segítsenek átgondolni a könyv ezen részének főbb témáit. Gondolat-ébresztő szándékuk van, nem pedig definiáló.

1. Kik voltak a szaduceusok? Miért voltak olyan mérgesek?
2. Mi volt a Szanhedrin?
3. Mi a jelentősége a Zsolt. 118-nak?
4. Miért olyan jelentőségteljes a 12. vers?
5. A 28. vers predestinációja személyekre utal, vagy pedig Isten megváltói tervére? Miért?
6. A 4:23-5:11-ben Lukács precedenst próbál felállítani a gyülekezet számára?

ApCsel 5

MODERN FORDÍTÁSOK BEKEZDÉSI FELOSZTÁSAI

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Anániás és Szafira	A Szentléleknek való hazugság	A javak megosztása (4:32-5:11) 4:32-5:6	Anániás és Szafira	Anániás és Szafira családja
5:1-11	5:1-11	5:7-11	5:1-6 5:7-8 5:9-11	5:1-6 5:7-11
Sok jel és csoda történik	Az erő továbbra is megnyilvánul a gyülekezetben	Az apostolokat másodjára is letartóztatják	Csodák és jelek	Az általános helyzet
5:12-16	5:12-16	5:12-21a	5:12-16	5:12-16
Az apostolok üldöztetése	A bebörtönzött apostolok kiszabadulnak		Az apostolokat üldözik	Az apostolok letartóztatása és megmenekülése
5:17-26	5:17-21		5:17-21a	5:17-18 5:19-21a Parancsot kapnak a Szanhedrin előtti megjelenésre
	Az apostolokat újra kihallgatják	5:21b-26	5:21b-26	5:21b-26
5:27-32	5:22-32	5:27-32	5:27-28	5:27-33
	Gamáliel tanácsa	Gamáliel	5:29-32	
5:33-42	5:33-42	5:33-39a	5:33-39a	Gamáliel beavatkozik
		5:39b-42	5:39b-42	5:34-39a 5:39b-41 5:42.

HARMADIK OLVASÁSI CIKLUS (az „Útmutató a helyes bibliaolvasáshoz”-ból) KÖVETVE AZ EREDETI SZERZŐ SZÁNDÉKÁT A BEKEZDÉSEK SZINTJÉN

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Bibliaértelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Egyszerre olvasd el az adott fejezetet. Azonosítsd a témákat. Hasonlítsd össze a te témafelosztásaidat az öt különböző fordítással. A bekezdések nem ihletettek, de mindenképp kulcsfontosságúak az eredeti szerző szándékainak azonosításához, ami az értelmezés szíve. Minden bekezdésnek egy és csak egy témája van.

1. Első bekezdés
2. Második bekezdés
3. Harmadik bekezdés

SZÓ ÉS KIFEJEZÉSTANULMÁNY

SZÖVEG: 5:1-6

¹Egy ember, név szerint Anániás, feleségével, Szafirával együtt eladott egy birtokot, ²és árából feleségének tudtával félretett magának, egy részét pedig elvitte, és az apostolok lába elé tette. ³Péter azonban így szólt: "Anániás, miért szállta meg a Sátán a szívedet, hogy hazudj a Szentléleknek, és félretegyél magadnak a föld árából? ⁴Ha megmaradt volna, nem neked maradt volna-e meg, és miután eladtad, nem te rendelkezte-e az árával? Mi indította szívedet ilyen cselekedetre? Nem embereknek hazudtál, hanem az Istennek." ⁵Amint meghallotta Anániás ezeket a szavakat, összeesett, és meghalt. Erre nagy félelem szállta meg mindazokat, akik ezt hallották. ⁶Az ifjak pedig felálltak és betakarták őt, majd kivitték és eltemették.

5:1 „Anániás” A teljes héber név a Hanániás volt, ami azt jelenti, hogy „YHWH kegyelmesen adott” vagy „YHWH kegyelmes”.

■ **„Szafira”** Ő Anániás felesége volt. Arámul a neve azt jelenti, hogy „gyönyörű”. Mind a ketten keresztények voltak.

5:2 „félretett” Ugyanezt a szót (*nosphizomai*) használták a Szeptuagintában (LXX) a Józsué 7:1-ben, hogy leírják Ákán bűnét. F. F. Bruce azt mondta, hogy Anániás az volt a korai egyház számára, mint Ákán a hódítás kora számára. Ennek a bűnnek megvolt az a potenciális kihatása, hogy az egész gyülekezetet megsebezze. Ezt a kifejezést a Titusz 2:10-ben is használták arra, amikor a rabszolgák loptak a gazdáiktól.

■ **„egy részét pedig elvitte, és az apostolok lába elé tette”** Ez azt utánozza, amit Barnabás tett a 4:37-ben. Ennek a házaspárnak megvolt a szabadsága arra, hogy eladja, vagy megtartsa saját személyes tulajdonát (vö. 4. vers). Arra is megvolt a szabadságuk, hogy adjanak belőle vagy akár az egész összeget az Úr munkájára adják. De arra nem volt meg a szabadságuk, hogy egy részét odaadják, és azt vallják, hogy az egészet odaadták. Motivációjuk és kétszínű cselekedeteik felfedték szívüket (vö. 4c. vers; Lukács 21:14). Isten a szívet nézi (vö. I. Sám. 16:7; I. Kir. 8:39; I. Krón. 28:9; Péld. 21:2 [Károli: 21:1]; Jer. 17:10; Lukács 16:15; ApCsel 1:24; Róma 8:27).

5:3 „Sátán ... Szentlélek” Ez megmutatja a két szellemi erő jelenlétét, amelyek aktívak a világunkban és az életünkben. Az Ef. 2:2-3-ban felsorolták az I. Mózes utáni emberiség három ellenségét: (1) a bukott vilárendszer; (2) a személyes kísértő; (3) és saját bukott természetünk.

KÜLÖNLEGES TÉMA: A SZEMÉLYES GONOSZ

Ez egy nagyon bonyolult téma, több okból kifolyólag is

1. Az ÓSZ nem jelenti ki a jó főellenségét, hanem YHWH egyik szolgálóját, aki az emberiségnek egy másik választási lehetőséget kínál, és gonoszsággal vádolja.
2. Az Isten személyes főellenségének fogalma az interbiblikus (nem kanonizált) irodalomban alakult ki, a perzsi vallás (*Zoroastrianizmus*) befolyása alatt. Ez aztán nagyban befolyásolta a rabbinikus judaizmust.
3. Az ÚSZ az ÓSZ témáit meglepően merev, de szelektív módon kategóriákban fejt ki. Ha valaki a bibliai teológia szemszögéből közelíti meg a gonosz tanulmányozását (minden

könyvet, szerzőt vagy műfajt külön tanulmányozva és vázlatolva), akkor a gonosz nagyon különböző nézőpontjai tárulnak fel.

Ha viszont valaki nem bibliai vagy extra-bibliai megközelítésből vizsgálja a világ vallásokat vagy a keleti vallásokat, akkor az ÚSZ fejlődését előrevetíti a perzsa dualizmus és a Greco-Roman spiritizmus.

Ha valaki az előfeltételezett világnézete miatt elkötelezett abban, hogy az Írások isteni ihletettségűek, akkor az ÚSZ fejlődését úgy kell, hogy lássa, mint egy progresszív kijelentést. A keresztényeknek vigyázniuk kell, hogy ne engedjék meg, hogy a zsidó folklór vagy a nyugati irodalom (pl. Dante, Milton) definiálja a bibliai fogalmakat. Minden bizonnyal a kijelentésnek ez a területe tartalmaz misztikumot és kétértelműségeket. Isten úgy döntött, hogy nem jelenti ki a gonosz minden aspektusát, annak eredetét, célját, viszont kijelentette legyőzetését!

Az ÓSZ-i kifejezésekben – Sátán vagy vádló – úgy tűnik, hogy ehhez a három különálló csoporthoz kapcsolódik

1. emberi vádlók (I. Sám. 29:4; II. Sám. 19:22 [Károli 19:21]; I. Kir. 11:14,23,25; Zsolt. 109:6)
2. angyali vádlók (IV. Mózes 22:22-23; Zak. 3:1)
3. démoni vádlók (I. Krón. 21:1; I. Kir. 22:21; Zak. 13:2)

Csak később, az intertestamentális időszakban azonosították az I. Mózes 3 kígyóját a Sátánnal (vö. A Bölcsességek Könyve 2:23-24; II. Énók 31:3), és csak később válik ez a rabbik véleményévé (vö. *Sot* 9b és *Sanh.* 29a). Az I. Mózes 6-ban szereplő „istenfiak” az I. Énók 54:6-ban lettek először angyalokként megnevezve. Nem azért mondom ezt, hogy a teológiai pontosságát bizonygassam, hanem hogy bemutassam a fejlődését. Az ÚSZ-ben ezeket az ÓSZ-i cselekményeket az angyali, személyes gonosznak (pl. a Sátánnak) tulajdonították a II. Kor. 11:3-ban és a Jel. 12:9-ben.

A személyes gonosznak az eredetét nagyon nehéz vagy lehetetlen az ÓSZ-ből meghatározni (bár ez a nézőponttól függ). Ennek az egyik oka az Izrael erős monoteizmusa (vö. I. Kir. 22:20-22; Préd. 7:14; Ézs. 45:7; Ámós 3:6). Minden okozatot YHWH-nak tulajdonítottak, hogy megmutassa az Ő egyedülállóságát és felsőbbrendűségét (vö. Ézs. 43:11; 44:6,8,24; 45:5-6,14,18,21,22).

A lehetséges információ forrásai a következőkre fókuszálnak: (1) Jób 1-2, ahol Sátán az „istenfiak” egyike (azaz angyalok), vagy (2) Ézs. 14; Ezék. 28, amikor a büszke keleti királyokat (Babilon és Tírusz) a Sátán büszkeségének illusztrálására használja (I. Tim. 3:6). Vegyes érzéseim vannak ezzel a megközelítéssel kapcsolatban. Ezékiel Éden-kerti metaforákat nem csak Tírusz királyára, mint Sátánra használ (vö. Ezék. 28:12-16), hanem Egyiptom királyára is, mint aki a jó és gonosz tudásának fája (Ezék. 31). Mindamelllett az Ézs. 14, főleg a 12-14-es versek, mintha egy angyali lázadást írnának le, amit a büszkeség váltott ki. Ha Isten ki akarta jelenteni számunkra a Sátán pontos természetét és származását, akkor ez egy nagyon burkolt mód és hely erre. Vigyáznunk kell amiatt a trend miatt, amit a szisztematikus teológia felvett, hogy veszi a különböző evangéliumok, szerzők, könyvek és műfajok kis darabkáit, és összekeveri azokat, mint az isteni kirakós játék egy-egy darabját.

Alfred Edersheim (*The Life and Times of Jesus the Messiah*, [Jézus, a Messiás élete és kora] második kiadás, függelék XIII [748-763 oldalak] és XVI [770-776 oldalak]) azt mondja, hogy a rabbinikus judaizmust túlságosan is befolyásolta a perzsa dualizmus és a démoni spekulációk. Ezen a területen a rabbik nem túl jó források az igazsággal kapcsolatban. Jézus radikálisan eltér a zsinagóga tanításától. Azt gondolom, hogy az a rabbinikus fogalom, hogy angyali közbenjárás és ellenségeskedés történt a Sion-hegyen, amikor Mózes megkapta a törvényt, ajtót nyitott annak a fogalomnak, hogy YHWH-nak és az egész emberiségnek fő-angyali ellensége van. Az iráni dualizmus (Zoroastrian) két fő istene *Ahkiman* és *Ormaza*, a jó és a rossz, és ez a kettősség egy judaikus, korlátozott kettősséggé fejlődött: YHWH és Sátán kettőssége.

Minden bizonnyal van progresszív fejlődés az ÚSZ-ben, ami a gonosz fejlődését illeti, de nem annyira bonyolult, mint ahogy azt a rabbik mondják. Jó példa erre a különbség a „mennyben

lévő harc”. Sátán bukása egy logikus szükségszerűség, de pontosan nincs megadva, hogy hogyan. S még az is, ami adva van, apokaliptikus műfajban van elrejtve (vö. Jel. 12:4,7,12-13). Bár Sátánt száműzték a földre, még mindig YHWH szolgájaként funkcionál (vö. Máté 4:1; Lukács 22:31-32; I. Kor. 5:5; I. Tim. 1:20).

Meg kell fékeznünk a kíváncsiságunkat ezen a területen. A kísértéseknek és a gonoszoknak van egy személyes hajtóereje, de mégis csak egyetlen Isten van és az emberiség még mindig felelős a saját választásaiért. Van egy szellemi harc, az üdvösség előtt és után is. A győzelem csakis a Három-egy Istenen keresztül jöhet és maradhat meg. A gonosz legyőzött és el lesz távolítva!

■ **„szállta meg”** Ez ugyanaz a szó, amit a Lélekre használnak (vö. Ef. 5:18). A betöltekezés együttműködést követel! Valamivel be vagyunk töltekezve! A Sátánnak is van köze ehhez, de mi vagyunk a felelősök (vö. Lukács 22:3-6). Ajánlom a következő könyvet: Clinton E. Arnold: *Three Crucial Questions About Spiritual Warfare* (Három lényeges kérdés a szellemi harcról). Ez is bizonyíték arra, hogy a sátáni befolyás jelen van a hívők életében (vö. I. János 5:18-19). Lásd a teljesebb jegyzetet a 2:4-ben és a 3:10-ben.

■ **„hogy hazudj a Szentléleknek”** Hazudtak Péternek és a gyülekezetnek, de valójában a Szentléleknek hazudtak. Teológiaiag nagyon hasonló ahhoz, amikor Jézus megkérdezte Pált a damaszkuszi úton, „Miért kergetsz engem?” (vö. ApCsel 9:4). Pál személyesen a hívőket üldözte, de Jézus ezt személyesen magára vette, és ugyanezt teszi a Lélek is. Ennek figyelmeztetésnek kellene lennie a mai hívők számára is.

5:4 „nem embereknek hazudtál, hanem az Istennek” Nem arról volt szó, hogy megtartották a pénz egy részét, hanem az volt a baj, hogy hazudtak, hogy magukat szelleminek tüntessék fel. Figyeld meg, hogy még egy kedves, nagylelkű cselekedet is, amit rossz motivációval tettek, bűn. Figyeld meg, hogy a Szentlelket, amikor a 3. versben megemlítik, Istennek hívják.

5:5 „összeesett és meghalt” [az angolban „kilehelte a lelkét” szerepel – a ford. megjegy.] A régi világban valaki utolsó lehelete annak volt a bizonyítéka, hogy az illető lelke elhagyta testét (vö. Bírák 4:1; Ezék. 21:12 [Károli: 21:7] az LXX-ben). Ezt a ritka kifejezést csak az ApCselben találjuk meg az ÚSZ-ben (vö. 5:5,10; 12:23). Ez egy földi, múlandó ítéletre vonatkozó példa. A III. Mózes 10-ben leírt történethez hasonló, amikor Isten Áron fiait ítélte meg. Isten komolyan veszi a bűnt. Életbe vágó volt (vö. II. Kir. 14:6; Ezék. 18:4,20).

■ **„nagy félelem szállta meg mindazokat, akik ezt hallották”** Valószínűleg ez volt ennek az ítéletnek a célja. Hasonló lehet ez a halál Nádáb és Abihu halálához a III. Mózes 10-ben, és Uzzá halálához a II. Sám. 6-ban. A következő igeversekre alapozva lehetséges azt feltételezni, hogy bizonyos bűnök a hívő korai halálát okozzák: I. Kor. 11:30; Jakab 5:20; és I. János 5:16-17. Nehéz megtartani az egyensúlyt Isten szentsége (transzcendens volta) és Isten Atyaisága (közelsége) között.

5:6 „eltemették” Az első századi zsidók nem gyakorolták a balzsamozást (még most sem), valószínűleg az I. Mózes 3:19 miatt (vö. Zsolt 103:14; 104:29). A halottakat gyorsan el kellett temetni, általában egy napon belül.

A bűn miatt nem volt semmilyen megemlékezési szertartás, vagy más keresztény temetkezési rítus.

KÜLÖNLEGES TÉMA: TEMETKEZÉSI SZOKÁSOK

I. Mezopotámia

- A. A helyes/megfelelő temetés nagyon fontos volt a boldog túlvilági élethez.
- B. Példa egy mezopotámiai átokra: „Ne fogadja be a föld a hulláitokat!”

II. Ószövetség

- A. A helyes/megfelelő temetés nagyon fontos volt (vö. Préd. 6:3).
- B. Nagyon gyorsan elvégezték (vö. Sára az I. Mózes 35:19-ben, Ráhel az I. Mózes 35:19-ben és figyeljük meg az V. Mózes 21:23-ban).
- C. A helytelen/nem megfelelő temetés a megvetés és a bűn jele volt
  - 1. V. Mózes 28:26
  - 2. Ézsaiás 14:2
  - 3. Jeremiás 8:2; 22:19
- D. Ha lehetséges volt, akkor a temetést családi kriptákban vagy barlangokban végezték a lakóhelyük területén.
- E. Nem volt balsamozás, mint például Egyiptomban. Az emberiség a porból lett és vissza kell térnie a porba (pl. I. Mózes 3:19; Zsolt. 103:14; 104:29).
- F. A rabbinikus judaizmusban nehéz volt egyensúlyban tartani a test helyes tiszteletét és kezelését, valamint a holttestekhez kötődő ceremoniális tisztátalanság elképzelését.

III. Újszövetség

- A. A temetés gyorsan követte a halált, általában huszonnégy órán belül. A zsidók gyakran figyelték a sírt még három napig, mert úgy hitték, hogy a lélek vissza tud térni a testbe ezalatt az időkorlát alatt (vö. János 11:39).
- B. A temetés magában foglalta a test megtisztítását és bepólyálását különböző fűszernövényekkel (vö. János 11:44; 19:39-40).
- C. Nem voltak megkülönböztetett zsidó vagy keresztény temetkezési szokások az első századi Palesztinában, s különböző tárgyakat sem helyeztek a sírba.

SZÖVEG: 5:7-11

⁷Mintegy három óra múlva a felesége is bement, mit sem tudva a történetekről. ⁸Péter megkérdezte tőle: "Mondd meg nekem, ennyiért adtátok-e el a földet?" Ó így felelt: "Úgy van, ennyiért." ⁹Péter erre így szólt hozzá: "Miért egyeztetek meg abban, hogy megkísértitek az Úr Lelkét? Íme, azok, akik a férjedet eltemették, az ajtó előtt állnak, és kivisznek téged." ¹⁰Az asszony pedig azonnal összeesett a lába előtt, és meghalt. Amikor bejöttek az ifjak, halva találták, kivitték őt is, és eltemették a férje mellé. ¹¹Erre nagy félelem szállta meg az egész gyülekezetet és mindazokat, akik hallották ezeket.

5:7 „mintegy három óra múlva” Ez megmutatja, hogy a szemtanú feljegyzése mennyire részletes. Lukács írását a részletekre való odafigyelés jellemzi. Mind az írásának stílusa, mind a kutatási módszere visszatükrözi ezt.

5:8 A színlelés folytatódik!

5:9 „megkísértitek” Két görög kifejezést használnak itt a próba megjelölésére. Ennek itt az a mellékjelentése, hogy „azzal a szemponttal megvizsgálva, hogy elpusztítsa”. Valószínűleg a II. Mózes 17:2-t tükrözi vissza és az V. Mózes 6:16-t, ahol ezek a szövegrészek YHWH megkísértése és próbatétele ellen figyelmeztet (vö. Zsolt. 78:18,41,56).

KÜLÖNLEGES TÉMA: GÖRÖG SZAVAK ÉS SZÓÖSSZETÉTELEK A KÍSÉRTÉS/PRÓBA KIFEJEZÉSRE

Két görög kifejezés van, aminek a jelentése ugyanaz, megpróbálni valakit valamilyen célból.

1. *Dokimazō, dokimion, dokimasia*

Ez egy kohászati kifejezés, ami azt jelenti, hogy megvizsgálni/kipróbálni valaminek a valóságát (metaforikusan valakinek) tűz által. A tűz felfedi a valódi fémet azáltal, hogy leégeti róla a szennyeződések (megtisztítva azt). Ez a fizikai folyamat nagyon erőteljes idiómává vált arra, hogy Isten és/vagy a Sátán és/vagy az emberek megpróbálják egymást. Ezt a kifejezést csakis pozitív értelemben használták, hogy az elfogadásra való tekintettel lett valami vagy valaki megpróbálva. Az ÚSZ-ben a következőkre használták:

- a. ökrökre, Lukács 14:19
- b. saját magunkra, I. Kor. 11:28
- c. a hitünkre, Jakab 1:3
- d. még Istenre is, Zsid. 3:9

Ezeknek a próbáknak a végeredményéről azt feltételezték, hogy pozitív lesz (vö. Róma 1:28; 14:22; 16:10; II. Kor. 10:18; 13:3; Fil. 2:27; I. Péter 1:7). Így aztán a kifejezés azt az elképzelést vonzza maga után, hogy valaki meg lett próbálva, és

- a. érdemesnek
- b. jónak
- c. valódinak
- d. értékesnek
- e. megtiszteltnek

bizonyult.

2. *Peirazō, peirasmos*

Ennek a kifejezésnek az a mellékjelentése, hogy hogy azzal a céllal vizsgálják meg, hogy hibát találjanak benne, és hogy elutasítsák. Gyakran használják ezt a szót Jézus pusztai megkísértésével kapcsolatban.

- a. Azt a próbálkozást közvetíti, hogy megpróbálta csapdába csalni Jézust (vö. Máté 4:1; 16:1; 19:3; 22:18,35; Márk 1:13; Lukács 4:2; 10:25; Zsid. 2:18).
- b. Ezt a kifejezést (*peirazō*) a Sátán címeként használja a Máté 4:3 és az I. Thessz. 3:5.
- c. Amikor Jézus azt mondja, hogy ne kísértsd az Istent (vö. Máté 4:7; Lukács 4:12; továbbá lásd még az I. Kor. 10:9). Azt is jelenti, hogy megpróbálni megtenni valamit, ami végül elbukott (vö. ApCsel 9:20; 20:21; Zsid. 11:29). A hívők kísértéseivel és próbatételeivel kapcsolatosan is használják (vö. I. Kor. 7:5; 10:9,13; Gal. 6:1; I. Thessz. 3:5; Zsid. 2:18; Jakab 1:2,13,14; I. Pét. 4:12; II. Pét. 2:9).

5:10 Az a kifejezés, amit a 6. versben arra használnak, hogy leírják az „ifjakat” (*neōteroi*) különbözik attól a kifejezéstől, amit a 10. versben használnak, *neanikoi*. Nem tudjuk biztosan, hogy ez itt csak szerzői változtatás, vagy egy teljesen más csoportra utal a gyülekezeten belül. Mind a két görög szó ugyanabból a gyökérszóból származik (*neos*).

5:11 „nagy félelem ... és mindazokat, kik hallották ezeket” Lukács a hétköznapi *phobos* szót számos alkalommal használja ugyanebben az általános értelemben (vö. Lukács 1:65; ApCsel 19:17). A hívők számára ez a hódolat, tisztelet és a lenyűgöző félelem értelmében érvényes, de a hitetleneknek ez egy rossz előérzet, félelem és terror (vö. Lukács 12:4-5; Zsid. 10:31).

■ „gyülekezetet” Ez az első alkalom, hogy az ApCselben ezt a szót használja, bár a Textus Receptusban a 2:47-ben előfordul. Ez a görög *ekklesia* kifejezés. Két szóból áll, az egyik a „valamiből ki” a másik a „hívott”; így aztán a kifejezés az isteni módon kihívottakra utal. A korai egyház ezt a kifejezést a világi használatból vette (vö. ApCsel 19:32,39,40), s mert a Szeptuaginta is használta ezt a kifejezést Izrael „gyülekezetére” (vö. IV. Mózes 16:3; 20:4). Ezt használták saját maguk megnevezésére, mintegy az ŐSZ-i Isten népének kiterjesztéseként. Ők voltak az új Izrael (vö. Róma 2:28-29; Gal. 6:16; I. Péter 2:5,9; Jel. 1:6), Isten világméretű missziójának beteljesedése (vö. I. Mózes 3:15; 12:3; II. Mózes 19:5-6).

SZÖVEG: 5: 12-16

¹²Az apostolok által sok jel és csoda történt a nép között. Mindnyájan a Salamon csarnokában tartózkodtak egy akarattal, ¹³de mások közül senki sem mert hozzájuk csatlakozni. A nép azonban magasztalta őket. ¹⁴Az Úrban hívők száma egyre növekedett, férfiak és nők tömegével. ¹⁵A betegeket is kivitték az utcákra, ágyakra és fekvőhelyekre tették le őket, hogy ha arra jár Péter, legalább az árnyéka vetődjék rá valamelyikükre. ¹⁶Összejött a Jeruzsálem körüli városok népe is, hoztak betegeket és tisztátalan lelkektől gyötörtöket, s ezek mind meggyógyultak.

5:12-16 Ez egy tömör összegzés, ami annyira jellemző az ApCsel könyvére (vö. 2:43-47; és 4:32-35).

5:12 „sok jel és csoda” Ez egy BEFEJEZETLEN PASSZÍV KIJELENTÉS. Ez a két kifejezés feltűnik akkor is, amikor Péter idézi a Jóel 2-t az ApCsel 2:29-ben. Újra meg újra tettek csodákat (vö. 2:43; 4:30; 5:12; 6:8; 7:36; 14:3; 15:12). Ne feledd, hogy a csoda még nem automatikusan az istenségtől jött jel (vö. Máté 24:24; és II. Thesz. 2:9), viszont a keresztény üzenet alátámasztásának módja volt akkor is és ma is az.

■ „mindnyájan ... egy akarattal” Lásd az 1:14 jegyzetét.

■ „Salamon Csarnokában” Ez egy nyitott oszlopos folyosó volt a templom területén, a Pogányok Udvarának keleti falánál. Jézus is gyakran tanított ott (vö. János 10:23). Ez volt az a hely, ahol Pétert és Jánost először letartóztatták.

5:13

NASB „de mások közül senki sem mert hozzájuk csatlakozni”
NKJV, NRSV „a többiek nem mertek csatlakozni hozzájuk”
TEV „a csoport tagjain kívül senki nem mert csatlakozni hozzájuk”
NJB „senki más nem mert hozzájuk csatlakozni”

Ez egy szokatlan kifejezés. Úgy tűnik, hogy a „félelem” negatív oldalát írja le. Számos csoport van megnevezve ebben a szöveggörnyezetben (vö. 12-16). A legtöbbjük számára ezek az események a Krisztusba vetett hithez való közeledést jelentették (vö. 5. csoport, és valószínűleg a 6. és a 7. csoport számára is), vagy a Krisztusban való hit alátámasztását (azaz a 3. csoport).

1. az apostolok, 12. vers
2. az emberek, 12, 13. vers
3. a hívők (azaz akik egy akarattal voltak Salamon Csarnokában), 12. vers
4. a többiek (azaz a zsidó vezetőség), 13.vers
5. az új hívők, 14. vers
6. Jeruzsálem betegei, 15. vers
7. a környező falvakban lakó betegek és megszállottak, 16. vers

A JELENIDEJÚ KÖZÉPIGEI FÓNÉVI IGENÉV, a „csatlakozni” szó szerint azt jelenti, hogy „hozzáragasztani”. Lukács gyakran használja ezt a kifejezést, de széles körű jelentéstartalommal. Itt

arra utal, hogy nem lettek az új csoport tagjai (azaz a Jézusban, mint a megígért Messiásban hívők).

5:14 „hívők” Ez JELENIDEJŰ AKTÍV MELLÉKNÉVI IGENÉV, ami egy folyamatos cselekményt jelöl. Lásd a Különleges Témát a 2:40-ben.

■

NASB, TEV

NJB, NIV „az Úrban”

NKJV, NRSV „az Úrnak”

Ezt a nyelvtani formát (azaz a nyolc igeidős rendszer) úgy is lehet érteni, hogy RÉSZESHATÁROZÓ ESET („nak”) vagy HELYHATÁROZÓ ESET („ban”). Én az gondolom, hogy ez egy módja annak, hogy megmutassa, a hívők az Úrhoz tartoznak. Mi az Ő tulajdona vagyunk, Ő pedig a miénk!

■ **„száma egyre növekedett”** Lukács gyakran használt összegző megállapításokat a gyülekezet számának növekedésére (vö. 2:47; 5:14; 6:7; 9:31; 12:24; 16:5; 19:20).

5:15 „hogy ha arra jár Péter, legalább az árnyéka vetődjön rá” Ezen a szinten a csodák elég gyakoriak voltak, és arra szolgáltak, hogy az evangéliumot alátámasszák. Nyilvánvalóan Péter volt az apostolok szószólója. Ugyanez a fajta megerősítés a gyógyításon keresztül Pál által is megjelent (vö. 19:12).

Mikor értelmezzük a Bibliát nem szabad elfelejtenünk, hogy ezek a csodák a következő célból adattak:

1. hogy megmutassák Isten könyörületét
2. hogy megmutassák az evangélium igazságát
3. hogy megmutassák, kik voltak az Isten által elhívott vezetők

Ezek a jelek egy bizonyos kultúrában, egy bizonyos céllal adattak. Csak azért, mert Isten megadta ezeket ott, nem jelenti automatikusan azt, hogy a történelem minden időszakában, minden kultúrában meg fogja tenni ugyanazt. Nem azt jelenti, hogy Isten nem lenne aktív minden korszakban, vagy hogy kevésbé lenne könyörületes, hanem azt, hogy Isten népének hitben kell járnia, nem pedig látásban! A csodák folytatódnak, de a bűnösök üdvözülése kell, hogy legyen a legnagyobb cél, s nem azok fizikai gyógyulása, akik így is úgy is meg fognak halni!

Nekem úgy tűnik, hogy Isten nem változott. Jelleme, hatalma, könyörülete, és azon vágya, hogy mindenki megtérjen ugyanaz maradt, de teológiailag megnézve a történelmet, két olyan nagyobb időszak van, amikor az Istentől és a Sától jövő természetfeletti csodák a legintenzívebbek.

1. a testet öltés és a korai egyház kialakulását körülvevő időszak
2. az az időszak, ami megelőzi a végidők eseményeit, amikor a hívők borzalmas üldöztetésben fognak átmenni

Szeretném A. T. Robertsont idézni a *Word Pictures in the New Testament* (Szóképek az Újszövetségben) című könyve harmadik kötetének 62. oldaláról:

„Természetesen nem volt semmilyen erénye vagy hatalma Péter árnyékának. Ez babonával párosult hit volt természetesen, ugyanúgy, mit ahogy más, az evangéliumokban feltűnő hasonló esetekben is (Máté 9:20; Márk 6:56; János 9:5) és Pál kendőjének használatánál is (ApCsel 19:12). Isten még a babonával társult hitet is tiszteletben tartja, amennyiben az a hit valódi, Benne lévő hit. Csak nagyon kevés olyan ember van, aki teljesen mentes a babonától.”

5:16 „s ezek mind meggyógyultak” Ez BEFEJEZETLEN PASSZÍV KIJELENTÉS, ami azt erősíti meg, hogy mindannyian meggyógyultak (a műveltető nincs kifejezve, de valószínűleg a Lélek volt az) egyesével, újra és újra és újra, míg egy sem maradt!

Ez összegző típusú kijelentés. Szó szerint vesszük-e (azaz minden egyes beteg meggyógyult)?

Jézus hitet követelt vagy a gyógyítást használta arra, hogy (1) tanítsa a tanítványokat, vagy (2) hogy elérje, hogy a tömeg figyeljen rá.

Számomra elég sokkoló, hogy azok közül, akik az ÚSZ-ben meggyógyultak, nem „tértek meg” ezzel párhuzamosan (úgy értem Krisztusban bízni és örök életet nyerni). A fizikai gyógyulás elég szegényes helyettesítése a szellemi üdvösségnek. A csodák csak akkor hasznosak igazán, ha Istenhez visznek minket. Minden ember a bukott világban él. Történnék velünk rossz dolgok. Isten gyakran úgy dönt, hogy nem avatkozik közbe, de ennek semmi köze a szeretetéhez és a törődéséhez. Kezeld óvatosan azt az elvárást, hogy Isten minden egyes alkalommal csodásan munkálkodjon ebben a gonosz korban. Ő szuverén, és nem tudhatjuk minden egyes adott helyzet teljes vonatkozását.

Ezen a ponton szeretném itt idézni a II. Tim. 4:20-ról szóló kommentárom jegyzetét, ami Pálról és az ő fizikai gyógyításáról szól:

„Olyan sok kérdés van, amit szeretnénk az ÚSZ-i írótól megkérdezni. Az egyik téma, amiről minden hívő elgondolkozik, az a fizikai gyógyulás/gyógyítás. Az ApCselben (vö. 19:12; 28:7-9) Pál képes a gyógyításra, de itt és a II. Kor 12:7-10-ben és a Fil. 2:25-30-ban úgy tűnik, hogy nem képes rá. Miért van az, hogy némelyeket meggyógyított másokat meg nem, és hogy van-e időkorlát, ami a gyógyításhoz kapcsolódik, és hogy bezárult-e már?

Teljes mértékben hiszek a természetfeletti, könyörületes Atyában, aki fizikailag is ugyanúgy gyógyított és gyógyít most is, mint szellemileg, de miért van az, hogy úgy tűnik, volt idő, amikor jelen volt a gyógyítás eme aspektusa, és aztán észrevehetően megszűnt? Nem hiszem, hogy ez az emberi hithez kapcsolódik, Pálnak minden bizonnyal volt hite (vö. II. Kor. 12). Az az érzésem, hogy a gyógyítás és a hit csodái megerősítették az evangélium igazságát és valódiságát, amelyek a világ azon részein, ahol az evangéliumot először hirdetik, még mindig ezt szolgálják. Továbbá hiszem, hogy Isten azt akarja, hogy hitben járjunk, ne látásban. Továbbá a fizikai betegséget Isten gyakran megengedi a hívők életében (1) a bűnökért járó időleges büntetésként; (2) vagy a bukott világban való élet következményeként, vagy (3) hogy segítse a hívőket a szellemi érettségben. Személyesen az én problémám ezzel az, hogy soha nem tudom, hogy éppen melyikről van szó! Az az imám, hogy Isten akarata legyen meg minden esetben, s ez nem a hit hiányát jelenti, hanem azt az őszinte próbálkozást, hogy megengedjem a kegyelmes, könyörületes Istennek, hogy mindenki életében az Ő akaratát munkálja ki.”

■ „tisztátalan lelkek” Lásd a következő Különleges Témát.

KÜLÖNLEGES TÉMA: AZ ÖRDÖGI

- A. Az ókori emberek animisták voltak. Személyiséget tulajdonítottak a természet erőinek, természeti tárgyainak és az emberi személyiség jellemző vonásainak. Az életet ezeknek az entitásoknak a szellemi közbeavatkozásaival magyarázták.
- B. Ez a megszemélyesítés politeizmussá vált (sok isten kép). Az ördögiek (*genii*) kisebb istenek voltak, vagy kettős istenek voltak (jók vagy rosszak), amelyek hatással voltak az emberi egyén életére.
  - 1. Mezopotámiai, káosz és konfliktus
  - 2. Egyiptom, rend és funkcionalitás
  - 3. Kánaán, lásd W. F. Albright: *Archaeology and the Religion of Israel* (A régészet és Izrael vallása) ötödik kiadás, 67–92. oldala.
- C. Az ŐSZ nem foglalkozik vele, és nem is dolgozza ki a kisebb istenek, angyalok vagy az ördögi témáját, valószínűleg annak szigorú monoteizmusa miatt (vö. II. Mózes 8:11 [Károli: 8:10]; 9:14; 15:11; V. Mózes 4:35,39; 6:4; 33:26; Zsolt. 35:10; 71:19; 86:8; Ézs.

46:9; Jer. 10:6-7; Mik. 7:18). Megemlíti viszont a pogány nemzetek hamis isteneit (*Shedim*, vö. V. Mózes 32:17; Zsolt. 106:37) és meg is nevez közülük párat.

1. *Se'im* (szatírok, vagy ördögök, vö. III. Mózes 17:7; II. Krón. 11:15)
2. *Lilith* (nőnemű, rontó démon, vö. Ézs. 34:14)
3. *Mavet* (egy héber kifejezés, amit a halálra használtak, és az alvilág kánaáni istenét jelölték vele, vö. *Mot*, Ézs. 28:15,18; Jer. 9:20 [Károli: 9:21]; és valószínűleg V. Mózes 28:22)
4. *Resheph* (pestis, fertőzés, vö. V. Mózes 33:29; Zsolt. 78:48; Hab. 3:5)
5. *Dever* (dögvész, vö. Zsolt. 91:5-6; Hab. 3:5)
6. *Az'azel* (nem tudjuk a nevét biztosan, de valószínűleg egy sivatagi démon vagy egy hely neve, vö. III. Mózes 16:8,10,26)

(Ezeket a példákat az *Encyclopaedia Judaica*-ból vettem, ötödik kötet, 1523. oldal.)

Mindazonáltal nincsen semmilyen dualizmus, vagy angyali függetlenség YHWH-tól az ÓSZ-ben. A Sátán YHWH egyik szolgája (vö. Jób 1-3; Zak. 3), nem pedig az ellensége (vö. A. B. Davidson. *A Theology of the Old Testament* [Az Ószövetség teológiája] című könyvének 300–306. oldala).

- D. A judaizmus a babilóniai fogság alatt fejlődött ki (Kr. e. 586-538). És a perzsiai zoroasztrianizmus megszemélyesített dualizmusa befolyással volt rá: a jó és fenséges isten, *Mazda* vagy *Ormazd* és gonosz ellensége, *Ahriman*. E miatt fordulhatott elő a száműzetés utáni judaizmusban a megszemélyesített dualizmus YHWH és angyalai, valamint a Sátán és angyalai vagy démonjai között.

A judaizmusban megjelenő megszemélyesített gonosz teológiája jól dokumentált és részletezett a következő könyvben: Alfred Edersheim: *The Life and Times of Jesus the Messiah* (Jézus, a Messiás élete és kora), második kötet, XIII. függelék (749–863. oldal) és XIV. függelék (770–776. oldal).

1. Sátán vagy Sammael
2. a gonosz szándék (*yetzer hara*) az emberiségben belül
3. a Halál Angyala

Edersheim a következőképpen jellemzi ezeket: (1) a Vádló; (2) a Kísértő; és (3) a Büntető (2. kötet, 756. oldal). Jellegzetes teológiai különbség van a száműzetés utáni judaizmus és a gonosz ÚSZ-i bemutatása és magyarázata között.

- E. Az ÚSZ, s legfőképpen az evangéliumok megerősítik a gonosz szellemi lények létezését és az emberiséggel és YHWH-val való szembenállását (a judaizmusban a Sátán az emberiség ellensége volt, nem Istené). Szemben állnak Isten akaratával, uralkodásával és királyságával.

Jézus szembeszállt velük és kiűzte ezeket a démoni lényeket az emberekből, amiket a következő nevekkel is illettek, (1) tisztátalan lelkek (vö. Lukács 4:36; 6:18) vagy (2) gonosz lelkek (vö. Lukács 7:21; 8:2). Jézus világosan különbséget tett a betegség (fizikai vagy mentális) és a démoni hatás között. Hatalmát és szellemi belátását mutatta meg az által, hogy felismerte és kiűzte ezeket a gonosz lelkeket. Gyakran felismerték Őt és megpróbálták kijelenteni, hogy kicsoda Ő, de Jézus elutasította bizonyágtételüket, csendre utasította, és kiűzte őket.

Ebben a témában meglepően kevés információ található az ÚSZ apostoli leveleiben. Az ördögűzés sehol nincs lelki ajándékként felsorolva, vagy nincs olyan metódus leírva, hogy a jövő nemzedékek szolgálói vagy hívői hogyan végezzék azt.

- F. A gonosz valóságos; a gonosz személyes, a gonosz jelen van. Sem az eredete, sem a célja nincs felfedve. A Biblia megerősíti ennek valóságosságát és agresszív módon ellenáll annak befolyásával szemben. Nincsen végső dualizmus. Isten teljes mértékben irányítása alatt tart mindent; a gonosz legyőzött és megítéltetett és el lesz távolítva a teremtésből.

- G. Isten népének ellen kell állnia a gonosznak (vö. Jakab 4:7). Nem lehetnek az irányítása

alatt (vö. I. János 5:18), de megkísérthetők általa, így bizonyágtételük és befolyásuk károsulhat (vö. Ef. 6:10-18). A gonosz a keresztény világnézetnek az írásokban felfedett része. A modern kori keresztényeknek semmi joguk nincs ahhoz, hogy újradefiniálják a gonoszt (Rudolf Bultmann demitologizálása); hogy személytelenné tegyék azt (Paul Tillich társadalmi szerkezete); sem arra, hogy megpróbálják teljes mértékben pszichológiai kifejezésekkel leírni azt (Sigmund Freud), mert annak befolyása átható.

SZÖVEG: 5:17-26

¹⁷Ekkor megjelent a főpap és egész kísérete, a szadduceusok pártja, és irigység fogta el őket. ¹⁸Elfogták az apostolokat, és hatósági őrizetbe vették őket. ¹⁹De az Úr angyala éjszaka megnyitotta a börtön ajtaját, és kivezetve őket ezt mondta nekik: ²⁰"Menjetek, álljatok fel a templomban, és hirdessétek a népnek ennek az életnek minden beszédét." ²¹Ők engedelmeskedtek, korán reggel bementek a templomba, és tanítottak. Amikor megérkezett a főpap és kísérete, összehívták a nagytanácsot, Izráel véneinek egész testületét, és elküldtek a börtönbe, hogy vezessék elő őket. ²²A szolgák elmentek, de nem találták őket a börtönben; ezért visszatérve jelentették: ²³"A börtönt ugyan gondosan bezárva találtuk, az örök is az ajtó előtt álltak, de amikor kinyitottuk, bent senkit sem találtunk." ²⁴Amint a templomórség parancsnoka és a főpapok meghallották ezeket a szavakat, zavarba jöttek: vajon mi lehet ez? ²⁵De valaki odament és jelentette nekik: "Íme, azok a férfiak, akiket börtönbe vetettetek, ott állnak a templomban, és tanítják a népet." ²⁶Ekkor elment a parancsnok a szolgákkal, és elővezették őket, de minden erőszak nélkül, mert féltek a néptől, hogy megkövezi őket.

5:17 „irigység fogta el őket” A görög szó egyszerűen annyit jelent, hogy „forni”. Így aztán a szövegkörnyezetnek kell elárulnia, hogy buzgóságról vagy irigységről van-e szó. Ez megmutatja a vallási vezetők valódi motivációját, ami az irigység volt! Az Evangéliumban Jézus legfőbb ellenségei a farizeusok voltak, de az ApCselben követőinek legfőbb ellenségei a szadduceusok voltak.

5:18 Az ApCsel első pár fejezete megmutatja azokat a problémákat, amikkel a korai egyháznak szembe kellett néznie. Ezek a problémák korról korra, kultúráról kultúrára különböznek és változnak, de Isten a javunkra van, velünk van, és megerősít minket, hogy felülkerekedjünk ezeken. Semmi – börtön, megkísérelt megalázás, fenyegetések, stb. – sem veheti el a hívőktől Krisztus jelenlétét és békességét (vö. Róma 8:31-39).

5:19 „az Úr angyala” Ezt a kifejezést kétféle módon használták az ÓSZ-ben.

1. egy angyal (vö. I. Mózes 24:7,40; II. Mózes 23:20-23; 32:34; IV. Mózes 22:22; Bír. 5:23; II. Sám. 24:16; I. Krón. 21:15; Zak. 1:8)
2. egy módja annak, hogy YHWH-ra utaljanak (vö. I. Mózes 16:7-13; 22:11-15; 31:11,13; 48:15-16; II. Mózes 3:2,4; 13:21; 14:19; Bír. 2:1; 6:22-24; 13:3-23; Zak. 3:1-2)

Lukács gyakran használja ezt a kifejezést (vö. Lukács 1:11,13; 2:9; ApCsel 5:19; 7:30; 8:26; 12:7,11,23; 10:3; 27:23), olyan értelemben is, ahogy a fenti 1. pont leírja. Az ÚSZ nem használja a fenti 2. pont alatti megjelölést, kivéve az ApCsel 8:26-ban és 29-ben, ahol „az Úr angyala” megegyezik a Szentlélekkel.

■ **„megnyitotta a börtön ajtaját”** Hasonló ez az eset Pál és Szilász megtapasztalásához Filippiben (vö. ApCsel 16:26). Nagyon sok tekintetben Péter élete párhuzamos Pál életével. Lehetséges, hogy ez irodalmi szándékosság volt.

5:20 „Menjetek, álljatok fel ... és hirdessétek” Ezek három FELSZÓLÍTÁSKÉNT szolgálnak.

1. MenjeteK, JELENIDEJÚ KÖZÉPIGEI FELSZÓLÍTÁS
2. Álljatok, AORISZTOSZI PASSZÍV MELLÉKNÉVI IGENÉV FELSZÓLÍTÁSKÉNT használva (Friberg: *Analytical Greek New Testament* [Analitikus görög Újszövetség], 379. oldal)
3. Hirdessétek (vagy ahogy az angol fordítás írja: beszéljeteK) JELENIDEJÚ AKTÍV FELSZÓLÍTÁS

Az agyal evangelista missziót bízott az apostolokra!

■ „hirdessétek a népnek” Ez volt az apostolok szolgálatának legfőbb tulajdonsága. A bátorság és nem a félelem jellemzi az új, Lélekkel betöltekezett életüket.

■

NASB „az életnek minden beszédét”

NKJV „az élet minden szavát”

NRSV „az életről szóló teljes üzenetet”

TEV „mindent erről az új életről”

NJB „mindent erről az új Életről”

Ez a kifejezés az új életről szól (*zoē*, örökkévaló élet), amit egyedül Jézus Krisztusban lehet megtalálni. Szabaddá lettek, szellemileg is (üdvösség) és fizikailag is (kiszabadultak a börtönből). Most pedig mindent el kellett mondaniuk mindenkinek!

5:21 Figyeld meg, hogy az a tény, hogy természetfeletti módon kiszabadultak, nem jelenti azt, hogy nem börtönözik be őket újra. Még Isten gondviselése sem jelenti azt, hogy minden nehézség megoldódik vagy elvétetik a szolgálatból (vö. Máté 5:10-12; Róma 8:17; I. Péter 4:12-16).

■ „a nagytanácsot, Izrael véneinek egész testületét” A Szanhedrinről szóló jegyzetet lásd a 4:15-ben. Kire utal a „szenátus” vagy a „testület”? Vaughan, az *Acts (Apostolok Cselekedetei)* című könyvében a 39–40. oldalon azt mondja, hogy ez azokból a jeruzsálemi vénekből állt, akik nem voltak tagjai a Szanhedrinnek abban az időben (vö. M. R. Vincent, *Word Studies* [Szótanulmányok] című könyvének 1. kötetében a 234. oldalán), de az NASB és az NIV angol fordítások azt feltételezik, hogy a Tanács és a Szenátus szavak egymás szinonimái.

5:23 „bezárva” Ez BEFEJEZETT PASSZÍV MELLÉKNÉVI IGENÉV. A lényeg az volt, hogy a börtönajtók biztonságosan be voltak zárva, az örök vigyázzban álltak (BEFEJEZETT AKTÍV MELLÉKNÉVI IGENÉV), de a rabok nem voltak már ott.

5:24 „zavarba jöttek” Lukács számos alkalommal használja ezt a kifejezést. Ez az *aporeō* intenzív formája (vö. Lukács 24:4; ApCsel 25:20) a *dia* előljárószóval (vö. Lukács 9:7; ApCsel 2:12; 5:24; 10:17). Alapvetően azt jelenti, hogy kételkedés, bizonytalanság, zavarodottság.

■ „vajon mi lehet ez” Ennek a kifejezésnek a nyelvtani formája egy befejezetlen NEGYEDIK TÍPUSÚ FELTÉTELES mondat (*an* plusz egy AORISZTOSZI KÖZÉPIGEI ÓHAJTÁS). Az ÓHAJTÓ MÓD zavarodottságot fejez ki (vö. Lukács 1:61-62; 3:15; 8:9; 15:26; 22:23; ApCsel 5:24; 8:31; 10:17; 21:33; lásd James Allen Hewett: *New Testament Greek* [Az újszövetségi görög nyelv], 195. oldal).

5:26 „féltek a néptől, hogy megkövezi őket” Ez jól mutatja a korai egyház népszerűségét (vö. 13. vers; 2:47; 4:21) és a zsidó vezetők folyamatos irigységének forrását.

SZÖVEG: 5:27-32

²⁷Bevitték, és a nagytanács elé állították őket, a főpap pedig elkezdte kihallgatásukat:

28"Szigorúan megtiltottuk nektek, hogy tanítsatok annak nevében, és íme, betöltitek az egész Jeruzsálemet tanításotokkal, és ránk akarjátok hárítani annak az embernek a véréét."

29Péter és az apostolok így válaszoltak: "Istennek kell inkább engedelmessé válnunk, mint az embereknek. 30A mi atyáink Istene feltámasztotta Jézust, akit ti fára függesztve kivégeztetek.

31Az Isten őt fejedelemmé és üdvözítővé emelte fel jobbjára, hogy megtérést és bűnbocsánatot adjon Izráelnek. 32Mi pedig tanúi vagyunk ezeknek az eseményeknek, és tanúja a Szentlélek is, akit azoknak adott az Isten, akik engedelmessé válnak neki."

5:28

NASB, NRSV,

TEV „szigorúan elrendeltük”

NKJV „szigorúan parancsoltuk”

NJB „erősen figyelmeztettünk”

Az angol KJV fordításban az szerepel, hogy „nem szigorúan megparancsoltuk?”, ami egy görög kézírati változat, amit a következő görög nyelvű szövegekben találhatunk meg: ² ⲛ, D és E, de nem található meg a következőkben: P⁷⁴, ⲛ*, A és B. A „nem” szócska minden bizonnyal későbbi írástudók által lett hozzátoldva.

A felépítés egy sémita idióma (vö. Lukács 22:15) ami hasonló a ROKON TÁRGYESETTTEL a koiné görögben, amikor az ige (*parangellō*) és a közvetlen tárgy (*parangelia*) ugyanabból a szótöből származik. Ez a szerkezet felerősíti a kifejezések alapjelentését. Nagyon sok tudós azt gondolja, hogy ez egy sémita idióma. Érdekes, hogy ez a kifejezés a koiné papiruszban, amit Egyiptomban találtak meg, egy hivatalos bírósági idézést jelentett, vagy pedig egy bírósági parancsot (vö. Moulton és Milligan: *Vocabulary* [Szótár] 481. oldal).

■ „**annak az embernek**” Ez megmutatja a zsidó vezetők megvetését. Soha nem említik meg Jézus nevét. Sőt, a Talmud úgy utal rá, mint „x y” (vö. M. R. Vincent: *Word Studies* [Szótanulmányok], 1. kötet 234. oldal).

■ „**ránk hárítani ... a véréét**” Péter és János továbbra is azt bizonygatták, hogy ezek a zsidó vezetők tervezték meg Jézus halálát (vö. 30. vers; 3:14-15). A 7:52-ben István is ugyanezzel vádolta őket.

5:29 „**kell**” Ez a szó, a *dei*, erkölcsi szükségességét jelent. Ez megmutatja az apostolok elkötelezettségét arra nézve, hogy hirdessék az igazságot, a következményektől függetlenül (vö. 4:19).

5:30 „**a mi atyáink Istene**” Ezek a korai keresztények hitték, hogy ők voltak az igazi szellemi örökösei és leszármazottai az ŐSZ-i Isten népének (vö. Róma 2:28-29; Gal. 6:16; I. Péter 3:5,9; Jel. 1:6).

■ „**feltámasztotta Jézust**” Az ŪSZ megerősíti, hogy az Atya támasztotta fel Jézust (vö. ApCsel 2:24,32; 3:15,26; 4:10; 5:30; 10:40; 13:30,33,34,37; Róma 6:4,9), hogy megerősítse Jézus életének és tanításának igazságát. Ez a *Kerygma* egy fő aspektusa (vö. I. Kor. 15).

■ „**akit ti fára függesztve kivégeztetek**” Ez visszautal az V. Mózes 21:23 átkára. Ezek a vallási vezetők azt szerették volna, ha Jézus, a tettető Messiás YHWH átkát hordozza. Jézus elhordozta az ŐSZ-i törvény átkát (azaz a lélek, aki bűnt követ el, bizony meghal [vö. Ezék. 18:4,20] és minden ember vétkezett, vö. Róma 3:10-18; Kol. 1:14; II. Kor. 2:14) miértünk (vö. Gal. 3:13; Kol. 1:14). Jézus volt Isten ártatlan bányája (vö. János 1:29; II. Kor. 5:21).

5:31 „**az Isten ... emelte fel jobbjára**” Az a kifejezés, ami az angol fordításban szerepel,

„felmagasztalta” a János 3:14-ben úgy szerepel, hogy „felemelte” és a Fil. 2:9-ben úgy, hogy „magasra felmagasztalta”. A keresztt volt Krisztus eszköze a felmagasztaltatáshoz és a győzelemhez (vö. Kol. 1:15; II. Kor. 2:14). Az az antropomorf kifejezés, hogy, „jobb kéz” a hatalom és a tekintély helyének metaforája volt (vö. Máté 26:64). Isten egy örökkévaló lélek. Neki nincsen fizikai teste.

■ **„fejedelemmé”** Ez a vers tisztán és kifejezetten megerősíti Jézus Messiási voltát. Ugyanezt a kifejezést használták Jézusra a 3:15-ben, mint „a magasra felmagasztalt”, ahol az Ő az „élet szerzője” a magyarban pedig az élet fejedelmére fordították. Jelenthet „főnök”-öt, „úttörőt” vagy „herceget”. Arra is használták, amikor egy iskola vagy egy család alapítójáról beszéltek (vö. Zsid. 2:10; 12:2).

■ **„üdvözítővé”** Ezt a kifejezést az első századi görög-római világban a császárra (Cézár) használták. Azt vallotta magáról, hogy ő a kultúra és a béke megmentője, üdvözítője. Egy másik kifejezés, amit a császárok maguknak sajátítottak ki, de a keresztények egyedülálló módon csakis Jézusra használtak az az Úr szó (*kurios*).

Az „üdvözítő” kifejezés másik aspektusa az, hogy ez egy ÓSZ-i kifejezés volt amit YHWH-ra használtak (vö. II. Sám. 22:3; Zsolt. 106:21; Ézs. 43:4,11; 45:15,21; 49:26; 60:16; 63:8). Az ÚSZ-i írók gyakran megerősítik Jézus istenségét azzal, hogy neki tulajdonítják YHWH ÓSZ-i címeit. Figyeld meg, hogy Pál a Tituszhoz írt levelében hogyan is teszi ezt:

1. 1:3, „a mi üdvözítő Istenünk”
2. 1:4, „Krisztus Jézustól, ami üdvözítőnkől”
3. 2:10, „a mi üdvözítő Istenünk”
4. 2:13, „a mi nagy Istenünk és üdvözítőnk, Jézus Krisztus”
5. 3:4, „a mi üdvözítő Istenünk”
6. 3:6, „Jézus Krisztus, a mi üdvözítőnk”

■ **„hogy megtérést és bűnbocsánatot adjon Izraelnek”** Ez megmutatja Jézus halálának célját (vö. Lukács 24:47 és ApCsel 2:38). Szokatlan dolog az ÚSZ-i szerzőktől, hogy a megtérésre Istentől való ajándékként utaljanak (vö. ApCsel 11:18; II. Tim. 2:25). Általában az Új Szövetséghez ez volt az egyik követelmény (vö. Márk 1:15; és ApCsel 3:16,19; 20:21).

Azok, akik az Új Szövetségben kizárólag Isten részére fókuszálnak, gyakran ezt az igeverset használják, hogy bizonyítsák, hogy az üdvösség teljes mértékben Isten dolga, és az emberiség oldaláról nem kíván ebben aktív részvételt. Mindazonáltal ez egy jó példa a szövegkiragadásra, és annak oly módon való magyarázatára, hogy az passzoljon az illető előre eldöntött teológiai rendszeréhez. A biblia tisztán és világosan megerősíti az elsőségét és a szükségességét Isten kezdeményezésének, de azt is felfedi, hogy a „szövetség” fogalma írja le a legjobban azt a modellt, ahogyan Ő a szükségben lévő emberiség felé fordul. A szabadság egy ajándék, amit Isten a teremtésben nekünk adott. Isten nem hágja át erőszakosan ezt az ajándékot/felelősséget (vö. Róma 2:4; II. Kor. 7:10). Ő vonz minket, csábít minket, munkálkodik bennünk, és elkészíti a megváltáshoz vezető utat (vö. János 6:44,65). De a bukott embereknek megtérésben, hitben, engedelmségben és kitartásban kell válaszolniuk kezdetben, és aztán folyamatosan.

Itt egy érdekes idézet Frank Stagg, *New Testament Theology* (Újszövetségi teológia) című könyvének 119. oldaláról:

„Az ember nem érheti el a megtérést, csupán megkaphatja azt, mégis, el kell azt fogadnia. Hit által az ember befogadja Krisztust saját legbensőbb személyébe; és Krisztus, mint egy átváltoztató jelenlét visszafordítja annak az életnek az útját a saját magába vetett bizalomból az Istenbe vetett bizalomhoz, önmegerősítésből az önmegtagadáshoz. Ez az átváltozás a bukás visszafordítása, amiben is az ember arra törekedett, hogy önmagában találja meg létezésének teljes értelmét.”

5:32 Az ApCselben számos alkalommal Péter utalt arra a tényre, hogy az apostolok és a

tanítványok Jézus életének, halálának és feltámadásának tanúi voltak. Ebben a szövegekörnyezetben hozzáadja azt is, hogy a „Szentlélek” is tanúja volt. Lehetséges, hogy ez volt annak az ŐSZ-i szükségszerűség betöltésének módja, hogy egy ügy alátámasztásához két személy volt szükséges (vö. IV. Mózes 35:30; V. Mózes 17:6).

■ **„akik engedelmeskednek neki”** Az engedelmisség egy életstílusszerű döntés! Engedelmeskednünk kell azért, hogy elhisszük az evangéliumot. Folyamatosan engedelmeskednünk kell, hogy élvezhessük annak gyümölcseit (vö. Lukács 6:46). Az a ritka kifejezés, hogy „engedelmisség” (*peithomai* plusz *archē*, vö. 27:21; Titusz 3:1), a 29. és a 32. versben szerepel, és az „uralkodó” (*archē*) és az engedelmeskedni szavak összetétele volt.

SZÖVEG: 5:33-39a

³³Amikor ezt meghallották, dühükben a fogukat csikorgatták, és arról tanácskoztak, hogy végeznek velük. ³⁴De felállt a nagytanácsban egy farizeus, név szerint Gamáliél, az egész nép előtt tiszteletben álló törvénytudó, és egy kis időre kivezettette az embereket. ³⁵Azután így szólt a nagytanácshoz: "Izraelita férfiak! Jól gondoljátok meg, hogy mit akartok tenni ezekkel az emberekkel. ³⁶Mert nem is olyan régen felkelt Teudás, és azt állította magáról, hogy ő valaki, csatlakozott is hozzá mintegy négyszáz ember, de végeztek vele; akik pedig bíztak benne, azok mind elszéledtek, és megsemmisültek. ³⁷Azután az összeírás idején felkelt a galileai Júdás is. Sok népet állított a maga pártjára, de elpusztult ő is; akik pedig bíztak benne, azok is mind szétszóródtak. ³⁸A mostani esetre is azt mondom: hagyjátok békén ezeket az embereket, és bocsássátok el őket. Mert ha emberektől való ez a szándék vagy ez a mozgalom, akkor megsemmisül; ^{39a}ha pedig Istentől való, akkor úgy sem tudjátok megsemmisíteni őket, és még úgy tűnhettek fel, mint akik Isten ellen harcoltok."

5:33

NASB „gyorsan eldöntötték”

NKJV „dühöngtek”

NRSV „forrongtak a dühtől”

TEV „annyira dühösesek voltak”

NJB „annyira feldühítette őket”

Ez a kifejezés szó szerint az jelentette, hogy „fűrészszel vágni” vagy „a fogakat csikorgatni” (ahogyan egyébként a magyar Új fordítás írja - a ford. megjegy.). A 7:54-ben is pontosan ugyanezt a kifejezést használja ugyanebben a formában, ahol hozzáadta azt a kifejezést, hogy „szívükben”, ami megmutatja a teljes metaforikus értelmét (lásd még a Lukács 2:35-öt). Ez az erőteljes kifejezés (azaz a *diapriō*) hasonló a 2:37a jelentéséhez.

■ **„arról tanácskoztak, hogy végeznek velük”** Ez egy BEFEJEZETLEN KÖZÉPIGEI KIJELENTÉS, ami arra utal, hogy (1) ettől fogva próbálták őket megölni, vagy (2) ez egy visszatérő terv és vágy volt a részükről. Az ApCselben leírt korai egyház növekedésének ismeretében az 1. lehetőség tűnik a legjobbnak. Figyeld meg, hogy itt a szadduceusok voltak azok, akik kifejezték dühüket és gyilkos szándékukat. Lehetséges, hogy a farizeusok, (azaz Gamáliél) úgy tekintettek a korai egyházra, mint egy hasznos kis tüskére, amivel a szadduceusok feltámadás tagadását szurkálhatják. A farizeusok nem voltak hajlandóak Jézus feltámadását elismerni, de elismerték a feltámadás fogalmát, amit egy jövendőbeli, Istennel való élet követ majd.

A modern kori bibliaolvasó számára meglepő lehet, hogy a vallási vezetők gyilkosságot terveztek. Ne feledd el, hogy ezek a szadduceusok voltak, akik Mózes írásainak szentelték oda magukat, ami megparancsolta, hogy az istenkáromlót halálra kell kövezni. Ezek a vezetők úgy gondolták, hogy Isten nevében cselekszenek, és az Ő igéjével összhangban (vö. III. Mózes 24:10-16).

5:34 „farizeus” Lásd a következő Különleges Témát.

KÜLÖNLEGES TÉMA: A FARIZEUSOK

Ennek a kifejezésnek az eredete valamelyik a következők közül:

- A. „Különállónak lenni.” Ez a csoport a Makkabeusok idejében alakult ki. (Ez a legszélesebb körben elfogadott nézet)
- B. „Felosztani.” Ez egy másik jelentése ugyanannak a héber szógyökérnek. Néhányan azt mondják, hogy fordítót/értelmezőt jelent (vö. II. Tim. 2:15).
- C. „Perzsa.” Ez egy másik jelentése ugyanannak az arám szógyökérnek. A farizeusok néhány tanának közös vonásai vannak a perzsa zoroasztriánus dualizmussal.

A Makkabeusok idejében alakultak ki a „*Hasidim*” (a kegyesek) közül. Számos más különböző csoport is megjelent, mint az esszénusok, a IV. Antiokhosz Epiphanész ellen megindult anti-hellenisztikus mozgalomból. A farizeusok először Josephus: *A zsidók története* 8.5.1-3-ban vannak megemlítve.

Főbb tanításaik:

- A. Hittek az eljövendő Messiásban, amit befolyásolt az interbiblikus zsidó apokaliptikus irodalom, mint pl. az I. Énók könyve.
- B. Isten aktívan cselekszik a mindennapi életben. Ez teljesen ellentétes volt a szaduceusok tanításával. Nagyon sok farizeusi tan teológiai ellentéte volt a szaduceusok tanának.
- C. Fizikai irányultságú túlvilági élet, ami a földi életen alapszik, ami magában foglalja a jutalmazást és a büntetést. Talán a Dániel 12:2-ből származik.
- D. Az ÓSZ és a Szájhagyományok (Talmud) tekintélye. Nagyon odafigyeltek arra, hogy engedelmeskedjenek Isten ÓSZ parancsainak, amiket rabbinikus tudósok iskolái értelmeztek és alkalmaztak (Shammai, a konzervatív, és Hillel, a liberális). A rabbinikus értelmezés azon a párbeszéden alapult, amelyet két különböző filozófiát valló rabbi folytatott, az egyik konzervatív a másik liberális volt. Ezek a beszélgetések/viták, amelyek az Írások értelmezéséről szóltak, végül két formában lettek lejegyezve: a Babilóniai Talmud és a befejezetlen Palesztin Talmud. Úgy hitték, hogy Mózes ezeket a szájhagyomány útján terjesztett értelmezéseket a Sion Hegyén kapta. Ezeknek a beszélgetéseknek/vitáknak a történelmi eredete az a vita, amelyet Ezdrás folytatott a „Nagy Zsinagógából” való férfiakkal (később a Szanhedrinnek hívták).
- E. Magas fejlettségű angeológia (angyalokkal foglalkozó tanok). Ez magában foglalta a jó és a gonosz szellemi lényeket is. A Perzsa dualizmusból és az interbiblikus zsidó irodalomból alakult ki.

KÜLÖNLEGES TÉMA: GAMÁLIÉL

I. A név

- A. A név azt jelenti, „Isten az én jutalmazóm”.
- B. Az „idősebb” vagy I. Gamáliél néven ismert, hogy megkülönböztessék későbbi leszármazottjától, aki szintén egy nagyon aktív zsidó vezető volt.

II. A férfi

- A. A hagyomány azt mondja, hogy Hillél unokája volt.
- B. Más hagyományok azt mondják, hogy Heródes uralkodói családjához is volt kötődése (azaz I. Agrippához).

- C. A hagyomány azt mondja, hogy ő volt a Szanhedrin elnöke, de ez valószínűleg II. Gamáliélre vonatkozik.
- D. Egyike volt azoknak a rendkívül tisztelt rabbiknak, akiknek a Rabban címet adták.
- E. Kr. u. 70 előtt halt meg.

III. Teológiája

- A. Rendkívül tisztelt rabbi volt.
- B. Arról volt ismert, hogy törődött a szétszóródott diaszpórában élő zsidókkal és folyamatosan irányítása alatt tartotta őket.
- C. Arról is jól ismert volt, hogy törődött a társadalmilag jogfosztottakkal (rendeletei gyakran úgy kezdődtek, hogy „az emberiség javára”).
  1. árvák
  2. özvegyek
  3. nők
- D. Ő volt Pál apostol rabbinikus mentora Jeruzsálemben (vö. ApCsel 22:3).
- E. Az ApCsel 5:33-39-ben józan, bölcs tanácsot ad, hogyan kezeljék a korai egyházat Palesztinában.
- F. Olyan nagyra tartották ezt a rabbit, hogy halálakor ezt mondták: „Amikor Gamáliél Rabban, a vén meghalt, a Tóra dicsősége megszűnt, a tisztaság és a szentség (szó szerint „elválasztódás”) elveszett” (Sot. 9:15, Az *Encyclopedia Judaica*-ból idézve, 7. kötet, 296. oldal).
- G. Meg kell állapítanunk, hogy Gamáliél motivációja ebben az esetben nem bizonyos. Lehetséges, hogy a farizeusok bölcsességét bizonygatja a szadduceusok lobbánékonyságával szemben. Ez a két zsidó szekta minden lehetséges alkalommal kihasználta egymást!

5:36-37 „Teudás ... galileai Júdás” Josephus is megemlíti ugyanezt a két nevet (vö. *A zsidók története* 20.5.1). Bár ő fordított sorrendben nevezte meg őket. További történelmi bizonyítékok azt mutatják, hogy volt két ilyen nevű férfi, akik Róma ellenes zsidó zelóták voltak. Így aztán mind az ÚSZ, mind Josephus pontos és tárgyilagos. Az, akit Gamáliél említ Kr. u. 6-ban volt lázadó, míg akit Josephus említ Kr. u. 44-ben volt az.

5:37 „az összeírás idején” Josephus elmondja (vö. *A zsidók története*. 18:1:1; *A zsidó háború* 2:8:1), hogy Augustus elrendelt egy adót, amit a zsidókra kellett kivetni, nem sokkal azután, hogy Archelaust megfosztották a tróntól és Quiriniust tették meg Szíria helytartójának (azaz kb. Kr. u. 6-7-ben). Ezek az adózás céljából tartott népszámlálások tizennégy évenként ismétlődtek, de évekig tartott, míg elvégezték.

■ **„galileai Júdás”** Josephus számos alkalommal megemlíti (vö. *A zsidók története* 18.1.1-6; 20:5:2 és *A zsidó háború* 2:8:1; 2:17:8-9). Lázadása Kr. u. 6-7-ben történt. Ő volt a zelóta mozgalom megalapítója. A zelóták (Josephus a „negyedik filozófia”-ként nevezi őket) és a szikáriusok (sicarii, azaz (bér)gyilkosok) valószínűleg egy és ugyanazon politikai mozgalmi csoport.

5:38 „hagyjátok békén ezeket az embereket és bocsássátok el őket” Micsoda meglepő tanács! Ennek a kifejezésnek két AORISZTOSZI AKTÍV FELSZÓLÍTÓ formája van.

1. *aphistēmi*, elválasztani, félretenni
2. *apihiēmi*, elküldeni, elengedni

■ **„ha”** Ez HARMADIK TÍPUSÚ FELTÉTELES mondat, ami lehetséges cselekményt jelent.

5:39 „ha” Ez ELSŐ TÍPUSÚ FELTÉTELES mondat, ami általában az igazság megerősítését jelöli,

de itt ez nem lehet igaz. Ez az irodalmi használatát mutatja meg ennek a nyelvtani formának.

■ **„úgy tűnhettek fel mint akik Isten ellen harcolnak”** Nem szabad elfelejtenünk, hogy ezek a vallási vezetők valóban úgy gondolták, hogy Isten oldalán, Isten mellett cselekszenek. Maga az a tény, hogy Gamáliél annak a lehetőségéről beszél, hogy őszintén cselekszenek, de a rosszat teszik, már önmagában sokkoló kijelentés (vö. 11:17).

SZÖVEG: 5:39b-42

^{39b}Azok hallgattak rá, ⁴⁰előhívták az apostolokat, megverették őket, azután megparancsolták nekik, hogy ne szóljanak Jézus nevében, és azzal elbocsátották őket. ⁴¹Ők pedig örömmel távoztak a nagytanács színe elől, mert méltónak bizonyultak arra, hogy gyalázatot szenvedjenek az ő nevéért; ⁴²és nem hagytak fel a naponkénti tanítással, és hirdették a Krisztus Jézust a templomban és házanként.

5:39b „azok hallgattak rá” Némely fordításban (mint ahogy a magyarban is) ez a kifejezés a 39. versben található meg (vö. NRSV angol fordítás), míg másokban (vö. NASB, NKJV angol fordítások) a 40. versben található. A TEV és az NJB angol fordításokban a 39. vers végén található, de új bekezdést kezdenek.

■ **„megverették őket”** Ez nem ugyanaz a római megkorbácsolás vagy megvesszőzés volt (*mastix*, vö. ApCsel 22:24-25), mint amit Jézus is elszenvedett. Ez a zsidó botozásra utalt (vö. 5 Móz 25:3; azaz *derō*, Lukács 12:47-48; 20:10-11; 22:63). Nagyon fájdalmas volt, de nem életveszélyes.

A probléma ennek értelmezésében az, hogy ezt a két görög kifejezést gyakran egymással felcserélhető módon használták. Az V. Móz 25:3-ban, a Szeptuagintában a *mastix* kifejezést használták, de a zsidó büntetésre utal. Lukács általában a *derō* szót használja erre a zsidó zsinagógában történt botozásra (ami szó szerint azt jelenti, hogy „megnyúzni egy állatot”).

■ **„azután megparancsolták nekik, hogy ne szóljanak Jézus nevében”** Ugyanez a nagytanács már megtette ezt korábban is (vö. 4:17,21). Ez alkalommal megverték őket és megismételték a figyelmeztetést.

5:41 Jézus előre megjósolta az effajta bánásmódot (vö. Máté 10:16-23; Márk 13:9-13; Lukács 12:1-12; 21:10-19; János 15:18-27; 16:2-4).

■ **„örömmel távoztak ... mert méltónak bizonyultak arra, hogy gyalázatot szenvedjenek az ő nevéért”** Ma ez már meglepőnek tűnik a számunkra, mert mi olyan társadalomban élünk, ahol a fizikai üldöztetés nagyon ritka, de a századok során a hívők legnagyobb többsége számára ez nem így volt.

Jézus egyszerűen csak azt mondta, hogy követői szenvedni fognak. Kérlek olvasd el a következő igehelyeket: Máté 5:10-12; János 15:18-21; 16:1-2; 17:14; ApCsel 14:22; Róma 5:3-4; 8:17; II. Kor. 4:16-18; Fil. 1:29; I. Thessz. 3:3; II. Tim. 3:12; Jakab 1:2-4. Továbbá figyelj meg az I. Péterben, hogy Jézus szenvedését (vö. 1:11; 2:21,23; 3:18; 4:1,13; 5:1), hogyan múlják felül a követői (vö. 1:6-7; 2:19; 3:13-17; 4:1,12-19; 5:9-10).

5:42 „naponként ... a templomban” Jézus ezen korai tanúi visszautasították az elhallgattatást, még a judaizmus szívében, a templomban sem maradtak csendben.

■ **„házanként”** A korai egyház magánházaknál gyűlt össze, így tartották meg alkalmukat az egész városban (vö. 2:46). Nem voltak egyházi épületek még pár száz évig.

MEGVITATANDÓ KÉRDÉSEK

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Biblia értelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Ezek a megvitatandó kérdések azért vannak, hogy segítsenek átgondolni a könyv ezen részének főbb témáit. Gondolat-ébresztő szándékuk van, nem pedig definiáló.

1. Miért maradtak meg az apostolok a judaizmusban olyan sokáig?
2. Sorold fel Jézus címeit, és azok jelentését, amelyeket a 3. fejezetben használtak!
3. Mi a két legalapvetőbb követelmény az üdvösséghez?
4. Miért idézik olyan gyakran Mózeszt az ÚSZ-ben?
5. Mi a jelentősége az Ábrahámi szövetségnek az ÚSZ-i gyülekezet számára?
6. Miért tartóztatták le Pétert és Jánost?
7. Vázold fel Péter harmadik prédikációját!
8. Mi a jelentősége a 24-31. versben elhangzott imának?
9. Ahhoz, hogy valaki valóban ÚSZ-i legyen, kommunistának kell lennie? (vö. 4:32)
10. Sorold fel azokat az okokat, amiért Lukács elmondta Anániás és Szafira történetét!
11. Anániás felismerte, hogy a Sátánnal volt betöltekezve? Felismerte azt, hogy hazudott Istennek?
12. Miért volt Isten látszólag túlságosan is kemény?
13. Mi a helyzet a csodákkal (leginkább a gyógyítással) manapság?
14. Miért voltak olyan mérgesek a szaduceusok?
15. Miért engedte ki az apostolokat az angyal a börtönből?
16. Vázold fel Péter negyedik prédikációját! Sorold fel a közös elemeket a korábbi, az ApCselben feljegyzett prédikációi között!
17. Ki volt Gamáliél?
18. Miért kellene a keresztények örvendezniük a szenvedésben?

ApCsel 6

MODERN FORDÍTÁSOK BEKEZDÉSI FELOSZTÁSAI

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
A hét kijelölt 6:1-6	A hét szolgáló kijelölése 6:1-7	A hét kiválasztása 6:1-7	A hét segítő 6:1-4 6:5-6	Istvánt tisztségébe avatják 6:1-6
6:7.			6:7.	6:7.
István letartóztatása 6:8-15	Istvánt istenkáromlással vádolják 6:8-15	István prédikálása és mártíromsága (6:8-7:2a) 6:8-7:2a	István letartóztatása 6:8-15	István letartóztatása 6:8-15

HARMADIK OLVASÁSI CIKLUS (az „Útmutató a helyes bibliaolvasáshoz”-ból) KÖVETVE AZ EREDETI SZERZŐ SZÁNDÉKÁT A BEKEZDÉSEK SZINTJÉN

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Bibliaértelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Egyszerre olvasd el az adott fejezetet. Azonosítsd a témákat. Hasonlítsd össze a te témafelosztásaidat az öt különböző fordítással. A bekezdések nem ihletettek, de mindenképp kulcsfontosságúak az eredeti szerző szándékainak azonosításához, ami az értelmezés szíve. Minden bekezdésnek egy és csak egy témája van.

1. Első bekezdés
2. Második bekezdés
3. Harmadik bekezdés
4. Stb.

SZÖVEGKÖRNYEZETI BETEKINTÉSEK

- A. A 6. és 7. fejezetek Lukács irodalmi/történelmi módszere arra, hogy elkezdje a pogány misszió tárgyalását.
- B. A Jeruzsálemben lévő gyülekezet ekkora már nagyon gyorsan növekedett (vö. 6:1).
- C. Az Egyház arám ajkú palesztinai zsidók és görög ajkú zsidókból állt, akik diaszpórában éltek.

SZÓ ÉS KIFEJEZÉS TANULMÁNY

SZÖVEG: 6:1-6

¹Azokban a napokban pedig, mivel nőtt a tanítványok száma, zúgolódás támadt a görögül

beszélő zsidók között a héberek ellen, hogy mellőzik a közülük való özvegyasszonyokat a mindennapi szolgálatban. ²Ekkor összehívta a tizenkettő a tanítványok egész gyülekezetét, és ezt mondták nekik: "Nem helyes az, hogy az Isten igéjét elhanyagolva mi szolgáljunk az asztaloknál. ³Hanem válasszatok ki magatok közül, atyámfiai, hét férfit, akikről jó bizonyosságot tesznek, akik telve vannak Lélekkel és bölcsességgel, és őket állítsuk be ebbe a munkába; ⁴mi pedig megmaradunk az imádkozás és az ige szolgálata mellett." ⁵Tetszett ez a beszéd az egész gyülekezetnek, és kiválasztották Istvánt, aki hittel és Szentlélekkel teljes férfi volt, valamint Fülöpöt, Prokhoroszt, Nikánórt, Timónt, Parmenászt és Nikoláoszt, az antiókhiai prozelitát; ⁶az apostolok elé állították őket, és miután imádkoztak, rájuk tették kezüket.

6:1 „tanítványok” Ez szó szerint „tanulókat” jelent a *manthanō* szóból. Fontos felismerni, hogy az ÚSZ az hangsúlyozza, hogy „tanítványokká legyenek” (vö. Máté 28:19), s nem pusztán csak a döntéshozatal. A hívők effajta megnevezése egyedülálló az Evangéliumokra és az ApCselre. A Levelekben a „testvérek” és a „szentek” kifejezést használják arra, hogy megnevezzék Jézus követőit.

■ **„nőtt a ... száma”** Ez JELENIDEJŰ AKTÍV MELLÉKNÉVI IGENÉV. A növekedés mindig feszültséget okoz.

■ **„zúgolódás”** (az angol fordításában panaszkodás szó szerepel) Ez a kifejezés azt jelenti, hogy „személyesen/bizalmasan/titkosan beszélni halk hangon” (Moulton: *Analytical Lexicon* [Analitikus lexikon], 81. oldal). Számos alkalommal feltűnik a II. Mózesben is, amikor a pusztai vándorlás időszakát írja le (vö. II. Mózes 16:7,8; 17:3; továbbá a IV. Mózes 11:1; 14:27). Volt egy rejtett, a felszín alatt zajló elégedetlenkedés. Ugyanez a szó fordul elő a Lukács 5:30-ban és számos alkalommal a Jánosban is (vö. 6:41,43,61; 7:12,32).

■ **„a görögül beszélő zsidók között a héberek ellen”** Ez a hívő zsidókra utal, azokra, akik Palesztinában nőttek fel és elsősorban arám nyelvet beszéltek, és azokra, akik diaszpórában nőttek fel, és elsősorban koiné görög nyelvet beszéltek. Bizonyára voltak ennek a helyzetnek kulturális és faji felhangjai is.

■ **„a mindennapi szolgálatban”** (az angol fordításban a mindennapi ételkiosztás szerepel) A korai egyház követte a zsinagóga szokását. Hetente összegyűjtötték a pénzt (azaz az adományokat) és arra fordították, hogy megetessék a szegényeket. Ezt a pénzt arra használták, hogy ételt vásároljanak, amit hetente a zsinagóga kiosztott, a korai egyház pedig naponként tette mindezt. Lásd Különleges Téma: Alamizsnaosztás a 3:2-ben.

A történelemből azt látjuk, hogy a zsidó családok, akik más országokban éltek és dolgoztak visszatértek Palesztinába az apa késői éveiben, hogy az Ígéret Földjén temethessék el. Így aztán nagyon sok özvegy volt Palesztinában, főleg Jeruzsálem környékén.

A judaizmusban volt egy intézményesített törődés a szegények, idegenek és özvegyek felé (azaz a Mózesi Szövetségben, II. Mózes 22:20-23 [Károli: 22:21-24]; V. Mózes 10:18; 24:17). Lukács írásai megmutatják, hogy Jézus maga is törődött az özvegyekkel (vö. Lukács 7:11-15; 18:7-8; 21:1-4). Így aztán természetes, hogy a korai egyház a zsinagóga szociális segélyszolgálatát és Jézus tanításait is követve nyíltan törődött a gyülekezet özvegyeivel.

6:2 „a tizenkettő” Az ApCselben ez volt az apostolok gyűjtőneve. Ők voltak az első, különlegesen kiválasztott társai Jézusnak a földi szolgálata alatt, Galileából indulva.

■ **„összehívta a tizenkettő a tanítványok egész gyülekezetét”** Nem tudjuk biztosan, hogy itt ez mit jelent, mert a gyülekezet ekkorra már több ezer emberből állt, tehát sem egy otthon, sem pedig

egy üzlethelyiség nem volt elég nagy arra, hogy ennyi embert be tudjon fogadni. Minden bizonnyal magában a templomban kellett, hogy megtörténjen ez az eset, lehetséges, hogy Salamon csarnokában (vö. 3:11, 5:12).

Ez az első példa arra, amit gyülekezeti közigazgatásnak neveztek (vö. 3,5; 15:22). Ez egyike annak a három bibliai módnak, ahogy a modern egyház szerveződik: (1) episzkopális (azaz van egy fő vezető); (2) presbiteriánus (azaz vezetőségi csoport van); kongregacionalista (azaz a hívők egész közössége dönt). Az ApCsel 15-ben mindegyik jelen van.

■ **„nem helyes az, hogy az Isten igéjét elhanyagolva mi szolgáljunk az asztaloknál”** Ez nem egy lealacsonyító szó a szolgálatra, hanem annak a kezdete, hogy megérezték annak a szükségét, hogy Isten népe között megosszák a felelősséget. Ez nem tisztséget jelentett, hanem rábízott feladatokat. Az evangélium hirdetése elsőbbséget élvez még a szükséges szolgálatok előtt is. Az apostolok egyedülálló módon voltak elhívva és felkészítve erre a feladatra. Ettől a feladattól nem vehet el semmi sem. Ez nem egy „vagy/vagy” hanem egy „mindkettő/és” kérdés volt.

A „szolgálni” kifejezés a gyakori *diakonia* szó, amit a szolgálatra használtak. Sajnálatos módon nagyon sok modern kommentátor a diakónus tisztségre keresve útmutatást (vö. Fil. 1:1; I. Tim. 3:8-10,12-13) ezt a szövegrészt használta arra, hogy ezt a szolgálati feladatot definiálja. Mindazonáltal ezek az emberek itt nem „diakónusok”; hanem foglalkozásuk volt a szolgálat/prédikáció. Csak félreértelmezéssel lehet az ApCsel 6-ban diakónust találni.

Nagyon érdekes a számomra, hogy a korai egyház hogyan szolgált anélkül, hogy épületeik lettek volna.

1. Amikor összegyűltek, minden bizonnyal a templomban kellett találkozniuk.
2. Szombat napokon bizonyára elmentek a helyi zsinagógáikba, és vasárnaponként valószínűleg a házi csoportokban találkoztak.
3. A hét folyamán (naponta) az apostolok házról házra jártak (vö. 2:46).

6:3

NASB, NRSV „válasszatok”

NKJV „találjatok”

TEV „válasszatok ki”

NJB „ki kell választanotok”

Ez egy AORISZTOSZI KÖZÉPIGEI FELSZÓLÍTÁS. Valamit tenni kellett, hogy helyreálljon az egység és az, hogy egy lelkelettel legyenek. Ez a kis dolog magában hordozta azt a lehetőséget, hogy az evangélium terjedését megakadályozza. Ma úgy mondanánk, hogy „csírájában elfojtani”.

■ **„hét férfit”** Semmilyen különös oka nincs ennek a számnak, kivéve azt, hogy ez volt az ÓSZ-ben a tökéletesség szimbolikus száma, mivel ez a szám utal a teremtés hét napjára (vö. I. Mózes 1; Zsolt. 104). Van az ÓSZ-ben ugyanerre a folyamatra egy precedens, amikor a vezetők egy második szintjét alakították ki (4 Mózes 18).

■

NASB, NJB „jó a hírneve”

NKJV „jó hírnévvel rendelkezik”

NRSV „megbecsülik”

TEV „akiről úgy tudják, hogy”

Az angol fordításokban megjelenő különbségek ennek a kifejezésnek a kétfajta használatát tükrözik vissza.

1. „tanúbizonyosságot tenni valakiről” (vö. TEV, NIV)
2. „jó véleménnyel lenni valakiről” (vö. Lukács 4:22)

6:3 „telve vannak Lélekkel” A Lélekkel való betöltekezés számos alkalommal meg van említve itt az ApCselben, általában a Tizenkettővel és az ő prédikációjukkal/tanításukkal kapcsolatban. A

szolgálathoz való hatalmat/erőt jelöli. A Lélek jelenléte megállapítható az ember életében. A hozzáállásában, cselekedeteiben és hatékonyságában vannak ennek bizonyítékai. Azokat az embereket, akiket a gyülekezet kiválasztott, hogy segítsenek ezen a problémás területen, soha nem jellemzik úgy, mint akik ezen a területen munkálkodnak, hanem hogy az evangéliumot hirdetik. Az özvegyek fontosak, de az evangélium hirdetése az elsődleges (vö. 4. vers). A „Betöltekezésről” teljesebb jegyzetet találsz a 2:4-ben és a 3:10-ben.

■ **„és bölcsességgel”** Két fajta bölcsesség létezik.

1. a tudás/ismeret megértése
2. bölcs életmód

Ez a hét férfi birtokolta mind a kettőt!

■ **„őket állítsuk be ebbe a munkába”** Feladat orientált megbízatásuk volt. Ezt az igerészt nem lehet annak alátámasztására használni, hogy a diakónusok kezelik a gyülekezet üzleti ügyeit (KJV angol fordítás: „ebben az ügyben/ügyletben”)! A „munka” szó (*chraomai*) azt jelenti, hogy „szükség” nem pedig „tisztviselés” (Alfred Marshall, RSV Interlinear [RSV sorközi jegyzetek], 468. oldal).

6:4 „mi pedig megmaradunk” Ezt a görög kifejezést számos értelemben használják.

1. valakivel közeli kapcsolatban lenni, ApCsel 8:13
2. személyesen szolgálni valakit, ApCsel 10:7
3. állhatatosan odaszánni magunkat valamire vagy valakinek
  - a. a korai tanítványok egymásnak és az imádságra, ApCsel 1:14
  - b. a korai tanítványok az apostolok tanításainak, ApCsel 2:42
  - c. a korai tanítványok egymásnak, ApCsel 2:46
  - d. az apostolok az imádkozás szolgálatára és az igének, ApCsel 6:4 (Pál ugyanezt a szót használja, hogy a hívőket az imádságban való állhatatosságra buzdítsa, Róma 12:12; Kol. 4:2).

■ **„az imádkozás és az ige szolgálata”** A görög szövegben ez a kifejezés került a mondat elejére a hangsúlyozás miatt. Nem paradox, hogy ez a „hét” férfi volt az, aki először meglátta az evangélium világmissziós vonatkozását, és nem az apostolok? Ennek a „hétnek” a prédikálása volt az, ami a judaizmustól való elszakadást kierőszakolta, s nem az apostoloké.

6:5 „István” A neve azt jelenti, hogy „a győztes koronája”. Mind a „hétnek” volt görög neve, de a diaszpórában élő legtöbb zsidónak volt mind héber, mind görög neve is. A nevek önmagukban nem feltétlenül jelentik azt, hogy mindegyikük görög nyelvű zsidó lett volna. Az érvelés szerint mind a két csoport jelen volt itt.

■ **„hittel ... teljes”** A hit kifejezés az ÓSZ-i szóból ered (azaz *emeth*) ami eredetileg azt jelentette, hogy az illető lábai stabil helyzetben álltak. Metaforikusan arra kezdték használni, amikor valaki megbízható volt, hűséges, lehetett számítani rá és lojális volt. Az ÚSZ-ben ezt a kifejezést arra használták, amikor a hívő válaszolt Isten Krisztus által adott ígéretére. Bízunk a megbízhatóságában! Hiszünk a hűségében. István bízott Isten megbízhatóságában; így aztán Isten jelleme jellemezte (azaz teljes volt a hittel, hűséggel).

■ **„Szentlélekkel teljes”** Számos különböző kifejezés van arra, hogy leírják a Lélek szolgálatát:

1. a Szentlélek csábítása (vö. János 6:44,65)
2. a Szentlélek keresztsége (vö. I. Kor. 12:13)
3. a Lélek gyümölcse (vö. Gal. 5:22-23)
4. a Lélek ajándékai (vö. I. Kor. 12)
5. a Lélek betöltése (vö. Ef. 5:18).

Teljesnek lenni a Lélekkel két dolgot feltételez: (1) az illető meg van térve (vö. Róma 8:9) és (2) és hogy az illetőt a Lélek vezeti (vö. Róma 8:14). Úgy tűnik, hogy az, hogy valaki „teljes” a Lélekkel, kapcsolatban áll azzal, hogy folyamatosan betöltekezik vele (JELENIDEJŰ PASSZÍV FELSZÓLÍTÁS, Ef. 5:18).

■ **„Fülöp”** Számos Fülöp szerepel az ÚSZ-ben. Ez a Fülöp egyike volt a hétnek. Neve azt jelenti, hogy „a lovak kedvelője”. Az ApCsel 8-ban van szó a szolgálatáról. Eszköze volt a samáriai ébredésnek, és az etiópiai kormányzati tisztviselő felé személyesen tett bizonyosságot. „Evangelistának” hívják az ApCsel 21:8-ban, és lányai is aktívak voltak a szolgálatban (azaz prófétanők voltak, vö. ApCsel 21:9).

■ **„Prokhorosz”** Keveset tudunk erről a személyről. A *The International Standard Bible Encyclopedia* (A nemzetközi standard Biblia enciklopédia) 4. kötetében James Orr (szerkesztő) azt mondja, hogy Nicomedia püspöke lett és Antióchiában mártírhalált halt (2457. oldal).

■ **„Nikánór”** Erről a személyről semmit nem tudunk az egyháztörténelemből. Neve görög, és azt jelenti, hogy a „hódító”.

■ **„Timón”** Erről a személyről semmit nem tudunk az egyháztörténelemből. Neve görög és azt jelenti, hogy tiszteletreméltó.

■ **„Parmenász”** Ez a *Parmenides* rövidített formája. Az egyházi hagyomány szerint Filippiben halt mártírhalált Trajanus uralkodása idején (vö. *The International Standard Bible Encyclopedia* [A nemzetközi standard Biblia enciklopédia], 4. kötet, 2248. oldal).

■ **„Nikoláosz, az antiókhiai prozelita”** Valószínűleg azért lett több információ megadva erről a férfiről, mert lehetséges, hogy a városa Lukács otthona is volt. Zsidó prozelita lévén három rituális cselekedetet kellett végrehajtania: (1) tanúk jelenlétében be kellett merítenie magát; (2) ha az illető férfi volt, körül kellett metélkednie; (3) az illetőnek, ha volt rá lehetősége, áldozatot kellett bemutatnia a templomban.

Volt némi zavar az egyháztörténelemben e körül az ember körül, mert volt egy hasonló nevű csoport, akiket a Jel. 2:14-15 említ meg. Néhány korai egyházatya (azaz Ireneus és Hippolütosz) azt gondolta, hogy ő volt ennek az eretnek csoportnak az alapítója. A legtöbb egyházatya, aki megemlíti a kettő közötti kapcsolatot mind azt gondolja, hogy ez a csoport megpróbálta az ő nevét felhasználni annak bizonyítására, hogy alapítójuk a jeruzsálemi gyülekezet vezetője volt.

6:6 „rájuk tették a kezüket” A nyelvtani szerkezet azt sugallja, hogy az egész gyülekezet rájuk tette a kezét (vö. 13:1-3), bár a névmás megjelölése kétértelmű.

A Római Katolikus Egyház hasonló szövegrészeket használt fel arra, hogy alátámassza az apostoli utódlást. A baptista életben mi az ilyen szövegeket arra használjuk, hogy a felszentelést alátámasszuk (azaz, hogy egy bizonyos szolgálatra felszenteljünk embereket). Ha igaz az, hogy minden hívő elhívott és ajándékokkal rendelkező szolgáló (vö. Ef. 4:11-12), akkor nincs semmilyen különbség az ÚSZ-ben a papság és a laikusok között. A felállított elitizmus és a Biblia által nem támogatott, propagált egyházi hagyományokat az ÚSZ-i igékben felül kell vizsgálnunk. A kézzel jelölhet funkció, de semmiképpen sem különleges helyzetet vagy hatalmat. Nagyon sok felekezeti hagyományunk történelmileg vagy felekezetiileg van megalapozva, és nem egy világos bibliai tanításra alapszik, vagy egy biblikus feladatra. A hagyományok nem okoznak problémát mindaddig, amíg nem tesszük azt az Ige tekintélyével egyenrangúvá.

KÜLÖNLEGES TÉMA: KÉZRÁTÉTELEK A BIBLIÁBAN

A személyes részvételnek ezen gesztusa számos különböző módon volt használatos a Bibliában.

1. a családban a vezetős szerep továbbadása (vö. I. Mózes 48:18)
2. a helyettesítő áldozat halálával való azonosulás
  - a. papok (vö. II. Mózes 29:10,15,19; III. Mózes 16:21; IV. Mózes 8:12)
  - b. közemberek (nem papok) (vö. III. Mózes 1:4; 3:2,8; 4:4,15,24; II. Krón. 29:23)
3. elkülöníteni embereket Isten szolgálatára egy különleges feladatban vagy szolgálatban (vö. IV. Mózes 8:10; 27:18,23; V. Mózes 34:9; ApCsel 6:6; 13:3; I. Tim. 4:14; 5:22; II. Tim. 1:6)
4. egy bűnös bírósági döntés alapján való megkövezésénél (vö. III. Mózes 24:14)
5. egészségre, boldogságra és istenfélő életre vonatkozó áldás fogadásakor (vö. Máté 19:13,15; Márk 10:16)
6. fizikai gyógyuláshoz kapcsolódva (vö. Máté 9:18; Márk 5:23; 6:5; 7:32; 8:23; 16:18; Lukács 4:40; 13:13; ApCsel 9:17; 28:8)
7. a Szentlélek fogadásakor (vö. ApCsel 8:17-19; 9:17; 19:6)

Meglepő módon hiányzik az egyformaság azokban az ígerészekben, amelyeket történelmileg arra használtak, hogy a vezetők egyházi beiktatását támogassák (azaz felszentelését).

1. Az ApCsel 6:6-ban az apostolok azok, akik kézzel jelölik ki a helyi gyülekezetben szolgáló hét embert.
2. Az ApCsel 13:3-ban a próféták és a tanítók azok, akik kézzel imádkoznak Barnabásért és Pálért és a misszionáriusi szolgálatukért.
3. Az I. Tim. 4:14-ben a helyi gyülekezet vezetői azok, akik részt vettek Timóteus elsődleges elhívásában és szolgálatra való felszentelésében.
4. A II. Tim. 1:6-ban Pál az, aki kézzel használ Timóteusnál.

Ez a változatosság és a meghatározatlanság az, ami jól illusztrálja az első századi gyülekezet megszervezettségének hiányát. A korai egyház sokkal dinamikusabb (rugalmasabb) volt és nagyobb rendszerességgel használta a hívők szellemi ajándékait (vö. I. Kor. 14). Az ÚSZ egyszerűen nem azért íródott, hogy lefektesse vagy támogassa a szolgálatra való felszentelés kormányzati példáját.

SZÖVEG 6:7

⁷Az Isten ígéje pedig terjedt, és nagyon megnövekedett a tanítványok száma Jeruzsálemben, sőt igen sok pap is engedelmeskedett a hitnek.

6:7 „Az Isten ígéje” Ez Jézus Krisztus evangéliumára utal. Életére, halálára, feltámadására, és Istenről szóló tanítására, ami az Ószövetséget egy új szempontból nézte (vö. Máté 5:17-48). Jézus az ige (vö. János 1:1; 14:6). A kereszténység egy Személy!

■ **„terjedt”** A 7. versben lévő mindhárom IGE BEFEJEZETLEN IGEIDŐBEN van. Ez az ApCselben egy központi téma. Isten ígéje folyamatosan terjed azáltal, hogy az újszövetség népe Krisztusban bíz, ezáltal Isten új népének tagjaivá válnak (vö. 6:7; 12:24; 19:20). Lehetséges, hogy ez párhuzamban van azokkal az ígéretekkel, amiket Isten Ábrahámnak adott azzal kapcsolatban, hogy családja szám szerint meg fog sokasodni, akik Isten ószövetségi népévé lettek (vö. 7:17; I. Mózes 17:4-8; 18:18; 28:3; 35:11).

■ **„igen sok pap is engedelmeskedett a hitnek”** Ez volt az egyik oka, hogy a zsidó vezetőség (azaz a szaduceusok) nyugtalanok voltak a kereszténység miatt. Azok, akik jól ismerték az ÓSZ-

et, meggyőződtek afelől, hogy a Názáreti Jézus valóban a megígért Messiás volt. A judaizmus belső köre már recsegett-ropogott! A könyv szerkezetéhez ezek a növekedést összegző megállapítások lehetnek a kulcs (vö. 9:31; 12:24; 16:5; 19:20; 28:31).

■ **„a hitnek”** Ennek a kifejezésnek számos különböző mellékjelentése lehet: (1) az Ósz-i hátere azt jelenti, hogy „hűséges” vagy „megbízható”; így aztán azt jelenti, hogy hiszünk Isten hűségében, vagy hogy bízunk Isten megbízhatóságában; (2) jelentheti azt, hogy elfogadjuk Isten Krisztusban felkínált ingyen bűnbocsánatát; (3) jelenthet hűséges, istenfélő életet; (4) jelentheti a keresztény hit közösségi értelmét vagy a Jézusról szóló doktrinális igazságokat (vö. Róma 1:5; Gal. 1:23; Júdás 3, 20). Számos ígérésben, mint pl. a II. Thessz. 3:2-ben elég nehéz eldönteni, hogy Pál pontosan melyik értelmére is gondolt.

SZÖVEG: 6:8-15

⁸István pedig - kegyelemmel és erővel telve - nagy csodákat és jeleket tett a nép között. ⁹Megjelentek azonban néhányan a szabadosok, a ciréneiek és az alexandriaiak zsinagógájából, valamint néhányan a ciliciaiak és ázsiaiak közül, és vitatkoztak Istvánnal; ¹⁰de nem tudtak szembeszállni azzal a bölcsességgel és Lélekkel, amellyel beszélt. ¹¹Ekkor felbújtottak embereket, akik ezt mondták: "Hallottuk, amikor káromolta Mózeset és az Istent." ¹²Ezzel fellázították a népet, a véneket és az írástudókat, rárohanva elfogták őt, és a nagytanács elé hurcolták. ¹³Hamis tanúkat is állítottak, akik ezt mondták: "Ez az ember állandóan e szent hely és a törvény ellen beszél." ¹⁴Hallottuk is, amikor azt mondta, hogy az a názáreti Jézus lerombolja ezt a helyet, és megváltoztatja azokat a szokásokat, amelyeket Mózes hagyott ránk." ¹⁵Ekkor a nagytanácsban ülők mind rátekintettek, és látták, hogy az arca olyan, mint egy angyalé.

6:8 „kegyelemmel és erővel telve” A „kegyelemmel telve” arra utal, hogy Isten áldása ott van az életén és a szolgálatán. Az „erővel” kifejezés a következő kifejezésekre utal, mégpedig hogy „nagy csodákat és jeleket tett”.

■ **„nagy csodákat és jeleket tett”** Ez egy BEFEJEZETLEN IGEIDŐ (mint a 7. vers). Ez valószínűleg azelőtt történt meg, hogy kiválasztották a hetek egyikének. István evangéliumi üzenetét folyamatosan igazolta, alátámasztotta az ő személye (azaz kegyelemmel telve) és ereje (azaz a jelek és csodák).

6:9 „néhányan ... valamint néhányan” Kérdéses, hogy ki hogyan értékeli azt, hogy István ellen hány csoport lépett fel.

1. egy zsinagóga (férfiak minden felsorolt országból)
2. két zsinagóga
3. cirénei és az alexandriai zsidók
4. ciliciai és ázsiai zsidók (Pál Ciliciából való volt)
5. egy zsinagóga, de két csoport
6. öt különböző zsinagóga

A görög HÍMNEMŰ TÖBBESSZÁMÚ BIRTOKOSESETŰ NÉVELŐT (*tōn*) kétszer megismétli.

■ **„a szabadosok, a ciréneiek és az alexandriaiak zsinagógájából”** (az angolban, mielőtt felsorolná ezeket a csoportokat, van egy olyan kifejezés, hogy „név szerint a következők”, ez a magyarból teljesen hiányzik. Ez a bekezdés és a magyarázat igazából ehhez a kifejezéshez tartozik. A ford. megjegy. [Károli ír hasonlót]) Ami miatt itt áll ez a kifejezés az az, hogy a „szabados” vagyis felszabadított rabszolga kifejezés itt latin szó; így aztán tisztázásképp értelmezni kellett ezt. Nyilvánvalóan olyan zsidók voltak, akiket idegen országokba vittek el rabszolgaként (katonai vagy

dolgozó rabszolgának), most viszont visszatértek Palesztinába szabad emberként, de még mindig a koiné görög volt az anyanyelvük.

6:10 István evangéliumi üzenete nem csak erővel és jelekkel volt alátámasztva, hanem nyilvánvalóan logikailag is meggyőző volt. A 7. fejezet jó példa arra, hogy hogyan prédikált.

■ **„és Lélekkel”** A görög szövegben semmilyen módon nem lehet megkülönböztetni a nagybetűket; így ez a fordítók értelmezése. A nagy „L” betű a Szent Lélekre utalhat, a kis „l” betű az emberi lélekre (vö. 7:59; 17:16; 18:25; Róma 1:9; 8:16; I. Kor. 2:11; 5:4; 16:18; II. Kor. 2:13 [Károli: 2:12]; 7:13; 12:18; Gal. 6:18; Fil. 4:23). Lehetséges, hogy ez utalás a Péld. 20:27-re.

6:11 „felbújtottak embereket, akik ezt mondták” Az a kifejezés, hogy „felbújtottak” a következőket jelentheti: (1) megveszteget (vö. Louw és Nida, *Lexicon* [Lexikon], 1. kötet, 577–578. oldal) vagy (2) titokban szövetkezni (vö. Bauer, Arndt, Gingrich és Danker, *A Greek-English Lexicon* [Görög–angol lexikon] 843. oldala). Ugyanezt a technikát használták Jézus (vö. Máté 26:61) és Pál ellen is (vö. ApCsel 21:28). A vád az volt, hogy megszegték a II. Mózes 20:7-et, ami halálbüntetést vont maga után.

■ **„Hallottuk, amikor káromolta Mózes”** István prédikációja az ApCsel 7-ben választ ad erre a vádra. Azt nem tudjuk biztosan, hogy az ApCsel 7 tipikus istváni evangéliumhirdetés volt-e, vagy egy különleges igehirdetés, ami arra volt hivatott, hogy válaszoljon erre a bizonyos vádra, de István valószínűleg gyakran használta az ÓSZ-et, hogy megerősítse Jézus Messiási voltát.

■ **„és az Istent”** Ezek a zsidók Istent Mózes után rangsorolták! Saját mondatszerkezetük fedti fel a felfogásuk problémáját. Mózes törvényei váltak a legalapvetőbbé.

6:12 „a véneket és az írástudókat ... a nagytanács” Az a kifejezés, hogy „vének és írástudók” gyakran a lerövidített megjelölése a Szanhedrin tagjainak megnevezésére, akikre ebben a szöveggörnyezetben a „nagytanács”-ként utalnak. Ez képviselte a zsidó nép vallási hatalmát és tekintélyét a római időkben Kr. u. 70 előtt. A következőkből állt: (1) a főpap(ok) és családja; (2) helyi gazdag földbirtokosok és polgári vezetők; és (3) helyi írástudók. Összesen hetven vezető jelentett ez Jeruzsálem környékéről. Lásd Különleges Téma: a Szanhedrin a 4:5-ben.

6:13 „Ez az ember” Ez a megvetés kifejezésének sémita módja. Ezt a kifejezést gyakran használták Jézusra is.

■ **„e szent hely és a törvény ellen beszél”** Ez a kifejezés a 11. versben előforduló vád kiterjesztése volt. Lehetséges, hogy arra utal, hogy István megerősítette Jézus azon szavait, amit a templomról mondott a Lukács 19:44-48-ban, de lehetséges, hogy a következőre utal: Máté 26:61; 27:40; Márk 14:58; 15:29; János 2:19 (vö. 14. vers). Jézus úgy látta Magát mint az „új templom”, az istenimádat új központja, Isten és az emberiség új találkozó helye (vö. Márk 8:31; 9:31; 10:34).

Valószínűleg az volt annak a vádnak a forrása, hogy „a törvény ellen beszél”, hogy István arról prédikál, hogy Jézusban teljes és ingyenes bűnbocsánatot lehet nyerni. Az evangélium üzenete a „Mózesi Szövetséget” egy történelmi tanúbizonyossággá kicsinyíti, ahelyett hogy az üdvösség eszköze lenne.

Az első századi zsidók számára ez elég radikális tanítás volt, egyenesen istenkáromlás! Ez valóban eltér a tipikus ÓSZ-i monoteizmus, üdvösség, és Izrael különleges helyzetének felfogásától.

6:14 Bizonyos értelemben a vádak igazak voltak! Ezt a két vádat arra tervezték, hogy a szadduceusokat felbőszítsék (azaz „lerombolja ezt a helyet”) és a farizeusokat (azaz „megváltoztatja azokat a szokásokat, amelyeket Mózes hagyott ránk”).

■ „az a názáreti Jézus” Lásd Különleges Téma a 2:22-ben.

6:15 „mind rátekintettek” Ez egy irodalmi eszköz, amit Lukács gyakran használ. Ez szakadatlan figyelmet jelent (vö. Lukács 4:20; 22:56; ApCsel 1:10; 3:4,12; 6:15; 7:55; 10:4; 11:6; 13:9; 14:9; 23:1).

■ „arca olyan, mint egy angyalé” Lehetséges, hogy ez hasonló volt ahhoz (1) amikor Mózes arca ragyogott, miután találkozott YHWH-val (vö. II. Mózes 34:29-35; II. Kor. 3:7); (2) amikor Jézus arca és teste ragyogott színeváltozása közben (vö. Máté 17:2; Lukács 9:29); vagy (3) a Dániel 10:5-6-ban a hírvivő angyal. Ez volt a módja annak, hogy metaforikusan rámutassanak arra a személyre, aki Isten jelenlétében volt.

MEGVITATANDÓ KÉRDÉSEK

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Biblia értelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Ezek a megvitatandó kérdések azért vannak, hogy segítsenek átgondolni a könyv ezen részének főbb témáit. Gondolat-ébresztő szándékuk van, nem pedig definiáló.

1. Miért a legjobb szellemi embereit választotta ki a korai egyház arra, hogy az asztalnál szolgáljanak?
2. Miért van a gyors növekedésben feszültség?
3. Mi a kézzátételek célja?
4. Miért támadták Istvánt?

ApCsel 7

MODERN FORDÍTÁSOK BEKEZDÉSI FELOSZTÁSAI

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
István beszédei	István beszéde: Ábrahám elhívása	István prédikációja és mártíromsága (6:8-8:1a)	István beszéde	István beszéde
7:1-8	7:1-8		7:1. 7:2-8	7:1-8
	A Pátriárkák Egyiptomban	7:2b-8		
7:9-16	7:9-16	7:9-16	7:9-16	7:9-16
7:17-22	7:17-36	7:17-22	7:17-22	7:17-22
7:23-29		7:23-29	7:23-29	7:23-29
7:30-43		7:30-34	7:30-34	7:30-34
	Izrael lázad Isten ellen 7:37-43	7:35-43	7:35-38	7:35-43
	Isten igazi Sátora		7:39-43	
7:44-50	7:44-50	7:44-50	7:44-47 7:48-50	7:44-50
	Izrael ellenáll a Szentléleknek			
7:51-53	7:51-53	7:51-53	7:51-53	7:51-53
István megkövezése	István a mártír		István megkövezése	István megkövezése, Saul mint felügyelő
7:54-8:1a	7:54-60	7:54-8:1a	7:54-8:1	7:54-8:1

HARMADIK OLVASÁSI CIKLUS (az „Útmutató a helyes bibliaolvasáshoz”-ból) KÖVETVE AZ EREDETI SZERZŐ SZÁNDÉKÁT A BEKEZDÉSEK SZINTJÉN

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Bibliaértelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Egyszerre olvasd el az adott fejezetet. Azonosítsd a témákat. Hasonlítsd össze a te témafelosztásaidat az öt különböző fordítással. A bekezdések nem ihletettek, de mindenképp kulcsfontosságúak az eredeti szerző szándékainak azonosításához, ami az értelmezés szíve. Minden bekezdésnek egy és csak egy témája van.

1. Első bekezdés
2. Második bekezdés
3. Harmadik bekezdés
4. Stb.

SZÖVEGÖSSZEFÜGGÉSI BETEKINTÉS

- A. István beszéde az ApCsel 7-ben a leghosszabb feljegyzett beszéd az ApCselben. Feltöri a teológiai talajt Pál számára, hogy megértse, hogy az evangélium hogyan kapcsolódik az Ószövetséghez. Választ ad arra a két vádra, amit ellene felhoztak, s megmutatja, hogy
1. Isten a templomon kívül beszélt
  2. a zsidók mindig elutasították Isten üzenetét, embereit, és most elutasították a Messiást!
- B. István védekezése hatással volt a tarzusi Saul szívére és Pál teológiájára.
- C. István felfedi a zsidók folyamatos szövetségi hűtlenségét, Isten az Ígélet Földjén kívüli és a jeruzsálemi templomtól független kijelentéseit, amelyek az első századi zsidó istentisztelet legfőbb fókuszává váltak.
- D. A zsidók rendszeresen elutasították Isten szóvivőit és most újra ezt tették. Erőszakosan elutasították a názáreti Jézust, és most erőszakosan el akarják utasítani Istvánt is, az Ő tanúját.
- E. Istvánt ugyanaz a csoport ugyanazokkal a vádakkal illeti, mint Jézust. István megkövezése közben számos hasonló dolgot mondott, amelyek utánozták azokat a szavakat, és azokat a cselekedeteket, amiket Jézus mondott és tett a kereszten. Ez vajon szándékosan használt irodalmi eszköz volt Lukácstól? Nagyon úgy tűnik, hogy igen!
- F. Az a nézőpont, ahogyan István tekintett a zsidók és a keresztények közötti kapcsolatra, meg fogja teremteni a színteret az üldözésre (vö. 8:1-3) és végső soron a szakadást (azaz a Kr. u. 70 utáni átok formulák) e között a két csoport között.
- G. István beszéde/védekezése/prédikációja számos olyan részletet tartalmaz, amik eltérnek a héber ÓSZ-től (a Szeptuagintából idéz). Meg kell-e próbálniuk megvédeni a tudósoknak István szavait, vagy hagyják, hogy zsidó hagyománnyá váljanak, sőt, akár történelmi hibákká? Ez a kérdés felfedi az értelmezők érzelmi és intellektuális előítéleteit. Hiszem, hogy a Biblia igaz történet, s amin áll vagy bukik a kereszténység, azok a Biblia eseményei. Mindazonáltal a Biblia kezdete (azaz I. Mózes 1-11) és a Biblia vége (azaz a Jelenések könyve) nem „tipikus történet”! A közbeeső feljegyzésekről pedig azt gondolom, hogy pontosak és igazak. Természetesen számításba veszi, hogy néha vannak
1. a számokban eltérések
  2. a műfajokban eltérések
  3. a részletekben eltérések
  4. rabbinikus értelmezési technikák (pl. két vagy több szöveget ötvöz)
- Ezek nincsenek hatással a bibliai elbeszélések történelmi pontosságába vagy megbízhatóságába vetett meggyőződéseimre. Lehet, hogy István felidézte azt, amit a zsinagóga iskolájában tanult, vagy szövegeket módosított, hogy azok illjenek a céljához, vagy összekeverte a részleteket! Az, hogy elmulasztjuk észrevenni valódi üzenetét azáltal, hogy egy vagy két részletre összpontosítunk, a mi modern kori történetírásunkat mutatja meg, nem pedig az első századi történelmi felfogást.
- H. A 7. fejezetben található István történelmi áttekintésének alapvázlata arról, hogy Isten hogyan foglalkozott Izraellel:
1. a pátriárkák, 2-16. versek
  2. a kivonulás és a pusztai vándorlás, 17-43. versek
  3. a Szentsátor és a templom, 44-50. versek
  4. az ÓSZ összegzésének alkalmazása a számukra, 51-53. versek

SZÓ ÉS KIFEJEZÉSTANULMÁNY

SZÖVEG: 7:1-8

¹A főpap megkérdezte: "Valóban így van ez?" ²Ő erre így szólt: "Atyámfiak, férfiak és atyák, halljátok! A dicsőség Istene megjelent a mi atyánknak, Ábrahámnak, amikor Mezopotámiában volt, mielőtt letelepedett Háránban, ³és ezt mondta neki: Menj ki földedről és rokonaid közül, és menj arra a földre, amelyet mutatok neked. ⁴Ekkor kiment a káldeusok földjéről, és letelepedett Háránban. Miután pedig meghalt az apja, Isten áttelepítette őt onnan erre a földre, amelyen ti most laktok. ⁵Nem adott neki ebből örökségül egy talpalatnyit sem, de megígérte, hogy neki adja azt birtokul és majd utódjának, pedig nem volt gyermeke. ⁶Így mondta meg Isten, hogy utódja jövevény lesz idegen földön, és rabszolgává teszik, és nyomorgatják négyszáz esztendeig. ⁷De ezt a népet, amelynek szolgálnak, ítélettel sújtom, így szólt az Isten, ők pedig ezek után kiszabadulnak, és szolgálni fognak nekem ezen a helyen. ⁸A körülmetélés szövetségét is adta neki. Így nemzette Ábrahám Izsákot, és körülmetélte őt a nyolcadik napon, Izsák pedig Jákóbot, Jákób viszont a tizenkét ősatyát.

7:1 „a főpap” Ez Kajafás volt. Lásd a 4:6 jegyzetét.

7:2 „megkérdezte” István védőbeszéde nagyon hasonló a Zsidókhoz írt levélhez. Kétféle módon válaszolta meg az ellene felhozott vádakat: (1) a zsidók a múltban folyamatosan elutasították Mózeset, és (2) a templom csak az egyik módja volt annak, amit Isten eszközül arra használt, hogy szóljon népéhez. Ez közvetlenül válaszol azokra a vádakra, amiket a 6:13-ban felhoztak ellene.

■ **„halljátok”** Ez AORISZTOSZI AKTÍV FELSZÓLÍTÁS, a görög *akouō* szóból. Ezt a Szeptuagintában arra használják, hogy a judaizmus híres imádságát, a *Shemát* lefordítsa (vö. 5Mózes 6:4-5). A próféták is használták, hogy arra utaljanak, hogy „halljátok meg, hogy aztán cselekedhessétek” (vö. Mikeás 1:2; 6:1). Nehéz biztosan tudni, hogy ez a technikai mellékjelentés jelen van, amikor ezek a zsidó férfiak a héber gondolataikat koiné görög nyelven fejezik ki, de néhány szövegben, mint ez is, lehetséges, hogy igaz.

■ **„a dicsőség Istene”** Ez a dicsőség Istene Ábrahám pátriárkának is megjelent (vö. I. Mózes 12:1; 15:1,4; 17:1; 18:1; 22:1), azaz a zsidó nép kezdetének. Lásd Különleges Téma a 3:13-ban.

■ **„Ábrahám”** Ábrahámot a zsidók atyjának tartották. Ő volt az első pátriárka. Elhívása és azt követő Istennel való járása az I. Mózes 12:1-25:11-ben van feljegyezve. A Róma 4-ben Pál őt használja, mint a hitből való megigazulás mintáját.

■ **„amikor Mezopotámiában volt, mielőtt letelepedett Háránban”** Az I. Mózes 11:31 azt sugallja, hogy Ábrahám Hárán városában volt, amikor YHWH szólt hozzá. Mindazonáltal az, hogy Isten mikor lépett kapcsolatba Ábrahámval, nem lett pontosan megadva. Ábrahám Ur földjéről származott (vö. I. Mózes 11:28,31), de később Háránba költözött (vö. I. Mózes 11:31,32; 29:4) követve Isten parancsát. A lényeg, hogy Isten Kánaánon kívüli területen szólt Ábrahámhoz. Ábrahámnak nem volt tulajdonában, vagy nem birtokolta a Szent Föld egyik részét sem (vö. 5. vers) egész élete alatt (kivéve egy barlangot, ahova eltemetheti családját).

A „Mezopotámia” kifejezés a különböző etnikai csoportokra utalhat: (1) a Tigris és az Eufrátesz folyók északi területén élő embercsoport (azaz „Szíria, a folyók között”) vagy (2) a Tigris és az Eufrátesz torkolatánál élő embercsoport.

7:3 „Menj ki földedről és rokonaid közül, és menj arra a földre, amelyet mutatok neked” Ez

az I. Mózes 12:1-ből való idézet. A teológiai vita ezzel kapcsolatban az, hogy amikor ezt mondja Isten Ábrámnak: (1) akkor még mindig Urban volt-e, még mielőtt Tárét és unokaöccsét Lótot elvitte Háránba, vagy (2) már Háránban volt, és ott várt, amíg az atyja meghalt, és csak ezután követte Istent délre Kánaánba?

7:4 „ekkor kiment a káldeusok földjéről” Káldea lehetséges, hogy egy a Tigris és az Eufrátesz folyó torkolatánál lévő terület egy része volt (lásd a 7:2 jegyzetét). Később arra a népre utaltak vele, amely ezen a területen alakult ki, amit Babilonként is ismerünk. Ez a nép szintén sok tudóst adott, akik matematikai formulákat fejlesztettek ki, amelyek az éjszaka fényének mozgásához kapcsolódtak (azaz a planéták, csillagok, üstökösök, stb.). Ezeket a bölcseket (azaz asztrológusokat) a káldeusok néven is ismerték (vö. Dán. 2:2; 4:7 [Károliban: 4:4] ; 5:7-11).

■ **„Hárán”** Hárán volt a város, ahová Táré, Ábrahám és Lót költözött (vö. I. Mózes 11:31-32). Ábrahám egyik testvére ott telepedett le, és a nevéből nevezték el a helyet (azaz Náhor városa, vö. I. Mózes 24:10; 27:43). Ez a város az Eufrátesz felső részénél helyezkedett el (azaz a Balikh nevű mellékfolyónál), Kr. e. 3 ezer évvel alakult ki, és a mai napig így hívják. Érdekességként megjegyezném, hogy Ábrahám testvérét, Háránt, a héber nyelvben nem ugyanúgy írják, mint az ugyanazon nevű várost.

■ **„miután pedig meghalt az apja”** Nagyon sokan ellentmondást láttak itt az I. Mózes 11:26,32 és a 12:4-között. Legalább két valószínűsíthető megoldás létezik erre: (1) lehet, hogy nem Ábrahám volt a legidősebb fiú, hanem az, akit a leginkább ismertek (azaz a felsorolásban első) vagy (2) a Samáriai Pentateuchus Táré életkorát halálakor 145-nek mondja, nem pedig 205-nek, mint a héber szöveg. Lásd Gleason L. Archer, *Encyclopedia of Bible Difficulties* (A Biblia nehéz részeinek enciklopédiája), 378. oldal.

7:5 „megígérte, hogy neki adja azt birtokul és majd utódjának” Ez az I. Mózes 12:7-re vagy a 17:8-ra való utalás. A teológiai kulcsfontosságú elem itt nem csak Isten ígérete volt, hanem Ábrahám hite abban, hogy Isten adni fog neki egy utódot is és majd a földet is. Ezt a hitet az I. Mózes 15:6 ki is emeli (vö. Róma 4).

7:6 Ezt a jövődőlő próféciaát az I. Mózes 15:13,14-ben látjuk, és a II. Mózes 3:12-ben újra meg lett erősítve. Bár a II. Mózes 12:40-ben 430 év szerepel, a 400 év helyett. A Szeptuaginta (LXX) úgy fordítja a II. Mózes 12:40-et, hogy „és Izrael gyermekeinek tartózkodása, amíg Egyiptom és Kánaán földjén laktak négyszáz harminc esztendő volt”.

A rabbik azt mondták, hogy a 400 év Izsák feláldozásával kezdődik, I. Mózes 22. Kálvin János azt mondta, hogy a 400 év egy kerekített szám. Lehetséges, hogy négy, 100 évig tartó generáció megjelölése volt (vö. I. Mózes 15:6).

7:7 „de azt a népet” Ez az I. Mózes 15:14 a Szeptuagintából idézve. Nem lekicsinylő akart ez lenni, hanem egy általánosított kijelentés. Ez a nemzet nyilvánvalóan Egyiptom volt. Más nemzetek viszont (pl. Filisztea, Szíria, Assíria, Babilon) Izrael elnyomójává váltak, és őket is megítéli majd Isten.

■ **„ezek után”** Ez a teljes kifejezés a II. Mózes 3:12-ből származik. István nagy vonalakban vázolja Izrael történelmét.

Ez a szövegrész megerősíti, hogy Kánaán és Jeruzsálem egyedülálló módon YHWH különleges földrajzi helyévé fog válni. Ez illik az V. Mózes hangsúlyozására.

■ **„ezen a helyen”** A szöveggörnyezetben, ismerve a II. Mózes 3:12-ből származó idézetet ez a Sínai hegyre utal, ami szintén az Ígélet földjén kívül található, és Izrael életének egyik legfontosabb eseményének helyszíne (a Törvény Mózesnek adatik).

7:8 „szövetség” Lásd Különleges Téma a 2:47-ben.

■ **„körülmetelés”** Ezt Izrael összes szomszéda gyakorolta, kivéve a filiszteusokat (Görög-Égei tengeri népek). A legtöbb kultúra számára általában ez a férfivá válás rituáléja volt, de nem így Izrael számára, akiknek ez a szövetségbe való belépésnek volt a rituáléja. Ez a YHWH-val való különleges hit kapcsolat jele volt (vö. I. Mózes 17:9-14). Minden pátriárka körülmetélte saját fiát (azaz saját családja felé papként viselkedett). Robert Girdlestone a *Synonyms of the Old Testament* (Az Ószövetség szinonimái) című könyvének 214. oldalán azt mondja, hogy a körülmetelés rituáléja összekötötte a vérontás rituáléját a körülmetelés cselekedetével. A vért a szövetség szerzéssel kötötték össze (vö. I. Mózes 15:17), valamint a szövetség megtörésével (vö. I. Mózes 2:17) és a szövetséges megváltással (vö. Ézs. 53).

■ **„ezen a helyen”** A II. Mózes 3:12-ből való idézet szöveggörnyezetében ez a Sínai hegyre utal, ami szintén az Ígéret Földjén kívüli terület, és Izrael életének egyik legfontosabb eseményének helyszíne.

■ **„a tizenkét ősatyát”** Ez általában Ábrahámra, Izsákra és Jákóbra vonatkozik, de itt Jákób tizenkét fiára utal, akik majd Izrael tizenkét törzsévé válnak.

SZÖVEG: 7:9-10

⁹**Az ősatyák pedig féltékenykedtek Józsefre, és eladták Egyiptomba, de az Isten vele volt.**
¹⁰**Megszabadította őt minden nyomorúságából, kedvessé és bölcsé tette Egyiptom királya, a fáraó előtt, és kormányzóvá emelte Egyiptom és a fáraó egész háza fölé.**

7:9 „József” Ezt a feljegyzést az I. Mózes 37:11,28-ban és a 45:4-ben találjuk. István megpróbálja megmutatni, hogy a zsidók és vezetőik gyakran elutasították Isten választott vezetőjét (vö. Mózes a 35. versben).

7:10 Ez a feljegyzés az I. Mózes 39:12-ben, és a 41:40-46-ban található.

SZÖVEG: 7:11-16

¹¹**Éhínség jött egész Egyiptomra és Kánaánra, és olyan nagy nyomorúság, hogy atyáink sem találtak élelmet.** ¹²**Amikor azonban meghallotta Jákób, hogy van gabona Egyiptomban, elküldte atyáinkat. Először csak ez történt,** ¹³**de József a második alkalommal megismertette magát testvéreivel, és így a fáraó tudomására jutott József származása.** ¹⁴**József ekkor magához hívatta atyját, Jákóbot és hetvenöt főből álló egész rokonságát.** ¹⁵**Lement tehát Jákób Egyiptomba, aztán meghalt ő is, meghaltak atyáink is.** ¹⁶**Átvitték őket Sikembe, és elhelyezték abban a sírban, amelyet Ábrahám ezüstpénzért vásárolt Emór fiaitól Sikemben.**

7:11 Ezt a feljegyzést az I. Mózes 41:54-55-ben és a 42:5-ben találhatjuk.

7:12 Ezt a feljegyzést az I. Mózes 42:4-ben találhatjuk.

7:13 Ezt a feljegyzést az I. Mózes 45:1-4-ben találhatjuk.

7:14 „hetvenöt” Ez a Szeptuaginta és a Holt-tengeri Tekercsek szövegét követi, míg a Maszoréta Szövegben „hetven” szerepel (vö. I. Mózes 46:27; II. Mózes 1:5). Először úgy tűnik, hogy kézirati eltérési probléma van a LXX között, amit István idéz, és a II. Mózes 1:5 héber szövege között. További gondolatként viszont lehetséges, hogy ez csak két számolási mód, ahogy Jákób

leszármazottait számontartották. A probléma az I. Mózes 46:26 és 27 között merül fel: (1) az MT (Maszoréta Szöveg) a 27-es versben azt írja, hogy Józsefnek Egyiptomban két fia született, míg a LXX (Szeptuaginta) azt mondja, hogy kilenc, ami azt jelenti, hogy Efraim és Manassé később több gyermeket nemzett, vagy (2) hogy a héber szövegben Jákóbot és a feleségét is beleszámolják, de Efraim és Manassé további gyermekeit nem. A görög szövegben (LXX) Jákób és a felesége nincs számításba véve, de Efraim és Manassé további gyermekei igen. Mind a kettő helyes, de a leszármazottakat különböző módokon, Jákób különböző életkoránál számolják össze. A héber szöveg, amit a Holt-tengeri Tekercsek néven ismerünk, szintén „hetvenöt személyt” tartalmaz az I. Mózes 46:27-ben és a II. Mózes 1:5-ben. Alexandriai Philón mind a két számolást ismerte.

A modern kori tudósok a javunkra van, amikor nehéz szövegrészekkel, vagy számokkal kapcsolatos problémákkal találkozunk, mint itt is. Van egy teljesen újfajta bibliai forrásanyag, ami ezeket a bonyolult szövegrészeket veszi célul. A következőket ajánlom:

1. *Hard Sayings of the Bible* (A Biblia kemény mondásai), IVP
2. *More Hard Sayings of the Bible* (Még több kemény mondás a Bibliából), IVP
3. Gleason Archer: *Encyclopedia of Bible Difficulties* (A Biblia nehéz részeinek enciklopédiája)

Az ApCsel 7:14-15-ről szóló részt lásd az 1. 521–522. oldalán.

7:15 Ezt a feljegyzést az I. Mózes 46:5-ben, 49:33-ban és a II. Mózes 1:6-ban találhatjuk.

7:16 „Sikembe” Az I. Mózesből kezdődően a beszámoló alapján, (1) József temetéséről, ami a Józs. 24:32-ben van feljegyezve, és (2) Jákób temetéséről, ami az I. Mózes 50:13-ban van feljegyezve, úgy tűnik, hogy István beszédében ellentmondás található. A probléma a következő: (1) a város; Hebrónnak kellene lennie, nem pedig Sikemnek, vagy (2) a pátriárka; Jákóbnak kellene lennie, nem pedig Ábrahámnak. Mindazonáltal mind Ábrahám, mind pedig Jákób vett egy földterületet 400 ezüstért (vö. I. Mózes 23:16; 33:19). Hebrónban Sárát és Ábrahámot temették el (vö. I. Mózes 23:19; 25:9), ugyanúgy mint Izsákot és Rebekát (vö. I. Mózes 49:29-31) és Jákóbot (vö. I. Mózes 50:13). Bár nem tudunk biztosat a Sikemben lévő temetkezési helyről, lehetséges, hogy Ábrahám vette meg korábban, mikor az I. Mózes 12:6-7-ben arra járt. Később Jákób ugyanazt a földterületet váltotta meg (vö. I. Mózes 33:19; Józs. 24:32). Ez nyilvánvalóan spekuláció, de úgy tűnik, hogy István nagyon jól ismeri az ÓSZ-i történelmet, és ez lenne az egyetlen mód arra, hogy feloldjuk a különböző feljegyzések közti feszültséget.

SZÖVEG: 7:17-29

¹⁷Amint közeledett az ígélet teljesülésének ideje, amelyet Isten kijelentett Ábrahámnak, elszaporodott a nép, és megsokasodott Egyiptomban. ¹⁸De akkor más lett a király Egyiptomban, és ő nem tudott Józsefről. ¹⁹Ez a király álnokul bánt népünkkel, és azzal nyomorította meg atyáinkat, hogy kitétette csecsemőiket, hogy ne maradjanak életben. ²⁰Ebben az időben született Mózes, aki kedves volt az Istennek. Három hónapig nevelték az apja házában, ²¹amikor pedig kitették, a fáraó leánya felvette, és saját fiaként neveltette. ²²Megtanították Mózeszt az egyiptomiak minden bölcsességére, és kiváló volt mind szavaiban, mind tetteiben. ²³Amikor pedig betöltötte a negyvenedik életévét, az a gondolat támadt szívében, hogy meglátogatja testvéreit, Izráel fiait. ²⁴Amikor meglátta, hogy az egyiket bántalmazták, védelmére kelt, bosszút állt az elnyomottért, és leütötte az egyiptomit. ²⁵Azt gondolta, megértik a testvérei, hogy Isten az ő keze által szabadítja meg őket. De nem értették meg. ²⁶Másnap éppen veszekedtek, amikor megjelent közöttük, békességre intette őket, és ezt mondta: Férfiak, testvérek vagytok, miért bántjátok egymást? ²⁷De aki bántalmazta felebarátját, elutasította őt, és ezt mondta: Ki rendelt fölénk téged fejedelemmé és bíróvá? ²⁸Talán meg akarsz ölni bennünket, mint ahogyan tegnap megölted az egyiptomit? ²⁹Mózes ezt a beszédet meghallva elmenekült, és jövevény lett Midján földjén,

7:17 Ez az I. Mózes 15:12-16-ra utalna (az Ígélet) és a II. Mózes 1:7-re (nagy számuk).

7:18 „De akkor más lett a király” Ez a II. Mózes 1:8-ból való idézet. Mindig is volt, és folyamatosan vita van a tudósok között a Kivonulás időpontját illetőleg. Ennek az egyiptomi királynak a személye egyet nem értésbe keveredett. Egyesek úgy azonosítják, mint egy egyiptomi királyt a XVIII. dinasztíából (Kr. e. 1445) vagy egy királyt a XIX. dinasztíából (Kr. e. 1290). Az egyik teória az, hogy ezt az egyiptomi királyt az első egyiptomi születésű dinasztíához kötik, akik legyőzték a Hükszoszokat (Sémíták), Egyiptom akkori uralkodóit. Ez megmagyarázná a *heteros* szó használatát a 18. versben. Egy született egyiptomi nem akarta volna, hogy a sémíták, mint a héberek nagy számban elszaporodjanak a saját területükön, attól való félelmében, hogy a Hükszoszok újabb inváziót indítanak.

KÜLÖNLEGES TÉMA: A KIVONULÁS IDŐPONTJA FELETTI VITA

Két vélemény létezik a tudósok között a kivonulás időpontját illetőleg.

- A. Az I. Kir. 6:1-ből, ami azt mondja, hogy „négyezerötven évvel azután, hogy Izrael fiai kijöttek Egyiptomból ... kezdtek el építeni az Úr templomát”.
1. Salamon Kr. e. 970-ben kezdett uralkodni. A *qarqari* csata (Kr. e. 853) időpontját használva biztos kiinduló pontként határozták meg.
  2. A templomot uralkodásának negyedik évében kezdték el építeni (Kr. e. 965), tehát a Kivonulás körülbelül Kr. e. 1445/46-ban történt.
  3. Ennek tehát a 18. Egyiptomi Dinasztia idején kellett történnie.
    - a. Az elnyomás fáraója így *III. Thotmesz* lenne (Kr. e. 1490-1436)
    - b. A Kivonulás idején *II. Amenhotep* (Kr. e. 1436-1407) lett volna a fáraó.
      - (1) Néhányan a Jerikóból származó bizonyítéknak hisznek, ami azon a tényen alapul, hogy *III. Amenhotep* (Kr. e. 1413-1377) uralkodása idején semmilyen diplomáciai levelezés nem zajlott Jerikó és Egyiptom között.
      - (2) Az *Amarna* szövegek feljegyeztek olyan diplomáciai levelezéseket, amiket kőtáblákra véstek a *Habiruk* Kánaán földjének előzönléséről *III. Amenhotep* uralkodása idején. Így aztán a Kivonulás *II. Amenhotep* uralkodása idején történt.
      - (3) A Bírak időszak nem elég hosszú, ha a Kivonulás idejét a 13. századra tesszük.
  4. Ezekkel az időpontokkal kapcsolatos problémák.
    - a. A Szeptuginta (LXX) 440 évet ír le, nem 480-at.
    - b. Lehetséges, hogy a 480 év tizenkét generációt képvisel, mindegyik generációra negyven év esne (így aztán csak egy jelképes szám).
    - c. Árontól Salamonig tizenkét papi generáció van (vö. I. Krón. 6), és tizenkettő Salamontól a második templomig. A zsidók is, mint a görögök, egy generációt negyven évnél számoltak. Így aztán 480 éves periódus van visszafelé is meg előre felé is (a számok szimbolikus használata, vö. Bimson: *Redating the Exodus and Conquest* [A kivonulás és a hódítás újradátumozása]).
  5. Három olyan szövegrész található még, ami időpontokat említ.
    - a. I. Mózes 15:13,16 (vö. ApCsel 7:6), 400 éves rabság
    - b. II. Mózes 12:40-41 (vö. Gal. 3:17)
      - (1) MT – 430 évig lakoztak Egyiptomban
      - (2) LXX- 215 évig lakoztak Egyiptomban
    - c. Bírak 11:26 – 300 év Jefte ideje és a hódítás között (ami az 1445-ös dátumot támogatja)
    - d. ApCsel 13:19 – kivonulás, vándorlás, és hódítás – 450 év

6. A Királyok könyvének írója bizonyos történelmi referenciákat használt, és nem kerekítette a számokat (Edwin Thiele, *A Chronology of the Hebrew Kings* [A héber királyok kronológiája], 83–85. oldala).
- B. Úgy tűnik, hogy a régészeti kísérleti bizonyítékok egy Kr. e. 1290-es dátumra vagy a 19. egyiptomi dinasztiára utalnak.
1. József meg tudta látogatni édesapját és a fáraót is ugyanazon a napon. Az első olyan fáraó, aki Egyiptomból származott, és aki elkezdte Egyiptom fővárosát Thébából vissza a Nílus Deltába visszaköltöztetni, arra a helyre, amit Avarisznak/Tanisznak hívtak, ami a régi Hükszosz főváros volt, I. Szethinek hívták (Kr. e. 1309-1290). Ő volna az elnyomás fáraója.
    - a. Úgy tűnik, hogy ez két információ töredéket is igazol az Egyiptomban lévő Hükszosz uralomról.
      - (1) Találtak egy sztélét II. Ramszesz idejéből ami megemlékezik arról, hogy négyszáz évvel korábban (Kr. e. 1700 a Hükszoszok által) megalapították Avariszt/Cóant/Taniszt
      - (2) Az I. Mózes 15:13 próféciája 400 éves elnyomásról szól.
    - b. Ez arra utalhat, hogy József hatalomra emelkedése egy Hükszosz (sémita) fáraó alatt történt. Az új egyiptomi dinasztiára a II. Mózes 1:8 utal.
  2. A Hükszoszok, ez egy egyiptomi szó, ami azt jelenti, hogy „idegen föld urai”, nem egyiptomi, hanem sémita uralkodók voltak, és a 15. és 16. dinasztia alatt irányították Egyiptomot (Kr. e. 1720-1570). Néhányan kapcsolatba akarják hozni őket József hatalomra kerülésével. Ha kivonjuk a II. Mózes 12:40 430 évét Kr. e. 1720-ból, akkor egy Kr. e. 1290 körüli dátumot kapunk.
  3. I. Szethi fia II. Ramszesz volt (Kr. e. 1290-1224). Ezt a nevet olyan raktárvárosként említi meg a II. Mózes 1:11, amit héber rabszolgák építettek. Továbbá Egyiptom ugyanezen területe, Gósenhez közel a Ramszesz nevet viselte, I. Mózes 47:11. Avarisz/Cóan/Tanisz Kr. e. 1300-1100-tól „Ramszesz Háza”-ként volt ismert.
  4. III. Thotmesz nagy építő volt, csak úgy, mint II. Ramszesz.
  5. II. Ramszesznek negyvenhét lánya volt, akik különböző palotákban laktak.
  6. A régészetből látjuk, hogy a legtöbb nagy falakkal rendelkező kánaáni várost (Hácór, Debír, Lákis) elpusztították, majd Kr. e. 1250 körül sietősen újraépítették. Ha harmincnyolc éves pusztai vándorlást számolunk, akkor ez beleillik a Kr. e. 1290-es dátumba.
  7. A régészek találtak egy emlék-sztélét, ami Ramszesz utódáé, Merenptahé (Merneptah) volt, amin utalásokat találtak arra, hogy az izraeliek ott voltak Kánaán déli részén (Kr. e. 1224-1214; vö. Merenptah sztélé, Kr. e. 1220-ból).
  8. Úgy tűnik, hogy Edom és Moáb erős nemzeti identitást szerzett Kr. e. 1300 vége felé. Ezek az országok nem voltak szervezett formában a tizenötödik században (Glueck).
  9. A *Redating the Exodus and Conquest* (A kivonulás és a hódítás újradátumozása) című könyv, amit J. Bimson írt, és 1978-ban adták ki a University of Sheffield által, minden korai dátum ellen felhozott régészeti bizonyítékot vitat.

7:19 Ezt a feljegyzést a II. Mózes 1:10-ben találhatjuk.

7:20 „született Mózes” Ezt a feljegyzést a II. Mózes 2-ben találhatjuk.

■ **„aki kedves volt az Istennek”** Ez egy héber idióma a szépség kifejezésére (vö. II. Mózes 2:2). Még Josephus is tett megjegyzést Mózes szépségére (vö. *A zsidók története*. 2:9:6).

7:21 Ezt a feljegyzést a II. Mózes 2:5-6,10-ben találhatjuk.

■ **„kitették”** Ez egy görög kifejezés, az *ektithēmi*, ami azt jelenti, hogy „kiállítani, kitenni valaminek” (19. vers), vagy „kitenni kívülre”. Az egyiptomiak arra kényszerítették a hébereket, hogy hagyják magukra hímnemű gyermekeiket, hogy a természeti elemek és a vadállatok végezzenek velük, mindezt abból célból, hogy kontrollálják népességük gyors növekedését.

■

NASB, NKJV „a Fáraó lánya elvitte”

NRSV, NJB „a Fáraó lánya örökbe fogadta”

TEV „a király lánya örökbe fogadta”

Az a kifejezés, hogy *anaireō* szó szerint azt jelenti, hogy „felemelni”. Mózes szó szerint „felemelték” a folyóból, és ezzel a tettel a fáraó lányának örökbefogadott fia lett.

7:22 Az abban az időben elérhető legjobb elméleti/tudományos és katonai képzést kapta meg Mózes a fáraó házában.

■ **„kiváló volt mind szavaiban, mind tetteiben”** Ez minden bizonnyal Mózes későbbi életének összegzésére vonatkozik, mert amikor az égő csipkebokornál találkozott YHWH-val azt mondta, hogy nem tudott jól beszélni (vö. II. Mózes 4:10-17).

7:23-24 Ezt a feljegyzést a II. Mózes 2:11-12-ben találjuk.

7:23 „amikor pedig betöltötte a negyvenedik életévét” Azt hiszem D. L. Moody volt, aki azt mondta, hogy Mózes életét három negyvenéves periódusra lehet bontani: (1) az első negyven év alatt azt gondolta, hogy volt valaki (azaz a fáraó udvarában kapott oktatást); (2) a második negyven év alatt azt gondolta, hogy egy senkivé lett (azaz Midján földjére száműzték, és megtanulta a Sínai sivatag csínját-bínját); (3) a harmadik negyven év alatt pedig megtanulta, hogy Isten mi mindet tud egy senkivel elvégezni (azaz bevezetni Isten népét az Ígéret Földjére).

7:25 Ez a vers István feltételezése (valószínűleg zsidó hagyomány); nincs a II. Mózesben feljegyezve.

7:26-29 Ezt a feljegyzést a II. Mózes 2:13-14-ben találhatjuk.

7:29 „Mózes ezt a beszédet meghallva elmenekült” Ezt a feljegyzést a II. Mózes 2:15,22-ben találhatjuk. Mózes attól való félelme, hogy mi lesz vele az egyiptomi megölése után azt mutatja, hogy a fáraó nem támogatta annyira azt az ötletet, hogy egyik lányának örökbefogadott fia volt. Sőt, a Zsidókhoz írt levél 11:27 még világosabb!

■ **„jövevény lett Midján földjén”** Isten Midján földjén jelent meg Mózesnek az égő csipkebokorban (vö. II. Mózes 3-4) és a Sínai-hegynél, szintén Midján földjén adta neki a törvényt (vö. II. Mózes 19-20), ami megmutatja, hogy Istent nem korlátozta le az, hogy hol mutassa meg Magát. Az ApCsel 7:36,44,48 és 53-ban ugyanennek a hangsúlyozását láthatjuk, hogy Isten Önmagát a jeruzsálemi templomon kívül mutatta meg.

■ **„ahol két fia született”** Ezt a feljegyzést a II. Mózes 18:3-4-ben találhatjuk.

SZÖVEG: 7:30-34

³⁰Negyven esztendő elteltével a Sínai-hegy pusztájában megjelent neki egy angyal csipkebokor tüzeinek lángjában. ³¹Amikor Mózes meglátta, csodálkozott a látomáson, de amint feléje tartott, hogy megnézzé, megszólalt az Úr hangja: ³²Én vagyok a te atyáid Istene,

Ábrahám, Izsák és Jákób Istene. Mózes megrémült és nem mert odanézni; ³³az Úr pedig ezt mondta: Oldd le a sarut a lábadról, mert ez a hely, amelyen állsz, szent föld. ³⁴Látván láttam népem nyomorúságát Egyiptomban, és meghallottam sóhajtozását, le is szálltam, hogy megszabadítsam őket. És most jöjj, elküldelek Egyiptomba.

7:30 Ezt a feljegyzést a II. Mózes 3. és 4. fejezetében találhatjuk.

■ **„egy angyal”** Az ÓSZ-i szövegben ez az angyal valójában YHWH. Lásd a teljes jegyzetet az 5:19-ben. Figyeld meg, hogy hogyan jellemzi ezt az angyalt.

1. II. Mózes 3:2, „megjelent neki az Úr angyala tűz lángjában”
2. II. Mózes 3:4, „amikor az Úr látta (azaz YHWH), hogy odamegy megnézni”
3. II. Mózes 3:4, „kiáltott neki Isten (azaz *Elohim*) a csipkebokor közepéből”

■ **„Sínai-hegy”** Lásd a következő Különleges Témát.

KÜLÖNLEGES TÉMA: A SÍNAI-HEGY ELHELYEZKEDÉSE

- A. Ha Mózes szó szerint beszélt a „három napos útról”, amit a fáraótól kért (3:18; 5:3; 8:27), és nem jelképesen, akkor ez nem volt elég idő arra, hogy elérjenek annak hagyományos helyszínére a Sínai-félszigeten. Így aztán néhány tudós a hegyet a kádés-barneai oázis közelébe teszi.
- B. A hagyományos helyszínt „Jebel Musa”-nak hívják („Mózes-hegye”), a Szín-pusztában található, és számos dolog szól mellette.
  1. A hegy előtt hatalmas pusztaság található.
  2. Az V. Mózes 1:2 azt mondja, hogy tizenegy napi járőföldre volt a Sínai-hegy Kádés-Barneától.
  3. A „Sínai” szó nem héber kifejezés. Lehetséges, hogy a Szín-pusztához kapcsolódik, ami egy kis sivatagi bokorra utal. A hegy héber neve a Hóreb volt (azaz pusztaság).
  4. A Kr. u. negyedik századtól kezdve volt a hagyományos színtér a Sínai-hegy. „Midján földjén” található, amibe beletartozott a Sínai-félsziget nagy része és Arábia is.
  5. Úgy tűnik, hogy a régészet alátámasztja néhány, a II. Mózes feljegyzéseiben található város elhelyezkedését (*Élím, Dofka, Refidím*), azaz a Sínai-félsziget nyugati oldalán.
- C. A zsidókat soha nem érdekelte a Sínai-hegy földrajzi elhelyezkedése. Hitték, hogy Isten nekik adta a Törvényt, és betöltötte az I. Mózes 15:12-21-ben adott ígértét. Abból, hogy „hol”, soha nem csináltak ügyet, és nem is volt szándékukban, hogy visszatérjenek erre a helyszínre (azaz semmilyen évenkénti zárandokútra nem gondoltak).
- D. A Sínai-hegy hagyományos helyszíne nem volt véglegesen megállapítva amíg a *Pilgrimage of Silvia*-t meg nem írták, kb. Kr. u. 385-8-ban (vö. F. F. Bruce, *Commentary on the Book of Acts* [Az Apostolok Cselekedetei könyvének kommentárja], 151. oldala).
- E. Manapság sok a spekuláció egy új lehetséges helyszínről az Akabai-öböllel szemben. Azt vallják, hogy
  1. Midján földje mindig kizárólag Arábiában volt
  2. a Gal. 4:25-ben Pál azt állítja, hogy Arábiában volt
  3. a műholdas fotózás felfedett egy olyan ősi utat, ami Egyiptomból a Sínai-félszigetre vezetett, aminek megemelt, kövekkel kirakott szegélye volt, és keresztezi az Akabai-öblöt
  4. az ezen a területen lévő legmagasabb csúcs befeketedett (vö. II. Mózes 19:16,18)Újra csak ki kell jelentenünk, hogy egyszerűen nem ismerjük a pontos helyszínt!

7:32 Ezt a feljegyzést a II. Mózes 3:6-ban találhatjuk.

■ „atyáid” A héber szövegben is és a görög fordításban is (azaz a Szeptuagintában) ez a szó EGYESSZÁMBAN szerepel. Ennek a kifejezésnek minden más előfordulásában viszont TÖBBESSZÁMÚ. Isten ismerte Mózes rabszolga apját.

7:33 Ezt a feljegyzést a II. Mózes 3:5-ben találhatjuk. Mózes pusztá kíváncsiságból közelítette meg a bokrot, nem pedig vallásos odaszántságból.

A saru levételének pontos oka nem ismert.

1. A saruk koszosak lehetnek (azaz állati ürülék lehet rajtuk)
2. A saru levétele lehet a közelségnek, családiasságnak a kifejezése (azaz otthon)
3. A Pátriárkák kulturális gyakorlata, vagy egyiptomi rituálé.

7:34 Ezt a feljegyzést a II. Mózes 3:7-ben találhatjuk. Számomra ez a vers teológiailag a következők miatt nagy jelentőségű: YHWH hallotta imádságaikat, látta nyomorúságukat, és válaszolt. Lejött, hogy megmentse őket, de figyeld meg, hogy a megmenekülés emberi eszközön keresztül vitte véghez. Isten a vonakodó Mózeszt küldte el. Isten úgy döntött, hogy az emberekkel embereken keresztül foglalkozik.

SZÖVEG: 7:35-43

³⁵Ezt a Mózeszt, akit megtagadtak, amikor ezt mondták: Ki tett téged fejedelenné és bíróvá? - ezt küldte el az Isten fejedelmül és szabadítóul az angyal által, aki megjelent neki a csipkebokorban. ³⁶Ez hozta ki őket, ez tett csodákat és jeleket Egyiptom földjén, a Vörös-tengeren és a pusztában negyven esztendeig. ³⁷Ez az a Mózes, aki azt mondta Izráel fiainak: Prófétát támaszt nektek az Isten testvéreitek közül, hozzám hasonlót. ³⁸Ez az, aki ott volt a gyülekezet előtt a pusztában atyáink és az angyal között, aki szólt hozzá a Sínai-hegyen: ő vette át az élő ígéket, hogy átadja nekünk. ³⁹Neki nem akartak engedelmeskedni atyáink, hanem elutasították maguktól, és visszafordultak szívükben Egyiptom felé, ⁴⁰amikor ezt mondták Áronnak: Készíts nekünk isteneket, hogy előttünk járjanak, mert ezzel a Mózeszel, aki minket kivezetett Egyiptom földjéről, nem tudjuk, mi történt. ⁴¹Elkészítették a borjút azokban a napokban, és áldozatot vittek a bálványnak, és gyönyörködtek kezük munkájában. ⁴²Isten pedig elfordult tőlük, és kiszolgáltatta őket arra, hogy imádják az ég csillagseregét, ahogyan meg van írva a próféták könyvében: Véres- és égőáldozatot hoztál-e nekem negyven esztendeig a pusztában, Izráel háza? ⁴³Sőt inkább hordoztátok a Molok sátorát és a Romfa isten csillagát, azokat a képeket, amelyeket készítettetek, hogy leboruljatok előttük. Száműzlek ezért titeket Babilonon túlra.”

7:35 „Ezt a Mózeszt, akit megtagadtak” Isten népe rendszeresen elutasította Isten hírnökeit (vö. 51-52). Lehetséges, hogy pont ez a 27. vers célja.

■ „az angyal által, aki megjelent neki a csipkebokorban” Isten megint csak az Ígélet-földjén kívül jött el egy izraelitához. Isten cselekedeteit nem korlátozta le a földrajziság. Izrael történelmének nagy része Kánaánon kívül történt, még a jeruzsálemi templom előtt. Izrael történelmén keresztül Isten vezetőit mindig elutasították a kortársai (vö. 9,27-28,35,39). Ez egy újra és újra visszatérő téma.

Ezt az angyalt istenségként festi le (vö. II. Mózes 3:2,4). Ezt az isteni fizikai megtestesülést a következő helyeken is látni lehet: I. Mózes 16:7-13; 22:11-15; 31:11,13; 48:15-16; II. Mózes 13:21; 14:19; Bír. 2:1; 6:22-23; 13:3-22; Zak. 3:1-2. Bár meg kell említeni, hogy „az Úr angyala” nem mindig isteni megtestesülés; néha valóban csak egy angyal, egy hírvivő (vö. I. Mózes 24:7,40; II. Mózes 23:20-23; 32:34; IV. Mózes 22:22; II. Sám. 24:16; János 5:23; I. Kor. 21:15; Zak. 1:11, 12-13).

7:36 Ez Isten csodás hatalmának összegzése (azaz Mózes botja) Mózes és Áron által.

7:37-38 Ez egy Messiási idézet az V. Mózes 18:15-ből. István úgy azonosítja Isten jelenlétét a kivonulás és a pusztai vándorlás időszakával, mint Isten angyala, és mint az Isten által küldött különleges Mózes utáni örökös (azaz a Messiás, a Próféta). István nem lebecsüli Mózeset, hanem valójában hallgat Mózesre!

7:38 „gyülekezet” Ez a görög *ekklesia* kifejezés, de itt a gyűlés vagy összejövetel értelmében használják, nem pedig a gyülekezet értelmében.

■ **„és az angyal, aki szólt hozzá a Sínai-hegyen”** A rabbinikus teológia azt bizonygatta, hogy az angyalok YHWH és a Törvény adása között közvetítők voltak (lásd a 7:53 jegyzetét). Az is lehetséges, hogy az angyal szó magára YHWH-ra utal (vö. II. Mózes 13:21 összehasonlítása a 14:19-cel; továbbá II. Mózes 32:34; IV. Mózes 20:16; Bírák 2:1).

7:39 „neki nem akartak engedelmeskedni atyáink” István az ÓSZ-i engedetlenség által rajzolt pontokat szépen összeköti. Arra utal, hogy a zsidók mindig is elutasították Isten vezetőit, és most a Messiást is elutasították.

■ **„elutasították”** Ezt a feljegyzést a IV. Mózes 14:3-4-ben találhatjuk.

7:40-41 Ezt a feljegyzést a II. Mózes 32-ben találhatjuk. Ez nem bálványimádás volt, hanem Isten fizikai megjelenítésének megteremtése. Később termékenységi imádattá vált.

7:41 István az aranyborjút bálványként értelmezte, és ezt a történelmi eseményt használja, hogy bevezesse az Ámósz 5-ből való idézetet, ami arra utal, hogy Izrael már a kivonulás és a pusztai vándorlás idejében is bálványimádó és lázadó nép volt.

7:42 „Isten pedig elfordult tőlük, és kiszolgáltatta őket” A 42-es és a 43-as versek az Ámósz 5:25-27-ből való idézetek, ahol Ámósz megerősíti, hogy Izrael mindig is idegen isteneknek áldozott. Ez állandó és korai mintája volt történelmüknek (vö. Józ. 24:20). Ez a Róma 1:24,26,28-ban található egyik legdrasztikusabb elutasítást tartalmazó kijelentésre emlékeztet.

■ **„az ég csillagseregét”** Ez az asszír és a babilóniai csillagimádatra utal (V. Mózes 17:3; II. Kir. 17:16; 27:3; II. Krón. 33:3,5; Jer. 8:2; 19:13). Számos szövegi probléma található az Ámósz 5:25-27 héber szövege (MT), a görög szövege (LXX) és István idézete között: (1) a csillag isten neve. Az MT szövegben *kywn* vagy *kaiwann* szerepel, ami a Szaturnusz asszír neve. Az LXX szövegben a *rypn* vagy a *raiphan* szerepel, ami lehet, hogy a *repa* szó, ami a Szaturnusz bolygó isten egyiptomi neve, és (2) a héber szövegben (MT) és a görög szövegben (LXX) az szerepel, hogy „Damaszkuszon túl”, myí István azt mondja, hogy „Babilonon túl”. Nincs olyan ismert kézirat, ami az Ámósz ekképp hozná. Lehetséges, hogy István összefésülte az asszír fogságot amiről Ámósz beszél a későbbi babilóni fogsággal, amibe Júda került, és a fogság helyét behelyettesíti.

A csillag istenségek imádása Mezopotámiában kezdődött, de áterjedt Szíriára és Kánaánra (vö. Jób 31:26,27). A Tell El-Amarna-i ásatáson talált leletek több száz levelet tartalmaztak Kánaánból Egyiptomba a Kr. e-i 14. századból, és azok is ezeket a csillag istenek neveit használja helységnevekként.

■ **„a próféták könyvében”** Ez arra a tekerésre utal, ami a tizenkettő kis prófétát tartalmazta (vö. 13:40). A 42-43-as versek az Ámósz könyvének 5:25-27-ből való idézetek a Szeptuagintából.

7:43 „Molok” A király szóra a megfelelő héber mássalhangzók a *mlk*. Több olyan kánaánita isten is

volt, akiknek a nevei illenek erre a három mássalhangzóra, *Milcom*, *Molech* vagy *Molok*. *Molok* volt az emóriai legfőbb termékenység-istene, akinek gyermekeket áldoztak, hogy biztosítsák a közösség vagy a nemzet egészségét és gazdagságát (vö. I. Kir. 11:5,7,33; II. Kir. 23:10,13,14; Jer. 32:35; 7:31). A. T. Robertson a *Word Pictures In the New Testament* (Szóképek az Újszövetségben) című könyve 3. kötetének 93. oldalán azt mondja, hogy „a *Molok* egy bikafejű lény volt, aminek a kinyújtott karjaiba helyezték a gyermekeket, ami alatt egy lyuk volt, hogy alul tűz éghessen”. Mivel a *Molok* meg lett említve olyan szövegek környezetében a III. Mózes 18:21-ben, ami a helytelen szexuális szokásokról szól, néhány tudós azt feltételezte, hogy a gyermekeket nem feláldozták a *Molok*nak, hanem odaszentelték neki mint templomi prostituált, legyen az férfi, vagy nő. Ennek a fogalma illik az általános termékenység-isténimádás gyakorlatára.

SZÖVEG: 7:44-50

⁴⁵Ezt átvették atyáink, és behozták Józsueval, amikor elfoglalták a pogányok földjét, akiket kiűzött az Isten atyáink elől. Így volt ez egészen Dávid idejéig. ⁴⁶Dávid pedig kegyelmet talált az Isten színe előtt, és könyörgött, hogy hajlékot találhasson Jákob Istenének, ⁴⁷de Salamon épített neki házat. ⁴⁸A Magasságos azonban nem emberkéz alkotásaiban lakik, ahogyan a próféta mondja: ⁴⁹A menny az én királyi trónusom, a föld pedig lábam számolya. Miféle házat építhetnél nekem - mondja az Úr; vagy hol van az én nyugalom helye? ⁵⁰Nem az én kezem alkotta-e mindezt?

7:44 Ezt a feljegyzést a II. Mózes 25-31,36-40-ben találjuk. A Szent sátor ezen részletes terveit a Sínai-hegyen kapta meg Mózes. Az ÚSZ-ben a Zsidókhoz írt levél beszél egy mennyei Szentsátorról vagy szentélyről (vö. 8:5-6; 9:11,23) aminek a földi csak a mása volt.

7:45 Ez a hódításoktól (Kr. e. 1400 vagy 1250) Dávid idejéig tartó időszakot öleli fel (± Kr. e. 1011-től Kr. e. 971/970-ig Harrison szerint; 973-ig Young szerint; 961-ig Bright szerint).

7:46 Ez a II. Sám. 7-re utal, ami elég jelentőségteljes ígérés. A Dávidi királyok isteni megalapításáról szól.

7:47 „de Salamon épített neki házat” Ezt a feljegyzést az I. Kir. 6-8-ban és a II. Krón. 1-6-ban találjuk.

7:48 Ez a kijelentés hasonló Salamon kijelentéséhez az I. Kir. 8:27-ben és a II. Krón. 6:18-ban találjuk.

7:49-50 Ezt az idézetet a Szeptuagintából, az Ézs. 66:1-2-ből idézi. A lényeg, hogy még Salamon is felismerte, hogy egy épület sem tudja a teremtés Istenét befogadni!

Utalnak-e ezek a versek arra az érvelésre, hogy a pogányok belefoglaltatnak mindebbe? Ha igen, akkor burkoltan. Mindazonáltal Salamon úgy látta a templomot, mint egy olyan helyet, ahová a világ minden helyéről jöhetnek YHWH-hoz (vö. I. Kir. 8:41-43). A görögül beszélő zsidók voltak (azaz az ApCsel 6-ban szereplő hét) azok, akik még az apostolok előtt felismerték és hirdették Jézus tanításainak az egész világra kiterjedő aspektusát (vö. Máté 28:18-20; ApCsel 1:8). Lehetséges, hogy István az 50. versben az erre való utalással erősíti ezt meg.

SZÖVEG: 7:51-53

⁵¹Ti kemény nyakú, körülmetéletlen szívű és fülű emberek, mindig ellene szegültök a Szentléleknek, atyáitokhoz hasonlóan ti is. ⁵²A próféták közül kit nem üldöztek a ti atyáitok? Meg is ölték azokat, akik megjövendölték az Igaznak eljövetelét. Most pedig az ő árulóivá és gyilkosaivá lettetek ti, ⁵³akik bár angyalok közvetítésével kaptátok a törvényt, mégsem

tartottátok meg."

7:51 „kemény nyakú” István Mózes jellemzésére hivatkozik, ahogyan Mózes is jellemezte Jákób/Izrael népét (vö. II. Mózes 32:9; 33:3,5).

■ **„körülmetéletlen szívű”** Ez a héber idióma azt jelenti, hogy hűtlen, megbízhatatlan (vö. III. Mózes 26:41; Jer. 4:4; 9:25-26; Ezék. 44:7).

■ **„... és fülű”** Ez arra utal, hogy nem voltak hajlandóak meghallani Isten küldötteit és válaszolni nekik (vö. Jer. 6:10).

■ **„mindig ellene szegültök a Szentléleknek”** Ez nagyon hasonlít az Ézs. 63:10-re. Isten szeretete és hűsége az Ézs. 63:9, 11-14-ben fel lett magasztalva, de népének reakciója a hűtlenség volt!

7:51b-52 Ez elég erős elítélése az akkori jelen zsidó vezetőinek, pontosan úgy, mint ahogy a régi izraeli vezetőségé is! Isten régi népe megölte Isten küldötteit, most pedig megölték a Messiást (vö. 3:14; 5:28).

7:52 „az Igaznak” A 3:14-ben és a 22:14-ben ezt a kifejezést Jézus címeként használja. Lásd a teljes jegyzetet a 3:14-ben, és a Különleges Téma: Igazságosság a 3:14-ben.

7:53 „angyalok közvetítésével” Ez az V. Mózes 33:2 rabbinikus értelmezésére utal a Szeptuagintából, amikor Isten Mózesnek adta a törvényt angyali közbenjárással, amit a Gal. 3:19 és a Zsid. 2:2 alátámasztani látszik.

■ **„mégsem tartottátok meg”** István védőbeszédét a „halljátok” szóval nyitotta, ami lehetséges, hogy a héber *Shema* kifejezésre utal, ami a „halljátok és figyeljete” kifejezés (vö. V. Mózes 6:4). István és később Jakab is (Jézus féltestvére) azt erősíti meg, hogy „Legyetek az igének cselekvői nem csupán hallgatói” (vö. Jakab 1:22-23; és Jézus: Máté 7:24-27; Luk. 11:48; János 13:17; és Pál: Róma 2:13).

SZÖVEG: 7:54-60

⁵⁴Amikor ezeket hallották, haragra gerjedtek szívükben, és fogukat csikorgatták ellene. ⁵⁵Ő azonban Szentlélekkel telve az égre függesztette a tekintetét, és látta Isten dicsőségét és Jézust, amint az Isten jobbjára felől áll. ⁵⁶Ekkor így szólt: "Íme, látom az eget megnyílva, és az Emberfiát, amint az Isten jobbjára felől áll." ⁵⁷Erre hangosan kiáltoztak, bedugták a fülüket, és egy akarattal rárohantak; ⁵⁸azután kiűzték a városon kívülre, és megkövezték. A tanúk pedig felsőruháikat egy Saul nevű ifjú lába elé tették le. ⁵⁹Amikor megkövezték Istvánt, az így imádkozott: "Úr Jézus, vedd magadhoz lelkemet!" ⁶⁰Azután térdre esett, és hangosan felkiáltott: "Uram, ne ródd fel nekik ezt a bűnt!" És amikor ezt mondta, meghalt.

7:54 „halloták ők” Ez minden bizonnyal a Szanhedrin tagjaira utalt (vö. 6:15).

■

NASB „az elevenjére tapint”

NKJV „szívébe hasít”

NRSV „feldühödtek”

TEV „dühösesek lettek”

NJB „feldühítették őket”

Ez egy BEFEJEZETLEN PASSZÍV KIJELENTÉS. Szó szerint azt jelenti, hogy „szíven ütni”

(vö. 5:33). István üzenete valóban eljutott ezekhez a vezetőkhez, de ahelyett, hogy megtértek volna, elfordultak, mint mindig, és az elutasítást és a gyilkosságot választották (vö. 5:33).

■ **„fogukat csikorgatták ellene”** Ez a haragnak a jele (vö. Jób 16:9; Zsolt. 35:16; 37:12; Jer. Sir. 2:16).

7:55 „Szentlélek ... Isten ... Jézus” Figyeld meg, hogy a Három-egy Istent említi. Lásd Különleges Téma a 2:32-33-ban.

■ **„Szentlélekkel telve”** Az a fogalom, hogy a Szentlélekkel telve lenni az evangélium hirdetéséhez, eléggé egyedülálló az ApCselben (azaz *plē roō*, vö. 2:4; 4:8,31; *plē rēs*, 6:3,5,8; 7:55; 11:24).

A Lélekhez tartozó bibliai igazságokat a következőképpen lehet kategorizálni:

1. a Lélek személye (vö. János 14-16)
2. a Lélek keresztsége (vö. I. Kor. 12:13)
3. a Lélek gyümölcse (vö. Gal. 5:22-23)
4. a Lélek ajándékai (vö. I. Kor. 12)
5. a Lélekkel való betöltekezés (vö. Ef. 5:18)

Ezek közül az ApCsel az 5.-re teszi a hangsúlyt. A korai egyház vezetői meg lettek erősítve, erővel lettek ellátva elég nyilvánvalóan újra és újra arra, hogy bátran és hatalommal hirdessék Jézus Krisztus evangéliumát. István esetében igehirdetésének hatékonysága az életébe került. A „betöltekezés”-sel kapcsolatos teljes jegyzetért lásd a 2:4-et és a 3:10-et.

■ **„függesztette tekintetét”** Lukács nagyon szereti ezt a kifejezést (vö. Lukács 4:20; 22:56; ApCsel 1:10; 3:4,12; 6:15; 7:55; 10:4; 11:6; 13:9; 14:9; 23:1). István felnézett, ami a tipikus zsidó testhelyzet volt az imádkozás alkalmával, de ahelyett, hogy imádkozott volna, Isten megengedte neki, hogy betekinthesse magába a mennybe.

■ **„és látta Isten dicsőségét”** Figyeld meg, hogy nem azt mondja, hogy István látta Istent, hanem hogy látta az Ő dicsőségét. Élve senki nem láthatta Istent (vö. II. Mózes 33:20-23). Jób hitte, hogy látni fogja Istent (vö. Jób 19:25-27). Jézus megígérte, hogy egy nap a tiszta szívűek meglátják az Istent (vö. Máté 5:8). Lásd Különleges Téma. Dicsőség a 3:13-ban.

■ **„és Jézust, amint az Isten jobbjára felől áll”** Az, hogy Jézus Isten jobb keze felől áll egy antropomorf (megszemélyesítő) idióma volt az isteni erő és hatalom kifejezésére. Az a tény, hogy Jézus állt megmutatja érdeklődését és törődését az első keresztény mártír sorsa iránt.

Isten oly módon jelentette ki magát Istvánnak, amit István be tudott fogadni. Ez nem azt hivatott jelenteni, hogy

1. a menny „fent” van
2. Isten egy trónon ül

Ez a kifejezés arra hivatott, hogy azt közvetítse, hogy Jézus törődik velünk. Vigyáznunk kell a kulturálisan feltételekhez kötött antropomorf nyelvezettel. Az, hogy a modern nyugati olvasók megpróbálnak minden igerészt szó szerint venni, hogy azzal a Bibliai iránti bizalmat és odaszánást mutogassák, eléggé szerencsétlen kulturális trend. Isten valóban kijelenti Magát az általa teremtetteknek, de ezt földi módon és földi formákban teszi, amiket meg tudnak érteni. Minden bizonytal van az alkalmazkodásnak egyfajta része. A bukott, véges, emberi teremtmények nem képesek teljes mértékben felfogni a szellemi birodalmat. Isten olyan dolgokat választ, amik a mi kulturális és megtapasztalható környezetünkől származnak, és azokat használja analógiaként és metaforaként, hogy szót értsen velünk. Ezek valóban igazak, de nem kimerítőek.

7:56 „Emberfiát” István nyilvánvalóan Jézust az 5:52-ben szereplő, „az Igaz” személyével azonosítja. Hallgatói nem mulasztották volna el ezt a Messiási megerősítést. Annak a kifejezésnek,

hogy az "ember fia", két ÓSZ-i használata is van: (1) megszokott kifejezés volt egy bizonyos személyre (vö. Ezék. 2:1; Zsolt. 8:4 [Károli: 8:5]) és (2) isteni megszemélyesítésre is használták (azaz a Messiásra) a Dániel 7:13-14-ben és a Zsolt. 110:1-ben. Így aztán ennek mellékjelentése mind az emberiségre mind pedig az istenségre is vonatkozott. Éppen ezért használta Jézus arra, hogy saját magára utaljon vele, és azért is, mert ezt nem használták a rabbik, akik inkább ÓSZ-i kizárólagos, nacionalista és milicista címeket használtak a Messiásra. Ez az utalás Istvántól egyike annak a két alkalommal előforduló használatnak, amikor nem Jézus saját szavait idézik (vö. János 12:34).

7:57-58 A hallgatóság azt hitte, hogy István istenkáromlást követett el azáltal, hogy azt bizonygatta, hogy Jézus volt az eljövendő Ember Fia (vö. Dán. 7:13). Ezek számára a monoteista zsidók számára ez már túl sok volt! Azt tették Istvánnal, amit Mózes rendelt az istenkáromlás esetére (vö. III. Mózes 24:14-16; V. Mózes 13:9; 17:7). István bizonyágtétele vagy igaz, vagy valóban istenkáromló és halált érdemel! A Jézussal kapcsolatos tényekben nincs középút (vö. János 14:6-9).

7:57 „egy akarattal rárohantak” Ez az a kifejezés, amit Lukács olyan gyakran használ arra, hogy leírja a korai tanítványok közti egységet (vö. 1:14; 2:46; 5:12; 15:25). A Szanhedrin egységben volt azzal kapcsolatban, hogy dühösek voltak Istvánra és abban is, hogy elutasították őt (lásd még 18:12, ahol Akhája zsidói elutasítják Pált és a 19:29-et, ahol Efezus pogányainak haragjáról ír a keresztények felé).

7:58 „kiűzték a városon kívülre” Jeruzsálemben belül senkit sem ölhetek meg, mert az „szent” hely volt!

■ **„megkövezték”** Gyakran mondták, hogy a zsidóknak a római megszállás alatt nem volt joguk halálos ítéletet hozni/végrehajtani. Ez megmutatja, hogy ez azért nem volt mindig igaz. A tömeges erőszakot nem lehetett azért olyan könnyen megállítani.

■ **„Saul nevű ifjú”** Zsidó körökben 40 éves korig számított valaki fiatalnak. Itt találkozunk először név szerint a tarzusi Saullal, aki később Pál apostollá lett. Pál hallotta István ÓSZ-i áttekintését, és valószínűleg hallotta már korábban is a ciliciaiak zsinagógájában Jeruzsálemben (6:9). Eltűnődhetünk azon, hogy vajon ezzel kezdődött-e Saul kételkedése, amit azzal próbált elintézni, hogy elkezdte üldözni a keresztényeket.

7:59 „Úr Jézus vedd magadhoz lelkemet” Ez egy AORISZTOSZI FELSZÓLÍTÓ KÖZÉPIGE. Figyeld meg, hogy István hitte, hogy Jézushoz megy a mennybe (vö. II. Kor. 5:6,8) és nem a hádészba (azaz az a hely, ahol a halottak tartózkodnak, olyan mint a héber *sheol*). Lehetséges, hogy István látta Jézus keresztre feszítését, vagy legalábbis részletekbe menően hallott róla, mert két nagyon hasonló kifejezést használ (azaz az 59. és 60. vers, vö. Lukács 23:34,46).

Érdekes megfigyelni, hogy István Jézushoz imádkozik, mint ahogy azt a tanítványok tették az 1:24-ben. Mindazonáltal a többi ÚSZ-i imádság az Atyához szól a Fiú nevében.

7:60 „térdre esett” A megkövezés nem mindig történt gyorsan. A szöveg alapján úgy tűnik, hogy pár percig tartott.

■ **„hangosan felkiáltott”** Ez is Jézus megtapasztalását utánozza. Ezek a szavak ugyanannyira szóltak a tömeghez, mint amennyire YHWH-hoz. Ezek a szavak bizonyára ott visszhangzottak Saul fülében.

■ **„meghalt” (az angolban az szerepel, hogy elaludt)** Ez egy bibliai metafora a halálra (pl. Jób 3:13; 14:12; Zsolt. 76:5 [Károli: 76:6]; II. Sám. 7:12; I. Kir. 2:10; Jer. 51:39,57; Dán. 12:2; Máté 27:52; János 11:11; ApCsel 7:60; 13:36; I. Kor. 15:6,18,20; I. Thessz. 4:13; II. Péter 3:4).

MEGVITATANDÓ KÉRDÉSEK

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Biblia értelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Ezek a megvitatandó kérdések azért vannak, hogy segítsenek átgondolni a könyv ezen részének főbb témáit. Gondolat-ébresztő szándékuk van, nem pedig definiáló.

1. Mi a célja István kijelentésének?
Mit mutatott meg ez a zsidókkal kapcsolatban?
Miért voltak annyira feldühödve?
2. Miben volt Jézus olyan, mint Mózes, 37. vers?
3. Miért olyan fontos a 49-50. versben az Ézs. 66:1-2 idézete?
4. Miért volt olyan jelentőségteljes az, ahogyan István Jézust látta?

ApCsel 8

MODERN FORDÍTÁSOK BEKEZDÉSI FELOSZTÁSAI

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Saul üldözi az Egyházat 8:1b-3	Saul üldözi az Egyházat 8:1-3	Az evangélium elterjed Samáriában és a tengerparton 8:1b-3	Saul üldözi az Egyházat 8:1b-2 8:3.	István megkövezése, Saul az üldözö (7:55-8:3) 8:2. 8:3.
Samáriában hirdetik az evangéliumot 8:4-8	Samáriában Krisztust prédikálják 8:4-8 A mágus hitvallása	8:4-8	Samáriában hirdetik az evangéliumot 8:4-8	Fülöp Samáriában 8:4-8 Simon mágus
8:9-13	8:9-13 A mágus bűne	8:9-13	8:9-13	8:9-13
8:14-24	8:14-24	8:14-24	8:14-17 8:18-19 8:20-24	8:14-17 8:18-24
8:25.	8:25.	8:25.	8:25.	8:25.
Fülöp és az etióp eunuch 8:26-33	Egy etiópiainak Krisztust prédikálják 8:26-40	8:26-40	Fülöp és az etióp tisztviselő 8:26-30 8:31-33	Fülöp bement az eunuchot 8:26-33
8:34-40			8:34-37 8:38-40	8:34-40

HARMADIK OLVASÁSI CIKLUS (az „Útmutató a helyes bibliaolvasáshoz”-ból) KÖVETVE AZ EREDETI SZERZŐ SZÁNDÉKÁT A BEKEZDÉSEK SZINTJÉN

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Bibliaértelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagtok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Egyszerre olvasd el az adott fejezetet. Azonosítsd a témákat. Hasonlítsd össze a te témafelosztásaidat az öt különböző fordítással. A bekezdések nem ihletettek, de mindenképp kulcsfontosságúak az eredeti szerző szándékainak azonosításához, ami az értelmezés szíve. Minden bekezdésnek egy és csak egy témája van.

1. Első bekezdés
2. Második bekezdés
3. Harmadik bekezdés
4. Stb.

SZÓ ÉS KIFEJEZÉSTANULMÁNY

SZÖVEG: 8:1a

¹Saul pedig egyetértett István kivégzésével.

8:1 „Saul pedig egyetértett István kivégzésével” Ez a kifejezés összefoglalja a 7. fejezetet. Ez KÖRÜLÍRÓ BEFEJEZETLEN AKTÍV módban van. Pál nagy szégyennel emlékezett vissza erre a megtapasztalására (vö. ApCsel 22:20; I. Kor. 15:9; Gal. 1:13,23; Fil. 3:6; I. Tim. 1:13). Néhányan a 26:10-hez kapcsolják ezt az ígérést, ahol azt feltételezik, hogy Pál a Szanhedrinben arra szavazott, hogy öljék meg a keresztényeket.

SZÖVEG: 8:1b-3

^{1b}Azon a napon nagy üldözés kezdődött a jeruzsálemi gyülekezet ellen, és az apostolok kivételével mind szétszóródtak Júdea és Samária területén. ²Kegyes férfiak azonban eltemették Istvánt, és nagy siratást tartottak felette. ³Saul pedig pusztította az egyházat, házról házra járt, férfiakat és nőket hurcolt el, és börtönbe vetette őket.

■ **„Azon a napon nagy üldözés kezdődött a jeruzsálemi gyülekezet ellen”** Lehetséges, hogy ez a zsidó vezetők (leginkább a szadduceusok) tetteit tükrözi, a Jeruzsálemben lévő korai egyház hirtelen növekedése és kiugrása miatt. Mindazonáltal az is lehet, hogy ez volt Isten módszere arra, hogy az ApCsel 1:8-ban elhangzottakat véghezvigye! Ha nem működött az 1:8, akkor 8:1!

Nem véletlen, hogy Lukács az *ekklesia* kifejezést használja a hívők közösségére. Ezek a férfiak és nők nem úgy látták magukat, mint akik különállnak Isten ÓSZ-i ígéreteitől, hanem mint azok beteljesülését! Ezt a kifejezést a Szeptuagintában használták, hogy Izrael „gyülekezetének” (MT – *qahal*) kifejezését lefordítsák vele a 7:38-ban; most már a jeruzsálemi hívők közösségére használják.

Lukács nagyon szereti a „nagy” (*megas*) kifejezést. Az evangéliumában huszonöt alkalommal, az ApCselben pedig huszonkilenc alkalommal használja. A 8. fejezetben a következőkre használja:

1. nagy üldöztetés, 1. vers
2. nagy siratás, 2. vers
3. hangosan, 7. vers
4. igen nagynak állította, 9. vers
5. apraja-nagyja, 10. vers
6. nagy csodák, 13. vers

■ **„az apostolok kivételével mind szétszóródtak”** Nagyon érdekes, hogy az üldöztetés elkerülte az apostolokat és közvetlenül a görög zsidó keresztényekre csapott le. Úgy tűnik, hogy akkor még az apostolok teljesen megelégedtek azzal, hogy megmaradnak a judaizmus keretei között. Ez az esemény valamivel Pünkösöd után történt, és az apostoli vezetőség teljesen meg volt elégedve azzal, hogy megmaradjanak abban, hogy csak a zsidóknak vagy a prozelitáknak prédikáljanak és csakis Jeruzsálemben belül.

■ **„szétszóródtak Júdea és Samária területén”** Ez a betöltése a Lukács által feljegyzett nagy Missziós Parancsnak, ami az ApCsel 1:8-ban szerepel. Már egy jó ideje volt annak, hogy Jézus kimondta ezeket a szavakat, és nyilvánvalóan az üldöztetés volt az egyetlen eszköz arra, hogy a gyülekezetet rávegye, hogy az egész világba kimenjenek. Az egyház még mindig ellenáll.

8:2 „Kegyes férfiak azonban eltemették Istvánt” Az a kifejezés, hogy „kegyes férfiak”, általában a szellemileg érzékeny zsidókra volt használatos (vö. Lukács 2:25). Lehetséges, hogy zsidó keresztényekre utal, vagy egyszerűen csak olyan zsidókra, akik nem értettek egyet az illegális

procedúrákkal (pl. a tömeg erőszakosságával) és István kivégzésével. A *Mishnah* megengedi az istenkáromlók eltemetését, de azt nem, hogy olyan nagyon sirassák, mint ahogy azok sírtak, akik eltemették őt. Ezek a kegyes férfiak nyíltan gyászoltak (1) vagy a történetekkel való ellenszegülésből, vagy (2) amiatt a tény miatt, hogy ami itt most történt, nem hivatalos szankció volt.

8:3 „Saul pedig pusztította az egyházat” Ez az IGE BEFEJEZETLEN KIJELENTŐ KÖZÉPIGE. Ez jelentheti a cselekmény múltidőben való elkezdését (vö. NASB, NJB angol fordítások) vagy egy visszatérő cselekményt (vö. NKJV, NRSV, TEV angol fordítások).

Az a kifejezés, hogy pusztít, vagy rombol azt jelentette, hogy „a testet állat tépi szét”. A Szeptuagintában az állatokra használják a Zsolt. 79:13-ban és a katonai legyőzetésre a Jer. 28:2-ben és a 31:18-ban. Pál nyilván küzdött azzal az igazsággal, amit István kijelentései tartalmaztak, és lehetséges, hogy a belső feszültségét azzal próbálta meg elfedni, hogy agresszívan üldözte az egyházat (vö. ApCsel 9:1,13,21; 22:4,19; 26:10-11; I. Kor. 15:9; Gal. 1:13; Fil. 3:6; I. Tim. 1:13).

■ **„házzal házzal járt”** Ezt a kifejezést kétféle módon lehet érteni: (1) Pál rájött arra, hogy az apostolok mely házakat látogattak (vö. 5:42) vagy (2) számos olyan házi gyülekezet volt, már ebben a korai időben is Jeruzsálemben, ahol a hívők rendszeresen összegyűltek.

A korai keresztények vagy (1) a helyi zsinagógákban találkoztak minden Sabbath alkalmával; (2) a templomban különleges ünnepnapokon, vagy akár a legtöbb napon; és (3) bizonyos helyeken vagy számos otthonban vasárnapként.

■ **„férfiakat és nőket hurcolt el”** Ez az IGE, amit arra használtak, amikor a Sátán a menny csillagainak egyharmadát magával sodorta a Jel. 12:4-ben. Az ApCselben számos alkalommal előfordul (vö. 8:3; 14:19; 17:6). Saul nagyon gonosz/erkölcstelen volt az üldözésben (vö. 26:10). Erre bizonyíték az a kifejezés, hogy „férfiakat és nőket”. Őszinte hívő családokat szakított szét, bebörtönözte őket, némelyeket meg is ölt. Ezért hívja később magát „a szentek között a legkisebbnek” (vö. 9:1,13,21; 22:4,19; 26:10,11; I. Kor. 15:9; Gal. 1:13,23; I. Tim. 1:13).

SZÖVEG: 8:4-8

⁴Akik pedig szétszóródtak, elmentek, és hirdették az igét. ⁵Fülöp lement Samária városába, és ott hirdette nekik a Krisztust. ⁶A sokaság egy szívvel és egy lélekkel figyelt arra, amit Fülöp mondott, mivel hallották és látták azokat a jeleket, amelyeket tett. ⁷A tisztátalan lelkek ugyanis sok megszállottból hangosan kiáltozva kimentek, sok béna és sánta is meggyógyult, ⁸és nagy öröm volt abban a városban.

8:4 „Akik pedig szétszóródtak, elmentek, és hirdették az igét” Figyeld meg, hogy nem az apostolok, mert ők ott maradtak Jeruzsálemben, hanem a görög zsidó keresztények voltak szétszóródva azon a területen, és ők lettek a korai evangelisták. Hihetetlen, hogy az egyház világméretű missziója beindult, de nem az apostolok által, hanem István és Fülöp által.

Az „ige” itt minden bizonnyal az evangéliumot jelenti, de hozzátette István világméretű, nem zsidó fókuszát is (a Nagy Parancsolat, Máté 28:18-20).

8:5 „Fülöp” Ő egyike a „hétnek”, akik a 6:5-ben lettek megemlítve (vö. 21:8-9). Három evangelizációs felállásban is láthatjuk: (1) Samáriában; (2) az etióp eunuchhal; (3) és a palesztinai tengerparti területeken. Ennek a „hétnek” a szívéen volt az evangelizáció.

■ **„leмент Samária városába”** Kérdéses a kéziratokban, hogy a szövegben „Samária városa” vagy „Samária egy városa” szerepel-e. A kézirat hitelesítés a határozott névelőt támogatja (vö. MSS, P⁷⁴, x, A, B). Mindazonáltal ezt a várost nem Samária néven ismerték ebben az időben, hanem Sebaste néven. Ezalatt a római időszak alatt a Samária kifejezést az egész területre

használták. Samária legfőbb városa Sikem volt abban az időben. Az is feltételezték, hogy ez a város lehetett Gitta, mert a hagyományok szerint az volt Simon mágus otthona. Ez az elképzelés Jusztinusz mártírtól származik, aki szintén erről a területről jött.

■ **„és ott hirdette nekik a Krisztust”** A samáriaiakat gyűlölték a zsidók, mert félvéreknak titulálták őket (vö. Ezsd. 4:1-3). Ez a Kr. e. 722-ben történt asszír fogsággal van kapcsolatban, ami újra benépesítette az északi tíz törzs területét pogányokkal, akik összeházasodtak a kevés ott maradt zsidókkal (vö. II. Kir. 17:24-41).

Jézus is szolgált efelé a népcsoport felé (vö. János 4). Jézus kijelentette a Messiási voltát egy samáriai asszonynak és az ő falujának (vö. János 4). Most Fülöp „a Krisztust” (HATÁROZOTT NÉVELŐ) hirdeti nekik, ami a görög megfelelője „a Messiásnak”. Az ÓSZ-i cím YHWH ígéretéhez kapcsolódik, amit arra tett, hogy elküldi Azt, Aki felállítja az új királyságát, és bevezeti a Lélek új korszakát. Ezt az eseményt Jézus szolgálata előrevetíti, és Jézus záró szavaival parancsba is adta (1:8).

8:6 „A sokaság egy szívvel és egy lélekkel” Az a kifejezés, hogy „egy szívvel egy lélekkel” nagyon népszerű kifejezés volt Lukács írásaiban. Lásd az 1:14 jegyzetét.

■ **„hallották és látták azokat a jeleket, amelyeket tett”** Ez azokra a csodákra utalt, amelyek Fülöp üzenetét támasztották alá (vö. 7. vers). A Lélek ugyanezen megnyilvánulásai követték Jézus, a tizenkettő, és a hetven tanítvány missziós megtapasztalásait is.

8:7 A démoni megszállottság igenis valóság a világunkban (vö. Merrill F. Unger két könyve: [1] *Biblical Demonology* [Bibliai démonológia], és [2] *Demons in the World Today* [Démonok a mai világban]). Lásd Különleges Téma az 5:16-ban.

SZÖVEG: 8:9-13

⁹Már régebben élt abban a városban egy Simon nevű férfi, aki varázslással foglalkozott, és ámulatba ejtette Samária népét, mert valami igen nagynak állította magát. ¹⁰A város aprajagyja hallgatott rá, és azt mondták: "Ő az Isten Hatalmasnak nevezett ereje." ¹¹Hallgattak rá, mert varázslásával már jó ideje ámulatban tartotta őket. ¹²De amikor hittek Fülöpnek, aki az Isten országáról és a Jézus Krisztus nevééről szóló evangéliumot hirdette, megkeresztelkedtek; férfiak és nők egyaránt. ¹³Simon maga is hívő lett, majd miután megkeresztelkedett, Fülöp mellé szegődött, és amikor látta, hogy jelek és nagy csodák történnek, egészen elámult.

8:9 „egy Simon nevű férfi” Azt, hogy ez a férfi valóban hitt-e (vö. 13, 18. vers) vagy egyszerűen csak egy sarlatán volt, aki hatalmat szeretett volna nyerni, nem tudjuk biztosan. A 24. vers alapján szeretném megadni neki a kételkedés biztosította előnyt. Hihetetlen hogy a korai egyház mennyi hagyományt kerített e köré az ember köré, de mindezek csak spekulációk voltak (vö. *The Zondervan Encyclopedia of the Bible* [Zondervan enciklopédia a Bibliához], ötödik kötet, 442–444. oldal).

■
NASB, NRSV „mágia”
NKJV, TEV „varázslás”
NJB „mágikus tettek”

KÜLÖNLEGES TÉMA: MÁGIA, VARÁZSLÁS

A régi időkben úgy tűnt, hogy számos ember és csoport típus volt, akik különbözőféle mágiákkal voltak kapcsolatban.

1. Van egy papi kaszt ami Médeából származik, és káldeusoknak hívják őket, akik az asztrológiával foglalkoztak (vö. Dán. 1:20; 2:2,10,27; 4:7,9 [Károli: 4:4; 4:6]; 5:11; Máté 2:1,7,16). Hérodotosz „Médeai papoknak” nevezi őket. Azzal foglalkoztak, hogy megmondták és irányították a jövő eseményeit az égi istenek (azaz planéták, csillagok, konstellációk és üstökösök) mozgására és konfigurációjára alapozva.
2. Volt egy filozofikus, matematikai ellen-csoport a görög közéletben, akiket Püthagoreusokként ismertek.
3. A legtöbb ilyen mágus csapat olyan személyekből állt, akik azt vallották, hogy képesek manipulálni a természetfeletti erőket, vagy a természet erőit (vö. I. Mózes 41:8,24; II. Mózes 7:11,22; 8:7,19; 9:11). Gyakran ezeket az erőket (vagy isteneket) úgy látták, mint akik konfliktusban állnak az emberiséggel, és ennek vagy annak az erőnek az oldalára állva, a tudás birtoklója irányíthatta ezeket az erőket saját haszna szerint (vö. a mágikus papiruszokkal, amik a Kr. u. harmadik és negyedik századból származnak). Ezek a személyek
  - a. meg tudták mondani a jövőbeli eseményeket
  - b. irányítani tudták a jövőbeli eseményeket
  - c. értelmezni tudták a jövőbeli eseményeket és álmokat
  - d. meg tudtak átkozni vagy védeni más személyeket, városokat, népeket, hadsereget, stb.
4. Az ApCsel 8:9,11 mágusai azt vallották, hogy képesek manipulálni a természet személytelen erőit, vagy a személyes (démoni) erőit úgy, hogy a saját akaratum valósuljon meg. Ez gyakran tartalmazott mágikus rítusokat és varázsigéket.
5. Az „igazi” mágusok gyakran megtámadtak más mágusokat, akik helytelenül végezték el a rítusokat és a liturgiákat. Ezeket sarlatánoknak, vagy ámítóknak nevezték (vö. ApCsel 13:6,8, 19:13).
6. Az evangélium erejét látni lehet Pál szolgálatában, amit Efezusban végzett, ahol korábban a mágiával foglalkozók megtértek a Krisztusban való hitre, és elégették a drága mágikus könyveiket (azaz amik arról szóltak, hogy hogyan kell helyesen varázsigéket használni, rítusokat és liturgiákat követni, vö. ApCsel 19:19).
7. További olvasmányok a témában:
  - a. Susan Garrett, *The Demise of the Devil* (Az Ördög öröksége), Fortress Press, 1989
  - b. Merrill Unger, *Biblical Demonology* (Bibliai démonológia), Scripture Press, 1967
  - c. Hendrik Berkhof, *Christ and the Powers* (Krisztus és a Hatalmasságok), Herald Press, 1977
  - d. Waller Wink, *Naming the Powers* (A Hatalmasságok megnevezése), Fortress Press, 1984
  - e. Clinton Arnold, *Three Crucial Questions About Spiritual Warfare* (Három lényeges kérdés a szellemi harcról), Baker, 1997

8:10 „Ő az Isten Hatalmasnak nevezett ereje” Ez a hatalmas isten címe volt (azaz Zeusz). Arámul ez úgy hangzana, hogy „Ez annak az istennek az ereje, akit hatalmasnak hívnak”. Ez az ember teljesen átvágta a helyieket. Lehet, hogy saját magát is becsapta (vö. 9-es, 13-as vers).

8:12 „hittek” Lásd Különleges Téma: Hit a 3:16-ban.

-
- NASB „a jó hírt prédikálva”
- NKJV „a dolgokat hirdette”
- NRSV „a jó hírt hirdette”
- NRSV „a jó hírről szóló üzenetet”

Ez a görög *evangelizō* szó, ami a következő szavakból álló szóösszetétel: jó (*eu*) és üzenet (*angelizō*). Az evangelizál szó ebből a görög kifejezésből származik. Fülöp elmondta ezeknek a samáriaiaknak Jézus történetét, és ők hittel válaszoltak erre.

- „az Isten országáról” Lásd két Különleges Témát ezzel kapcsolatban az 1:3-ban és a 2:35-ben.
- „Jézus Krisztus nevééről” Lásd Különleges Téma a 2:21-ben.
- „megkeresztelkedtek” Lásd a 2:38 jegyzetét.
- „férfiak és nők egyaránt” A szöveggörnyezetben ennek a kifejezésnek két jelentősége is lehet:
  1. Pál „férfiakat és nőket” üldözött (vö. 8:3), de az evangélium szintén „férfiakat és nőket” mentett meg
  2. A judaizmusban csak a férfiak vettek részt a körülmetélés kezdeti rítusában, de most az evangéliumban mind a két nem részt vett a keresztség kezdeti rítusában.

8:13 „Simon maga is hívó lett” A legtöbb evangéliumi egyház a „hitt” kifejezést nagyon definitív értelemben használja, de vannak olyan helyek az ÚSZ-ben (pl. János 8:31) ahol valami olyat jelöl, ami kevesebb, mint maga a megtérés (vö. János 8:59).

Nem a kezdeti hit az egyetlen kritérium (vö. Máté 13:1-9,10-23; 24:13). A folyamatosság és az engedelmesség is bizonyítja, hogy valódi-e a Krisztussal való kapcsolat.

- „Fülöp mellé szegődött” Ez a kifejezés KÖRÜLÍRÓ BEFEJEZETLEN módban van. Figyeld meg az események sorrendjét:
  1. hallotta, 6-7-es és a 12-es versek
  2. látta, 6-7-es és a 13-as versek
  3. hitt, 13-as vers
  4. megkeresztelkedett, 13-as vers
  5. elment Fülöppel, 13-as vers

SZÖVEG: 8:14-24

¹⁴Amikor meghallották a Jeruzsálemben levő apostolok, hogy Samária befogadta az Isten igéjét, elküldték hozzájuk Pétert és Jánost. ¹⁵Ők lementek, és imádkoztak értük, hogy részesüljenek a Szentlélek ajándékában, ¹⁶mert még egyikükre sem szállt rá, csak meg voltak keresztelve az Úr Jézus nevére. ¹⁷Akkor rájuk tették a kezüket, és részesültek a Szentlélek ajándékában. ¹⁸Amikor látta Simon, hogy az apostolok kézzelátételével adatik a Lélek, pénzt ajánlott fel nekik, ¹⁹és így szólt: "Adjátok meg nekem is ezt a hatalmat, hogy akire ráteszem a kezemet, az vegye a Szentlelket." ²⁰Péter azonban ezt mondta neki: "Vesszen el a pénzed veled együtt, amiért azt gondoltad, hogy pénzen megszerezheted az Isten ajándékát! ²¹Nem részesülhetsz, és nem is örökölhetsz ebből, mert a szíved nem egyenes az Isten előtt. ²²Térj meg tehát e gátságból, és könyörögj az Úrhoz, hátha megbocsátja neked szíved szándékát. ²³Mert látom, hogy a keserű irigység és a gonoszság fogságába estél." ²⁴Simon így válaszolt: "Könyörögjetek értem az Úrhoz, hogy semmi se szálljon rám abból, amit mondtatok."

8:14 „Amikor meghallották a Jeruzsálemben levő apostolok, hogy Samária befogadta az Isten igéjét, elküldték hozzájuk Pétert és Jánost” A samaritánusok felé való szolgálat Jézus élete alatt tiltott volt a tanítványok számára (vö. Máté 10:5). Úgy tűnik, hogy az apostolok személyesen szerették volna a hivatalos beleegyezésüket adni a Szentlélek eme radikális és szokatlan megmozdulására, ami e között a hagyományosan gyűlölt nép között zajlott. Ezt a területet név szerint is megemlíti az ApCsel 1:8. Annyira tipikus, hogy (mint ahogy István is) Fülöp Jézus szavai mögött rejlő világméretű evangelizációt jelentő utalásait sokkal hamarabb felfogta, mint maga a tizenkettő.

Figyeld meg, hogy az, hogy hinni Jézusban, párhuzamos azzal, hogy „elfogadni az Isten szavát”. Az Isten szava számos dolgot jelenthet.

1. Isten összes, átfogó kinyilatkoztatása az emberek felé
2. Isten feljegyzett kinyilatkoztatása az emberek felé (azaz az Írások)
3. Isten Fia (azaz az Ige, vö. János 1:1), aki Isten végső kinyilatkoztatása (vö. Zsid. 1:3)

Figyeld meg, hogy Pétert és Jánost küldték ki. Péter volt az elismert, elfogadott vezetője az apostoli csoportnak, továbbá János, aki korábban tüzet szeretett volna a mennyből lehívni a samaritánusokra (vö. Lukács 9:54).

8:15 „Ők lementek, és imádkoztak értük, hogy részesüljenek a Szentlélek ajándékában” Nagyon nagy problémákba ütközik az, ha az ApCselre alapozva próbálunk meg teológiát építeni az üdvösség köré, a következők miatt: az események sorrendje, és maguk az események is, amelyek az üdvösség kérdését tárgyalják ígerésről ígerésre változnak. Ebben az ígerésben a Szentlélek a megerősítésre utal, mint Pünkösdkor, megmutatva, hogy Isten elfogadta és üdvözítette ezeket a samaritánusokat. Először is nem üdvözülhettek volna igazából (azaz a részesülni ige BEFEJEZETT KIJELENTŐ KÖZÉPIGE) a Szentlélek munkája nélkül (vö. Róma 8:9).

Szerintem a pünkösdi megtapasztalás felállított egyfajta mintát, amit Isten újra megvalósított a különböző népek és földrajzi csoportok megtapasztalásában, hogy megmutassa és megerősítse a hívő zsidó egyház számára, hogy Isten maga teljes mértékben és tökéletesen elfogadta az új csoportot. Az ApCselben tehát a Lélek megnyilvánulása (mint pl. Pünkösdkor) teológiailag különbözött a korinthusi nyelveken szólástól.

Ezt a szövegrészt nem használhatják arra, hogy egy a korinthusihoz hasonlatos megtapasztalást támasszanak alá, mint az üdvösség bizonyítéka (vö. I. Kor. 12:29-30, ami kérdések sorozata, és amikre a várt válasz a „nem” lenne). Lukács azt jegyzi fel, mi történt, nem pedig azt, hogy minek kellene történnie minden egyes alkalommal.

8:16-17 Itt az események sorrendje más, mint az ApCsel 2:38-ban. A különbözőség amiatt van, hogy a Szentlélek egy bizonyos cselekményt hajt végre: (1) a 2:38-ban az üdvösséggel van kapcsolatban, és (2) a 8:16-ban pedig egy Pünkösdhöz hasonló megtapasztalásról van szó. Ugyanaz a „Szentlélek megtapasztalás”, mint ami az ApCsel 2-ben történt, most megtörtént a samaritánusokkal is. Ez nem csak az ő javukat szolgálta, hanem inkább a zsidó keresztény közösség javát. Azt mutatta meg a számukra, hogy Isten teljes mértékben elfogadta a samaritánusokat! Ez nem azt jelenti, hogy kétlépéses üdvösség megtapasztalásról lenne szó.

Kérlek figyeld meg, hogy Péter és János volt az, aki észrevette, hogy hiányzik a Lélek azon megnyilvánulása, amit ők maguk Pünkösdkor tapasztaltak meg. Ez nem azt jelenti, hogy azok a csodák és jelek, amik Fülöp ige hirdetését követték nem valódi megnyilvánulások voltak a Lélek részéről (vö. 13. vers). Péter és János Samaritánus Pünkösdt szeretett volna! Ez nagyon fontos, mert amikor Kornéliusz ugyanezen a megtapasztaláson esik át, Péter tudja, hogy Isten teljes mértékben elfogadta a római katonát és családját. Az evangélium minden ember számára szól. Ez az a nagyszerű igazság, amit ez az ApCselben lévő megtapasztalás felfed!

8:16 Ezt hívhatnánk a Samaritánus Pünkösdeknek.

8:17 Ezt nem szabad bizonyító szövegrészként kiemelni, hogy a kézrátételek szükségességét kijelentsük. Ez a procedura erre a célra még egyszer nem tűnik fel az ApCselben. Ez az apostolok hatalmát és tekintélyét fejezte ki. Lásd Különleges Téma: Kézrátételek a 6:6-ban.

8:20 A teológiai kérdés számunkra az Simon üdvözülésével kapcsolatos kérdés. Üdvözült-e vagy nem? Péter szavait átoknak is meg figyelmeztetésnek is vehetjük. Minden új hívőnek helytelen és gyenge információja van az evangéliumról, de Simon megjegyzése egoizmust tartalmaz-e? Üdvözülhetnek-e az emberek ha életük prioritásai konfliktusban állnak egymással?

■ **„az Isten ajándékát”** Itt a Lélek Isten mindennemű munkáját helyettesíti, amit a bűnös, lázadó emberiségért tett (vö. Ézs. 55:1-2; Jer. 31:31-34; Ezék. 36:22-38; Lukács 11:13; ApCsel 2:38).

8:21 „nem részesülhetsz és nem is örökölhetsz ebből” Az első kifejezés, „rész” (azaz *meris*) azt jelenti, hogy közös rész. Itt és a II. Kor. 6:15-ben negatív mellékjelentése van.

A második kifejezés, az „örököl” (azaz *klēros*) az ÓSZ-i szó a „sorsvetésre”, amely módon megállapították, hogy mi Isten akarata (azaz az Urim és a Thummim). Hozzá voltak szokva, hogy az Igéret földjét felosztották a törzsek között (vö. Józs. 12-19). Így aztán ezt a szót az örökség értelmében használják. Ebből a kifejezésből származik a klérus, vagy papság, de az ÚSZ-ben az összes hívőre utal.

■ **„a szíved nem egyenes az Isten előtt”** Lehetséges, hogy ez egy utalás a Zsolt. 78:37-re. Azok a kifejezések, hogy „egyenes”, vagy „helyes”, és azok különböző formái egy a Mezopotámiában talált folyami nádból származnak. 4,5-6 méter magas volt, és teljesen egyenes. Isten fogta ezt a szót, amit az építkezéseknél használtak (ezzel ellenőrizték a falak vízszintességét), és ezzel magyarázta meg Saját erkölcsi jellemét. Isten a szentderd, a vonalzó, az egyenes oldal, ami alapján az embereket megítéli. Ennek fényében mindenki elbukik a teszten (vö. Róma 3:9-18,23).

8:22 „térj meg” Ez egy AORISZTOSZI AKTÍV FELSZÓLÍTÁS, ami sürgősséget jelöl. Lásd Különleges Téma a 2:38-ban.

■ **„könyörögj”** Ez egy AORISZTOSZI PASSZÍV FELSZÓLÍTÁS. Az Istennel való beszélgetés bizonyítéka a vele való személyes kapcsolatnak, mint meggyőződés, ami megtéréshez vezet, ami a benne lakozó Lélek bizonyítéka!

■ **„hátha”** Ez ELSŐ TÍPUSÚ FELTÉTELES MONDAT, ami az író szemszögéből vagy az író irodalmi céljai miatt igaznak feltételezhető. Ebben a mondatban jelöl egyfajta eshetőséget, ami azon alapszik, hogy Simon hajlandó-e megtérni és bocsánatért imádkozni. Az ő gondolkozása és cselekedetei komolyan eltérnek a normális kereszténységtől.

■ **„szíved szándékát”** A bűn a gondolati szinten kezdődik. Azt mondják a rabbik, hogy az elme olyan, mint egy felszántott kert, ami készen áll a magok befogadására. Az, amit beengedünk a szemünkön és fülünkön keresztül, gyökeret ver. Ha sokat foglalkozunk velük, ezek a gondolatok cselekedetté válnak. Ezért mondja az ÚSZ, hogy „övezzük fel elménk derekát” (vö. I. Péter 1:13) vagy „újítsátok meg elméteket” (vö. Róma 12:2; Ef. 4:23).

8:23

NASB, NRSV „a keserű irigység”

NKJV „keserűséggel megmérgezve”

TEV „telve keserű irigységgel”

NJB „irigy keserűséggel”

A keserűség (*cholē*) (az angolban az epe, epés szó szerepel, a ford. megjegyzése) és az irigység (*pikros*) szavak egy keserű lélekre utalnak, amit általában a haraggal és a hitehagyással

azonosítottak (vö. V. Mózes 29:18; 32:28-33; Zsid. 12:15). Pál a „keserűség” szót számos alkalommal használja, amikor azokat a dolgokat sorolja fel, amiket el kell kerülni (vö. Róma 3:14; Ef. 4:31).

-
- NASB „a gonoszság fogságába”
- NKJV „gonoszság fogja”
- NRSV „a gonoszság láncai”
- TEV „a bűn fogja”
- NJB „a bűn láncai”

Lehetséges, hogy ez a Messiás munkájára való utalás (vö. Ézs. 58:6). Jézus meg tudná szabadítani Simont a gonosz fogságából a személyes hatalomra, ahogyan megmentette a bűn büntetésétől is. A bűnnek két aspektusa van: (1) halál, fizikailag is és szellemileg is; (2) ki irányítja a bűnös életét (ez hatással lehet mind a megtértekre és az elveszettekre is, vö. I. Kor. 3:1-3). A bűnnel az idő és az örökkévalóság szempontjából is foglalkozni kell; foglalkozni kell a büntetésével és hatalmával, de csak Krisztus és a Lélek tudja ezt megtenni, de nekünk, mint hívőknek engednünk kell Nekik, hogy megtehessek!

8:24 „könyörögjete értem az Úrhoz” Ez AORISZTOSZI PASSZÍV FELSZÓLÍTÁS (TÖBBESSZÁMÚ, ami utalhat a teljes missziós csoportra). Simon megismétli Péter szavait a 22. verstől. Péter szavai megrémítették. Hiszem, hogy itt Simon hívő, de egy új hívő, még bébi.

SZÖVEG: 8:25

²⁵Ők pedig bizonysgot tettek, és hirdették az Úr igéjét, azután visszaindultak Jeruzsálem felé; és közben sok samáriai faluban hirdették az evangéliumot.

8:25 „bizonysgot tettek” Lásd a 2:40 jegyzetét.

■ „sok samáriai faluban hirdették az evangéliumot” Ez jól mutatja az apostolok megváltozott hozzáállását a samaritanusok felé.

Úgy tűnik, hogy az „Úr szava” és az „evangélium” egymás szinonimái.

SZÖVEG: 8:26-40

²⁶Az Úr angyala pedig így szólt Fülöphöz: "Kelj fel, és menj Dél felé a Jeruzsálemből Gázába vezető útra, amely néptelen." ²⁷Ő felkelt, és elindult. És íme, egy etióp férfi, a kandakének, az etiópok királynőjének udvari főembere, aki egész kincstára fölé volt rendelve, és Jeruzsálemben járt az Istent imádni, ²⁸visszatérőben hintóján ülve olvasta Ézsaiás prófétát. ²⁹Ezt mondta a Lélek Fülöpnek: "Menj oda, és csatlakozz ahhoz a hintóhoz." ³⁰Amikor Fülöp odafutott, hallotta, hogy Ézsaiás prófétát olvassa, és megkérdezte tőle: "Értesz is, amit olvasol?" ³¹Erre az így válaszolt: "Hogyan érthetném, míg valaki meg nem magyarázza?" És megkérte Fülöpöt, hogy szálljon fel, és üljön mellé. ³²Az Írásnak az a szakasza, amelyet olvasott, ez volt: "Amint a juhott levágni viszik, és amint a bárány néma a nyírója előtt, úgy nem nyitja meg a száját. ³³A megaláztatásért elvételét róla az ítélet, nemzetségét ki sorolhatná fel? Mert élete felvitetik a földről." ³⁴Az udvari főember megkérdezte Fülöptől: "Kérlek, kiről mondja ezt a próféta? Önmagáról vagy valaki másról?" ³⁵Fülöp beszélni kezdett, és az Írásnak ebből a helyéből kiindulva hirdette neki Jézust. ³⁶Amint tovább haladtak az úton, valami vízhez értek, és így szólt az udvari főember: "Íme, itt a víz! Mi akadályozza annak, hogy megkeresztelkedjem?" ³⁷(Ezt mondta neki Fülöp: "Ha teljes szívedből hiszel, akkor lehet." Ő pedig így válaszolt: "Hiszem, hogy Jézus

Krisztus az Isten Fia.") ³⁸Megparancsolta, hogy álljon meg a hintó, és leszálltak a vízbe mind a ketten, Fülöp és az udvari főember, és megkeresztelte őt. ³⁹Amikor kijöttek a vízből, az Úr Lelke elragadta Fülöpöt, és nem látta őt többé az udvari főember, de örvendezve haladt tovább az útján. ⁴⁰Fülöp pedig Azótoszba került, és végigjárva valamennyi várost, hirdette az evangéliumot, míg Cézáréába nem ért.

8:26 „az Úr angyala pedig így szólt Fülöphöz” Itt az „Úr angyala” és a „Szentlélek” úgy tűnik, hogy egymás szinonimái (vö. 29. vers). Ez elég gyakori az ApCselben. Lásd az 5:19 jegyzetét.

■ **„kelj fel és menj dél fél”** Mind a két szó FELSZÓLÍTÁS. Az Egyiptom felé vezető két út egyikére utalhat. Lehetséges, hogy ez az üzenet hallható volt, mert ilyen pontosan lett lejegyezve. Nyilvánvalóan isteni módon elrendezett evangelizációs találkozás volt (mint Pálé).

■
NASB „(elhagyatott út)”
NKJV „sivatagos”
NRSV „(pusztaságban vezető út)”
TEV „(Ezt az utat ma már nem használják)”
NJB „az elhagyatott útra”

Ez vajon egy Lukács által hozzátett megjegyzés volt, vagy Lukács tisztázza forrásait, vagy Lukács forrásának megjegyzése volt (valószínűleg Fülöpé, vö. ApCsel 21:8)? Ezeket a kérdéseket nem tudjuk biztosan megválaszolni. Az ihletettség befedezi a Biblia kijelentéseit, attól függetlenül, hogy hány különböző ember volt ebbe bevonva.

8:27 „udvari főember” Az a szó, hogy „főember” szó szerint az „eunuch” kifejezés volt. Bár azt nem tudjuk biztosan, hogy fizikailag volt eunuch, vagy egyszerűen udvari főember volt (származtatott jelentés). Az ÓSZ-ben Potifárt is eunuchnak hívják, pedig házas ember volt (vö. I. Mózes 39:1). Az ÓSZ-ben, az V. Mózes 23:1 megtiltja, hogy az eunuch a zsidó közösség tagja legyen; mindazonáltal az Ézs. 56:3-ban ezt eltörölték. Ez tisztán megmutatja, hogy a Lélek új korszaka közeledik. Az, hogy ez az ember istenfélő volt vagy egy prozelita, egyszerűen nem tudni. Az a kifejezés, hogy „az udvar főembere” azt jelenti, hogy magas pozícióban lehetett.

■ **„a kandakének, az etiópok királynőjének”** A kandaké egy titulus, mint a „fáraó” vagy a „császár”. Az, hogy a királynő van megemlítve, azért volt, mert Etiópia királyát istenségnek tekintették, így aztán nem illett, hogy ő foglalkozzon az olyan egyszerű dolgokkal, mint az adminisztratív vagy politikai ügyek.

8:28 „olvasta Ézsaiás prófétát” Úgy tűnik, hogy ez az ember megvett egy nagyon drága bőr tekercset, ami Ézsaiás könyvét tartalmazta, ami több mint 8,8 méter hosszú volt (azaz az egyik, amit a Holt Tengeri tekercsek között találtak). A Lélek vezetése által a Messiási igerésznél nyitotta fel, az Ézsaiás 53:7-8-nál, és azt olvasta.

8:29 „ezt mondta a Lélek Fülöpnek, menj oda, és csatlakozz ahhoz a hintóhoz” Ez egy AORISZTOSZI PASSZÍV FELSZÓLÍTÁS. Szó szerint azt jelentette, hogy „ragadj rá”. A Lélek adja Fülöpnek az összes, nagyon specifikus utasítást.

8:30 „Fülöp odafutott, hallotta, hogy Ézsaiás prófétát olvassa” Az akkori emberek hangosan olvastak, még akkor is, ha egyedül voltak.

■ **„Érted is, amit olvasol?”** Micsoda nagyszerű kérdés! Lehet úgy olvasni az Igét, hogy nem teljesen látják annak értelmét. A Lélek úgy vezeti Fülöpöt, hogy „isteni találkozás” történjen, ami

1. megmutatja, hogy az új korszak hajnala érkezett
2. hatalmas bizonyágtétel a többi népcsoport felé

8:31 A. T. Robertson *Word Pictures in the New Testament* (Szóképek az Újszövetségben) című könyve ezt a megjegyzést fűzi ehhez a vershez: „Ez egy vegyes feltétel, az a következtetés, ami először feltűnik a negyedik típushoz tartozik ... az „az” szócskával és az óhajtó móddal, de a feltétel ... nem első típusú ... ami elég gyakori a koiné görögben (110. oldal). Ez az ELSŐ TÍPUSÚ FELTÉTELES mondat, mint a Lukács 19:40 az *ean*-t használja az *ei* helyett. A FELTÉTELT a mód határozza meg, nem pedig a szerkezet (vö. Lukács 19:40).

8:23-33 Ez az idézet a Szeptuagintából származik, az Ézs. 53:7-9-ből vett idézet, ami egy Messiási ígérés. Meglepett az, hogy ezek a versek vannak kihangsúlyozva, és nem más Messiási ígérések, ebben az ÓSZ-i szövegkörnyezetben. Mindazonáltal Fülöp pontosan azzal kezdi, amit olvasott, és a teljes szöveget értelmezi számára a Názáreti Jézus élete, szolgálata, halála és feltámadása fényében. Az ÓSZ- prófécia beteljesült és a Krisztus általi, mindenkinek szóló megbocsátás elérhető!

8:35 „Fülöp beszélni kezdett” Ez jól mutatja a „Szenvedő Szolgával” kapcsolatos ÓSZ-i ígérés központi helyzetét az evangelizációban. Hiszem, hogy Jézus Maga mutatta meg a korai egyháznak, hogy ezek a régi próféciaik hogyan vonatkoznak Őrá (vö. Lukács 24:27).

8:36 „Íme, itt a víz! Mi akadály a annak, hogy megkeresztelkedjem?” Fülöp evangelizációja a keresztséget is magában foglalta (vö. Máté 3; 28:19; ApCsel 2:38; Róma 6:1-11; Kol. 2:12)! Figyeld meg, hogy nem kellett a jeruzsálemi apostolok jóváhagyása, hogy megkereszteljen egy megtérőt. A keresztség nem felekezeti kérdés, hanem királysági. Nagyon vigyáznunk kell a felekezeti tradíciókkal, amik besarazták a bibliai vizet, már ami a mai napi procedúrákat illeti!

Aggódott-e az eunuch amiatt, hogy vajon elfogadják-e?

1. faji kérdés
2. fizikai kérdés
3. társadalmi-gazdasági kérdés
4. katekizmusbeli kérdés

Jézus Krisztusban minden akadály, válaszfal leomlott (vö. Ef. 2:11-3:13). Mindenki jöhet!

8:37 Ez a vers, ami feljegyzi az eunuch vallomását a régi görög papirusz kéziratokban nincs benne, P⁴⁵ (Chester Beatty Papyri), P⁷⁴ (Bodmer Papyri), vagy a régi görög kéziratokban, mint az α , A, B, vagy a C. A régi latin, szír, kopt vagy etióp fordításban sincs benne. A 37. vers nincs benne eredetileg az ApCselben. A UBS⁴ fordítás az elhagyásnak „A” osztályzatot ad, ami azt jelenti, hogy bizonyos. Az NASB 1970-es kiadásában sincs benne (angol bibliafordítás), de az 1995-ös javított kiadásában már igen.

8:38-39 „leszálltak a vízbe ... kijöttek a vízből” Ezt a részt nem szabad kiragadni, hogy a teljes alámerülést bizonyítsuk vele. A szöveg pusztán azt jelenti, hogy bementek valamilyen vízbe, nem pedig a keresztség módszerének leírása. Légy óvatos az előfeltételezéseiddel!

8:39 „az Úr Lelke elragadta Fülöpöt” Az, hogy ez olyan csodás esemény volt-e, mint Illés esetében (vö. I. Kir. 18:12; II. Kir. 2:16) vagy Ezékiel esetében (vö. Ezék. 3:14; 8:3) vagy egyszerűen csak arra utalt, hogy azonnal odébbállt, nem tudjuk biztosan. A Lélek bensőséges módon része volt ennek a megtérésnek. Figyeld meg azt is, hogy nem volt alapos tanítványozás, és hitoktatás ezek után, hanem a megtértek ott volt az Ézsaiás tekerce és a benne lakozó Lélek!

■ „örvendezve haladt tovább” A Jó Hírt mindig örvendezés követi (vö. 8:8). Ireneus feljegyzi azt a hagyományon alapuló szóbeszédet, hogy ez az eunuch az evangélium misszionáriusa lett saját népe felé. Maga a Lélek végezte el az utógondozás tanítványozását!

8:40 Fülöp folytatta (BEFEJEZETLEN KIJELENTŐ KÖZÉPIGE) evangelizációs szolgálatát a filiszteusok városában, Asdódban (azaz *Azótoszban*), miközben hazafelé utazott Cézareába a tenger mentén. Elég nyilvánvaló, hogy Fülöp megértette a samáriai és az etióp esetből az evangelizáció egyetemes jelentését. Az evangélium még a filiszteusokat is magában foglalta!

MEGVITATANDÓ KÉRDÉSEK

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Biblia értelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Ezek a megvitatandó kérdések azért vannak, hogy segítsenek átgondolni a könyv ezen részének főbb témáit. Gondolat-ébresztő szándékuk van, nem pedig definiáló.

1. Miért engedte Isten, hogy a korai egyházat elkezdjék üldözni?
2. Miért volt olyan jelentőségteljes, hogy az evangéliumot a samáriaiaknak is hirdették?
3. Simon hívó volt-e?
4. Miért nem kapták a samáriaiak a Szent Lelket, mikor megtértek?
5. Milyen típusú embereket képvisel az eunuch?
6. Miért nincs benne az összes Bibliában a 37. vers?

ApCsel 9

MODERN FORDÍTÁSOK BEKEZDÉSI FELOSZTÁSAI

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Saul megtérése	A damaszkuszi út: Saul megtér	A Tartzusi Saul megtérése	Saul megtérése	Saul megtérése
9:1-9	9:1-9	9:1-9	9:1-2 9:3-4 9:5a 9:5b-6 9:7-9	9:1-2 9:3-9
9:10-19a	Anániás megkereszteli Sault 9:10-19	9:10-19a	9:10a 9:10b 9:11-12 9:13-14 9:15-16 9:17-19a	9:10-12 9:13-19a
Saul Damaszkuszban prédikál	Saul Krisztust prédikálja		Saul Damaszkuszban prédikál	Saul Damaszkuszban prédikál
9:19b-22	9:20-22	9:19b-22	9:19b-20 9:21. 9:22.	9:19b-22
Saul elmenekül a zsidóktól	Saul megmenekül a haláltól	Saul első látogatása Jeruzsálemben		
9:23-25	9:23-25	9:23-25	9:23-25	9:23-25
Saul Jeruzsálemben	Saul Jeruzsálemben		Saul Jeruzsálemben	Saul ellátogat Jeruzsálembe
9:26-30	9:26-30 A Gyülekezet növekszik	9:26-30	9:26-30	9:26-30 Szünet
9:31.	9:31.	9:31.	9:31.	9:31.
Énéász meggyógyítása	Énéász meggyógyult	Péter elutazik Liddába és Joppéba	Péter elmegy Liddába, Joppéba	Péter meggyógyít egy bénát Joppében
9:32-35	9:32-35	9:32-35	9:32-35	9:32-35
Dorkász életre keltése	Dorkász életre keltése			Péter feltámaszt egy nőt az életre
9:36-43	9:36-43	9:36-43	9:36-43	9:36-38 9:39-42 9:43.

HARMADIK OLVASÁSI CIKLUS (az „Útmutató a helyes bibliaolvasáshoz”-ból) KÖVETVE AZ EREDETI SZERZŐ SZÁNDÉKÁT A BEKEZDÉSEK SZINTJÉN

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Bibliaértelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Egyszerre olvasd el az adott fejezetet. Azonosítsd a témákat. Hasonlítsd össze a te témafelosztásaidat az öt különböző fordítással. A bekezdések nem ihletettek, de mindenképp kulcsfontosságúak az eredeti szerző szándékainak azonosításához, ami az értelmezés szíve. Minden

bekezdésnek egy és csak egy témája van.

1. Első bekezdés
2. Második bekezdés
3. Harmadik bekezdés
4. Stb.

SZÖVEGÖSSZEFÜGGÉSI BETEKINTÉSEK

- A. Az ApCsel hangsúlya elkezdi Péter apostolról Pál apostolra terelődni, Palesztináról a Földközi-tenger vidékére, a zsidókról a pogányokra.
- B. Pál megtérése olyan fontos pont az egyháztörténelemben, hogy három alkalommal van feljegyezve az ApCselben.
1. Lukács feljegyzése, 9:1-30
  2. Pál feljegyzése a jeruzsálemi tömeg előtt, 22:3-16
  3. Pál feljegyzése Cézareában, Agrippa előtt, 26:4-18
  4. Pál röviden megemlíti ezt az időszakot a következőkben: Gal. 1:13-17; II. Kor. 11:32-33
- C. István és Pál üzenete közti hasonlóság elég szembetűnő. Pál ugyanazon görög zsidók felé kezdett szolgálni, akiknek István prédikált. Pál hallotta István igehirdetését az ApCsel 7-ben (vö. 7:58; 8:1; 22:20). Az is lehetséges, hogy Pál egyike volt a görög zsinagógák vezetőinek Jeruzsálemben, akik Istvánnal vitatkoztak, és vesztek!
- D. Néhány lehetséges befolyásoló tényező Pál megtérésében
1. a judaizmus elbukott abban, hogy belső békét és örömet adjon
  2. Jézus élete és tanításai elterjedtek voltak és a rabbinikus körökben rendszeresen megvitatták azokat (leginkább Jeruzsálemben)
  3. hallotta István prédikációját és szemtanúja volt halálának (valószínűleg még vitatkozott is Istvánnal)
  4. látta a keresztények viselkedését és hitét az üldöztetések alatt
  5. személyes találkozása a feltámadt Úrral mindent megváltoztatott

SZÖVEG: 9:1-9

¹Saul pedig az Úr tanítványai elleni fenyegetéstől és öldökléstől lihegve elment a főpaphoz, ²és leveleket kért tőle Damaszkuszba a zsinagógákhoz, hogy ha talál olyanokat, akik az Úr útjának hívei, akár férfiakat, akár nőket, megkötözve vihesse azokat Jeruzsálembe. ³Útközben azonban, amikor éppen Damaszkuszhoz közeledett, hirtelen mennyei fény villant fel körülötte, ⁴és amint a földre esett, hallotta, hogy egy hang így szólt hozzá: "Saul, Saul, miért üldözöl engem?" ⁵Ő pedig megkérdezte: "Ki vagy, Uram?" Az így válaszolt: "Én vagyok Jézus, akit te üldözöl. ⁶De kelj fel, menj be a városba, és ott megmondják neked, mit kell tenned." ⁷A vele utazó férfiak pedig szótlanul álltak, mert hallották ugyan a hangot, de senkit sem láttak. ⁸Saul pedig felkelt a földről, és kinyitotta szemét, de egyáltalán nem látott. Ezért kézen fogva vezették be Damaszkuszba, ⁹és ott három napig nem látott, nem evett, és nem ivott.

9:1 „Saul pedig ... fenyegetéstől és öldökléstől lihegve” Ez szó szerint azt jelenti, hogy „fűjtat,

horkant”. Az ApCsel 26:11-ben Pál magáról mondja, hogy féktelenül őriöngött ellenük. Nyilvánvalóan Pál megölt néhány keresztényt (vö. 8:1).

■ **„az Úr tanítványai”** Ez a kifejezés azt jelenti, hogy tanulók. Csak az Evangéliumokban és az ApCselben tűnik fel ez a szó. Ezt a szót nagyon gyorsan a „szentek”-kel helyettesítették. Figyeld meg, hogy mennyi különböző kifejezést használ ebben a fejezetben arra, hogy Isten népét leírja:

1. tanítványok, 1.,10.,19.,25.,26.,36.,38. versek
2. az Út, 2. vers
3. szentek, 13.,32.,41. versek
4. atyámfia (testvér), 17. vers

■ **„elment a főpaphoz”** Ez nyilvánvalóan a Szanhedrinre való utalás (vö. ApCsel 26:10). Lásd a Szanhedrinről szóló jegyzetet a 4:5-ben.

9:2 „és leveleket kért tőle Damaszkuszba a zsinagógákhoz” A római kormányzat korlátozott hatalmat biztosított a Szanhedrin számára, hogy vezesse és irányítsa a zsinagógák eseményeit vagy azokat, amik a zsidó élethez kapcsolódtak a Birodalmon belül (vö. I. Makk. 15:16-21 vagy Josephus, *A zsidók története*. 14:10:2). A judaizmus elismert, legális vallás volt a görög-római világban.

Nyilvánvalóan ezek olyan zsidó keresztények kiadatásáról szóló levelek voltak, akik a zsidó üldözés elől menekültek el Jeruzsálemből (vö. 9:14,21; 22:5; 26:10).

■ **„ha”** Ez HARMADIK TÍPUSÚ FELTÉTELES MONDAT, ami lehetséges cselekedetet jelent.

■ **„az Út”** Ez a hívők korai megjelölése volt (vö. 19:9,23; 22:4; 24:14,22 és lehetséges, hogy a 18:25,26-ban is). ÓSZ-i háttere van, ami az életstíluszerű hitről szólt (vö. Zsolt 1:1; 119:105; Péld. 4:10-09). Lehetséges, hogy erre a titulusra utal a János 14:6.

■ **„nőket”** Az, hogy megemlíti a nőket háromszor is azok között a csoportok között, amiket Pál üldözött, annak az eszköze, hogy megmutassa Pál tetteinek intenzitását (vö. 8:3; 22:4).

9:3 „Damaszkusz” Ez egy ősi város volt, ami Szíria, a Római Provincia fővárosa volt Galileától északra/északkeletre. 240 km-re volt Jeruzsálemtől.

■ **„hirtelen”** Ennek a kifejezésnek olyan mellékjelentése is van, hogy „váratlanul”.

■ **„mennyei fény”** Pál a megtapasztalását ezzel a fényvel kapcsolatban különböző módokon jegyzi fel a három beszámolójában itt az ApCselben

1. „mennyei fény villant fel körülötte” (9:3)
2. „hirtelen vakító fényesség sugárzott le rám az égből” (22:6)
3. „a mennyből a nap fényénél is ragyogóbb világosság sugároz körül engem” (26:13)

Pál élénken emlékszik erre az eseményre! Egyszerűen lehetséges, hogy ez a fény teológiailag/fizikailag YHWH jelenlétének Shekinah dicsőségéhez kapcsolódik, ami jelen volt Izrael pusztai vándorlásának időszakában. A héber „dicsőség” fogalma ebből a történelmi eseményből veszi a fényesség fogalmát (lásd Különleges Téma: Dicsőség 3:13). Ez a fény megmutatta Saul rabbinak, hogy ez maga volt Isten személyes jelenléte.

9:4 „hallotta, hogy egy hang így szólt hozzá” Ez a mennyei hang olyan valami volt, ami a judaizmus számára nagyon is ismerős volt. Úgy ismerték azt, mint *bath kol*. Ez eszközül szolgált a zsidók számára, hogy információt és/vagy megerősítést kapjanak Istentől (a biblia-közi időszakban, Malakiás könyvének befejezése és Keresztelő János szolgálatának kezdete között). Ez a fajta kijelentés szükségszerű volt, mert ezalatt a periódus alatt nem volt ihletett próféta.

■ „Saul, Saul” A héberben a névisméltés az intenzitás kimutatásának módja volt.

■ „miért üldözöl engem?” Teológiailag ez hihetetlenül fontos, mert megmutatja Jézus és az egyháza közötti folyamatosságot és a bensőségességet (vö. Máté 10:40; 25:40.45). Pál az Egyházat üldözte, de Jézus ezt személyes ügynek tekintette. Az ApCsel 26:14-ből tudjuk, hogy Jézus arámul szolt Pálhoz.

Teológiailag az is jelentőségteljes volt, hogy a kereszténység mind egy személy (Jézus), mind pedig egy csoport (az egyház). Az egyházra vonatkozó metaforák a következők:

1. test
2. család
3. épület
4. szentek

Mind a hit közösségi természetét hangsúlyozzák (vö. I. Kor. 12:7). Egyénileg indul, de a csoport felé mozdul el (lelkiismeretesség és törődés). A Róma 5:12-21-ben láthatjuk ezt az egyéni közösségiséget, amikor Pál Ádámról és Krisztusról beszél. Az Egyén része az egésznek; az Egyén hatással lehet az egészre (vö. Józs. 7).

9:5a „Ki vagy Uram?” Mire akart Pál utalni azzal, hogy az „Uram” kifejezést használta?

1. úr, mint a férfiak tiszteletteljes megszólítása (pl. János 4:11)
2. YHWH, amit ÚR-nak fordítottak az ÓSZ-ben (pl. I. Mózes 2:4)

Ha a meglepetés van a központban, akkor valószínűleg az első az igaz, de ha a mennyei fény Isten tettét jelöli, akkor a másodikról van szó. Ha a második az igaz, akkor Pál rabbinikus teológiája hirtelen megváltozott. Micsoda összezavaró és félelmetes időszak lehetett ez!

9:5b-6b Ezek a versek nem találhatóak meg a korai görög kéziratokban. Csak egy helyen találhatóak meg, a kéziratok egyik latin családjában. Erasmus a Vulgatát fordítva használta először 1516-ban készült Görög Újszövetségének első kiadásában. Ezeket a szavakat az ApCsel 26:14-ben találhatjuk meg. Az, hogy itt is előfordulnak, megmutatja azt a tendenciát, hogy az írástudók párhuzamokat egységesítenek és tele vannak minden részlettel.

9:5 „én vagyok Jézus, akit te üldözöl” Pál azt állítja, hogy látta a Megdicsőült Krisztust (vö. ApCsel 22:14; I. Kor. 9:1; 15:8-9). Pál később majd megérti, hogy ez a megtapasztalás lényeges, nélkülözhetetlen része volt annak az elhívásának, hogy a pogányok apostola legyen.

9:6 Ezt a verset a 10-19-es versekben magyarázza meg részletesen.

9:7 „a vele utazó férfiak” Lehetséges, hogy a következőkre utal: (1) a templomi rendőrség, akik Pállal utaztak; (2) más buzgó zelóták, lehetséges, hogy a görög zsinagógákból; (3) vagy más, jeruzsálemi teológiai diákok.

■ „hallották ugyan a hangot, de senkit sem láttak” Úgy tűnik, hogy eltérés van a 9:7 és a 22:9 között az események részleteiben. Számos teória látott napvilágot azzal kapcsolatban, hogy hogyan lehet ezt megoldani:

1. az egész mondattani dolog. A „hallani” IGE lehet BIRTOKOS ESETBEN (9:7) vagy TÁRGY ESETBEN (22:9). Ezeknek a különböző formáknak különböző utalásai vagy mellékjelentései vannak. Az NRSV angol bibliafordítás lábjegyzetben megjegyzi, hogy „a görög szöveg azt sugallja, hogy azok, akik vele utaztak, hallották a hangot, de nem értették a szavakat, amiket mondott”.
2. mások azt mondják, hogy ez hasonló a János 12:29-30-hoz, amikor Jézus bevonult Jeruzsálembe, és hang hallatszott a mennyből.
3. megint mások azt mondják, hogy ez Pál hangjára utal, nem Jézuséra. Hallották, hogy Pál beszél, de azt nem hallották, hogy Jézus is beszélt.

4. megint mások azt mondják, hogy ez a probléma hasonló a szinoptikusok problémájához. Különböző Evangélium írók jegyzik fel ugyanazokat az eseményeket, prédikációkat és Jézus cselekedeteit mind különböző módokon, amik eltérő szemtanúi feljegyzések.

9:8 „kinyitotta szemét, de egyáltalán nem látott” Úgy tűnik, hogy ettől kezdve lettek Pálnak szemproblémái (vö. Gal. 4:13-15; 6:11). Én személy szerint azt gondolom, hogy Pál „tövis a testében” (vö. II. Kor. 12:7-10) egy keleti gyulladással szembetegség volt, amit valószínűleg ez a megtapasztalás okozott. Van ebben némi irónia; Pál itt egy új útbaigazítást kap. Azt gondolta, hogy lát (fizikailag is és szellemileg is, vö. János 9), de rájött, hogy valójában vak. Miután találkozott Krisztussal fizikailag megvakult egy időre, de a szellemi szemei tágra nyíltak!

9:9 „három napig nem látott” Ez BEFEJEZETLEN KÖRÜLÍRÓ módban van. Néhányan azt gondolják, hogy ez volt az az alkalom, amikor Pál betekintett a mennybe, amit a II. Kor. 12:1-4-ben jegyez fel.

■ **„nem evett, nem ivott”** Pál böjtölt és imádkozott (vö. 11. vers). Milyen új irányt vehetett Pál elméje és gondolkodása (teológiája) és szíve (vágyai)! Elkezdődött az átfarmálódása az evangélium üldözőjéből az evangélium hirdetőjévé!

SZÖVEG: 9:10-19a

¹⁰Volt Damaszkuszban egy tanítvány, név szerint Anániás. Az Úr megszólította őt látomásban: "Anániás!" Ő így válaszolt: "Íme, itt vagyok, Uram." ¹¹Az Úr pedig így szólt hozzá: "Kelj fel, menj el abba az utcába, amelyet Egyenes utcának hívnak, és keresd meg Júdás házában Sault, akit Tarzuszinak neveznek: mert íme, imádkozik, ¹²és látomásban látja, hogy egy Anániás nevű férfi jön be hozzá, és ráteszi a kezét, hogy lásson." ¹³Anániás így válaszolt: "Uram, sokaktól hallottam erről a férfiről, mennyi rosszat tett a te szentjeid ellen Jeruzsálemben, ¹⁴és ide is meghatalmazást kapott a főpapoktól, hogy elfogja mindazokat, akik segítségül hívják a te nevedet." ¹⁵Ezt mondta neki az Úr: "Menj el, mert választott eszközöm ő, hogy elvigye a nevedet a pogányok, a királyok és Izrael fiai elé. ¹⁶Én pedig meg fogom mutatni neki, mennyit kell szenvednie az én nevéért." ¹⁷Anániás pedig elment, és bement abba a házba; rátette kezét, és ezt mondta: "Atyámfia, Saul, az Úr küldött engem, az a Jézus, aki megjelent neked az úton, amelyen jöttél, és azért küldött, hogy újra láss, és megtelj Szentlélekkel." ¹⁸És egyszerre, mintha pikkelyek estek volna le a szeméről, újra látott; azután felkelt, és megkeresztelkedett, ¹⁹majd miután evett, erőre kapott.

9:10 „Anániás” Ez a név azt jelenti, hogy „YHWH kegyelmes”. Úgy tűnik, hogy egy hívő zsidó volt, akinek jó volt a hírneve, és nem menekült volt (vö. 22:12).

■ **„Íme, itt vagyok, Uram”** Ez egy zsidó idióma az elérhetőség kifejezésére (vö. Ézs. 6:8). A 11. vers nyilvánvalóan szóban hangzott el, mert nagyon pontos utasításokat ad.

9:12 „és látomásban látja, hogy egy Anániás nevű férfi” Az a kifejezés, hogy „látomásban” nincs benne a régi görög kéziratokban: P⁷⁴, $\aleph$, és A, benne van viszont a következőkben: MSS B és C. Ez az ígevers megmutatja, hogy Anániás jötte, cselekedetei és üzenete megerősítette Jézus korábbi Pál felé intézett szavait (vö. 6. vers).

■ **„és ráteszi a kezét”** Lásd Különleges Téma a 6:6-ban.

9:13 „sokaktól hallottam” Anániás nyilvánvalóan hallotta azokat a negatív beszámolókat, amiket Pál a hívők elleni erőszakos üldözéséről mondtak a jeruzsálemi zsidó menekültek.

■ **„a te szentjeid”** Az a kifejezés, hogy *hagioi* a görög „szent” (*hagios*) kifejezéshez kapcsolódik. Az ÓSZ-i háttér (*kadosh*) egy olyan dologhoz, személyhez vagy helyhez kapcsolódik, ami el lett különítve Isten számára valami különleges célra. Az a kifejezés, hogy „szentek” mindig többesszámú, kivéve egy alkalmat, a Fil. 4:21-ben, de még ott is többesszámú szövegekörnyezetben szerepel. Kereszténynek lenni azt jelenti, hogy tagja lenni egy családnak, egy közösségnek. A hitben nincsenek magányos emberek.

KÜLÖNLEGES TÉMA: SZENTEK

Ez a héber *kadosh* görög nyelvű megfelelője, aminek alapvetően az volt a jelentése, hogy valakit, valamit, vagy valamilyen helyet YHWH kizárólagos használatára elkülönítettek. Az angol „szentség” fogalmát jelöli ez a szó. YHWH a természete miatt is különáll az emberiségtől (örökkévaló, nem teremtett Lélek), és a jelleme miatt is (erkölcsi tökéletesség). Ő a mérce, amihez mindent mást mérnek, és ami alapján megítélik. Ő a transzcendens Szent.

Isten az embert a kapcsolat miatt teremtette meg, de a bűneset (I. Mózes 3) kapcsolati és erkölcsi korlátot emelt a Szent Isten és a bűnös emberiség közé, majd Isten úgy döntött, hogy helyreállítja lelkiismerettel rendelkező teremtését; így aztán arra hívja népét, hogy legyenek „szentek” (vö. III. Mózes 11:44; 19:2; 20:7,26; 21:8). YHWH-val való hit-kapcsolat által népe szentté lett a Vele való szövetséges kapcsolatban, de minket is arra hívott el, hogy szentül éljünk (vö. Máté 5:48).

Ez a szent élet azért lehetséges, mert Jézus életén és munkáján keresztül a hívők teljes elfogadást és bűnbocsánatot nyertek, és a Szentlélek jelenléte ott van az elméjükben és a szívükben. Ez a következő paradox helyzetet idézi elő:

1. szentek vagyunk, mert Krisztus igazsága nekünk tulajdonított
2. a Lélek jelenléte miatt a szent életre lettünk elhívva

A hívők „szentek” (*hagioi*) mert jelen van az életünkben: (1) a Szent (az Atya) akarata; (2) a Szent Fiú (Jézus) munkája; és a (3) Szentlélek jelenléte.

Az ÚSZ mindig úgy utal a szentekre, hogy **TÖBBESSZÁMBAN** mutat rájuk (kivéve a Filippi 4:12, de még itt is a szövegekörnyezet **TÖBBESSZÁM**ba helyezi). Üdvösséget nyerni azt jelenti, hogy tagja vagy a családnak, a testnek, az épületnek! A biblikus hit a személyes befogadással indul, de társasági közösséggé fejlődik. Mindannyiunk rendelkezik ajándékkal (vö. I. Kor. 12:11) Krisztus testének – az egyháznak az egészsége, növekedése, jóléte érdekében (vö. I. Kor. 12:7). A szolgálatra lettünk megváltva! A szentség egy családi jellemvonás!

9:14 „a főpapok” Az ÓSZ-ben a főpapság egy életre szólt, és a főpap fia vette át a tisztséget (vö. III. Mózes 8-10). Viszont a római időszak alatt ezt a tisztséget a római tisztartóktól kellett megvenni. Így aztán számos főpap volt Annás szadduceus családján belül.

■ **„akik segítségül hívják a te nevedet”** Ennek a kifejezésnek fontos teológiai célzásai vannak. Lukács számos alkalommal használja ezt az ApCselben

1. olyan személyre, aki Jézust szólítja meg (vö. 7:59)
2. olyan személyre, aki elfogadta Jézust, mint Megváltóját (vö. 9:14,21)
3. ÓSZ-i idézet Ámós 9:12-ből, ahol valaki olyan személyekre utal, akik YHWH nevét használják (pl. hívők, vö. 15:17)
4. ez egy módja lehetett annak, hogy valaki nyilvánosan megvallja Jézusba vetett hitét (vö. 22:16)

Ez a kifejezés is része Pál Izraelhez szóló könyörgésének a Jóel 3:32-ből idézve a Róma 10:9-13-ban (vö. II. Tim. 2:22). Péter ugyanezt az ígérést használja (Jóel 2:28-32) a Pünkösdi beszédében, és felhívta a jelenlévőket, hogy „hívják segítségül az Úr nevét” a Jóel 2:32-ből.

A név az egész személyt képviseli. Segítségül hívva az Ő nevét a bűnösök könyörögnek

Jézusnak, hogy javukra cselekedjen és vonja be őket a családjába.

9:15 „menj” Ez JELENIDEJŰ KÖZÉPIGEI FELSZÓLÍTÁS. Jézus határozottan kiküldi az vonakodó Anániást Saulhoz.

■ **„mert választott eszközöm ő”** Oh, Isten kegyelmének nagysága és Isten kiválasztása! Pál nem illik bele az evangéliumi önkéntes, akarati megtérés modelljébe. Őt drámaian vonták bele!

■

NASB, NKJV „a pogányok előtt”

NRSV, NJB „hogya a pogányok elé vigye nevemet”

TEV „hogya megismertesse nevemet a pogányokkal”

Elégge megdöböntő kijelentés volt ez egy zsidó számára (vö. Ef. 3:7)! Mégis ez volt Isten terve a kezdetektől fogva (vö. I. Mózes 12:3; II. Mózes 19:5-6; Ef. 2:11-3:13). Izrael csak egy eszköz volt arra, hogy elérje a világot, ők Isten képmására teremtettek (vö. I. Mózes 1:26-27), de elbuktak (vö. I. Mózes 3:15).

■ **„királyok”** Pál kormányzati vezetők előtt is beszélt, kicsik és nagyok előtt, majd végül maga a császár előtt!

■ **„és Izrael fiai”** Pál rendszeres missziós módszere volt, hogy először a helyi zsinagógában prédikált (vö. Róma 1:16). Majd ezután fordult a pogányokhoz.

9:16 „én pedig meg fogom mutatni neki, mennyit kell szenvednie az én nevemért” Nem a szenvedés a kivételes eset, ez a normális a bukott világban élő keresztények számára (vö. Máté 5:10-12; János 15:18-21; 16:1-2; 17:14; ApCsel 14:22; Róma 5:3-4; 8:17-18; II. Kor. 4:7-12; 6:3-10; 11:24-33; Fil. 1:29; I. Thessz. 3:3; II. Tim. 3:12; Jakab 1:2-4; I. Péter 4:12-16).

Van egyfajta teológiai kapcsolat Krisztus szenvedései és követőinek szenvedései között ebben a bukott világban. Péter első levele megmutatja ezt a párhuzamot.

1. Jézus szenvedése, 1:11; 2:21,23; 3:18; 4:1,13; 5:1

2. Követői szenvedése, 1:6-7; 2:19; 3:13-17; 4:1,12-19; 5:9-10

Ha a világ elutasította Őt, akkor azokat is el fogja utasítani, akik Hozzá tartoznak (vö. János 7:7; 15:18-19; 17:14)

9:17 „rátette kezét” Nincsen semmilyen bibliai alapja annak a fogalomnak, hogy „apostoli tekintély/hatalom” a szellemi ajándékok adományozásában. Anániás egy ismeretlen laikus hívő Damaszkuszban, aki (1) Isten szószólójává és eszközévé válik (2) abban, hogy Pál betöltekezzen a Szentlélekkel (vö. 17. vers); (3) Pál fizikai gyógyulásában (vö. 18. vers); és (4) Pál keresztségében (vö. 18. vers).

■ **„Atyámfia Saul”** Micsoda nagyszerű példája ez az engedelmességnek és a szeretetnek!

9:18 „mintha pikkelyek estek volna le a szeméről” Ez egy orvosi technikai szakszó arra, amikor egy seb miatt hámlik a bőr, s Lukács ezt a szót használja arra, hogy leírja, mi történt Pál szemével gyógyulása pillanatában. Ezt a szót, hogy pikkelyek, a Szeptuagintában halpikkelyre használják (vö. III. Mózes 11:9,10,12; V. Mózes 14:9). A metaforikus kiterjesztését a IV. Mózes 16:38-ban láthatjuk, ahol kilapított fém lemezekre utal. Ebben a szöveggörnyezetben valószínűleg a hámló bőr és a megszáradt váladék alkotta lerakódásra utalt, ami Pál szeméből váladékozott.

■ **„megkeresztelkedett”** Úgy tűnik, hogy Anániás meg is keresztelte Pált (8:36,38). Az ÚSZ-ben a keresztség Jézus példájának (Máté 3:13-17; Márk 1:9-11; Lukács 3:21-22) és parancsának (vö. Máté 28:19) való engedelmisséget jelentett. Azt jelöli, hogy az illető más tulajdonába került és

szövetségest váltott.

9:19a „majd miután evett, erőre kapott” Pál böjtölt és imádkozott, mióta a fényesség leterítette a földre (vö. 9. vers). Három nap teljes böjtölés után (semmi étel, semmi innivaló) minden bizonnyal elég gyenge lehetett.

SZÖVEG: 9:19b-22

^{19b}Néhány napig együtt volt a damaszkuszi tanítványokkal, ²⁰és azonnal hirdetni kezdte a zsinagógákban Jézusról, hogy ő az Isten Fia. ²¹Mindenki csodálkozott, aki hallotta, és így szóltak: "Hát nem ő az, aki üldözte Jeruzsálemben azokat, akik segítségül hívják ezt a nevet, és aki ide is azért jött, hogy megköttözve a főpapok elé vigye őket?" ²²De Saul egyre jobban felbátorodott, és zavarba hozta a damaszkuszi zsidókat, bebizonyítva nekik, hogy Jézus a Krisztus.

9:20 „azonnal hirdetni kezdte a zsinagógákban Jézusról” Ez egy BEFEJEZETLEN AKTÍV KIJELENTÉS. Jelentheti (1) egy cselekmény kezdetét, vagy (2) egy ismétlődő cselekményt. Micsoda irónia! Korábban a főpaptól szóló levéllel érkezett Jeruzsálemből, hogy Damaszkusz zsinagógáiban üldözze Jézus követőit, és most eljött ugyanabba a zsinagógába, Jézust, mint Messiást prédikálva (vö. 21. vers).

■ **„hogy Ő az Isten Fia”** Ez az egyetlen előfordulása az „Isten Fia” titulushoz az ApCselben (kivéve a Zsolt. 2:7-ből való idézet az ApCsel 13:33-ban). Ennek a kifejezésnek az ÓSZ-i háttere mutatja meg jelentőségét: (1) Izrael népe (vö. Hós. 11:1); (2) Izrael Királya (vö. II. Sám. 7:13); és (3) a Messiás (vö. Máté 2:15). Pál erőteljes monoteizmusa újra és újra formálódik!

KÜLÖNLEGES TÉMA: AZ ISTEN FIA

Ez Jézus egyik legfőbb ÚSZ-i címe. Mindenképp van isteni mellékjelentése. Jézust „a Fiú”-ként vagy az „én Fiam”-ként foglalja bele, Istent pedig „Atyaként” szólítja meg. Az ÚSZ-ben több, mint 124-szer fordul elő. Még amikor önmagát az „Ember Fiának” nevezi Jézus, annak is isteni mellékjelentése van a Dán. 7:13-14 alapján.

Az ÓSZ-ben a „fiú” megjelölés három specifikus csoportra utalhatott:

1. angyalok (általában TÖBBESSZÁMBAN, vö. I. Mózes 6:2; Jób 1:6; 2:1)
2. Izrael Királya (vö. II. Sám. 7:13; Zsolt. 2:7; 89:27-28)
3. Izrael nemzete, mint egész (vö. II. Mózes 4:22-23; V. Mózes 14:1; Hós. 11:1; Mal. 2:10)
4. Izrael bírái (vö. Zsolt. 82:6)

A második használata az, ami Jézushoz kapcsolódik. Ily módon az „Isten Fia” és a „Dávid Fia” mind a II. Sám. 7-hez; a 2. és a 89. zsoltárhoz kötődik. Az ÓSZ-ben az „Isten Fia” megjelölés soha nem utal kifejezetten a Messiásra, kivéve, mint az eszkatológiai királyra, mint Izrael egyik felkent hivatalára. Mindemellet a Holt-tengeri tekercesekben ez a cím messiási utalással gyakran előfordul (lásd a specifikus utalásokat a *Dictionary of Jesus and the Gospels* (Jézus és az evangéliumok szótára) című könyvben, 770.o). Továbbá az „Isten Fia” két, a Biblia ideje alatt íródott apokaliptikus zsidó írásban is messiási címként fordul elő (vö. II. Ezsdrás 7:28; 13:32,37,52 és Énók 105:2).

Az ÚSZ-i háttérét, mint Jézusra való utalás, legjobb, ha úgy foglaljuk össze, hogy kategóriákba soroljuk őket:

1. Az Ő mindenek előtt való létezése (vö. János 1:1-18)
2. Egyedülálló (szüztől) születése (vö. Máté 1:23; Lukács 1:31-35)

3. Megkeresztelkedése (vö. Máté 3:17; Márk 1:11; Lukács 3:22 Isten mennyből szóló hangja egyesíti a 2. zsoltár királyát az Ézs. 53 szenvedő szolgájával).
4. A Sátán általi megkísértetése (vö. Máté 4:1-11; Márk 1:12,13; Lukács 4:1-13). Megkísértetik abban, hogy kételkedjen a fiúságában, de legalábbis, hogy annak a célját más módon teljesítse be, ne a kereszttel).
5. Elfogadhatatlan megvallók általi megerősítések
  - a. Démonok (vö. Márk 1:23-25; Lukács 4:31-37; Márk 3:11-12)
  - b. Hitetlenek (vö. Máté 27:43; Márk 14:61; János 19:7)
6. Tanítványai általi megerősítés
  - a. Máté 14:33; 16:16
  - b. János 1:34,49 [Károliban: 1:34,50]; 6:69; 11:27
7. Önmaga kijelentése
  - a. Máté 11:25-27
  - b. János 10:36
8. A családi metafora használata, amikor Istent az Atyjának nevezi
  - a. Az „abba” szó használata Istenre
    - 1) Márk 14:36
    - 2) Róma 8:15
    - 3) Gal. 4:6
  - b. Visszatérő szóhasználata, hogy Atyának (*patēr*) szólítja Istent, amikor a saját, istenséghez való kapcsolatáról beszél

Összefoglalva, az „Isten Fia” cím nagy teológiai jelentéssel bírt azok számára, akik ismerték az ÓSZ-et, annak ígéreteit és kategóriáit, az ÚSZ írói viszont idegenkedtek a használatától a pogányok miatt, akiknek a pogány háttérben szereplő „istenek” magukévá tették a nöket, és az ő leszármazottjaik voltak a „titánok” vagy az „óriások”.

9:21 Ez a vers kérdés formában van, és „igen” választ vár.

■ **„üldözte”** Ez egy ritka és elég erőteljes szó, ami az jelenti, hogy elpusztítani, letarolni vagy teljesen megsemmisíteni. Csak itt és a Gal. 1:13,23-ban található meg az ÚSZ-ben, és a IV. Makkab. 4:23-ben. Pál elég vérszomjas üldöző volt!

9:22

NASB „Saul egyre erősebb lett”

NKJV „Saul egyre inkább erősebb lett”

NRSV „Saul növekvő mértékben egyre hatalmasabb lett”

TEV „Saul prédikálása egy inkább erőteljesebb lett”

NJB „Saul hatalma folyamatosan/szüntelen nőtt”

Ez egy BEFEJEZETLEN PASSZÍV KIJELENTÉS. Kellott egy kis idő ahhoz, hogy Saul ajándékai és készségei kifejlődjenek. A szövegkörnyezetben ez Pál prédikálására és vita készségeire utal (vö. TEV angol fordítás).

■ **„zavarba hozta”** Ez BEFEJEZETLEN AKTÍV KIJELENTÉS, ami múltban történt ismétlődő cselekedetet jelent. Ez egy összetett szó a következőkből: „együtt” (*sun*) és „önt/ömleszt” (*cheō*). Ezt a szót csak az ApCselben lehet megtalálni.

1. 2:6, összezavarodott
2. 9:22, zavarba hozta
3. 19:32, zűrzavarba torkollott
4. 21:27, fellázít
5. 21:31, lázong

A zsidók nem tudták megmagyarázni Pál megtérését vagy a Jézusról, mint megígért

Messiásról szóló prédikálását.

■ **„bebizonyítva”** Ez a szó azt jelenti, hogy következtet (vö. ApCsel 16:10; 19:33) és ennek a kiterjesztése a bebizonyít. Pál módszere nagyon hasonlított Istvánéhoz. Mind a ketten ÓSZ-i igeréseket használtak, és azok beteljesülését a Názáreti Jézus életében, hogy bebizonyítsák, hogy Ő volt az ÓSZ megígért Messiása.

■ **„a Krisztus”** Ez a Messiásra való utalás egy módja (a Felkent, a Megígért Eljövendő). Nagyon sokszor az ApCselben a HATÁROZOTT NÉVELŐ megelőzi a FŐNEVET (vö. 2:31,36; 3:18,20). Saul hatalommal és meggyőződéssel állította, hogy a Názáreti Jézus, akit Jeruzsálemben öltek meg, valóban Isten Fia volt, a Messiás. Ha ez valóban igaz, akkor ez mindent megváltoztat a zsidók számára (és pogányok számára is)! Félreértették és elutasították Őt. Elmulasztották Isten ajándékát és szellemileg a sötétségben és szükségben maradtak.

SZÖVEG: 9:23-25

²³Amikor pedig már jó néhány nap eltelt, a zsidók elhatározták, hogy végeznek vele. ²⁴Saulnak azonban tudomására jutott a merénylet terve. Még a kapukat is éjjel-nappal őrizték, hogy megölhessék; ²⁵de a tanítványok elvitték, és éjjel a városfalon lebocsátották egy kosárban.

9:23 „Amikor pedig már jó néhány nap eltelt” Figyelembe kell venni Pál személyes feljegyzését, amit a Galata 1:15-24-ben találunk, ahol is azt mondja, hogy hosszú időt töltött el Arábiában. Ebben a szövegkörnyezetben az Arábia szó a Nabateus királyságra utal (IV. Aretas király uralkodása alatt, aki Kr. e. 9-től Kr. u. 40-ig uralkodott), ami délkeletre van Damaszkusztól. A hároméves periódus valószínűleg inkább egy tizennyolc hónapos időszakra utalhat. A zsidók a nap egy részét is úgy vették, mintha egész nap lett volna (vö. Máté 26:61; 27:40,63); ez a számítási módszer az évekre is igaz volt.

■ **„a zsidók elhatározták, hogy végeznek vele”** A zsidók nyilvánvalóan felzavarták a polgári hatóságokat is (vö. II. Kor. 11:32-33). Ez minden bizonnyal megalázó volt Pál számára, mert minden egyes alkalommal, mikor a gyengeségeiről ír, ezt is megemlíti a II. Kor. 11-ben.

9:25 „a városfalon lebocsátották” Valószínűleg egy a városfalon épült ház egyik ablakára utal, aminek a hátsó fala annak a városfalnak volt a része, ami körül vette a várost (vö. II. Kor. 11:33; Józ. 2:15; I. Sám. 19:12).

SZÖVEG: 9:26-30

²⁶Amikor Saul megérkezett Jeruzsálembé, csatlakozni próbált a tanítványokhoz, de mindenki félt tőle, mert nem hitték, hogy tanítvány. ²⁷Barnabás azonban maga mellé vette, elvitte az apostolokhoz, és elmondta nekik, hogyan látta az Urat az úton, és hogy beszélt vele, és milyen nyíltan szólt Damaszkuszban Jézus nevében. ²⁸Ettől fogva velük együtt járt-kelt Jeruzsálemben, nyíltan szólt az Úr nevében. ²⁹Beszélt és vitázott a görög nyelvűekkel, ezek pedig arra készülődtek, hogy végeznek vele. ³⁰Amikor azonban megtudták ezt az atyafiak, levitték őt Cézareába, és elküldték Tarzuszba.

9:26 „megérkezett Jeruzsálembé” Ez valószínűleg tizennyolc-harminchat hónappal később lehetett (vö. Gal. 1:15-24). Ez a vers megmutatja annak a szkepticizmusnak a mértékét, ami a jeruzsálemi hívőkben volt korábbi üldözőjük iránt. Nyilvánvaló, hogy az ApCsel számos alkalmat jegyez fel, amikor Pál drámai megtérése után ellátogat Jeruzsálembé.

1. 9:26, első látogatása

2. 11:30, segélyező látogatás
3. 12:25, utógondozás
4. 15:2, Jeruzsálemi Gyűlés
5. 18:22, rövid látogatás, köszönti a gyülekezetet
6. 21:17, Jakabbal és a vénekkel látogat el, ami nazír fogadalomban és letartóztatásában végződik

9:27 „Barnabás” A közkedvelt jelentése ennek a névnek, ami azonban nem az etimológiai jelentése: „a bátorítás fia”. Ő volt az a nagy szent, aki még a 4:36-ban lett megemlítve, aki később Pál első missziós útitársa lett. Lásd a Különleges Témát a 4:36-ban.

■ **„elvitte az apostolokhoz”** A másik és egyetlen feljegyzés a Galata 1:18.

■ **„és elmondta nekik”** Barnabás ismerte és elmondta nekik Pál bizonyágtételét. Ez megnyitotta az ajtót az elfogadása felé (vö. 28. vers).

9:28

NASB „szabadon mozgott”
NKJV „jár kel”
NRSV „járt kelt”
TEV „bármerre járt”
NJB „mindenfelé járt”

Ez egy ÓSZ-i idióma az mindennapi életre és a cselekedetekre (vö. IV. Mózes 27:17; I. Kir. 3:7).

9:29 „beszért és vitázott a görög nyelvűekkel” Ez ugyanarra a csoportra utal (a Jeruzsálemben lévő görög nyelvű zsidó zsinagógák) akik megölték Istvánt; most azt tervezik, hogy megölik Sault, aki szintén diaszpórából való zsidó volt. Azt gondolhatták, hogy István visszatért!

9:30 „amikor azonban megtudták ezt az atyafiak” A 22:17-21-ből megtudjuk, hogy Jézus megjelent Pálnak ebben az időben, hogy megmondja neki, meneküljön el Jeruzsálemből. Jézus számos alkalommal megjelent Pálnak szolgálata alatt, hogy bátorítsa és vezesse őt (18:9-11; 22:17-21; és az Úr angyala a 27:23-ban).

■ **„Cézárea”** Ez a palesztinai Földközi-tenger római kikötőjére utal. Ez volt a hivatalos főhadiszállása a római kormányzatnak itt Palesztinában.

■ **„Tarusz”** Pál most eltűnik a képből számos évre a hazájában. Tarusz szabad város volt. A régi időkben ez volt a harmadik legnagyobb oktatási központ a világon Alexandria és Athén mellett. Tarusz egyetemei a filozófiára, a retorikára és a törvényekre fektették a hangsúlyt. Pál nyilvánvalóan képzett volt mind a görög retorikában, mind pedig a rabbinikus judaizmusban.

SZÖVEG: 9:31

³¹Az egyháznak tehát egész Júdeában, Galileában és Samáriában békessége volt: eközben épült, az Úr félelmében járt, és a Szentlélek segítségével számban is gyarapodott.

9:31 Ez egy összegző igever, ami összefoglalja Pál megtérésének feljegyzését és bevezeti Péter utazásait. Lukács gyakran használja ezeket az összegző verseket az ApCselben.

■ **„az egyháznak”** Lásd az 5:11 jegyzetét, és figyelj meg, hogy az egyesszámban lévő „egyház” sok, egymástól különálló közösségre utal. Az „egyház” kifejezés jelölhet egy helyi gyülekezetet (pl.

Kol. 1:18,24; 4:15,16), jelölheti az azon a bizonyos területen lévő összes gyülekezetet (pl. Ef. 1:22; 3:10,21; 5:23,24,25,27,29,32), és jelölheti az összes gyülekezetet egyetemesen is (pl. Máté 16:18).

■ Figyeld meg azokat a dolgokat, amiket Lukács megemlít.

1. békesség minden gyülekezetben
2. növekedés és gyarapodás
3. vigasztalás a Szentlélektől

A 8:1 üldöztetése óta micsoda változás ez! Továbbra is voltak problémák, de Isten minden szükségét betöltötte!

MEGVITATANDÓ KÉRDÉSEK

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Biblia értelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Ezek a megvitatandó kérdések azért vannak, hogy segítsenek átgondolni a könyv ezen részének főbb témáit. Gondolat-ébresztő szándékuk van, nem pedig definiáló.

1. Miért volt Pál annyira vehemens, amikor az egyházat üldözte?
2. Miért három helyen van feljegyezve Pál megtérése az ApCselben?
3. Mi a jelentősége annak, hogy Anániás kinevezte Pált, rátette a kezét és megkeresztelte?
4. Mi a jelentősége annak, hogy Pál „az Isten Fia” megnevezést használta Jézusra?
5. Lukács miért nem jegyzi fel azt a három éves periódust, amikor Pál Arábiában volt?

SZÖVEGÖSSZEFÜGGÉSI BETEKINTÉS A 9:32-10:48

- A. Bár az ApCsel elkezdte azt a folyamatot, hogy áttér Pálra Péterről, a 9:32-12:25 Péter utazó szolgálatát mutatja be.
- B. Ez a rész a következőkkel foglalkozik: Péter Liddában, 9:32-35; Joppében, 9:36-43, 10:9-23; Cézáréában, 10:1-8, 23-48; és Jeruzsálemben, 11:1-18; 12:1-17.
- C. Ez a rész nagyon-nagyon fontosnak tűnik, mert azzal a folyamatos problémával foglalkozik, ami a pogányok felé való szolgálatról és ebben a küszködésben Péter részéről szól (mint aki az apostoli csoport feje). Lukács annyira fontosnak ítélte meg a Kornéliuszról szóló feljegyzést, hogy ebben a részben háromszor is megismétli.

SZÓ ÉS KIFEJEZÉSTANULMÁNY

SZÖVEG: 9:32-35

³²Amikor Péter valamennyi gyülekezetet végigjárta, eljutott a Liddában lakó szentekhez is. ³³Talált ott egy Éneász nevű embert, aki nyolc éve feküdt az ágyban bénultan. ³⁴Péter így szólt hozzá: "Éneász, meggyógyít téged Jézus Krisztus. Kelj fel, és magad vesd be az ágyadat!" És azonnal felkelt. ³⁵Lidda és Sáron lakói mind látták őt, és megtértek az Úrhoz.

9:32 „Péter ... végigjárta” Nyilvánvalóan az apostolok egész Palesztinában és a szomszédos országokban is prédikáltak.

■ **„szentekhez”** Ezt a kifejezést az ApCselben arra használják, hogy az egyházat írják le vele. Lásd Különleges Téma: Szentek a 9:13-ban. Azt a kifejezést, hogy „tanítványok” lassan felváltja az a kifejezés, hogy „szentek”. Ez a kifejezés az ÓSZ-i „szent” szóhoz kötődik, és azt jelenti, hogy „elkülönített” Isten szolgálatára. Soha nem használják egyesszámban, kivéve a Filippi 4:21-ben, ami egy egyesített szövegrész. Ez azt mutatja, hogy szentnek lenni azt jelenti, hogy „közösségben lenni”. Lásd a 9:13 jegyzetét. Meg kell jegyeznünk azt a szerencsétlen használatát ennek a kifejezésnek, amivel a Római Katolikus egyház él, és különleges keresztényeket jelöl ezzel a kifejezéssel. Minden hívőt „szenteknek” hívnak az ÚSZ-ben! Ez a mi Krisztusban lévő helyzetünk, és ezt kihangsúlyozza.

KÜLÖNLEGES TÉMA: MEGSZENTELŐDÉS

Az ÚSZ megerősíti, hogy amikor a bűnösök megtérnek Jézushoz megbánással és hittel, azonnal megigazulnak és megszentelődnek. Ez lesz a Krisztusban lévő új helyzetük. Az Ő igazsága nekik tulajdonított (Róm 4). Igaznak és szentnek lettek kijelentve (Isten törvényszéki cselekedete).

De az ÚSZ arra is biztatja a hívőket, hogy igyekezzenek szentek lenni vagy hogy megszentelődjenek. Ez egyszerre egy teológiai helyzet, a Jézus Krisztus elvégzett munkájában, mind pedig egy elhívás arra, hogy Krisztushoz hasonlóak legyenek mind hozzáállásban, mind pedig a minden napi cselekedetekben. Ahogyan az üdvösség egy ingyen ajándék és egy mindent megérvő életstílus, ugyanúgy a megszentelődés is az.

Kezdeti Válaszreakció

ApCsel 20:32; 26:18
Róma 15:16
I. Korinthus 1:2-3; 6:11
II. Thesszalonika 2:13
Zsidók 2:11; 10:10,14; 13:12
I. Péter 1:1

Folyamatos Krisztusi viselkedés

Róma 6:19
II. Korinthus 7:1
Thesszalonika 3:13; 4:3-4,7; 5:23
I. Timóteus 2:15
II. Timóteus 2:21
Zsidók 12:14
I. Péter 1:15-16

■ **„Lidda”** Lidda városa a Babilonból Egyiptomba haladó kereskedelmi útvonalon feküdt. Az ÓSZ-ben „Lód” néven ismerték (vö. I. Krón. 8:12). Kb. 17-18 km-re volt a Földközi-tenger partjától befelé, a szárazföld felé. Ez ugyanaz a terület, amit Fülöp látogatott meg a 8:40-ben.

9:33 „egy Éneász nevű embert” Ennek a férfinak a görög neve azt jelenti, „dicséret”. Azt nem tudjuk biztosan, hogy ez az ember hívő volt-e vagy nem, de az nyilvánvaló, hogy Péter a Fülöp által megalapított gyülekezeteket látogatta meg.

■ **„aki nyolc éve feküdt az ágyban bénultan”** Ez a fordítás a legelterjedtebb magyarázata ennek a görög kifejezésnek (NASB, NKJV, NRSV, TEV, NJB angol fordítások). Mindazonáltal a görög kifejezés jelentheti azt is, hogy „nyolc éves kora óta” (vö. Newman and Nida, *A Translator's Handbook on the Acts of the Apostles* [A fordító kézikönyve az Apostolok Cselekedeteinek könyvéről], 199. oldal).

9:34 „meggyógyít téged Jézus Krisztus” Nincs itt semmilyen NÉVELŐ, ami azt feltételezi, hogy

ez a két kifejezés egy megszokott megnevezéssé vált. Ez egy irodalmi forma, amit AORISZTOSZI JELENNEK mondanak, és azt jelenti, hogy „ebben a pillanatban a Messiás gyógyít téged”.

■ **„kelj fel és magad vedd be az ágyad”** Ez mind a kettő AORISZTOSZI AKTÍV FELSZÓLÍTÁS, ami intenzitást és sürgetést jelöl!

■ **„azonnal felkelt”** Ez megmutatja ennek a férfinak a hűséges engedelmeskedését Péter Jézusról szóló üzenetének.

9:35 „Lidda ... lakói mind” Ez egy jó példa arra, amikor a „mind” szó a Bibliában nem foglal mindenT magában (vö. I. Mózes 41:37; V. Mózes 2:25; Lukács 2:1; Róma 11:26).

■ **„Sáron”** Ez a palesztinai síkság észak-tengerparti területére utal. Körülbelül 48 km-es hosszúságban nyúlik el Joppétól Cézaréáig.

■ **„és megtértek az Úrhoz”** (Az angolban az a szó szerepel, hogy odafordultak, a ford. megjegy.) Az a kifejezés, hogy „odafordul” lehetséges, hogy az ÓSZ-i kifejezést tükrözi vissza, amit a megtérésre használtak (*shub*). Arra utal, hogy elfordul a büntől és önmagától, (megtérés) és odafordul (hit) az Úrhoz (vö. 11:21).

Ez a rövid összegzés többször előfordul ebben a szövegrészben, megmutatva Isten Lelkének megmozdulását Péteren és később Pálon keresztül. Ez a csodás esemény ajtót nyitott az evangélium hirdetésére.

SZÖVEG: 9:36-43

³⁶Joppében volt egy nőtanítvány, név szerint Tábita, ami azt jelenti: Dorkász, vagyis Zerge. Ez a nő sok jót tett, és bőven osztott alamizsnát. ³⁷Éppen azokban a napokban megbetegedett, és meghalt. Miután megmosták, kiterítették a felső szobában. ³⁸Mivel Lidda közel volt Joppéhez, a tanítványok, akik meghallották, hogy Péter ott van, elküldtek hozzá két férfit, és kérték: "Késedelem nélkül jöjj át hozzánk!" ³⁹Péter felkelt, és velük ment. Amikor odaért, felvezették a felső szobába, az özvegyasszonyok pedig mind elébe álltak, sírtak és mutogatták azokat az ingeket és ruhákat, amelyeket Dorkász készített, amíg velük volt. ⁴⁰Péter ekkor kiküldött mindenkit, letérdelt, és imádkozott; azután a holttest felé fordulva ezt mondta: "Tábita, kelj fel!" Ő kinyitotta a szemét, és amikor meglátta Pétert, felült. ⁴¹Péter odanyújtotta neki a kezét, és talpra állította; majd behívta a szenteket és az özvegyeket, s megmutatta nekik, hogy él. ⁴²Elterjedt ennek a híre egész Joppében, és sokan hittek az Úrban. ⁴³Péter pedig több napig Joppében maradt egy Simon nevű tímárnál.

9:36 „Joppé” Ma ezt a várost Jaffa néven ismerik (*Yafó*). Ez volt Jeruzsálem régi kikötővárosa. Ma része a modern Tel Aviv-*Yafó* városnak.

■ **„tanítvány”** Az ApCsel ezen részében elég gyakran használja azt a kifejezést, hogy „tanítvány”. Ez szó szerint azt jelenti, hogy „tanuló”, de a hívőkre értik.

■ **„Tábita ... Dorkász ... Zerge”** Ennek a hölgynek az arám neve volt a *Tábita*; a görög neve volt a *Dorkász*. A legtöbb zsidónak, aki társadalmi vagy kereskedelmi kapcsolatban volt nem zsidókkal, két neve volt, egy arám és egy görög. Mind a kettő azt jelenti, hogy „Zerge”, ami a kegyelem és szépség jelképe volt (vö. Énekek Éneke 2:9,17; 4:5; 7:3).

■ **„sok jót tett és bőven osztott alamizsnát”** Ez a zsidó alamizsnaosztásra utal. Ez egy zsidó fogalom volt, hetente gyűjtöttek adományokat, ez a szokás a zsinagógákban alakult ki, hogy a

közösség szükségét szenvedő zsidóiról gondoskodjanak. A Jézus napjaiban élő zsidók ezt szellemileg nagyon fontosnak tartották. A gyülekezet folytatta ezt a szokást (vö. ApCsel 6). Lásd Különleges Téma a 3:2-ben.

■ **„amit folyamatosan végzett”** [Ez a kifejezés a magyar nyelv sajátossága miatt nem szerepel, mert alapjában véve folyamatos cselekményre utal. Az angolban a folyamatos múltidőt külön jelölik, azért van ez a rész külön megmagyarázva. [A ford. megjegy.]] Ez egy BEFEJEZETLEN AKTÍV KIJELENTÉS. Azt jelenti, hogy a múltban ez a cselekedete szokásszerű volt.)

9:37 „megmosták, kiterítették a felső szobában” A test megmosása tipikus/jellemző része a zsidó temetésre való felkészítésnek. Jeruzsálemben a testet még aznap, hogy meghalt el kellett temetni, de Jeruzsálemen kívül a temetést három napig el lehetett halasztani. Lásd a különleges Témát az 5:6-ban.

9:38 „elküldtek hozzá két férfit” Ezek a hívők hallottak azokról a nagy csodákról, amiket Isten Péteren keresztül tett, és hitték, hogy ezért a nagyszerű zsidó asszonyért is tud valamit tenni.

9:39 „az özvegyasszonyok pedig mind elébe álltak” Nyilvánvalóan azokat a ruhákat viselték, amiket Dorkász készített számukra két különböző fajtában: (1) az alsó öltözet és a (2) külső köpeny.

9:40 „Péter kiküldött mindenkit” Szó szerint azt jelenti, hogy „kidobta őket”. Jézus is pontosan ezt tette a Máté 5:40-ben. Ami azt illeti nagyon sok hasonlóság van azok között a csodák között, amik ebben a részben történtek, és amiket Jézus tett élete alatt. Jézus szolgálata az egyetlen példa, ami az apostolok előtt állt.

A kérdés a következő: "Miért akarta Péter, hogy mindannyian elhagyják a szobát?". Jézus azért tette ezt, mert nem akarta, hogy csak gyógyítóként, amikor az evangélium még nem volt teljes. De miért tette ezt Péter is? Úgy tűnik, hogy ezek a csodák ajtót nyitottak a hitnek, ezért azt akarhatná, hogy ahányan csak tudják, láthassák ezt a csodát.

■ **„letérdelt”** A zsidó imádságok általános pozitúrája az volt, hogy álltak, a szemeiket és a kezüket kitérték a menny felé. Mindazonáltal az ApCselben számos alkalommal fel van jegyezve, hogy a tanítványok letérdeltek imádkozni. Nyilvánvalóan a kihangsúlyozás miatt volt (vö. 7:60; 20:36; 21:5), mint ahogy Jézusnál is a Gecsemáné kertben (vö. Lukács 22:41).

■ **„Tábita, kelj fel!”** Nyilvánvalóan arám nyelven beszélt. Jézus és a palesztinai zsidók az első században arámul beszéltek, nem héberül. Ez igaz egészen Ezsdrásig, Nehémiásig visszamenőleg (vö. Neh. 8:4-8).

9:41 „szenteket” Lásd a Különleges Témát a 9:13-ban.

9:42 „és sokan hittek az Úrban” Ez egy újabb összefoglaló kijelentés, ami megmutatja Péter csodáinak és prédikáló szolgálatának nagyszerű eredményét.

9:43 „Péter pedig több napig Joppében maradt egy Simon nevű tímárnál” Péter zsidó törvényeskedése úgy tűnik, hogy itt már elkezdett letöredezni, mert egy ceremoniósan tisztátalan tímárnál tartózkodott (halott állatok bőrével foglalkozott), akit Simonnak hívtak.

MEGVITATANDÓ KÉRDÉSEK

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Biblia értelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Ezek a megvitatandó kérdések azért vannak, hogy segítsenek átgondolni a könyv ezen részének főbb témáit. Gondolat-ébresztő szándékuk van, nem pedig definiáló.

1. Miért van Pál megtérése háromszor is feljegyezve az ApCselben?
2. Pál megtéréseinek három feljegyzése miért tartalmaz némi eltéréseket?
3. Mennyi választási lehetősége volt Pálnak saját megtéréseiben? Az ő megtapasztalásait normatívnak kell vennünk?
4. A görög ajkú zsidók miért akarták megölni Pált?
5. Ha Péter és Pál csodákat használtak arra, hogy ajtót nyissanak az evangélium számára, akkor Isten miért nem használja többször ma is ugyanezt a módszert?

ApCsel 10

MODERN FORDÍTÁSOK BEKEZDÉSI FELOSZTÁSAI

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Péter és Kornéliusz	Kornéliusz követeket küld	Kornéliusz megtérése	Péter és Kornéliusz	Péter meglátogatja a római századost
10:1-8	10:1-8	10:1-8	10:1-3 10:4a 10:4b-8	10:1-2 10:3-8
10:9-16	Péter látomása 10:9-16	10:9-16	10:9-13 10:14. 10:15-16	10:9-16
10:17-23a	Felszólítás Cézarea részére 10:17-23	10:17-23a	10:17-18 10:19-21 10:22-23a	10:17-23a
10:23b-33	Péter találkozik Kornéliusszal 10:24-33	10:23b-29 10:30-33	10:23b-29 10:30-33	10:23b-33
Péter szól Kornéliusz házában	Kornéliusz háza népének szóló prédikáció		Péter beszéde	Péter szól Kornéliusz háza népéhez
10:34-43	10:34-43	10:34-43	10:34-43	10:34-35 10:36-43
A pogányok veszik a Szentlélek	A Szentlélek rászáll a pogányokra		A pogányok fogadják a Szentlélek	Az első pogányok megkeresztelése
10:44-48	10:44-48	10:44-48	10:44-48	10:44-48

HARMADIK OLVASÁSI CIKLUS (az "Útmutató a helyes bibliaolvasáshoz"-ból) KÖVETVE AZ EREDETI SZERZŐ SZÁNDÉKÁT A BEKEZDÉSEK SZINTJÉN

Ez egy tanulmányozást **elősegítő** kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Bibliaértelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Egyszerre olvasd el az adott fejezetet. Azonosítsd a témákat. Hasonlítsd össze a te témafelosztásaidat az öt különböző fordítással. A bekezdések nem ihletettek, de mindenképp kulcsfontosságúak az eredeti szerző szándékainak azonosításához, ami az értelmezés szíve. Minden bekezdésnek egy és csak egy témája van.

1. Első bekezdés
2. Második bekezdés
3. Harmadik bekezdés
4. Stb.

SZÓ ÉS KIFEJEZÉSTANULMÁNY

SZÖVEG: 10:1-8

¹Élt Cézareában egy Kornéliusz nevű férfi, az úgynevezett itáliai csapat századosa. ²Egész házanépével együtt kegyes és istenfélő ember volt, aki sok alamizsnát osztogatott a népnek, és szüntelenül könyörgött Istenhez. ³Ő egyik délután három óra tájban látomásban tisztán látta, hogy az Isten angyala bemegy hozzá, és megszólítja: "Kornéliusz!" ⁴Ő pedig rátekintett, és megrémülve kérdezte: "Mi az, Uram?" Erre az angyal ezt mondta neki: "Imádságaid és alamizsnáid emlékeztetőül feljutottak az Isten elé. ⁵Most azért küldj embereket Joppéba, és hívasd magadhoz azt a Simont, akit Péternek is hívnak. ⁶Ő egy Simon nevű tímár vendége, akinek a háza a tengerparton van." ⁷Miután az angyal, aki vele beszélt, eltűnt, előhívott két szolgát, és egy istenfélő katonát azok közül, akik állandóan mellette voltak. ⁸Ezeknek mindent elmondva elküldte őket Joppéba.

10:1 „Élt Cézareában egy ... férfi” Kornéliusz megtérése fontos esemény volt. Mindazonáltal nem szabad elfelejteni, hogy nem ő volt az első társadalmi akadály, amin az evangélium felülkerekedett. (1) az elsők a samáriaiak voltak; (2) aztán ott volt az etióp eunuch, aki valószínűleg szintén istenfélő volt; (3) és aztán Kornéliusz, aki nemcsak hogy pogány volt, hanem egy római hadsereg tisztartója, aki maga is része volt az Ígéret Földje megszállóinak. Ennek a feljegyzésnek nem is igazán Kornéliusz megtérése volt a fő hangsúlya, mert már ő is istenfélő volt, mint az etióp eunuch, hanem az a nagyszámú rokonság és baráti kör, akik a következő versekben vannak megemlítve: 1,24,27,44,48, akik szintén megtértek. Péter az ApCsel 15:7-9-ben, a Jeruzsálemi Nagytanácsban utal erre a feljegyzésre, és megteremti a színteret az Egyház pogányok felé való szolgálatának.

■ **„Kornéliusz”** F. F. Bruce, *Commentary on the Book of Acts* (Az Apostolok Cselekedetei könyvének kommentára) című könyvének 214. oldalán az első lábjegyzetben azt mondja, hogy „a Kornéliusz meglehetősen népszerű név volt Rómában Publius Cornelius Sulla óta, aki Kr. e. 82-ben 10 000 rabszolgát szabadított és vett fel a Cornelia gens-be, amelynek ő maga is tagja volt.”

■ **„egy százados”** Az ÚSZ-ben számos alkalommal vannak különböző századosok megemlítve, és mindig pozitív értelemben (vö. Máté 8:5; Lukács 7:2; 23:47; ApCsel 10:1; 22:25; 27:3, stb). Ezek az emberek gyakorlatilag száz ember vezetői voltak; bár csak tiszthelyettesek voltak.

■ **„az úgynevezett itáliai csapat”** Egy római sereg általában 600 férfiből állt. Ez a bizonyos sereg ezer római önkéntesből állt, akik Szíriában állomásoztak. Történelmi bizonyítékokból tudjuk, hogy tartalékos csapatnak hívták őket. Lehetséges, hogy íjászok voltak. A római csapatoknak a zsidók lázongásai miatt kellett Palesztinában állomásozniuk.

10:2 „kegyes istenfélő ember” Háromféle módon lehet leírni ennek a férfinak az odaszántságát:

1. egész háznépével tisztelte Istent (lásd a 22. vers jegyzetét)
2. az emberek felé mutatott jótekonyságában mindig is bőkezű volt
3. rendszeresen imádkozott Istenhez (vö. 22. vers)

Ez a férfi vallásilag, érzelmileg és társadalmilag kötődött a zsinagógához, bár nem tért át teljes mértékben. Ahhoz, hogy teljes áttérjen:

1. körül kellett metélkednie, amennyiben férfi volt
2. tanúk jelenlétében meg kellett keresztelkednie
3. amennyiben lehetséges volt, áldozatot kellett bemutatnia a templomban.

Ezek a követelmények nagyon sok érdeklődő pogányt tartottak távol attól, hogy teljes mértékben áttért prozeliták legyenek.

■ **„egész házanépével”** Ez az első alkalom, hogy a családot, mint vallási egységet említi meg, amit egyébként nagyon gyakran találunk meg az ApCselben (vö. ApCsel 10:2; 11:14; 16:15,31; 18:8). Ez jól bemutatja a kulturális szövegekörnyezetet, hogy az apa hite mindig a család többi tagjának hitévé lett, sőt még a szélesebb körben vett családé is, ami magában foglalta a szolgálkat is.

■ **„sok alamizsnát”** Ez az alamizsnaosztásra utalt. A zsidók számára ez azt mutatta, hogy Kornéliusz aktívan részt vett a helyi zsinagóga életében, és nyilvánvalóan istenfélő volt. Lásd Különleges Téma: Alamizsnaosztás a 3:2-ben.

■ **„szüntelenül könyörgött Istenhez”** Három JELENIDEJŰ MELLÉKNÉVI IGENÉV áll itt, amelyek folyamatos cselekvést jelölnek, és megmutatják Kornéliusz kegyességét.

5. istenfélő, JELENIDEJŰ KÖZÉPIGE

6. alamizsnát adó, JELENIDEJŰ AKTÍV

7. imádkozó, JELENIDEJŰ KÖZÉPIGE

Ennek az embernek az odaszántsága naponkénti volt és személyes. Azt a két dolgot tette, amit a rabbinikus judaizmus a legjobban tisztelt – alamizsnaosztás és imádság.

10:3 „délután három óra tájban” Ez a délutáni/esti áldozat idejére utalt (az angolban és a Károliban kilencedik óra található – a ford. megjegy.) (vö. II. Mózes 25:39,41; I. Kir. 18:29; Zsolt. 55:18, Dán. 6:11 [Károli: 6:10]). Ez volt az imádság hagyományosan megszokott ideje.

■

NASB, NRSV,

TEV

„tisztán látta”

NKJV

„látta világosan”

NJB, NIV

„világosan látta”

Az evangéliumokban a *phanerōs* HATÁROZÓSZÓ azt jelenti, hogy nyíltan, vagy nyilvánosan megjelenni (vö. Márk 1:45; János 7:10). Az egyetlen másik hely, ahol előfordul ez a szó, az az ApCsel 10, ahol úgy tűnik, mintha azt jelentené, hogy „tisztán” vagy „világosan”. A látomás nappali fénynél történt, és nagyon is valóságos és tisztán kivehető volt.

■ **„látomásban ... az Isten angyala”** Bizonyos értelemben ez a megtérés majdnem olyan, mint Saulé volt. Ez a személy egy őszinte vallásos ember volt. Isten egy természetfeletti küldöttet küld el hozzá, hogy vezesse őt a hitben. Ki tudna „nem”-et mondani? Ezek a megtérések Isten választásának jelei, nem pedig az emberi szabad akaratnak. Ezek az emberek reagáltak az evangélium lenyűgöző bizonyítékaira és annak valóságának megtapasztalásaira.

10:4 Az angyal üzenete két áldozati kifejezést is tartalmaz: „felszálltak” és „emlékeztetőül ... az Isten elé”. Nyilvánvalóan Isten elfogadta ennek az embernek az imádatát (azaz az imádságait és az alamizsnaosztását) még az előtt, hogy hallotta volna az evangéliumot.

■ **„rátekintett”** Lásd az 1:10 jegyzetét.

■ **„Mi az, Uram?”** Nagyon nehéz eldönteni, hogyan is kell az „Uram” kifejezést fordítani. Jelentheti azt, hogy (1) „úr”, „úriember” (azaz a férfiak tiszteletteljes megszólítása), vagy (2) jelentheti azt, hogy „ÚR”, ami teológiai értelemben mestert/tulajdonost/szuverént jelent. Egy másik nagyon jó ÚSZ-i ígerész, ami megmutatja ennek a kétértelműségét az a János 4:1,11,15,19,49.

Sőt az ApCselben ennek van még egy lehetséges jelentése. Kornéliusz az angyalt Úrnak szólítja (vö. Jel. 7:14) és Péter a „hangot” (vö. 10:13,15) is Úrnak szólítja (vö. 10:14). Tehát ez a kifejezés utalhat bármilyen természetfeletti vagy személyes megjelenésre, ami kifejezetten Jézusra vonatkozik. A 8:26-ban és 29-ben az Úr angyalát a Lélekkel azonosítja. Ugyanez a fluiditás/változékonyság, átruházhatóság figyelhető meg a „hang” és a Lélek között a következő

helyeken: 10:13,14,15 és 19,20.

10:5 „Most azért küldj embereket Joppéba” Ez egy AORISZTOSZI KÖZÉPIGEI FELSZÓLÍTÁS. Figyeld meg, hogy az angyal nem osztotta meg vele az evangéliumot, hanem elküldött Péterért. Isten emberi eszközöket használ (vö. II. Mózes 3:7-10). Ennek a férfinak, bár őszinte, odaszánt vallásos volt (mint Saul), mégis hallania kellett Jézus Krisztus evangéliumát és reagálnia kellett rá.

10:7 „előhívott két szolgát, és egy istenfélő katonát” Ez egy háromfős csoport; mindazonáltal a 19. vers csak kettőt említ meg ezek közül. Lehetséges, hogy a katona örködött és a két házi szolga pedig beszélt.

10:8 Kornéliusz bevonta a családját és a barátait is a hitéletébe. Ez az ember megélte azt, amiben hitt. Egy egész közösség jutott hitre Krisztusban a hite miatt.

Ez a három férfi valószínűleg egész éjszaka ment, és azon gondolkoztak, és azon beszélgettek, amit az angyal mondott, meg a mesterük és barátjuk hitén.

SZÖVEG: 10:9-16

⁹Másnap, amíg ők úton voltak, és a városhoz közeledtek, Péter déltájban felment a ház tetejére imádkozni. ¹⁰Közben azonban megéhezett, és enni kívánt. Amíg az ételt készítették, révületbe esett, ¹¹és látta, hogy az ég megnyílik, és leszáll valami nagy lepedőhöz hasonló, amely négy sarkánál fogva ereszkedett le a földre. ¹²Benne volt ebben a föld mindenféle négylábú és csúszómászó állata, és az ég mindenféle madara. ¹³Ekkor hang hallatszott: "Kelj fel, Péter, öld és egyél!" ¹⁴Péter azonban így szólt: "Semmiképpen nem, Uram, mert soha nem ettem semmi közönségest vagy tisztátalant." ¹⁵De másodszor is szólt hozzá a hang: "Amit az Isten megtisztított, azt te ne mondd tisztátalannak." ¹⁶Ez pedig három ízben is így történt, és azután az egész azonnal felemelkedett az égbe.

10:9 „déltájban ... imádkozni” Bár a rabbinikus judaizmus a reggel 9 órát és a du. 3 órát különítette el az imádkozásra (ami a templomban történő napi áldozatok ideje volt), a farizeusok hozzátették ehhez a déli időpontot is, mint alkalmas időt. Nyilvánvaló, hogy Péter a régiék hagyományai szerint cselekedett azzal, hogy délben imádkozott, vagy az is lehet, hogy ebéd előtt szunyókálni készült egy kicsit.

10:10 „megéhezett” Az a színtér, ahol Péter ezt a látomást látta, a következő volt: éhes volt, és Simon háza tetejéről látta a Földközi tengert.

Az a szó, hogy „éhség” csak itt fordul elő a teljes ismert görög irodalomban. A pontos mellékjelentését lehetetlenség biztosan tudni, de a *pros* ELÖLJÁRÓSZÓ hozzáadásával jelentheti azt, hogy „iszonyú éhes”, de ez ebben a szöveggörnyezetben elég meglepő lenne. Ennek a *hapax legomenonnak* (amikor egy szót csak egyszer használnak az ÚSZ-ben) addig kell ebben a bizonytalanságban megmaradnia, amíg több lexikai információnk nem lesz erről a kifejezésről. Így kell annak is megmaradnia, hogy miért is használta Lukács ezt a ritka kifejezést, de a szöveggörnyezet általános értelme így is nyilvánvaló.

■ **„révületbe esett”** Ez szó szerint azt jelenti, hogy „magán kívül” van, de gyakran a megdöbbenésre is használják (vö. Márk 5:42; 16:8; Lukács 5:26; és az LXX-ben számos egyéb helyen is). Az „eksztázis” szó ebből a görög szóból származik az angol nyelvben is. Ebben az igeversben, a 11:5-ben és a 22:17-ben egy félig önkívületben lévő mentális állapotot jelent, ami révén Isten a tudat alattihoz tud szólni. Ez a kifejezés különbözik attól a szótól, amit a 3. vers használ Kornéliusz látomásának leírására.

10:11

NASB „megnyílt az ég”
NKJV, TEV „megnyílt a menny”
NRSV „a menny megnyílt”
NJB „kitárult a menny”

Ez egy BEFEJEZETT PASSZÍV MELLÉKNÉVI IGENÉV, ami szó szerint azt jelenti, hogy „a menny kinyílt, és folyamatosan tárva is maradt”. Az ÓSZ-ben a menny TÖBBESSZÁMÚ. Az atmoszférának ez a fajta kinyílása egy idiómája a szellemi, láthatatlan dimenziók fizikai valóságba való betörésének (Ezék. 1:1; Máté 3:16; Márk 1:10; Lukács 3:21; János 1:51 [Károli: 1:52]; ApCsel 7:56; 10:11; Jel. 4:1; 19:11).

■ „**valami nagy lepedőhöz hasonló**” Ez ugyanaz a kifejezés, amit a hajókon található vitorlákra használtak.

10:12 „a föld mindenféle négy lábú és csúszómászó állata, és az ég mindenféle madara” Ez ugyanaz a három-rétű osztályozása az állatoknak, amit az I. Mózes 1-ben és a 6:20-ban találunk. Nyilvánvalóan a III. Mózes 11-ben található étkezési törvények szerinti tiszta és tisztátalan állatokból állt.

10:13 „Ekkor hang hallatszott” Malakiás befejezése után az ÚSZ-i időszak eljövételéig nem történt meg az a zsidók között, hogy Isten hatalommal bíró hangja hallható lett volna. Ezalatt az időszak alatt, amikor a zsidók szerettek volna megerősíteni valamit, hogy az valóban Istentől jövő kinyilatkoztatás volt-e, akkor csak egy valamire hagyatkozhattak, amit úgy ismertek, mint a *bath kol*. Az ÚSZ-ben ezt a következő helyeken láthatjuk: Máté 3:17; 17:5; továbbá az ApCsel 9:7-ben és itt.

10:14 „Semmiképpen nem, Uram, mert soha nem ettem semmi közönségest vagy tisztátalant”
A „semiképpen nem, Uram” egy nagyon erős görög kifejezés volt, amit számos alkalommal használtak a Szeptuagintában arra, hogy különböző héber idiómákat fordítsanak le vele. Péter még mindig küszködött ezzel a zsidó ortodoxiával. Cselekedeteit a III. Mózes 11-re alapozta. Jézus viszont úgy tűnik, hogy a Márk 7:14-ben már foglalkozott ezzel a témával, legfőképpen a 19. versben. Érdekes megfigyelni, hogy Márk evangéliuma egy későbbi gyűjteménye Péter apostol római prédikációinak.

10:15 „Amit az Isten megtisztított, azt te *ne* mondd tisztátalannak” Ez egy JELENIDEJŰ AKTÍV FELSZÓLÍTÁS NEGATÍV ELŐSZÓCSKÁVAL, ami általában azt jelenti, hogy abbahagyni egy cselekedetet, ami már folyamatban volt.

10:16 „Ez pedig három ízben is így történt” Nem szokatlan a Bibliában, hogy fontos imádságok, dicséretetek vagy cselekedetek három alkalommal megismétlődnek: (1) Jézus imádsága a Gecsemáné kertben (vö. Márk 14:36,39); (2) Jézus Péterrel való párbeszéde a feltámadás után (vö. János 21:17); (3) Pál „tövis a testben” imája (vö. II. Kor. 12:8). Ez egy sémita módszer volt a kihangsúlyozásra (vö. Ézs. 6:3 Jer. 7:4). Ebben az esetben pontosan megmutatja Péter ellenállását a mennyei hangnak való engedelmességgel kapcsolatban!

A. T. Robertson a *Word Pictures In the New Testament* (Szóképek az Újszövetségben) című könyvében találó kifejezést használ ezen a ponton.

„Ez itt egy elég sokkoló illusztrációja annak a megrögzöttségnek/makacsságnak egy olyan ember részéről, aki elismeri, hogy Isten hangja szólt hozzá, ha az a parancs, amit az Úr ad neki keresztezi az illető személyes preferenciáit és előítéleteit. Nagyon sok példa van erre manapság. Valós értelmében ennek a kifejezésnek Péter a kegyesség látszatát akarta megtartani még az Úr elvárásain vagy akaratán túl is (137. oldal)”.

SZÖVEG: 10:17-23a

¹⁷Amint pedig Péter azon tűnődött magában, hogy mi lehet az a látomás, amelyet látott, azok a férfiak, akiket Kornéliusz küldött, Simon háza után kérdezősködve megálltak a kapu előtt, ¹⁸és bekiáltva érdeklődtek, hogy ott van-e szálláson Simon, akit Péternek is hívnak. ¹⁹Amíg Péter a látomásról elmélkedett, ezt mondta neki a Lélek: "Íme, három férfi keres téged: ²⁰kelj fel, menj le, és eredj el velük. Semmit ne tétovázz, mert én küldtem őket!" ²¹Péter tehát lement a férfiakhoz, és így szólt hozzájuk: "Íme, én vagyok az, akit kerestek. Milyen ügyben jártok itt?" ²²Azok így feleltek: "Kornéliusz százados, igaz és istenfélő ember, aki mellett bizonyosságot tesz az egész zsidó nép, egy szent angyaltól azt az utasítást kapta, hogy hívasson téged a házába, és hallgassa meg, amit te mondasz." ²³Erre Péter behívta, és vendégül látta őket.

10:17 „Péter azon tűnődött” Ez egy BEFEJEZETLEN AKTÍV KIJELENTÉS, ami itt egy cselekvés múlt időben történt elkezdését jelöli.

Lukács számos alkalommal használja ezt a kifejezést, hogy megmutassa az értelmi összezavarodást (vö. Lukács 9:7; ApCsel 2:12; 5:24; 10:17). Péter nem értette meg azonnal ennek a látásnak a célját.

■ **„a látomás”** Az a szó, amit itt használt Péter a megtapasztalásaira, a *horama*, ugyanaz a szó amit Kornéliusz látomására használt a 3. versben (vö. 19. vers).

10:19 „ezt mondta neki a Lélek” A pontos kapcsolat aközött, hogy a „Lélek” szól (19. vers) és az „angyal” szól (3,22. versek) ebben a szövegegységben nem teljesen világos (vö. 20. vers, „én küldtem őket”). Úgy tűnik, hogy az angyal szólt a Szentlélek nevében, vagy mind a kettőt ŐSZ-i theofániaként (Isten megjelenése) azonosítják (vö. II. Mózes 3:2,4; ApCsel 8:26,29).

10:20 Ez a vers nagyon nyomatékos.

1. kelj fel, MELLÉKNÉVI IGENÉV FELSZÓLÍTÁSKÉNT használva
2. menj le, AORISZTOSZI AKTÍV FELSZÓLÍTÁS
3. eredj el velük, JELENIDEJŰ KÖZÉPIGEI FELSZÓLÍTÁS
4. semmit ne tétovázz, MELLÉKNÉVI IGENÉV FELSZÓLÍTÁSKÉNT használva
5. én küldtem őket, ego BEFEJEZETT AKTÍV KIJELENTÉSSSEL

Nem volt más lehetősége Péternek, csak az, hogy elment! Ez egy isteni találkozás volt. A Lélek volt Kornéliusz látomásának oka, annak is, hogy Kornéliusz elküldte a férfiakat, Péter látomásának is, és most annak is, hogy Péter reagál az ő kérésükre.

10:22 Hűségesen és pontosan elbeszélik, hogy mi történt.

■	
NASB	„igaz”
NKJV	„igaz ember”
NRSV, NJB	„becsületos”
TEV	„jó ember”

Ezt a kifejezést az ŐSZ-i értelmében kell használni, ami az volt, hogy „feddhetetlen”. Nem a büntelenségre utal (vö. I. Mózes 6:1; Jób 1:1; Lukács 1:6; 2:25), sem nem a Krisztus neki tulajdonított igazságára (vö. Róma 4). Ez az ember megélte mindazt, amit megértett Isten akaratából. Lásd Különleges Téma: Igazságosság a 3:14-ben.

NASB, NRSV,

NJB

„istenfélő”

NKJV

„olyan, aki féli az Istent”

TEV

„aki imádja Istent”

Ez a kifejezés (vagy az ehhez hasonló) gyakran arra használatosak, hogy Kornéliuszt írják le vele (vö. 10:2,22,35). Az ApCsel 13:16,26,43,50-es versekben nem azokra használják, akik rassz szerint voltak zsidók, vagy teljes értékű prozeliták voltak, hanem azokra, akik rendszeresen jártak a zsinagógába. Ezeket „istenfélőknek” hívták (vö. 16:14; 17:4,17; 18:7).

10:23 „Péter behívta, és vendégül látta őket” Ez egy újabb példa Péter folyamatos távolodására a zsidó törvényeskedéstől. Teljesen biztos, hogy a velük tartó katona római volt, Péter mégis meghívta, hogy egyen vele és legyen vele közösségben. Figyeld meg, hogy a 48. versben Péter száll meg egy római házában pár napra.

SZÖVEG: 10:23b-29

^{23b}Másnap aztán velük együtt útra kelt, és a joppéi testvérek közül is vele tartottak néhányan. ²⁴A következő napon megérkeztek Cézareába, Kornéliusz pedig összegyűjtötte rokonait és legjobb barátait, és úgy várta őket. ²⁵Amint Péter be akart lépni, Kornéliusz eléje ment, lábához borult, és imádni akarta. ²⁶Péter azonban felemelte, és így szólt hozzá: "Állj fel, én is ember vagyok!" ²⁷Amikor beszélgetve bement vele, sok embert talált ott összegyűlve. ²⁸Ekkor így szólt hozzájuk: "Tudjátok, hogy tiltott dolog zsidó embernek idegennel kapcsolatot tartania, vagy hozzá bemenni. De nekem Isten megmutatta, hogy egyetlen embert se mondjak szentségtelennek vagy tisztátalannak. ²⁹Ezért el is jöttem vonakodás nélkül, amikor értem küldtetek. Most pedig hadd kérdezzem meg: miért küldtetek értem?"

10:24 „a joppéi testvérek közül is vele tartottak néhányan” A 11:12-ben azt látjuk, hogy hatan voltak. Péter tudta, hogy ez az eset problémákat fog okozni Jézus zsidó követői között. Így aztán számos tanút vitt magával (vö. 11:12).

■ **„Cézarea”** Cézarea gyönyörű tengerparti város volt. A római Cézár/Császár tiszteletére nevezték el így. A római megszálló csapatoknak ez volt a palesztinai állomása. A rómaiak kis kikötővé változtatták ezt a várost.

■ **„összegyűjtötte rokonait és legjobb barátait”** Kornéliusz, mivel egy Istentől küldött prédikátort várt, összehívta közeli családtagjait, barátait, szolgálait és valószínűleg más katonákat is. Lehetséges, hogy már órák óta vártak. Az izgalommal teli várakozás és elvárások lelke töltötte meg ezt a házat! Mindenki a látomásról és annak üzenetéről beszélhetett.

Ez az, ami sokkolta az egyház zsidókból álló részének vezetőit, hogy egy nagyszámú pogány közösség, akik közül sokan nem is voltak istenfélők, részt vettek a Lélek betöltésében és keresztségében (vö. 27. vers).

10:25,27 „Amint Péter be akart lépni ... bement vele” Nyilvánvaló eltérés van a görög szövegekben ezen a helyen. Mindazonáltal az első „bemenetel” a 25. versben utalhat a városkapura, ami a ház udvarában állt, a második „bemenetel” a 27. versben pedig utalhat Kornéliusz házára. Bármilyen legyen is itt a helyzet, Péter újra megszeg egy zsidó szertartásos formáságot azzal, hogy bemegy egy pogány házába.

10:25 „lábához borult, és imádni akarta” A Szeptuagintában és az Evangéliumokban ez volt az általánosan használt szó az imádatra. De ebben a szövegkörnyezetben a „tiszteletet mutat” sokkal jobban illene (vö. NJB angol bibliafordítás). Egy angyal készítette elő ennek az embernek az érkezését; természetes, hogy Kornéliusz tiszteli ezt a hírnököt (vö. Jel. 19:10; 22:8-9).

10:28 „Tudjátok, hogy tiltott dolog zsidó embernek idegennel kapcsolatot tartania, vagy hozzá bemenni” Péter a rabbinikus tanítatásából vagy a zsinagógai tanításból idéz; mindazonáltal ezt nem találhatjuk meg az ÓSZ-ben, egyszerűen csak rabbinikus értelmezés volt ez a szabály.

■ **„idegennel”** Ez a kifejezés egy másik egyedülálló kifejezés, amit az ÚSZ-ben csak itt találhatunk meg. Lukács ebben a fejezetben számos nagyon ritka szót használ.

1. *eusebēs*, 2,7 versek, kegyes (vö. II. Péter 2:9)
2. *prospeinos*, 10. vers, éhes
3. *dienthumeomai*, 19. vers, elmélkedni
4. *sunomileō*, 27. vers, beszélt
5. *athemiton*, 28. vers, törvénytelen, tiltott
6. *allophulō*, 28. vers, idegen
7. *anantirrētos*, 29. vers, anélkül, hogy bármi ellenvetést tett volna (vö. ApCsel 19:36)
8. *prosōpolēemptēs*, 34. vers, az emberek tisztelője (hasonló a Róma 2:11; Ef. 6:9, Jakab 2:19)
9. *katadunasteuō*, 38. vers, elnyomni (vö. Jakab 2:6)
10. *procheirotoneō*, 41. vers, előre kiválaszt

Nem tudjuk biztosan, hogy ezeket a korai prédikációkat és eseményeket, amelyek az ApCselben találhatóak, Lukács más forrásokból vagy a jelenlévőkkel készült szóbeli beszélgetésekből másolta-e.

■ **„De nekem Isten megmutatta, hogy egyetlen embert se mondjak szentségtelennek vagy tisztátalannak”** Péter felfogta az üzenetet! A lepedőben lévő állatok az összes embert képviselték, akik Isten mására lettek teremtve (vö. I. Mózes 1:26-27). Isten Kornéliusz, a családja és a barátai felé mutatott szeretete megmutatta Péternek az evangélium egész világra kiterjedő érvényességét! Ez Fülöp és István bizonyágtételét is megerősíti.

SZÖVEG: 10:30-33

³⁰Ekkor Kornéliusz így szólt: "Négy nappal ezelőtt körülbelül ebben az órában, délután három órakor imádkoztam, és íme, egy férfi állt meg előttem fénylő ruhában; ³¹és azt mondta: Kornéliusz, imádságod meghallgatásra talált, és alamizsnáidról megemlékeztek az Isten előtt. ³²Küldj el tehát Joppéba, és hívasd át Simont, akit Péternek is hívnak. Ő Simon tímár házában van megszállva a tengerparton. ³³Nyomban elküldtem tehát hozzád, és te jól tetted, hogy eljöttél. Most tehát mind itt vagyunk az Isten színe előtt, hogy meghallgassuk mindazt, amit rád bízott az Úr."

10:30 „fénylő ruhában” Az angyalok gyakran jelennek meg ebben a formában (vö. 1:10; Máté 28:3; Márk 16:5; János 20:12; Lukács 24:4).

10:31 Ez a harmadik alkalom ebben a fejezetben, hogy Kornéliusz kegyességét megerősítik (vö. 1,22-es versek). Nem Kornéliusz hite a meglepő; hanem az, hogy a barátai, szolgálói és családja is Krisztusba vetik a bizalmukat. Ez az egyik azok közül a példák közül, amelyek itt az ApCselben fordulnak elő a „családi megtérésre”.

Mi, akik a nyugati evangéliumi típusú evangelizációval nőttünk fel, ami az egyén akaratlagos választását hangsúlyozza, meglepődünk ezeken a közösségi megtéréseken, miközben a világon többségében törzsi, családi, csoportos orientációt láthatunk. Isten nagyon sok fajta modellel tud dolgozni, csak hogy elérje azokat az embereket, akik az Ő képmására lettek teremtve. Az

evangelizációnak nincs modellje!

10:33 Ezek az emberek készek voltak arra, hogy meghallják az üzenetet! Felismerték, hogy egy Isten által küldött hírnökkel vannak együtt egy isteni pillanatban.

SZÖVEG: 10:34-43

³⁴Erre Péter beszélni kezdett, és ezt mondta: "Most kezdem igazán megérteni, hogy nem személyválogató az Isten, ³⁵hanem minden nép között kedves előtte, aki féli őt, és igazságot cselekszik. ³⁶Ezt az ígét küldte Izrael fiainak, amikor békességet hirdetett Jézus Krisztus által. **Ő a mindenség Ura!** ³⁷Ti tudjátok, mi történt, kezdve Galileától az egész Júdeában, az után a keresztség után, amelyet János hirdetett: ³⁸A názáreti Jézust felkente az Isten Szentlélekkel és hatalommal, és ő szertejárt, jót tett, és meggyógyított mindenkit, akik az ördög igájában vergődtek, mert az Isten volt vele. ³⁹Mi pedig tanúi vagyunk mindannak, amit ő tett a zsidók tartományában és Jeruzsálemben. Őt azonban fára feszítve megölték; ⁴⁰de az Isten harmadnapon feltámasztotta őt, és megadta neki, hogy láthatóan megjelenjék; ⁴¹de nem az egész népnek, hanem csak azoknak a tanúknak, akiket előre kiválasztott erre az Isten: minékünk, akik együtt ettünk és ittunk vele, miután feltámadt a halálból. ⁴²És ő megparancsolta nekünk, hogy hirdessük a népnek, és tegyünk bizonyosságot arról, hogy ő Istentől rendelt bírója élőknek és holtaknak. ⁴³Róla tesznek bizonyosságot a próféták mind, hogy aki hisz őbenne, az ő neve által bűnbocsánatot nyer."

10:34 „nem személyválogató az Isten” Itt kezdődik Péter Kornéliusznak szóló prédikációja. Jó példa arra, hogy milyen volt a nem zsidóknak szóló prédikáció a korai egyházban. Az ÓSZ-ben ez a bírósági kifejezés jellemezte Istent (vö. V. Mózes 10:17; II. Kor. 19:7) amit népétől is megkövetelt (vö. V. Mózes 1:17; 16:19). Továbbá az ÚSZ-ben is elég gyakran jellemzik Istent ezzel (vö. Róma 2:11; Gal. 2:6; Ef. 6:9; Kol. 3:24-25; I. Péter 1:17). Az ÓSZ-ben ez a kifejezés szó szerint azt jelentette, hogy „felemelni az arcot”. A héber bíróságokon a vádlottak lehajtva tartották a fejüket, hogy a bíró ne ismerje fel az illetőt, és ne hogy előítéletei legyenek.

Istennek nincsenek kedvencei (népek, rasszok, vagy személyek)! Ha ez igaz, akkor hogyan működik a predestináció? Vagy akkor Izrael miért különleges? Vigyázz a teológiák modern rendszerével!

10:35 „minden nép között kedves előtte, aki féli őt és igazságot cselekszik” Ez a leírás nem a szellemi üdvösség fogalmára utal, hanem nyilvánvalóan az alamizsnaosztás, az imádság és a kegyesség gyakorlására. Lásd a Különleges Témát a 3:2-ben. Ezt a kifejezést teológiailag ki kell egyensúlyoznunk azzal a paranccsal, hogy el kell fogadni az evangéliumot (vö. János 1:12; 3:16; Róma 10:9-13).

A legfőbb igazság itt az, hogy Isten elfogadja a pogányokat anélkül is, hogy prozelita zsidókká válnának. Ez megteremti a színteret az ApCsel 15-höz, a jeruzsálemi nagytanácsnak.

10:36 „ezt az ígét küldte Izrael fiainak” Ez nem az ÓSZ-re utal, hanem Jézus és az apostolok tanítására.

■ **„békességet hirdetett Jézus Krisztus által”** Lehetséges, hogy ezzel az Ézs. 52:7-re utal. A „békesség” kifejezést háromféle módon használja az ÚSZ: (1) Isten és az emberiség közötti békesség (vö. Kol. 1:20); (2) a hívő egyén személyes békéje (vö. János 14:27; 16:33; Fil. 4); (3) és azok között az embercsoportok közötti békesség, akik válaszoltak Krisztus hívására (vö. Ef. 2:14-3:6; Kol. 3:16). Minden emberi korlát ledőlt Krisztusban (vö. Gal. 3:28; Kol. 3:11)!

■ **„Ő a mindenség Ura”** Itt van az üzenet egyetemességének eleme, és Jézus Krisztus

evangéliumának meghívása, ami még mindig nagyon radikálisnak hangzott egy ortodox zsidó szájából (vö. ApCsel 2:36; Máté 28:18; Róma 10:12; Ef. 1:20-22; Kol. 2:10; I. Péter 3:22). Ő az Ura minden fajnak és minden dolognak (azaz kozmikus Uralom)!

10:37,39 „Ti tudjátok mi történt” Péter ugyanezt a formátumot használja a Pünkösdi beszédében is (vö. 2:22,33). Hallottak Jézusról és arról, hogy mi történt vele Jeruzsálemben.

Felmerülhet az a kérdés, hogy hogyan is tudhattak ezekről a dolgokról ezek az emberek. Péter itt a túlzás irodalmi eszközét használja? Valamilyen módon részesei lehettek ezek az emberek a Jeruzsálemben törtéteknek? Ezen háziszolgák némelyike lehetséges, hogy zsidó volt? A szövegrész túl rövid ehhez, így nem tudhatjuk biztosan.

Néhányan ezt a prédikációt használták arra, hogy bebizonyítsák:

1. Lukács írta az ApCselben található összes prédikációt (de Lukács nagyon jól ír Koiné nyelven és a 36-38-as versek nem jók, csak elfogadhatóak)
2. Lukács hűséges volt forrásaihoz, és pontosan idézte őket, anélkül hogy kijavította volna szegényes nyelvtanukat.
3. Ezt az igerészt az ApCsel későbbi olvasóinak szánták (vö. *The Jerome Commentary* [A Jeromos kommentár], II. kötet 189. oldal).

10:37 „az után a keresztség után, amelyet János hirdetett” Az, hogy Jézus miért keresztelkedett meg, mindig is foglalkoztatta a hívőket, mert János keresztsége a megtérés keresztsége volt. Jézusnak nem volt szüksége megtérésre vagy bűnbocsánatra, Ő büntelen volt (vö. II. Kor. 5:21; Zsid. 4:15; 7:26; I. Péter 2:22; I. János 3:5). Az erről született teóriák a következők voltak: (1) ez a hívők számára szólt, mint követendő példa; (2) így azonosította magát a hívők szükségeivel; (3) ez volt a szolgálatába való beiktatás és felkészítés; (4) ez a megváltói munkájának szimbóluma volt; (5) ezzel fejezte ki, hogy jóváhagyja Keresztelő János szolgálatát és üzenetét; (6) profetikusan előrevetítette halálát, eltemetését és feltámadását (vö. Róma 6:4; Kol. 2:12).

János keresztségét úgy látták, mint Jézus Lélekkel teljes szolgálatának kezdetét. Mind a három szinoptikus evangélium feljegyzi ezt a beiktatási eseményt. Márk ezzel az eseménnyel kezdi evangéliumát (Péter szemtanúi feljegyzései alapján). Ezt a korai egyház úgy látta, mint a Lélek új korszakának különleges kezdetét, ahogyan az Jézus nyilvános szolgálatához kapcsolódik.

10:38 „a názáreti Jézust felkente az Isten Szentlélekkel és hatalommal” Figyeld meg azokat a dolgokat, amiket Péter megerősít Jézusról.

1. Isten felkente (a felkenés a héber szótöve a Messiás szónak)
2. a Szentlélekkel (a Lélek új korszaka)
3. hatalommal (hatékony szolgálat)
  - a. jót tesz
  - b. meggyógyítja azokat, akiket az ördög elnyomott (a gonosz és a Sátán hatalma)
4. Isten vele volt (Ő YHWH nevében beszélt és cselekedett)

Nyilvánvaló, hogy Jézus keresztségére utal (vö. F. F. Bruce, *Answers to Questions* [Válaszok a kérdésekre], 171–172. oldal).

Robert Girdlestone, *Synonyms of the Old Testament* (Az Ószövetség szinonimái) a következő érdekes kijelentést teszi:

„A *χρίειν* igét öt alkalommal használja az ÚSZ-ben. Ezekből négy alkalommal Krisztus az Atyja általi felkenetésére utal; azaz Lukács 4:18, amit az Ézs. 61:1-ből idéz; a Zsid. 1:9, amit a Zsolt. 45:7-ből idéz; az ApCsel 4:27, amit úgy használ itt, mint a második zsoltárból vett különleges utalás, ami közvetlenül követi is; és az ApCsel 10:38, ahol azt mondja, hogy Isten felkente Jézust a Lélekkel” (183. oldal).

Lásd Különleges Téma: Kerygma a 2:14-ben.

10:39 „Őt azonban fára feszítve megölték” Az „ők” a zsidó vezetőségre utal, a tömegre és a római hatóságokra. Lásd a 2:23 jegyzetét. A fára való felfüggesztés fogalma meg lett említve az

5:30-ban és az V. Mózes 21:23-ra utal (ami eredetileg arra utalt, hogy valakit halála után karóba húztak, hogy megszégyenítsék, de Jézus idején a rabbik ezt a római keresztre feszítésként értelmezték), ahol Jézus elhordozta az ÓSZ törvényének átkát (vö. Ézs. 53) helyettünk (vö. Gal. 3:13).

10:40 „Isten feltámasztotta” Az ÚSZ megerősíti, hogy a Szentháromság mindhárom személye aktívan részt vett Jézus feltámadásában: (1) a Lélek (Róma 8:11); (2) Jézus (János 2:19-22; 10:17-18); és (3) az Atya (ApCsel 2:24,32; 3:15,26; 4:10; 5:30; 10:40; 13:30,33,34,37; 28:31; Róma 6:4,9). Ez volt Jézus életének, halálának és Istenről szóló tanításai igazságának megerősítése. Ez volt a *Kerygma* (azaz ApCselben található prédikációk) legalapvetőbb aspektusa.

■ **„harmadnapon”** Az I. Kor. 15:4 miatt néhányan ezt a Zsolt. 16:10-hez vagy a Hós. 6:2-höz kötik, de leginkább a Jónás 2:1-hez lehet köze, a Máté 12:40 miatt.

■ **„és megadta neki, hogy láthatóan megjelenjék”** Jézus számos kiválasztott csoportnak megjelent (vö. János 14:19,24; 15:27; 16:16,22; I. Kor. 15:5-9).

10:41 „együtt ettünk és ittunk vele, miután feltámadt a halálból” Bár Jézus feltámadt testének nem volt szüksége fizikai táplálásra, evett és ivott, hogy megmutassa a különleges szemtanúinak, hogy valódi volt, és hogy kifejezze a velük való közösségét (vö. Lukács 24:35,41-43; János 21:9-13).

10:42 „és Ő megparancsolta nekünk, hogy hirdessük a népnek” A FŐNÉV Jézusra utal (vö. Máté 28:18-20; Lukács 24:47-48; ApCsel 1:8; János 15:27). Ennek a tanúságnak Jeruzsálemben kellett elkezdődnie de el kellett érnie az egész világot.

■ **„bírája élőknek és holtaknak”** Krisztus az Atya megbízottja az ítéletben (vö. Dán. 7:13-14; János 5:22,27; ApCsel 17:31; II. Kor. 5:10; II. Tim. 4:1; I. Péter 4:5) ugyanúgy, ahogyan az volt a teremtésben is (vö. János 1:3; Kol. 1:16; Zsid. 1:2). Jézus nem azért jött, hogy ítéljen, hanem hogy megmentsen (vö. János 3:17-19).

Az a kifejezés, hogy „eleveneket és holtakat” az eszkatologikus ítéletre utal, a Második Eljövételre. Néhány hívő életben lesz akkor (vö. I. Thessz. 4:13-18).

10:43 „Róla tesznek bizonysgot a próféták mind” Jézus megmutatta a két tanítványnak az emmausi úton (amit csak Lukács jegyez fel evangéliumában: 24:13-35), hogy hol és hogyan utalt az ÓSZ Magára. Ezek megmutatták a felső szobában lévő tanítványoknak, és ezek az információk váltak a zsidók felé való szolgálat alapvető megközelítésévé (vö. 3:18).

■ **„az ő neve által”** (vö. Jóel 3:5 [Károliban: 2:32] és Lk.24:47)

■ **„aki hisz őbenne ... bűnbocsánatot nyer”** Ez az evangéliumi üzenet:

1. mindenki
2. az ő neve által
3. aki hisz Őbenne
4. bűnbocsánatot nyer

Ez Jézus-központú, nem pedig teljesítmény-központú. Minden, ami valakiért, bárkiért, mindenkiért el kellett, hogy végeztessen el lett végezve, hogy megmenekülhessen! Isten úgy döntött, hogy a bukott emberiséggel egy szövetségen keresztül fog foglalkozni. Ő kezdeményezi ezt, de azt is megkövetelte az emberektől, hogy hittel, engedelmeskedéssel és kitartással válaszoljanak. Az embereknek el kell fogadniuk Isten Krisztusban való ajándékát. Ez nem jelent automatikus átutalást.

Frank Stagg a *New Testament Theology* (Újszövetségi teológia) című könyvében egy érdekes

dolgoz fűz a megbocsátáshoz és annak a megtéréshez fűződő feltételezett kapcsolatához:

„A bűnbocsánat a bűn jelenlétének újfajta felismerését kívánja meg, és az azoktól való elfordulást is. Megadatott az a bizonyosság, hogy a bűnbocsánat és a megtisztulás bizonyosan követni fogja a bűnvallást (I. János 1:9), de semmilyen ígélet nem adatott azok számára, akiknél a bűnvallás nem történik meg. Kornéliusz házában Péter a bűnbocsánatot a hithez kötötte, azt hirdetve, erről (Jézus) tesznek tanúbizonyságot a próféták mind; az ő neve által mindenki, aki hisz őbenne bűnbocsánatot nyer (ApCsel 10:43). Ebben a bizalomban, a megtérésben és a megvallásban az illető „birtokolja és megtagadja” bűneit. Ez nem azt jelenti, hogy a megtérés *megnyeri/elnyeri* a bűnbocsánatot, még a megtérés sem teszi az embert méltóvá a bűnbocsánatra. Vagy ahogyan másvalaki mondta, a bűnösnek el kell fogadnia elutasítását, és el kell fogadnia elfogadását, bár tudja, hogy ő maga elfogadhatatlan. A bűnösnek nem lehet megbocsátani addig, amíg nem hajlandó arra, hogy elfogadja Isten „nem” válaszát annak érdekében, hogy meghallhassa az ő „igen” választát” (94. oldal).

SZÖVEG: 10:44-48

⁴⁴Míg ezeket a szavakat mondta Péter, leszállt a Szentlélek mindazokra, akik hallgatták az igét. ⁴⁵És elámultak a zsidó származású hívők, akik Péterrel együtt jöttek, hogy a pogányokra is kitöltetett a Szentlélek ajándéka. ⁴⁶Hallották ugyanis, amint nyelveken szóltak, és magasztalták az Istent. Akkor megszólalt Péter: ⁴⁷"Vajon megtagadhatja-e a vizet valaki ezektől, hogy megkeresztelkedjenek, akik ugyanúgy megkapták a Szentlelket, mint mi?" ⁴⁸És úgy rendelkezett, hogy keresztelkedjenek meg a Jézus Krisztus nevében. Ők pedig megkérték, hogy maradjon náluk néhány napig.

10:44 Figyeld meg, hogy Péter még nem fejezte be a prédikációját, mikor a Lélek leszállt (vö. 8:16-17; 10:44; 11:15)

■ **„mindazokra, akik hallgatták az igét”** A valódi teológiai feszültséget nem Kornéliusz okozta. Őt teljes mértékben elfogadta a helyi zsinagóga. Ezek a barátai voltak! A többieknek nem volt semmilyen nyilvánvaló korábbi kapcsolatuk még a judaizmussal sem, most mégis Isten teljes mértékben elfogadta őket. Ez az elfogadás azzal lett megmutatva és megerősítve, hogy a szellemi erő és jelenlét ugyanolyan módon nyilvánult meg, mint ahogy tette azt Pünkösdkor.

Azt is figyeld meg, hogy az események sorrendje változik. A Lélek a vízkeresztség előtt jön, nem pedig azzal összekötetésben (vö. 2:38) vagy pedig utána (vö. 8:17). Lukács azt jegyzi fel, hogy mi történt, nem pedig azt, hogy „minek kellett volna történnie”. Légy óvatos azzal kapcsolatban, hogy az ApCselben lévő evangéliummal való találkozásokat ne tedd „AZ” evangéliummal való találkozássá (tehát ne tedd azt példaképpé)!

10:45 A Lélek természetfeletti megnyilvánulása (vö. 46. vers), ami Pünkösdkor történt, újra megtörtént a rómaiak részvételével! Ez a különleges jel nem csak Kornéliusz és barátai számára történt, hanem elsősorban a körülmetélt hívők miatt (vö. 47. vers). Elég erőteljes és vitathatatlan módon mutatta meg, hogy Isten elfogadta a pogányokat (vö. 11:17), még a rómaiakat is!

Lukács itt megteremti az irodalmi színteret az ApCsel 15, a Jeruzsálemi Nagytanács számára. Mind Péter, mind Pál meg lett győzve a hívő görög zsidókkal együtt, hogy Isten teljes mértékben elfogadta a pogányokat Krisztuson keresztül.

■ **„a Szentlélek ajándéka”** A János 16:8-14-ben világosan látni lehet a Lélek szolgálatát. Bizonyos értelemben a bűn felől való meggyőződés a Lélek ajándéka. Maga az üdvösség a Lélek ajándéka. A bennünk lakozó jelenlét a Lélek ajándéka. Ez a Lélek új korszaka. Semmi állandó és hatékony nem történik a Lélek jelenléte és hatalma nélkül.

■ **„kitöltetett”** Ez BEFEJEZETT PASSZÍV KIJELENTÉS. A kitöltetés vagy kiöntés része volt az ÓSZ-i áldozati rendszernek. A Jóel 3:1-ben [Károliban: 2:28-ban] ezt megjósolták a Lélekről, és idézi is Péter a pünkösdi prédikációjában (vö. 2:17,33). A Lélek teljes mértékben és maradandóan a hívőknek adatott Isten által.

10:47 Ez egy szónoki kérdés, ami „nemleges” választ vár. Ennek a kérdésnek az volt a célja, hogy megnyerje a zsidó hívőket, akik Péterhez csatlakoztak Joppéból.

10:48 „úgy rendelkezett, hogy keresztelkedjenek meg a Jézus Krisztus nevében” Figyeld meg, hogy a keresztség azonnali volt. Azt is figyeld meg, hogy Jézus nevében történt, mint a 2:38-ban és a 19:5-ben. Az ApCselben található keresztségi formula Jézus nevében zajlott, míg a Máté 28:19-ben a Három-egy Isten nevében. Nem a formula a kulcs, hanem az illető szíve!

MEGVITATANDÓ KÉRDÉSEK

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Biblia értelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Ezek a megvitandó kérdések azért vannak, hogy segítsenek átgondolni a könyv ezen részének főbb témáit. Gondolat-ébresztő szándékuk van, nem pedig definiáló.

1. Miért olyan jelentőségteljes Kornéliusz megtérése?
2. Miben egyezik Kornéliusz megtéréseinek megtapasztalása Páléval?
3. A lepedőben lévő állatok és Péter megjegyzései milyen teológiai jelentőséggel bírnak Kornéliusszal kapcsolatban?
4. Miért volt Kornéliusz „barátainak” megtérése olyan nagy probléma?
5. Vázold Péter prédikációját, és hasonlítsd össze az ApCselben található összes többi megtérés történettel. Mind különbözik egymástól, mégis ugyanolyanok.

ApCsel 11

MODERN FORDÍTÁSOK BEKEZDÉSI FELOSZTÁSAI

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Péter beszámol a jeruzsálemi tanácsnak 11:1-18	Péter megvédi Isten kegyelmét 11:1-18	Péter védekezése 11:1-18	Péter beszámol a jeruzsálemi tanácsnak 11:1-4 11:5-17 11:18.	Jeruzsálem: Péter megmagyarázza viselkedését 11:1-10 11:11-14 11:15-17 11:18.
Az antiókhiai gyülekezet 11:19-26	Barnabás és Saul Antiókiában 11:19-26	A görögök felé való szolgálat Antiókiában 11:19-26	Az antiókhiai gyülekezet 11:19-26	Az antiókhiai gyülekezet megalapítása 11:19-21 11:22-24 11:25-26
11:27-30	Segély Júdeának 11:27-30	Az éhínség enyhítésére Jeruzsálembé küldött segély 11:27-30	11:27-30	Barnabást és Sault kiküldik, mint küldötteket Jeruzsálembé 11:27-30

HARMADIK OLVASÁSI CIKLUS (az „Útmutató a helyes bibliaolvasáshoz”-ból) KÖVETVE AZ EREDETI SZERZŐ SZÁNDÉKÁT A BEKEZDÉSEK SZINTJÉN

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Bibliaértelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Egyszerre olvasd el az adott részt. Azonosítsd a témákat. Hasonlítsd össze a te témafelosztásaidat az öt különböző fordítással. A bekezdések nem ihletettek, de mindenképp kulcsfontosságúak az eredeti szerző szándékainak azonosításához, ami az értelmezés szíve. Minden bekezdésnek egy és csak egy témája van.

1. Első bekezdés
2. Második bekezdés
3. Harmadik bekezdés
4. Stb.

SZÓ ÉS KIFEJEZÉSTANULMÁNY

SZÖVEG: 11:1-18

¹Meghallották azonban az apostolok és a Júdeában levő testvérek, hogy a pogányok is befogadták az Isten igéjét. ²Amikor aztán felment Péter Jeruzsálembé, vitatkoztak vele a

zsidó származású hívők, ezt mondva neki: ³"Körülmetéletlen emberekhez mentél be, és együtt ettél velük." ⁴Ekkor Péter sorjában beszámolt a történekről, és ezt mondta: ⁵"Én éppen Joppé városában tartózkodtam, és imádkoztam, amikor révületben látomást láttam: valami nagy lepedőhöz hasonló szállt le, amely négy sarkánál fogva ereszkedett le az égből, és lejött egészen énhozzám. ⁶Közelebbről megnéztem, és láttam benne a föld négy lábú állatait, a vadakat, a csúszómászókat és az ég madarait. ⁷Hallottam egy hangot is, amely így szólt hozzám: Kelj fel, Péter, öld és egyél! ⁸Én azonban így szóltam: Semmiképpen sem, Uram, mert szentségtelen vagy tisztátalan még soha nem volt a számban. ⁹De másodszor is megszólalt a hang az égből: Amit az Isten megtisztított, azt te ne mondd tisztátalannak. ¹⁰Ez pedig három ízben történt, azután az egész felemelkedett újra az égbe. ¹¹És íme, abban a pillanatban három férfi állt meg az előtt a ház előtt, amelyben voltam, akiket Cézareából küldtek hozzám. ¹²A Lélek pedig azt mondta nekem: menj velük, és ne tégy semmilyen különbséget. Eljött azonban velem ez a hat testvér is, akikkel bementünk annak a férfúnak a házába. ¹³Ő pedig elbeszélte nekünk, hogy látta, amint az angyal megállt a házában, és ezt mondja neki: Küldj el Joppéba, és hívd át Simont, akit Péternek is neveznek: ¹⁴aki olyan igéket hirdet neked, amelyek által üdvöülsz mind te, mind egész házad népe. ¹⁵Amikor pedig elkezdtem beszélni, leszállt rájuk a Szentlélek, ahogyan ránk is leszállt kezdetben. ¹⁶Ekkor eszembe jutott az Úr szava, aki így szólt: János vízzel keresztelt, de ti Szentlélekkel fogtok megkereszteltetni. ¹⁷Ha tehát ugyanazt az ajándékot adta nekik is az Isten, mint nekünk, akik hittünk az Úr Jézus Krisztusban, akkor ki vagyok én, hogy akadályozzam az Istent?" ¹⁸Amikor mindezt hallották, megnyugodtak, dicsőítették Istent, és így szóltak: "Akkor tehát a pogányoknak is megadta Isten a megtérést az életre."

11:1 Ez a vers azt sugallja, hogy a gyülekezet vezetősége meglepődött, hogy az események ilyen fordulatot vettek. Sokkolta őket, és nem igazán támogatták ezt! Nem értették meg a nagy missziós parancsot (vö. Máté 28:18-20; Lukács 24:47; ApCsel 1:8).

■ **„testvérek”** Ez a hívők egy korai megnevezése, ami a közösségi, családi identitásunkat hangsúlyozza (vö. 1:15; 6:3; 9:30; 10:23; 11:1,12,29; 12:17; 14:2; 15:1,3,22,23,32-33,40; 16:2,40; 17:6,10,14; 18:18,27; 21:7,17; 22:5; 28:14-15). Kereszténynek lenni azt jelenti, hogy egy család része lenni!

■ **„Júdeában”** Ez mutatja meg a gyülekezet földrajzi korlátait az akkori időben. Még sok év elteltével sem jutott túl a gyülekezet saját kulturális korlátain. Jézus 1:8-ban található parancsának még nem engedelmességek!

■ **„a pogányok is befogadták az Isten igéjét”** Ez AORISZTOSZI KÖZÉPIGEI KIJELENTÉS. Megmutatja, hogy az evangélium üzenetének személyes elfogadása szükségszerű (vö. János 1:12; 3:16; Róma 10:9-13; Ef. 2:8-9).

Az a kifejezés, hogy „az Isten igéje” párhuzamos azzal, hogy „az evangélium”. Az ÓSZ egyetemes ígéretei/próféciai elkezdtek beteljesülni.

11:2 „Amikor aztán felment Péter Jeruzsálembé” Nyilvánvaló, hogy a pogány misszióval való probléma, ami a 15. fejezetben folytatódik, egy újra és újra visszatérő probléma volt a korai egyház jeruzsálemi vezetőségének. Nagyon sok, a kereszténységre áttért hívő még mindig nagyon nacionalista volt (vö. 15:5; 21:18-26).

■
NASB **„akik körül voltak metélve”**

NKJV „a körülmetéltek”
NRSV, NJB „a körülmetélt hívők”
TEV „azok, akik támogatták a pogányok körülmetélését”
Williams „a körülmetélkedés bajnokai”

(Ez a kifejezés a magyar Bibliában nem található meg – a ford. megjegy.) Ezt a kifejezést számos különböző értelemben használják: (1) a 10:45-ben arra, hogy leírják Péter hat zsidó származású társát; (2) itt a jeruzsálemi gyülekezetben található hívők egy csoportjára utal (vö. 11:18); és (3) a Galata levélben a jeruzsálemi gyülekezetből való hívőkre utal (vö. 2:12), ugyanúgy, mint a nemhívó zsidókra is (vö. 1:17; 2:4; 5:10,12).

Nem kérdéses az őszintesége ezeknek a hívőknek, sőt az álláspontjuk logikája sem. Mindazonáltal az evangélium radikalizmusa minden ember számára kinyitotta az ajtót, azok felé is, akiknek semmi közük nem volt a mózesi törvényekhez. Ez egy olyan üzenet (a kegyelem az, ami üdvösséget hoz, nem a teljesítmény), amit sok modern kori hívőnek hallania kellene és figyelni arra!

■

NASB „vitába szálltak vele”
NKJV „vitatkoztak vele”
NRSV, TEV „kritizálták”
NJB „tiltakoztak ellene”

Ez egy BEFEJEZETLEN KÖZÉPIGEI KIJELENTÉS. Ez a nyelvtani forma jelölhet egy ismétlődő cselekményt a múltban, vagy a cselekmény kezdetét. Figyeld meg, hogy ezek a hívő tradicionalisták Péterrel vitatkoztak, nem pedig az evangéliummal. Nem úgy tekintették ezt az ügyet, mint evangéliumi kérdést.

11:3 „Körülmetéletlen emberekhez mentél be, és együtt ettél velük” Nyilvánvalóan nem Péter a teljhatalmú vezető. Nyelvtanilag ez a vers lehet kijelentés, de lehet kérdés is (NRSV).

A zsidó emberek számára az asztalközösség kérdése nagyon fontos téma volt. Lehetséges, hogy a III. Mózes 11-ben található étkezési törvényeknek pontosan ez volt az alapja. A zsidók semmilyen társadalmi eseményben nem vehettek részt a kananeusokkal. Az étkezés az akkori Közel-Keleten egyfajta közösségi szövetségben való részvételt jelentett.

Jézust is hasonló hagyományszegéssel vádolták a Máté 9:11-ben; a 11:19-ben; a Lukács 5:30-ban és a 15:2-ben.

Péter sokat küszködött ezzel szolgálata során (vö. Gal. 2:12). Ez nagyon is érzékeny téma volt az első hívők számára. Olyan nehéz újragondolni a hagyományokat, a kultúrát, személyes preferenciákat, de az evangélium azt várja el, hogy megtegyük mindezeket (vö. I. Kor. 12:13; Gal. 3:23-29; Kol. 3:11).

11:4-18 Péter elbeszéli a Simon és Kornéliusz házában tapasztaltakat (ApCsel 10) a jeruzsálemi zsidó vezetőknek. Ez az ismétlés (vö. a 15. fejezetben a jeruzsálemi nagytanáccsal) egy mód arra, hogy Lukács megmutassa, hogy mennyire fontos volt ez a téma (világmissziós evangelizálás) a korai egyház életében.

11:4
NASB „sorjában”
NKJV „sorban az elejétől”
NRSV „lépésről lépésre”
TEV „teljes egészében”
NJB „a részletekről pontonként”

Az a szó, hogy *kathexēs* csak Lukács használatában látható az ÚSZ-ben (vö. Lukács 1:3; 8:1; ApCsel 3:24; 11:4; 18:23). Az a mellékjelentése, hogy elmagyarázni valamit logikus, időrendi vagy egymásutáni sorrendben. Ez nagyon illik Lukács kutatási módszeréhez (vö. Lukács 1:1-4),

személyéhez és foglalkozásának képzéséhez (orvos).

11:6 „megnéztem” Lásd az 1:10 jegyzetét.

11:12

NASB „kétkelés nélkül”

NKJV „semmit sem kétkelvedve”

NRSV „ne tégy különbséget”

TEV „tétovázás nélkül”

NJB „ne tétovázz”

Számos görög kézirati változat létezik ennek a MELLÉKNÉVI IGENÉVnek az IGEALAKJÁVAL kapcsolatban (AKTÍV vagy KÖZÉPIGEI). A P⁴⁵ és D kéziratban egyenesen el is hagyták ezt. A probléma egy része abból áll, hogy a lehetséges válaszok egyike korábban, a 10:20-ban fordul elő, ami ezzel az igerésszel párhuzamos. Az írástudók hajlamosak voltak arra, hogy egyformává tegyék a párhuzamos igerészeket. Ugyanúgy, mint ahogyan a legtöbb az ÚSZ-ben előforduló szövegi variációk, ezek sem befolyásolják a kifejezés jelentését.

11:14 „üdvözlősz” Kornéliusz kegyessége és nagylelkűsége nem tette őt kereszténnyé!

11:15 Ez az igevers nagyon lényeges abban, hogy meglássuk az újra megismételt pünkösdi megtapasztalás célját az ApCselben. Isten a Jeruzsálemben történt bevezetési megtapasztalást használta fel arra, hogy megmutassa, hogy elfogadta a többi rasszt, földrajzi és kulturális csoportot is (vö. 17. vers). Ez a megtapasztalás nem csak Kornéliusz miatt volt, hanem (1) Péter miatt is; (2) a vele érkezett zsidó hívők miatt is; és (3) a Jeruzsálemben lévő gyülekezet miatt is.

11:16 „ekkor eszembe jutott az Úr szava” Ez jól megmutatja a korai apostolok teológiai megközelítésének módszerét: idézd Jézust, használj Jézus példáját, vagy idézd az ÓSZ-et (vö. Máté 3:11; ApCsel 1:5). Péter megállapítja, hogy az Úr Maga előre látta ezt a fejlődést (azaz jel).

11:17 „ha” Ez ELSŐ TÍPUSÚ FELTÉTELES MONDAT, ami igaznak látszik a szerző szemszögéből vagy céljainak megfelelően.

■ **„ugyanazt az ajándékot adta nekik az Isten”** Ez is, mint ahogy a 15. vers, a Pünkösdre utal (vö. 2:1-4; 8:15; 10:46; 15:8). Az üdvösség, ugyanúgy, mint a Lélek is, Isten ajándéka (vö. Róma 3:24; 5:15-17; 6:23; Ef. 2:8).

■ **„akik hittünk az Úr Jézus Krisztusban”** (az angol szövegben, amit elemez úgy szerepel, hogy miután hittünk – a ford. megjegy.) Ezt el kell fogadni (vö. 11:1; János 1:12; Ef. 2:8-9). Számos ELÖLJÁRÓSZÓ van az ÚSZ-ben, hogy leírja a Jézusba vetett hitet:

1. *epi* = -on, -en, -ön, rajta (itt)

2. *eis* = -ba, -be

3. *en* = -ban, -ben, benne

4. *hoti* = egy Jézusról szóló kijelentés

5. RÉSZESHATÁROZÓI ESET ELÖLJÁRÓSZÓ nélkül

Ez a változatosság úgy tűnik, hogy arra utal, hogy nem volt egy bizonyos nyelvtani forma sem, ami a „hinni” (*pisteuō*) szóhoz kapcsolódott volna. Általában a személyes, akarati aspektusát hangsúlyozták (kivéve a *hoti*-val, ami az evangélium tartalmát vagy tanításait jelenti). Jézus egy személy, akit be kell fogadni!

11:18 „megnyugodtak, dicsőítették Istent” Péter bizonyágtétele nemcsak hogy megállította a negatív légkört, hanem dicsőítést idézett elő! A korai hívők legtöbbször tanítható és rugalmas volt. Hajlandóak voltak arra, hogy kiigazítsák teológiájukat és Isten vezetését kövessék.

■ **„akkor tehát a pogányoknak is megadta Isten a megtérést az életre”** Számos olyan ígérés van az ÚSZ-ben, ami arra utal, hogy a szuverén Isten a megtérés forrása, ugyanúgy, mint ahogy a kegyelemé is (ApCsel 5:31; 8:22; II. Tim. 2:25).

Az ehhez a kifejezéshez kapcsolódó teológiai kérdés a következő: „Isten szuverenitása hogyan kapcsolódik az üdvösséghez az emberektől megkövetelt válasszal szemben?” A hit és a megtérés (vö. Márk 1:15; ApCsel 3:16,19; 20:21) pusztán emberi válaszok vagy Istentől való ajándékok? Vannak olyan szövegrészek, amik erőteljesen arra utalnak, hogy ezek Istentől való ajándékok (vö. ApCsel 5:31; 11:18; Róma 2:4; és II. Tim. 2:25). Mivel hiszem, hogy a teljes Írás Istentől ihletett (vö. II. Tim. 3:16), így az embernek minden szöveget, ami bármilyen teológiai témához is kapcsolódik össze kell egymással hasonlítani, és nem szabad megadni magunkat a szövegkিরagadás magyarázatainak vagy bármilyen felekezeti módszernek. Nyilvánvaló, hogy az egy igaz Isten irányítása alatt van minden! Az ApCsel újra és újra kihangsúlyozza ezt. Mindazonáltal Ő mégis úgy döntött, hogy az Ő legmagasabb rangú teremtményével szövetséges keretek között veszi fel a kapcsolatot. Mindig Isten az, aki kezdeményez, és Ő az, aki a menetrendet is felállítja, de az emberiségnek válaszolnia kell, és folyamatosan válaszolnia kell. Ez soha nem lehet egy vagy/vagy kérdés. Hanem minden esetben egy mindkettő/és kapcsolat. Lásd Különleges Téma: A Szövetség a 2:46-ban. A „megtérésért” lásd a Különleges Témát a 2:38-ban.

SZÖVEG: 11:19-26

¹⁹Azok, akik az István miatt támadt üldözés következtében szétszóródtak, eljutottak Föníciáig, Ciprusig és Antiókhiaig, de senki másnak nem hirdették az ígét, csak a zsidóknak. ²⁰Volt azonban közöttük néhány ciprusi és cirénei férfi. Mikor ők eljutottak Antiókhiaiba, a görögökhöz is szóltak, és hirdették az Úr Jézust. ²¹És az Úr keze velük volt, úgyhogy sokan hittek, és tértek meg az Úrhoz. ²²Ennek a híre eljutott a jeruzsálemi gyülekezet fülébe, ezért kiküldték Barnabást Antiókhiaiba. ²³Amikor megérkezett, és látta az Isten kegyelmét, megörült, és bátorította mindnyájukat, hogy szívük szándéka szerint maradjanak meg az Úrban; ²⁴mivel derék ember volt, telve Szentlélekkel és hittel. És igen nagy sokaság csatlakozott az Úrhoz. ²⁵Barnabás azután elment Taruszba, hogy felkeresse Sault. Amikor megtalálta, magával vitte Antiókhiaiba. ²⁶Így történt, hogy egy teljes esztendeig dolgoztak együtt a gyülekezetben, és igen nagy sokaságot tanítottak. A tanítványokat pedig Antiókhiaiban nevezték először keresztyéneknek.

11:19-30 Úgy tűnik, hogy ezek az igeversek történelmi visszatekintések, és teológiai összegzések. A 8:4-hez kapcsolódnak.

11:19 „üldözés következtében szétszóródtak” Számos korai példánk van hasonló üldöztetésre az ApCselben (vö. 5:17; 6:8-15; 8:1-3, 9:1-2). Az ahogyan István megértette az evangélium radikális utalásait, minden Palesztinában élő zsidó keresztényt arra sarkallott, hogy újragondolja hitét és az evangélium célját.

■ **„Antiókhia”** Antiókhia volt a Római Birodalom harmadik legnagyobb városa Róma és Alexandria után. Szíria fővárosa volt és elég nagyszámú zsidó lakossága volt. Ismert volt az egyetemi életéről és a szexuális erkölcstelenségéről. Továbbá világhíres volt a szekérvényéről. Ez a város válik a kereszténység legfőbb központjává!

■ **„senki másnak nem hirdették az ígét, csak zsidóknak”** Ez jól megmutatja, hogy a korai egyház nem volt biztos abban, hogy a pogányok felé való szolgálat vajon helyénvaló volt-e. A konzervatívok Jézus a Mt.10:5-ben lévő szavai idézték, míg a képzelgők vagy a látnokok a Máté 28:18-20-at vagy az ApCsel 1:8-at idézgették. Ez a teológiai kérdés az ApCsel 15-ben a tetőfokára

hág.

11:20 „néhány ciprusi és cirénei férfi” Ezek ugyanazok a görögül beszélő zsidó hívők, akik az ApCsel 6-8-ban is szerepeltek, akik a keresztény evangélium egyetemes vonatkozásait hirdették Jeruzsálemben. Barnabás erről a földrajzi környékről származott.

■ **„a görögökhöz”** Ez a szó (*Hellēn*) általában a pogányokra utal (vö. 14:1; 16:1,3; 18:4; 19:10,17; 20:21; 21:28). Mindazonáltal a 17:4-ben a pogányokra utal, akik kapcsolatban álltak a zsinagógákkal, de nem voltak tagok (azaz istenfélők).

A kérdés a következő, „Kire utal Lukács, kinek hirdették?” (1) Görög ajkú zsidóknak, mint a 6:1-ben és a 9:29-ben (*Hellēnists*), vagy (2) a görög ajkú pogányoknak? Ez a vers vajon (1) a zsidók egy új csoportját (vö. NKJV, NRSV); (2) pogányokat, akik kapcsolatban álltak a zsinagógákkal (*Hellēn*); vagy (3) teljesen pogányokat (vö. TEV, NJB) jelöl? Az összes zavarral együtt, amit ez a téma okozott, valószínűleg azokra utal, akik görögül beszéltek; némelyek lehet, hogy zsidók voltak, akik diaszpórában éltek, mások meg teljesen pogányok lehettek ebben a csoportban.

■ **„hirdették az Úr Jézust”** Ez egy JELENIDEJŰ KÖZÉPIGEI MELLÉKNÉVI IGENEVE annak az IGÉNEK, amiből az „evangel” (evangélium) és az „evangelism” (evangelizáció) szavak származnak. Üzenetük nem az ÓSZ-i törvényekről és procedúrákról szólt, hanem a Názáreti Jézusról, aki a Messiás!

11:21 „És az Úr keze velük volt, úgyhogy sokan hittek, és tértek meg az Úrhoz” Ez egy újabb összegző megállapítás arról, hogy Isten mi mindent végzett el az evangélium hirdetésén keresztül. Végre az ApCsel 1:8-at beteljesítették (vö. 24b vers).

Érdekes megfigyelni, hogy az „Úr” kifejezést (*Kurios*) ebben a versben először arra használta, hogy YHWH-ra utaljon vele (vö. LXX II. Mózes 3:14; II. Sám. 3:12; Ézs. 59:1). Mindazonáltal a vers második felében arra használja, hogy Jézus Krisztusra utaljon vele. A titulusok ezen átruházása elég megszokott irodalmi technika az ÚSZ-i szerzők részéről, hogy megerősítsék vele Jézus istenségét.

Az „Úr keze” egy ÓSZ-i antropomorf idióma. YHWH egy végtelen szellemi lény, aki jelen van az időn és a teremtésen keresztül. Nincsen fizikai teste. Mindazonáltal az egyetlen használható szókinccs amivel az emberek olyan valamiről tudnak beszélni, ami személyes, azok fizikai, emberi kifejezések. Nem szabad elfelejteni a bukott, időleges, földhözragadt emberi nyelv korlátait. A szellemi birodalomról metaforákban analógiákban és tagadásokban beszél. Az igazságot fejezi ki, de kimeríthetetlen módokon. Isten sokkal hatalmasabb mint ahogy azt képességeink felfoghatnák vagy kifejezhetnék. Valóságosan szól hozzánk, de nem kimerítően. Bízhatunk a Bibliában, mint Isten önkijelentésében, de fel kell ismernünk, hogy Isten ennél is nagyobb! Az emberi nyelv felfed de korlátoz is!

11:22 „Barnabás” Barnabás egy nagyon fontos figura az ApCsel könyvében (vö. 4:36-37; 9:27). A nevét olyan értelemben használják, ami bátorítót jelent, ami a 23. versből elég nyilvánvaló. A Jeruzsálemben lévő gyülekezet még mindig nem volt teljesen biztos abban, hogy a pogányok bevonása helyes! Lásd Különleges Téma a 4:36-ban.

11:23 Érdekes megfigyelni, hogy amikor Barnabás látta Isten kegyelmének aktív jelenlétét a Lélek által, akkor arra bátorította mindannyiukat, hogy maradjanak meg a hitben. Ez tisztán és világosan megmutatja, hogy Isten népének szükséges a céltudatos kitartásra törekedni. A zsidók és az egyház félt a pogányság erkölcstelen kulturális összefüggésétől. Az evangélium nem csak az üdvösség ingyen ajándéka volt, hanem az istenfélő életre való elhívás is (vö. Máté 5:48; Róma 8:28-29; II. Kor. 3:18; Gal. 4:19; Ef. 4:1; I. Thessz. 3:13; 4:3; I. Péter 1:15). Isten olyan embereket szeretne, akik az Ő jellemét tükrözik vissza az elveszett világ felé. A kereszténység célja nem csak a

mennybejutás, amikor meghalunk, hanem a Krisztushoz való hasonlatosság most és itt, hogy mások is a Krisztusban való hithez jöhessenek!

11:24 „mivel derék ember volt, telve Szentlélekkel és hittel” Ez a leírás nagyon hasonlít ahhoz, ahogyan a görög ajkú tanítványokat jellemezték (a hét szolgáló) az ApCsel 6:3,5-ben. A korai egyház tele volt ilyen emberekkel! Bárcsak igaz lenne ez napjainkra, kultúránkra, egyházunkra!

11:25 „elment Tarsusba, hogy felkeresse Sault” Az egyiptomi papiruszban ez az ige (de az LXX-ben nem) arra utal, hogy Sault nem lehetett túl könnyen megtalálni. Csak Lukács használja ezt a kifejezést az ÚSZ-ben (vö. Lukács 2:44,45; ApCsel 11:25). Ezekre a hallgatásban eltöltött évekre a Gal. 1:21-ben utal. Nem tudjuk teljesen biztosan, hogy ez mennyi időt ölel fel, de körülbelül tíz év lehetett.

11:26 „magával vitte Antiókhába. A tanítványokat pedig Antiókhában nevezték először keresztyéneknek” A „keresztény” kifejezés először egy hátrányosan megkülönböztető, lekicsinylő utalás volt a hívőkre a pogányoktól. Meglepő módon ez egy elég ritka kifejezés. A szó megalkotása (*ianos* végződésű) ugyanazt a mintát követi, amikor arra alkot szavakat, hogy valaki követ vagy támogat valamit; Heródest (és családját) „Herodiánusok”-nak (Heródes-pártiak) nevezik (vö. Márk 3:6; 12:13; Máté 22:16). A hellenisztikus közegben ez jól megmutatja, hogy a Messiás cím (Krisztus – Christ angolul) a héber nyelvben Jézus követőire való utalássá vált (keresztények – Christians angolul – sajnos magyarul ez nem annyira nyilvánvaló – a ford. megjegy.).

Ebben a hellenisztikus közegben az is lehetséges, hogy ezt a megjegyzést a kormányzati tisztviselők adták, hogy a zsidókat a hívőktől megkülönböztessék.

SZÖVEG: 11:27-30

²⁷Ezekben a napokban próféták jöttek le Jeruzsálemből Antiókhába. ²⁸Előállt egyikük, név szerint Agabosz, és a Lélek által megjövendölte, hogy nagy éhínség lesz az egész földön. Ez be is következett Klaudiusz idejében. ²⁹A tanítványok pedig valamennyien elhatározták, hogy aszerint, amint kinek-kinek módjában áll, valami segítséget küldenek a Júdeában lakó testvéreknek. ³⁰Ezt meg is tették, és elküldték Barnabással és Saullal a gyülekezet eljáróihoz.

11:27 „próféták” A próféták számos alkalommal meg vannak említve az ÚSZ-ben (vö. 13:1; 15:32; 21:10; I. Kor. 12:28; 14:1-5,29-33; Ef. 2:20; 4:10). Nem mindig tudjuk pontosan, hogy ezeknek a prófétáknak az elsődleges funkciójuk a jövendölés, a jövőbeli események kinyilatkoztatása, mint itt is, vagy pedig az, hogy kinyilatkoztassák Isten akaratát, mint az I. Kor. 14-ben és az ApCsel 2:17-ben (vö. 13:6; 15:32; I. Kor. 12:28; 14:1-5, 29-33; Ef. 2:20; 4:10).

Az ÓSZ-ben a prófétákat úgy látták, mint akik Isten szöcsövei voltak, akik elmagyarázták az Ő kinyilatkoztatásait; azonban az ÚSZ-i próféták nem Isten kijelentéseinek közbenjárói. Ez csak az ÚSZ-i szerzőknek adatott meg, akik közül a legtöbben apostolok voltak, vagy valamelyik apostol rokonai voltak. Az ÚSZ-i prófétálás ajándéka le kell, hogy legyen korlátozva. Az ihletett kijelentés korszaka megszűnt (vö. Júdás 3 és 20).

KÜLÖNLEGES TÉMA: ÚJSZÖVETSÉGI PRÓFÉCIA

I. Nem ugyanaz, mint az ÓSZ-i prófécia, ami magában foglalja a rabbinikus mellékjelentését az ihletett kinyilatkoztatásnak, ami YHWH-től származik (vö. ApCsel 3:18,21; Róma 16:26). Csak próféták írhatták meg az Írásokat.

A. Mózes prófétának nevezték (vö. V. Mózes 18:15-21).

B. A történeti könyveket (Józsué – Királyok [kivéve Ruth]), „korábbi prófétáknak” hívták (vö. ApCsel 3:24).

- C. A próféták a főpap helyét veszik át, mint az Istentől jövő információ forrásai (vö. Ézsaiás – Malakiás).
- D. A héber kánon második felosztását „a Próféták”-nak hívják (vö. Máté 5:17; 22:40; Lukács 16:16; 24:25,27; Róma 3:21).
- II. Az ÚSZ-i értelmében számos különböző módon használták ezt a fogalmat.
- A. ÓSZ-i prófétákra utalva, és az ő ihletett üzenetükre (vö. Máté 2:23; 5:12; 11:13; 13:14; Róma 1:2)
- B. amikor egy bizonyos illetőnek szóló üzenetre utalnak ahelyett, hogy egy csoportnak szóló üzenetre utalnának (az ÓSZ-i próféták elsősorban Izraelhez szóltak)
- C. Keresztelő Jánosra (vö. Máté 11:9; 14:5; 21:26; Lukács 1:76) és Jézusra utalva, mint akik Isten Királyságának hirdetői voltak (vö. Máté 13:57; 21:11,46; Lukács 4:24; 7:16; 13:33; 24:19). Jézus azt vallotta magáról, hogy Ő nagyobb, mint a próféták (vö. Máté 11:9; 12:41; Lukács 7:26)
- D. további ÚSZ-i próféták
1. a Lukács evangéliumában feljegyzettek szerint Jézus korai életszakaszában (azaz Mária emlékei)
    - a. Erzsébet (vö. Lukács 1:41-42)
    - b. Zakariás (vö. Lukács 1:67-79)
    - c. Simon (vö. Lukács 2:25-35)
    - d. Anna (vö. Lukács 2:36)
  2. ironikus jövendölések (vö. Kajafás, János 11:51)
- E. olyasvalakire utalva, aki az evangéliumot hirdeti (a hirdetés ajándékainak listái: I. Kor. 12:28-29; Ef. 4:11)
- F. egy folyamatosan jelenlévő ajándékra utalva a gyülekezeten belül (vö. Máté 23:34; ApCsel 13:1; 15:32; Róma 12:6; I. Kor. 12:10,28-29; 13:2; Ef. 4:11). Néha utalhat nőkre is (vö. Lukács 2:36; ApCsel 2:17; 21:9; I. Kor. 11:4-5).
- G. az apokaliptikus Jelenések könyvére való utalásként (vö. Jel. 1:3; 22:7,10,18,19)
- III. ÚSZ-i próféták
- A. Nem olyan módon adnak ihletett kijelentést, mint ahogy tették azt az Ósz-i próféták (azaz az Írások). Ez a kijelentés azért lehetséges, mert a „hit” kifejezést használták (azaz a befejezett evangélium értelmében) a következő helyeken: ApCsel 6:7; 13:8; 14:22; Gal. 1:23; 3:23; 6:10; Fil. 1:27; Júdás 3,20).
- Ennek a fogalomnak a jelentése elég világos a Júdás 3-ban használt teljes kifejezés által: „küzdjete a hitért, amely egyszer s mindenkorra a szentekre bízott”. Az a hit, ami „egyszer s mindenkorra” kifejezéssel van megjelölve a kereszténység igazságaira, tanaira, fogalmaira és világnézetére utal. Ez a megadott hangsúly a bibliai alapja annak, hogy teológiailag az ÚSZ írásaira korlátozza le az ihletettséget, és hogy ne engedje meg későbbi írásoknak azt, hogy ihletettnek vagy relevánsnak titulálják azokat. Az ÚSZ-ben nagyon sok többértelmű, bizonytalan és szürke terület van, de a hívők hit által megerősítik, hogy minden, ami a hithez és annak gyakorlásához „szükséges” az kellően tisztázva megtalálható az ÚSZ-ben. Ezt a fogalmat úgy körvonalazták, hogy „a kijelentések háromszöge”.
1. Isten az időhöz-térhez kötött történelemben kijelentette Magát (KIJELENTÉS)
  2. Kiválasztott bizonyos embereket, írókat, hogy dokumentálják és megmagyarázzák cselekedeteit (IHLETETTSÉG)
  3. Adta a Szentlelket, hogy az emberek értelmét és szívét megnyissa, hogy megértsék ezeket az írásokat – nem definitív módon, hanem ahhoz elégséges módon, hogy üdvösséget nyerjenek és hatékony keresztény életet élhessenek (MEGVILÁGOSÍTÁS)
- Ennek az a lényege, hogy az Írások íróira korlátozódik le az ihletettség. Nincsenek további hatalommal, tekintéllyel bíró írások, látások vagy kijelentések.

A kánon lezárult. Minden ahhoz szükséges igazság a rendelkezésünkre áll, hogy helyes módon tudjunk Istennek válaszolni.

Ezt az igazságot a legjobban abban látjuk, hogy a bibliai írók egyetértenek, míg az őszinte, istenfélő hívők nem értenek egyet. Egyetlen modern kori írónak vagy szónoknak sincs olyan mértékű isteni vezetése, mint az Írások íróinak volt.

- B. Bizonyos módon az ÚSZ-i próféták mégis hasonlítanak az ÓSZ-i prófétákhoz
1. jövőbeli események megjövendölése (vö. Pál, ApCsel 27:22; Agabosz, ApCsel 11:27-28; 21:10-11; más meg nem nevezett próféták, ApCsel 20:23)
  2. ítéletet hirdetnek ki (vö. Pál, ApCsel 13:11; 28:25-28)
  3. szimbolikus cselekedetek, amik szemléletesen festenek le egy eseményt (vö. Agabosz, ApCsel 21:11)
- C. Az evangélium igazságait néha jövendölés útján hirdetik (vö. ApCsel 11:27-28; 20:23; 21:10-11), de nem ez az elsődleges szempont. Az I. Korinthusban a prófétálás gyakorlatilag az evangélium megosztása volt (vö. 14:24,39).
- D. Ők a Lélek kortárs eszközei, hogy kijelentsék Isten igazságának az aktuális korra jellemző gyakorlati alkalmazásait minden új helyzetben, kultúrában vagy korszakban (vö. I. Kor. 14:3).
- E. A korai páli gyülekezetekben aktívan jelen voltak (vö. I. Kor. 11:4-5; 12:28,29; 13:9; 14: 1,3,4,5,6,22,24,29,31,32,37,39; Ef. 2:20; 3:5; 4:11; I. Thessz. 5:20) és a *Didakhé*-ban is meg lettek említve (az első század végén vagy a második században íródott, a dátum nem bizonyos) és a montanizmusban is, ami a második és harmadik században volt jelen észak Afrikában.

IV. Megszűntek-e az ÚSZ-i ajándékok?

- A. Ezt a kérdést nehéz megválaszolni. Az, ha definiáljuk az ajándék célját, segít tisztázni ezt a kérdést. Arra való-e az adott ajándék, hogy az evangélium kezdeti hirdetését erősítse meg, vagy pedig egy folyamatosan működő mód a gyülekezetben arra, hogy a gyülekezet és az elveszett világ felé szolgáljon vele?
- B. Az egyháztörténelmet kell megnéznünk ahhoz, hogy megválaszoljuk ezt a kérdést, vagy pedig magát az ÚSZ-et? Az ÚSZ-ben semmi nem utal arra, hogy a szellemi ajándékok időlegesen adattak volna. Azok, akik az I. Kor. 13:8-13-at próbálják meg arra használni, hogy megválaszolják ezt a kérdést, azok erőszakot követnek el azon, amit a szerző az ígérettel mondani akart, ami azt erősíti meg, hogy minden elmúlik, csak a szeretet marad meg.
- C. Azt kell, hogy mondjam, hogy mivel az ÚSZ a tekintély, nem az egyháztörténelem, a hívőknek azt kell megerősíteniük, hogy az ajándékok folytatódhatnak. Mindazonáltal hiszem, hogy a kultúra igen is befolyásolhatja az értelmezést. Van pár olyan világos ígéret, ami már nem alkalmazandó (azaz szent csók, a nők fejkendő viselése, gyülekezetek otthonokban való összegyülekezése, stb.). Viszont ha a kultúra befolyásolhatja az adott szöveget, akkor az egyháztörténelem miért nem?
- D. Ez egyszerűen egy olyan kérdés, amit nem lehet megválaszolni. Némely hívő a „megszűnés” mellett korteskedik, némelyek meg a „meg-nem-szűnés” mellett. Ebben a kérdésben, mint oly sok értelmezési kérdésben a hívő szíve a kulcs. Az ÚSZ félreértelmezhető és kulturális. A nehézség annak eldöntése, hogy melyek azok a szövegek, amelyeket a kultúra/történelem befolyásol, s melyek az örökérvényűek (vö. Fee és Stuart: *How to Read the Bible for All Its Worth* [Hogyan olvasd a Bibliát, annak teljes értékéért] című könyve, 14–19. oldal és 69–77. oldal). Ez az a terület, ahol a szabadságról és a felelősségről való értekezések olyan fontosak, amiket a következő helyeken találunk: Róma 14:1-15:13; I. Kor. 8-10. Az, hogy hogyan válaszoljuk meg ezt a kérdést, két dolog miatt fontos.
1. Minden hívőnek aszerint kell a hitben járnia, amennyi fény neki adatott. Isten a szívünket és a motivációnkat nézi.

2. Minden hívőnek meg kell engednie a többi hívőnek, hogy saját hit meggyőződésük szerint járjanak a hitben. Szükséges a bibliai keretek közötti tolerancia. Isten azt szeretné, ha úgy szeretnénk egymást, ahogy Ő szeret minket.
- E. Hogy összefoglaljam a témát, a kereszténység a hit és a szeretet élete, nem pedig a tökéletes teológiáé. Sokkal fontosabb a Vele való kapcsolat, ami kihatással van a másokkal való kapcsolatainkra, mint a definiáló információk vagy a tökéletes hitvallás leírása.

11:28 „nagy éhínség lesz az egész földön ... Klaudiusz” Ez a földrajzi kifejezés a Római Birodalomra utalt (vö. 17:6,31; 19:27; 24:5). Klaudiusz Kr. u. 41-54-ig uralkodott. Caligulát követte és Nérót előzte meg a trónon. Számos súlyos éhínség volt uralkodása alatt (vö. Suetonius, *Life of Claudius* 18:2 [Klaudiusz élete]). Josephus *A zsidók története*. 20:5:2 szerint a legsúlyosabb éhínség, ami Palesztinát sújtotta Kr. u. 44-48 között volt.

11:29 „A tanítványok pedig valamennyien elhatározták, hogy aszerint, amint kinek-kinek módjában áll, valami segítséget küldenek” Ez az egyik legfőbb stratégiája a pogány gyülekezeteknek, hogy a Jeruzsálemben lévő testvérgyülekezettel való közösségüket kifejezzék. Ez állította fel a példát Pál gyülekezetei számára is (vö. 24:17; Róma 15:2-28; I. Kor. 16:1-4; II. Kor. 8-9; Gal. 2:10).

11:30 „elküldték ... a gyülekezet elöljáróihoz” Ez az első hely, ahol a gyülekezeti elöljárók meg vannak említve (vö. 14:23; 15:2,4,6,22,23; 16:4; 20:17; 21:18). Az a kifejezés, hogy „elöljárók” a „felülvigyzók”, „püspökök” és a „pásztorok” szavak szinonimája (vö. ApCsel 20:17,28 és Titusz 1:5,7). Az elöljáró kifejezésnek (*presbuteros*) ÓSZ-i törzsi háttere van, míg a felülvigyzónak (*episkopos*) görög városállami kormányzati háttere van. Nyilvánvalóan egy különleges vezetői csoportra utal a jeruzsálemi gyülekezeten belül (vö. 15:2,6,22,23). Az USZ többnyire zsidó vonatkozású részei, mint a Jakab és a Zsidókhoz írt levél továbbra is a zsidó értelmezését használja ennek a kifejezésnek, tehát egy idősebb, helyi vezetőt jelöl, de nem feltétlenül a pásztort.

■ **„Barnabással és Saullal”** Sokat vitatkoznak azon, hogy a Gal. 2:2,10-ben megemlített jeruzsálemi látogatás az erre a látogatásra utal-e, vagy az ApCsel 15-ben megemlített jeruzsálemi nagytanácsra. Olyan keveset tudunk Pál korai életéről és szolgálatáról.

MEGVITATANDÓ KÉRDÉSEK

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Biblia értelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Ezek a megvitatandó kérdések azért vannak, hogy segítsenek átgondolni a könyv ezen részének főbb témáit. Gondolat-ébresztő szándékuk van, nem pedig definiáló.

1. Miért volt az annyira hatalmas teológiai probléma, hogy a pogányok is befogadták Krisztust?
2. A megtérés Isten ajándéka (18. vers) vagy egy szövetségi követelmény (Márk 1:15; ApCsel 3:16,19; 20:21)?
3. Miért kutatta fel Barnabás Sault (Pált)?

ApCsel 12

MODERN FORDÍTÁSOK BEKEZDÉSI FELOSZTÁSAI

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Jakobot megölték, Pétert bebörtönözték 12:1-5	Heródes erőszakossága az egyház felé 12:1-5	Heródes Agrippa általi üldöztetés 12:1-5	Még több üldöztetés 12:1-5	Péter letartóztatása és csodás megmenekülése 12:1-5
Péter kiszabadult a börtönből 12:6-17	Péter kiszabadult a börtönből 12:6-19	12:6-11 12:12-17	Péter kiszabadul a börtönből 12:6-10 12:11. 12:12-15 12:16-17	12:6-11 12:12-17
12:18-19		12:18-19	12:18-19a 12:19b	12:18-19
Heródes halála 12:20-23	Heródes erőszakos halála 12:20-24	Heródes Agrippa halála 12:20-23	Heródes halála 12:20. 12:21-23	Az üldöző halála 12:20-23
12:24-25	Barnabást és Sault kiválasztják 12:25-13:3	Barnabás és Saul Cipruson (12:24-13:12) 12:24-25	12:24. 12:25.	Barnabás és Saul visszatér Antióchiába 12:24. 12:25.

HARMADIK OLVASÁSI CIKLUS (az „Útmutató a helyes bibliaolvasáshoz”-ból) KÖVETVE AZ EREDETI SZERZŐ SZÁNDÉKÁT A BEKEZDÉSEK SZINTJÉN

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Bibliaértelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Egyszerre olvasd el az adott részt. Azonosítsd a témákat. Hasonlítsd össze a te témafelosztásaidat az öt különböző fordítással. A bekezdések nem ihletettek, de mindenképp kulcsfontosságúak az eredeti szerző szándékainak azonosításához, ami az értelmezés szíve. Minden bekezdésnek egy és csak egy témája van.

1. Első bekezdés
2. Második bekezdés
3. Harmadik bekezdés
4. Stb.

SZÖVEGÖSSZEFÜGGÉSI BETEKINTÉS

Nagy Heródes családfája (még több információért nézd meg Josephus Flavius *A zsidók története* indexét).

I. Nagy Heródes

A. Júdea királya (Kr. e. 37-4)

B. Máté 2:1-19; Lukács 1:5

II. Fiai

A. Heródes Fülöp (Mariamne, Simon főpap lányának fia)

1. Heródiás férje

2. Iturea negyedes fejedelme (Kr. e. 4 – Kr. u. 34)

3. Máté 14:3; Márk 6:17

B. Heródes Fülöp (Kleopátra fia)

1. A Galileai-tengertől északra és nyugatra eső területek negyedes fejedelme (Kr. e. 4 – Kr. u. 34)

2. Lukács 3:1

C. Heródes Antipas

1. Galilea és Pérea negyedes fejedelme (Kr. e. 4 – Kr. u. 39)

2. Kivégezte Keresztelő Jánost

3. Máté 14:1-12; Márk 6:14,29; Lukács 3:19; 9:7-9; 13:31; 23:6-12,15; ApCsel 4:27; 13:1

D. Heródes Arkhelaosz, a kormányzó

1. Júdea, Samária és Idumea uralkodója (Kr. e. 4- Kr. u. 6)

2. Máté 2:22

E. Aristobulos (Mariamne fia)

1. az ő fia volt I. Heródes Agrippa

2. Egész Palesztinában ő uralkodott (Kr. u. 41-44)

3. Megölte Jakabot és bebörtönözte Pétert

4. ApCsel 12:1-24; 23:35

(a) az ő fia volt II. Heródes Agrippa, az északi területek negyedes fejedelme (Kr. u. 50-70)

(b) az ő lánya volt Bereniké

(1) bátyja felesége

(2) ApCsel 25:13-26:32

(c) az ő lánya volt Druzilla

(1) Félix felesége

(2) ApCsel 24:24

SZÓ ÉS KIFEJEZÉSTANULMÁNY

SZÖVEG: 12:1-5

¹Abban az időben Heródes király kegyetlenkedni kezdett a gyülekezet egyes tagjaival. ²Jakabot, János testvérét pedig karddal kivégeztette. ³Amikor látta, hogy ez tetszik a zsidóknak, azzal folytatta, hogy elfogatta Pétert is. Akkor éppen a kovásztalan kenyerek napjai voltak. ⁴Miután elfogatta Pétert, börtönbe vetette, és átadta négy, egyenként négy tagból álló katonai őrségnek, hogy őrizzék, mert a páskaünnep után akarta őt a nép elé vezetetni. ⁵Pétert tehát a börtönben őrizték, a gyülekezet pedig buzgón imádkozott érte Istenhez.

12:1 „Heródes” Ez I. Heródes Agrippára utal. Palesztina különböző területein uralkodott Kr. u. 37-44 között. Rómában nőtt fel és Gaius barátja lett, aki Tiberius császárt követte a trónon, Caligula császár néven. A zsidók készségesen elfogadták Heródest, mint vezetőt, mert nagyanyja (Mariamne) hasmoneus/makkabeus (azaz zsidó patrióta) hercegnő volt. Szigorúan követte a judaizmust (de valószínűleg csak politikai okok miatt). Erről a Heródesről lásd a teljes jegyzetet Josephus *A zsidók története* 19:7:3; 19:8:2

■ **„gyülekezet”** A teljes jegyzetet lásd az 5:1-nél.

■ **„kegyetlenkedni kezdett”** Heródes ezt azért tette, hogy a zsidó vezetőség szemében elfogadást és támogatást nyerjen (vö. 3,11). A római vezetők is ugyanezt tették (vö. 24:27; 25:9).

Lukács számos alkalommal használja ezt a kifejezést (vö. 7:6,19; 12:1; 14:2; 18:10). A Szeptuagintában is elég gyakori kifejezés volt a helytelen bánásmódra. Lukács szokincset nagymértékben befolyásolta a Szeptuaginta.

12:2 „Jakabot, János testvérét pedig karddal kivégeztette” Ez Jakab apostolra utal, aki János testvére volt (vö. Lukács 5:10; 6:14; 8:51; 9:28,54). Tagja volt a tanítványok belső körének (vö. Máté 17:1; 26:37; Márk 5:37; 9:2; 14:33; Lukács 9:28). Az, hogy Jakabnak miért kellett meghalnia, és Péternek megmenekülnie, Isten titka marad. A karddal való lefejezés volt a normális módja a római polgárok halálos ítéletének végrehajtására, de a zsidók számára ez nyilvánvalóan gyűlöletes volt.

Érdekes, hogy ezen alkalommal a korai egyház nem érezte szükségét annak, hogy helyettesítsék Jakabot, mint ahogy azt tették Júdással (vö. 1:15-20). Nem tudjuk biztosan, hogy ennek mi volt az oka, de valószínűleg Júdás árulása volt a fő ok a helyettesítésére, nem pedig a halála (vö. 1:15-26).

Néhányan azt mondják, hogy az, hogy Pál Jakabot, Jézus féltestvérét, a jeruzsálemi gyülekezet vezetőjét apostolnak hívja (vö. Gal. 1:19) egyfajta helyettesítést képez. A kérdés az eredeti Tizenkettő tisztségi pozíciójával szemben álló folyamatos apostoli ajándékra vonatkozik (vö. Ef. 4:11).

12:3 „elfogatta Pétert” Ez Péter harmadik letartóztatása (vö. 4:3; 5:18). A keresztények nem kerültek el az üldöztetést.

■ **„a kovásztalan kenyerek napjai voltak”** Ez a páska ünnepre utal (vö. 4. vers) amit a kovásztalan kenyerek ünnepével együtt ültek meg (vö. II. Mózes 12:18; 23:15; Lukács 22:1). Mind a kettő Izrael Egyiptomból való szabadulását ünnepelte. A Niszán hónap 14-21 napján tartották, ami a mi március vagy április hónapunk, a zsidó holdnaptártól függően.

12:4 „négy, egyenként négy tagból álló katonai őrségnek” Ez tehát négy négyes csapatot jelent, négyszer egy nap, vagyis tizenhat embert. A nagyszámú katonai jelenlét megmutatja, hogy Heródes mennyire aggodott Péter lehetséges kiszabadulását illetően (vö. 5:19).

12:5 „a gyülekezet pedig buzgón imádkozott érte Istenhez” A gyülekezet imádkozik (vö. 12. vers), de meg fognak lepődni, amikor Isten válaszol is rá! A „buzgón” kifejezés egy nagyon intenzív HATÁROZÓSZÓ (vö. Lukács 22:44). Csak háromszor fordul elő az ÚSZ-ben (vö. I. Péter 1:22).

KÜLÖNLEGES TÉMA: KÖZBENJÁRÓ IMÁDSÁG

I. Bevezetés

- A. Az ima Jézus példája miatt jelentőségteljes
  - 1. személyes imádság, Márk 1:35; Lukács 3:21; 6:12; 9:29; 22:29-46
  - 2. a templom megtisztítása, Máté 21:13; Márk 11:17; Lukács 19:46
  - 3. példa imádság, Máté 6:5-13; Lukács 11:2-4
- B. Az imádság az, amikor azt a hitünket, amit egy személyes, törődő és jelenvaló Istenbe vetettünk, aki hajlandó és képes is arra, hogy értünk és másokért cselekedjen, kézzelfogható cselekedetté tesszük.
- C. Isten személyesen korlátozta magát arra, hogy sok területen a gyermekeinek imádságai szerint cselekedjen (vö. Jakab 4:2).
- D. Az imádság legfőbb célja a Három-egy Istennel való közösség és időtöltés.
- E. Az imádság kiterjedhet bármire vagy bárkire, ami csak kapcsolódik a hívőkhöz. Lehet, hogy csak egyszer imádkozunk valamiért hittel, vagy újra és újra, ahogy a gondolatunk vagy az aggodásunk újra feléled.
- F. Az imádság számos elemet tartalmazhat
  - 1. a Három-egy Isten dicsérete és imádata
  - 2. hálaadás Istennek az Ő jelenléteért, közösségéért és gondoskodásáért
  - 3. bűnösségünk megvallása, múltbeli és jelenbeli
  - 4. szükségünk vagy vágyaink kérelme
  - 5. közbenjárás, amikor mások szükségét vesszük az Atya elé
- G. A közbenjáró imádság egy rejtély. Isten sokkal jobban szereti azokat, akikért imádkozunk, mint ahogy mi szeretjük őket, mégis az imádságaink gyakran kihatással vannak a változásra, válaszreakcióra vagy egy szükségre nem csak bennünk, hanem bennük is.

II. Bibliai anyagok

A. Ószövetség

- 1. Néhány példa a közbenjáró imádságra
  - a. Ábrahám könyörög Szodomáért, I. Mózes 18:22
  - b. Mózes imádságai Izraelért
    - (1) II. Mózes 5:22-23
    - (2) II. Mózes 32:31
    - (3) V. Mózes 5:5
    - (4) V. Mózes 9:18,25
  - c. Sámuel imádkozik Izraelért
    - (1) I. Sámuel 7:5-6,8-9
    - (2) I. Sámuel 12:16-23
    - (3) I. Sámuel 15:11
  - d. Dávid imádkozott a gyermekéért, II. Sámuel 12:16-18
- 2. Isten közbenjárókat keres, Ézsaiás 59:16
- 3. Ismert, meg nem vallott bűn, vagy egy hozzáállás, amiből nem tértünk meg kihatással van az imádságainkra
  - a. Zsoltárok 66:18
  - b. Példabeszédek 28:9
  - c. Ézsaiás 59:1-2; 64:8

B. Újszövetség

- 1. A Fiú és a Lélek közbenjáró szolgálata
  - a. Jézus
    - (1) Róma 8:34
    - (2) Zsidók 7:25
    - (3) I. János 2:1
  - b. Szentlélek, Róma 8:26-27
- 2. Pál közbenjáró szolgálata

- a. Imádkozik a zsidókért
  - (1) Róma 9:1
  - (2) Róma 10:1
- b. Imádkozik a gyülekezetekért
  - (1) Róma 1:9
  - (2) Efézus 1:16
  - (3) Filippi 1:3-4,9
  - (4) Kolossé 1:3,9
  - (5) I. Thesszalonika 1:2-3
  - (6) II. Thesszalonika 1:11
  - (7) II. Timóteus 1:3
  - (8) Filemon 4. vers
- c. Pál kérte a gyülekezeteket, hogy imádkozzanak érte
  - (1) Róma 15:30
  - (2) II. Korinthus 1:11
  - (3) Efézus 6:19
  - (4) Kolossé 4:3
  - (5) I. Thesszalonika 5:25
  - (6) II. Thesszalonika 3:1
- 3. Az egyház közbenjáró szolgálata
  - a. Egymásért imádkozni
    - (1) Efézus 6:18
    - (2) I. Timóteus 2:1
    - (3) Jakab 5:16
  - b. Bizonyos csoportokért kért imádság
    - (1) ellenségeinkért, Máté 5:44
    - (2) keresztyén szolgálókért, Zsidók 13:18
    - (3) uralkodókért, I. Timóteus 2:2
    - (4) a betegekért, Jakab 5:13-16
    - (5) visszaesettekért, I. János 5:16
  - c. Imádság minden emberért, I. Timóteus 2:1
- III. Ami megakadályozhatja az imák megválaszolását
  - A. Krisztussal és a Lélekkel való kapcsolatunk
    - 1. Maradj meg Benne, János 15:7
    - 2. Az Ő Nevében, János 14:13,14; 15:16; 16:23-24
    - 3. A Lélekben, Efézus 6:18; Júdás 20
    - 4. Isten akarata szerint, Máté 6:10; I. János 3:22; 5:14-15
  - B. Motivációk
    - 1. Nem csüggedve, Máté 21:22; Jakab 1:6-7
    - 2. Alázat és megbánás, Lukács 18:9-14
    - 3. Helytelenül kérjük, Jakab 4:3
    - 4. Önzésből, Jakab, 4:2-3
  - C. Más aspektusok
    - 1. Kitartás
      - a. Lukács 18:1-8
      - b. Kolossé 4:2
      - c. Jakab 5:16
    - 2. Folyamatosan kért
      - a. Máté, 7:7-8
      - b. Lukács 11:5-13
      - c. Jakab 1:5

3. Nincs harmónia a családban, I. Péter 3:7
4. Ismert büntől szabadon
  - a. Zsoltárok 66:18
  - b. Példabeszédek 28:9
  - c. Ézsaiás 59:1-2
  - d. Ézsaiás 64:8

IV. Teológiai végkövetkeztetés

- A. Micsoda kiváltság! Micsoda lehetőség! Micsoda kötelesség és felelősség!
- B. Jézus a példánk. A Lélek a vezetőnk. Az Atya buzgón várja.
- C. Megváltoztathat téged, megváltoztathatja a családot, a barátaidat, és a világot.

SZÖVEG: 12:6-17

⁶Azon az éjszakán, amikor másnap Heródes elő akarta vezetetni, Péter - két bilincessel megkötözve - két katona között aludt, az ajtó előtt pedig örök őrizték a börtönt. ⁷És íme, az Úr angyala odalépett hozzá, és világosság támadt a cellában; oldalát meglökve felébresztette Pétert, és így szólt hozzá: "Kelj fel gyorsan!" Erre lehulltak a bilincsek Péter kezéről. ⁸Ezt mondta neki az angyal: "Övedd fel magadat, és kösd fel sarudat!" Péter megtette. Az angyal pedig ezt mondta neki: "Vedd fel a felsőruhádat, és kövess engem!" ⁹Ekkor kiment, és követte őt, de nem tudta, hogy valóság az, amit az angyal cselekszik, hanem azt hitte, hogy látomást lát. ¹⁰Amikor átmentek az első őrségen, majd a másodikon, eljutottak a vaskapuhoz, amely a városba visz. Ez magától megnyílt előttük. Mikor kiment rajta, végighaladtak egy utcán, aztán hirtelen eltávozott tőle az angyal. ¹¹Ekkor Péter magához tért, és így szólt: "Most tudom igazán, hogy az Úr elküldte az ő angyalát, és kimentett engem Heródes kezéből, és mindabból, amit a zsidó nép várt." ¹²Amikor feleszmélt, elment Mária házához. Ez anyja volt annak a Jánosnak, akit Márknak is neveztek. Itt sokan egybegyűlve imádkoztak. ¹³Amikor megzörgette a bejárati ajtót, odament egy Rodé nevű szolgálóleány, hogy megtudja: Ki az? ¹⁴Amikor megismerte Péter hangját, örömeiben nem nyitotta ki a kaput, hanem beszaladt, és hírül adta, hogy Péter áll a kapu előtt. ¹⁵De azok azt mondták: "Elment az eszed!" Ő azonban bizonygatta, hogy úgy van. Azok erre így szóltak: "Az ő angyala az!" ¹⁶Péter azonban tovább zörgetett. Amikor pedig kaput nyitottak, és meglátták őt, elámultak. ¹⁷Akkor intett nekik a kezével, hogy hallgassanak, és elbeszélte nekik, hogyan vezette ki az Úr a börtönből, és így szólt: "Mondjátok el ezeket Jakabnak és a testvéreknek!" Azután kiment, és más helyre távozott.

12:6 „Azon az éjszakán” Lukács írásaira nagyon jellemzőek az időjelzők (vö. 3,4,5,6,7,8,10,18).

■ „két katona között” Ez az igevers Péter kiszabadulásának lehetetlenségét mutatja meg. Szinte olyan, mintha várták volna, hogy majd megpróbálják kiszabadítani (vö. 5:19).

12:7 „az Úr angyala odalépett hozzá” Szokatlan, hogy az Úr angyalának (vö. 5:19; 7:30,35,38,53; 8:26; 10:3,7,22) és a Szentléleknek a természetfeletti beavatkozásai (vö. 8:29,39; 10:19) végig az ApCselben váltakoznak. Nyilvánvaló, hogy a Lélek szól ösztönszerűen, de az angyal egy külső fizikai manifesztáció. Érdekes látni a természeti és a természetfeletti kombinációját ebben a beszámolóban (hasonló a II. Mózes csapásaihoz).

■ „Kelj fel gyorsan” Ez egy AORISZTOSZI AKTÍV FELSZÓLÍTÁS, ami sürgősséget jelöl. Miért siet az angyal? Hát nem ő tartja a kezében az eseményeket?

12:8 „Övezd fel magadat, és kösd fel sarudat” Ez mind a kettő AORISZTOSZI KÖZÉPIGEI FELSZÓLÍTÁS.

■ **„Vedd fel a felsőruhádát, és kövess engem”** Ez egy AORISZTOSZI KÖZÉPIGEI FELSZÓLÍTÁS, amit egy JELENIDEJŰ AKTÍV FELSZÓLÍTÁS követ. Az angyal nagyon sietett, hogy végrehajtsa ezt a feladatot! Elég ideges egy angyal volt!

12:9 Péter nem tudta biztosan, hogy ez egy látomás volt, álom, vagy maga a valóság (vö. 11-12; 10:17,19; 11:5).

12:11 „Ekkor Péter magához tért” Lukács egy hasonló kifejezést használ, mikor a tékozló fiút írja le (vö. Lukács 15:17). Hirtelen a megtapasztalásának a valósága és annak következményei kezdtek derengeni Péternek (vö. 12).

12:12 „Mária házához” A Mária egy nagyon gyakori név volt. Az Evangéliumokban is számos Mária van megemlítve.

1. Jézus anyja (vö. Lukács 1:27)
2. magdalai Mária, egy galileai tanítvány (vö. Lukács 8:2; 24:10)
3. Jakab és János anyja (vö. Lukács 24:10)
4. Márta és Lázár testvére (vö. Lukács 10:39,42)
5. Klópás felesége (vö. János 19:25)
6. János Márk anyja (itt)

■ **„Ez anyja volt annak a Jánosnak”** Ez János Márk anyjára utal. A korai gyülekezet az ő házában gyűlt össze Jeruzsálemben (vö. ApCsel 12:12). Továbbá itt történt az Úr három feltámadás utáni megjelenése, és a Szentlélek eljövetele is.

János Márk elkísérte Pált és unokatestvérét, Barnabást (vö. Kol. 4:10) az első missziós útra (vö. ApCsel 12:25-13:13). Valamilyen okból kifolyólag otthagyta a csapatot és hazatért (vö. ApCsel 15:38). Barnabás szerette volna elvinni a második missziós útra is, de Pál ezt elutasította (vö. ApCsel 15:36-41). Ennek az lett a következménye, hogy Pál és Barnabás különvált. Barnabás elvitte Jánost Ciprusra (vö. ApCsel 15:39). Később, mikor Pál börtönben volt, János Márkot pozitív módon említi meg (vö. Kol. 4:10), majd később, Pál második római bebörtönzése alatt, halála előtt újra megemlíti János Márkot (vö. II. Tim. 4:11).

János Márk nyilvánvalóan Péter missziós csapatának tagja lett (vö. I. Péter 5:13). Euszebiosz *Egyháztörténet* 3:39:12 írása érdekes feljegyzést ad számunkra János Márk Péterhez fűződő viszonyáról.

„Saját könyvében Papiasz feljegyzí azokat, amiket az Úr mondott, ahogy azt Arisztiontól kapta vagy amiket közvetlenül János presbitertől tanult. Ezeket a dolgokat az írástudók figyelmébe ajánlva, most már csak követnem kell azokat a kijelentéseket, amiket már idéztek tőle, egy kis információval megtűzve, amit Márkkal, az evangélium szerzőjével kapcsolatban tesz:

Ezt is a presbiter mondta. 'Márk, aki Péter tolmácsa volt, gondosan, de nem sorrendben írta le mindazt, amire abból emlékezett, amit az Úr mondott vagy tett. Mert hogy ő maga nem hallotta az Urat, és nem volt az Ő tanítványai között, csak később, ahogy mondtam, Péteré volt. Péter az alkalomhoz igazította tanításait anélkül, hogy rendszerezte volna az Úr beszédeit, így aztán Márknak joga volt azokat a dolgokat úgy leírnia, ahogyan azt ő maga is hallotta. Mert neki egyetlen célja volt csupán – hogy ne hagyjon ki semmit abból, amiket hallott, és hogy azokról hibátlan feljegyzést biztosítson' (152. oldal).

Ebben az idézetben Papiasz „János elöljáróra” utal; az *Against Heresies* (Eretnekségek ellen) című írásban 5:33:4 Ireneus azt mondja, hogy „ezek a dolgok megfelelnek Papiasz írásban adott

tanúságának, aki János hallgatója, és Polükarposz kortársa volt”. Ez arra utalhat, hogy Papiasz ezeket János apostoltól hallotta.

■ **„Itt sokan egybegyűlve imádkoztak”** Ezeknek a szavaknak a nyelvtani formái felfedik, hogy a gyülekezet összegyűlt, és azt tervezték, hogy folyamatosan megmaradnak az imádkozásban (BEFEJEZETT PASSZÍV MELLÉKNÉVI IGENÉV, amit JELENIDEJŰ KÖZÉPIGEI MELLÉKNÉVI IGENÉV követ).

12:13 „a bejárati ajtót” Ez egy utcai kiskapu volt. Volt egy nagyobb bejárati ajtó fent az emeleten.

■ **„Rodé”** Neve azt jelenti, rózsa. Nem tudjuk biztosan, hogy a családnak dolgozott, vagy az imaalkalom résztvevője volt.

12:15 „Elment az eszed” A gyülekezet Istenhez imádkozott, hogy cselekedjen, mégis hihetetlenül meglepődtek (vö. 16. vers) amikor valóban cselekedett.

■ **„ő azonban bizonygatta”** Ebben a szöveggörnyezetben két BEFEJEZETLEN AKTÍV KIJELENTÉS van, amik arra utalnak, hogy Rodé bizonygatása, és a felső szobában lévő imaalkalmon résztvevők válaszreakciója egynél többször ismétlődött.

■ **„Az ő angyala az”** Az angyalok kiemelkedő szerepet játszanak Lukács írásaiban. Úgy tűnik, hogy a zsidók hittek abban, hogy egy személy őrangyala fel tudja venni az illető fizikai megjelenését (az őrangyalokkal kapcsolatos zsidó források és hiedelmekkel kapcsolatban nagyszerű írást találhatsz az *Encyclopedia Judaica* [Zsidó lexikon] 2. kötet 963. oldalán). Az írásokban nem lehet erre semmilyen alapot találni. Az angeológia ezen fejlődése lehetséges, hogy a Zoroasztrizmusban lévő *faravahar* fogalmából származik. A rabbinikus angeológia nagy része ehhez a perzsiai befolyáshoz köthető. Van bibliai bizonyíték az új hívők őrangyalaira (vö. Máté 18:10).

12:17 „Akkor intett nekik a kezével, hogy hallgassanak” Ez nyilvánvalóan szemtanúi részlet (vö. 13:16). Lukács ezt a gesztust számos alkalommal feljegyzte (vö. 13:16; 19:33; 21:40).

■ **„Mondjátok el ezeket Jakabnak és a testvéreknek”** Ez megmutatja, hogy Jakab, Jézus féltestvére ekkor már a jeruzsálemi gyülekezet vezetője volt (vö. 15:13-21).

KÜLÖNLEGES TÉMA: JAKAB, JÉZUS FÉLTESTVÉRE

- A. „Igaz Jakabnak” hívták, majd később „teve térd”-nek mert állandóan a térdein imádkozott (Hegeszipposzt idézi Euszebiosz).
- B. Jakab a feltámadás utánig nem lett hívővé (vö. Márk 3:21; János 7:5). Jézus személyesen jelent meg neki a feltámadás után (vö. I. Kor. 15:7).
- C. Jelen volt a tanítványokkal a felső szobában (vö. ApCsel 1:14) és valószínűleg akkor is ott volt velük, amikor leszállt a Szentlélek Pünkösdkor.
- D. Házas volt (vö. I. Kor. 9:5).
- E. Pál úgy utal rá, mint egy oszlopra (lehetséges, hogy apostolként, vö. Gal. 1:19) de nem volt része a Tizenkettőnek (vö. Gal. 2:9; ApCsel 12:17; 15:13).
- F. Az *A zsidók története* 20:9:1-ben azt mondja Josephus, hogy Kr. u. 62-ben követték meg a Szanhedrinben lévő szaduceusok parancsára, míg egy másik hagyomány szerint (második századi írók, Alexandriai Kelemen és Hegeszipposz szerint) a templom faláról lökték le.
- G. Jézus halála után még számos generációig Jézus egyik rokonát nevezték ki a jeruzsálemi

gyülekezet vezetőjévé.
H. Ó írta az ÚSZ-i Jakab könyvét.

■ **„más helyre távozott”** Senki nem tudja, hogy hova ment Péter, de nyilvánvaló, hogy nem Rómába ment, ahogyan azt némelyek feltételezték, mert jelen van az ApCsel 15-ben feljegyzett Jeruzsálemi Tanácson.

Az, hogy Isten természetfeletti módon kiszabadította Pétert, nem utalt arra, hogy Péter vakmerő, nemtörődöm lehetne, vagy hogy ezt a csodás beavatkozást minden alkalommal elvárhatná. Ne feledd el, hogy Jakobot megölték! Továbbá Péter üzen a gyülekezetnek, hogy még több fizikai üldözést várhatnak kiszabadulása miatt.

SZÖVEG: 12:18-19

18 Amikor megvirradt, nem csekély riadalom támadt a katonák között, hogy vajon mi történt Péterrel. **19** Heródes pedig kerestette őt, és amikor nem találta, kivallatta az őrséget, és megparancsolta, hogy vessék börtönbe őket. Aztán lement Júdeából Cézareába, és ott tartózkodott.

12:18 „nem csekély riadalom támadt” Ez a kifejezés nagyon jellemző Lukács írásaira (vö. 14:28; 15:2; 17:4,12; 19:23,24; 27:20). Az, hogy kisebb mértékűnek állítja be az eseményeket, valójában kiemelik azokat (*litotes*).

12:19 „kivallatta az őrséget, és megparancsolta, hogy vessék börtönbe őket” (az angol szövegben az szerepel, hogy elvezették őket a kivégzésre – a ford. megjegy.) a szöveg valóban erre utal, de nem lehet kétségkívül ezt megállapítani. Néhány fordítás dőlt betűket használt arra, hogy megjelölje azokat a szavakat, amik nem szerepelnek a görög szövegben. Ha egy ór elvesztette azt a személyt, akit a börtönben őrzött, akkor a rab büntetését kellett elszenvednie (vö. 16:27; 27:42).

SZÖVEG: 12:20-23

20 Heródes ellenséges indulattal volt a tírusziak és szidóniak iránt. De azok egy akarattal eljöttek hozzá, és miután megnyerték Blásztuszt, a király kamarását, békét kértek, mivel tartományukat a királyéból éllemték. **21** Egy kitűzött napon Heródes felöltözött királyi ruhába, és a trónjára ülve beszédet intézett hozzájuk. **22** A nép pedig felkiáltott: "Isten hangja ez, és nem emberé!" **23** Az Úr angyala pedig azonnal lesújtott rá, amiért nem Istennek adta a dicsőséget. Férgék emésztették meg, így pusztult el.

12:20 „ellenséges indulattal volt a tírusziak és szidóniak iránt” Heródes nagyon dühös volt, és az is maradt (BEFEJEZETLEN KÖRÜLÍRÓ). Az a bizonyos történelmi esemény, amit itt megemlít ismeretlen, de Tírusz és Szidón környéke a galilea területén termelt mezőgazdasági terményektől függött (vö. I. Kir. 5:11; Ezsd. 3:7; és valószínűleg Ezék. 27:17).

12:21 „Egy kitűzött napon Heródes felöltözött királyi ruhába” Ez Kr. u. 44-ben történt. Egy még pontosabb feljegyzésért ezzel kapcsolatban lásd Josephus *A zsidók története* 19:8:2. (fordította Révay József).

„Az ünnepekre az egész tartományból rengeteg tekintélyes és magas rangú ember seregett össze. Az ünnepség második napján Agrippa már korán reggel a színházba ment, csodálatos művészettel szőtt színezüst ruhában. A felkelő nap sugaraiban káprázatos fényben csillant meg az ezüst és úgy elvakított mindenkit, hogy kénytelenek voltak félelemtől borzongva elfordulni. A hízelgők hamarosan mindenfelől

lelkes kiáltásokkal köszöntötték, istennek nevezték, és kérték, árássa rájuk kegyeit, hiszen ha eddig embernek tisztelték, a jövőben embernél hatalmasabb lényként akarják imádni. A király ezt egészen természetesnek találta, és nem utasította vissza istenkáromló hízelkedéseiket. Mikor azonban kisvártatva felpillantott, látta, hogy a feje fölött valami kötélén bagoly ül, s rögtön felismerte, hogy ez rosszat jelent, mert a madár valamikor szerencsésének, most pedig közeli halálának hírnöke volt. Ezért igen nagy keserűség fogta el. Nyomban szörnyű fájdalom kezdte kínozni gyomrát és már kezdettől fogva irtózatosan meggyötörte. Ekkor felugrott és így szólt főembereihez: "íme én, a ti istenetek, most kénytelen-kelletlen meghalok és a végzet meghazudtolja a ti hízelkedő szavaitokat. Halhatatlannak neveztetek engem, pedig a halál máris elragad." (549–550. oldal a magyar fordításban).

Heródes temperamentuma és a fizikai állapota, ami ehhez társult háborzongató részletességgel körül lett írva az *A zsidók története* 17:6:5-ben.

12:23 „Az Úr angyala” Ez a Halál Angyalára utal (vö. II. Mózes 12:23; II. Sám. 24:16; II. Kir. 19:35). A halál Isten kezében van, nem a Sátánéban. Ez egy jó példa a mulandó ítéletre.

SZÖVEG: 12:24

²⁴Az Úr igéje pedig növekedett és terjedt.

12:24 Ez egy jellemző összefoglaló állítás (vö. 6:7; 9:31; 12:24; 16:5; 19:20; 28:31).

SZÖVEG: 12:25

²⁵Barnabás és Saul, miután elvégezték szolgálatukat, visszatértek Jeruzsálemből, és magukkal vitték Jánost, akit Márknak is hívtak.

12:25 Ezzel kezdődik Pál missziós útjainak feljegyzése. Ehhez a vershez kapcsolódóan van egy szövegi változat, hogy Jeruzsálembé tértek vissza (vö. MSS α és B) vagy Jeruzsálemből tértek vissza (vö. *apo*, MS D, vagy *ek*, MSS P⁷⁴, A). A 13. fejezet azzal kezdődik, hogy Barnabás és Saul Antiókhiában vannak.

MEGVITATANDÓ KÉRDÉSEK

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Biblia értelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Ezek a megvitatandó kérdések azért vannak, hogy segítsenek átgondolni a könyv ezen részének főbb témáit. Gondolat-ébresztő szándékuk van, nem pedig definiáló.

1. Isten miért kímélte meg Pétert és Jakabot pedig nem?
2. Az összegyűlt gyülekezet meglepődött-e azon, hogy imájuk meghallgatásra került? Magyarázd el a burkolt célzást.
3. Szükségük van-e a hívőknek angyalokra, ha már úgy is bennük lakik a Szentlélek?

ApCsel 13

MODERN FORDÍTÁSOK BEKEZDÉSI FELOSZTÁSAI

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Barnabás és Saul megbízása	Barnabást és Sault kijelölik (12:25-13:3)	Barnabás és Saul Cipruson (12:23-13:12)	Barnabást és Sault kiválasztják és kiküldik	A missziót elindítják
13:1-3		13:1-3	13:1-2 13:3.	13:1-3
Az apostolok Cipruson prédikálnak	Prédikálás Cipruson		Cipruson	Ciprus: Elimás, a varázsló
13:4-12	13:4-12	13:4-12	13:4-5 13:6-11a 13:11b-12	13:4-5 13:6-12
Pál és Barnabás a pizidiai Antiókiában	Pizidiai Antiókhia	A pizidiai Antiókiába és Ikóniumba való utazás	A pizidiai Antiókiában	Megérkeznek a pizidiai Antiókiába
13:13-16a	13:13-41	13:13-16a	13:13-16a	13:13-16a
13:16b-25		14:16b-25	13:16b-20a 13:20b-25	13:16b-25
13:26-41		13:26-41	13:26-41	13:26-31 13:32-37 13:38-39 13:40-41
13:42-43	Áldás és konfliktus Antiókiában 13:42-52	13:42-43	13:42-43	13:42-43
13:44-52		13:44-47 13:48-52	13:44-47 13:48. 13:49-52	Pál és Barnabás a pogányoknak prédikálnak 13:44-47 13:48-49 13:50-52

HARMADIK OLVASÁSI CIKLUS (az „Útmutató a helyes bibliaolvasáshoz”-ból) KÖVETVE AZ EREDETI SZERZŐ SZÁNDÉKÁT A BEKEZDÉSEK SZINTJÉN

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Bibliaértelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Egyszerre olvasd el az adott részt. Azonosítsd a témákat. Hasonlítsd össze a te témafelosztásaidat az öt különböző fordítással. A bekezdések nem ihletettek, de mindenképp kulcsfontosságúak az eredeti szerző szándékainak azonosításához, ami az értelmezés szíve. Minden bekezdésnek egy és csak egy témája van.

1. Első bekezdés
2. Második bekezdés

3. Harmadik bekezdés

4. Stb.

SZÖVEGÖSSZEFÜGGÉSI BETEKINTÉSEK

- A. Ez Pál és Barnabás első missziós útjának feljegyzése. Az ApCsel többi része innen Pál szolgálatáról fog szólni.
- B. Nagy segítség lenne, ha a Bibliád hátuljában lévő térképekhez lapoznál, és követnéd azokat a földrajzi helyeket, amik a 13. és 14. fejezetben vannak megemlítve.
- C. Van egy nyilvánvaló átmenet a 13. és a 14. fejezet között, amikor Barnabás vezető szerepét Pál vette át. Lehetséges, hogy János Márk ezért hagyta el őket?

SZÓ ÉS KIFEJEZÉSTANULMÁNY

SZÖVEG: 13:1-3

¹Antióchiában, az ottani gyülekezetben volt néhány próféta és tanító: Barnabás és Simeon, akit Nigernek is hívtak, cirénei Lucius és Manaén, aki Heródes negyedes fejedelemmel együtt nevelkedett, valamint Saul. ²Egyszer, amikor ezek az Úrnak szolgáltak és böjtöltek, ezt mondta a Szentlélek: "Válasszátok ki nekem Barnabást és Sault arra a munkára, amelyre elhívtam őket." ³Akkor böjtölés, imádkozás és kézzel való érintés után elbocsátották őket.

13:1 „Antiókhia” Lásd a 11:19 jegyzetét.

■ „a gyülekezet” Lásd az 5:11 jegyzetét.

■ „próféta és tanító” Ez a két lelki ajándék a következő helyeken van felsorolva: I. Kor. 12:28 és Ef. 4:11. A nyelvtani szerkezet olyan, hogy nem tudjuk biztosan, hogy az az öt férfi, akit felsorolnak itt mind próféták és tanítók is voltak egyszerre, vagy az első három próféta volt az utolsó kettő meg tanító.

Ezzel a kifejezéssel az a probléma, hogy „Az ÚSZ-i prófétálás ajándéka hogyan kapcsolódik az ÓSZ-i prófétákhoz?” Az ÓSZ-ben a próféták voltak az Írások szerzői. Az ÚSZ-ben ezt a feladatot az eredeti Tizenkettő és azok segítői kapták meg. Ugyanúgy, mint ahogy az „apostol” kifejezést folyamatosan létező ajándékként fogadták el (vö. Ef. 4:11), de az eredeti Tizenkettő halála után megváltozott feladattal, úgy a próféta tisztségét is. Az ihletettség megszűnt; nincs több ihletett Írás. Az ÚSZ-i próféták elsődleges feladata az, hogy az evangéliumot hirdessék, de egy megváltozott feladattal, valószínűleg úgy, hogy megmutatják, hogy az ÚSZ-i igazságokat hogyan kell a jelen helyzetre és szükségekre alkalmazni. Lásd a Különleges Témát a 3:18-ban.

Az ApCsel 13:1-ben a tanítói ajándék a prófétálással való kapcsolatban van megemlítve, de az Ef. 4:11-ben a pásztorokhoz köti. A II. Tim. 1:11-ben Pál azt mondja, hogy ő prédikátor (hírnök), apostol és tanító. Itt úgy tűnik, hogy függetlenül áll, mint ahogy a Róma 12:7-ben is. A Jakab 3:1-ben is külön tárgyalja. Ez arra utal, hogy ezek a vezetői ajándékok különböző hívőkben különböző kombinációban jelenhetnek meg, ahogyan az abban az időben és az azon a területen lévő gyülekezet szükségét tudja tölteni. Ezek közül az ajándékokkal rendelkező vezetők (vö. Ef 4:11) közül mindegyik hirdette az evangéliumot, de különböző dolgokat hangsúlyoztak ki.

■ „Simeon, akit Nigernek is hívtak” A *niger* kifejezés egy latin szó a sötétre vagy a feketére.

Néhányan a Márk 15:21-ben megemlített Simonhoz kötik ezt a leírást.

■ **„cirénei Lucius”** Lehetséges, hogy ez egyike azoknak a görög zsidóknak, akik Antióchiában a pogányoknak prédikáltak (vö. 11:20). Valószínűleg nem az a Lucius, aki a Róma 16:21-ben van megemlítve.

■ **„Manaén, aki Heródes negyedes fejedelemmel együtt nevelkedett”** A *Manaén* a görög formája a héber *Manahem*-nek, ami „vigasztalót” jelent. Ez a férfi vagy nevelt testvére volt Heródes Antipásznak (görög irodalom) (lásd a 12. fejezet bevezetését), vagy együtt nőttek fel (koiné papirusz). Lehetséges, hogy Lukács a Heródes Antipásról (a negyedes fejedelem) szerzett információit az ezzel az emberrel való beszélgetésekből vette.

13:2

NASB „szolgáltak” (folyamatos múlt időben)

NKJV „szolgáltak”

NRSV „istentiszteletet tartottak”

TEV „szolgáltak”

NJB „imádatukat ajánlották fel”

Ez a görög *leitourgia* szó (a „nyilvános” és a „munka” szavak összetételéből), amiből a liturgia szavunk származik. Eredetileg olyan személyre utalt, aki nyilvános istentiszteletet tartott saját költségére. Ez utal arra, hogy az istentisztelet alatt volt egy időszak, amikor Isten akaratát keresték. Az IGE vajon az egész gyülekezetre utal vagy csak az öt férfira?

■ **„böjtöltek”** Az ÓSZ-ben csak egy böjt nap van az évben, az engesztelés napján, III. Mózes 16. Mindazonáltal az első századi rabbinikus judaizmus heti két böjt napot alakított ki. Bár a böjtölés nem kötelező a hívők számára, nagyon sokszor nagy segítség abban, hogy meg tudják ítélni, hogy mi Isten akarata (vö. 14:23).

KÖLÜNLEGES TÉMA: BÖJTÖLÉS

A böjtölés, bár soha nem lett megparancsolva az ÚSZ-ben, mégis elvárt dolog volt Jézus tanítványaitól a megfelelő időben (vö. Máté 6:16,17; 9:15; Lukács 5:35). Az Ézs. 58 írja le a helyes böjtöt. Jézus maga állított precedens értékű példát (vö. Máté 4:2). A korai egyház gyakorolta a böjtöt (vö. ApCsel 13:2-3; 14:23; II. Kor. 6:5; 11:27). A motiváció és az, hogy milyen magatartással végezzük, nagyon lényeges; a hossza és a gyakorisága választható. Az ÓSZ-i böjtölés nem kötelező az ÚSZ-i hívők számára (vö. ApCsel 15). A böjt nem arra való, hogy bárki is dicsekedjen azzal, hogy mennyire szellemi, hanem hogy közelebb kerüljön Istenhez és az Ő irányítását keresse. Szellemileg nagyon hasznos lehet.

A korai egyház aszketizmusra való hajlama miatt az írástudók számos igerészbé beszúrták a „böjtölés” szót (pl. Máté 17:21; Márk 9:29; ApCsel 10:30; I. Kor. 7:5 [a magyar Károli fordításban található meg az utolsó két versben a böjtölés – a ford. megjegy.]). További információért lásd: Bruce Metzger, *A Textual Commentary on the Greek New Testament* (A görög Újszövetség szövegi kommentára) című könyvét, amit a United Bible Society adott ki ezekkel a megkérdőjelezhető szövegrészekkel kapcsolatban.

■ **„ezt mondta a Szentlélek”** Ez egy újabb bibliai bizonyíték a Szentlélek személyes voltára. Az, hogy hallható hang volt-e vagy csak intuitív, megérzésszerű, nem tudjuk (vö. 8:29; 10:19; 11:12; 20:23; 21:11). Elég nyilvánvaló, hogy ez egy jól meghatározott üzenet volt (vö. 16:6-7).

■ **„válasszátok ki”** Ez egy AORISZTOSZI AKTÍV FELSZÓLÍTÁS. Az *aphorizō* kifejezés ugyanazt a jelentést hordozza, mint a „szent” (*hagiazō*). Arra utal, hogy félretenni és felkészíteni

egy kijelölt isteni feladatra (vö. Róma 1:1; Gal. 1:15).

■ A „válasszátok ki” után a görög szövegben ott van a *dē* ELÖLJÁRÓSZÓCSKA, ami az intenzitást jelöli (vö. Lukács 2:15; I. Kor. 6:20). Ez ad a Lélek hívásának egy komolyságot. A 15:36-ban Pál kijelentésében van egy párhuzam.

■ „arra a munkára, amelyre elhívtam őket” Ez egy BEFEJEZETT KÖZÉPIGEI KIJELENTÉS. Isten az, aki elhív és felkészít a szolgálati feladatokra (vö. I. Kor. 12:7,11).

13:3 „kézrátétel után” Ez az a bizonyos vers egyike azoknak a kétértelmű ígéreseknek, amire a beiktatási gyakorlatainkat alapoztuk. Mindazonáltal helytelen ezt bibliai alapként használni a mi modern felekezeti gyakorlatainkra. A Bibliában nagyon sok fizikai példa van a „kézrátételre”.

1. Az ÓSZ-ben a következők céljából:
  - a. áldozati azonosítás (vö. III. Mózes 1:4; 3:2; 4:4; 16:21).
  - b. áldás (vö. I. Mózes 48:13; Máté 19:13,15)
  - c. örökös megnevezése (vö. IV. Mózes 27:23; V. Mózes 34:9)
2. az ÚSZ-ben a háttér hasonlóképpen változatos
  - a. gyógyítás (vö. Lukács 4:40; 13:13; ApCsel 9:17; 28:8)
  - b. felszentelés vagy egy feladatra való kinevezés (vö. ApCsel 6:6; 13:3)
  - c. kapcsolatban áll a Szentlélek vagy a szellemi ajándékok fogadásával (vö. ApCsel 8:17; 19:6; I. Tim. 4:14; II. Tim. 1:6)
  - d. visszautal a judaizmus alapvető tanításaira vagy a gyülekezetre (vö. Zsid. 6:2)

Ez a kézrátétel nem egy beiktatási megtapasztalás volt. Ezek a férfiak már elhívott, ajándékokkal felruházott aktív vezetők voltak. Ez nem egy újfajta szolgálat volt, amire elhívtak, hanem annak a kiterjesztése, amit már eddig is tettek.

A felszentelés gyakorlata a hívők közötti különbségtételt hajlamos támogatni. Hitelt ad a papság-laikusok ellentétpárnak, amit a római katolicizmus kezdett el. A görög *cleros* kifejezés (sorsvetés által örökölni) és a *laos* (az emberekre használt görög kifejezés) amikor az ÚSZ-ben fordul elő mindig a hívők teljes csoportjára utal. Minden hívő elhívott, ajándékokkal felruházott, teljes idejű szolgálója az evangéliumnak (vö. Ef. 4:11-12). Semmilyen bibliai alapja nincs annak, hogy a hívőket hierarchikus csoportokra kell osztani. Minden hívő kapott ajándékokat a szolgálatra a Krisztus testének épülésére (vö. I. Kor. 12:7,11).

SZÖVEG: 13:4-12

⁴Ők tehát a Szentlélektől kiküldve lementek Szeleukiába, onnan pedig elhajóztak Ciprusba. ⁵Amikor Szalamiszba értek, hirdették az Isten igéjét a zsidók zsinagógaiban. János is velük volt, mint segítőtárs. ⁶Miután bejárták az egész szigetet Páfoszig, találkoztak egy zsidó mágussal és álprófétával, akinek Barjézus volt a neve. ⁷Ez közel állott Szergiusz Paulusz helytartóhoz, aki értelmes ember volt. Ő magához hívatta Barnabást és Sault, mert hallani kívánta az Isten igéjét. ⁸De Elimás, a varázsló - neve ugyanis ezt jelenti -, szembeszállt velük, és igyekezett eltéríteni a helytartót a hittől. ⁹Saul pedig, akit Pálnak is hívnak, megtelve Szentlélekkel erősen ránézett, ¹⁰és így szólt: "Te mindenféle csalással és gonosszággal tele ember, te ördögfajzat, te minden igazság ellensége, nem szünsz meg elferdíteni az ÚR egyenes útjait? ¹¹Most íme, az Úr keze rajtad van, és vak leszel, nem látod a napot egy ideig!" Erre hirtelen homály és sötétség szállt rá, és botorkálva keresett vezetőket. ¹²Mikor a helytartó látta a történeteket, hitt, elámulva az Úr tanításán.

13:4 „a Szentlélektől kiküldve” Ez a szöveggörnyezet nem a helyi gyülekezet tekintélyét erősíti meg, hanem a Lélekét. Ő az a tagja a Szentháromságnak, akit az ApCsel kihangsúlyoz. Az új

„Messiási korszakot” a „Lélek korszaka”-ként ismerték. Ő az, aki elhív, ajándékokkal ruház fel, vezet, meggyőz és erővel felruház. Az Ő jelenléte és áldása nélkül semmilyen tartós vagy hatékony szolgálat nem történhet.

■ **„Szeleukiába”** Ez volt a szíriai Antiókha kikötővárosa. Körülbelül 24 km-re délnyugatra volt. Neve Nagy Sándor hadvezérének nevéig vezethető vissza (Szeleukosz), aki ezen a területen uralkodott Nagy Sándor halála után.

■ **„Ciprusra”** Ez Barnabás otthona volt, s itt elég nagy volt a zsidó népesség. Az ÓSZ-ben *Kittim*-ként ismerték. Nem ez volt a keresztények első látogatása ezen a szigeten (vö. 11:19-20).

13:5 „Szalamiszba” Ez volt Ciprus szigetének északi tengerparti kikötővárosa. Ez volt a sziget kereskedelmi központja.

■ **„hirdették az Isten igéjét a zsidók zsinagóáiban”** Az, hogy mi volt ennek az oka, elég nyilvánvaló volt: (1) ezek a zsidók már eleve ismerték az ÓSZ-et; (2) a zsidók voltak a kiválasztottak (vö. I. Mózes 12:1-3) és nekik volt először lehetőségük arra, hogy válaszoljanak az evangéliumra (vö. 3:26; 13:46; 17:2; 18:4,19; 19:8; Róma 1:16); (3) a zsinagókban voltak olyan pogányok, akik [a] már érdeklődtek az egy igaz Isten iránt és [b] ismerték az ÓSZ-et. Ez lett Pál megszokott missziós módszere, amikor olyan helyre ment, ahol volt zsinagóga.

■ **„János”** János Márkra utal, akinek a házában a tanítványok összegyűltek (vö. ApCsel 12:12). A hagyományok szerint ő a szerzője a Márk evangéliumának, ami úgy tűnik, hogy Péter apostol szemtanúi feljegyzéseit örökíti meg. Ő volt az oka annak a nagy vitának, ami Pál és Barnabás között zajlott, ami miatt a missziós csapat feloszlott (vö. 15:36-41). Mindazonáltal Pál később pozitív módon említi meg János Márkot (vö. Kol. 4:10; II. Tim. 4:11; és Filemon 24. vers). Teljesebb jegyzetért lásd a 12:12-t.

13:6 „miután bejárták az egész szigetet” Ez valószínűleg azt jelenti, hogy a szigeten található összes zsinagóában megálltak és prédikáltak.

■ **„Páfoszig”** Ez új Páfoszra utal, nem pedig a régebbi föníciai városra, ami 11 km-re volt innen. Mindkét város a föníciai *Paphian* istennőről kapta a nevét. Ő volt a szerelem istennője, akit *Aphrodité*, *Astarté*, *Vénusz*, stb. néven is ismertek. Ez a város volt Ciprusz hivatalos politikai fővárosa.

■ **„Bárjézus”** Ez a férfi zsidó hamis próféta volt. Nevének jelentése „Józsue (vagy Joshua) fia”. A 8. versből azt látjuk, hogy Elimás a varázsló néven futott. Ez a kifejezés, hogy varázsló, a görög megfelelőjét tükrözi vissza annak az arám szótónek, ami azt jelenti, hogy „varázsló” (vö. 10. vers). Lásd a Különleges Témát a 8:9-ben.

13:7 „Szergiusz Paulusz helytartó” Nagyon sokat vitatkoztak azon, hogy Lukács feljegyzései történelmileg hitelesek-e. Ez egy jó példa arra, hogy Lukács, a történetíró mennyire volt pontos. Ezt a férfit „helytartónak” hívja, ami azt jelenti, hogy Ciprus római szenátusi provincia volt. Tudjuk, hogy ez Augustus parancsára történt Kr. u. 22-ben. Egy soloi-i (Soli) latin feliratból azt is tudjuk, hogy Szergiusz Paulusz Kr. u. 53-ban kezdte helytartóságát. Minél több információt talál a régészet az első századi földközi-tengeri térségből, annál jobban alátámasztásra kerül Lukács történelmi hitelessége.

■ **„aki értelmes ember volt”** Ezt a kifejezést nagyon széleskörű mellékjelentésekkel használták. Ebben a szövegekörnyezetben olyan valakire utal, aki képes volt hatékonyan uralkodni. Továbbá azzal, hogy ily módon jellemezte, megmutatta, hogy az evangélium nem csak a szegényeket és az

iskolázatlanokat érte el, és volt rájuk hatással, hanem a gazdagokra és a tanultakra is (vö. *Manaén*, 13:1). Az is lehetséges, hogy Lukács egyik szándéka azzal, hogy megírta az ApCsel-t az volt, hogy megmutassa, hogy az evangélium nem fenyegette a római uralmat.

13:8 „Elimás” Úgy tűnik, hogy ez a görög név az arab bölcs ember kifejezés átírása (egy bölcs, egy jövendőmondó, aki meg tudja jövendőlni és irányítani képes a jövőt azáltal, hogy a láthatatlan erőket manipulálja a láthatatlan világban).

■ **„varázsló”** Ez a „mágus” kifejezéshez kapcsolódik, ami káldeusi-méd bölcs embert jelentett, mint például Dániel (vö. Dán. 2:2; 4:9 [Károliban: 4:6]; Máté 2:1). Mindazonáltal Pál idejében ezt a kifejezést utazó mágusokra használták és vándor kuruzslókra, sarlatánokra, akik a görög-római világban éltek. Teljesebb jegyzetért lásd a 8:9-et.

■ **„a hittől”** Ezt a kifejezést az ÚSZ-ben három különböző módon használták: (1) személyes bizalom Jézus Krisztusban, mint Megváltóban; (2) hűséges istenfélő élet; vagy (3) az evangélium teológiai tartalma (azaz a tanok, vö. Júdás 3,20). Ugyanezt a többértelmezést láthatjuk az ApCsel 6:7-ben is. Itt úgy tűnik, hogy a harmadik variációra utal a bekezdés tartalma miatt.

13:9 „Pál” Ez az első alkalom, hogy a római csúfnévét (cognomen – római szokás szerinti harmadik név – a ford. megjegy.) használja az ApCselben. A Pál egy görög kifejezésből származik, ami azt jelenti, hogy „kicsi”. Néhányan azt gondolják, hogy ez Pál fizikai méretére utalt, mások, hogy ez saját személyes önértékelésére, mint „az apostolok között a legkisebb”, mert régebben üldözte az egyházat. Valószínűleg ez volt a második neve, amit a szülei adtak neki születésekor.

■ **„megtelve Szentlélekkel”** A Szentlélek erejét, ami a korai egyházat vezette a „betölt” kifejezéssel írták le (vö. 2:4; 4:8,31; 6:3; 7:55; 9:17; 13:9,52). A folyamatos, mindennapos Lélekkel való betöltekezés a normális helyzete, állapota minden hívőnek (vö. Ef. 5:18). Az ApCselben általában bátorsággal és az evangélium világos hirdetésével hozzák összefüggésbe.

■ **„erősen ránézett”** Teljesebb jegyzetért lásd az 1:10-et.

13:10 Pál ezt a zsidó hamis prófétát számos kifejezéssel jellemzi.

1. „csalással tele”, azt jelenti, hogy ámitással becsapni (ez az egyetlen alkalom, hogy Lukács írásaiban ezt a kifejezést használja)
2. „gonoszszaggal tele” (az angolban itt a fondorlat szó szerepel – a ford. megjegy.), ez abból a görög szóból származik, ami azt jelenti, hogy valamit könnyelműen, felületesen végezni, de később gonosz mellékjelentést kapott (vö. 18:14). Ezt a kifejezést csak az ApCselben lehet megtalálni (vö. 13:10; 18:14).
3. „ördögfajzat”, ez egy sémita idióma (vö. 3:25; 4:36), amit olyan valakire használtak, akit az ördög cselekedetei jellemeztek (vö. Máté 13:38; János 8:38,41,44)
4. „minden igazság ellensége”, ezt a kifejezést számos alkalommal használja Lukács az írásaiban, amikor ÓSZ-i idézeteket idéz (vö. Lukács 1:71,74; 20:43; ApCsel 2:35). Minden, ami jellemző volt Istenre, ez a férfi annak az ellentéte volt. Lásd Különleges Téma: Igazságosság a 3:14-ben.
5. Pál a magában foglalt „minden” kifejezést három alkalommal használja, hogy megmutassa ennek az embernek a teljes, akaratlagos gonoszságát.

■ **„elferdíteni az Úr egyenes útját”** Ez a kérdés „igen” választ vár. Az ÚSZ-ben az „igaz” vagy „egyenes” szavak az igazság ÓSZ-i fogalmát tükrözik vissza, ami azt jelentette, hogy standard, vagy mérő-nád. Az ÚSZ-i „görbe” vagy „elferdült” kifejezések az ÓSZ-i kifejezést jelölik, amit a bűnre használtak, ami a standardtól való eltérést jelentette, ami maga Isten volt. Ez a férfi mindent elferdített (azaz az igaz ellentéte volt).

13:11 „az Úr keze” Ez sémita antropomorf kifejezés, ami YHWH erejére és jelenlétére utal (vö. Lukács 1:66; ApCsel 11:21). Az ÓSZ-ben ez gyakran utal Isten ítéletére (vö. II. Mózes 9:3; I. Sám. 5:6; Jób 19:21; 23:2; Zsolt. 32:4; 38:2 [Károliban: 38:3]; 39:10 [Károliban: 39:11]), ugyanúgy, mint ahogy itt is.

■ **„vak leszel”** Ezek az erőteljes leíró kifejezések, amiket Pál arra használ, hogy leírja a gonoszságát és a lázadását ennek az embernek, és ez a fajta időszakos isteni büntetés, lehetséges, hogy Pál korábbi, saját életére utalnak. Most, hogy visszanéz, saját magát látja ebben a zsidó hamis tanítóban és a manipulációiban (vö. 9:8).

A vakságot gyakran használták példabeszédes értelemben a szellemi befogadóképesség hiányára (vö. János 9; ApCsel 9).

13:12 „látta a történeteket, hitt” Ez ugyanaz a görög kifejezés (*pisteuō*, a FŐNÉV, amit úgy is lehet fordítani, hogy hinni, hit, vagy bizalom), amit a kezdeti, őszinte hitre használtak végig az ÚSZ-ben. Ez a helytartó válaszolt az evangéliumra. Az egyik férfi szemei bezárultak (szó szerint); egy másiké pedig megnyíltak (metaforikusan). Ez a hit titka (vö. János 9). Lásd Különleges Téma: Hit (FŐNÉV, IGE, MELLÉKNÉV) a 8:12-ben.

SZÖVEG: 13:13-16a

13Aztán Pál és kísérői elhajóztak Páfoszból, és eljutottak a pamfiliai Pergébe; János azonban elvált tőlük, és visszatért Jeruzsálembe. **14**Ők pedig továbbmentek Pergéből, és megérkeztek a pizidiai Antiókhiaiba. Itt szombaton elmentek a zsinagógába és leültek. **15**A törvény és a próféták felolvasása után a zsinagóga elöljárói odaküldtek hozzájuk, és azt üzenték nekik: "Atyámfiak, férfiak, ha van valami buzdító szavatok a néphez, szóljatok." **16**Pál felállt, intett a kezével, és ezt mondta:

13:13 „Pál és kísérői” Nyilvánvalóan a vezetőség megváltozott. Innentől kezdve az ApCselben Pál neve szerepel elsőként.

■ **„a pamfiliai Pergébe”** Pergé volt a legnagyobb városa a kicsi, római, tengerparti provinciának, Pamfiliának (közép-dél Törökország). Több kilométer mélyen bent a szárazföldön helyezkedett el, hogy a tengerjáró fosztogatóktól megmenekülhessen.

Nyilvánvalóan Pál ez alkalommal nem prédikált itt, hanem csak később (vö. 14:25). Semmilyen történelmi bizonyíték nincs arra, hogy ezen a területen keresztények lettek volna több száz éven keresztül. Egyszerűen csal átkelt ezen a tengerparti szakaszon.

■ **„János azonban elvált tőlük, és visszatért Jeruzsálembe”** Lukács feljegyzi ezt az eseményt, de semmi fogódzót nem ad hozzá, hogy miért történt (és semelyik másik ÚSZ-i író sem teszi ezt).

13:14 „a pizidiai Antiókhiaiba” Ez valójában azt jelenti, hogy „Pizidia közelében lévő Antiókhia”, mert Galácia római provinciájának, Frígiának az etnikai területén volt. Ez egy megkülönböztetett etnikai csoport volt, valószínűleg Európából.

■ **„szombaton”** Ez azt jelentette, hogy pénteken naplementétől szombat naplementéig. A zsidók estétől estig számították az időt, az I. Mózes 1-et követve.

■ **„leültek”** Lehetséges, hogy ez egy idióma volt, ami azt jelölte, hogy valaki beszélni fog a zsinagógában. A rabbik mindig ülve tanítottak (vö. Máté 5:1; Lukács 4:20). A zsinagógák nagyon előzékenyek voltak az utazó vendégekkel, megengedték nekik, hogy beszélhessenek, ha akartak

(vö. 15. vers).

13:15 „a törvény és a próféták felolvasása után” Ez része volt Jézus idejében egy tipikus zsinagógai istentisztelet rendjének. Eredetileg csak a Mózesi Törvényeket olvasták fel, de IV. Antiochusz Epifánész Kr. e. 163-ban megtiltotta. Így a zsidók ezt a Próféták felolvasásával helyettesítették. A makkabeus lázadás alatt a judaizmust helyreállították, és mind a Törvényt, mind a Prófétákat felolvasták együtt a zsinagógai istentisztelet alapvető formájaként (vö. 27. vers).

A zsidó Biblia három részre van felosztva (az angol biblia és a magyar is a Szeptuaginta felosztását követi).

3. A Tóra (Pentateukhosz), I. Mózes – V. Mózes
4. Próféták
  - a. korábbi próféták, Józsué – Királyok (kivéve Ruth könyvét)
  - b. későbbi próféták, Ézsaiás – Malakiás (kivéve Jeremiás siralmi és Dániel)
5. Az Írások
  - a. Bölcsesség irodalom (Jób – Példabeszédek)
  - b. Fogság utáni irodalom (Ezsdrás – Eszter)
  - c. Megillot tekercesek (öt tekerces)
    - (1) Ruth (pünkösdkor olvasták fel)
    - (2) Prédikátor könyve (a sátoros ünnepen olvasták fel)
    - (3) Énekek Éneke (húsvétkor olvasták fel)
    - (4) Jeremiás Siralmi (Jeruzsálem Kr. előtti 586-os elesésére emlékezve olvasták fel)
    - (5) Eszter (a Purim alkalmával olvasták fel)
  - d. I. és II. Krónikák
  - e. Dániel

■ **„a zsinagóga elöljárói”** Ezek az emberek voltak felelősek az épület fenntartásáért és az istentiszteleti rendért (vö. Lukács 8:41,49). Gyakran hívtak meg vendégtanítókat.

■ **„ha van valami buzdító szavatok”** Ez ELSŐ TÍPUSÚ FELTÉTELES MONDAT, ami a szerző szemszögéből vagy írásának célja miatt igaznak volt feltételezhető. Gyakran ez volt a zsinagógai istentisztelet normális aspektusa. Pál ezt a lehetőséget teljes mértékben kihasználta.

13:16 „Pál felállt” A zsidó tanítók általában ültek, amikor tanítottak; mindazonáltal a görög-római szokás volt tanítás közben állni. Pál viselkedését és mondanivalóját a hallgatóságához igazította.

■ **„intett a kezével”** Pál csendre intette őket. Lukács ezt a szemtanúi részletet gyakran megemlíti (vö. 12:17; 13:16; 19:33; 21:40).

SZÖVEG: 13:16b-25

"Férfiak, izráeliták, akik az Istent féltitek, halljátok! ¹⁷Ennek a népnek, Izráelnek Istene kiválasztotta atyáinkat, és nagyá tette a népet, amikor jövevények voltak Egyiptom földjén, és hatalmas karjával kivezette őket onnan. ¹⁸Aztán közel negyven esztendeig hordozta őket a pusztában. ¹⁹És miután eltörölt hét népet Kánaán földjén, örökségül adta nekik azoknak a földjét. ²⁰Mindez mintegy négyszázötven évig tartott. Ezután bírakat adott nekik egészen Sámuel prófétaig. ²¹Ekkor királyt kértek maguknak, az Isten pedig Sault, a Kís fiát, a Benjámin törzséből való férfit adta nekik negyven esztendőre. ²²Amikor őt elvetette, Dávidot emelte királyukká, akiről bizonyosságot is tett, és ezt mondta: Megtaláltam Dávidot, Isai fiát, a szívem szerint való férfit, aki teljesíti minden akaratomat. ²³Az ő utódai közül támasztotta Isten ígéret szerint Izráelnek üdvözítőül Jézust, ²⁴miután János előre, még az ő eljövetele előtt hirdette Izráel egész népének, hogy térjenek meg és keresztelkedjenek meg. ²⁵Amikor pedig János bevégezte pályafutását, így szólt: Én nem az vagyok, akinek ti gondoltok engem. Hanem íme, utánam jön az, akinek a saruját sem vagyok méltó leoldani.

13:16b „Férfiak, izráeliták, akik az Istent félték, halljátok” Két csoport volt itt jelen, a zsidó és a pogány „istenfélők” (vö. 26. vers; 10:2,22,35). Ez a prédikáció nagyon hasonlít Istvánnak az ApCsel 7-ben található prédikációjához. Nagyon sok értelemben Pálra mély benyomást tett az, ahogyan István gondolkodott az ÓSZ-ről és az evangéliumról.

13:17 Pál az ÓSZ áttekintését az ősatyák (patriárkák) elhívásával (Ábrahám, Izsák, Jákób) és az egyiptomi fogsággal és az abból való szabadulással kezdte (II. Mózes – V. Mózes).

■ **„hatalmas karjával kivezette őket onnan”** Ez a tipikus ÓSZ-i ábrázolása (vö. LXX II. Mózes 6:1,6) YHWH-nak fizikai értelemben. Hasonló ahhoz az antropomorf kifejezéshez, hogy „jobb karjával”. A Biblia Istenről emberi szókinccset használva beszél (azaz antropomorfizmus) annak ellenére, hogy Ő egy örökkévaló, nem fizikai, mindent átható Lélek. Ezek a bibliai analógiák nagyon sok félreértésnek és szó szerinti túlzásnak a forrásai. A Biblia Istenről analógiákban, metaforákban és tagadásban beszél. Isten sokkal hatalmasabb, mint ahogy azt a bukott, időhöz kötött, földhöz ragadt emberek fel tudnák fogni vagy ki tudnák fejezni!

13:18 „Aztán közel negyven esztendeig hordozta őket a pusztában” Ez az V. Mózes 1:31-re utal, és úgy is lehetne fordítani, hogy „úgy etette, mint egy ápoló” (vö. MSS A, C). Ez az ÓSZ-i II. Mózesre és a IV. Mózesre utal.

Az a kifejezés, hogy „negyven” gyakran egy kerek számot jelent. Szó szerint a Hórebtől Sittimig harmincnegyzévtel év telt el, egy két éves periódussal a Hórebnél (Sinai).

13:19 „eltörölt hét népet” Palesztina népeit számos módon lehet jellemezni.

1. Gyűjtő kifejezésekkel, kánaániták (azaz az alföldiek, vö. I. Mózes 10:18-29; Bír. 1:1) vagy az emóriák (azaz a felvidékiek, vagy hegylakók, vö. I. Mózes 15:16)
2. két nép (a kánaániak, a perizziek, vö. I. Mózes 13:7; 34:30; Bír. 1:4-5)
3. három nép (a hivviek, a kánaániak, a hettiták, vö. II. Mózes 23:28)
4. öt nép (a kánaániak, a hettiták, az emóriák, a perizziek, a hivviek, a jebúsziak, vö. II. Mózes 3:17; a IV. Mózes 13:29-ben [Károli: 13:30] amálek veszi át a hivviek helyét)
5. hat nép (a kánaániak, a hettiták, az emóriák, a perizziek, a hivviek, a jebúsziak, vö. II. Mózes 3:8,17; 33:2; 34:11; V. Mózes 20:17; Józs. 9:1; 12:8)
6. hét nép (a hettiták, a girgásiak, az emóriák, a kánaániak, a perizziek, a hivviek, a jebúsziak, vö. V. Mózes 7:1; Józs. 3:10; 24:11)
7. tíz nép (a kéniek, a kenizziek, a kadmóniak, a hettiták, a perizziek, a refáiak, az emóriák, a kánaániak, a girgásiak, a jebúsziak, vö. I. Mózes 15:19-21)

■ **„örökségül”** A hármas szóösszetétel: *kata* + *klēros* + *nemō* egy elég gyakori kifejezés a Szeptuagintában, de az ÚSZ-ben csak itt fordul elő (más szövegekben a *kata* + *klēros* + *didōmi* szóösszetétel fordul elő). A sorsvetésre utal, amit eszközként arra használtak, hogy az Ígéret Földjét felosszák a törzsek között (vö. Józs. 13-19).

■ **„negyszázötven évig tartott”** Úgy tűnik, hogy ezt számot a következők után érték el:

1. 400 év rabszolgaság Egyiptomban (vö. I. Mózes 15:13)
2. 40 év pusztai vándorlás (vö. II. Mózes 16:35; IV. Mózes 14:33-34; 32:13)
3. 7-10 év a hódítás (vö. Józs. 14:7,10)

A Textus Receptus (KJV angol bibliafordítás) az évszámot a 20. versbe helyezi, és úgy tűnik, hogy a bírakat is bele veszi (követve Josephust, *A zsidók története* 8:3:1), de ez a megfogalmazás nem szerepel a régebbi és jobb unciális görög kéziratokban (vö. ⲁ, A, B, C), ami sokkal jobban illik az I. Kir. 6:1 időszámításához. A gondolatjel, ami az NASB angol fordításban szerepel a szám helyes elhelyezését hangsúlyozza ki.

13:20 Ez a Bíraktól az I. Sám. 7-ig terjedő szakaszra utal.

13:21 Ez az I. Sám. 8-10-ig terjedő szakaszra utal.

■ **„negyven esztendőre”** Ezt az időhatározót nem találjuk az ÓSZ-ben, hacsak nem az ÓSZ-i kézirati probléma, ami az I. Sám. 13:1-hez kapcsolódik magában nem foglalja a „negyven” kifejezést (NIV angol bibliafordítás). Josephus írása, az *A zsidók története* 6:14:9 szintén megemlíti a „negyven” évet. A Szeptuaginta egyszerűen csak elhagyja az egész mondatot, és az I. Sám. 3:2-vel kezdi. A „negyven” nyilvánvalóan egy rabbinikus hagyomány volt.

13:22 „Megtaláltam Dávidot, Isai fiát, a szívem szerint való férfit” Ez nem egy közvetlen idézet az ÓSZ-ből, hanem úgy tűnik, hogy a Zsolt. 89:20 és az I. Sámuel 13:14 kombinációja. Nem szabad elfelejteni, hogy Pál ezen prédikációja István történelmi interpretációját követi, amit az ApCsel 7-ben találunk. Az, hogy Dávidot az Isten szíve szerint való embernek hívja, amikor notórius bűnbeeső volt (vö. Zsolt. 32; 1; II. Sám. 11) egy hatalmas bátorítás minden hívőnek.

Ez az összetett idézet számos dologra utalhat:

1. Ez volt a rabbi normális gyakorlata, ami nagyon sok szokatlan ÓSZ-i idézetet magyaráz meg, amik az ÚSZ-ben találhatók.
2. Ez már a keresztény katekizmusnak a részévé vált. Pál gyakran idéz korai keresztény himnuszokból és valószínűleg más irodalomból is.
3. Ez az idézet egyedülálló Pálra nézve, és megmutatja, hogy Lukács minden valószínűséggel Pál az ApCselben első feljegyzett üzenetének az összegzését magától Páltól kapta.

■
NASB, NKJV „aki teljesíti minden akaratomat”
NRSV „aki véghez viszi minden kívánságomat”
TEV „aki mindent megtesz, amit kérek tőle”
NJB „aki teljes akaratomat véghezviszi”

Ez az igevers egy összetett ÓSZ-i utalás. A mondatnak ez a része nincs benne az ÓSZ-i igerészben. ÓSZ-i értelemben Saul engedetlen és elutasított volt. De Dávid életében is volt engedetlenség. Isten tökéletlen emberekkel munkálkodik, hogy elvégezze az Ő megváltási tervét.

13:23 Ez az ApCsel 7:52-vel párhuzamos igerész. Az összes ÓSZ-i ígéretre visszamutat.

1. a nő magva által jön a megváltás, I. Mózes 3:15
2. Júda törzséből való uralkodó, I. Mózes 49:10
3. egy eljövendő vezető, a Próféta, aki olyan mint Mózes, V. Mózes 18:15,18
4. Dávidtól származó vezető, II. Sám. 7; Zsolt. 132:11; Ézs. 11:1,10; Máté 1:1
5. a szenvedő szolga, Ézs. 52:13-53:12
6. egy megváltó, Lukács 2:11; Máté 1:21; János 1:29; 4:42; ApCsel 5:31

Lukács számára a negyedik lehetőség elég kiemelkedő volt (vö. Lukács 1:32,69; 2:4; 3:31; ApCsel 2:29-31; 13:22-23). A Messiás Isai családjából fog származni (vö. Ézs. 9:7; 11:1,10; 16:5).

13:24 Keresztelő János szolgálata és üzenete a következő helyeken van leírva: Márk 1:1-8; Máté 3:1-11; Lukács 3:2-17; János 1:6-8,19-28. János betöltötte a Máté 3:1; 4:5-6 prófeciáit. A megtérésről szóló prédikációi Jézus korai prédikációinak alapjául szolgáltak (vö. Máté 4:17; Márk 1:14-15).

János az Eljövendőről beszélt, aki nagyobb, mint ő (vö. Máté 3:11; Márk 1:7; Lukács 3:16; János 1:27,30; ApCsel 13:25).

13:25 „Amikor pedig János bevégezte pályafutását” Isten egy meghatározott feladatot bízott Jánosra. János nyilvános szolgálata mindössze tizenhét hónapig tartott. De micsoda másfél év volt ez, a Lélek erejével teljes és a Messiás útját készítette elő!

Pál ifjúkorától fogva ismerte az ÓSZ-et a zsinagógai iskolázottság miatt, és mivel a jeruzsálemi Gamáliélnél tanult rabbinak. Először Istvántól hallotta az evangéliumot, aztán azoktól a hívőktől, akiket üldözött, aztán egy Jézustól való különleges látomásból, majd egy hívő zsidó damaszkuszi laikustól, Jézustól Arábiában, aztán meglátogatta a többi apostolt. Amikor csak lehet minden témával kapcsolatban megpróbálja Jézust idézni. Itt az evangéliumi feljegyzéseket idézi az Ő életéről.

SZÖVEG: 13:26-41

26Atyámfiak, férfiak, Ábrahám nemzetségének fiai, és a hozzátok csatlakozott istenfélők! Ennek az üdvösségnek az igéje nekünk küldetett el. **27**De Jeruzsálem lakói és vezetői nem ismerték fel őt, és a próféták szavait, amelyeket minden szombaton felolvasnak, betöltötték azáltal, hogy elítélték őt. **28**Bár semmiféle halálos büntetésre méltó okot nem találtak benne, mégis azt követelték Pilátustól, hogy öltesse meg. **29**Amikor véghez vitték mindazt, ami meg van írva róla, levették a fáról, és sírba tették. **30**De az Isten feltámasztotta őt a halálból, **31**és ő több napon át megjelent azoknak, akik együtt mentek fel vele Galileából Jeruzsálembe, és akik most az ő tanúi a nép előtt. **32**Mi is hirdetjük nektek, hogy azt az ígéretet, amelyet az atyáknak tett Isten, beteljesítette nekünk, az ő gyermekeiknek, amikor feltámasztotta Jézust. **33**Ahogy van írva a második zsoltárban is: Fiam vagy te, ma nemzettelek. **34**Azt pedig, hogy feltámasztotta őt a halálból, és többé nem fog visszatérni az elmúlásba, így mondta meg: Nektek váltom be a Dávidnak tett biztos, szent ígéreteket. **35**Ezért más helyen is így szól: Nem engeded, hogy a te Szented elmúlást lásson. **36**Mert miután Dávid a maga nemzedékében, az Isten akarata szerint szolgált, meghalt, és eltemették atyái mellé, tehát elmúlást látott. **37**Akit azonban az Isten feltámasztott, az nem látott elmúlást. **38**Vegyétek tehát tudomásul, atyámfiak, férfiak, hogy ő általa hirdetjük nektek a bűnök bocsánatát, **39**és mindabból, amiből Mózes törvénye által nem igazulhattatok meg, ő általa mindenki megigazul, aki hisz. **40**Vigyázzatok tehát, hogy be ne következzen az, amit megmondott az Úr a próféták által: **41**Lássátok meg, ti gúnyolódók, és ámuljatok el, és semmisüljete meg, mert olyasmit viszek véghez napjaitokban, amelyet el sem hinnétek, ha valaki elbeszelné nektek."

13:26 „Ábrahám nemzetségének fiai, és a hozzátok csatlakozott istenfélők” Ez mind a zsidó hallgatóságra (vagy a prozelitákra) mind a pogányokra (az istenfélőkre) is utal, akik a judaizmus egyistenhitét és az erkölcsiségét is megtartották.

■ „ennek az üdvösségnek” Ez arra utal, hogy Isten megígérte, hogy a Messiás által megváltja a bukott emberiséget (vö. I. Mózes 3:15). Ez magában foglalja a pogányokat is (vö. I. Mózes 12:3; II. Mózes 19:5-6; és ApCsel 28:28; 13:46).

13:27 Ez egy nagyon tragikus igevers. Tömören összefoglalja a jeruzsálemi zsidók vakságát az Írásokkal kapcsolatban, annak ellenére, hogy folyton azokat olvasták. Az által, hogy nem vették észre a prófétai jeleket (vö. Zsolt. 22; Ézs. 53; Zak.; Mal.) és a próféciaikat (vö. Ézsaiás, Jónás), ők maguk váltak a prófétai jellé! Sajátjaihoz jött, de a sajátjai nem fogadták be ŐT (vö. János 1:11-12).

13:28 Az ApCsel újra és újra feljegyzik a jeruzsálemi zsidók felelősségét (vö. 2:23,36; 3:13-15; 4:10; 5:30; 7:52; 10:39; 13:27-28).

13:29 „ők ... ők” (az angolban a személyes névmások szerepelnek, míg a magyarban az igék ragozott formáját használja) Ezek bizonyára különböző csoportokra utalnak. Az első csoport azok

voltak, akik keresték az Ő halálát (azaz a zsidó vezetőség, a Pilátus előtti tömeg). A második azokat az embereket jelöli, akik rendes temetést szerettek volna rendezni. Ez odaszánt, őszinte zsidó emberekből állt, akik látták az igazságtalanságokat (hasonló az ApCsel 8:2-höz, ami magában foglalja István eltemetését) vagy olyan tanítványokat, mint Arimátiai József és Nikodémus (vö. János 19:38-42).

■ **„mindazt, ami meg van írva róla”** Jézus élete egy ilyen beteljesült prófécia volt. A Biblia ihlettségére és a Názáreti Jézus messiási voltára egy nagyon erős bizonyíték a jövendőlkö prófécia (vö. Lukács 22:22; ApCsel 2:23; 3:18; 4:28; 10:43; 13:29; 24:14; 26:22).

Minden bizonnyal igaz az, Jézus életének nagyon sok részlete, amit mi ma a gyülekezetben próféciónak hívunk, bizonyos értelemben tipológia. Nagyon sok olyan esemény történt Izrael életében, ami később úgy tűnik, hogy Jézus életében is előfordult (egy példa: Hóseás 11:1). Gyakran kétértelmű, homályos ígéresek, amiket a szövegkörnyezetben nem próféciaaként értelmeztünk volna, úgy tűnhetnek, hogy életre kelnek, mint Jézus földi megtapasztalásának egy bizonyos nézete (pl. Zsolt. 22; Ézs. 53). Igénybe veszi az ösztönzést és a megváltói történet folyamának egy jelentését, hogy teljes mértékben meg tudjuk érteni az ŐSZ Jézusra való előremutatását.

■ **„a fáról”** Lásd az 5:30 és a 10:29 jegyzeteit.

13:30,33,34,37 „De az Isten feltámasztotta őt a halálból” Az ÚSZ megerősíti, hogy a Szentháromság mind három személye aktívan részt vett Jézus feltámadásában:

1. a Lélek (vö. Róma 8:11)
2. a Fiú (vö. János 2:19-22; 10:17-18)
3. az Atya (vö. ApCsel 2:24,32; 3:15,26; 4:10; 5:30; 10:40; 13:30,33,34,37; 17:31; Róma 6:4,9; 10:9; I. Kor. 6:14; II. Kor. 4:14; Gal. 1:1; Ef. 1:20; Kol. 2:12; I. Thessz. 1:10).

Ezzel erősítette meg az Atya Jézus életéről és tanításairól szóló igazságokat. Ez a *Kerygma* egy nagyon fontos aspektusa (azaz az ApCselben található prédikációk tartalmának). Lásd Különleges Téma a 2:14-ben.

13:31 „több napon át” Az ApCsel 1:3 azt mondja, hogy „negyven napig”. A negyven azonban egy ŐSZ-i kerek szám.

■ **„megjelent”** Jézus számos embernek megmutatta magát, hogy megerősítse feltámadását.

1. az asszonyoknak a sírnál, Máté 28:9
2. a tizenegy tanítványnak, Máté 28:16
3. Simonnak, Lukács 24:34
4. két férfinak, Lukács 24:15
5. tanítványoknak, Lukács 24:36
6. magdalai Máriának, János 20:15
7. tíz tanítványnak, János 20:17
8. tizenegy tanítványnak, János 20:26
9. hét tanítványnak, János 21:1
10. Kéfásnak (Péternek), I. Kor. 15:5
11. a Tizenkettőnek (az apostoloknak), I. Kor. 15:5
12. 500 testvérnek, I. Kor. 15:6 (Máté 28:16-17)
13. Jakabnak (földi családjának), I. Kor. 15:7
14. az összes apostolnak, I. Kor. 15:7
15. Pálnak, I. Kor. 15:8 (ApCsel 9)

Nyilvánvalóan ezek némelyike ugyanarra a megjelenésre utal. Jézus azt akarta, hogy biztosan tudják, hogy Ő él!

13:32 „azt az ígéretet, amelyet az atyáknak tett Isten” Ez az első ígéretre utal, amit YHWH tett Ábrahámnak a földdel és a maggal kapcsolatban (I. Mózes 12:1-3; Róma 4). Ugyanezt az ígéretet ismételte meg a pátriárkáknak és gyermekeiknek is, ami Isten jelenlétéről és áldásáról szólt (vö. Ézs. 44:3; 54:13; Jóel 2:32). Az ÓSZ a földre koncentrált, míg az ÚSZ „a magra”. Pál a Róma 1:2-3-ban erre a bizonyos ígéretre utal.

13:33 Ez egy idézet a Zsolt. 2:7-ből, ami egy királyi messiási zsoltár, ami Isten Megígért Messiásának harcáról és győzelméről szól. Jézust gonosz erők ölték meg (emberi és démoni), de Isten győzelemre emelte fel, támasztotta fel Őt (vö. Róma 1:4).

Ezt a verset és a Róma 1:4-et korai eretnekek használták fel (adoptionisták), hogy azt bizonygassák vele, hogy Jézus a feltámadásban vált Messiássá. Kétségtől igaz az, hogy az ÚSZ hangsúlyt fektet arra, hogy Jézust elfogadta és megdicsőítette az Atya az Ő engedelmességéért, de ezt nem szabad elkülöníteni az Ő mindenek előtt létezett dicsőségétől és istenségétől (vö. János 1:1-5,9-18; Fil. 2:6-11; Kol. 1:13-18; Zsid. 1:2-3).

Ugyanez az IGE, „felemel/feltámaszt” (*anistēmi*) szerepel az ApCsel 3:26-ban is, amikor azt mondja, hogy Isten feltámasztotta „az Ő Szolgáját”; az ApCsel 3:22-ben, amikor azt mondja, hogy Isten támasztotta a Prófétát (vö. 7:37; V. Mózes 18:19). Úgy tűnik, hogy ez egy megkülönböztetett használat a halálból való „feltámasztástól” (vö. 30,34,37). Jézust már azelőtt „fel lett támasztva”, hogy meghalt volna!

13:34 „többé nem fog visszatérni az elmúlásba” Ez az állítás Jézus halálára és feltámadására utal. Ő volt az első, akit feltámasztottak (a halottak első zsengeje, vö. I. Kor. 15:20), ahelyett, hogy életre keltették volna. Nagyon sokakat hoztak vissza a fizikai életre a Bibliában, de nekik újra meg kellett halniuk. Énók és Illés a mennybe kerültek halál nélkül, de ők nem lettek feltámasztva.

■ **„Nektek váltom be a Dávidnak tett biztos, szent ígéreteket”** Ez az idézet az Ézs. 55:3-ból való az LXX-ből. Az idézet magában foglalja a „biztos ígéreteket”, de nem határozza meg, hogy pontosan mire is utal. Valami olyasmi, ami Istentől Dávidra szállt, majd Jézusra, majd az Ő követőire (az idézetben a többesszámú „nektek” személyes névmás áll). Az ÓSZ-i szöveg megmutatja a „nektek” személyes névmás jelentőségét (vö. Ézs. 55:4-5 LXX, „Tanúvá tettem őt a népek között, fejedelemmé és parancsolóvá a nemzetek fölött. Te pedig olyan népet hívsz, melyet nem ismersz, és olyan népek futnak hozzád, amelyek nem ismertek: Istenedért, az Úrért, Izráel Szentjéért, aki dicsővé tesz téged”, A Szeptuaginta, Zondervan 1976, 890. oldal).

A Dávidnak (azaz a zsidóknak) adott áldások és ígérek most már a pogányok áldásai és ígéretei (azaz az egész emberiségé).

13:35-37 Ez ugyanaz az érvelés, amit Péter a pünkösti beszédében már használt (vö. 2:24-32), amit szintén a 16. zsoltárból vett. Ezek a korai prédikációk az ApCselben a korai keresztény katekizmust tükrözik vissza. Számos ÓSZ-i messiási szöveget fűztek egybe. Így aztán a NÉVMÁSOK és más részletek gyakran nem tűnnek helyénvalónak az ÚSZ-i szerző központi céljához használva, ami az lett volna, hogy megerősítse Jézus fizikai feltámadását és Dávid testének elbomlását.

13:38 Pál egy ÓSZ-i kiterjesztett érvelést használ, és így tesz Péter (ApCsel 2) és István is (ApCsel 7), hogy elérje ezt a zsinagógai hallgatóságot.

Pál a bűnök teljes bocsánatát ígéri, amit a judaizmus nem tudott megtenni (vö. 39. vers), mindazoknak, akik hisznek Jézusban, mint Krisztusban (azaz „Óáltala”, 38,39 versek).

13:39 „óáltala mindenki” Figyeld meg az egyetemes elemet. Isten minden embert szeret, és minden embernek meg van az a lehetősége, hogy hittel válaszoljon Neki (vö. 10:43; Ézs. 42:1,4,6,10-12; Ézs. 55; Ezék. 18:32; Jóel. 2:28,32; János 3:16; Róma 3:22,29,30; 10:9-13; I. Tim. 2:4; II. Péter 3:9).

■ „aki hisz” Lásd a 3:16 jegyzetét.

■

NASB, NKJV „mindenből megszabadul”
NRSV „mindabból a bűnből szabaddá tétetik”
TEV „minden bűntől megszabadul”
NJB „megigazul minden bűnből”

Ez szó szerint „megigazult” (kissé magyartalan, de az angol igeidőt jól visszaadó kifejezés a „meg van igazulva” – a ford. megjegy.) (JELENIDEJŰ PASSZÍV KIJELENTÉS). Ez egy jogi kifejezés, ami a Jézus Krisztus igazsága általi, Isten előtti állapotunkat írja le (vö. II. Kor. 5:21). A héberben eredetileg a „folyami nádat” jelölte. Ez egy ÓSZ-i építkezési kifejezést tükröz vissza, amit metaforikusan Istenre használtak, mint aki a standard vagy a vonalzó, mely alapján ítéletet hoznak.

■ „amiből Mózes törvénye által nem igazulhattatok meg” Ez volt Pál legfőbb teológiai mondanivalója (vö. Róma 3:21-30). A mózesi törvény volt a tanítómester, aki felhívta a figyelmünket a saját bűneinkre, és arra indított, hogy vágyjuk Krisztust (vö. Gal. 3:23-29). Az ÓSZ-i törvény nem lehet az üdvösség eszköze, mert mindenki vétkezett (vö. Róma 3:9-18,23; Gal. 3:22). Halálos ítéletté lett, átokká vált (vö. Gal. 3:13; Kol. 2:14).

13:40-41 Pál felhívja hallgatóságának figyelmét (JELENIDEJŰ AKTÍV FELSZÓLÍTÁS), hogy válaszoljanak Istennek azzal, hogy hisznek Jézusban, mint a Megígért Messiásban, mint aki az egyetlen út ahhoz, hogy bűnbocsánatot kaphassanak (vö. János 14:6; ApCsel 4:12; I. Tim. 2:5).

Figyelmeztetésként a Habakuk 1:5-öt idézi a Szenptuagintából. Pál írásaiban máshol a Habakuk 2:4-et idézi, mint helyénvaló válaszreakciót (vö. Róma 1:17; Gal. 3:11). Pál a döntéshozatalra hegyezi ki üzenetét. Az intellektuális jóváhagyás nem elegendő; egy teljes, személyes, Jézusnak való alávetettségre van szükség, Jézusnak, aki az egyetlen remény, amire szükségünk van. Ezt a kezdeti hitet és a folyamatos választ kell a mindennapos krisztusi étellel összepárosítani.

A 41. vers egy sokkolóan új üdvözülési módot ír le, ami a Krisztusban lévő új szövetség üdvössége.

SZÖVEG: 13:42-43

42Amikor pedig mentek kifelé, kérték őket, hogy a következő szombaton is hirdessék nekik ezeket a dolgokat. **43**Miután szétoszlott a gyülekezet, sokan követték a zsidók és az istenfélő prozeliták közül Pált és Barnabást, akik szóltak hozzájuk, és biztatták őket, hogy maradjanak meg Isten kegyelmében.

13:42 Ez megmutatja a Lélek erejét (1) ahogy Pál prédikációját használta és (2) a bűnbocsánat és az Istennel való kapcsolat helyreállítására való éhséget az emberek szívében, akik Isten képmására lettek teremtvé.

13:43

NASB „istenfélő prozeliták”
NKJV „kegyes prozeliták”
NRSV „kegyes judaizmusra áttérők”
TEV „pogányok, akik áttértek a judaizmusra”
NJB „kegyes áttértek”

Ez a kifejezés szó szerint azt jelenti, hogy „az Istent imádó prozeliták”. Ez a csoport egy másik csoport, nem azok, akik a 16,26-os versekben vannak megemlítve, mint „istenfélők” (vö. 10:2,22,35).

A 43-as vers azokra a pogányokra utal, akik hivatalosan is zsidókká lettek. Ennek a következők voltak a követelményei: (1) tanúk jelenlétében saját magát kellett bemelegítenie az illetőnek; (2) a férfiak körülmetélése; (3) a jeruzsálemi templomban áldozatot kellett bemutatnia, amikor csak lehetséges volt. Az ÚSZ-ben van egy pár utalás a zsidó prozelitákra (vö. Máté 23:15; ApCsel 2:11 [Károli: 2:10]; 6:5; 13:43).

■ „és biztatták őket, hogy maradjanak meg Isten kegyelmében” A szöveggörnyezet alapján elég nehéz ezt a kifejezést definiálni: (1) néhányan a hallgatóság közül már válaszoltak szívükben az evangéliumra, vagy (2) azok, akik hűségesek voltak azokhoz a dolgokhoz, amiket Isten kegyelméről megértettek az ÓSZ-ből, azokat arra biztatták, hogy folyamatosan keressék Istent, és újra hallgassák meg Pált (vö. 44.vers)

SZÖVEG: 13:44-47

44A következő szombaton azután majdnem az egész város összegyűlt, hogy hallgassa az Úr igéjét. **45**Amikor meglátták a zsidók a sokaságot, elteltek irigységgel, és káromolva ellene mondtak Pál beszédének. **46**Ekkor Pál és Barnabás bátran ezt mondta: "Először nektek kellett hirdetnünk az Isten igéjét, mivel azonban ti elutasítjátok, és nem tartjátok magatokat méltónak az örök életre, íme, a pogányokhoz fordulunk. **47**Mert így parancsolta meg nekünk az Úr: Pogányok világosságává teszlek, hogy üdvösségük légy a föld végső határáig.

13:44 Pál üzenetének nyilvánvaló eredménye volt. Ez is egy túlzás. Nem volt mindenki jelen a városból.

13:45 „Amikor meglátták a zsidók a sokaságot...irigységgel” A szöveggörnyezetből nem derül ki, hogy mi okozta az irigységet, az, hogy ilyen sokan jelentek meg, vagy hogy ilyen nagy számban jelentek meg a pogányok a tömegben. Az irigységet a zsidó vezetésnek tulajdonítja mind Jeruzsálemben, mind pedig a diaszpórán belül is (vö. Máté 27:18; Márk 15:10; ApCsel 17:5).

Később a Római levélben Pál kifejti a zsidó hitetlenség teológiai problémáját (vö. Róma 9-11). Azt bizonygatja, hogy Isten ideiglenesen megvakította Izraelt, hogy a pogányok is megtérhessenek. Mindazonáltal Isten a pogányok üdvösségét eszközként (azaz irigység) fogja használni, hogy Izrael válaszoljon Krisztusra, hogy minden hívő egyesülhessen az evangélium által (vö. Ef. 2:11-3:13).

A probléma viszont az, hogy mindez mikor fog megtörténni? Ugyanezt a kérdést lehet feltenni a Zak.12:10-zel kapcsolatban is. Ez a prófécia a korai egyházzal kapcsolatos, ami hívő zsidókból állt, vagy a jövőről szól? Az irigységet megváltó célokra használja (vö. Róma 10:19; 11:11,14), de az ebben a szövegrészben előforduló irigység hitetlenséget eredményezett!

■ „elteltek irigységgel” Lásd a 3:10 jegyzetét.

■ „káromolva” Miközben ezek a zsidók a hagyományukat védték és Pál prédikálását támadták, ők maguk istenkáromlás bűnébe estek. Nem létezik aranyközéput. Vagy a judaizmus vagy a kereszténység Isten akaratának igaz visszatükröződése. Kizárólagosak!

13:46 „bátran ezt mondta” Az ApCselben ez az egyik jele a Lélekkel való betöltekezésnek.

■ „Először nektek kellett hirdetnünk az Isten igéjét” Ez volt a megszokott módja a korai missziós prédikálásnak. A zsidók elsőbbséget élveztek (vö. Róma 9-11), de Isten bevonta a pogányokat is. Akik a zsinagógába jártak, ismerték az ÓSZ-et és leellenőrizhették a próféciákat. Az ApCselben az ezzel a fogalommal és mintával foglalkozó szövegek egész sora található (vö. 3:26; 9:20; 13:5,14; 16:13; 17:2,10,17).

■ **„ti elutasítjátok”** Ez egy erőteljes IGE (JELENIDEJŰ KÖZÉPIGEI KIJELENTÉS), amit számos alkalommal használ a Szeptuaginta. Alapjelentése az, hogy „ellökni”. István prédikációjában használta ezt a zsidókra (vö. 7:39). Pál is használja ezt a kifejezést a Róma 11:1-2-ben, hogy megerősítse, hogy Isten nem utasította el népét, de ők elutasították az Ő Fiát, aki az egyetlen eszköze az Ő megváltásának, az Ő tökéletes kijelentése.

■ **„nem tartjátok magatokat méltónak az örök életre”** Nagyon nehéz kitartani a predestináció elképzelése mellett, amit annyira gyakran hangsúlyoz az ApCsel, mikor folyamatosan beszél a kötelező személyes válasz fogalmáról. Isten vonzása nélkül senki nem juthat hitre (vö. János 6:44,65), de az alapján ítéltetünk meg, hogy válaszolunk-e vagy sem. Azáltal, hogy elutasították Pál prédikációját az evangéliumról, felfedték valódi énjüket (vö. János 3:17-21). Nem lehet Istent vádolni azért, mert nem válaszolnak. Ő gondoskodott az útról, ami az Ő Fia, de Ő az egyetlen út!

■ **„a pogányokhoz fordulunk”** Ez válik az evangelizáció megszokott formájává (vö. 18:6; 22:21; 26:20; 28:28; Róma 1:16).

13:47 Ez az idézet az Ézs. 49:6-ból származik az Szeptuagintából. A Lukács 2:32-ben, mikor Simeon megáldja Jézust, ezt az idézetet használja, hogy megerősítse az egyetemes megváltásra vonatkozó messiási voltát. Az is lehetséges, hogy a „fény” ebben a szöveggörnyezetben Pál és Barnabás a pogányoknak való evangelizálására utal (vö. Darell Boch: „Use of the Old Testament in the New” [Az Ószövetség használata az Újban] című bekezdése a 97. oldalon a *Foundations for Biblical Interpretation* [A Biblia értelmezésének alapjai] című könyvben, amit a Broadman & Holman Kiadó adott ki 1994-ben). Pál most arra használja, hogy az egyetemes evangélium egyetemes hirdetését mutassa meg!

SZÖVEG: 13:48-52

48Ennek hallatára örvendeztek a pogányok, és magasztalták az Úr igéjét, és akik az örök életre választattak, mindnyájan hívővé lettek. **49**Az Úr igéje pedig elterjedt az egész tartományban. **50**De a zsidók felingerelték ellenük a tekintélyes istenfélő asszonyokat és a város előkelőit, üldözést támasztottak Pál és Barnabás ellen, és kiűzték őket határukból. **51**Ők pedig lerázták lábuk porát ellenük, és elmentek Ikóniumba. **52**A tanítványok azonban megteltek örömmel és Szentlélekkel.

14:48 „Ennek hallatára örvendeztek a pogányok, és magasztalták az Úr igéjét” Ezek közül az emberek közül sokan már évek óta jártak a zsinagógába, de soha sem hallották Isten szeretetének és elfogadásának mindent magában foglaló, egyetemes üzenetét, ami a teljes emberiségre vonatkozik a Krisztusban való hitben. Amikor meghallották, izgatottan fogadták azt (vö. 28:28) és másoknak is elmondták (vö. 49. vers).

■ **„és akik az örök életre választattak, mindnyájan hívővé lettek”** Ez egy világos kijelentés a predestinációval kapcsolatban (ami nagyon gyakori a rabbinikus és az intertestamentális zsidó irodalomban), de ugyanaz a kétértelmű kapcsolat vonatkozik erre is, mint a többi ÚSZ-i ígérésre, amelyek Isten választásának és az ember szabad akaratának paradoxonához kapcsolódnak (vö. Fil. 2:12,13). Ez RÉGMŰLT (igeidejű) PASSZÍV KÖRÜLÍRÁS, ami egy katonai kifejezésből származik (*tassō*) ami azt jelenti, hogy „besorol” vagy „kijelöl”. A besorolásnak ez a fogalma arra a két metaforikus könyvre utal, amiket Isten tart (vö. Dán. 7:10; Jel. 20:12). Az első az emberek cselekedeteinek könyve (vö. Zsolt 56:8 [Károli: 56:9]; 139:16; Ézs. 65:6 és Mal. 3:16). A másik az élet könyve (vö. II. Mózes 32:32; Zsolt 69:28 [Károli: 69:29]; Ézs. 4:3 [Károli: 4:2]; Dán. 12:1; Lukács 10:20; Fil. 4:3; Zsid. 12:23; Jel. 3:5; 13:8; 17:8; 20:12-15; 21:27). Lásd Különleges Téma:

Kiválasztás/Predestináció és a teológiai egyensúly szükségessége a 2:47-ben.

13:50 „De a zsidók felingerelték ellenük a tekintélyes istenfélő asszonyokat” Ez a szövegrész történelmi és kulturális háttérrel biztosít ahhoz, hogy lássuk az első századi Kis-Ázsia asszonyainak felmagasztalt helyzetét (vö. 16:14; 17:4).

Ebben a szövegkörnyezetben ez a judaizmusra áttértekre utal, akik a társadalomban vezető szerepet töltöttek be és városi/polgári vezetőkhez mentek feleségül. A. T. Robertson a *Word Pictures in the New Testament* (Szóképek az Újszövetségben) című könyve 3. kötetének 201. oldalán arra mutat rá, hogy a pogány asszonyok nagyon vonzódtak a judaizmushoz (vö. *Strabo* 7:2 és *Juvenal* 6:542) annak erkölcsisége miatt.

■ **„üldözést támasztottak Pál ellen”** Pál a II. Tim. 3:11-ben utal erre.

13:51 „Ők pedig lerázták lábuk porát ellenük” Ez az elutasítás zsidó jele (vö. Máté 10:14; Lukács 9:5; 10:11). Nem tudjuk biztosan, hogy mire utal, lehet hogy (1) a járástól a lábukra és a sarujukra rakódott porra, vagy (2) a köntösükre rakódott porra, ami akkor került oda, amikor dolgoztak.

■ **„Ikóniumba”** Ez Likaónia egyik fontos városa volt, ami a római provincia, Galácia területén volt. Kb 129 km-re volt keletre, délkeletre a pizidiai Antiókhiaától, Lisztrától pedig közvetlenül északra.

13:52 „megteltek örömmel” Ez egy BEFEJEZETLEN PASSZÍV KIJELENTÉS volt, ami egy cselekvés kezdetét jelentheti, vagy egy a múltban történt ismétlődő cselekvést. Az 1995-ös kiadású NASB angol fordítású Biblia a második lehetőséget használja. Csak a Szentlélek adhat örömet az üldöztetés közepette (vö. Jak. 1:2; I. Péter 4:12).

Az a kifejezés, hogy „a tanítványok” kétértelmű. Az új hívőkre utal-e, a missziós csapatra, vagy mindkettőre?

MEGVITATANDÓ KÉRDÉSEK

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Biblia értelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Ezek a megvitatandó kérdések azért vannak, hogy segítsenek átgondolni a könyv ezen részének főbb témáit. Gondolat-ébresztő szándékuk van, nem pedig definiálói.

1. A 13:2-t miért nem lehet szövegkiragadásként egy kiválasztott csoport felszentelésére használni?
2. Miért prédikált Pál először a zsinagógában?
3. Miért hagyta ott János Márk a missziós csapatot? (vö. 13. vers)
4. A 39. vers hogyan kapcsolódik a Gal. 3-hoz?
5. Magyarázd meg a 48. verset a predestináció és az emberi szabad akarat kapcsolatban!

ApCsel 14

MODERN FORDÍTÁSOK BEKEZDÉSI FELOSZTÁSAI

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Pál és Barnabás Ikóniumban	Ikóniumban	Szolgálat Ikónium környékén és a visszatérés	Ikóniumban	Evangelizáció Ikóniumban
14:1-7	14:1-7	14:1-7	14:1-4	14:1. 14:2. 14:3. 14:4-7
			14:5-7	
Pál és Barnabás Lisztrában	Bálványimádás Lisztrában		Lisztrában és Derbében	Egy sánta meggyógyítása
14:8-18	14:8-18	14:8-18	14:8-13	14:8-10 14:11-18
			14:14-18	
	Kövezés, menekülés Derbébe			A misszió vége
14:19-20	14:19-20	14:19-20	14:19-20	14:19-20
Visszatérés a szíriai Antiókiába	A megtérők megerősítése		Visszatérés a szíriai Antiókiába	
14:21-28	14:21-28	14:21-13 14:24-28	14:21-23 14:24-26 14:27-28	14:21-23 14:24-26 14:27-28

HARMADIK OLVASÁSI CIKLUS (az „Útmutató a helyes bibliaolvasáshoz”-ból) KÖVETVE AZ EREDETI SZERZŐ SZÁNDÉKÁT A BEKEZDÉSEK SZINTJÉN

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Bibliaértelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Egyszerre olvasd el az adott részt. Azonosítsd a témákat. Hasonlítsd össze a te témafelosztásaidat az öt különböző fordítással. A bekezdések nem ihletettek, de mindenképp kulcsfontosságúak az eredeti szerző szándékainak azonosításához, ami az értelmezés szíve. Minden bekezdésnek egy és csak egy témája van.

1. Első bekezdés
2. Második bekezdés
3. Harmadik bekezdés
4. Stb.

Pál missziója hogyan kapcsolódik a galatákhoz?

- A. A háttéranyagok két aspektusa miatt ezekkel egyszerre kell foglalkozni, mert a címzettek kilétéről szóló két ellentétes feltételezés hatással lehet a levél keletkezésének dátumára. Mindkét feltételezésnek logikus súlya van, viszont kis mennyiségű bibliai bizonyítéka.
- B. A két feltételezés
1. A hagyományos feltételezés, ami a tizennyolcadik századig azonos nézetű / egyhangú volt.
    - a. Az „Észak-galáciai teória” névvel illették.
    - b. Azt feltételezi, hogy a „Galácia” megnevezés a Törökország északi fennsíkján lévő galaták etnikai csoportra utal (vö. I. Péter 1:1). Ezek az etnikailag galaták kelták voltak (görögül *Keltoi* vagy latinul *Gall*), akik a Kr. e. 3. században szállták meg ezt a területet. „gallograeciaiaknak” hívták őket, hogy megkülönböztessék őket az európai testvéreiktől. Kr. e. 230-ban I. Attalos, Pergamon uralkodója legyőzte őket. Földrajzi befolyásuk közép-északi Kis-Ázsiára, azaz a mai Törökországra korlátozódott.
    - c. Ha ezt az etnikai csoportot vesszük, akkor a dátum az 50-es évek közepe lenne, Pál második vagy harmadik missziós útja alatt. Pál útítársai pedig Szilász és Timóteus lennének.
    - d. Egyesek Pál betegségét a Gal. 4:13-ban a maláriához kötötték. Azt bizonygatják, hogy Pál északra, a fennsíkra ment, hogy távol legyen a mocsaras/lápos, malária fertőzte tengerparti alföldtől.
  2. A második feltételezést Sir Wm. M. Ramsay pártfogolta, *St. Paul the Traveler and the Roman Citizen* (Szent Pál, az utazó és a római állampolgár), New York: G. P. Putnam's Sons, 1896.
    - a. Amíg a hagyományos feltételezés „Galáciát” etnikumként definiálta, addig ez a feltételezés adminisztratív módon teszi azt. Úgy tűnik, hogy Pál gyakran használt római provinciális neveket (vö. I. Kor. 16:19; II. Kor. 1:1; 8:1; stb.). A római „Galácia” nevű provincia nagyobb területet foglalt magába, mint az etnikai „Galácia”. Ezek az etnikailag kelták elég korán elkezdtek Rómát támogatni, és ezért egy nagyobb helyi autonómiával és kiterjesztett területi fennhatósággal jutalmazták őket. Ha ezt a nagy területet „Galácia” néven ismerték, akkor lehetséges, hogy Pál első missziós útja ezekbe a déli városokba, mint pizidiai Antiókiába, Lisztrába, Derbébe és Ikóniumba vezetett, amit az ApCsel 13-14 jegyez fel, és ezek a gyülekezetek is ezen a területen voltak.
    - b. Ha ezt a „Déli feltételezést” valljuk, akkor a dátum nagyon korai lenne – időben nagyon közel, de mégis inkább a „jeruzsálemi nagytanács” előtt, ami az ApCsel 15-ben található, és ugyanazt a témájú problémát tárgyalja, mint a Galata levél. A nagytanács Kr. u. 48-49-ben lehetett, így a levelet valószínűleg ez alatt az idő alatt írhatta. Ha ez valóban igaz, akkor az Újszövetségünkben a Galata levél az első páli levél.
    - c. Néhány bizonyíték a dél-galáciai feltételezéshez
      - (1) Név szerint nem említi meg Pál útítársait, de Barnabást három alkalommal is (vö. 2:1,9,13). Ez illik Pál első missziós útjára.
      - (2) Megemlíti, hogy Tituszt nem metélték körül (vö. 2:1-5). Ez az ApCsel 15-ben megemlített jeruzsálemi nagytanács előtti időbe illik a legjobban bele.
      - (3) Péter megemlézése (vö. 2:11-14) és a pogányokkal való közösség problémája a jeruzsálemi nagytanács előtti időbe illik a legjobban bele.
      - (4) Amikor elviszik a pénzt Jeruzsálembe Pál számos területről származó útítársa van megemlítve (vö. ApCsel 20:4). Egy sem volt viszont az északi galáciai városokból, bár tudjuk, hogy ezek az etnikailag galáciai gyülekezetek részt

vettek a gyűjtésben (vö. I. Kor. 16:1).

Ezekkel a feltételezésekkel kapcsolatos részletes tanulmányért nézz át egy technikai kommentárt. Mindben vannak megalapozott tények. Jelenleg nincs megállapodás, hogy melyik a helyes, de úgy tűnik, hogy a „Déli feltételezés” illik a legjobban a tényekhez.

C. A Galaták ApCselhez fűződő kapcsolata

1. Pál öt alkalommal látogatott el Jeruzsálemben, Lukács szerint az ApCsel feljegyzéseiben
  - a. 9:26-30, megtérése után
  - b. 11:30;12:25, a pogány gyülekezetekből hozott adományokat az éhínség miatt
  - c. 15:1-30, a Jeruzsálemi Nagytanács
  - d. 18:22, rövid látogatás
  - e. 21:15, újra megmagyarázza a pogányok között végzett munkát
2. A Galata levélben két jeruzsálemi látogatás van feljegyezve:
  - a. 1:18, három évvel később
  - b. 2:1, tizennégy évvel később
3. Az tűnik a leginkább lehetségesnek, hogy az ApCsel 9:26 a Gal. 1:18-hoz kapcsolódik. Az ApCsel 11:30 és 15:1 fel nem jegyzett találkozók háttere, amiket az Gal. 2:1 említ meg.
4. Van némi eltérés az ApCsel 15 és a Gal. 2 feljegyzései között, de ezek valószínűleg a következők miatt vannak:
  - a. eltérő nézőpontok
  - b. eltérő célok Lukács és Pál részéről
  - c. az a tény, hogy a Gal. 2 lehetséges, hogy az ApCsel 15 előtti időben történt, de azzal kapcsolatban.

SZÓ ÉS KIFEJEZÉSTANULMÁNY

SZÖVEG: 14:1-7

¹Ikóniumban történt, hogy együtt mentek be a zsidók zsinagógájába, és úgy szóltak, hogy a zsidókból is, a görögökből is igen sokan lettek hívővé. ²De azok a zsidók, akik nem hittek, felingerelték és megharagították a pogányokat a testvérek ellen. ³Mégis elég sok időt töltöttek ott, és bátran szóltak az Úrban bízva, aki bizonyosságot tett kegyelmének ígéje mellett, és megadta, hogy jeleket és csodákat vigyenek véghez. ⁴A város népe azonban meghasonlott, és némelyek a zsidókkal, mások meg az apostolokkal tartottak. ⁵De a pogányok és zsidók vezetőikkel együtt összefogtak, hogy bántalmazzák és megkövezzék őket. ⁶Ők azonban ezt megtudva elmenekültek Likaónia városaiba, Lisztrába, Derbébe és a környékre, ⁷és ott hirdették az evangéliumot.

14:1 „Ikóniumban” Van egy második századi nem kanonikus könyv, címe: *The Acts of Paul and Thekla* (Pál és Tekla cselekedetei), ami állítólag Pál Ikóniumban véghezvitt cselekedeteinek beszámolója. Úgy tűnik, hogy ez a könyv tartalmazza Pál valaha feljegyzett egyetlen fizikai leírását: alacsony, kopasz, ó-lábú, bozontos szemöldökök, kidülledő szemek. Nem ihletett, mégis visszatükrözi azt a behatást, amellyel Pál apostol volt Kis-Ázsia ezen területére. Ennek a területnek a nagy része a Római Galácia Provinciában volt.

■ **„együtt mentek be a zsidók zsinagógájába”** Ez Pál és Barnabás megszokott módszere volt. A hallgatóság, mind zsidók és görögök, jól ismerték az ÓSZ-i próféciákat és ígéreket.

■ **„a zsidókból is, a görögökből is igen sokan lettek hívővé”** Ez a kifejezés megmutatja az ApCsel célját. Az evangélium rohamosan terjed a különböző embercsoportok között. Az ÓSZ

minden embernek szóló ígéreteit (vö. I. Mózes 3:15; 12:3) most elkezdtek felismerni.

Ezek a gyülekezet gyors növekedéséhez kapcsolódó összegző megállapítások nagyon jellemzőek az ApCselre.

14:2 „de azok a zsidók, akik nem hittek” Az üdvösséget úgy jellemzi, hogy „hittek” (vö. 1. vers), a szellemi vakságot és makacsságot pedig az „engedetlenséggel” és a „hitetlenséggel” jellemzi. Az evangéliumra való válasz visszautasítása vakságra és elveszettségre ítéli az embert!

Lukács dokumentálja a zsidó hitetlenség heveny ellenszegülését és aktív üldözését. Az ő elutasításuk az, ami megnyitja a hit ajtaját a pogányok számára (vö. Róma 9-11).

■ **„felingerelték”** Ez egy gyakori ige, amit a Szeptuagintában a lázadásra használtak (vö. I. Sám. 3:12; 22:8; II. Sám. 18:31; 22:49; I. Krón. 5:26), de az ÚSZ-ben csak az ApCsel 13:50-ben és a 14:2-ben használják.

■ **„megharagították”** Ez egy másik elég gyakori kifejezés a Szeptuagintából, ami a gonosz, elnyomó embereket írja le, akik másokat bántalmaztak. Lukács gyakran használja ezt a kifejezést az ApCselben (vö. 7:6,19;12:1; 14:2; 18:10).

14:3 Isten a csodákat használta arra, hogy bizonyítsa az Ő kegyelmes jellemét és a Jézus Krisztus evangéliumának igaz voltát ezen az új földrajzi területen (vö. 4:29-30; Zsid. 2:4).

14:4 „A város népe azonban meghasonlott” Az igazság szava mindig megosztja az embereket (vö. 17:4-5; 19:9; 28:24; Máté 10:34-36). A zsinagógában lévő zsidók közül némelyek hittek, mások viszont az evangélium ellen harcoló aktivistákká lettek.

■ **„apostolokkal”** Ez mind Pálra mind Barnabásra utal. Ebben a fejezetben (azaz 14:4 és 14) ez az egyetlen alkalom, hogy Lukács ezt a kifejezést használja, hogy az eredeti Tizenkettőn kívül valaki másra utaljon vele. Barnabást is apostolnak nevezi (vö. 14. vers). Az I. Kor. 9:5-6-ban is van erre utalás. Nyilvánvalóan szélesebb körben használja az „apostol” kifejezést, mint az eredeti Tizenkettő. Jakobot, az Igazat (Jézus féltestvére) is apostolnak nevezték a Galata 1:19-ben; Szilvánuszt és Timóteust is apostolnak nevezték az I. Thessz. 1:1-ben a 2:7-tel [Károli: 2:6] együttvéve; Andronikoszt és Juniászt is apostolnak hívja a Róma 16:6-7; és Apollózt is apostolnak hívja az I. Kor. 4:6-9-ben.

A tizenkét apostol egyedülálló volt. Amikor meghaltak, senki nem helyettesítette őket (kivéve Mátyást az ApCsel 1-ben). Mindazonáltal van egy folyamatosan működő apostoli ajándék, amit az I. Kor. 12:28 és az Ef. 4:11 említ meg. Az ÚSZ nem ad elég információt azzal kapcsolatban, hogy leírja ennek az ajándéknak a funkcióit.

14:5 „vezetőikkel együtt” Ez utalhat a város vezetőire, vagy a zsinagóga vezetőire is. Néhány korai írástudó és modern kori kommentátor ír két üldöztetést bizonygat, (1) 2. vers, és (2) 5. vers, de maga a szöveggörnyezet csak egyet.

■

NASB, NRSV,

TEV

NKJV

NJB

„bántalmazták”

„erőszakosak voltak”

„megtámadták”

A görög *hubrizō* kifejezés sokkal intenzívebb, mint a „bántalmaz/rosszul bánik vele”, valószínűleg azt jelentette, hogy „felkelést vezetni” vagy „erőszakos cselekményeket elkövetni”. A Szeptuagintában elég gyakori kifejezés. Lukács sűrűn használja ezt a kifejezést három értelemben:

1. inzultálni, Lukács 11:45

2. erőszakos cselekmény, Lukács 18:32; ApCsel 14:5

3. fizikai tulajdon elvesztése, ApCsel 27:10,21

■ **„megkövezzék”** Ez a második leíró kifejezés megmutatja, hogy az ellenzék milyen erőszakosan akarta megtámadni a hívőket. Valószínűleg a zsidó résztvevők azért ezt a bizonyos eszközt választották, mert ez az ÓSZ-ben összekapcsolódott az istenkáromlással.

14:6 „elmenekültek Likaónia városaiba, Lisztrába, Derbébe” Ikónium Frígiában volt. Közel volt egy radikális csoport határához. Ez a részlet megmutatja az ApCsel történelmiségét.

14:7 Az IGE KÖRÜLÍRÓ BEFEJEZETT KÖZÉPIGE, ami azt jelenti, hogy újra és újra prédikáltak. Ez Pál missziós útjainak témája (vö. 14:21; 16:10). Azok, akik az ő prédikációi alatt hittek Krisztusban, szintén érezték azt a sürgetést és megbízást, hogy ők is hirdessék az evangéliumot másoknak. Ez volt/most is ez a prioritás (vö. Máté 28:19-20; Lukács 24:47; ApCsel 1:8)!

SZÖVEG: 14:8-18

⁸Lisztrában élt egy sánta lábú ember, aki születésétől fogva sánta volt, és sohasem tudott járni. ⁹Ő hallgatta Pál beszédét, aki rátekintett, és látta, hogy van hite ahhoz, hogy meggyógyuljon. ¹⁰Ezért hangosan így szólt hozzá: "Állj a lábaidra egyenesen!" Ekkor az talpra ugrott, és járt. ¹¹Amikor a sokaság látta, amit Pál tett, likaóniai nyelven így kiáltottak: "Az istenek jöttek le hozzánk emberi alakban!" ¹²Barnabást Zeusznak mondták, Pált pedig Hermésznek, mivel ő volt a szóvivő. ¹³Zeusz papja pedig, akinek a temploma a város előtt volt, bikákat és koszorúkat vitt a kapuk elé, és a sokasággal együtt áldozatot akart bemutatni nekik. ¹⁴Amikor meghallották ezt az apostolok, Barnabás és Pál, ruhájukat megszagatva a sokaság közé futottak, ¹⁵és így kiáltottak: "Emberek, miért teszitek ezt? Mi is hozzátok hasonló emberek vagyunk, és azt az evangéliumot hirdetjük nektek, hogy ezekből a hiábavaló dolgokból térjete meg az élő Istenhez, aki teremtette az eget és a földet, a tengert és mindent, ami bennük van. ¹⁶Ő az előző nemzedékek során megengedte, hogy minden nép a maga útján járjon, ¹⁷bár nem hagyta magát bizonyosság nélkül, mert jóttevők volt, a mennyből esőt adott nektek és termést hozó időket; bőven adott nektek eledelt és szívbéli örömet." ¹⁸Így szóltak, és nagy nehezen lebeszélték a sokaságot arról, hogy áldozatot mutasson be nekik.

14:8 „Lisztrában” Ez a város volt Timóteus otthona (vö. 16:1). Ez egy római kolónia, amit Augustus alapított Kr. u. 6-ban. Valószínűleg itt nem volt zsinagóga, így Pál és Barnabás utcai prédikációkat tartottak.

■ Semmilyen trükkre vagy ámításra nem volt lehetőség (vö. 3:2). Három meghatározott leíró kifejezés van itt, ami ennek az embernek az állandó, tartós állapotát írja le.

■ **„sánta lábú ember”** (az angol fordítás azt mondja, hogy „erőtlen lábú”) Az *adunatos* kifejezés általában azt jelenti, hogy „lehetetlen” vagy szó szerint „képtelen” (vö. Lukács 18:27; Zsid. 6:4,18; 10:4; 11:6) de Lukács itt úgy használja ezt a kifejezést, mint az orvosi leírásokban, abban az értelemben, hogy tehetetlen vagy gyenge (vö. Róma 8:3; 15:1).

Érdekes, hogy Lukács nagyon sok módon Péter és Pál szolgálatait párhuzamba állítja. Péter és János a 3:1-10-ben egy sánta embert gyógyít meg, ugyanúgy Pál és Barnabás is.

14:9 „rátekintett” Lukács gyakran használja ezt a kifejezést (vö. 3:4; 10:4). Lásd az 1:10

jegyzetét. Pál látta, hogy ez az ember feszülten figyel. Így aztán azt parancsolta neki, hogy álljon fel és járjon (vö. 10. vers) és ő pedig így is tett!

■ **„hogy van hite ahhoz, hogy meggyógyuljon”** Ezt a kifejezést az ÓSZ-i értelmében használja, „megmeneküljön”, ami fizikai megmenekülést jelentett. Figyeld meg, hogy Pál gyógyítása az ember hitén alapult. Gyakran, de nem kizárólagosan ez a helyzet az ÚSZ-ben (vö. Lukács 5:20; János 5:5-9). A csodáknak számos funkciójuk volt: (1) hogy megmutassák Isten szeretetét; (2) hogy megmutassák az evangélium hatalmát és igazságát; (3) vagy hogy tanítsák és bátorítsák a többi jelenlévő hívőt.

14:11 „likaóniai nyelven” Pál és Barnabás nyilvánvalóan nem értette, hogy mit mondott a tömeg. Ez volt ennek a területnek a bennszülött nyelve.

14:11-12 „Barnabást Zeusznak mondták, Pált pedig Hermésznek, mivel ő volt a szóvivő” Egy helyi hagyomány szerint a görög istenek gyakran látogatták meg az embereket emberi formában (vö. Ovid, *Metamorfózis* 8:626). Helyi feljegyzésekből tudjuk, hogy ez az a terület volt, ahol Zeust és Hermészt imádták (vö. 13. vers).

Figyeld meg, hogy Barnabást nevezi meg először. Ez valószínűleg azért volt, mert Pálról, a szóvivőről azt gondolták ezek a pogányok, hogy ő Hermész (Merkúr) megfelelője; a csendes Barnabásnak pedig minden bizonnyal a nagy istennek, Zeusznak (Jupiter) kell lennie.

14:13 „kapu” Ez utalhat a városkapura, vagy ami sokkal valószínűbb, hogy a Jupiter (Zeusz) templomának kapuja, ami éppen hogy a városkapun kívül, azzal szemben helyezkedett el. Nagy zavar és félreértés volt ez.

14:14 „apostolok” Lásd a 14:4 jegyzetét.

■ **„ruhájukat megszagatva”** Ez egy zsidó szokás a gyász és az istenkáromlás kifejezésére (vö. Máté 26:65; Márk 14:63). Ez még a pogányok számára is azt kellett volna jelentenie, hogy itt valami probléma van.

■ **„futottak”** Ez a Szeptuagintában egy elég gyakori kifejezés a „kiugrani” vagy „kifutni” kifejezésre, bár az ÚSZ-ben ez az egyetlen hely, ahol előfordul. Pál és Barnabás felugrottak és kirohantak a tömeg közé.

14:15-17 Pál pogányokhoz szóló első prédikációjának összegzését láthatjuk itt. Nagyon hasonló az Areopágoszon elmondott beszédéhez (vö. 17:22-33).

14:15

NASB, NKJV **„hozzátok hasonló emberek”**

NRSV **„mi is halandóak vagyunk, mint ti”**

TEV **„mi magunk is csak emberek vagyunk, mint ti is”**

NJB **„mi is csak emberek vagyunk, halandóak, mit ti is”**

A *homoioopathēs* kifejezés az „ugyanolyan” és a „szenvedélyek” szavak összetétele. A helyiek azt gondolták, hogy Pál és Barnabás istenek voltak (*homoioōthentes*, vö. 11. vers), ami azt jelentette, hogy „olyanok, mint” az ember. Pál ugyanazt a szótövet használja, hogy megmutassa a hétköznapi emberi mivoltát. Ez a kifejezés csak itt és a Jakab 5:17-ben fordul elő az ÚSZ-ben.

■ **„ezekből a hiábavaló dolgokból térjete meg”** Lukács megmutatja Pál és Barnabás alázatosságát Heródes Antipással összehasonlítva a 12:20-23 alapján. A „hiábavaló” kifejezés azt jelenti, hogy üres, valamitől mentes, nem létező. Pál nyíltan szembeszáll babonás pogányságukkal.

■ **„az élő Istenhez”** Ez egy szójáték a YHWH kifejezéssel, ami a héber LÉTIGE egy alakja, annak is a MŰVELTETŐ szótöve (vö. II. Mózes 3:14). YHWH az egyetlen mindig létező, egyetlen élő Isten.

■ **„aki teremtette”** Ez vagy a II. Mózes 20:11-ből vagy a Zsolt. 146:6-ból származó idézet. A héber Elohim kifejezés (vö. I. Mózes 1:1) úgy írja le Istent, mint a teremtő és a gondviselő (vö. *The Expositor's Bible Commentary* [Az értelmezők bibliai kommentárja], 1. kötet, 468–469. oldal), míg a YHWH úgy, mint Megváltót, Megmentőt (vö. *The Expositor's Bible Commentary* [Az értelmezők bibliai kommentárja], 1. kötet, 471–472. oldal).

14:16 „Ő az előző nemzedékek során megengedte, hogy minden nép a maga útján járjon” Ez a kifejezés az V. Mózes 32:7-8-ra emlékeztet, amiben Mózes azt mondja, hogy YHWH szabja meg a nemzetek határait. Teológiailag ez megerősíti azt, hogy Isten törődik és figyel a nemzetekre (pogányokra, vö. Girdlestone, *Synonyms of the Old Testament* [Az Ószövetség szinonimái], 258–259. oldal). Isten arra vágyott, hogy ismerjék Őt, de az emberiség bukott volta babonáságot és bálványimádást eredményezett (vö. Róma 1:18-2:29). Mindazonáltal Isten továbbra is kereste őket (vö. 17. vers).

A pogányok Istennel kapcsolatos tudatlanságát a zsidók Istenről való tudásával állította szembe. Az ironia az, hogy a pogányok tömegesen válaszolnak hittel az evangéliumra, míg a zsidók tömegesen utasítják el azt, és üldözik az evangéliumot (vö. Róma 9-11).

14:17 „bár nem hagyta magát bizonyág nélkül” Ez a természetesen keresztüli kijelentés fogalma (vö. Zsolt 19:1-6 [Károli: 19:1-7]; Róma 1:19-20; 2:14-15). Minden ember tud valamit Istenről a teremtésből és a belső erkölcsi tanú által.

■ **„esőt ... termést”** A helyi pogány hagyomány szerint Zeusz adta az esőt és Hermész adta a termést. Pál az V. Mózes 27-29 alapján azt erősíti meg, hogy Isten irányítja a termést.

Ezek a pogányok nem ismerték Istent, tehát az V. Mózes szövetséges átkait Isten türelme váltotta fel (vö. ApCsel 17:30; Róma 3:25; 4:15; 5:13). Pál Isten egyedülálló választása volt (a pogányok apostola) arra nézve, hogy elérje a nemzeteket! Pál Isten teremtését és a természetesen keresztüli gondviselését használja (vö. Zsolt. 145:15-16; 147:8; Jer. 5:24; Jónás 1:9), mint közös pontot.

Érdekes megjegyezni, hogy magából az evangéliumból semmi nem szerepel ebben a prédikáció összefoglalásban. Feltételezhetjük, hogy Pál ugyanúgy folytatta érvelését, ahogy tette azt az athéni beszédében, ApCsel 17:16-34. Elgondolkozhatunk azon is, hogy Lukács vajon magától Páltól hallotta ezt az összegzést, vagy esetleg Timóteustól (mivel ez a város az ő otthona volt).

14:18 Ez egy szemtanúi részlet volt.

SZÖVEG: 14:19-23

¹⁹Antióchiából és Ikóniumból azonban zsidók érkeztek oda, akik annyira felbujtották a tömeget, hogy megkövezték Pált, és kivonszolták a városon kívülre, mivel halottnak hitték. ²⁰De amikor körülvették a tanítványok, felkelt, és visszament a városba. Másnap pedig Barnabással együtt elment Derbébe. ²¹Miután hirdették az evangéliumot ebben a városban, és sokakat tanítvánnyá tettek, visszatértek Lisztrába, Ikóniumba és Antióchiába. ²²Erősítették a tanítványok lelkét, és bátorították őket, hogy maradjanak meg a hitben, mivel sok nyomorúságon át kell bemennünk az Isten országába. ²³Miután pedig gyülekezetenként előljárókat választottak nekik, böjtölve és imádkozva az Úrnak ajánlották őket, akiben hittek.

14:19 A zsidó ellenállás azokban a városokban, ahol Pál tanított körkörös, visszatérő támadásokká

nőtte ki magát ellene. Figyeld meg, hogy a támadás Pálra irányult, nem Barnabásra. Továbbá figyeld meg a pogány tömeg szeszélyességét. Az egyik pillanatban még istenekként tisztelik Pált és Barnabást, a másokban pedig megkövezik!

■ **„megkövezték Pált”** Ez nem egy olyan csoda volt, mint az életre keltés, hanem Pál fizikai állóképességének és bátorságának a feljegyzése (vö. 20-21. vers). A II. Korinthus 11:25 és a Galata 6:17 is ugyanerre az eseményre utal. Az 5. versben eltervezett megkövezés most valósággá vált!

14:20 „amikor körülvették a tanítványok” Bár nincs konkrétan leírva, szerintem ez egy imaalkalom volt, amit Isten csodás módon válaszolt meg. Figyeld meg, hogy az üldöztetés továbbra is az evangélium terjesztésére szolgáló mechanizmus/motiváció maradt (azaz újabb városokban).

14:21 „Miután hirdették az evangéliumot ebben a városban” Ez Derbére utal (vö. 20. vers). Ez a város is római provincia, Galácia likaóniai részén volt. Ez volt a legkeletibb rész, amerre Pál és Barnabás a missziós útjuk során elmentek.

Ez a város is csodásan reagált az evangéliumra, és sokan megtértek.

■ **„visszatértek Lisztrába, Ikóniumba és Antiókhíába”** Nyilvánvalóan nem prédikáltak nyilvánosan, mikor visszatértek, hanem titkosan szervezték meg a hívők közösségét és bátorították őket (vö. 22-23).

14:22 Ez a vers Pál tanítványozó üzenetének az összegzése. Figyeld meg, hogy a figyelme (1) a kitartásra, és a (2) megpróbáltatásokra összpontosul. A hívők a megpróbáltatások által lesznek éretté (vö. Róma 5:3-4; 8:17-18; I. Thesz. 3:3; II. Tim. 3:12; Jakab 1:2-4; I. Péter 4:12-16).

■ **„erősítették”** Ezt a kifejezést a Szeptuagintában számos alkalommal használták abban az értelemben, hogy „azt elérni, hogy megnyugodjon valamin”, vagy hogy „megalapozott legyen”. Lukács számos alkalommal használja ezt a kifejezést, hogy leírja vele Pál utógondozó, tanítványozó szolgálatát (vö. 14:22; 15:32,41; 18:23).

■ **„a tanítványok lelkét”** A lélek kifejezést abban az értelemben használta, hogy az emberre vagy a mentális tevékenységére utaljon vele. Nem a görög értelmében, hogy minden embernek halhatatlan lelke van, hanem a lélek szó héber értelmében, amivel egy emberre utaltak.

■ **„bátorították őket, hogy maradjanak meg a hitben”** Lásd Különleges Téma: A Kitartás a következőkben:

KÜLÖNLEGES TÉMA: A KITARTÁS SZÜKSÉGESSÉGE

A keresztény élethez kapcsolódó tanokat nehéz megmagyarázni, mert tipikusan keleti párbeszéd formában adták elő őket. Ezek a párbeszéd párok ellentmondásosnak tűnnek, s mégis mindkettő biblikus. A nyugati keresztények hajlamosak kiválasztani az egyik igazságot és tudomást sem venni a másikról vagy lebecsülni azt. Hadd illusztráljam.

1. Az üdvösség egy kezdeti/egyszeri döntés, hogy bízunk Krisztusban, vagy egy életre szóló odaszántság a tanítványiságra?
2. Az üdvösség egy szuverén Istentől jövő kegyelem általi kiválasztás, vagy az emberiség hite és megtérése válaszként egy isteni ajánlatra?
3. Az üdvösséget, miután elnyertük, lehetetlenség elveszíteni, vagy továbbra is szükséges a buzgóság?

A kitartás témája folyamatosan téma volt az egyháztörténelem során. A probléma a látszólag ellentmondásosnak tűnő igékkel kezdődik az ÚSZ-ben:

1. az üdvbizonyosságról szóló szövegrészek

- a. Jézus kijelentései (János 6:37; 10:28-29)
- b. Pál kijelentései (Róma 8:35-39; Ef. 1:13; 2:5,8-9; Fil. 1:6; 2:13; II. Thessz. 3:3; II. Tim. 1:12; 4:18)
- c. Péter kijelentései (I. Péter 1:4-5)
- 2. a kitartásról szóló szövegrészek
  - a. Jézus kijelentései (Máté 10:22; 13:1-9,24-30; 24:13; Márk 13:13; János 8:31; 15:4-10; Jel. 2:7,17,20; 3:5,12,21)
  - b. Pál kijelentései (Róma 11:22; I. Kor. 15:2; II. Kor. 13:5; Gal. 1:6; 3:4; 5:4; 6:9; Fil. 2:12; 3:18-20; Kol. 1:23)
  - c. A zsidókhoz írt levél írójának kijelentései (2:1; 3:6,14; 4:14; 6:11)
  - d. János kijelentései (I. János 2:6; II. János 9)
  - e. az Atya kijelentései (Jel. 21:7)

A bibliai üdvösség a szuverén Három-egy Isten szeretetéből, irgalmából és kegyelméből származik. Egy ember sem szerezhethet üdvösséget a Lélek kezdeményezése nélkül (vö. János 6:44, 65). Az Istenség az első, és meghatározza a tennivalók sorrendjét, de kötelezi az embert, hogy hitben és megtérésben válaszoljon először és folyamatosan. Isten az emberiséggel egy szövetséges kapcsolatban működik együtt. Vannak kiváltságok, és felelőségek is!

Az üdvösség lehetősége minden embernek fel lett ajánlva. Jézus halála elintézte a bukott teremtés bűn-problémáját. Isten gondoskodott egy útról és azt szeretné, ha mindenki, aki az Ő képére teremtett, válaszolna a szeretetére és a Jézusban való gondoskodására.

Ha szeretnél ebben a témában többet is olvasni nem kálvinista szemszögből, akkor lásd:

1. Dale Moody, *The Word of Truth* (Az Igazság szava), Eerdmans, 1981, (348-365 oldalak)
2. Howard Marshall, *Kept by the Power of God* (Isten hatalma által megtartva), Bethany Fellowship, 1969
3. Robert Shank, *Life in the Son* (Élet a Fiúban), Westcott, 1961

A Biblia ezzel a témával kapcsolatban két különböző problémával foglalkozik: (1) az üdvbizonyosságot engedélyként használják arra, hogy gyümölcstelen, önző életet éljenek, és (2) bátorítja azokat, akik küszködnek a szolgálattal és személyes bűnnel. Az a probléma, hogy rossz csoportok fogják a rossz üzenetet, és teológiai rendszert építenek fel korlátozott bibliai ígéresekre alapozva. Néhány kereszténynek elkeseredetten szüksége lenne az üdvbizonyosság üzenetére, míg másoknak kemény figyelmeztetésekre! Te melyik csoportba tartozol?

■ **„az Isten országába”** Ezt a kifejezést elég nehéz értelmezni. Jézus elég gyakran használta a szolgálatával kapcsolatban. Mindazonáltal az apostolok nyilvánvalóan félreértették ennek jelentőségét (vö. 1:3,6). Az ApCselben majdhogynem az evangélium szinonimája (vö. 8:12; 19:8; 20:25; 28:23,31). Mindazonáltal a 14:22-ben eszkatologikus utalásokat ölt. Ez az a bizonyos „már” (vö. Máté 12:28; Lukács 16:16), „de még nem” (vö. Máté 24:14,30,36-37; 25:30,31; II. Péter 1:11) feszültsége, ami ezt a korszakot jellemzi. Lásd a Különleges Témát a 2:17-ben. A Királyság már eljött Jézus Krisztusban (azaz az Első Eljövétel), de annak beteljesítése jövőbeli (azaz a Második Eljövétel).

14:23 „elöljárókat választottak” Az a kifejezés, hogy „elöljárók” (*presbuteros*) szinonimája a „püspök” (*episkopos*) és a „pásztorok” ÚSZ-i kifejezéseknek (vö. ApCsel 20:17,28 és Titusz 1:5,7). Az „elöljáró” kifejezésnek zsidó háttere van (vö. Girdlestone, *Synonyms of the Old Testament* [Az Ószövetség szinonimái], 244–246. oldal, és Frank Stagg, *New Testament Theology* [Újszövetségi teológia], 262–264. oldal), míg a „püspök” vagy a „felülvizsgáló” görög városállami háttérrel rendelkezik. Csak két gyülekezeti tisztség van: pásztorok és diakónusok (vö. Fil. 1:1).

Az a kifejezés, hogy „választ/kijelöl” azt is jelentheti, hogy „kéz rá/fel mutatásával kiválaszt” (vö. II. Kor. 8:19 és Louw és Nida, *Greek-English Lexicon* [Görög–angol lexikon], 363. és 484. oldal). Ezt a kifejezést később a korai egyházatyák a „felszentelésre” kezdték használni. A leglényegesebb az, hogy a „szavazat alapján kiválaszt” hogyan illik bele a szövegek környezetbe? Az

új gyülekezetek általi szavazás kissé helytelennek tűnik (bár a jeruzsálemi gyülekezet is szavazott a hét-re az ApCsel 6-ban, és a gyülekezet szavaz arról, hogy megerősítse/elfogadja Pál a pogányok felé való szolgálatát az ApCsel 15-ben).

F. F. Bruce, az *Answers to Questions* (Válaszok a kérdésekre) című könyvében a 79. oldalon azt mondja, hogy „az eredetileg jelzett kijelölés vagy kiválasztás a kezek mutatóásával (szó szerint a kéz kinyújtásával) elvesztette ezt a bizonyos erejét az újszövetségi időkre, és egyszerűen csak azt jelentette már, hogy 'kiválaszt', teljesen mindegy milyen procedúrával”. Senki sem támogathat vagy vethet el egy egyházi közösség igazgatást az ÚSZ-ben használt ezen kifejezés miatt.

Figyeld meg, hogy Pál azt az utasítást adja Titusznak, hogy „válasszon/állítson” véneket Krétán, de Timóteusnak Efezusban Pál azt mondja, hogy a gyülekezet válasszon magának olyan embereket, akik bizonyos követelményeknek megfelelnek (vö. I. Tim. 3). Az új területeken a vezetőket kijelölték, de a már megalapozott gyülekezetekben a vezetői jellemvonásoknak volt lehetőségük megmutatkozni, amit a helyi gyülekezet is megerősíthetett.

Figyeld meg, hogy Pál missziós stratégiája az volt, hogy megalapozza a helyi gyülekezeteket, akik majd folytatják az evangelizálást és a tanítványozást azon a területen (vö. Máté 28:19-20). Ez Isten módszere arra, hogy elérje az egész világot (azaz a helyi gyülekezetek)!

■ **„böjtölve és imádkozva”** Lehetséges, hogy szándékosan párhuzamos a 13:2-3-mal. Pál már megtapasztalta a Lélek erejét és irányítását Antiókhiaiban. Ugyanezt a szellemi példát követte. Fel kellett készíteniük magukat arra, hogy Isten kinyilatkoztatja az Ő akaratát.

■ **„akiben hittek”** Ez RÉGMÚLT AKTÍV kijelentés, ami egy megállapodott cselekményt jelöl a múltban. Ezek az új előjárók már egy bizonyos ideje hittek, és hűségesebb bizonyultak abban, hogy vezetőségi jellemvonásaikat használják.

Ez a nyelvtani szerkezet, hogy az *eis*-t kapcsolja a *pisteuō*-hoz (vö. ApCsel 10:43) János írásaira jellemző, de Páléiban is megjelenik (vö. Róma 10:14; Gal. 2:16; Fil 1:29) és Péternél is (vö. I. Péter 1:8).

■ **„az Úrnak ajánlották őket”** Ez nem valami felszentelés félére utal. A 26. versben ugyanezt az igét használja Pálra és Barnabásra, míg a 20:32-ban azokra, akik már eleve előjárók voltak. A felszentelés abban hasznos, hogy kihangsúlyozza azt az igazságot, hogy Isten elhív embereket vezetői pozíciókba. Viszont negatív és nem biblikus, ha a hívők között különbséget tesz. Minden hívő el lett hívva a szolgálatra, és ajándékot is kapott hozzá (vö. Ef. 4:11-12). Az ÚSZ-ben nincs megkülönböztetés papság-laikusok között.

SZÖVEG: 14:24:28

²⁴Azután Pizidián áthaladva eljutottak Pamfiliába, ²⁵hirdették az igét Pergében, és lementek Attáliába. ²⁶Innen Antiókhiaiba hajóztak, ahonnan az Isten kegyelmébe ajánlva indították el őket a most elvégzett munkára. ²⁷Amikor megérkeztek, összehívták a gyülekezetet, és elbeszélték, milyen nagy dolgokat tett velük az Isten, és hogy kaput nyitott a pogányoknak a hitre. ²⁸Aztán elég sok időt töltöttek ott a tanítványokkal.

14:24 A felföldi provincia, Pizidia a tengerparti, Pamfilia nevű provinciától északra volt található. Pergé volt a régió legfőbb városa. Úgy tűnik, hogy Pál korábban csak átkelt ezen a városon (vö. 13:13), de most visszatért és az evangéliumot hirdette (vö. 25. vers).

14:25 „Attáliába” Ez Pergé kikötője volt.

14:26 „Antiókhiaiba hajóztak” Nem tértek vissza Ciprusra. Barnabás majd később visszatér a Pállal történt vitája után, ami János Márk miatt történt (vö. 15:36-39).

■ **„az Isten kegyelmébe ajánlva”** Az IGE KÖRÜLÍRÓ RÉGMÚLT PASSZÍV szerkezetben van. Ez az első missziós út hatalmas siker volt.

14:27 „összehívták a gyülekezetet, és elbeszélték, milyen nagy dolgokat tett velük az Isten” Figyeld meg, hogy a gyülekezet felé tartoztak elszámolással. Még a pogányok apostola is a helyi gyülekezetnek számolt be. Azt is elismerték, hogy ki vitte véghez ezt a hatalmas dolgot – Isten.

Nem a vezetőknek számoltak be (vö. 13:1), hanem a gyülekezetnek, majd később a missziós munkájukról a jeruzsálemi gyülekezetnek is beszámoltak (vö. 15:4) és ha már itt tartunk, akkor minden más útba eső gyülekezetben is (vö. 15:3). Úgy gondolom, hogy a gyülekezet volt az, aki kézzrátétellel küldte ki őket a missziós útra.

■ **„és hogy kaput nyitott a pogányoknak a hitre”** Pál elég gyakran használja a „hit kapuja” kifejezést (vö. I. Kor. 16:9; II. Kor. 2:12; Kol. 4:3 és figyeld meg a Jel. 3:8-ban is). Isten kinyitotta az ajtót az egész emberiség előtt az evangéliumban, amit senki nem zárhat be. Amire Jézus szavai utalnak az 1:8-ban, most teljes mértékben beteljesültek.

MEGVITATANDÓ KÉRDÉSEK

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Biblia értelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Ezek a megvitatandó kérdések azért vannak, hogy segítsenek átgondolni a könyv ezen részének főbb témáit. Gondolat-ébresztő szándékuk van, nem pedig definiáló.

1. Vázold Pál első missziós útját a földrajzi helyszínekkel!
2. Vázold Pál mindkét prédikációját; ami a zsidókhoz szólt, és ami a pogányoknak szólt!
3. Hogyan kapcsolódik a böjtölés a mai keresztényekhez?
4. János Márk miért hagyta ott a missziós csapatot?

ApCsel 15

MODERN FORDÍTÁSOK BEKEZDÉSI FELOSZTÁSAI

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
A jeruzsálemi tanács	A körülmetelés miatti konfliktus	A pogányok elfogadása feletti vita	A jeruzsálemi összejövetel	Vita Antiókiában
15:1-5	15:1-5	15:1-5	15:1-2 15:3-5	15:1-2 15:3-4 Vita Jeruzsálemben
15:6-11	A jeruzsálemi tanács 15:6-21	15:6-21	15:6-11	15:5-7a Péter beszéde 16:7b-11
15:12-21			15:12-18 15:19-21	15:12. Jakab beszéde 15:13-18 15:19-21
A tanács válasza	A jeruzsálemi határozat		A pogány hívóknak szóló levél	Az apostoli levél
15:22-29	15:22-29	15:22-29	15:22-29	15:22-29
15:30-35	Folytatják a szolgálatot Szíriában 15:30-35	15:30-35	15:30-34 15:35.	Az Antiókiába kiküldöttek 15:30-35
Pál és Barnabás különválnak	Megoszlás János Márk miatt	Elindulnak a második missziós útra	Pál és Barnabás különválnak	Pál különvállik Barnabástól és Szilást szervezi be
15:36-41	15:36-41	15:36-41	15:36-41	15:36-38 15:39-40

HARMADIK OLVASÁSI CIKLUS (az „Útmutató a helyes bibliaolvasáshoz”-ból) KÖVETVE AZ EREDETI SZERZŐ SZÁNDÉKÁT A BEKEZDÉSEK SZINTJÉN

Ez egy tanulmányozást **elősegítő** kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Bibliaértelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Egyszerre olvasd el az adott részt. Azonosítsd a témákat. Hasonlítsd össze a te témafelosztásaidat az öt különböző fordítással. A bekezdések nem ihletettek, de mindenképp kulcsfontosságúak az eredeti szerző szándékainak azonosításához, ami az értelmezés szíve. Minden bekezdésnek egy és csak egy témája van.

1. Első bekezdés
2. Második bekezdés
3. Harmadik bekezdés
4. Stb.

SZÖVEGÖSSZEFÜGGÉSI BETEKINTÉS

- A. Ezt a fejezetet gyakran hívják úgy, hogy a „jeruzsálemi tanács”.
- B. Ez egy nagyon fontos fordulópont volt, teológiai vízváltó, a korai egyház módszereiben és céljaiban. Bizonyos értelemben a kereszténység két központjának az összeolvadása ez, Jeruzsálemé és Antiókiáé.
- C. Az ApCsel 8-11-ben történt pogány megtéréseket úgy tűnik, hogy kivételes eseményekként engedélyezték (nem voltak teljesen, gyakorló pogányok), és nem pedig úgy, mint ami egy új vezérely, amit nyomatékosan folytatni, követni kell (vö. 11:19).
- D. Ennek a fejezetnek a kapcsolata a Gal. 2-höz vitatott. Az ApCsel 15 vagy az ApCsel 11:30 akár lehetne a Galata 2 háttérre is. Lásd a 14. fejezet bevezetésénél a C. pontot.
- E. Érdekes, hogy az újra és újra feltűnő pünkösdi jel, a nyelveken szólás (2., 8., és 10. fejezet) egyáltalán nincs megemlítve, mint a pogányok megtérésének bizonyosságára szolgáló bizonyíték.

SZÓ ÉS KIFEJEZÉSTANULMÁNY

SZÖVEG: 15:1-5

¹Némelyek, akik Júdeából jöttek le, így tanították a testvéreket: "Ha nem metélkedtek körül a mózesi szokás szerint, nem üdvözülhettek." ²Mivel pedig Pálnak és Barnabásnak nem kis viszálya és vitája támadt velük, úgy rendelkeztek, hogy ebben a vitás ügyben Pál, Barnabás és néhányan mások is menjenek fel az apostolokhoz és a vénekhez Jeruzsálembe. ³Miután a gyülekezet útnak indította őket, áthaladtak Fönícián és Samárián, elbeszélték a pogányok megtérését, és nagy örömet szereztek minden testvérnek. ⁴Amikor megérkeztek Jeruzsálembe, örömmel fogadták őket az apostolok és a vének, ők pedig elbeszélték, mi mindent tett velük Isten. ⁵Előálltak azonban néhányan, akik a farizeusok pártjából lettek hívókké, és azt mondták, hogy körül kell metélni azokat, és meg kell parancsolni nekik, hogy tartsák meg Mózes törvényét.

15:1 „Némelyek, akik Júdeából jöttek le” Ez arra a hívő zsidók csoportjára utal, akik odaszántak voltak a judaizmus és Jézus iránt is. Úgy látták Jézust, mint az ÓSZ-i hit beteljesülését, nem pedig úgy, mint aki lázadó vagy egy helyettesítő (vö. 11:2; 15:5; Gal. 2:12). Ezen személyek teológiája kapcsolódik a zsidó hamis tanítókhoz (judaisták) akikre a Galata levélben utalnak. Ezek az emberek valamilyen módon kötődtek a jeruzsálemi gyülekezethez (vö. 24. vers), de nem voltak hivatalos képviselők.

Figyeld meg, hogy azt mondja „le”. Ha megnézel egy térképet, akkor úgy tűnhet, hogy „fel”, de a zsidók számára minden hely „lefelé” volt teológiailag Jeruzsálemtől (vö. 2. vers).

■ **„így tanították” (az angolban így szerepel: „elkezdték tanítani”)** Ez BEFEJEZETLEN IGEIDŐBEN van, ami jelentheti azt, hogy (1) elkezdtek tanítani, vagy (2) újra és újra tanították.

■ **„ha nem metélkedtek körül”** Ez egy HARMADIK TÍPUSÚ FELTÉTELES MONDAT, ami egy lehetséges cselekedetet jelöl. A körülmetélkedés az Ábrahámnak és leszármazottjainak adott szövetséges jel volt (vö. I. Mózes 17:10-11). Ez nem volt jelentéktelen téma a judaizmuson belül, hanem magához az üdvösséghez kapcsolódott. Ezek az emberek úgy érezték, hogy az egyetlen út Istenhez a judaizmuson keresztül vezetett (vö. 5. vers). Ezeket az embereket úgy ismerték, mint a

júdaisták. Hittek Krisztusban plusz a Mózesi Törvényhez is alkalmazkodtak (vö. 5. vers). Az igazságukat a teljesítményükre alapozták, nem pedig Isten ingyen ajándékára. Az illető Istennel való kapcsolata az illető személy vallásossága és teljesítménye alapján volt elérhető (vö. Róma 3:21-30).

15:2 „Pálnak és Barnabásnak nem kis viszálya és vitája támadt velük” (az angolban a nagy, hatalmas kifejezés szerepel a nem kis kifejezés helyett) Lukács azt a kifejezést használja, hogy „nagy vita”, hogy kifejezze az extrém érzelmeket (vö. Lukács 23:19,25; ApCsel 15:2; 19:40; 23:7,10; 24:5). Ez a vita nagyon is lényeges volt! Az evangélium üzenetének szívére irányult: (1) hogyan kerülhet valaki Istennel rendezett kapcsolatba? És (2) az Új Szövetség elválaszthatatlanul kapcsolódik-e a Mózesi Szövetséghez?

■ **„ügy rendelkeztek”** (a testvérek – az angol fordítás ezt teszi hozzá) Ez a „gyülekezetre” utalt (vö. 3. vers). Számos olyan csoport van a 15. fejezetben, amelyek különböző vezetői vagy közösségi modellhez kapcsolódnak. A 2., 3., 12. és 22. versben a közösségi hatalom van megemlítve. A 6. és 22. versben az apostoli vagy episzkopális hatalom (azaz Jakab) van megemlítve, ami római katolikus vagy anglikán modell. A 6. és 22. versben az előjárók hatalma van megemlítve. Úgy tűnik, hogy ez a presbiteriánus modellel párhuzamos. Az Újszövetség az összes ilyen szerkezeti modellt feljegyzi. Van egy bizonyos fejlődés az apostolok hatalmától (akik egy nap majd meghalnak) a gyülekezet hatalmáig, ahol a pásztrok voltak a vezetőség katalizátorai (vö. 19. vers).

Az én véleményem szerint a szerkezeti modell nem annyira lényeges, mint a vezetők szellemisége. A Nagy Parancsolat, a Lélekkel teli vezetők nagyon fontosak az evangéliumhoz. A modellek különböző formái néha kedveltebbek, néha nem annyira, ez általában a kulturális és politikai modellre alapozódik.

■ **„és néhányan mások is”** A. T. Robertson, *Word Pictures in the New Testament* (Szóképek az Újszövetségben) című könyvének 224. oldalán egy nagyon érdekes megjegyzés található ezzel az igeverssel kapcsolatban. „Minden bizonnyal Titusz (Gal. 2:1,3), aki görög volt, és valószínűleg Lukács egy testvére, aki nincs megemlítve az ApCselben.” Ez minden bizonnyal egy lehetőség, de ezt számos feltételezésre alapozták. Vigyáznunk kell, mert egy szöveg (az előfeltételezéseinkkel együtt) jelenthet vagy utalhat valamire, de nem jelenti azt, hogy valóban így is van! Meg kell elégednünk az eredeti szerző szándékaival, és nem a mi kiterjesztett feltételezéseinkre kell hallgatni, annak ellenére, hogy lehet, mégis helyénvalóak.

■ **„az apostolokhoz”** A jeruzsálemi gyülekezet vezetőségi szerkezete még nem állapodott meg. Számos szövegrészből úgy tűnik, hogy Jakab, Jézus féltestvére volt a vezető. Ez ebben a fejezetben is igaznak látszik. Mégis voltak más vezetőségi csoportok is (4,22 versek):

1. a Tizenkettő
2. helyi vezetők
3. a gyülekezet, mint egész

Amint nem tudunk az az, hogy Jakab hogyan kapcsolódik ezekhez a csoportokhoz. A Gal. 1:19-ben apostolnak nevezik. Az is lehetséges, hogy ő volt az előjárók csoportjának elismert vezetője (vö. Péter magát előjárónak/presbiternek hívta az I. Péter 5:1-ben; János is előjárónak/presbiternek hívja magát a II. János 1-ben és a III. János 1-ben).

■ **„vénekhez”** Ebben a szöveggörnyezetben a „vének” egy olyan előjárói csoportra utalnak, ami a zsinagógai mintát modellezi. Lásd a 11:30 és a 14:23 jegyzetét.

15:3 „áthaladtak Fönicián és Samárián” Ez egy BEFEJEZETLEN KÖZÉPIGEI kijelentés. Fönícia lakossága leginkább pogány volt, míg Samária lakossága vegyes, zsidókból és pogányokból állt. Ezeken a területeken már evangelizáltak korábban (vö. 8:5; 11:19).

■ **„elbeszítették a pogányok megtérését”** Úgy tűnik, hogy Pál és Barnabás minden közösségben, amelyekkel kapcsolatba kerültek, beszámoltak Isten csodálatos munkájáról, amit a „népek” között végzett. Azoknak, akik jól ismerték az Ószövetséget, a „népek” megtérése beteljesedett prófécia volt!

Az is lehetséges, hogy mivel így tettek a jeruzsálemi gyülekezet nem tudja csendben és titokban elsimítani az ügyet (vö. 21:18-20).

■ **„nagy örömet szereztek minden testvérnek”** Ez a terület pogány terület volt. A gyülekezetek is minden bizonnyal vegyes gyülekezetek voltak. Az ő válaszreakciójuk egy profetikus emlékeztető volt a jeruzsálemi gyülekezet számára. A világméretű misszió a görögökkel kezdődött és a görög gyülekezetek erősítik meg azt.

15:4 „az apostolok és a vének” (az angol fordításban az apostolok előtt a gyülekezet is szerepel) Itt is, mint a 22. versben is az összes modell csoport megemlítésre kerül.

■ **„elbeszítették, mi mindent tett velük Isten”** Ez rendszeres mintává vált!

15:5 „néhányan, akik a farizeusok pártjából lettek hívókké” Pál is beleillik ebbe a definícióba. Mindazonáltal ő teljes mértékben szakított azzal, hogy az üdvösség a mózesi törvény betartásának teljesítményéből jön. Ebben a korai időszakban a zsidók és a keresztények közötti különbség nagyon kicsi volt. A gyülekezet alapja a Jézusban, mint a megígért Messiásban való hit volt. De a gyülekezeten/egyházon belül voltak különbözőségek azt illetően, hogy ez a Krisztusban való hit hogyan kapcsolódott az Izraelnek adott szövetségekhez és ígéretekhez. A megtért farizeusok ezen szószóló csoportja (az „előálltak” kifejezés a görögben a mondat elején áll, hogy a hangsúlyt kifejezze) úgy érezte, hogy az ÓSZ ihletett és örökkévaló volt, így tehát továbbra is fenn kell azt tartani! Az embernek bíznia kell Jézusban és engedelmeskednie kell Mózesnek (azaz *dei*, szükséges [1] körülmetélni; [2] megparancsolni; [3] megtartani; mind a három JELENIDEJŰ FŐNÉVI IGENÉV). Pontosan ez az a kérdés, ami a Róma 1-8 és a Galata levél teológiai tartalmát alkotja! Lásd Különleges Téma: Farizeusok az 5:34-ben.

SZÖVEG: 15:6-11

⁶Összegyűltek tehát az apostolok és a vének, hogy tanácskozzanak ebben az ügyben. ⁷Amikor nagy vita támadt, Péter felállt, és így beszélt hozzájuk: "Atyámfiak, férfiak, ti tudjátok, hogy régtől fogva engem választott ki Isten közületek, hogy az én számból hallják a pogányok az evangélium igéjét, és higgyenek. ⁸A szíveket ismerő Isten pedig bizonyosságot tett mellettük, amikor éppen úgy megadta nekik is a Szentlelket, mint ahogyan nekünk, ⁹és nem tett semmi különbséget közöttünk és közöttük, mert hit által megtisztította szívüket. ¹⁰Most tehát miért kísértitek azzal Istent, hogy olyan igát tegyetek a tanítványok nyakába, amelyet sem atyáink, sem mi nem tudtunk elhordozni? ¹¹Ellenben abban hiszünk, hogy mi is az Úr Jézus kegyelme által üdvözülünk. Éppen úgy, mint ők."

15:6 „Összegyűltek tehát az apostolok és a vének” Itt a vezetőség először külön találkozott. Ez a presbiteriánus modell.

15:7 „Amikor nagy vita támadt” A vezetőség nem volt egyhangú. Némelyek egyetértének az 5. versben lévő kijelentéssel. Ezek az emberek őszinte hívők voltak. De néhányan inkább az ismert dolgokhoz ragaszkodtak, miközben az evangélium radikális természetét nem látták meg. Még az apostoloknak is nehezükre esett meglátni az teljes utalásokat (vö. 8:1). Figyeld meg az eljárás elemeit: (1) privát megbeszélés; (2) nyilvános megbeszélés; (3) szavazás a gyülekezet által.

■ **„Péter felállt”** Bizonyára ez volt a módja annak, hogy a gyűlésen valaki felkészüljön a szólásra (vö. 5. vers). Itt van a neve utoljára megemlítve az ApCselben. A Kornéliusszal történt esetet eleveníti fel (vö. 10-11. fejezet).

■ **„hallják a pogányok az evangélium igéjét, és higgyenek”** Isten arra használta Pétert, hogy bizonyosságot tegyen az Ő szeretetéről és a népek elfogadásáról! Isten megengedte, hogy ez a radikális értelmezés fázisokban haladjon előre.

1. Először a samáriaiak, 8. fejezet
2. az etióp kincstárnok, 8. fejezet
3. Kornéliusz, 10-11. fejezet

Ezek az emberek nem voltak teljes mértékben pogányok, hanem kötődtek a judaizmushoz. Azonban az első és a harmadik meg lett erősítve a pünkösdi megtapasztalással, ami további bizonyíték volt a korai egyház számára arról, hogy Isten más csoportokat is elfogadott.

15:8 „A szíveket ismerő Isten” Ez egy módja volt annak, hogy megerősítsék, hogy Isten teljes mértékben ismeri (vö. I. Sám. 16:7; Péld. 24:12; Jer. 17:10; Acsel 1:24; Róma 8:27; Jel. 2:23) ezeknek a pogány megtérteknek a hitét.

■ **„megadta nekik is a Szentlelket”** Ez nyilvánvalóan ugyanarra a megtapasztalásra utal, ami Pünkösdkor történt („mint ahogyan nekünk”). A Léleknek ugyanaz a megnyilvánulása történt meg Jeruzsálemben, Samáriában és Cézáreában. Ez annak volt a jele a zsidó hívők számára, hogy Isten más embercsoportokat is elfogadott (vö. 9. vers; 11:17).

15:9 „nem tett semmi különbséget közöttünk és közöttük” Ez volt az a teológiai következtetés, amire Péter jutott a 10:28,34-ben, a 11:12-ben. Isten nem tisztel bizonyos/megkülönböztetett személyeket. Minden ember Isten képmására teremtett (vö. I. Mózes 1:26-27). Isten arra vágyik, hogy minden ember megtérjen (vö. I. Mózes 12:3; II. Mózes 19:5-6; I. Tim. 2:4; 4:10; Titusz 2:11; II. Péter 3:9)! Isten az egész világot szereti (vö. János 3:16-17).

■ **„hit által megtisztította szívüket”** Ezt a kifejezést a Szeptuaginta a lévitai megtisztításra használja. Arra utal, hogy azt a dolgot, ami elválaszt minket Istentől, eltávolítja.

Ugyanez a szó fordul elő akkor is, amikor Péter megtapasztalását írja le a tiszta és tisztátalan állapotokkal a 10:15-ben és a 11:9-ben (ami az LXX I. Mózes 7:2,8; 8:20 leírását követi).

A Lukács evangéliumában a leprából való megtisztulásra használja (vö. 4:27; 5:12,13; 7:22; 17:14,17). Erőteljes metaforává vált a bűntől való megtisztulásra (vö. Zsid. 9:22,23; I. János 1:7).

A szív az ÓSZ-i módja annak, hogy az egész emberre utaljunk vele. Lásd Különleges Téma a 2:47-ben. Ezek a pogányok teljes mértékben meg lettek tisztítva és el lettek fogadva Isten által Krisztuson keresztül. Ez azt jelenti, hogy megtisztulásuk az evangélium üzenetébe vetett hit által van. Híttek, elfogadták, teljes mértékben bíztak Jézus személyében és munkájában.

15:10 „Most tehát miért kísértitek azzal Istent” Ennek az állításnak az ÓSZ-i háttere a II. Mózes 17:2,7-ben és az V. Mózes 6:16-ban található. A „tesztelésre/kísértésre” használt görög szónak (*peirazō*) az a mellékjelentése, hogy „tesztelni valamit, hogy annak a megsemmisülését várjuk”. Ez komoly vita volt! Lásd: Különleges Téma: Görög szavak és szóösszetételek a kísértés/próba kifejezésére az 5:9-ben.

■ **„igát”** Ezt a rabbik használták, amikor a *Shema*-t szavalták, V. Mózes 6:4-5; így aztán a Törvényre utal, az írottra és a szájhagyományokra alapulóra egyaránt (vö. Máté 23:4; Lukács 11:46; Gal. 5:1).

15:10 „amelyet sem atyáink, sem mi nem tudtunk elhordozni” Ez Jézus tanításait tükrözi vissza (vö. Lukács 11:46). Ezt a témát Pál is megcélozza a Gal. 3-ban. De itt Péterről van szó, aki

ugyanúgy, mint Jakab érzi a judaizmus súlyát (vö. Gal. 2:11-21).

Ez a kifejezés elismeri azt a teológiai igazságot, hogy a Törvény képtelen volt elhozni az üdvösséget, mert a bukott emberiség nem tudta megtartani a szent törvényt (vö. Róma 7)! Az üdvösséget nem lehetett és most sem lehet az emberi teljesítménye alapozni. Mindazonáltal a megtért, ajándékokkal rendelkező hívőnek, akiben a Lélek lakozik istenfélő életet kell élnie (vö. Máté 11:30; Ef. 1:4; 2:10). A kereszténység célja mindig az istenfélelem (a Krisztushoz való hasonlatosság), azért, hogy az evangelizálásra biztosítson lehetőséget, nem pedig a személyes büszkélkedésre vagy a bíráló törvényeskedésre.

15:11 Ez egy összegzése annak, hogy az üdvösség kegyelemből hit által van (Péter, vö. ApCsel 2-3; Pál, vö. Róma 3-8; Gal. 3; Ef. 1-2). Figyeld meg, hogy az üdvösség ugyanolyan módon érhető el a zsidók és a pogányok számára is (vö. Róma 4; E. 2:1-10).

SZÖVEG: 15:12-21

12Ekkor elcsendesedett az egész gyűlés, és meghallgatták Pált és Barnabást, amint elbeszélték, milyen sok jelt és csodát tett általuk Isten a pogányok között. **13**Amikor elhallgattak, megszólalt Jakab, és ezt mondta: "Atyámfiak, férfiak, hallgassatok meg! **14**Simon elbeszélte, hogyan gondoskodott Isten először arról, hogy a pogányok közül népet szerezzen az ő nevének. **15**És ezzel egyeznek a próféták szavai, ahogyan meg van írva: **16**Ezután visszatérek, és felépítem Dávid leomlott sátorát, romjait is felépítem, és helyreállítom, **17**hogy keresse az emberek maradéka az Urat, és mindazok a pogányok, akik között elhangzik az én nevem. Így szól az Úr, aki ezt véghezviszi, **18**és aki ezt öröktől fogva tudja. **19**Ezért én úgy gondolom: ne terheljük meg azokat a pogányokat, akik megtérnek Istenhez, **20**hanem rendeljük el nekik, hogy tartózkodjanak a bálvány okozta tisztátalanságtól, a paráznaságtól, a megfulladt állattól és a vértől. **21**Mert Mózesnek ősidőktől fogva minden városban megvannak a hirdetői, hiszen a zsinagógákban minden szombaton olvassák őt."

15:12 „elcsendesedett az egész gyűlés, és meghallgatták” Péter szavai lecsendesítették a vezetők csoportját. A szöveggörnyezetből úgy tűnik, hogy ezen a ponton mindkét misszionárius másodjára is elismételte missziós útjuk beszámolóját. Ez alkalommal a vezetőség is figyelt!

■ „Barnabást és Pált” (az angolban és a magyar Károliban Barnabás elöl, a magyar újfordításban Pál) Valószínűleg azért van Barnabás először a felsorolásban, mert ez volt az anyagyülekezete.

■ „milyen sok jelt és csodát” A pünkösdi nyelveken szólásnak az ApCselben az volt a célja, hogy Isten elfogadásának legyen a jele, így aztán elgondolkozhatunk azon, hogy ez a bizonyos jel nem ismétlődött-e meg, mint a megerősítés jele.

Jeleket mutatott be Jézus is (vö. 2:22), az apostolok is (2:43; 3:7; 4:16,30; 5:12), a Hét is (vö. 6:8; 8:6,13) és Pál és Barnabás is (vö. 14:3;15:12). Isten az evangélium általi jelenlétét és hatalmát bizonyította ezekkel a jelekkel és csodákkal. Ezek további bizonyítékot szolgáltattak a júdaisták csoportjának, hogy Isten teljes mértékben elfogadta a pogányokat is csakis a kegyelemre alapozva, hit által.

15:13 „Jakab” Ez nem Jakab apostol, mert őt az ApCsel 12:1-2-ben megölték. Ez a Jakab Jézus féltestvére volt, aki a jeruzsálemi gyülekezet vezetője lett, és ő volt az ÚSZ-i Jakab könyvének a szerzője is. Úgy ismerték mint „Jakab, az Igaz”. Néha „tevetérdűnek” is hívták, mert olyan gyakran

és térden állva imádkozott. A két legfőbb jeruzsálemi vezető szólal fel ebben a témában (Péter és Jakab). Lásd Különleges Téma a 12:17-ben.

15:14 „Simon” Az angolban „Symeon” szerepel, ami a Simon név arám formája, ami nem más, mint Péter (vö. Péter 1:1).

■ **„hogy a pogányok közül népet szerezzen az ő nevének”** Ez az ÓSZ-i próféták egyetemes kihangsúlyozása (pl. Ézs. 45:20-23; 49:6; 52:10). Isten népe mindig is magába foglalta a zsidókat és a pogányokat is (vö. I. Mózes 3:15; 12:3; II. Mózes 9:16; Ef. 2:11-3:13). „Az Ő nevének” kifejezés lehetséges, hogy a Jer. 13:11 és 32:20, vagy az Ézs. 63:12,14-re való utalás.

15:15-18 „meg van írva” Ez egy szabad idézet az Ámósz 9:11-12-ből, a Szeptuagintából. Az a kifejezés, hogy „emberek” a 17. versben *edomra* utal (a népre) a Maszoréta szövegben, de a Szeptuagintában az *anthropos* (emberiség) kifejezés szerepel. Jakab a Szeptuagintát idézi, mert ebben az esetben tökéletesen megfelel a céljának, hogy kifejezze Isten ígéretének és megváltásának egyetemes természetét.

15:16 Nyilvánvaló a szöveggörnyezetből, hogy Jakab ezt az idézetet a Szeptuagintából választja ki és módosítja, hogy megerősítse, hogy a népek is beletartoznak ebbe. Vajon azért is választotta ezt a szöveget, mert ez megerősíti az ÓSZ-i mózesi vallás érvénytelenné válását. Az Új Szövetség radikálisan más.

1. kegyelem-alapú, nem pedig teljesítmény-alapú (ajándék, nem érdem)
2. a Messiásra fókuszál, nem a templomra (Jézus az új templom)
3. világméretű a nézőpontja, nem csak a zsidó fajra fókuszál

Ezek a változások elsöpörnék a „körülmetelés párti” hívőket. Nos, a legfőbb apostol (Péter), a megtért rabbi apostol (Pál), és a jeruzsálemi gyülekezet vezetője (Jakab) mind egyetértének velük szemben, csak úgy, mint az anyagyülekezet és a missziós gyülekezetek közgyűlése (szavazatok)!

15:18 A pogányok bevonása mindig is Isten terve volt (vö. Gal. 3:26-29; Ef. 3:3-6). Az üdvösség útja Dávid király vonalából fog származni (vö. 16. vers).

15:19 Ez Jakab következtetése, megállapítása.

15:20 Ezeknek az irányelveknek az volt a célja, hogy (1) bátorítsa a vegyes gyülekezetekben az egymással való asztalközösséget és (2) erősítse a helyi zsidó evangelizálás lehetőségét. Ezeknek a dolgoknak semmi köze a pogányok személyes üdvösségéhez! Ezek az irányelvek megcélzották mind a zsidók érzékenységét, mind a pogány imádat kicsapongásait (vö. 29. vers; 21:25).

A lévíták törvényei azért adtak, hogy kihangsúlyozzák a zsidók és a kánaániták közötti különbségeket (szociális és vallási). Az volt a lényegük, hogy ne legyenek velük közösségben, de itt pont az ellentéte a célja. Itt az „alapelvek” azt a célt szolgálják, hogy fenntartsák a közösséget két különböző kultúrából való hívők között!

Nagyon sok görög kézirati változat van ehhez az apostoli határozathoz kapcsolódóan. Némelyikben két dolog szerepel, némelyikben három vagy négy. Kimerítően tárgyalja a lehetőségeket Bruce M. Metzger, *A Textual Commentary on the Greek New Testament* (A görög Újszövetség szövegi kommentára) című könyve (429–434. oldal). A legtöbb angol fordításban négyes lista szerepel.

■ **„a megfulladt állattól és a vértől”** A legtöbb kommentátor mindkettőt a mózesi étkezési törvényekhez kapcsolja (vö. III. Mózes 17:8-16). Mindazonáltal lehetséges, hogy a „vértől” kifejezés utalhat a gyilkosságra, ami szintén nagy jelentőségű téma a mózesi írásokban.

15:21 Ez a vers (1) be szeretné bizonyítani a törvényeskedőknek, hogy a Tórát minden helységben

tanították a pogányoknak, vagy (2) azt akarná jelenteni, hogy mivel minden helységben voltak zsidók, tisztelni kellene az aggályait, hogy hatékonyan lehessen feléjük evangelizálni (vö. II. Kor. 3:14-15).

SZÖVEG: 15:22-29

22Akkor az apostolok és a vének, az egész gyülekezettel együtt, jónak látták; hogy férfiakat válasszanak ki maguk közül és elküldjék őket Pállal és Barnabással Antiókhia: mégpedig Júdást, akit Barsabbásnak hívtak, és Szilászt, akik vezető emberek voltak a testvérek között. **23**Ezt a levelet küldték velük: "Mi, az apostolok és a vének, a ti testvéreitek, az antiókhiai, szíriai és ciliciai pogány származású testvéreknek üdvözetünket küldjük! **24**Mivel meghallottuk, hogy közülünk egyesek megzavartak titeket, és szavaikkal feldúlták lelketeket - pedig mi nem adtunk nekik megbízást -, **25**egymás között egyetértésre jutva, jónak láttuk, hogy férfiakat válasszunk és küldjünk hozzátok a mi szeretett Barnabásunkkal és Pálunkkal, **26**olyan emberekkel, akik életüket tették kockára a mi Urunk Jézus Krisztus nevéért. **27**Elküldtük tehát Júdást és Szilászt, hogy ők tudtotokra adják ugyanazt élőlőszóval. **28**Mert a Szentlélek jónak látta, és vele együtt mi is úgy láttuk jónak, hogy ne tegyünk több terhet rátok annál, ami föltétlenül szükséges: **29**hogy tartózkodjatok a bálványáldozati hústól, a vértől, a megfulladt állattól és a paráznaságtól. Ha ezektől őrizkedtek, jól teszitek. Legyetek egészségekben!"

15:22 Ennek a delegációnak az egység volt a célja (vö. 23. vers), nem pedig az, hogy az egyetértést megerősítse.

■ **„Júdást, akit Barsabbásnak hívtak”** Ez a hűséges vezető, mint ahogy még sokan mások, számunkra teljesen ismeretlen. Semmi mást nem tudunk meg róla az ÚSZ-ből. De Isten jól ismeri őt!

Lehetséges, hogy József Barsabbásnak volt a testvére, aki egyike volt a jelölteknek Iskáriótes Júdás helyettesítésekor az 1:23-ban. Ha így van, akkor mind a ketten egy Barsabbás nevű férfinak voltak a fiai.

■ **„Szilászt”** Ő is, mint Barnabás a jeruzsálemi gyülekezet egy vezetője volt. Pál Szilvánusznak hívja, és második missziós útján ő helyettesíti Barnabást. Lehetséges, hogy Pál azért választotta őt, hogy amikor azzal vádolják, hogy (1) más evangéliumot hirdet, mint a tizenkettő, vagy hogy (2) nincs közösségben az anyagyülekezettel, akkor Szilász válasszal tud szolgálni az aggodalmaikra vagy a vádjaira.

KÜLÖNLEGES TÉMA: SZILÁSZ/SZILVÁNUSZ

Szilász vagy Szilvánusz volt az a férfi, akit Pál kiválasztott, hogy elmenjen vele a második missziós útjára, miután Barnabás és János Márk visszamentek Ciprusra.

- A. Először az ApCsel 15:22-ben említi meg a Biblia, ahol vezető emberként nevezi meg a jeruzsálemi gyülekezet testvérei között.
- B. Ő is próféta volt (vö. ApCsel 15:32).
- C. Ő is római állampolgár volt, mint Pál (vö. ApCsel 16:37).
- D. Őt és Júdás Barsabbást küldte ki Anthiokiába a jeruzsálemi gyülekezet, hogy nézzék meg, mi a helyzet (vö. ApCsel 15:22,30-35).
- E. Pál a II. Kor. 1:19-ben megemlíti, mint társát az evangelizálásban.
- F. Később Péterrel együtt úgy azonosítja, mint az I. Péter levél íróját (vö. I. Péter 5:12).

G. Péter is és Pál is Szilvánusznak nevezi, míg Lukács Szilásznak (a Saul arám formája). Lehetséges, hogy Szilász volt a zsidó neve, és a Szilvánusz volt a latin neve (vö. F. F. Bruce, *Paul: Apostle of the Heart Set Free* [Pál: A szabaddá lett szív apostola] című könyvének 213. oldala).

15:23 „Cilicia” Ez volt Pál otthonának a környéke (vö. 22:3).

15:24 Ez a vers megmutatja, hogy a jeruzsálemi gyülekezet felismerte, hogy néhányan tagjai közül, akiknek semmilyen hatalmuk vagy hivatalos címük nem volt (vö. 1. vers) (1) ellátogattak ezekbe a missziós út során megalapított gyülekezetekbe, és (2) azt követelték, hogy alkalmazkodjanak a mózesi törvényhez (vö. 1.vers). Az itt használt IGE (*anaskeuazō*) egy erőteljes katonai kifejezés, amit az ÚSZ-ben csak itt használ egy város kifosztására.

15:25

NASB „egyetértésre jutva”

NKJV „egyetértésben gyűltünk össze”

NRSV, NJB „egyhangúan úgy határoztunk”

TEV „összegyűltünk és mindannyian megegyeztünk”

A hívők közötti egység a Lélek jelenlétére volt jellemző (vö. 28. vers). Figyeld meg viszont, hogy ez nem jelentette azt, hogy az erőteljes véleményeiket nem vitatták volna meg, de miután a témát kellőképpen kitárgyalták, a hívők egy egységes napirendre tértek felette.

Ezt az egységesített teológiai megegyezést „külföldön” is nyilvánosságra kellett hozni, hogy ugyanaz a feszültség és vita ne forduljon elő újra meg újra. A jeruzsálemi gyülekezet most már egy hitelesített álláspontra jutott az evangélium tartalmát illetően.

15:26 Pál és Barnabás nem csak a győzelmekben osztoztak, hanem a missziós munka nehézségeiben is. Ez a fajta sebezhetőség nem egy múló érzés volt, hanem egy maradandó odaszánás (BEFEJEZETT AKTÍV MELLÉKNÉVI IGENÉV).

15:28 „Mert a Szentlélek jónak látta, és vele együtt mi is” Isten jelen volt ezen a nagyon fontos találkozón. Isten az akaratát ezen a megbeszélésen keresztül fejezte ki! A Szentlélek volt az, aki az egységet kimunkálta. Itt a bibliai szövetség mind két aspektusa ki lett emelve – Isten cselekedetei és a megfelelő emberi válaszreakció. Figyeld meg, hogy ez egy kompromisszum volt; mindkét fél kapott valamit. Az egyedül a kegyelem, egyedül a hit evangélium lett megerősítve, de a zsidó érzékenységet tisztelték.

■ **„szükséges”** Ezek nem a személyes, egyéni üdvösségre utalnak, hanem a hívő zsidók és a hívő pogányok közötti közösségre a helyi gyülekezeteken belül.

15:29 A pogányok számára ez azt jelentette, hogy a korábbi bálványimádó múltjukkal teljesen szakítaniuk kell. A keresztény szabadságot és felelősséget nehéz egyensúlyba hozni, de abban kell lenniük (vö. Róma 14:1-5:13; I. Kor. 8:1-13; 10:23-28). Ezeknek a pogányoknak a korábbi imádata magába foglalta mind a három kizárt dolgot, ami itt meg lett említve!

Ezek a „szükséges, alapvető” dolgok különböző módokon lettek felsorolva a különböző görög kéziratokban. A valódi kérdés az, hogy mihez is kapcsolódnak ezek?

1. bálványoknak áldozott dolgok a húsról utalnak (az angol fordításban „dolgok” szerepel, csakúgy mint a magyar Károli fordításban, míg a magyar újfordításban „hús” szerepel a dolgok helyett), (vö. I. Kor. 8; 10:23-33)
2. a vér utalhat
  - a. vagy a nem kóser húsról
  - b. vagy az előre eltervezett gyilkosságra

3. a megfulladt állatok minden bizonnyal a nem kóser módon megölt állatokra utalnak, ami azt jelenti, hogy az előző két dolog is a zsidók ételekkel kapcsolatos érzékenységről szól
4. a paráznaság utalhat
  - a. pogány imádati alkalmakon való részvételre (ugyanúgy, mint az ételre)
  - b. ÓSZ-i lévitai törvényekre, amik a vérfertőzés ellen szólnak (vö. III. Mózes 17:10-14)
 Mindezek a „szükséges, alapvető” dolgok nem az üdvösségre utalnak, hanem a vegyes gyülekezeteken belüli közösségre, és a zsidó evangelizálásra nyíló lehetőségek kiterjesztésére.

KÜLÖNLEGES TÉMA: KERESZTÉNY SZABADSÁG szemben a KERESZTÉNY FELELŐSÉGGEL (a Római levélről [5. kötet] szóló kommentáromból kivett idézet)

- A. Ez a fejezet megpróbálja a keresztény szabadság és felelősség paradoxonát egyensúlyba hozni. Az irodalmi egység a 15:13-ig tart.
- B. Az a probléma, ami miatt ez a fejezet megíródott, valószínűleg a római gyülekezeten belüli pogány és zsidó hívők közötti feszültség volt. Megtérés előtt a zsidók hajlamosak voltak arra, hogy törvénykezők legyenek, a pogányok meg hajlamosak voltak arra, hogy erkölcstelenekek legyenek. Ne feledd el, hogy ez a fejezet Jézus őszinte követőinek lett címezve. Ez a fejezet nem testies hívőknek szól (vö. I. Kor. 3:1). Mind két csoportnak a legmagasabb motivációkat tulajdonítja. A veszély az a bármelyik oldalon lévő túlzásba esés. Nem arról szól ez, hogy engedélyt kapjunk a kákán is csomót kereső törvényeskedésre vagy hogy a szabadságunkat fitogtassuk.
- C. A hívőknek nagyon vigyázniuk kell azzal, hogy saját teológiájukat vagy etikájukat ne hogy más hívők számára is standarddá tegyék (vö. II. Kor. 10:12). A hívőknek abban a fényben kell járniuk, amennyit kaptak, de értsék meg, hogy az ő teológiájuk nem automatikusan egyezik Isten teológiájával. A hívőkre még mindig kihatással van a bűn. Bátorítani, buzdítani és tanítani kell egymást az Igéből, megvitatni dolgokat és megtapasztalni, de mindig szeretetben. Minél többet tud az ember, annál inkább tudja, hogy mennyire nem tud semmit (vö. I. Kor. 13:12)!
- D. Az illető Isten előtti hozzáállása és motivációja a valódi kulcs ahhoz, hogy meg lehessen ítélni cselekedeteit. A keresztények meg fognak állni Krisztus előtt, és meg lesznek ítéelve az alapján, hogy hogyan bántak egymással (vö. 10. és 12. vers; II. Kor. 5:10).
- E. Luther Márton mondta: „Egy keresztény férfi a legszabadabb Úr minden felett, senkinek nincs alávetve; a keresztény férfi a legengedelmesebb szolga mindenek felett, mindenek alávetve.” A bibliai igazságok gyakran feszültséggel teli ellentétpárokból vannak kifejezve.
- F. Ezt a nehéz de lényegbevágó témát a Róma 14:1-15:13-ig tartó irodalmi egység tárgyalja, ugyanúgy, mint az I. Korinthus 8-10 és a Kolossé 2:8-23.
- G. Mindazonáltal azt is ki kell jelentenünk, hogy az őszinte hívők közötti véleményeltérés nem rossz dolog. Minden hívőnek vannak erősségei és gyengéi. Mindenkinek aszerint a fény szerint kell járnia, amennyi adatott neki, legyen mindig nyitott a Lélekre és a Bibliára még több fényért. Ebben az időszakban viszont, amikor mindent egy piszkos üvegen keresztül látunk (I. Kor. 13:8-13) mindenkinek szeretetben (15. vers), békességben (17. és 19. vers) kell járnia, egymást építve.
- H. Azok a címkék, amiket Pál használt ezekre a csoportokra, „erősek”, „gyengébbek”, csak számunka jelentenek előítéletet. Az előítélet semmiképpen nem lehetett Pál szándéka. Mindkét csoport őszinte hívő volt. Nem szabad megpróbálnunk más keresztényeket a mi képünkre formálni! Krisztusban elfogadjuk egymást!
- I. Az egész érvelést a következő módon lehetne vázlatolni:
  1. fogadjátok el egymást, mert Isten is elfogad minket Krisztusban (vö. 14:1,3; 15:7)
  2. ne ítéljétek meg egymást, mert Krisztus a mi egyetlen Mesterünk és Bíránk (vö. 14:3-12)

3. a szeretet sokkal fontosabb, mint a személyes szabadság (vö. 14:13-23)
4. kövesd Krisztus példáját és add fel jogaidat mások épülésére és javára (vö. 15:1-13)

■ „ha” Ez nem FELTÉTELES mondat. Az NJB angol fordítás a következőt mondja, „őrizkedjetez ezektől, és jól teszitez”.

■ „legyetek egészségbenz” Ez egy BEFEJEZETT PASSZÍV FELSZÓLÍTÁS, ami egy megszokott záró köszöntés volt erőz és egészséget kívánva.

SZÖVEG: 15:30-35

30Ők tehát, miután útnak indították őket, le is mentek Antiókhiaza, összehívták az egész gyülekezetet, és átadták a levelet. **31**Amikor felolvasták, megörültek a bátorításnak. **32**Júdás és Szilász, akik maguk is próféták voltak, sok beszéddel buzdították és erősítették a testvéreket. **33**Azután ott időztek még egy darabig, majd békességgel elbocsátották őket a testvérek azokhoz, akik küldték őket. **34**(De Szilász jónak látta, hogy ott maradjon.) **35**Pál és Barnabás pedig Antiókhiaza tartózkodott többekkel együtt, tanítva és hirdetve az Úr igéjét.

15:30 Ez egy újabb gyülekezeti gyűlés. Megmutatja, hogy mennyire fontos volt az összegyűlt helyi gyülekezet.

15:31 Ez a második közösség (Antiókha) nem látta ezeket a szükséges dolgokat annyira negatívnak vagy korlátozóznak.

15:32 Ez a vers definiálja az ÚSZ-i prófécia jelentőségét. Elsősorban az evangélium hirdetését jelenti és annak alkalmazásait; ki tudja, lehet, hogy ez egy ÚSZ-i bizonyíték a hosszú prédikációkra! Lásd Különleges Téma: ÚSZ-i Prófécia a 3:18-ban.

15:33 „békességgel” Lehetséges, hogy ez a héber elköszönést, a *Shalom*-ot jelenti. Ez egy újabb mód arra, hogy megmutassa a jeruzsálemi gyülekezet és vezetőség teljes támogatását.

15:34 Ez az igevers nem szerepel a következő görög kéziratokban: P⁷⁴, κ, A, B, E, sem a Vulgata latin fordításban. Továbbá a következő angol fordításokban sem szerepel: NRSV, TEV, NJB, NIV. A többi unciális görög kéziratban (C és D) egy módosított változat szerepel. Valószínűleg eredetileg nem volt az ApCsel része.

15:35 Ez a vers jól mutatja, hogy mennyi olyan prédikátor és tanító van, akiről nem is tudunk semmit. Az ÚSZ nagyon szelektív azzal kapcsolatban, hogy más apostolok, misszionáriusok és prédikátorok életéről beszámoljon. De Isten ismeri őket!

SZÖVEG: 15:36-41

36Néhány nap múlva pedig ezt mondta Pál Barnabásnak: "Térjünk vissza, látogassuk meg a testvéreket valamennyi városban, ahol hirdettük az Úr igéjét, és lássuk: hogy megy a soruk?" **37**Barnabás azt akarta, hogy vigyék magukkal Jánost is, akit Márknak hívtak. **38**Pál azonban úgy tartotta helyesnek, hogy ne vigyék magukkal azt, aki elvált tőlük Pamfiliánál, és nem ment velük együtt a munkába. **39**Emiatt meghasonlás támadt köztük, és ezért különváltak egymástól: Barnabás magával vitte Márkot, és elhajózott Ciprusba. **40**Pál pedig Szilászt választotta társul, és miután az Úr kegyelmébe ajánlották őt a testvérek, útnak

indult; ⁴¹bejárta Szíriát és Ciliciát, és erősítette a gyülekezeteket.

15:36 „térjünk vissza” Az volt Pál és Barnabás célja, hogy visszatérjenek és megerősítsék az új gyülekezeteket, amiket az első missziós útjuk során indítottak. Figyeld meg, hogy ezzel a misszióval kapcsolatban nem volt ott az az isteni kinyilatkoztatás, mint az elsővel kapcsolatban (vö. 13:2).

15:38 „Pál azonban” (az angol fordításban az szerepel, hogy Pál ahhoz ragaszkodott vagy kitartott valami mellett) Ez BEFEJEZETLEN AKTÍV kijelentés. Nyilvánvalóan Pál folyamatosan kifejezte ellenállását.

■ **„aki elvált tőlük”** Azt, hogy János Márk miért hagyta ott az első missziós utat, nem tudjuk biztosan (vö. 13:13).

15:39 „meghasonlás támadt köztük, és ezért különváltak egymástól” Az angolban az a kifejezés szerepel, hogy „olyan éles vita támadt közöttük”, s annak a kifejezésnek, hogy „éles” a jelentése az, hogy „kiélezni, mint egy pengét”. A Zsid. 10:24-ben ezt a kifejezést pozitív értelemben használja. Az IGÉT az ApCsel 17:6-ban és az I. Kor. 13:5-ben is használják. Valóban jó kis vitájuk lehetett!

■ **„Barnabás magával vitte Márkot, és elhajózott Ciprusba”** Most már kér missziós csapat volt.

15:40 „Pál pedig Szilászt választotta társul” Pál egy másik vezetőt választott a jeruzsálemi gyülekezetből.

■ **„miután az Úr kegyelmébe ajánlották őt a testvérek”** Ez valószínűleg egy odaszánó imaalkalmat foglalt magában (vö. 6:6; 13:3; 14:26; 20:32). Ez az egész gyülekezetre utal, nem csak egy kiválasztott csoportra.

15:41 „Cilicia” Az, hogy miért és hogyan alapították meg ezeket a gyülekezeteket, nem tudjuk. Lehetséges, hogy Pál maga alapította őket a tarzusi néma időszaka alatt. Pál Cilicia provinciából származott.

MEGVITATANDÓ KÉRDÉSEK

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Biblia értelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Ezek a megvitatandó kérdések azért vannak, hogy segítsenek átgondolni a könyv ezen részének főbb témáit. Gondolat-ébresztő szándékuk van, nem pedig definiáló.

1. Miért annyira fontos ez a fejezet?
2. Kik voltak a júdaista-keresztények?
3. Miért nyomott Jakab véleménye olyan nagy súlyt a latban?
4. Kik az előljárók?
5. A 28-29-es versekben található korlátozások az üdvösségre utalnak vagy a közösségre?

ApCsel 16

MODERN FORDÍTÁSOK BEKEZDÉSI FELOSZTÁSAI

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Timóteus csatlakozik Pálhoz és Szilászhoz	Timóteus csatlakozik Pálhoz és Szilászhoz	Timóteus csatlakozik Pálhoz és Szilászhoz	Timóteus elmegy Pállal és Szilásszal	Likaónia: Pál beszervezi Timóteust 15:41-16:3
16:1-5	16:1-5	16:1-5	16:1-5	16:4. 16:5.
Pál látomása a macedón férfiről	A macedón elhívás	Kis-Ázsián keresztül Tróászba	Tróászban: Pál látomása	Átkelés Kis-Ázsiába
16:6-10	16:6-10	16:6-10	16:6-10	16:6-8 16:9-10
Lídia megtérése	Lídiát megkeresztelik Filippiben	Pál és Szilász Filippiben	Filippiben: Lídia megtérése	Megérkeznek Filippibe
16:11-15	16:11-15	16:11-15	16:11-15	16:11-15
A Filippi bebörtönzés	Pált és Szilászt bebörtönözik		A Filippi börtönben	Pál és Szilászt bebörtönözik
16:16-24	16:16-24	16:16-18 16:19-24	16:16-22a 16:22b-24	16:16-18 16:19-24
	A Filippi börtönőr megtér			Pál és Szilász csodás megmenekülése
16:25-34	16:25-34	16:25-34	16:25-28 16:29-30 16:31-34	16:25-28 16:29-34
	Pál nem akar titokban elmenni			
16:35-40	16:35-40	16:35-40	16:35. 16:36. 16:37. 16:38-40	16:35-37 16:38-40

HARMADIK OLVASÁSI CIKLUS (az „Útmutató a helyes bibliaolvasáshoz”-ból) KÖVETVE AZ EREDETI SZERZŐ SZÁNDÉKÁT A BEKEZDÉSEK SZINTJÉN

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Bibliaértelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Egyszerre olvasd el az adott részt. Azonosítsd a témákat. Hasonlítsd össze a te témafelosztásaidat az öt különböző fordítással. A bekezdések nem ihletettek, de mindenképp kulcsfontosságúak az eredeti szerző szándékainak azonosításához, ami az értelmezés szíve. Minden bekezdésnek egy és csak egy témája van.

1. Első bekezdés
2. Második bekezdés

3. Harmadik bekezdés
4. Stb.

SZÖVEGÖSSZEFÜGGÉSI BETEKINTÉS AZ ApCsel 15:36-16:40 RÉSZÉBE

I. A MÁSODIK MISSZÓS ÚT (15:36-18:23)

- A. Ez a misszió sokkal tovább tartott, mint az első út, valószínűleg 3-4 évig.
- B. Elsősorban Macedóniára és Akhájára fókuszál, ami a modern Görögország területén volt.
- C. Tömör vázlat:
  1. Barnabás és Pál különválnak, 15:36-40 (vita János Márk miatt)
  2. Szíria és Cilícia, 15:41 (mikor és hogyan alakultak ezek a gyülekezetek, nem tudjuk)
  3. Lisztra és Derbé, 16:1-5 (Timóteus csatlakozik a csapathoz)
  4. Troász (Trója), 16:6-10 (Pál látomást kap, hogy menjenek nyugatra)
  5. Filippi, 16:11-40
  6. Thesszalonika, 17:1-9
  7. Bérea, 17:10-14
  8. Athén, 17:15-34
  9. Korinthus, 18:1-17
  10. Visszatérnek a szíriai Antiókhiaiba, 18:18-22

A MEGEMLÍTETT SZEMÉLYEK

- A. János Márk (a János egy zsidó név, a Márk egy római név, ApCsel 12:25).
  1. Jeruzsálemben nőtt fel. Édesanyja házat megemlíti az ApCsel 12:12, mint azt a házat, ahol a korai egyház Jeruzsálemben imaórákat tartott.
  2. Nagyon sokan azt állítják, hogy az ő háza volt a helyszíne az Úrvacsorának és, hogy a Márk 14:51-52-ben megemlített meztelen férfi János Márk volt. Mind a kettő lehetséges, de csak pusztán találgatások.
  3. Barnabás unokatestvére volt (vö. Kol. 4:10).
  4. Útitársa volt Pálnak és Barnabásnak (vö. ApCsel 13:5).
  5. Korán otthagya a csapatot, és visszatért Jeruzsálembe (vö. ApCsel 13:13).
  6. Barnabás el akarta őt vinni a második útra is, de Pál elutasította (vö. ApCsel 15:36-41).
  7. Később Pál és János Márk nyilvánvalóan kibékült (vö. II. Tim. 4:11; Filemon 24).
  8. Nyilvánvalóan közeli barátja lett Péternek (vö. I. Péter 5:13).
  9. A hagyomány úgy tartja, hogy ő írta azt az evangéliumot, ami az ő nevét viseli, és Péter Rómában elhangzott prédikációit jegyzi fel. A Márk evangéliumában sokkal több latin szó van, mint bármelyik másik ÚSZ-i könyvben, valószínűleg azért, mert a rómaiaknak íródott. Ezt a Hierapoliszi Papiasztól tudjuk, ahogyan azt Eusebiosz feljegyezte: *Egyháztörténet* 3:39.15.
  10. A hagyományok szerint az Alexandriai Gyülekezet megalapításával hozzák összefüggésbe.
- B. Szilász
  1. Az ApCselben Szilásznak hívják míg a Levelekben Szilvánusznak.
  2. Ő is, csakúgy mint Barnabás, a jeruzsálemi gyülekezet vezetője volt (vö. ApCsel 15:22-

- 23).
3. Pállal nagyon szorosan kapcsolatban volt (vö. ApCsel 15:40; 16:19; 17:1-15; I. Thessz. 1:1).
  4. Ő is, csakúgy, mint Barnabás és Pál, próféta volt (vö. ApCsel 15:32).
  5. Apostolnak is nevezik (vö. I. Thessz. 2:7 [Károli: 2:6]).
  6. Ő is, csakúgy, mint Pál, római állampolgár volt (vö. ApCsel 16:37-38).
  7. Őt is, csakúgy, mint János Márkot összefüggésbe hozzák Péterrel, sőt az is lehetséges, hogy az neki diktált (vö. I. Péter 5:12).

C. Timóteus

1. Nevének jelentése, „az, aki tiszteli Istent”.
2. Zsidó anya és görög apa gyermeke volt, és Lisztrában lakott. Origenész a Róma 16:21-ről szóló kommentárjának latin fordítása azt mondja, hogy Timóteus Derbé lakosa volt. Ezt valószínűleg az ApCsel 20:4-ből vette. Zsidó hitben nevelte az édesanyja és a nagyanyja (vö. II. Tim. 1:5; 3:14-15).
3. A második missziós út során felkérték, hogy csatlakozzon Pálhoz és Szilászhoz (vö. ApCsel 16:1-5). Prófécia által erősítették ezt meg (vö. I. Tim. 1:18; 4:14).
4. Pál metélte körül, hogy mind a zsidók, mind a görögök felé is szolgálhasson.
5. Odaszánt útitársa és munkatársa volt Pálnak. Sokkal többször van név szerint megemlítve, mint Pál bármelyik másik segítőtje (17 alkalommal 10 levélben, vö. I. Kor. 4:17; 16:10; Fil. 1:1; 2:19; Kol. 1:1; I. Thessz. 1:1; 2:6; 3:2; I. Tim. 1:2,18; 4:14; II. Tim. 1:2; 3:14-15).
6. Őt is „apostolnak” nevezi (vö. I. Thessz. 2:7 [Károli: 2:6]).
7. A három Pásztori Levélből kettő neki lett címezve.
8. Legutoljára a Zsid. 13:23-ban van megemlítve.

SZÓ ÉS KIFEJEZÉSTANULMÁNY

SZÖVEG: 16:1-5

¹Így jutott el Derbébe, majd Lisztrába is. Volt ott egy Timóteus nevű tanítvány, egy hívő zsidó asszonynak és egy görög apának a fia, ²akiről dicsérőleg szoltak a liztrai és ikóniumi testvérek. ³Pál őt magával akarta vinni, ezért az ott lakó zsidókra tekintettel körülmetélte őt. Mert mindenki tudta, hogy az apja görög volt. ⁴Amikor végigjárták a városokat, átadták nekik azokat a határozatokat, amelyeket a jeruzsálemi apostolok és vének hoztak, hogy tartsák meg azokat. ⁵A gyülekezetek pedig erősödtek a hitben, és naponként gyarapodtak lélekszámban.

16:1 „Derbébe, majd Lisztrába is” Ezek a városok a római provincia, Galácia déli területén találhatóak (a mai Törökország területén). Pál az első missziós útja során látogatta meg ezt a területet (vö. 14. vers).

■ **„volt ott egy ... tanítvány”** Lukács az *idou* kifejezést használja, hogy bevezesse ezt a fogalmat. Ez a hangsúly kimutatásának egy módja volt. Timóteus nagyon fontos részévé fog válni Pál szolgálatának.

■ **„egy hívő zsidó asszonynak és egy görög apának a fia”** A II. Tim. 1:5-ből megtudjuk, hogy a nagyanyja szintén hívő zsidó volt. Nagyanyját Lóisznak, édesanyját Eunikének hívták. Édesanyja és nagyanyja valószínűleg Pál első missziós útján tértek meg.

16:2 „akiről dicsérőleg szoltak” Ez egy BEFEJEZETLEN PASSZÍV kijelentés. Az emberek jókat

mondtak Timóteusról, újra meg újra. A gyülekezeti vezető egyik kritériuma az volt, hogy „ne adjon okot a kritikára”, mind a hívő, mind a hitetlen társadalmon belül (vö. I. Tim. 3:2,7,10).

■ **„Lisztrában”** Timóteus otthona Lisztra volt. Mindazonáltal néhány görög kézírata az ApCsel 20:4-nek (és Origenész írásai is) arra utalnak, hogy Derbében lakott.

16:3 „Pál őt magával akarta vinni” Figyeld meg, hogy Pál hívja Timóteust. Ez nem csak egyedül Timóteus döntése volt (vö. I. Tim. 3:1). Bizonyos értelemben Timóteus Pál apostoli kiküldöttjévé vagy képviselőjévé válik.

■ **„körülmetélte őt”** Pál szerette volna, ha Timóteus tudott volna szolgálni a zsidók felé is (vö. I. Kor. 9:20; ApCsel 15:27-29). Ez nem kompromisszum volt a júdaistákkal, (1) a jeruzsálemi nagytanács döntése miatt (vö. 15. vers) és (2) mert Tituszt pedig nem volt hajlandó körülmetélni (vö. Gal. 2:3). Mindazonáltal Pál tette biztos, hogy zavart okozhatott a témában! Pálnak az a módszere, hogy mindenné lett mindenki számára, hogy némelyeket megnyerjen (vö. I. Kor. 9:19-23) az embereket és az üdvösségüket teszi prioritássá!

■ **„az apja görög volt”** A BEFEJEZETLEN IGEIDŐ arra utal, hogy halott volt.

16:4 Pál és Szilász beszámolt (azaz BEFEJEZETLEN AKTÍV kijelentés) a jeruzsálemi tanács eredményéről (vö. 15:22-29). Ne feledd, hogy ezek a „szükséges” dolgok két célt szolgáltak: (1) a gyülekezeten belüli közösséget, és (2) evangelizálást a zsidók felé (mint ahogy Timóteus körülmetélése is erre szolgált).

16:5 Ez egy újabb összegző megállapítás Lukács részéről (vö. 6:7; 9:31; 12:24; 16:5; 19:20; 28:31). Pál szíve a tanítványozásért égett (vö. 14:22; 15:36).

SZÖVEG: 16:6-10

⁶Azután átmentek Frígia és Galácia földjén, mivel a Szentlélek nem engedte nekik, hogy hirdessék az igét Ázsiában. ⁷Amikor Mízia felé mentek, Bitíniába próbáltak eljutni, de Jézus Lelke nem engedte őket. ⁸Erre Mízián áthaladva lementek Tróászba. ⁹Egy éjjel látomás jelent meg Pálnak: egy macedón férfi állt előtte, és ezekkel a szavakkal kérlelte őt: "Jöjj át Macedóniába, légy segítségünkre!" ¹⁰A látomás után nyomban igyekeztünk elmenni Macedóniába, mert megértettük: oda hívott minket az Isten, hogy hirdessük nekik az evangéliumot.

16:6 „Azután átmentek Frígia és Galácia földjén” Ebben a szövegben Lukács egy inkább faji, nyelvi csoportosításról beszél, a római politikai kerületek vagy provinciák helyett. Ez az idióma az ezek között az etnikai csoportok közötti nem hivatalos határookra utal.

■ **„nem engedte nekik”** Ez egy AORISZTOSZI PASSZÍV MELLÉKNÉVI IGENÉV. A Szeptuagintában nagyon gyakori kifejezés az ÚSZ-ben. A korai egyház cselekedeteiben és döntéseiben nagyon bensőséges módon vett részt a Szentlélek (vö. 2:4; 8:29,39; 10:19; 11:12,28; 15:28; 16:6,7; 21:4; Róma 1:13).

■ **„Ázsiában”** Ez a római provinciára, Kis-Ázsiára utal, ami a mai Törökország nyugati vége volt.

16:6,7 „a Lélek” Lásd a Különleges Témát alul.

KÜLÖNLEGES TÉMA: JÉZUS ÉS A LÉLEK

Van egy bizonyos fajta képlékenység a Lélek és a Fiú munkája között. G. Campbell Morgan mondta, hogy a legjobb név a Lélekre az a „másik Jézus”. A következőkben egy vázlatos összehasonlítást láthatunk a Fiú és a Lélek munkája és nevei között.

1. A Lelket „Jézus Lelkének” hívja, vagy ehhez hasonló kifejezésekkel illeti (vö. Róm. 8:9; II. Kor. 3:17; Gal. 4:6; I. Pét. 1:11).
2. Mind a kettőjüket ugyanazon kifejezéssel illeti
  - a. „igazság”
    - 1) Jézus (János 14:6)
    - 2) Lélek (János 14:17; 16:13)
  - b. „pártfogó”
    - 1) Jézus (I. János 2:1)
    - 2) Lélek (János 14:16,26; 15:26; 16:7)
  - c. „Szent”
    - 1) Jézus (Lukács 1:35)
    - 2) Lélek (Lukács 1:35)
3. Mind a ketten lakoznak a hívőkben
  - a. Jézus (Máté 28:20; János 14:20,23; 15:4-5; Róma 8:10; II. Kor. 13:5; Gal. 2:20; Ef. 3:17; Kol. 1:27)
  - b. Lélek (János 14:16-17; Róma 8:9,11; I. Kor. 3:16; 6:19; II. Tim. 1:14)
  - c. Sőt még az Atya is (János 14:23; II. Kor 6:16)

16:7 „Mízián” Ez egy etnikai terület volt a Kis-Ázsiai római provincia északnyugati területén. Hegyes vidék volt számos római úttal. Legfőbb városai Tróász, Asszosz és Pergamun voltak.

■ **„Bitínia”** Ez a terület is északnyugaton volt Kis-Ázsiában, északkeletre Míziától. Lukács idejében még nem volt római provincia ez a terület, de Pontuszhoz tartozott, mint egy politikai egység. Később Péter evangelizált ezen a területen (vö. I. Péter 1:1). Philóntól tudjuk, hogy ezen a területen sok zsidó kolónia volt.

16:8 „Mízián áthaladva” A szöveggörnyezetben ez minden bizonnyal azt jelentette, hogy „áthaladni” vagy „a környékén”.

■ **„Tróászba”** Ez a város hat és fél km-re volt a régi Trója városától. Körülbelül 400 évvel korábban alapították és szabad görög város maradt mindaddig, amíg római kolóniává nem tették. Ez volt a hagyományos kikötő, ha Míziából Macedóniába akartak menni.

16:9 „látomás jelent meg Pálnak” Isten számos alkalommal vezette Pált természetfeletti módon.

1. vakító fény és Jézus hangja, 9:3-4
2. látomás, 9:10
3. látomás, 16:9,10
4. látomás, 18:9
5. transz (elragadtatott), 22:17
6. Isten angyala, 27:23

■ **„egy macedón férfi”** Hogy honnan tudta Pál, hogy a férfi macedón volt, nem tudjuk. Lehetséges, hogy az akcentusa miatt, vagy a ruháiból, ékszereiből, vagy egyszerűen csak kijelentette maga a látomás. Néhány kommentár azt gondolja, hogy ez maga Lukács volt (vö. 10. vers). Ez egy nagyon fontos földrajzi döntés volt. Az evangélium Európa felé fordul!

■ **„Jöjj át ... légy segítségünkre”** Az első egy AORISZTOSZI AKTÍV MELLÉKNÉVI IGENÉV, amit FELSZÓLÍTÁSként használ, a második egy AORISZTOSZI AKTÍV FELSZÓLÍTÁS. A látomás nagyon specifikus és erőteljes volt.

16:10 „-tünk” (tehát mi) Ezen a helyen fordul elő először a „mi” feljegyzés. Ez arra utal, hogy Lukács is csatlakozott Pál, Szilász és Timóteus missziós csapatához (vö. 16:10-17; 20:5-15; 21:1-18; 27:1-:28-16). Néhányan azt gondolták, hogy az a férfi, akit Pál a 9. versben látott az Lukács volt, a pogány orvos és az Evangélium valamit az ApCsel írója.

■ **„Macedónai”** A modern kori Görögország két római provinciára oszlott.

1. Akhája délen (Athén, Korinthus, Spárta)
2. Macedónia északon (Filippi, Thesszalonika, Bérea)

■ **„megértettük”** Ez a *sumbibazō* kifejezés, ami szó szerint azt jelenti, hogy összehozni vagy egyesíteni. Itt arra utal, hogy minden ami történt (azaz, hogy a Lélek nem engedte nekik, hogy Ázsiában prédikáljanak, vö. 6. vers; a Lélek elzárta tőlük Bitíniát, vö. 7. vers; és a 9. vers látomása) Isten vezetése volt, hogy Macedóniába menjenek.

■ **„oda hívott minket az Isten”** Ez BEFEJEZETT PASSZÍV kijelentés. A Lélek vezetése nem a biztonságról szólt, hanem az evangelizálásról. Mindig ez Isten akarata.

SZÖVEG: 16:11-15

¹¹Elhajóztunk tehát Tróászból; egyenesen Szamotrákéba mentünk, másnap meg Neápolisba, ¹²onnan pedig Filippibe, amely Macedónia vidékének első városa, római település volt. Néhány napot ebben a városban töltöttünk. ¹³Szombaton kimentünk a városkapun kívülre, egy folyó mellé, ahol tudomásunk szerint imádkozni szoktak. Leültünk, és szóltunk az egybegyűlt asszonyokhoz. ¹⁴Hallgatott minket egy Lídia nevű istenfélő asszony, egy Thiatírából való bíboráros is, akinek az Úr megnyitotta a szívét, hogy figyeljen arra, amit Pál mond. ¹⁵Amikor pedig házanépével együtt megkeresztelkedett, azt kérte: "Ha úgy látjátok, hogy az Úr híve vagyok, jöjjetek, szálljatok meg a házamban!" És kérlelt bennünket.

16:11 „egyenesen ... mentünk” Ez egyike azoknak a hajózási kifejezéseknek, amiket Lukács használt (vö. 27. fejezet). Közvetlen tengeri közlekedéssel mentek, nem száraz parton.

■ **„Szamotrákéba”** Ez egy kicsi sziklás sziget volt, ami az Égei-tengerből emelkedett ki kb. 1524 méterre. Körülbelül félúton volt Tróász és Filippi között.

■ **„Neápolisba”** Ez szó szerint azt jelenti, hogy „új város”. A Földközi-tenger vidékén számos hasonló nevű város volt. Ez a város Filippi kikötője volt, ami kb. 16 km-re volt innen. Ennél a kikötőnél haladt a Via Egnatia, ami a legfőbb római út volt, keletről nyugatra futott, itt végződött a keleti része.

■ **„Filippibe”** A görögben ez többesszámú, valószínűleg arra utal, hogy számos települést egyesítettek egy egységes várossá. A Via Egnatia út mellett volt található. Ezt a várost eredetileg Krenidesznek (források) hívták. II. Philipposz (II. Fülöp), macedón király zsákmányolta ki az arany tartalékai miatt, és saját magáról nevezte el.

■
NASB, NRSV „Macedónia vidékének vezető városa”

NKJV „Macedónia azon vidékének legelső városa”
TEV „Macedónia első kerületének városa”
NJB „annak a vidéknek a vezető városa”

Ennek a kifejezésnek a jelentését nem tudjuk biztosan. Amfipolisz volt „Macedónia vezető városa”. Hogy Lukács mit értett ez alatt, azt nagyon sokan vitatják. Lehetséges, hogy a jelentősége miatt tisztelték meg ezzel a címmel.

■ **„római település”** Kr. e. 42-ben Octavianus és Marcus Antonius legyőzte Cassiust és Brutust ennek a városnak a közelében. Ennek a győzelemnek az emlékére Octavianus római kolóniává tette Filippit, és ide vonultatta vissza seregeit. Kr. e. 31-ben, miután legyőzte Antoniust és Kleopátrát Actiumnál, Octavianus még több csapatot telepített ide. További római kolóniák, amelyek meg vannak említve az ÚSZ-ben, a következők: Pizídia Antiókhia, Lisztra, Tróász, Korinthus, és Ptolemais. Minden olyan kiváltságuk megvolt, mint az itáliai városoknak: (1) saját kormányzás; (2) adómentesség; és (3) különleges legális mellékjövedelem. Pál gyakran tanított római kolóniákban és alapított ott gyülekezeteket.

16:13 „Szombaton” Úgy tűnik, hogy Filippiben nem volt zsinagóga. Mivel római kolónia volt, valószínűleg nem volt 10 zsidó férfi a városban, ami a minimum követelmény volt ahhoz, hogy zsinagógát alapítsanak. De nyilvánvalóan volt néhány istenfélő ember vagy prozelita (vö. 14. vers; 13:43; 17:4,17; 18:7). Nagyon sok nőt vonzott a judaizmus erkölcsisége és etikája.

■ **„egy folyó mellé”** Úgy tűnik, hogy ez gyakori helye volt a vallásos istentiszteleteknek (vö. Josephus, *A zsidók története*. 14:10:23).

■ **„leültünk”** Ez volt a hagyományos rabbinikus tanítói testhelyzet, de ez egy római város, így valószínűleg itt nincs semmi jelentősége. Ez csak egy újabb kis részlet Lukácstól.

16:14 „Lídia nevű istenfélő asszony, Thiatirából” Macedónia római provincia sokkal több lehetőséget tartogatott a nőknek, mint bármely más hely az első századi Földközi-tenger vidékén. Lídia egy kis-ázsiai városból való volt (vö. Jel. 2:18). Lila festékéről volt ismert, amit puhatestűek héjából nyertek, és nagyon népszerű volt a rómaiak között. Ennek a nőnek a városában volt zsinagóga. Neve a régi provincia nevéből, Lídiából származik, ahol ez a város is volt. Pál későbbi leveleiben nem szerepel, lehetséges, hogy akkora már meghalt.

■ **„istenfélő”** Ez azokra az istenfélőkre utal, akiket vonzott ugyan a judaizmus, de nem lettek még teljesen prozelitává.

■ **„az Úr megnyitotta a szívét”** A Biblia úgy írja le az Isten és az emberiség közötti kapcsolatot, mint egy szövetséget. Mindig Isten kezdeményez megalapozza a kapcsolatot és megszabja a szövetség feltételeit. Az üdvösség egy szövetséges kapcsolat. Senki sem üdvözülhet addig, amíg Isten nem kezdeményez (vö. János 6:44;65). Mindazonáltal Isten szeretné, ha minden ember üdvözülne (vö. János 3:16; I. Tim. 2:4; II. Péter 3:9); ezért ennek a következménye, hogy Isten valamilyen szinten (természeti kijelentés, vö. Zsolt. 19:1-7 vagy különleges kijelentés, vö. Zsolt. 19:8-14), mindenkit szembesít a bűnével (vö. Róma 1-2) és az Ő jellemével.

A nagy rejtély az, hogy miért van az, hogy valaki válaszol erre és van, aki nem! Én személyesen nem tudom elfogadni azt válaszként, hogy egyeseket Isten kiválaszt erre, de másokat meg nem. Minden ember Isten képmására teremtett (vö. I. Mózes 1:26-27) és Isten megígéri, hogy mindannyiukat üdvözíti is az I. Mózes 3:15-ben.

Lehet, hogy nem is annyira fontos, hogy megértsük miért, hanem inkább az, hogy hűségesen osszuk meg az evangéliumot mindenkivel, és hagyjuk, hogy az elvégezze a maga munkáját azoknak a szívében és értelmében, akik hallják azt (vö. Máté 13:1-23). Pál prédikált Lídiának és ő és háza népe válaszolt arra.

■ **„házanépével együtt megkeresztelkedett”** Ez nyilvánvalóan a családjára, szolgálóira és munkásaira vonatkozott (vö. Kornéliusz, ApCsel 10:2; 11:14; és a filippibeli börtönőr, ApCsel 16:33). Továbbá figyelj meg azt is, hogy ő is, mint sokan mások az ÚSZ-ben azonnal bemerítkeztek.

Az a teológiai kérdés, amit ez a vers kelt a következő: „Az ApCselben lévő feljegyzések, amikor egy egész háztartás tért meg, magában foglalta-e a gyermekeket is?” Ha igen, akkor ez a gyermekkeresztségre utaló bibliai precedens. Azok, akik ezt bizonyítékként erősítik meg, arra az ÓSZ-i gyakorlatra is utalnak, hogy Izrael nemzetébe az újszülötteket is belefoglalták (azaz nyolc naposan metélték körül a fiúkat).

Bár minden bizonnyal lehetséges, hogy a Krisztusban való hit azonnal kihatással volt az egész családra ebben a társadalmi felállásban, a kérdés akkor is ott van, „Ez egy egyetemes igazság, amit minden kultúrában gyakorolni kellene?” Én azt mondanám, hogy az ÚSZ egy kijelentés a személyes, akarati döntésről, ami a büntudat érzésének felébredéséhez kapcsolódik. Az embernek fel kell ismernie, hogy szüksége van egy megváltóra. Ez egy további kérdéshez vezet: „Az emberek Ádámban bűnösen születnek, vagy akkor válnak bűnössé, amikor úgy döntenek, hogy nem engedelmeskednek Istennek?” A judaizmus fenntart egy időszakot az egyfajta gyermeki ártatlanságnak, ami fiúknak 13 év, a lányoknak 12, amíg a Törvényről szóló tudásuk és az annak megtartására való odaszántság ki nem fejlődik. A rabbik nem hangsúlyozzák az I. Mózes 3-at mint a gyülekezetet.

Az ÚSZ egy felnőtteknek szóló könyv. Istennek a gyermekek felé való szeretetét hangsúlyozza, de üzenete a felnőttek felé irányul!

■ **„ha”** Ez egy ELSŐ TÍPUSÚ FELTÉTELES MONDAT, amit igaznak feltételezünk az író szemszögéből vagy irodalmi céljait tekintve.

■ **„úgy látjátok, hogy az Úr híve vagyok”** Az első igenév BEFEJEZETT AKTÍV kijelentés. Lídia meghívta ezeket a misszionáriusokat, hogy házáat és forrásait az evangélium javára használják. Ez Jézus üzenetével volt összhangban, amit a hetven tanítványnak adott, amikor kiküldte őket a misszióba (vö. Lukács 10:5-7).

■ **„jöjjetek, szálljatok meg a házamban”** Lídia ellentmondást nem tűrő volt. Az első IGE AORISZTOSZI AKTÍV MELLÉKNÉVI IGENÉV, amit FELSZÓLÍTÁSként használ; a második egy JELENIDEJŰ AKTÍV FELSZÓLÍTÁS.

SZÖVEG: 16:16-18

16Történt pedig egyszer, hogy amikor az imádkozás helyére mentünk, egy szolgálóleány jött velünk szembe, akiben jövendőmondó lélek volt, és jóslásával nagy hasznot hajtott gazdáinak. **17**Követte Pált és minket, és így kiáltozott: "Ezek az emberek a Magasságos Isten szolgálói, akik az üdvösség útját hirdetik nektek!" **18**Ezt több napon át is művelte. Pált azonban bosszantotta ez. Ezért megfordult, és ezt mondta a léleknek: "Parancsolom neked Jézus Krisztus nevében, hogy menj ki belőle!" És az még abban az órában kiment belőle.

16:16 „Történt egyszer” Nyilvánvalóan ez egy másik napon történt, valószínűleg a következő szombaton. Ez egy véletlenszerű találkozás volt, de Isten teljes mértékben felhasználta ezt a céljaira, mint ahogy teszi azt a mindennapjainkban.

■ **„jövendőmondó lélek”** Két kifejezés van ebben a mondatban, amivel leírja ezt a szolgálólányt. Az első a „jóslás, jövendőmondás”, aminek ÓSZ-i háttere van, de a Szeptuaginta különböző görög kifejezéseket használ (vö. III. Mózes 19:31; 20:6,27; V. Mózes 18:11; I. Sám. 28:3,7; II. Kir. 21:6; I. Krón. 10:13). Ez egy démontól megszállott személy volt, aki zsolozsmákkal, kántálásokkal és

különböző természeti jelenségek magyarázatával (azaz a madarak repülése, felhők, a pohár alján lévő maradék, állati máj, stb.) meg tudta jósolni és bizonyos mértékig befolyásolni tudta a jövőt.

Ebben a görög kulturális helyzetben a kifejezés az, hogy *puthōn*, és ami abból a görög mitológiából származik, amely arról szól, hogy Apolló megöl egy óriás kígyót. Ez egy jóslási rítus vagy szertartás lett (pl. Delphoi), ahol az emberek az istenektől kértek tanácsot. Ezt a szertartást a kígyóikról ismerték (azaz pitonok) amelyek rámásztak azokra az emberekre, akik azért jöttek, hogy megismerjék jövőjüket vagy hogy befolyásolják azt.

■ **„jóslásával”** Ezt a kifejezést csak itt használja az ÚSZ. Ennek a szótöve elég gyakori a Szeptuagintában a „jósra, látóra, prófétára”, általában negatív értelemben. Ez azt jelenti, hogy valaki extázisban van, ezáltal utalva az érzelmi transzra, ami a jövődőlésükhöz társult. Itt olyan személyre utal, aki profit fejében jövődölt. A szövegi és lexikális utalások azt mutatják, hogy a lányban tisztátalan lélek lakozott.

16:17 „Követte Pált ... és így kiáltozott” Ez egy JELENIDEJŰ AKTÍV MELLÉKNÉVI IGENÉV és egy BEFEJEZETLEN AKTÍV kijelentés. Folyamatosan követte őt és folyamatosan kiáltozott (vö. 18. vers).

■ **„Ezek az emberek a Magasságos Isten szolgálói”** Jézus nem fogadna el démoni bizonyágtételt (vö. Lukács 8:28, Márk 1:24; 3:11; Máté 8:29) és Pál sem tenné. Azt a kifejezést, hogy a „Magasságos Isten” az I. Mózes 14:18-19-ben YHWH-ra, de ebben a kultúrában Zeuszra is használták. Ez a lélek nem Isten dicsőítése céljából tett tanúbizonytságot, hanem hogy az evangéliumot a démoni hatalmakkal hozza összefüggésbe.

■ **„akik az üdvösség útját hirdetik nektek!”** Az „út” szó előtt nincs ELÖLJÁRÓSZÓ. Valószínűleg azt mondhatta, hogy a Magasságos Istenhez vezető egyik utat hirdetik. Ez a démon nem segíteni próbálja Pál szolgálatát. Ennek a kijelentésnek a célja (1) hogy Pált a jövődőléssel azonosítsa, vagy (2) hogy az üdvösséghez vezető egyik lehetséges utat bemutassa, nem pedig az utat, amely az üdvösségre vezet.

16:18 „Pált azonban bosszantotta ez” Ebben a pillanatban Pál azonnal cselekedett, nem szeretetből, hanem mert bosszantotta. Pál is ember volt! A Szeptuagintában a Préd. 10:9-ben is ugyanez az erőteljes IGE szerepel, ahol kemény munkát jelent. Az ÚSZ-ben csak itt és a 4:2-ben szerepel. Olyasvalakit jelöl, aki teljes mértékben kimerült vagy kifáradt.

■ **„a léleknek”** Figyeld meg, hogy Pál nem a szolgálóleányhoz beszél, hanem ahhoz a démonhoz, aki benne lakozott és irányította őt. Pál ugyanolyan módon hajtotta végre az ördögűzést, mint bármelyik másik ÚSZ-i ördögűzésnél láttuk (azaz Jézus nevében). Lásd Különleges Téma: Az Ördögi az 5:16-ban.

SZÖVEG: 16:19-24

¹⁹Amikor látták urai, hogy odalett az, amiből hasznot reméltek, megragadva Pált és Szilászt, a hatóság elé, a főtérrre hurcolták őket. ²⁰Azután az előljárók elé vezették őket, és ezt mondták: "Ezek az emberek felforgatták városunkat. ²¹Zsidók lévén, olyan szokásokat hirdetnek, amelyeket nekünk nem szabad sem átvennünk, sem követnünk, mert rómaiak vagyunk." ²²Velük együtt a sokaság is rájuk támadt, az előljárók pedig letépték ruhájukat, és megbotoztatták őket. ²³Sok ütést mértek rájuk, majd börtönbe vetették őket, és megparancsolták a börtönőrnek, hogy gondosan őrizze őket. ²⁴Az pedig, mivel ilyen parancsot kapott, a belső börtönbe vetette őket, és a lábukat kalodába zárta.

16:19 „látták, hogy odalett az, amiből hasznot reméltek” Ezek az „urak” egyáltalán nem törődtek azzal, hogy egy ember megszabadult a gonosz rabságából. A pénzügyi veszteségük miatt aggodalmaskodtak (vö. 16. vers).

■ **„megragadva Pált és Szilászt”** Azt, hogy Timóteust és Lukácsot miért nem vitték el, nem tudjuk.

16:20 „előljárók” Ez a szó a *praetorok*. Hivatalosan a címük *duumvirok* volt, de Cicerótól megtudjuk, hogy nagyon sokan sokkal jobban szerették a *praetor* megnevezést. Lukács nagyon pontosan használja a római kormányzati hivatalnoki megnevezéseket. Ez egyike azoknak a bizonyítékoknak, amik a történelmi helyessége mellett szólnak.

16:20,21 „zsidók lévén ... rómaiak vagyunk” Ez megmutatja faji büszkeségüket és előítéleteiket. Pál Filippiben töltött ideje közel lehetett ahhoz, amikor Claudius rendeletben kizárta a zsidókat Rómából, Kr. u. 49-50-ben (valójában mindenféle zsidó istentiszteleti formát betiltott). A római antiszemitizmust jól lehet látni Ciceró *Pro Fiasco* és *Javenal* 14:96-106 műveiben.

■ **„olyan szokásokat hirdetnek, amelyeket nekünk nem szabad sem átvennünk, sem követnünk”** Figyeld meg, hogy ennek a vádnak semmi köze a szolgálóleányból való ördögűzéshez. Nyilvánvalóan arra utal, hogy Jézus Krisztus evangéliumát hirdették. A judaizmus egy legális vallás volt a Római Birodalomban, de amint nyilvánvalóvá vált, hogy a kereszténységet egy ettől különálló egységként, következésképpen illegális vallásként kell kezelni. Illegális volt a zsidók számára, hogy a rómaiakat prozelitává tegyék, ugyanígy Pálnak is illegális volt ezt tennie.

16:22 „letépték ruhájukat, és megbotoztatták őket” Ez a fajta büntetés (azaz a *verberatio*, amit a városi bíróság hatalma rendelt el) nem volt annyira súlyos, mint a római ostromzás. Nem volt megszabva az ütések száma. Pált háromszor verték meg így (vö. II. Kor. 11:25). Ez az egyetlen feljegyzett ilyen eset (vö. I. Thessz. 2:2).

16:24 „a belső börtönbe” Ez a maximális biztonságot jelenti. Ebben az esetben érezhető volt rajtuk a félelem (vö. 29. vers). Pál ördögűzése felkeltette a figyelmüket.

■ **„a lábukat kalodába zárta”** Abban az időben a legtöbb börtönben láncok voltak a falhoz rögzítve, amihez a rabot hozzábilincseltek. Így aztán az ajtókat csak becsukták, nem voltak kulcsra zárva. Ezek a béklyók a lábukat terpeszbe kényszerítették, nagyon kényelmetlen volt és sokkal biztonságosabb.

SZÖVEG: 16:25-34

²⁵Éjfél tájban Pál és Szilász imádkozott, és énekel magasztalta az Istent. A foglyok pedig hallgatták őket. ²⁶Ekkor hirtelen nagy földrengés támadt, úgyhogy megrendültek a börtön alapjai, hirtelen kinyílt minden ajtó, és mindegyikükről lehulltak a bilincsek. ²⁷Amikor a börtönőr felriadt álmából, és meglátta, hogy nyitva vannak a börtönajtók, kivonta a kardját, és végezni akart magával, mert azt hitte, hogy megszöktek a foglyok. ²⁸Pál azonban hangosan rákiáltott: "Ne tégy kárt magadban, mert valamennyien itt vagyunk!" ²⁹Erre az világosságot kért, berohant, és remegve borult Pál és Szilász elé; ³⁰majd kivezette őket, és ezt kérdezte: "Uraim, mit kell cselekednem, hogy üdvözljek?" ³¹Ők pedig így válaszoltak: "Higgy az Úr Jézusban, és üdvözlösz mind te, mind a te házában nepe!" ³²Ekkor hirdették az Isten igéjét neki és mindazoknak, akik a házában voltak. ³³Ő pedig magához fogadta őket az éjszakának még abban az órájában, kimosta sebeiket, és azonnal megkeresztelkedett egész

háza népével együtt. ³⁴Azután házába vitte őket, asztalt terített nekik, és örvendezett, hogy egész háza népével együtt hisz az Istenben.

16:25 „éjfél tájban” valószínűleg nem tudtak aludni a botozás okozta fájdalom és a kaloda miatt.

■ **„imádkozott, és énekekkel magasztalta az Istent”** Lehetséges, hogy ezeknek az imádságoknak és énekeknek a teológiai tartalma volt az, ami miatt ezek a rabok hitre jutottak Krisztusban (azaz „a foglyok pedig hallgatták őket”), mert a foglyok közül senki nem menekült el, amikor a földrengés kinyitotta az ajtókat (vö. 26,28. vers, „valamennyien itt vagyunk”).

■ **„a foglyok pedig hallgatták őket”** Ez egy BEFEJEZETLEN KÖZÉPIGEI kijelentés, ami arra utal, hogy folyamatosan figyeltek Pálra és Szilászra. Az *epakroaomai* ige elég ritka az ÚSZ-ben és a Szeptuagintában. Az I. Sám. 15:22-ben való előfordulása egy intenzív, örömmel való figyelésre utal. Ezek a lecsúszott foglyok buzgón hallgatták és válaszoltak is Isten szeretetéről, velük való törődéséről és elfogadásáról szóló üzenetre.

16:26 „földrengés” Ez egy természeti esemény volt, de természetfeletti céllal, időzítéssel és hatással (vö. Máté 27:51,54; 28:2). Isten Pétert egy angyal segítségével szabadította ki (vö. 12:7), de itt egy eseményt választott, ami Pálnak lehetőséget biztosított arra, hogy az evangéliumot hirdesse mind a foglyoknak mind az öröknek.

16:27 „kardját” Ez a kicsi, két élű kard volt, amit az övben viseltek, és aminek nyelv alakja volt. Ezzel az eszközzel végezték ki a halálraítélt római polgárokat. Ha egy börtönőr elveszítette foglyát, az ő büntetését kellett elszenvednie (vö. 12:19).

16:28 Pál minden bizonnyal nagy hatással volt a többi fogolyra is!

16:29 „világosságot kért” Az angolban a világosság TÖBBES SZÁMBAN van, ami azt mutatja, hogy több börtönőr is volt ott.

16:30 „Uraim, mit kell cselekednem, hogy üdvözüljek?” Ez megmutatja az emberiség (1) félelmét a természetfelettitől, és azt, hogy (2) keresték az Istennel való békességet! Azt a békességet és örömet szerette volna magáénak tudni, amit Pál és Szilász bemutatott, még ebben az igazságtalan és fájdalmas helyzetben is. Figyeld meg, hogy ez az ember is, mint még olyan sokan, teljesítmény alapján értelmezte a vallást.

16:31 „Higgy az Úr Jézusban” Azt az IGÉT, hogy *pisteuō* úgy lehetne fordítani, hogy „hinni”, „hit” vagy „bízni”. Ez elsősorban egy tudatos, akarati bizalmi választ jelent (vö. 10:43). Azt is figyeld meg, hogy ez egy személyben való bizalom, nem pedig egy tanban vagy egy teológiai rendszerben. Ennek az embernek nem volt semmilyen zsidó háttere (vö. a Jónás könyvében a niniveiek). Mégis a teljes üdvösséghez való követelmények nagyon egyszerűek és ugyanazok! Az ÚSZ-ben ez a legtömörebb összefoglalása az evangéliumnak. Megtérését cselekedetei mutatják.

■ **„üdvözülsz mind te, mind a te házad népe”** A régi világban a háztartás fejének vallása volt az egész háza népének vallása is (vö. 10:2; 11:14; 16:15; 18:8). Az, hogy a személyek szintjén ez hogyan működött, azt nem tudjuk, de mindenképpen kellett, hogy valamilyen szintű személyes hitet követeljen minden egyes személy részéről. Pál következőképpen a teljes evangéliumot megosztotta a börtönőrrel és egész háza népével (vö. 32. vers).

16:33 „azonnal megkeresztelkedett egész háza népével együtt” Ez megmutatja a keresztség fontosságát. Az ApCsel újra és újra megemlíti. Jézus is megtette (vö. Lukács 3:21) és

megparancsolta (vö. Máté 28:19) és ez meg is alapozza (vö. ApCsel 2:38). További példákban abban is következetes maradt, hogy a keresztség mindig rögtön azután következett, hogy megvallották hitüket (vö. ApCsel 10:47-48). Bizonyos értelemben ez volt az ő nyilvános, Krisztusban való hitük megvallása.

16:34 „örvendezett, hogy egész háza népével együtt hisz az Istenben” A két IGE egyesszámban van, és a börtönörre utal. Mindazonáltal a HATÁROZÓS SZERKEZET arra utalhat, hogy ez magában foglalja ennek az embernek a tágabb értelemben vett családját és szolgálait is.

Az az IGE, hogy „hisz” BEFEJEZETT AKTÍV MELLÉKNÉVI IGENÉV, ami egy állandósult állapotra utal.

SZÖVEG: 16:35-40

35Amikor megvirradt, elküldték az előjárók a törvényszolgákat, és azt üzenték: "Bocsásd szabadon azokat az embereket!" **36**A börtönőr nyomban tudtára adta Pálnak ezt az üzenetet: "Az előjárók ide küldtek, hogy bocsássalak szabadon titeket: most tehát távozzatok, menjetek el békességgel!" **37**Pál azonban így szólt hozzájuk: "Megverték minket nyilvánosan, ítélet nélkül, és börtönbe vetettek, holott római polgárok vagyunk; most pedig titokban akarnak elküldeni minket? Azt nem, hanem jöjjenek ide, és ők maguk vezessenek ki bennünket!" **38**A törvényszolgák pedig jelentették ezt a dolgot az előjáróknak. Amikor ezek meghallották, hogy rómaiakról van szó, megijedtek, **39**elmentek, és bocsánatot kértek tőlük, majd kivezették őket, és kérték, hogy távozzanak a városból. **40**Amint kijöttek a börtönből, elmentek Lídiához, és látva a testvéreket, bátorították őket, majd eltávoztak.

16:35 „törvényszolgákat” Ez szó szerint azt jelenti, hogy „a vessző hordozó” (*hrabdouchosta lictor*). Ez azokra a személyekre utalt, akik a hivatalos büntetésekben részt vettek. Az olasz „fasiszta” párt ebből a kifejezésből vette a nevét. Ezekből a vesszőkből álló csokor szimbolizálta ezt a politikai hatalmat.

16:37 „holott római polgárok vagyunk” Filippi egy római kolónia volt, aminek sok jogi kiváltsága volt, amit veszélybe sodorhattak volna, ha erről az esetről, hogy jogtalanul bántak római állampolgárokkal, valaki beszámolt volna. Római polgárok megverése nagyon súlyos áthágása volt a kolóniai jogi státuszuknak (vö. 39. vers).

16:39 Pál tiltakozásának oka valószínűleg az volt, hogy megvédje a Filippiben lévő új gyülekezetet, és hogy bizonyos mértékű elismerést szerezzen nekik. A vezetők a cselekedeteik által arra utalnak, hogy az evangélium hirdetése nem volt illegális! Az ajtó nyitva állt a jövőbeli Filippiben történő evangelizálási törekvések előtt.

16:40 „majd eltávoztak” Lukács nyilvánvalóan ott maradt. A 20:5-6-ban még mindig itt találjuk Filippiben.

MEGVITATANDÓ KÉRDÉSEK

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Biblia értelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Ezek a megvitatandó kérdések azért vannak, hogy segítsenek átgondolni a könyv ezen részének főbb témáit. Gondolat-ébresztő szándékuk van, nem pedig definiáló.

1. A Szentlelket miért hívja Jézus Lelkének?
2. Miért engedte meg Isten, hogy a misszionáriusok olyan sok ellenségeskedéssel és megpróbáltatással találják szemben magukat?
3. Miért nem fogadta el Pál a szolgálóleány bizonyágtételét?
4. Sorold fel a Filippiben megtért embereket!
5. Miért csak Pált és Szilászt vetették börtönbe?
6. Miért nem menekült el a többi fogoly?
7. Sorold fel azokat az elemeket az üdvösségnek, amelyek ebben a fejezetben megtalálhatóak! Különböznek azoktól, amik más fejezetekben találhatóak?
8. Ennek a börtönörnek volt valamilyen háttere a judaizmusban vagy a kereszténységben?
9. Mít jelent az, hogy „az ő háza népe is megtért”?
10. Miért vette rá Pál a városi vezetőket arra, hogy személyesen kérjenek bocsánatot?

ApCsel 17

MODERN FORDÍTÁSOK BEKEZDÉSI FELOSZTÁSAI

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Zavargások Thesszalonikában	Krisztus hirdetése Thesszalonikában	Thesszalonikából Athénba	Thesszalonikában	Thesszalonika: nehézségek a zsidókkal
17:1-9	17:1-4 Támadás Jázon háza ellen 17:5-9	17:1-9	17:1-4 17:5-9	17:1-4 17:5-9
Az apostolok Béreaában	Szolgálat Béreaában		Béreaában	Újabb nehézségek Béreaában
17:10-15	17:10-15	17:10-15	17:10-15	17:10-12 17:13-15
Pál Athénban	Az athéni filozófusok	Pál Athénban	Athénban	Pál Athénban
17:16-21	17:22-21 Beszéd az Areopágoszon	17:16-21	17:16-21	17:16-18 17:19-21
17:22-28a	17:22-34	17:33-31	17:22-31	17:22a Pál beszéde az areopágoszi tanács előtt 17:22b-23 17:24-28
17:28b-31				17:29. 17:30-31
17:32-34		17:32-34	17:32-34	17:32-34

HARMADIK OLVASÁSI CIKLUS (az „Útmutató a helyes bibliaolvasáshoz”-ból) KÖVETVE AZ EREDETI SZERZŐ SZÁNDÉKÁT A BEKEZDÉSEK SZINTJÉN

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Bibliaértelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Egyszerre olvasd el az adott részt. Azonosítsd a témákat. Hasonlítsd össze a te témafelosztásaidat az öt különböző fordítással. A bekezdések nem ihletettek, de mindenképp kulcsfontosságúak az eredeti szerző szándékainak azonosításához, ami az értelmezés szíve. Minden bekezdésnek egy és csak egy témája van.

1. Első bekezdés
2. Második bekezdés
3. Harmadik bekezdés
4. Stb.

SZÖVEGÖSSZEFÜGGÉSI BETEKINTÉS

Pál üzenetének tömör vázlata, amit az athéni intellektuális görögöknek mondott (17:15-34). Nagyon hasonlít az ApCsel 14:15-18-ra.

- A. Egy Isten van, a menny (szellemi) és a föld (anyagi) teremtője
  - 1. akivel kapcsolatban tudatlanok
  - 2. aki nem emberi templomokban vagy bálványokban lakozik
  - 3. akinek semmire sincs szüksége az emberiségtől
  - 4. aki a valódi élet egyetlen forrása

- B. Ő irányítja a teljes emberi történelmet
  - 1. egy emberből alkotta meg az összes népet
  - 2. megszabja a népek határait

- C. Belehelyezte az emberekbe azt a vágyat, hogy ismerni akarják Őt, Őt pedig nem nehéz megtalálni.

- D. A bűn elválasztott minket Tőle
  - 1. a tudatlanság korában elnézte a bűnt
  - 2. meg kell térnünk

- E. Meg fogja ítélni teremtményét
  - 1. az ítéletnek van egy kijelölt napja
  - 2. a Messiáson keresztül fog megtörténni az ítélet
  - 3. ez a Messiás a halottak közül lett feltámasztva, hogy személye és munkája bizonyosságot nyertjen

Thesszalonika városa

- A. Thesszalonika rövid történelme
  - 1. Thesszalonika a Thermai-öböl felső részénél helyezkedett el. Thesszalonika a Via Ignatia (a népek útja) mentén elhelyezkedő tengerparti város volt, s ez az út egy nagyon fontos római útvonal volt, Rómától kelet felé tartott. Kikötőváros, továbbá nagyon közel volt egy gazdag, kutak öntözte tengerparti síksághoz. Ez a három előnyös tulajdonság Thesszalonikát a legnagyobb, legfontosabb kereskedelmi és politikai központtá tette Macedóniában.
  - 2. Thesszalonikát eredetileg Thermának hívták, ami a környéken fakadó hőforrásokról kapta a nevét. Idősebb Plinius, egy korai történész arra utal, hogy Therma és Thesszalonika együtt léteztek. Ha valóban ez volt a helyzet, akkor Thesszalonika egyszerűen körülvette Thermát és bekebelezte azt (Leon Morris, *The First and Second Epistles to the Thessalonians* [A thesszalonikaiakhoz írt első és második levél], Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Company, 1991, 11. oldal). Mégis a legtöbb történész azt gondolja, hogy Kasszandrosz, Nagy Sándor egyik hadvezére Kr. e. 315-ben átnevezte Thermát II. Philipposz (II. Fülöp) macedón király lánya, Nagy Sándor féltestvére, Thesszalonika után, aki a felesége lett (Strabo, VII Töredék 21). Valamikor az első századokban, a kereszténység terjedésekor Thesszalonika az „ortodox város” gúnynevet kapta keresztény jelleme miatt (Dean Farrar, *The Life and Work of St. Paul* [Szent Pál élete és munkája], New York: Cassel and Company, Limited, 1904, 364. oldal). Ma Thesszalonikát Szalonikinek hívják, és még mindig fontos város Görögországban.
  - 3. Thesszalonika egy kozmopolita város volt, hasonló Korinthushoz, amit az akkori ismert

világ minden tájáról érkező emberek laktak.

- a. Északi barbár germán emberek éltek itt és magukkal hozták a pogány vallásukat és kultúrájukat.
  - b. Görögök is laktak itt, akik Akhájából jöttek le délre és az Égei-tenger szigeteiről, cserébe hozták a kifinomultságukat és a filozófiájukat.
  - c. Továbbá rómaiak is letelepedtek itt, nyugatról érkezve. Ők leginkább nyugdíjazott katonák voltak, hozva magukkal akaraterejüket, gazdagságukat és politikai hatalmukat.
  - d. Legvégül zsidók is jöttek elég nagy számban keletről; végül is a lakosság egy harmada zsidó volt. Magukkal hozták az erkölcsös egyistenhitű vallásukat és nemzeti előítéleteiket.
4. Thesszalonika a maga 200,000 lakosával valóban egy igazi kozmopolita város volt. Üdülő és gyógyászati központ is volt a hőforrások miatt. Kereskedelmi központ is volt kikötője, termékeny földjei és a Via Ignatia közelsége miatt.
5. Fővárosként és legnagyobb városként Thesszalonika volt Macedónia politikai központi hadiszállása is. Mivel római provinciái főváros volt, és sok római polgár otthona (akik valószínűleg nyugalmazott katonák voltak) szabad várossá vált. Thesszalonika nem fizetett sarcot/adót és a római törvények által irányították, mivel a legtöbb thesszalonikai római polgár volt. Így aztán a thesszalonikai kormányzókat „politarcha”-nak hívták. Ez a titulus sehol máshol nem tűnik fel az irodalomban, de egy véset megőrizte, amit a thesszalonikai Vardar Kapun találtak, ami egy győzelmi diadalív (Farrar, 371. oldal).

B. Az események, amik oda vezettek, hogy Pál Thesszalonikába ment

1. Nagyon sok esemény eredménye volt, hogy Pál Thesszalonikába ment, mégis az összes fizikai körülmény mögött ott van Isten direkt, határozott elhívása. Pál eredetileg nem tervezte, hogy az európai térségre is elmegy. Az volt a vágya a második missziós út során, hogy meglátogassa az összes Kis-Ázsiában alapított gyülekezetet, amiket az első útja során alapított, majd kelet felé induljon. Mégis, ahogy elérkezett a pillanat, hogy északkelet felé vegye az irányt, Isten elkezdte bezárni az ajtókat. Ennek az volt a csúcspontja, amikor Pál a macedón férfi látomását látta (vö. ApCsel 16:6-10). Emiatt két dolog történt: először is Európa kontinensén is elterjedt az evangélium, másodszer pedig Pál a macedóniai körülmények miatt elkezdte a leveleit írni (Thomas Carter, *Life and Letters of Paul* [Pál élete és levelei], Nashville: Cokesbury Press, 1921, 112. oldal).
2. Fizikai körülmények, amelyek Pált Thesszalonikába vezették
  - a. Pál elment Filippibe, egy kis városba, ahol nem volt zsinagóga. Ottani munkáját akadályozták a „prófétai” démonnal megszállott lány tulajdonosai és a városi tanács is. Pált megverték és megalázták, mégis alapult ott egy gyülekezet. Az ellenállás és a fizikai büntetés miatt Pálnak el kellett mennie, valószínűleg sokkal hamarabb mint ahogy szeretne volna.
  - b. Hová ment onnan? Átkelt Amfipoliszon és Apollónián, ahol szintén nem volt zsinagóga.
  - c. Elment a környék legnagyobb városába, Thesszalonikába, ahol viszont volt zsinagóga. Pál szokásává tette, hogy először a helyi zsidókhoz megy el. Ezt azért tette, mert
    - (1) ők ismerték az Ószövetséget;
    - (2) a zsinagóga lehetőséget nyújtott arra, hogy tanítson és prédikáljon;
    - (3) ők voltak Isten szövetséges, kiválasztott népe (vö. Máté 10:6; 15:24; Róma 1:16-17; 9-11);
    - (4) Jézus is először nekik ajánlotta fel magát, utána a világnak – így tehát Pál is Krisztus példáját követte.

Pál útitársai

- A. Pállal Szilász és Timótheus ment el Thesszalonikába. Lukács Filippiben volt Pállal és ott is maradt. Ezt az ApCsel 16. és 17. fejezetében lévő többesszámú ragozásokból tudjuk. Lukács azt mondja, hogy Filippiben „voltunk”, és hogy „eltávoztak”, tehát ők, Thesszalonikába.
- B. Szilász vagy Szilvánusz volt az, akit Pál kiválasztott, hogy menjen el vele a második missziós útjára, miután Barnabás és János Márk visszament Cípusra.
1. Az ApCsel 15:22-ben említi meg először a Biblia, ahol a jeruzsálemi gyülekezetben a testvérek között vezetőként van megemlítve.
  2. Ő is próféta volt (vö. ApCsel 15:32).
  3. Ő is római polgár volt, mint Pál (vö. ApCsel 16:37).
  4. Őt és Júdás Barsabbást küldte ki a jeruzsálemi gyülekezet Antiókhiaiba, hogy vizsgálják ki a helyzetet (vö. ApCsel 15:22,30-35).
  5. Pál a II. Kor. 1:19-ben megdicséri, és számos más levélben is megemlíti.
  6. Később az I. Péter írójaként Péterrel hozzák összefüggésbe (vö. I. Péter 5:12).
  7. Pál és Péter is Szilvánusznak hívja, miközben Lukács Szilásznak.
- C. Timóteus is útitársa és munkatársa volt Pálnak
1. Pál Lizstrában találkozott vele, ahol az első missziós út során tért meg.
  2. Timóteus félig görög volt (apja révén) és félig zsidó (anyja révén). Pál szerette volna a pogányok felé való evangelizálásban használni.
  3. Pál körülmetélte, hogy a zsidók felé is szolgálhasson.
  4. Timóteust az üdvözlésekben a következő levelekben említi meg: II. Korinthus, Kolossé, I. és II. Thesszalonika, és Filemon.
  5. Pál úgy beszél róla, hogy „fiam a hitben/szolgálatban” (vö. I. Tim. 1:2; II. Tim. 1:2).
  6. Pál hangneme leveleiben azt sejteti, hogy Timóteus fiatalabb volt és félénk/szégyenlős. Pál mégis nagyon bízik benne (vö. I. Kor. 4:17; Fil. 2:19).
- D. Meg kell, hogy említsük Pál útitársai között azokat a férfiakat is, akik eljöttek Thesszalonikába és csatlakoztak Pálhoz a későbbi missziói során. Ezek a férfiak a következők: Arisztarkhosz (ApCsel 19:29; 20:4; 27:2) és Szekundusz (ApCsel 20:4). Továbbá Démász is, aki lehet, hogy Thesszalonikából való volt (Filemon 24; II. Tim. 4:10).

Pál szolgálata a városban

- A. Pál szolgálata Thesszalonikában a szokásos mintát követte, először a zsidókhoz ment, majd a pogányokhoz fordult. Pál három szombaton is prédikált a zsinagógában. Az üzenete az volt, hogy „Jézus a Messiás”. Ószövetségi ígéresekkel használt, hogy megmutassa nekik, hogy a Messiásnak egy szenvedő Messiásnak kellett lennie (vö. I. Mózes 3:15; Ézs. 53), nem pedig egy politikai, ideiglenes Messiásnak. Pál a feltámadást is kihangsúlyozta, és mindenkinek felkínálta az üdvösséget. Jézust világosan a régen megígért Messiásként prezentálta, aki minden embert meg tud menteni.
- B. Az erre az üzenetre érkezett válaszreakciók eredménye az volt, hogy néhány zsidó, sok istenfélő pogány, és nagyon sok fontos nő fogadta el Jézust, mint Megváltót és Urat. A megtérők ezen csoportjának analízise nagy jelentőséggel bír abban, hogy megérthessük Pál későbbi leveleit, amit ennek a gyülekezetnek írt.
- C. A gyülekezet legnagyobb részét a pogányok tették ki, amit abból lehet látni, hogy az ÓSZ-i utalások szinte teljesen hiányoznak ebből a két levélből. A pogányok nagyon készségesen fogadták el Jézust, mint Megváltójukat és Urukat számos okból kifolyólag.

1. Hagymányos vallásaik erőtlen babonák voltak. Thesszalonika az Olümposz hegy lábánál feküdt, és mindenki tudta, hogy annak teteje üres volt.
  2. Az evangélium mindenki számára ingyenes volt.
  3. A kereszténység semmilyen zsidó kizárólagos nacionalizmust nem tartalmazott. A zsidó vallás sokakat vonzott monoteizmusa és magas morálja miatt, de ugyanakkor sokakat vissza is taszított ellenszenves ceremóniái (például a körülmetélés), és örökletes faji és nemzeti előítéletei miatt.
- D. Sok „fontos asszony” is elfogadta a kereszténységet, mert ezek az asszonyok dönthettek saját vallási dolgaikban. A nők szabadabbak voltak Macedóniában és Kis-Ázsiában, mint bárhol máshol a görög-római világban (Sir W. M. Ramsay, *St. Paul the Traveller and Roman Citizen* [Szent Pál, az utazó és a római állampolgár], New York: G. P. Putnam's Sons, 1896, 227. oldal). A szegényebb nők viszont, bár szabadok voltak, még mindig a babonák és a politeizmus befolyása alatt voltak (Ramsay, 229. oldal).
- E. Nagyon sokan problémát találtak abban, hogy Pál meddig maradt Thesszalonikában:
1. Az ApCsel 17:2 azt mondja, hogy Pál három szombaton vitatkozott a zsinagógában Thesszalonikában.
  2. Az I. Thessz. 2:7-11 elmondja, hogy Pál a vállalkozásában dolgozott. Ez sátozkészítés volt, vagy ahogy mások gondolják, valamilyen bőrrel kapcsolatos munka.
  3. A Fil. 4:16 azt támogatja, hogy hosszabb ideig tartózkodott ott, és Pál legalább két alkalommal kapott pénzbeli ajándékot a Filippi gyülekezetétől, míg Thesszalonikában tartózkodott. A két város közötti távolság körülbelül 16 km volt. Egyesek azt mondják, hogy Pál körülbelül két vagy három hónapot tartózkodott ott, és hogy a három szombat csak a zsidók felé szolgálatára utal (Shepard, 165. oldal).
  4. Az ApCsel 17:4 és az I. Thessz. 1:9; 2:4 feljegyzéseiben található eltérés a megtérőkről ezt a nézőpontot támasztja alá, a kulcs eltérés azonban a feljegyzések között az, hogy a pogányok elutasítják a bálványokat. Az ApCselben lévő pogányok zsidó prozeliták voltak, és már elfordultak a bálványoktól. A szövegkörnyezet arra utal, hogy Pálnak lehet, hogy sokkal szélesebb körű szolgálata volt az istentelen pogányok között, mint a zsidók között.
  5. Az, hogy mikor történt ez a szélesebb körű szolgálat, nem tudjuk, mert Pál először mindig a zsidókhoz ment. Miután ők elutasították az üzenetét, akkor fordult a pogányokhoz. Amikor azok nagy számban reagáltak az evangéliumra, a zsidók féltékenykedni kezdtek, és lázadást szítottak a városokban a csöcselék között.
- F. A lázadás miatt Pál elhagyta Jázon házát és elrejtőzött Timóteussal és Szilással, vagy legalábbis nem voltak jelen, amikor a csöcselék megérkezett Jázon házához őket keresve. A politarchak arra kényszerítették Jázont, hogy vállaljon kezességet a béke megtartására. Emiatt Pálnak éjszaka el kellett hagynia a várost és elmenni Béreába. Viszont a gyülekezet folytatta a Krisztusról szóló bizonyágtételt a sok-sok ellenállás ellenére is.

SZÓ ÉS KIFEJEZÉSTANULMÁNY

SZÖVEG: 17:1-9

¹Miután áthaladtak Amfipoliszon és Apollónián, Thesszalonikába értek, ahol zsinagógájuk volt a zsidóknak. ²Pál pedig szokása szerint bement hozzájuk, és három szombaton is vitába szállt velük az Írások alapján. ³Megmagyarázta és bizonyította nekik, hogy Krisztusnak szenvednie kellett, és fel kellett támadnia a halálból; és hogy ez a Jézus a Krisztus, akit én hirdetek nektek. ⁴Néhányan hívőkké lettek közülük, csatlakoztak Pálhoz és

Szilászhoz, ugyanúgy igen sok istenfélő görög is, valamint sok előkelő asszony. ⁵Ez irigységgel töltötte el a zsidókat, ezért maguk mellé vettek a piaci csavargók közül néhány hitvány embert, csődületet támasztottak, és fellármázták a várost; felvonultak Jázon házához, és ki akarták vezetni Pálékat a népgyűlés elé. ⁶Amikor nem találták ott őket, Jázont néhány testvérrel együtt a város előljárói elé hurcolták, és így kiáltoztak: "Ezek, akik az egész világot felforgatták, itt is megjelentek. ⁷Jázon befogadta őket, holott ezek mind a császár parancsai ellen cselekszenek, mivel mást tartanak királynak: Jézust." ⁸Ezzel fel is izgatták a sokaságot és a város előljáróit, akik ezt hallották. ⁹Amikor azonban kezességet kaptak Jázontól és a többiektől, elbocsátották őket.

17:1 „áthaladtak Amfipoliszon és Apollónián” Ez a két város a Via Ignatia út mentén helyezkedett el, ami az egyik legfontosabb kelet-nyugat irányú római útvonal volt, több mint 800 km hosszú, ez kötötte össze a birodalom keleti és a nyugati partját, továbbá ez az út alkotta Thesszalonika főutcáját.

■ „Thesszalonikába” Lásd a fejezet Bevezetőjét.

■ „ahol zsinagógájuk volt a zsidóknak” Ez volt Pál megszokott menete arra, hogy hirdesse az evangéliumot (vö. 2. vers; 3:26; 13:46; Róma 1:16; 2:9,10; ApCsel 9:20; 13:5,14; 14:1; 17:2,10,17; 18:4,19; 19:8), lehet, hogy azért, mert úgy érezte, hogy az evangélium először a zsidóknak szól az ÓSZ-i próféciaik miatt. Továbbá nagyon sok istenfélő ismerte és tisztelte az Ószövetséget.

17:2 „Három szombat is” Ez azt jelenti, hogy csak három szombat alkalmával beszélt ebben a zsinagógában. Valószínűleg tovább tartózkodott a városban, mint három hét (vö. Fil. 4:16), de nem túl sokáig.

■ „vitába szállt velük az Írások alapján” Pál a messiási próféciaikat Jézus életével, tanításával, halálával és feltámadásával kapcsolta össze. Istvántól vette át ezt a módszert és a rabbinikus taníttatása is hozzájárult.

17:3

NASB „magyarázta és bizonyította”

NKJV „magyarázta és bemutatta”

NKJV, NJB „magyarázta és bebizonyította”

TEV „magyarázta az Írásokat és bizonyította azokból”

Az első szó az, hogy *dianoigō*, amit Jézusra használtak, amikor kinyitotta az Írásokat az emmausi úton a két tanítványnak (vö. Lukács 24:32,45). Továbbá abban az esetben is Jézusra használták, amikor megnyitotta a szemüket, hogy felismerjék Őt (vö. Lukács 24:31). Ugyanezt a szót használja a 16:14-ben Istenre, amikor megnyitotta Lídia szívét, hogy megértse az evangéliumot.

A második kifejezés a *paratithēmi*, amit Lukács az írásaiban nagyon gyakran használ arra, amikor valaki elé ételt tesznek, de itt arra utal, hogy „elébe helyezi az igazságot”, vagy „megparancsolja” (vö. 14:23; 20:32). A Lukácsban kétszer is (vö. 12:48; 23:46) arra használta, hogy leírja azt, amikor valamit valakire rábíznak. Pál gondosan és aprólékosan prezentálta hallgatóinak az evangéliumot (azaz zálog, *parathēkē*, I. Tim. 6:20; II. Tim. 1:12,14). Néhányan válaszoltak rá (néhány zsidó, néhány istenfélő, és számos tehetős nő).

■ „Krisztusnak szenvednie kellett” Az a kifejezés, hogy „kellett” (*dei*) egy BEFEJEZETLEN AKTÍV kijelentés, ami a szükségességet jelenti. Az ÓSZ-ben is megjósolták a szenvedő Messiást (vö. I. Mózes 3:15; Zsolt. 22; Ézs. 52:13-53:12), de ezt a rabbik soha nem látták igazán tisztán. Az

apostoli prédikátorok kezdték el szemléletesen bizonygatni (vö. ApCsel 3:18; 26:23; I. Péter 1:10-12). Ez az igazság volt a legfőbb botránkozás köve a zsidók számára (vö. I. Kor. 1:22-23). Lásd a 3:18 jegyzetét.

■ **„és fel kellett támadnia a halából”** Ez egy közös eleme (része a *kerygma*-nak, lásd Különleges Téma a 2:14-ben) Péter, István és Pál összes tanításának az ApCselben. Ez az evangélium központi oszlopa (vö. I. Kor. 15).

■ **„ez a Jézus Krisztus, akit én hirdetek nektek”** A görög kéziratokban nagyon sok változat van ennek a mondatnak az utolsó szavaira.

1. „a Krisztus, a Jézus” – MS B
2. „a Krisztus, Jézus” – némely Vulgata és Kopt fordítás
3. „Krisztus Jézus” – MSS P⁷⁴, A, D
4. „Jézus Krisztus” – MS x
5. „Jézus a Krisztus” – MS E és a Bohairi Kopt változat
6. „a Krisztus” – a régi grúz kézirat

Sok tudós az első variáció megfogalmazását választotta (vatikáni), mert annyira szokatlan.

Ebben a zsinagógai felállásban „a Krisztus” az ÓSZ megígért Felkentjét jelentette, a Messiást. Az ÓSZ-ben három felkent tisztség volt: királyok, próféták, papok. Jézus mindhárom funkciót betölti (vö. Zsid. 1:1-3). Ez a felkenés Isten kiválasztásának és a szolgálati feladatra való felkészítésének volt a szimbóluma. Lásd Különleges Téma a 4:27-ben.

17:4

**NASB, NKJV,
NRSV, TEV,**

NJB „meggyőződtek”

Ezt a görög kifejezést, csak itt találjuk meg az ÚSZ-ben. Szó szerint azt jelenti, hogy „sorsvetés által kijelölni”. Ebben a szövegkörnyezetben azt jelenti, hogy „követni” vagy „csatlakozni”. A „sors” egy ÓSZ-i mód volt arra, hogy megtudjuk Isten akaratát. Az utalás (1) az ELÖLJÁRÓSZÓra (*pros*); (2) a szótőre (*klēpoō*); és (3) a SZENVEDŐ SZERKEZET-re mind isteni cselekményre utal. Isten megnyitotta a szívüket, úgy, ahogy tette azt Lídiával is (vö. 16:24).

■ **„istenfélő görög”** Ezek a judaizmus követői voltak, akik még nem tértek át teljes mértékben, ami magában foglalta a (1) körülmetélkedést; (2) önbemerítkezést, és (3) a jeruzsálemi templomban áldozat bemutatása, amikor lehetőség van rá.

■ **„előkelő asszony”** A nőknek Macedóniában nagy szabadságuk volt (Lídia). Az a metódus, amit a pizidiai Antiókiában felállítottak megismételte önmagát (vö. 13:43,45,50). A görög kéziratok nyugati családja hozzáad a 4. versben egy kifejezést, ami arra utal, hogy ezek az asszonyok vezető férfiaknak voltak a feleségei. Számos modernkori tudós úgy hiszi, hogy az írástudók javítása a nyugati család kéziratai mögött gyakran megváltoztatta a szöveget oly módon, hogy az asszonyokat becsmérelje (vö. 12. vers).

17:5 „irigységgel töltötte el a zsidókat” A zsidók hitetlensége számomra elég szomorú (vö. 14:2), de az irigység (vö. 5:17), az tragikus! Ezeket a zsidókat nem a vallásos buzgóságuk motiválta, mint Sault, hanem az irigység! A megtérők száma (vö. 13:45), nem pedig a prédikáció tartalma volt az, ami zavarta őket.

Lukács azt a kifejezést, hogy „zsidók” gyakran pejoratív, negatív értelemben használta, mint ahogy Pál is (vö. I. Thessz. 2:15-16). Majd azok szinonimájává válik, akik ellenállnak az evangéliumnak és elutasítják azt.

■ **„a piaci csavargók közül néhányat”** Ez a kifejezés olyan személyt ír le, aki a piacon lézeng

munka nélkül, egy léha, semmire sem jó alak.

17:6 „Jázont ... hurcolták” Néhányan azt gondolják, hogy az a Jázon, akit a Róma 16:21 említ meg az ugyanez a személy, de ezt nem tudjuk biztosan.

■ **„néhány testvérrel”** Ez a szerkezet azt sejteti, hogy Jázon még nem volt hívő. Azt, hogy Jázon pontosan hogyan is fogadta a missziós csapatot, nem tudjuk. Lehetséges, hogy (1) Pál vagy Szilász neki dolgozott; (2) valamilyen helységet béreltek tőle; vagy (3) nála laktak. Az befogadta IGE a 7. versben azt jelenti, hogy „vendégként fogadni” (vö. Lukács 10:38; 19:6; Jakab 2:25).

■ **„a város elöljárói”** Ez a kifejezés, hogy „politarcha” azt jelenti, hogy városi vezető. Ez volt az a bizonyos megnevezés, amit a macedóniai helyi kormányzati vezetőkre használtak. Elég ritka szó, csak itt és a 8. versben található meg, aminek a használata megmutatja, hogy Lukács mennyire jól ismerte a területet és alátámasztja az ApCsel történelmiségét. Lukács egy alapos történész volt egy olyan korban, amikor ez elég ritka volt. Van egy hitbéli sorrendje is, amit a hívők inspirációként neveznek.

■
NASB **„felmérgelték a világot”**

NKJV, NRSV,

NJB **„az egész világot felforgatták”**

TEV **„mindenhol bajt keverték”**

Ez a lázítás, zendülés vádjára utal (vö. 21:38). Ez egy elég erőteljes kifejezés. Figyeld meg, hogyan használja Pál a Gal. 5:12-ben. Az I. Thessz. 2:14-16-ból tudjuk, hogy ez a gyülekezet nagy üldöztetéssel nézett szembe.

17:7 „a császár parancsa” Néhányan azt gondolják, hogy ez Claudius (Kr. u. 41-54) Kr. u. 49-50-es rendeletére utal, ami betiltotta a zsidó szertartásokat Rómában. Ez a rendelet azt érte el, hogy a zsidó népesség elhagyta Rómát. Mindazonáltal én azt gondolom, hogy a szöveggörnyezet világosan arra utal, hogy megtiltották nekik az evangélium hirdetését. Mindenki számára illegális volt, hogy római polgárt áttérítsen.

■ **„mást tartanak királynak: Jézust”** Ez a vád azért érte őket, mert (1) lehet, hogy Pál nagyon erős hangsúlyt helyezett az eszkatológiára ebben a prédikációban itt Thesszalonikában, vagy (2) azok miatt a kifejezések miatt, amiket a keresztények Jézusra használtak, mert hogy azok ugyanazok voltak, amiket a rómaiak használtak a császárukra (király, úr, és megváltó).

17:9 „kezességet” Lehetséges, hogy ez egy nagy összegű anyagi biztosítás volt, amit az új megtérők adtak össze (vö. 4. vers, 6. vers és 10. vers), hogy bizonyosságot adjanak arról, hogy Pál többé nem prédikál a városban. Néhányan az I. Thessz. 2:18-hoz kötik ezt a részt.

SZÖVEG: 17:10-15

¹⁰A testvérek pedig még akkor éjjel elküldték Pált Szilásszal együtt Béreába. Amikor megérkeztek, bementek a zsidók zsinagógájába. ¹¹Ezek nemesebb lelkűek voltak, mint a thesszalonikaiak, teljes készséggel fogadták az igét, és napról napra kutatták az Írásokat, hogy valóban így vannak-e ezek a dolgok. ¹²Sokan hittek tehát közülük, sőt még a tekintélyes görög asszonyok és férfiak közül sem kevesen. ¹³De amint megtudták a thesszalonikai zsidók, hogy Pál Béreában is hirdeti az Isten igéjét, odajöttek és ott is fellázították és felizgatták a sokaságot. ¹⁴Ám akkor a testvérek azonnal továbbküldték Pált, hogy menjen a tengerig. Szilász és Timóteus azonban ott maradt. ¹⁵Pált pedig elvitték

kísérői egészen Athénig, majd visszatértek azzal az utasítással, hogy Szilász és Timóteus minél hamarabb menjen hozzá.

17:10 „Béreába” Ez egy nagyváros volt Pál idejében, körülbelül 96 km-re nyugatra, nagyon közel a Via Ignatia-hoz. Itt is volt zsidó lakosság, olyan, ami nyitott volt arra, hogy meghallgassák Pált és leellenőrizzék teológiáját azokból a szövegrészekből, amiket az ÓSZ-ből idézett.

■ **„bementek a zsidók zsinagógájába”** A szöveg azt sugallja, hogy mihelyt megérkeztek, még egy egész éjszakás út után is, azonnal bementek a zsinagógába. Lehet, hogy pont szombat volt, vagy lehet, hogy tudták, hogy a lázítók követnék őket. Az idő nagyon lényeges volt. A mai nyugati hívők elveszítették az evangelizálás sürgető és elsődleges voltát!

17:11 „Ezek nemesebb lelkűek voltak” Ezt a kifejezést gazdag, művelt, felsőbb osztályú emberekre használták (vö. LXX Jób 1:3; Lukács 19:12). Ez a szó szerinti definíció nem illik a béreai zsidókra; így tehát metaforikusan olyan személyre értették, aki hajlandóbb új ideákat hallani és kiértékelni azokat. Lehet, hogy ez a nyitott hozzáállás a városi vezetőket jellemezte, akik a zsinagógába jártak istentiszteletre (vö. 12. vers).

■ **„napról napra kutatták az Írásokat, hogy valóban így vannak-e ezek a dolgok”** Ez a módja az igazság meghatározásának. Pál prédikálási módszere az volt, hogy az ÓSZ-ből idézett, majd megmutatta, hogyan kapcsolódik az Jézushoz.

Az a kifejezés, hogy „valóban így vannak-e ezek a dolgok” egy NEGYEDIK TÍPUSÚ FELTÉTELES MONDATOT tartalmaz (azaz *ei* ÓHAJTÓ MÓDBAN, vö. 17:27; 20:16; 24:19; 27:12), ami azt jelöli, ami a leginkább eltávolodott az valóságtól (tehát a legvalószínűtlenebb). Némelyek válaszoltak, némelyek nem (az evangélium titka).

17:12 „Sokan hittek tehát közülük” Ez arra utal, hogy sok zsidó a zsinagógából és sokan az „istenfélők” közül válaszoltak az evangéliumra. Lásd Különleges Témák a 8:12-ben és a 4:4-ben.

■ **„tekintélyes”** Ez egy összetett szó a következő szavakból: „jó” és „forma” vagy „megjelenés” Tiszteletreméltó, jó hírű, és befolyásos emberekre használták (vö. 13:50 és arimáthiai József, Márk 15:43).

17:13 Ez jól mutatja Pál zsidó ellenségeinek szándékos, tervszerű ellenállását. Sokan ezek közül őszinte zsidók voltak és vallási motivációik miatt cselekedtek így (mint ahogy Saul is tette egykor). Mindazonáltal módszereik felfedik szellemi állapotukat.

SZÖVEG: 17:16-21

16Miközben Pál Athénben várta őket, háborgott a lelke, mert látta, hogy a város tele van bálványokkal. **17**Nap mint nap vitázott a zsinagógában a zsidókkal és a hozzájuk csatlakozott istenfélőkkel; a főtéren pedig azokkal, akiket éppen ott talált. **18**Néhány epikureus és sztoikus filozófus is vitázott vele, akik közül egyesek ezt kérdezték: "Mit akarhat ez a fecsegő mondani?" Mások ezt mondták: "Úgy látszik, hogy idegen istenségek hirdetője", mivel Jézust és a feltámadást hirdette. **19**Ekkor megfogták, az Areopágoszra vitték, és megkérdezték tőle: "Megtudhatjuk-e, mi az az új tanítás, amelyet hirdetsz?" **20**Mert, amint halljuk, idegenszerű dolgokkal hozakodsz elő; szeretnénk tehát megérteni, hogy miről is van szó." **21**Az athéniek és a bevándorolt idegenek ugyanis egyébbel sem töltötték az idejüket, mint azzal, hogy valami újdonságot mondjanak vagy halljanak.

17:16 „Athénban” Ez a város volt Görögország múltjának, kulturális örökségének legnagyobb városa, mégis ez volt a római világ intellektuális központja. Átitatta a hagyomány, a babona és az erkölctelenség.

■ **„a lelke”** A görög unciális ŰSZ-i kéziratokban nem volt (1) szóköz a szavak között; (2) írásjel; (3) nagybetű a szavak elején (minden betű nagybetű volt); (4) vers vagy fejezet felosztás. Így aztán csak a szöveggörnyezet tudja meghatározni, hogy mikor kell nagybetűt használni. A nagybetűket általában (1) istenségek neveihez; (2) helységnevekhez; (3) és személynevekhez használták. Az a szó, hogy „lélek” utalhat (1) a Szentlélekre (vö. Márk 1:10); (2) az emberi természet tudatos személyes aspektusára (vö. Márk 8:12; 14:38); vagy (3) valamilyen lényre a szellemi birodalomból (pl. tisztátalan lelkek, vö. Márk 1:23). Ebben a szöveggörnyezetben Pál személyére utal.

Számos helyen szerepel Pál írásaiban, amikor ezt a nyelvtani szerkezetet arra használja, hogy leírja azt, amit a Szentlélek eredményez a hívőben

1. itt „nem a szolgaság lelkét” „a fiúság lelkét”, Róma 8:15
2. „a szelídség lelke”, I. Kor. 4:21
3. „a hitnek (hűség) lelke”, II. Kor. 4: 13
4. „a bölcsesség és a kinyilatkoztatás lelke”, Ef. 1:17

A szöveggörnyezetből nyilvánvaló, hogy Pál a „lélek” szót magára való utalásként használja (vö. 2:11; 5:4; II. Kor. 2:13 [Károli: 2:12]; 7:13; Róma 1:9; 8:16; Fil. 4:23).

■
NASB, NKJV „háborgott magában”
NRSV „mélyen megszorodott”
TEV „nagyon feldühödött”
NJB „felháborodott”

Ez egy BEFEJEZETLEN PASSZÍV KIJELENTŐ módja a *paroxunō* szónak, ami alapvetően azt jelenti, hogy „élesíteni”, de itt figuratív módon arra használja, hogy „felbolygatni”. Ez az a szó (annak FŐNÉV alakjában) amit arra használtak, hogy leírják vele Pál és Barnabás János Márk miatti vitáját a 15:39-ben. A Zsid. 10:24-ben pozitív értelemben használja.

17:17 Pált mind a zsidók („vitázott a zsinagógában”) mind a pogányok foglalkoztatták, mind azok, akiket vonzott a judaizmus (istenfélők), és azok is, akik bálványimádó pogányok voltak („a főtéren pedig azokkal, akiket éppen ott talált”). Pál ezeket a különböző csoportokat különböző módokon szólította meg: a zsidók és az istenfélők felé az ŐSZ-et használta, de a teljesen pogányokkal kapcsolatban megpróbált valamilyen közös nevezőt keresni (vö. 22-31. vers).

17:18 „epikureus” Ez a csoport azt hitte, hogy az élvezetek és a boldogság az élet legmagasztosabb célja és értelme. Nem hittek a személyes, fizikai halál utáni életben. „Élvezd az életet”, ez volt a mottójuk (a hedonizmus egy formája). Azt tartották, hogy az istenek nem foglalkoztak az emberekkel. Nevüket Epikurosztól kapták, aki egy athéni filozófus volt, Kr. e. 341-270, de alapvető állítását kissé eltúlozták. Epikuroszt az élvezeteket szélesebb körben értette, mint a személyes, fizikai élvezetek (azaz egészséges test és nyugodt lélek). „Azt mondják Epikurosztól, hogy ő úgy gondolta 'Ha szeretnéd az embert boldoggá tenni, akkor ne a gazdaságához adj, hanem a vágyaiból vedyél el’, (The New Schaff-Herzog Encyclopedia of Religious Knowledge [Az új Schaff-Herzog enciklopédia a vallásos ismeretről], IV. kötet, 153. oldal).

■ **„sztoikus”** Ez a csoport azt hitte, hogy isten (1) a világ-lélek volt, vagy (2) hogy az egész teremtésben benne lakozik (panteizmus). Azt mondták, hogy az embereknek harmóniában kell élniük a természettel (azaz istennel). Az ok erre a legfőbb jó volt. Céljuk az önuralom, az önellátás és az érzelmi stabilitás volt minden helyzetben. Nem hittek a személyes, halál utáni életben. Ennek a csoportnak a megalapítója Zénon volt, a ciprusi filozófus, aki kb. Kr. e. 300-ban költözött Athénba. Nevüket onnan kapták, hogy Zénón Athén festett fedett oszlopcsarnokában (stoa) tanított.

■ **„fecsegő”** Ezt a szót arra használták, hogy a mezőkön lévő magokat csipegető verebeket jellemezzék. Metaforikusan az utazó tanítókra kezdték használni, akik információ darabkákat gyűjtöttek itt is ott is, és megpróbálták azokat eladni. Az *R.S.V Interlinear* fordítás Alfred Marshall-tól úgy fordítja, hogy „tudatlan plagizátor”. Az NJB fordítás pedig „papagáj”-nak fordítja.

■ **„idegen istenségek hirdetője”** Ez szó szerint az „idegen *daimōn*”, amit szellemi erők vagy istenek értelmében használnak (vö. I. Kor. 10:20-21). Ezek az athéni filozófusok vallásos többistenhívők voltak (olimpuszi panteon).

Az is lehetséges, hogy ezek az athéni filozófusok Pál szavait úgy vették, hogy két istenre utal:

1. az egészség istennőjére
2. a feltámadás istennőjére

Az is lehetséges, hogy az egyiket hímneműnek látták (Jézus), a másikat nőneműnek (a feltámadás NŐNEMŰ FŐNÉV). Ez megmagyarázná az ebben a versben szereplő vádjaikat, amelyek nem a császár Kr. u. 49-50-ben hozott rendeletére utalnak, hanem arra a zűrzavarra, amit Pál evangéliumi terminológiája okozott.

■ **„mivel Jézust és a feltámadást hirdette”** Az evangélium botránkozás köve a zsidók számára a „szenvedő Messiás” volt, a görögök számára pedig a „feltámadás” (vö. vö. I. Kor. 1:18-25). Egy személyes, testben való halál utáni élet nem illett bele a görög felfogásba, amit az istenekről és az emberiségről alkottak. Azt mondták, hogy ott az isteni szikra mindenkinben, amit a fizikai test csapdába ejtett vagy börtönbe zárt. Az üdvösség a fizikai testtől való megmenekülés és a személytelen vagy félig személyes istenivel való újraegyesülés volt.

17:19 „megfogták, az Areopágoszra vitték” Az a kifejezés, hogy *areopages* azt jelentette, hogy Árész (a háború istene, a rómaiaknál Mars) dombja. Athén aranykorában ez volt a filozófusok fóruma ennek a híres intellektuális városnak. Nem igazságszolgáltatási kihallgatás volt itt, hanem egy nyílt városi fórum. Ez egy példája annak, ahogyan Pál a pogányoknak prédikált, mint a 13:16-ban is az istenfélő pogányoknak. Hála Istennek ezekért az összegzéseért Pál üzeneteiről.

■ **„Megtudhatjuk-e, mi az az új tanítás, amelyet hirdetsz”** Itt látható az intellektuális kíváncsiság (vö. 20-21. vers) és a kinyilatkoztatás közti különbség. Isten kíváncsivá tett minket (vö. Préd. 1:8-9,18 [Károli: 2:1]; 3:10-11), de az emberi intellektus nem hozhat békességet és örömet. Ezt csak az evangélium teheti meg! Pál megtárgyalja az emberi bölcsesség és Isten kinyilatkoztatása közötti különbséget az I. Kor. 1-4-ben.

17:19-20 Ezek a szavak társadalmilag nagyon udvariasak voltak. Bizonyos értelemben ez egy egyetemi felállás volt.

17:21 Ez a vers megmutatja, hogy udvariasságuk (19-20-as versek) nem igazi intellektuális érdeklődés volt, hanem egy aktuális kulturális hóbort. Egyszerűen csak szerettek másokat hallgatni és vitatkozni. Megpróbálták újraélni Athén múltbeli dicsőségét. A tragédia az, hogy nem tudtak különbséget tenni az emberi bölcsesség és az isteni kinyilatkoztatás között (és ez ma is így van egyetemeinken)!

SZÖVEG: 17:22-31

²²Pál ekkor kiállt az Areopágosz közepére, és így szólt: "Athéni férfiak, minden tekintetben nagyon vallásos embereknek látlak titeket, ²³mert amikor bejártam és megtekintettem szentélyeiteket, találtam olyan oltárt is, amelyre ez volt felírva: **AZ ISMERETLEN ISTENNEK**. Akit tehát ti ismeretlenül tiszteltek, én azt hirdetem nektek.

²⁴Az Isten, aki teremtette a világot és mindazt, ami benne van, aki mennynek és földnek

Ura, nem lakik emberkéz alkotta templomokban, ²⁵nem szorul emberi kéz szolgálatára, mintha hiányt szenvedne valamiből; hiszen ő ad mindenkinek életet, lehetet és mindent. ²⁶Az egész emberi nemzetséget is egy vérből teremtette, hogy lakjon a föld egész felszínén; meghatározta elrendelt idejüket és lakóhelyük határait, ²⁷hogy keressék az Istent, hátha kitapinthatják és megtalálhatják, hiszen nincs is messzire egyiküktől sem; ²⁸mert őbenne élünk, mozgunk és vagyunk. Ahogy a ti költőitek közül is mondták némelyek: Bizony, az ő nemzetsége vagyunk. ²⁹Mivel tehát az Isten nemzetsége vagyunk, nem szabad azt hinnünk, hogy aranyhoz vagy ezüsthöz vagy kőhöz, művészi alkotáshoz vagy emberi elképzeléshez hasonló az istenség. ³⁰A tudatlanság időszakait ugyan elnézte Isten, de most azt hirdeti az embereknek, hogy mindenki mindenütt térjen meg. ³¹Azért rendelt egy napot, amelyen igazságos ítéletet mond majd az egész földkerekség fölött egy férfi által, akit erre kiválasztott, akiről bizonysgot adott mindenki előtt azáltal, hogy feltámasztotta a halálból."

17:22 „nagyon vallásos” Ez szó szerint azt jelenti, hogy „félteni az isteneket (*daimōn*)”. Ez a következőket jelentheti: (1) negatív értelemben „babonás”, mint ahogy a King James angol fordítás hozza, vagy (2) pozitív értelemben „nagyon precízek a vallásos gyakorlatok részleteiben” (NKJV angol fordítás, vö. 25:19). Ezeknek az embereknek intellektuális kíváncsiságuk volt a vallásos dolgokat illetően, de csakis bizonyos paramétereken belül (pl. a hagyományaik).

■ **„minden”** Figyeld meg, hogy hányszor használja Pál a prédikációjában a mindenre kiterjedő „minden” szót vagy az ehhez hasonló kifejezéseket.

1. „minden tekintetben”, 22. vers
2. „mindazt”, 24. vers
3. „életet, lehetet és mindent”, 25. vers
4. „mindent”, 25. vers
5. „egész nemzetséget”, 26. vers
6. „a föld egész felszínén”, 26. vers
7. „egyiküktől sem”, 27. vers
8. „mi”, (azaz mi élünk, mi mozgunk, kétszer is 28. versben)
9. „mindenki, mindenütt”, 30. vers
10. „az egész földkerekség” (szó szerint „a lakott földkerekség”), 31. vers
11. „mindenki előtt”, 31. vers

Pál jó híre az volt, hogy Isten minden embert szeretett és készített számukra egy utat, hogy megismerhessék Őt és hogy megbocsáthasson nekik.

17:23 „ez volt felírva: AZ ISMERETLEN ISTENNEK” A görögök attól tartottak, hogy imádatukból kihagytak vagy elfeledkeztek megemlíteni egy fontos istenséget, aki esetleg gondot okozhat, ha mellőzik, így aztán rendszeresen állítottak ehhez hasonló szobrokat (vö. Pauszaniasz, *Description of Greece* [Hellász leírása] 1:1:4 és Philoztratosz, *Life of Apollonius* [A tüanai Apollóniosz története] 6:3:5). Ez megmutatja, hogy féltek a szellemi birodalomtól és bemutatja több-isten hitüket is.

■ **„Akit tehát ti ismeretlenül tisztelték”** Az „ismeretlen” és az „ismeretlenül” (vagy ahogy az angol mondja, tudatlanul) szavak között van itt egy szójáték. Ebből a görög szóból származik az „agnosztikus” szó. Pál a pogányoknak megfelelő módon alkalmazta az evangélium megosztásának módját, akik egy személytelen világi szellemben/lélemben hittek.

■ **„én azt hirdetem nektek”** Pál világosan és érthetően tisztázza, hogy ő nem „fecsegő” (18. vers) és hogy ismeri azt a magasságos Istent, aki felől ők tudatlanok voltak.

17:24 „Az Isten, aki teremtette a világot és mindazt, ami benne van” Pál első teológiai pontja az, hogy Isten a teremtő (vö. I. Mózes 1-2; Zsolt. 104; 146:6; Ézs. 42:5). A görögök azt hitték, hogy a lélek (Isten) és az anyag (az atomok) egyaránt örökkévalók. Pál megerősíti az I. Mózes 1 fogalmát a teremtésről, ahol a személyes, céltudatos Isten megteremti mind a mennyet, mind a földet (ezt a planétát és a világegyetemet).

■ **„nem lakik emberkéz alkotta templomokban”** Ez egy idézet (1) az ÓSZ-ből (I. Kir. 8:27; Ézs. 66:1-2) vagy (2) egy görög filozófustól, Euripidésztől, Fragment 968. Számos idézet található ebben a szöveggörnyezetben a görög íróktól (vö. 25 és 28. vers). Továbbá Pál képzett volt a görög tudományokban.

17:25 „mintha hiányt szenvedne valamiből” Ezt a hasonló gondolatot találjuk meg (1) Euripidész, *Heracles* 1345 részében is; (2) Platón *Euthüphron* 14c részletében; (3) Aristobulos, Fragment 4; vagy a (4) Zsoltárok 50:9-12-ben is. A görög templomokat gyakran úgy látták, mint olyan helyeket, ahol az isteneket etetik és gondoskodnak róluk.

■ **„hiszen ő ad mindenkinek életet, lehetet és mindent”** Lehetséges, hogy ez az Ézs. 42:5-re való utalás. Ez Pál teológiai módszere arra, hogy megerősítse (1) Isten szeretetét az emberek iránt (irgalom, kegyelem) és (2) Isten kegyelmes gondviselését az emberiségről. Hasonló igazságot állított Zénon is, a sztoikus iskola alapítója, amit Alexandriai Kelemen jegyzett fel: *Sztrómateisz* 5:76:1. Figyeld meg, hogy milyen szót használ: „*autos*”, Ő Maga!

Milyen csodálatos igazság ez a pogányok számára, ezt hallani és ezt elfogadni.

17:26 „egy vérből teremtette” A görög kéziratok nyugati családja hozzátoldja azt a kifejezést, hogy „egy vérből”, ugyanúgy, mint a magyar fordítás is. Mindazonáltal a görög P⁷⁴, κ, A és B jelű kéziratok kihagyják ezt a kifejezést. Ha eredeti, akkor Ádámra utal. Ha ez egy hivatkozás a görög filozófiára, akkor arra utal, hogy az emberiség egy anyagból készült. Ez a kifejezés világosan az emberiség összetartását bizonygatja és teológiailag megerősíti, hogy az emberek Isten képére teremtettek (vö. I. Mózes 1:26-27). Ennek az igeversnek a további része az I. Mózesi feljegyzésekre utalhat. Az emberiségnek az a parancs adatott, hogy szaporodjanak és népesítsék be a földet (vö. 1:28; 9:1,7). Az emberek nem akartak szétválni és betölteni a földet. Babel tornya (vö. I. Mózes 10-11) Isten módszerét mutatja meg, amit arra használt, hogy ezt a tervet véghezvigye.

■ **„meghatározta elrendelt idejüket és lakóhelyük határait”** Pál azt mondja, hogy Isten nem csak hogy megteremtett mindent, hanem mindent igazgat is. Lehetséges, hogy ez az V. Mózes 32:8-ra való utalás. Mindazonáltal ezt az igazságot az ÓSZ-ben máshol is megerősíti (vö. Jób 12:23; Zsolt. 47:7-9; 66:7).

17:27 Lehetséges, hogy ez egy újabb idézet a görög költőtől, Aratosztól.

■ **„ha”** Ez egy NEGYEDIK TÍPUSÚ FELTÉTELES MONDAT, ami azt jelenti, ez áll a legtávolabb a valóságtól. Az embereknek fel kell ismerniük szükségüket. Mindkét IGE AORISZTOSZI AKTÍV ÓHAJTÓ MÓD-ban van.

■

NASB, KNJV,

NRSV

„hátha kitapinthatják”

TEV

„ahogy tapogatóztak érte”

NJB

„kitapogatni az utat hozzá”

A szó azt jelenti, hogy „megérinteni” vagy „érezni” (vö. Lukács 24:39). Ez a szöveggörnyezet arra utal, hogy tapogatóznak a sötétség vagy a zavarodottság miatt. Megpróbálják megtalálni Istent,

de ez nem túl könnyű. A pogányság egy megvakító erő, ami a bukást jellemzi, úgy ahogy a bálványimádás és a babonáság is (vö. Róma 1-2), de Isten jelen van!

■ **„hiszen nincs is messzire egyikünkől sem”** Milyen csodás igazság. Isten teremtett minket, Isten ott van nekünk, Isten velünk van (vö. Zsolt. 139)! Pál elég erőteljesen bizonygatja Isten szeretetét, törődését és jelenlétét az emberek felé. Ez az evangélium igazsága (vö. Ef. 2:11-3:13).

Lehet, hogy Pál itt az V. Mózes 4:7-re utal, de az egész emberiségre kivetíti azt. Ez az Új Szövetség rejtett titka.

17:28 „Ahogy a ti költőitek közül is mondták némelyek” Az ezt megelőző kifejezés, „mert őbenne élünk, mozgunk és vagyunk” egy idézet

1. Kleantésztől *Zeusz-himnusz*. Ő volt a sztoikus iskola feje Kr. e. 263-232 között, vagy
2. Aratosztól (Szoloiból, egy Tarzuszhoz közeli városból való) *Tünemények*, 5. sor. Aratosz Kilikiából való volt, és Kr. e. 315-240 között élt. Ez az idézet a következőket hangsúlyozhatja:
  - a. Isten mindenütt jelenvalósága (vö. 27. sor), vagy hogy
  - b. Isten teremtett minden embert (vö. 26. vers).

Pál az I. Kor. 15:32-ben szintén idéz az epikureusoktól és Menandrosztól (*Thaisz*) az I. Kor. 15:33-ban. Pál tanult görög irodalmat és retorikát, valószínűleg Tarzuszban, ami egy fontos egyetemi város volt.

■ **„Bizony, az ő nemzetsége vagyunk”** Ez egy újabb idézet, valószínűleg Epimenidésztől, amit Diogenész Laertiosz idéz *A filozófiában jeleskedők élete és nézetei* című művében 1:112.

17:29 Ez Pál konklúziója és cáfolata a bálványimádással kapcsolatban (vö. Zsolt. 115:1-18; Ézs. 40:18-20; 44:9-20; 46:1-7; Jer. 10:6-11; Hab. 2:18-19). A bukott emberiség tragédiája az, hogy olyan ember alkotta dolgoknál keresnek szellemi igazságot és közösséget, amik nem tudnak beszélni vagy segíteni!

17:30 „A tudatlanság időszakait ugyan elnézte Isten” Ez egy meglepő aspektusa Isten kegyelmének (vö. Róma 3:20,25; 4:15; 5:13,20; 7:5,7-8; I. Kor. 15:56). De most már hallották az evangéliumot és így szellemileg már van felelősségük!

■ **„de most azt hirdeti az embereknek, hogy mindenki mindenütt”** Ez a kijelentés megerősíti, hogy Isten azt szeretné ha minden ember mindenhol megtérne. Megmutatja Isten kegyelmének és szeretetének egyetemességét (vö. János 3:16; I. Tim. 2:4; II. Péter 3:9). Ez nem abban az értelemben egyetemesség, hogy mindenki meg fog térni (vö. 32-33 versek), hanem abban az értelemben, hogy Isten azt kívánja, hogy minden ember megtérjen és bízson Jézusban az üdvösségével kapcsolatban. Jézus mindenkiért meghalt! Mindenki megtérhet! A gonosz rejtélye az, hogy nem fog mindenki megtérni.

■ **„térjen meg”** A héber kifejezés azt jelenti, hogy „a cselekedetek megváltozása”, míg a görög kifejezés a „gondolkozás megváltozására” utal. Mind a kettő nagyon fontos. A 18. versben megemlített két gondolkodásmód elutasította volna ezt, de különböző okok miatt. Lásd Különleges Téma: A Megtérés a 2:38-ban.

17:31 „azért rendelt egy napot amelyen igazságos ítéletet mond majd az egész földkerekség fölött” Pál üzenete világosan és ismétlődően megerősítette Isten kegyelmét és gondviselését. De ez csak a fele az üzenetnek. A szeretet és az együttérzés Istene az igazság Istene is, aki igazságot vár. Az emberek, akik az Ő képmására lettek teremtve, számot fognak adni az élet ajándékával való sáfárkodásukról. Az ÚSZ témája, hogy Isten meg fogja ítélni a világot, ismétlődik (pl. Máté 10:15; 11:22,24; 16:27; 22:36; 25:31-46; Jel. 20:11-15).

■ **„egy férfi által, akit erre kiválasztott”** Egy Ítélet Napról szóló fogalom, ami azon alapszik, hogy milyen volt a kapcsolatunk egy feltámadt emberrel, a Názáreti Jézussal, hallatlan és hihetetlen volt ezek számára a görög intellektuális emberek számára (vö. I. Kor. 1:23), de az evangélium szíve erről tesz bizonyosságot (vö. 10:42; Máté 25:31-33).

SZÖVEG: 17:32-34

³²Amikor a halottak feltámadásáról hallottak, egyesek gúnyolódtak, mások pedig azt mondták: "Majd meghallgatunk erről máskor is." ³³Pál ezután eltávozott közülük. ³⁴Néhány férfi azonban csatlakozott hozzá, és hívővé lett: közöttük az areopágita Dioniziosz is, egy Damarisz nevű asszony, és velük együtt mások.

17:32 „amikor a halottak feltámadásáról hallottak” A görögök, kivéve az epikureusokat, hittek a lélek halhatatlanságában, de a test halhatatlanságában nem. A görögök számára a feltámadás volt a legnagyobb botránkozás köve (vö. 18. vers; I. Kor. 1:23).

■ **„gúnyolódtak”** Ezt a kifejezést csak itt használja az ÚSZ, de ennek az intenzívebb formája feltűnik az ApCsel 5:30-ban és a 26:21-ben. A szótövé (*chleusma* vagy *chleusmos*) számos alkalommal használja a Szeptuaginta „kigúnyolásra” vagy „csúfolódásra” (vö. Jób. 12:4; Zsolt. 79:4; Jer. 20:8).

■ **„mások pedig azt mondták: majd meghallgatunk erről máskor is”** Pál Isten minden ember felé való szeretetéről és törődéséről szóló üzenete olyan radikálisan új volt, hogy a hallgatókat nagyon vonzotta, de nem voltak teljes mértékben meggyőződve felőle. Isten segítsen nekünk, akik hirdetjük Őt, hogy érzékenyek legyünk ezekre!

17:34 „néhány férfi azonban csatlakozott hozzá, és hívővé lett: közöttük Dioniziosz” Három lehetséges válasz létezik az evangéliumra: (1) elutasítás, „egyesek gúnyolódtak” (32. vers); (2) elhúzódo döntés, „majd meghallgatunk erről máskor is” (32. vers); és (3) hit, „néhányan azonban csatlakoztak hozzá, és hívővé lettek” (34. vers; I. Thessz. 1:9-10). Ez párhuzamos a magvető példázatával (vö. Máté 13).

■ **„az areopágita Dioniziosz”** Ez a férfi valószínűleg rendszeres résztvevője volt ezeknek a vitáknak a Mars dombon. Legalább egy intellektuális hívővé lett.

Eusebiosz, *Egyháztörténet* 3:4:6-7 és 4:23:6 azt mondja, hogy ő volt Athén első püspöke. Ha ez valóban igaz, akkor micsoda átformálódáson ment át! Az evangélium az átformáló üzletágban ténykedik!

MEGVITATANDÓ KÉRDÉSEK

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Biblia értelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Ezek a megvitatandó kérdések azért vannak, hogy segítsenek átgondolni a könyv ezen részének főbb témáit. Gondolat-ébresztő szándékuk van, nem pedig definiáló.

1. Miért ment el Pál olyan nagyobb városok mellett, mint Amfipolisz vagy Apollónia?
2. Miért volt Krisztus szenvedése annyira felháborító a zsidók számára?
3. Bérea válasza az evangéliumra miért volt méltó arra, hogy felfigyeljünk rá és miért volt annyira bátorító?
4. Miért háborodott fel Pál annyira Athén szellemi állapotát látva?
5. Miért olyan fontos Pál Mars dombon mondott prédikációja? (22-24. versek)

ApCsel 18

MODERN FORDÍTÁSOK BEKEZDÉSI FELOSZTÁSAI

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Pál Korinthusban	Szolgálat Korinthusban	A korinthusi gyülekezet megalapítása	Korinthusban	A korinthusi gyülekezet megalapítása
18:1-4	18:1-17	18:1-4	18:1-4	18:1-4
18:5-11		18:5-11	18:5-8 18:9-11	18:5-11 A zsidók elviszik Pált a bíróságra
18:12-17		18:12-17	18:12-13 18:14-17	18:12-17
Pál visszatér Antiókiába	Pál visszatér Antiókiába	A második missziós út vége és a harmadik kezdete	Visszatérés Antiókiába	Visszatérés Antiókiába és a harmadik missziós út kezdete
18:18-23	18:18-23	18:18-21 18:22-23	18:18-21 18:22-23	18:18. 18:19-21 18:22-23
Apollós Efézusban prédikál	Apollós szolgálata	Apollós Efézusban	Apollós Efézusban és Korinthusban	Apollós
18:24-28	18:24-28	18:24-28	18:24-28	18:24-26 18:27-28

HARMADIK OLVASÁSI CIKLUS (az „Útmutató a helyes bibliaolvasáshoz”-ból) KÖVETVE AZ EREDETI SZERZŐ SZÁNDÉKÁT A BEKEZDÉSEK SZINTJÉN

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Bibliaértelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Egyszerre olvasd el az adott részt. Azonosítsd a témákat. Hasonlítsd össze a te témafelosztásaidat az öt különböző fordítással. A bekezdések nem ihletettek, de mindenképp kulcsfontosságúak az eredeti szerző szándékainak azonosításához, ami az értelmezés szíve. Minden bekezdésnek egy és csak egy témája van.

1. Első bekezdés
2. Második bekezdés
3. Harmadik bekezdés
4. Stb.

SZÓ ÉS KIFEJEZÉSTANULMÁNY

SZÖVEG: 18:1-4

¹Ezek után Pál eltávozott Athénből, és Korinthusba ment. ²Ott találkozott egy Akvila nevű pontuszi származású zsidóval, aki nemrég jött Itáliából, feleségével, Priszcellával, mivel Klaudiusz elrendelte, hogy minden zsidó távozzék Rómából. Pál csatlakozott hozzájuk, ³és mivel ugyanaz volt a mestersége, náluk lakott, együtt is dolgozott velük; ők ugyanis sátorkészítő mesterek voltak. ⁴Szombatonként azonban a zsinagógában vitázott, és igyekezett meggyőzni zsidókat és görögöket.

18:1 „eltávozott Athénből és Korinthusba ment” Korinthus körülbelül 80 km-re volt Athéntől nyugati irányban egy keskeny földnyelven. Pál egyedül volt Athénben, sőt egy rövid ideig Korinthusban is (vö. 5. vers). Pálnak szemproblémái voltak (tövis a testben, vö. II. Kor. 12). Nagyon nehéz volt neki egyedül.

KÜLÖNLEGES TÉMA: KORINTHUS VÁROSA

- A. A téli hajózási útvonalak Görögország legdélibb csücske körül (Epidavros) nagyon veszélyesek voltak. Így aztán egy lehető legrövidebb szárazföldi útvonal nagyon fontos volt. Korinthus földrajzi elhelyezkedése a kb. 6 km hosszú földnyelven a Korinthusi-öböl (azaz az Adriai-tenger) és a Szaroniki-öböl (azaz az Égei-tenger) között egy fontos kereskedelmi (azaz hajózási és cserekereskedelmi központ, ami különböző típusú fazekasárukra és bronzárúkra specializálódott) és katonai központtá tette a várost. Pál idejében szó szerint ez volt az a hely, ahol a Kelet és a Nyugat kultúrája találkozott.
- B. Korinthus a görög-római világ nagyon fontos kulturális központja is volt a kétévenkénti iszthmoszi játékok megrendezése miatt, ami Kr. e. 581-ben kezdődött (Poszeidón templomában). Csak az athéni olimpiai játékok, amit négyévente rendeztek meg, szállhatott vele versenybe méretben és fontosságban is (Thuküdidész, *Hist.* 1:13:5).
- C. Kr. e. 146-ban Korinthus részt vett egy Róma elleni lázadásban (azaz az Akháj Szövetség), ami miatt a római hadvezér, Lucius Mummius leromboltatta, a lakosság pedig szétszóródott. Gazdasági és katonai fontossága miatt azonban vagy Kr. e. 46-ban vagy Kr. e. 48-ban Julius Cézár újjáépíttette. Római kolónia lett, ahol a nyugalomba vonult római katonák letelepedtek. Róma utánczata volt mind építészetben mind kultúrában, és Kr. e. 27-ben Akhája római (azaz szenátusi) provincia adminisztratív központja lett. Birodalmi provinciává tették Kr. e. 15-ben.
- D. A régi Korinthus akropolisza, ami több mint 573 m magasán emelkedett a föld fölé, volt a helye Aphrodité templomának. Ehhez a templomhoz 1000 prostituált tartozott (Sztrabón, *Gegographika*, 8:6:20-22). Az, hogy valakit „korinthusi”-nak hívtak (azaz korintusiaskodni, ahogy Arisztophanész [Kr. e. 450-385] mondta) a léha, kicsapongó élet szinonimája volt. Ez a templom, ahogy a város legnagyobb része is egy földrengésben elpusztult 150 évvel Pál érkezése előtt, ugyanúgy, mint ahogy Kr. u. 77-ben is. Nem tudjuk biztosan, hogy a termékenységi kultusz Pál idejében is folytatódott-e még. Mivel a rómaiak Kr. e. 146-ban elpusztították a várost és megölték vagy rabszolgává tették a lakosait, a város görög sajátosságát a római kolóniai státusza helyettesítette (Pauszaniász, II.3.7).

18:2 „egy Akvila nevű ... zsidóval, ... Priszcellával” Priszcellát Priszkanak is nevezték, és általában őt említik meg először (vö. 18:18,26; I. Kor. 16:19; II. Tim. 4:19), ami nagyon szokatlan volt ebben a patriarchális kultúrában. Neve megegyezik egy gazdag római család nevével (gens Priszka). Róla soha nem mondják, hogy zsidó volt. Micsoda hatalmas szerelmi történet lenne, ha

kiderülne, hogy ő egy gazdag római hölgy volt, aki szerelmes lett egy utazó zsidó sátoresztítőbe vagy egy bőrdíszművesbe! Összebarátkoztak és együtt dolgoztak Pállal.

■ **„nemrég”** Newman és Nida az *A Translator's Handbook on the Acts of the Apostles* (A fordító kézikönyve az Apostolok Cselekedeteinek könyvéről) című könyv 347. oldalán nagyon érdekes dolgot mond erről a *prospatōs* HATÁROZÓSZÓRÓL. Eredetileg ez azt jelentette, hogy „frissen leölt”, de metaforikusan arra kezdték el használni, hogy „nemrég”. Ez egy jó példa arra, hogy az etimológia nem mindig jó módszer egy szó jelentésére. A szavakat saját idejükben és szöveggörnyezeti háttérükben kell értelmezni. A Biblia nagyon sok félreértelmezése abból származik, hogy a modern értelmező nem ismeri fel a régi metaforikus vagy idiómái használatát az adott szónak.

■ **„jött Itáliából, feleségével, Priszcellával, mivel Klaudiusz elrendelte, hogy minden zsidó távozzék Rómából”** A *Történelem a pogányok ellen* 7.6.15 című írásában Orosius azt mondja, hogy a rendelet dátuma Kr. u. 49 volt. Suetonius a *Claudius Élete* 25.4-ben azt mondja, hogy ez a zsidó gettóban lévő lázadás miatt történt, amit *Chrestus* szított. A rómaiak összekeverték Christust Chrestusszal (vö. Tacitus, *Annais* 25:44:3). Cassius Dio *Histories* 60:6 azt mondja, hogy a zsidók nem lettek kitiltva, hanem azt lett nekik megtiltva, hogy az ősi hagyományait gyakorolják.

A MELLÉKNÉVI IGENÉV „jött” BEFEJEZETT AKTÍV SZÓCSKA, ami arra utal, hogy a költözést tartósnak vagy hosszú idejűnek gondolták, tervezték. Claudius rendelete (parancsa) BEFEJEZETT PASSZÍV FŐNÉVI IGENÉV.

18:3 „mivel ugyanaz volt a mestersége” Ezt általában sátoresztítésnek gondolják, de maga a szó utalhat bőrdíszművesre is. Pál rabbinikus háttere azt követelte meg, hogy legyen egy világi munkája vagy mestersége. Egy rabbi sem fogadhatott el pénzt a tanításért. Cilicia, Pál otthona, kecskeszöréről és kecskebőréről volt ismert.

18:4 „Szombatonként azonban a zsinagógában vitázott” Pál minden szombaton aktívan „vitázott” és „megpróbálta meggyőzni őket” (mind a kettő BEFEJEZETLEN IGEIDŐben van). Pál először a zsidókhoz ment, mert (1) ezt a példát adta Jézus (vö. Máté 10:5-6); (2) ismerték az ŐSZ-et; (3) az istenfélő görögök általában ott jól reagáltak az üzenetere (vö. Róma 1:16). A babilóniai fogság idején a zsinagóga az istenimádat, az oktatás és az imádság helyévé vált. Arra tervezték, hogy táplálja és fenntartsa a zsidó kultúrát.

SZÖVEG: 18:5-11

⁵Amikor pedig Szilász és Timóteus megérkezett Macedóniából, Pál teljesen az ige hirdetésének szentelte magát, és bizonyoságot tett a zsidók előtt, hogy Jézus a Krisztus. ⁶Amikor azonban ellene szegültek és szidalmazták, lerázta ruhájáról a port, és ezt mondta nekik: "Véretek a ti fejetekre szálljon: Én tiszta vagyok! Mostantól fogva a pogányokhoz megyek." ⁷Ekkor eltávozott onnan, és egy Titusz Juszusz nevű istenfélő ember házába költözött, akinek a háza szomszédos volt a zsinagógával. ⁸Kriszpusz, a zsinagógai előljáró pedig hitt az Úrban egész háza népével együtt; és a korinthusiak közül, akik hallgatták őt, szintén sokan hittek és megkeresztelkedtek. ⁹Az Úr egy éjjel látomásban ezt mondta Pálnak: "Ne félj, hanem szólj, és ne hallgass: ¹⁰mert én veled vagyok, és senki sem fog rád támadni és ártani neked, mert nekem sok népem van ebben a városban." ¹¹Erre ott maradt egy évig és hat hónapig, és tanította közöttük az Isten igéjét.

18:5 „Szilász és Timóteus megérkezett Macedóniából” Minden bizonnal hoztak magukkal adományt a Filippiben lévő hívőktől, ami lehetővé tette Pál számára, hogy teljes időben prédikáljon

(vö. II. Kor. 11:9; Fil. 4:15). Timótheus is hozott híreket a thesszalonikai gyülekezetből, amire válaszul Pál megírta az I. és II. Thesszalonikai levelet (vö. 17:14). Úgy tűnik, hogy ahogyan Lukácsot otthagya Filippiben, hogy tanítványozza az új hívőket, úgy Timótheust is otthagya Thesszalonikában, Szilászt pedig Béreában. Pál nagyon sokat foglalkozott az új hívők tanításával. Egy aktív, növekvő, szaporodó gyülekezetet szeretett volna hátrahagyni minden városban, ahol megfordult.

NASB „Pál teljesen az ige hirdetésének szentelte magát”

NKJV „Pált a Lélek kényszerítette”

NRSV „Pált lefoglalta az ige hirdetése”

TEV „Pál teljes idejét az üzenet hirdetésére szentelte”

NJB „Pál teljes idejét a prédikálásnak szentelte”

Ezzel a kifejezéssel kapcsolatban van egy görög kézirati változat. A legrégebbi és legjobb szövegekben a *Logos* szónak a RÉSZESHATÁROZÓI formája szerepel (vö. MSS P74, α, A, B, D, a Vulgatában is ez szerepel és a Peshitta és a Kopt fordításokban is). A Textus Receptusban a „Lélek” szó szerepel (*pneumati*), amit csak jóval későbbi görög minuszulus kéziratokban találhatunk meg.

■ **„bizonyoságot tett a zsidók előtt, hogy Jézus a Krisztus”** Hasonlítsd össze a 9:22-t a 17:3-mal, azzal kapcsolatban, hogy Pál milyen módszert használ a meggyőzésre (BEFEJEZETLEN PASSZÍV KIJELENTŐ módja a *sunechō* szónak, ami azt jelenti, hogy összeszorítani vagy nyomni), ami nagyon is hasonlított István módszeréhez és lelkesedéséhez (vö. ApCsel 7). Lásd a 2:40 jegyzetét. Ez a teológiai megerősítés a kulcs az összes többihez!

18:6 „ellene szegültek és szidalmazták” Ez mind a kettő JELENIDEJŰ KÖZÉPIGEI MELLÉKNÉVI IGENÉV, ami a folyamatos személyes részvételt hangsúlyozza. Sajnálatos módon egy elég gyakori válaszreakcióvá vált a diaszpórában élő zsidók részéről.

■ **„lerázta ruhájáról a port”** Ez egy zsidó szimbólum volt az elutasításra (vö. Neh. 5:13; ApCsel 13:51; Lukács 9:5; 10:11). A teljes jegyzetet lásd a 13:51-ben.

■ **„véretek a ti fejetekre szálljon”** Ennek az ÓSZ-i idiómának több mellékjelentése is van:

1. az őrszem felelőssége, személyesen is és közösségi szinten is, Ezék. 3:16 és köv.; 33:1-6
2. személyes felelősség, Józs. 2:19; II. Sám. 1:16; Ezek. 18:13; ApCsel 18:6; 20:26
3. az ősök vagy nemzetek közösségi felelőssége, II. Sám. 3:28-29; I. Kir. 2:33
4. a 2. és 3. lehetőség ÚSZ-i egyesítése, Máté 27:25

Az élet a vérben volt (vö. III. Mózes 17:11,14). A vér kiontása miatt Isten előtt valakinek felelnie kellett azért a halálért (vö. I. Mózes 4:10; 9:4-6).

■ **„én tiszta vagyok”** Ez egy ÓSZ-i áldozati metafora a személyes felelősségre. Pál szellemileg nem volt többé felelős (vö. Ezék. 33) azért, hogy a zsidók hallják az evangéliumot ebben a városban. Ő megosztotta velük az üzenetet, de ők nem akartak válaszolni rá. Mi tiszták vagyunk?

■ **„Mostantól fogva a pogányokhoz megyek”** Ez az evangelizálási módszer és átok Pál irányadó módszerévé vált (vö. 13:46; 18:6; 26:20; 28:28). Pál úgy érezte, hogy felelős azért, hogy Izrael házának prédikáljon először, Jézust követve (vö. Máté 10:6; 15:24; Márk 7:27). A Róma 1:3,5,9-11-ben teológiailag magyarázza ezt meg, és az ApCsel 9:15; 22:21; 26:17-ben pedig érzelmileg (vö. Róma 11:13; 15:16; Gal. 1:16; 2:7-9; Ef. 3:2,8; I. Tim. 2:7; II. Tim. 4:17).

18:7 „Titusz Juszusz” Számos lehetőség adott arra, hogy ezt a korinthusi zsinagóga mellett élő „istenfélő embert” azonosíthassuk.

1. Teljes neve Gájusz Titiusz Jusztusz, és a korinthusi gyülekezet az ő otthonában gyűlt össze (vö. Róma 16:23)
2. Lehet, hogy ő az a Gájusz, akit az I. Kor. 1:14 említ, akit Pál keresztelt meg
3. Van egy görög kéziratváltozat ezzel a névvel kapcsolatban
  - a. *Titou Ioustou*, MSS B, D²
  - b. *Titou Ioustou*, MSS κ , E, P
  - c. *Ioustou*, MSS A, B², D*
  - d. *Titou*, Pershitta és Kopt fordítások

■ **„istenfélő ember”** (az angolban istenimádó szerepel) Egy felirat, ami Aphrodisziástól származik (3. század), az „istenimádó ember” kifejezést használja azokra a pogányokra, akik kötődtek egy zsinagógához és rendszeresen jártak is oda. Tehát az „istenfélő” (10:1-2,22; 13:16,26) szinonimája az „istenimádó”-nak (vö. 13:50; 16:14: 18:6-7) (a magyar fordítás nem tesz a két kifejezés között különbséget).

Ezt a kifejezést nehéz definiálni. A 16:14-ben ugyanezt a kifejezést használta Lídiára is és a 17:5-ben számos thesszalonikai görögre is, és a 17:17-ben a béreaiakra is. Úgy tűnik, hogy görögök voltak, akiket vonzott a judaizmus, jártak a zsinagógába, amikor csak lehetséges volt, de nem voltak teljes mértékben prozeliták. Mindazonáltal az „istenfélő prozelita” kifejezést arra használták, hogy a teljes mértékben prozelitává lett embereket írják le, akik a pamfiliai Pergében lévő zsinagógában voltak (13:43).

18:8 „Kriszpusz” Ez a férfi volt a helyi zsinagóga rendezője és felügyelője (vö. I. Kor. 1:14).

■ **„hitt az Úrban egész háza népével együtt”** Az ApCsel számos olyan esetet jegyez fel, amikor a ház feje megtér, és az egész család bemenekül (vö. 11:14, 16:15,31-34; 18:8). A nyugatiak elfelejtik a szélesebb körben vett család helyét a régi Földközi-tengeri világban. A család prioritást élvezett. Az egyéniséget nem hangsúlyozták. Bár ez különbözik a mi individualista evangélium értelmezésünktől, ez még nem teszi helytelenné vagy kevésbé valóságossá.

Mindazonáltal azt is meg kell jegyeznünk, hogy azoknak a családoknak, akik megtértek és gyülekezetbe jártak, nem minden tagja volt valóban megtérve. Onézimosz Filemon házában volt rabszolga, ahol a gyülekezet összegyűlt, de mégsem tért meg addig, amíg nem találkozott Pállal a börtönben.

■ **„a korinthusiak közül, akik hallgatták őt, szintén sokan hittek és megkeresztelkedtek”** Korinthusban sokan fogadták készségesen Pál üzenetét, de Pál mégis elcsüggedt és egy különleges isteni látomásnak kellett őt energiával feltöltenie (vö. 10b vers). Ez a gyülekezet (házi gyülekezet) volt Pál legnehezebb, legproblémásabb közössége. Szerette őket, de nagymértékű személyes fájdalmat okoztak neki (vö. I. és II. Kor.).

Az I. Kor. 1:14-17-ben van egy ehhez kapcsolódó párhuzamos szövegrész. Beillesztem ide az egyik megjegyzésem az I. Korinthusi levélről szóló kommentátoromból.

"1:17 „Mert nem azért küldött engem Krisztus, hogy kereszteljek, hanem hogy az evangéliumot hirdessem” Ez nem a keresztség lealacsonyítását jelenti, hanem a korinthusi gyülekezetben lévő pártoskodás szellemére reagál, ami bizonyos vezetőket felmagasztalt. Mindazonáltal ez az állítás azt jelzi, hogy a bemenekülésre nem a kegyelem „szakra-mentális”(szentségi) tevékenységeként tekintettek. Meglepő, hogy néhányan Pál írásait szakra-mentális módon értelmezik, amikor az írásaiban az úrvacsorát kimondottan csak egyszer említi meg az I. Kor. 11-ben, a keresztséget pedig kétszer, a Róma 6:1-11-ben és a Kol. 2:12-ben. Mindazonáltal a keresztség Isten akarata minden hívő számára.

1. ezt mutatja Jézus példája
2. ez volt Jézus parancsa
3. ez minden hívőre nézve az elvárt, normál procedúra

Nem hiszem, hogy ez lenne az a csatorna, ami által megkapjuk Isten kegyelmét vagy a Lelket. Ez volt az a nyilvános lehetőség az új hívők számára, hogy hitüket nyilvános, elhatározott módon kinyilváníthassák. Egy ÚSZ-i hívő sem kérdezné meg, hogy „meg kell-e keresztelkednem ahhoz, hogy üdvösségem legyen?” Jézus is megtette! Jézus megparancsolta a gyülekezetnek, hogy ezt tegyék! Tedd meg! A kereszttség még mindig a legmeghatározóbb nyilvános megvallása az illető személyes hitének, főleg a nem keresztény kultúrákban.

18:9 „Ne félj” (az angolban úgy szerepel, hogy „Ne félj többet”) Ez JELENIDEJŰ KÖZÉPIGEI FELSZÓLÍTÁS, NEGATÍV ELŐSZÓCSKÁVAL, ami általában egy olyan cselekedet befejezésére szólít fel, ami már folyamatban volt. Pál félt, és szüksége volt Krisztus bátorítására. Lukács feljegyezi ezeket a különleges bátorító látomásokat: 22:17-18; 23:11; 27:23-24. Ha egy olyan ember, mint Pál elbizonytalanodott abban, hogy jól cselekszik-e, akkor miért lep meg az, hogy te is elbizonytalanodsz? Jézus velünk is velünk van! A Nagy Parancsolat még mindig a vezércél, a legfőbb dolog.

■ **„hanem szólj, és ne hallgass”** Mind a kettő FELSZÓLÍTÁS (JELENIDEJŰ AKTÍV és AORISZTOSZI AKTÍV). A félelemnek nem szabad elhallgattatnia az evangélium hirdetőjét! Az érzelmeink hullámanak, de az ApCsel 1:8 megmarad irány jelző fénynek (vö. II. Tim. 4:2-5).

18:10 „mert én veled vagyok” Nincs ennél nagyobb ígélet (vö. I. Mózes 26:24; II. Mózes 3:12; 33:14; Zsolt. 23:4; Máté 28:20; Zsid. 13:5). Figyeld meg, hogy nem a mi személyes komfortérzetünk vagy biztonságunk miatt van velünk, hanem az evangelizálásra való bátorságért (ugyanígy, ebből a célból adatott a Lélekkel való betöltekezés is az ApCselben). A Lélek jelenléte a hirdetésre van, nem csak a személyes béke céljából.

■ **„mert nekem sok népem van ebben a városban”** Ez Isten predestinációjának és előre tudásának kihangsúlyozása (vö. Róma 9; Ef. 1). Ó, ha csak láthatnánk az Élet könyvét most, a jelenben! A gyülekezet bizonyágtétele hatékony (vö. Jel. 13:8). Az üdvbizonyosság az evangelizálásra való bátorságra adatott, nem pedig a mennybe való belépőjegy megerősítése, amikor majd meghalnak a hívők!

18:11 Ez a vers segít abban, hogy Pál missziós útjainak kronológiáját felállítsuk. Bár a kifejezés kétértelmű, arra utal, hogy a Korinthusban való prédikálás időszaka tizennyolc hónap volt.

SZÖVEG: 18:12-17

12Amikor pedig Gallió volt Akhája helytartója, a zsidók egy akarattal Pálra támadtak, a törvényszék elé vitték, **13**és így szóltak: "Ez az ember arra csábítja az embereket, hogy törvényellenes módra tiszteljék az Istent." **14**Amikor azonban Pál szólásra akarta nyitni a száját, Gallió ezt mondta a zsidóknak: "Ha valami törvénytelenégről vagy súlyos bűntettéről volna szó, ti zsidók, a törvény értelmében meghallgatnálak benneteket. **15**Ha viszont rátok tartozó ügyekről, nevekről és a ti törvényetekről van közöttetek vita, azt intézzétek el magatok, mert én ilyenekben nem kívánok bíró lenni." **16**Aztán kiutasította őket a törvényszék elől. **17**Ekkor valamennyien megragadták Szószthenészt, a zsinagógai előljárót, és ütlegelték a törvényszék előtt; de Gallió mit sem törődött ezzel.

18:12 „Gallió” Bibliai és Biblián kívüli forrásokból megtudhatjuk, hogy ez egy igazságos és értelmes, hozzáértő politikai vezető volt. Testvére, Seneca, ezt mondja róla: „Még azok is, akik testvéremet, Galliót, a tőlük telhető legnagyobb mértékben szeretik, nem szeretik eléggé”, és hogy „nem volt még ember olyan kedves a másikhöz, mint amilyen kedves Gallió mindenkihez”. Ez a

politikai kijelölt személy segít nekünk abban, hogy Pál utazásait időrendbe helyezzük. Kr. u. 51-től két és fél évig volt prokonzul (helytartó).

■ **„Gallió volt Akhája helytartója”** Lukács egy pontos történész. A római tisztartók nevei ezen a területen Kr. u. 44-ben megváltoztak; a „prokonzul”, helytartó volt a helyes (vö. 13:7; 19:38), mert Claudius, az uralkodó ezt a provinciát a Szenátusnak adta.

■ **„a zsidók egy akarattal”** Lukács sokszor használja ezt a kifejezést, hogy kifejezze a hívők közti egységet (vö. 1:14; 2:1, 46; 4:24; 5:12; 8:6; 15:25), de itt a korinthusi zsidók irigységben és az evangélium ellenes lázadásában való egységére utal (vö. 6. vers). További példák ennek a kifejezésnek a negatív értelemben való használatára: 7:57; 12:20; és 19:29. Lukács írásaiban a „zsidók” kifejezésnek gyakran van pejoratív értelme.

■ **„a törvényszék elé vitték”** Ez szó szerint a *bēma* (azaz „lépcső”). Ez a római bíróság ítélőszéke vagy megmagasított dobogója volt (vö. Máté 27:19; János 19:13; ApCsel 25:6,10,17; II. Kor. 5:10).

18:13 „törvényellenes módra tiszteljük az Istent” A zsidók ezen vallomása, hogy a kereszténység törvényeik megszegése volt, így tehát nem része a judaizmusnak, egy elég fontos jogi ügy volt. Ha Gallió ítéletet hozott volna ez alapján a vád alapján, akkor a kereszténység illegális vallássá vált volna. De a kereszténység politikai védelmet élvezett (úgy látták, mint egy judaizmuson belüli szektát, ami pedig legális vallás volt) a római törvények alapján Néró üldözéséig, ami 10-12 évvel ezután kezdődött.

Az is lehetséges, hogy Lukács egyik célja azzal kapcsolatban, hogy megírta az ApCsel az volt, hogy dokumentálja, hogy a kereszténység nem fenyegette a római hatalmat. Minden római tisztviselő feljegyeztetett, aki felismerte ezt a tényt.

18:14 „ha” Ez egy MÁSODIK TÍPUSÚ FELTÉTELES MONDAT. Elég ritka szerkezeti felépítés ez, hogy mond egy hamis állítást, hogy valamire rámutathasson vagy hogy folytathassa a tárgyalást. Ezt a „ténnyel ellentétes” feltételnek hívjuk. Ezt így kellene fordítani: „Ha valami törvénytelenesről vagy súlyos bűntettéről volna szó, amiről egyébként nincs, akkor a törvény értelmében meghallgatnálak benneteket, amit nem teszek meg”.

18:15 „ha” Ez ELSŐ TÍPUSÚ FELTÉTELES MONDAT. Ez a jogi ügy valójában vallási ügy volt. Gallió nagyon bölcsen felismerte a zsidók valódi motivációját. Nem tehetett volna és nem is tette volna, hogy ilyen ügyekben döntést hozzon.

18:16 „kiutasította” Ennek az IGÉNEK ez az egyetlen előfordulása az ÚSZ-ben, de a Szeptuagintában számos alkalommal használták (vö. I. Sám. 6:8; Ez. 34:12). Ez az *elaunō* egy intenzívebb formája volt, ami azt jelenti, hogy erőszakkal kiűzni.

18:17 „valamennyien megragadták Szószthenészt” Az a kifejezés, hogy „valamennyien” a zsidókra utal, akik a 12. versben szerepeltek, vagy lehetséges, hogy a görögökre, ami azt mutatja, hogy görög városokban jelen volt egy lappangó antiszemitizmus. Az I. Kor. 1:1 megemlíti egy Szószthenészt, azt, hogy ez az illető ugyanaz a személy-e, nem tudjuk, de ez egy elég ritka név volt. Ez a Szószthenész vette át a zsinagógában Kriszpusz vezető helyét. Azt, hogy a zsidók miért verték meg, nem tudjuk. Lehet, hogy azért, mert hagyta Pált beszélni a zsinagógában.

■ **„de Gallió mit sem törődött ezzel”** Ez a római politikai vezető, nem úgy mint Pilátus, nem akart behódolni a tömegnek.

SZÖVEG: 18:18-21

18Pál pedig még jó néhány napig ott maradt, azután elbúcsúzott a testvérektől, és Szíriába hajózott Priszcillával és Akvilával együtt, előbb azonban megnyíratta a fejét Kenkreában, mert fogadalma volt. **19**Efezusba érve elvált tőlük, maga pedig bement a zsinagógába, és vitázott a zsidókkal. **20**Amikor arra kérték, hogy hosszabb ideig maradjon náluk, nem volt rá hajlandó, **21**hanem búcsút vett tőlük, és ezt mondta: "Ismét visszatérek hozzátok, ha az Isten úgy akarja." Aztán elhajózott Efezusból.

18:18 „Kenkrea” Ez volt Korinthus két kikötője közül az egyik. Az Égei-tenger partján volt, a keleti oldalán annak a keskeny földnyelvnek, ahol Korinthus elhelyezkedett. A Róma 16:1-ben újra megemlítik, mint ahol egy gyülekezet volt található.

■ **„mert fogadalma volt”** Ez egy kronológiailag meghatározott názírfogadalomra utal, amit a IV. Mózes 6:1-21 ír le (vö. F. F. Bruce, *Answers to Questions* [Válaszok a kérdésekre], 52. oldal). Pál az ApCsel 21:24-ben újra megteszi ezt (lásd a jegyzetét). A haj levágása vagy leborotválása jelezte a fogadalom végét.

Mind A. T. Robertson és M. R. Vincent is azt gondolja, hogy ez nem egy názírfogadalom volt, mert azt csak Jeruzsálemben lehetett megszakítani, befejezni, a zsidó hagyományok szerint. Pál valóban mindenkinek mindenné lett, hogy némelyeket megnyerjen (vö. I. Kor. 9:19-23). Abban biztosak lehetünk, hogy ez a fogadalom az evangelizálás miatt volt, nem pedig a törvényeskedésért! És természetesen ott van az a lehetőség is, hogy Akvila volt az, aki leborotválta a fejét.

18:19 „Efezusba” Ez egy nagy kereskedelmi város volt Kis-Ázsiában. Miután Milétosz kikötőjét a Maeander folyóból származó iszap és hordalék tönkretette, a kereskedelmi üzletek fentebb költöztek a parton Efezusba, aminek szintén természetes kikötője volt. Az ÚSZ-i időkre viszont Efezus legszebb napjainak már vége volt. Még mindig nagy és befolyásos város volt, de nem is hasonlított régi pompájához.

1. Kis-Ázsia római tartományának legnagyobb városa volt. Nem ez volt a főváros, bár a római kormányzó itt élt. Kereskedelmi központ volt nagyszerű természetes kikötője miatt.
2. Szabad város volt, ami megengedte, hogy helyi kormányzata legyen és sok szabadsága, például nem volt római helyőrség a városban.
3. Ez volt az egyetlen város, aminek megengedték, hogy megtarthassa a kétévenkénti Ázsiai játékokat.
4. Itt volt Artemisz (vagy latinul Diána) temploma, ami az akkori világ hét csodái közé tartozott. 130*67 méter volt 127 oszloppal, amik egyenként 18 m magasak voltak; ebből 86 arannyal volt beborítva (lásd id. Plinius *Naturalis Historia* 36:95). Artemisz képét egy meteornak gondolták, ami egy több mellű női alakra hasonlított. Ez azt jelentette, hogy a városban sok kultikus prostituált volt jelen (vö. ApCsel 19). Ez egy nagyon erkölcstelen, multi-kulturális város volt.
5. Pál több mint három évig maradt ebben a városban (vö. ApCsel 18:18, 20:13).
6. A hagyomány szerint Mária palesztinai halála után ez a város lett János otthona.

■ **„maga pedig bement a zsinagógába, és vitázott a zsidókkal”** Pál nagyon szerette népét (vö. Róma 9:1-5). Megpróbálta őket minden áron elérni az evangéliummal az evangéliumért.

18:20 Ezek a zsidók olyanok voltak, mint a béreaiak. Hajlandóak voltak hallgatni. Azt, hogy Pál miért nem akart maradni, a szöveg nem árulja el, de a 21. versben azt látjuk, hogy hajlandó később Isten útmutatása szerint visszatérni.

18:21 „Ismét visszatérek hozzátok, ha az Isten úgy akarja” Pál hitte, hogy élete Isten kezeiben van, és nem a sajátjában (vö. Róma 1:10; 15:32; I. Kor. 4:19; 16:7). Ez a biblikus világnézet (vö. Zsid. 6:3; Jakab 4:15; I. Péter 3:17). Pál vissza fog térni és Efezusra fókuszál leginkább harmadik missziós útja során.

SZÖVEG: 18:22-23

²²Miután Cézareába érkezett, felment, köszöntötte a gyülekezetet, azután lement Antiókhia. ²³Ott időzött egy darabig, majd útra kelt, sorra végigjárta Galácia vidékét és Frígiát, erősítve valamennyi tanítványt.

18:22 A 21. vers azzal ér véget, hogy Pál Efezusba hajózik. A 22. versben partot ér Palesztinában (Cézareában), meglátogatta a jeruzsálemi gyülekezetet („felment”, teológiailag szólva), aztán pedig (lement) a szíriai Antiókhia ment. Nem szabad elfelejtenünk, hogy Lukács nem egy naponkénti, mindent kimerítő utazási naplót ír, hanem az egyik fontos teológiai eseményről ugrál a következőre. Az ApCsel nem modern kori történelem, de egy jó és pontos történelem! A 22. verssel befejeződik a második missziós út és a 23. verssel kezdődik a harmadik missziós út.

18:23 „erősítve valamennyi tanítványt” Pál a Máté 28:19-20 Nagy Parancsolatát komolyan vette. Szolgálatában foglalta mind az evangelizálást (vö. Máté 28:19 és a tanítványozást is (vö. 15:36; Máté 28:20).

■ **„Galácia vidékét és Frígiát”** Ez a kifejezés, hogy „Galácia vidékét” még mindig ellentétet szül a tudósok között azzal kapcsolatban, hogy ez a faji vagy a politikai területre utal a mai Törökország közepén.

A frígiai területet először a 2:10-ben említi meg. Némelyek, akik ott voltak a pünkösdi megtapasztaláson, erről a vidékről származtak. A 16:6-ban Pálnak megtiltják, hogy ezen a területen tanítson.

El lehet gondolkozni azon, hogy a 23. vers végén található „erősítve minden tanítványt kifejezés” vajon a Frígiából származó, pünkösdkor megtértekre utal-e, vagy azokra, akik Pál által tértek meg Derbében, Lisztrában és Ikóniumban, amelyek Galácia római provincia déli, pizídiái részén voltak.

Ez Pál harmadik missziós útjának kezdete (vö. 18:23-21:16).

SZÖVEG: 18:24-28

²⁴Eközben Efezusba érkezett egy Apollós nevű alexandriai származású zsidó férfi, aki ékesen szóló és az Írásokban jártas ember volt. ²⁵Ő már tanítást kapott az Úr útjáról, és buzgó lélekkel hirdette, és helyesen tanította a Jézusról szóló igéket, de csak János keresztségét ismerte. ²⁶Igen bátran kezdett beszélni a zsinagógában is. Amikor meghallgatta őt Akvila és Priscilla, maguk mellé vették, és még alaposabban megmagyarázták neki az Isten útját. ²⁷Amikor pedig át akart menni Akhájába, a testvérek biztatták, és írtak a tanítványoknak, hogy fogadják be őt. Amikor megérkezett, nagy segítségükre volt azoknak, akik a kegyelem által hívökké lettek. ²⁸Mert erélyesen cáfolta a zsidókat, és a nyilvánosság előtt bizonyította az Írások alapján, hogy Jézus a Krisztus.

18:24 „egy Apollós nevű ... zsidó férfi” Nagyon-nagyon szokatlan, hogy egy zsidó férfit egy görög isten után nevezzenek el. Magasan iskolázott és ékesszóló férfi volt (vö. 18:24-19:1). A Korinthusban való szolgálata nagy segítség volt, de kissé problémássá vált, amikor a három csoport egyike (Pál, Péter és Apollós támogatói, vö. I. Kor. 1-4) őt tette meg bajnokának. Nem volt hajlandó

visszatérni Korinthusba (vö. I. Kor. 16:12).

■ **„alexandriai származású”** Ez volt a Római Birodalom második legnagyobb városa, ami a nagy könyvtáráról és akadémiai sajátosságairól volt ismert. Nagy zsidó lakossággal rendelkezett (akiknek a héber Bibliát lefordították görög nyelvre, ez volt a Szeptuaginta), továbbá ez volt Philón otthona is, aki egy híres zsidó, neo-platonista allegorikus tudós volt.

■ **„Efezusba érkezett”** Az ApCsel nem egy részletes, kronológiai írás. Pál épp most ment el (vö. 23. vers).

■ **„ékesen szóló ... ember volt”** Ez a kifejezés koiné görög nyelven jelenthet ékezt vagy tanultat is. A Szeptuagintában a *logios* szót Isten jóslataira használták. Apollós nyilvánvalóan tehetségesebb nyilvános szónok volt (görög retorika), mint Pál (hasonlítsd össze: I. Kor. 1:17; 2:1; II. Kor. 10:10 és 11:6). Hathatós szónok volt!

■ **„és az Írásokban jártas”** Az „Írások” szó az ÓSZ-re utal. Az ÚSZ-ben az összes ihletett írásra való utalás az ÓSZ-re utal (vö. I. Thessz. 2:13; II. Tim. 3:16; I. Péter 1:23-25; II. Péter 1:20-21), azzal a kivétellel, amikor a II. Péter 3:15-16 Pál írásaira utal (analógia használatával) és ihletettnek mondja azt. Apollós jól ismerte az ÓSZ-et.

Az a kifejezés, hogy „jártas” (az angolban „nagy, hatalmas” szó szerepel) a *dunatos* szó, amit Jézus igében és cselekedetben megjelenő hatalmára használt a Lukács 24:19; Mózesre pedig az ApCsel 7:22.

18:25 „ő már tanítást kapott” Ez egy KÖRÜLÍRÓ RÉGMÚLT PASSZÍV kifejezés (vö. Lukács 1:4). Már kapott tanítást Jézus tanításaiból, de csak egy bizonyos szintig vagy időszakkal bezárólag. Vurtis Vaughan, *Acts* (Apostolok Cselekedetei) című könyvében a 118. oldalon lévő lábjegyzet 2. pontja felsorolja azokat a dolgokat, amiket Apollós tudhatott és taníthatott.

1. János volt a Messiás előfutára.
2. Rámutatott a Messiasra, aki az Isten Bárányaként elveszi a világ bűneit.
3. A Názáreti Jézus volt a Messiás.

Én azt is gondolom, hogy valószínűleg a megtérés volt kihangsúlyozva a prédikációiban, mert ez mind János mind Jézus tanításaiban ott volt.

■ **„az Úr útjáról”** „Az út” volt az a kifejezés, amit először használtak Jézus követőinek megnevezésére (vö. 9:2; 19:9,23; 22:4; 24:14,22; János 14:6). Az ÓSZ-ben gyakran használták (vö. V. Mózes 5:32-33; 31:29; Zsolt 27:11; Ézs. 35:8), ahol a hit életstílusáról beszél. Nem tudjuk, hogy ebben a szövegben is ez az értelme szerepel-e (vö. 18:26).

Apollós Jézusról is tudott bizonyos dolgokat, de nyilvánvalóan csak a korai földi szolgálatáról, és a Golgota utáni, feltámadás utáni evangéliumról már nem. A „történet többi részét” is hallania kellett (Paul Harvey).

■ **„buzgó lélekkel”** Szó szerint ez azt jelenti, hogy „égő lélekkel”. Ez a kifejezés Apollós lelkesedését hivatott leírni, ami azzal kapcsolatban volt benne, amit tudott és megértett Jézus életéből és tanításaiból.

■ **„de csak János keresztségét ismerte”** Ez a kifejezés Apollóssal kapcsolatban lehet, hogy Lukács irodalmi technikája volt arra, hogy a 19:1-7-ben bevezesse János követőit. Számos eretnecség alakult ki az első századi Palesztinában, amik Keresztelő János tanításával és prédikációival álltak kapcsolatban.

Valóban János volt az utolsó ÓSZ-i próféta, aki elkészítette az eljövendő Messiás útját (vö. Ézs. 40:3; Máté 3:3), de nem ő volt az első hirdetője az evangéliumnak. Ha Apollós tanítása túlságosan is Jánosra fókuszált, akkor teljes mértékben elsiklott Jézus teljes jelentősége mellett.

János és Jézus is kihangsúlyozta a „megtérést”, „hitet” és az „istenfélő életet”. Mind a ketten elsősorban a zsidókat hívták egy új szövetségre a hittel és a gyakorlattal (szövetséges hűség és YHWH-ban való személyes hit). Mindazonáltal Jézus üzenete az Ő saját központi helyének megerősítő üzenetévé fejlődött (pl. János 10 és 14), és valószínűleg ez volt az, amiben Apollós hiányt szenvedett.

18:26 „Igen bátran kezdett beszélni a zsinagógában is” Ezt az IGÉT Pálra használja, ahogy a zsinagógában szólt a zsidókhöz a következő helyeken: 13:46; 14:3; 19:8 és Fesztusz előtt a 26:26-ban. Apollós erőteljes és hatékony prédikátor volt.

■ **„a zsinagógában is”** Figyeld meg, hogy Priscilla és Akvila is ott voltak. Ez volt Pál hagyományos szokása is.

■ **„Akvila és Priscilla”** (abban az angol fordításban, amit a kommentár író használ, itt Priscilla szerepel először, a ford. megjegy.). Nagyon sokszor Priscilla szerepel elől, 18:18,26 (a 26. versben magyarul nem); Róma 16:3; II. Tim. 4:19. Ez nagyon szokatlan volt. Lehetséges, hogy azért, mert ő volt az erősebb személyiség, vagy mert római nemes volt. Az ApCsel 18:2-ben Akviláról azt mondja, hogy zsidó volt, de Priscilláról soha nem mondja ezt. El kellett hagyniuk Rómát Claudius uralkodó rendelete értelmében Kr. u. 49-ben. Korinthusban találkoztak és barátkoztak össze Pállal, és követték őt Efezusba. Mindhárman sátorkészítők voltak.

■ **„maguk mellé vették”** Ezt a kifejezést arra használták, amikor valakit barátként elfogadtak vagy befogadtak. Azt nem tudjuk, hogy hogyan és hol tette ezt Priscilla és Akvila Apollóssal. Lehet, hogy négy szemkört beszéltek vele, vagy meghívták magukhoz. Figyeld meg, hogy nem hozták kényelmetlen helyzetbe vagy nem intéztek nyilvánosan kihívást ellene!

■ **„és még alaposabban megmagyarázták neki az Isten útját”** Tanítható volt, ami elég ritka a tehetséges, jól iskolázott emberek körében! Nyilvánvaló, hogy reagált a Jézussal kapcsolatos teljesebb információkra.

18:27 „át akart menni Akhájába” A görög D kézirat hozzáteszi, hogy „a korinthusi keresztények sürgetésére”. Ő a nekik való prédikátor fajta volt (görög retorikus stílusa miatt).

■ **„a testvérek ... írtak”** A Róma 16:1; II. Kor. 3:1, és a II. János utal az egyik gyülekezettől származó más gyülekezeteknek szóló ajánló levelekre. Ez volt a korai egyház módszere arra, hogy elkerüljék a hamis, romboló utazó prédikátorokat.

■ **„nagy segítségükre volt azoknak, akik a kegyelem által hívőkké lettek”** Kétféle módon lehet ezt a kifejezést értelmezni

1. ez azokra a hívőkre utal, akik már megtértek a kegyelem által (NASB, NKJV, NRSV és TEV angol fordítások)
2. ez arra utal, hogy Isten kegyelmesen betöltötte erővel Apollóst (NJB angol fordítás)

A fő IGE, segített (hozzájárult), AORISZTOSZI KÖZÉPIGEI KIJELENTŐ módban van. Apollós áldás volt!

A MELLÉKNÉVI IGENÉV „hittek” BEFEJEZETT AKTÍV, ami arra utal, hogy már hívők voltak. Apollós tanítványozóként működött Korinthusban, nem pedig evangélistaként.

18:28 Apollós az ÓSZ-t ugyanúgy használta, mint Péter, István és Pál. Az ÓSZ-ből mutatta be, hogy Jézus volt a Messiás, és ez az ApCselben a zsidóknak szóló prédikációk visszatérő mintája volt.

MEGVITATANDÓ KÉRDÉSEK

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Biblia értelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Ezek a megvitatandó kérdések azért vannak, hogy segítsenek átgondolni a könyv ezen részének főbb témáit. Gondolat-ébresztő szándékuk van, nem pedig definiáló.

1. Miért szerepel olyan sokszor Priscilla először a felsorolásban az ÚSZ-ben?
2. Hogyan ismerte meg Pál Priszillát és Akvilát? Miért?
3. Priscilla és Akvila visszatért-e valaha is Rómába? Honnan tudjuk?
4. Hasonlítsd össze Pál és Apollós prédikációinak stílusát.
5. Apollós már keresztény volt, mikor találkozott Akvilával és Priszillával?

ApCsel 19

MODERN FORDÍTÁSOK BEKEZDÉSI FELOSZTÁSAI

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Pál Efezusban	Pál Efezusban	Pál hosszú szolgálata Efezusban	Pál Efezusban	János tanítványai Efezusban
19:1-7	19:1-10	19:1-7	19:1-2a 19:2b 19:3a 19:3b 19:4. 19:5-7	19:1-7 Az efezusi gyülekezet megalapítása
19:8-10		19:8-10	19:8-10	19:8-10
Szkéva fiai	A csodák Krisztust dicsőítik		Szkéva fiai	A zsidó ördögűzők
19:11-20	19:11-20	19:11-20	19:11-14 19:15. 19:16-20	19:11-12 19:13-17 19:18-19 19:20.
Lázadás Efezusban	Lázadás Efezusban		Lázadás Efezusban	Pál terve
19:21-27	19:21-40	19:21-22	19:21-22	19:21-22
		19:23-27	19:23-27	Efezus: az ezüstművesek lázadása
19:28-40		19:28-40	19:28-34 19:35-40	19:23-31 19:32-40

HARMADIK OLVASÁSI CIKLUS (az „Útmutató a helyes bibliaolvasáshoz”-ból) KÖVETVE AZ EREDETI SZERZŐ SZÁNDÉKÁT A BEKEZDÉSEK SZINTJÉN

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Bibliaértelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Egyszerre olvasd el az adott részt. Azonosítsd a témákat. Hasonlítsd össze a te témafelosztásaidat az öt különböző fordítással. A bekezdések nem ihletettek, de mindenképp kulcsfontosságúak az eredeti szerző szándékainak azonosításához, ami az értelmezés szíve. Minden bekezdésnek egy és csak egy témája van.

1. Első bekezdés
2. Második bekezdés
3. Harmadik bekezdés

SZÓ ÉS KIFEJEZÉSTANULMÁNY

SZÖVEG: 19:1-7

¹Amíg Apollós Korinthusban volt, Pál végigjárva a felső vidékeket, elérkezett Efezusba. Mikor ott néhány tanítványra talált, ²így szólt hozzájuk: "Kaptatok-e Szentlelket, amikor hívökké lettetek?" Ők így feleltek: "Hiszen még azt sem hallottuk, hogy van Szentlélek." ³Ezután megkérdezte tőlük: "Akkor hogyan keresztelkedtetek meg?" "A János keresztségével" - válaszolták ezek. ⁴Pál ekkor így szólt: "János, amikor keresztelt, megtérést követelt, de azt mondta a népnek, hogy abban higgyenek, aki utána jön, azaz Jézusban." ⁵Amikor ezt meghallották, megkeresztelkedtek az Úr Jézus nevére. ⁶És amikor Pál rájuk tette a kezét, leszállt rájuk a Szentlélek, úgyhogy különböző nyelveken szóltak, és prófétáltak. ⁷Ezek a férfiak pedig összesen mintegy tizenketten voltak.

19:1 „felső vidékeket” Ez egy másik útvonalra utal, ami a magasabban fekvő területeken vezet át, ahol Pál az előző missziós útja során gyülekezeteket alapított Dél-Galáciában.

19:2 „Kaptatok-e Szentlelket, amikor hívökké lettetek?” Az a tény, hogy őket is „tanítványoknak” szólítja (1. vers) és az a kijelentés, hogy „amikor hívökké lettetek” arra utal, hogy ezek az emberek hívők voltak. Ez a kérdés összekapcsolja (1) a Lélek személyes elfogadását akkor, amikor az illető hitt (AORISZTOSZI AKTÍV KIJELENTŐ és AORISZTOSZI AKTÍV MELLÉKNÉVI IGENÉV) és (2) a Lélek felkészítő munkáját, ami nélkül senki sem hihetne (vö. János 6:44,65; Róma 8:9). A Lélek munkájában különböző szintek és fokozatok vannak (vö. János 8:11-15). Magának az ApCsel könyvének figyelmeztetnie kellene a modern kori értelmezőt arra, hogy ne legyen „dogmatikus” az üdvösség „szükségszerű” elemeivel és sorrendjével kapcsolatban. Az ApCsel azt jegyzi fel, hogy mi történt, nem pedig azt, aminek minden alkalommal meg kell történnie. Az üdvösség egy személyes kapcsolat, ami magában foglalja a teljes személyt, de gyakran ez egy progresszív megtapasztalás, ahogy a kapcsolat egyre mélyül és ahogy egyre több és több információt ért meg az Írásokról.

■ **„Hiszen még azt sem hallottuk, hogy van Szentlélek.”** János prédikációja nem eredményezhetett volna szellemi hatást a Lélek nélkül (vö. Róma 8:6-11; I. Kor. 12:3; I. János 4:2). János megemlíti a Szentlelket prédikációiban (vö. Máté 3:11; Márk 1:8; Lukács 3:16; János 1:32-33), de nem szabad elfelejtenünk, hogy ez a felkészítés üzenete volt, nem pedig a beteljesítés (vö. Ézs. 40:3; Máté 3:3). János volt az utolsó ÓSZ-i próféta, átmeneti prédikátor és az eljövendő Messiás útkészítője. Ő Jézusra irányította az emberek figyelmét (vö. János 1:19-42 [Károli: 1:19-43]).

19:3 „Akkor hogyan keresztelkedtetek meg?” Ők Keresztelő János követői voltak. Nyilvánvalóan hűségesekek voltak ahhoz a mennyiségű megvilágosodáshoz, amennyit kaptak, de további információkra volt szükségük Jézus életével, halálával, feltámadásával és mennybemenetelével (tehát az evangéliummal) kapcsolatban, pontosan úgy, ahogyan Apollónak (vö. 18:24-28).

19:3-4 „A János keresztségével” János keresztsége magában foglalta a megtérést és az elvárást (vö. Máté 3:11; Márk 1:15). Mindazonáltal a Jézusban való hittel kell azt beteljesíteni. A történelemből tudjuk, hogy számos olyan eretnek csoport volt, akik az első században alakultak, és

azt vallották, hogy ők Keresztelő János követői (*Recognitions of Clement* [Kelemen felismerései] 60. fejezet). Azzal hogy ezeket a feljegyzéseket leírta, lehet, hogy az volt Lukács célja, hogy ezeknek a csoportoknak a hatását megsemmisítse. János szolgálata saját maga helyett Jézusra mutatott (vö. János 1:19-42).

19:5 „az Úr Jézus nevére” Lukács úgy írja le a keresztsége, mint ami a „Jézus nevére” történik (vö. 2:38; 8:12,16; 10:48). Lásd Különleges Téma: Az Úr Neve a 2:22-ben. Máté úgy írja le a keresztséget, mint ami az „Atya, a Fiú és a Szentlélek nevében” történik (vö. Máté 28:19). Nem a keresztség formája az üdvösség kérdése, hanem a keresztségben résztvevő szívének állapota a fontos. A keresztség formáját kulcskérdéssé tenni olyan, mintha a hangsúlyt rossz helyre tennék. Az üdvösség nem azt jelenti, hogy egy rítus szentségét helyesen végeztük-e el, hanem az, hogy megtérő/hit kapcsolatba lépünk Jézussal. Lásd a 2:38 jegyzetét.

Amennyire tudjuk, Apollós, aki szintén csupán János keresztségét ismerte, nem volt újra megkeresztelve! A Lélek nyilvánvalóan ott volt erővel szóló prédikációiban és tanításában.

19:6 „Pál rájuk tette a kezét, leszállt rájuk a Szentlélek” A kézrátételt gyakran említi meg a Szentlélekkel kapcsolatosan (vö. 8:16-17; 9:17), de nem mindig (vö. 10:44). Lásd a Különleges Témát a 6:6-ban. A Biblia a Lelket 3 különböző módon köti a hívőhöz: (1) mikor először hisz; (2) a keresztségnél; és (3) a kézrátételkor. Ennek a változatosságnak figyelmeztetnie kellene minket arra, hogy ebben ne legyünk dogmatikusak. Az ApCselnek nem az a célja, hogy egy állandósult mintát tanítson, hanem hogy leírja a Lélek dinamikus megmozdulásait.

Be kell, hogy valljam, hogy az, hogy János ezen tizenkét tanítványa nyelveken szólt, meglepő a számomra. Az ApCselben a nyelveken szólás általában a hívő zsidó igehirdetőknek bizonyíték arról, hogy Isten elfogadott egy új csoportot, vagy hogy ledöntött egy újabb földrajzi akadályt (a teljes jegyzetért lásd a 2:4b-t). Ezek a férfiak milyen új csoportot képviseltek? Már tanítványok voltak (vö. 1. vers). Miért döntött úgy Lukács, hogy lejegyzi ezt az eseményt? Úgy döntött, hogy a 18. fejezetben Apollóssal bevezeti. Ez egyszerűen nem illik bele a mintába, ami valószínűleg azt jelenti, hogy a modern kori értelmezők próbálnak egy sémát vagy egy értelmezési keretet ráhúzni Lukács írásaira, ami egyszerűen nem működik! Lehetséges, hogy ez az alkalom, amikor nyelveken szóltak sokkal inkább a korinthusi eseményre hasonlít!

■ **„prófétáltak”** Ennek a kifejezésnek ÓSZ-i jelentése van, ami extázisos viselkedésre utal (vö. I. Sám. 10:10-12; 19:23-24). A szövegkörnyezet lehetséges, hogy ezt az értelmezést támasztja alá. Mindazonáltal az I. és II. Korinthusban (11:4,5,9; 14:1,3,4,5,24,31,39) ez a kifejezés az evangélium bátor hirdetését jelenti. Nehéz az ÚSZ-i profétálást definiálni. Mivel a Lélekkel való betöltekezés gyakran kapcsolódik az evangélium bátor hirdetéséhez, az is lehetséges, hogy ennek a szövegnek is ez a célja, hogy erre utaljon.

19:7 „összesen mintegy tizenketten voltak” A tizenkettő egy olyan szám, amit gyakran használnak szimbolikusan a Bibliában, de itt ebben az esetben úgy tűnik, hogy ez valós szám volt. Lásd: Különleges Téma: Tizenkettő az 1:22-ben.

SZÖVEG: 19:8-10

⁸Azután eljárt a zsinagógába, ahol három hónapon át bátran szólt, vitázott, és igyekezett meggyőzni őket az Isten országának dolgairól. ⁹Amikor pedig egyesek ellenálltak és nem hittek, sőt gyalázták az Úr útját az egész nép előtt, otthagyta őket, a tanítványokat is távol tartotta tőlük, és mindennap egy Tirannosz nevű ember iskolájában tanított. ¹⁰Ez két éven át tartott, úgyszólván azok, akik Ázsiában laktak, meghallották az Úr igéjét, mind a zsidók, mind a görögök.

19:8 „eljárt a zsinagógába” Ez volt a megszokott módszere (vö. 9:20; 13:5,14; 14:1; 17:2,10;

18:4,19,26).

■ **„bátran szolt”** Ez BEFEJEZETT KÖZÉPIGEI KIJELENTÉS. Ez egyik eredménye volt a „Lélekkel teljes” állapotnak (vö. 4:13,29,31; 9:28,29; 14:3; 18:26). Pál az Ef. 6:19-ben pontosan ezért imádkozik.

■ **„három hónapon át”** Ez a zsinagóga Efezusban nyilvánvalóan megengedte Pálnak, hogy prédikáljon, tanítson, és vitázzon velük sok Szombaton keresztül. Ez önmagában nagyfokú nyitottságot jelent az evangéliummal kapcsolatban, és elismerése Pál Isten-adta tehetségének.

■ **„Isten országának”** Ez Jézus prédikációinak központi témája. Ez Isten uralmára utal az emberi életben a jelenben, és majd egy nap kiteljesedik az egész földre, úgy ahogyan a mennyben (vö. Máté 6:10). Lásd Különleges Téma a 8:12-ben.

19:9 „egyesekek ellenálltak és nem hittek” Mindenkinek, aki hallja az evangéliumot, választási lehetősége van (vö. 17:32,34). Ez a magvető példázatára utal (vö. Máté 13; Márk 4). Ez a bűnösség titka (vö. II. Kor. 4:4).

Az a kifejezés, hogy „ellenálltak” (*sklērunō*) (az angolban a „megkeményedtek” kifejezést használja) egy BEFEJEZETLEN PASSZÍV KIJELENTÉS (az, hogy nem hittek – az angolban az „engedetlenné lettek” kifejezést használja – pedig BEFEJEZETLEN AKTÍV KIJELENTÉS), ami a cselekvés kezdetére utal, vagy arra, hogy a cselekvés egy a múltban ismétlődő cselekvés volt. Ugyanezt a kifejezést használja a Róma 9:18 is, hogy leírja azt, hogy Isten hogyan keményítette meg Izrael szívét, továbbá a Zsidókhoz írt levél 3-4 fejezetében is egy ismétlődő kifejezés (vö. 3:8,13,15; 4:7), ami Izrael szívének keménységével foglalkozik a pusztai vándorlás időszaka alatt. Isten aktívan nem keményíti meg az emberek szívét, akiket szeret és a saját képmására alkotott, de megengedi az emberi lázadásnak, hogy megjelenítse magát (vö. Róma 1:24,26,28), és a személyes gonosznak, hogy befolyásolja az Ő általa teremtetteket (vö. Ef. 2:1-3; 4:14; 6:10,18).

■ **„sőt gyalázták az Úr útját az egész nép előtt”** Az evangélium olyan radikálisan különbözik a judaizmus kizárólagos és teljesítményorientált gondolkozásától, hogy nem volt semmi lehetséges közös alap a kettő között, ha az evangélium alapvető tanait elutasították.

Lukács visszatérő mintája, amivel leírja az agresszív zsidó ellenállást az evangéliummal szemben, folytatódik (vö. 13:46-48; 18:5-7; 19:8-10; 28:23-28).

■ **„az Úr útja”** Lásd a 18:25 jegyzetét.

■ **„Tirannosz nevű ember iskolájában”** A Bezae Kódex, D, az 5. századból, hozzáteszi, hogy Pál de. 11-től du. 4-ig tanított, amikor a város legnagyobb része pihent, és az épület elérhető volt. Lehetséges, hogy ez egy szájhagyományi elem. Az általános munkaidő alatt Pál saját munkáját végezte, majd a pihenő idő alatt tanított (vö. 20:34).

Számos feltételezés született Tirannosz beazonosításával kapcsolatban.

1. Ő egy szofista volt, akit Szuda említ meg. Szuda a tizedik században írt, de híres/jó hírű forrásokat használt, egészen a klasszikus időkig. Irodalmi munkája olyan, mint egy politikai, irodalmi és egyházi személyekről szóló enciklopédia.
2. Ő egy zsidó rabbi volt (Meyer), aki magániskolát működtetett, hogy Mózes törvényét tanítsa, de erre az álláspontra nincs szövegi bizonyíték.
3. Ez egy olyan épület volt, amit eredetileg tornacsarnokként használtak, de később tanteremmé alakították, és egy Tirannosz nevű emberé volt, vagy róla nevezték el.

Pálnak el kellett hagyni a zsinagógát, és nyilvánvalóan túl sok megtérő volt ahhoz, hogy egy háznál gyűljenek egybe, így kibérelte ezt a tantermet. Ez lehetővé tette számára, hogy Efezus lakosságával kapcsolatban legyen.

19:10 „két éven át” A 20:31-ben Pál kijelenti ebben a provinciában töltött szolgálatának teljes idejét (három év).

■ **„mindazok, akik Ázsiában laktak, meghallották”** Ez egy nyilvánvaló hiperbola. Jézus gyakran beszélt túlzásokban. Ez egyszerűen része az idiomatikus keleti irodalom természetének.

SZÖVEG: 19: 11-20

11Isten pedig nem mindennapi csodákat tett Pál keze által; **12**úgyhogy még a testén levő kendőket vagy kötényeket is elvitték a betegekhez, és a betegségek eltávoztak tőlük, a gonosz lelkek pedig kimentek belőlük. **13**Erre a vándorló zsidó ördögűzők közül is megkísérelték néhányan, hogy a gonosz lelkektől megszállottak felett kimondják az Úr Jézus nevét. Így szóltak: "Kényszerítünk titeket arra a Jézusra, akit Pál hirdet!" **14**Egy Szkéva nevű zsidó főpap hét fia is ezt tette. **15**A gonosz lélek azonban visszafelelt, és azt mondta nekik: "Jézust ismerem, Pálról is tudok, de ti kik vagytok?" **16**Az az ember pedig, akiben a gonosz lélek volt, rájuk ugrott, legyűrte őket, és föléjük kerekedett, úgyhogy meztelenül és sebesülten futottak ki abból a házból. **17**Tudomására jutott ez minden Efezusban lakó zsidónak és görögnek, úgyhogy félelem szállta meg mindnyájukat, és magasztalták az Úr Jézus nevét. **18**A hívők közül is sokan eljöttek, megvallották és elbeszélték ilyenféle mesterkedéseiket. **19**Azok közül sokan, akik a varázslást űzték, összehordták könyveiket, és mindenki szeme láttára elégették. Mikor kiszámították a könyvek értékét, ötvenezer ezüstpénzre becsülték. **20**Így az Úr ereje által az ige hatalmasan terjedt és megerősödött.

19:11 Ez nem az első alkalom, hogy Isten rendkívüli csodákkal erősíti meg az igazát és azt, aki a nevében szól (vö. 3:1-10; 5:15; 8:6,13; 9:40-42; 13:11-12; 14:8-11). A babonaság és az okkult praktikák széles körben elterjedtek és meggyökereztek Efezusban. Isten, gazdag lévén irgalomban, megengedte természetfeletti erejének és hatalmának, ami az Ő Messiásában lakozott, hogy Pálon keresztül megnyilvánuljon és kifejezze azt ezek felé a sátáni megkötözöttségekben lévő emberek felé. Ó, az Isten irgalma!

19:12 „kendőket” Ezek valószínűleg olyan kendők voltak, amiket munka közben a homlokára kötött, hogy az izzadságot felfogja.

■ **„kötényeket”** Ezek munkás kötényekre utalnak, olyasmire, amit az ácsok viselnek. Ezek a gyógyulások megmutatták Isten könyörületét és hatalmát, és alátámasztották, megerősítették az evangéliumot és Pál szolgálatát.

■ **„a gonosz lelkek pedig kimentek belőlük”** Itt ezeket a démonokat (vö. Lukács 8:2; 10:17) „gonosz lelkeknek” hívja (vö. Máté 12:45; Lukács 7:21; 8:2; 11:26; ApCsel 19:12,13,15,16). De Lukács „tisztátalan lelkeknek” is nevezi őket (vö. ApCsel 5:16; 8:7). Az ApCsel 16:16-ban a démont a „python (jövendőmondó) léleknek” mondja. Ezek a kifejezések úgy tűnik, hogy egymás szinonimái. Pál gyakran beszél a démoni kategóriákról, mint például: „feljebb minden méltóságnál és hatalmasságnál, minden erőnél és uralomnál, sőt minden névnél is” (Ef. 1:21), „a mennyei fejedelemségek és hatalmasságok” (Ef. 3:10), vagy „erők és hatalmak ellen, a sötétség világának urai és a gonoszság lelkei ellen, amelyek a mennyei magasságban vannak” (Ef. 6:12). Ezek a versek a szervezett démoni lelkek különböző szintjeire kell, hogy utaljanak. De a hogyan, miért, hol és ki kérdésekre adott válaszok mind csak spekulációk, mert a Biblia úgy döntött, hogy nem jelenti ki a szellemi birodalom részletes leírását. Tisztán és világosan kijelenti Krisztus hatalmát (és apostolainak hatalmát) a Sátán és birodalma felett, ami a sötétség és a halál birodalma. Jézus „neve” minden név fölött való! Az Ő ismerete üdvösséget, békét, teljességet, helyreállítást és

egészséget hoz.

19:13-16 „zsidó ördögűzők” A zsidó ördögűzők elég gyakoriak voltak (Lukács 11:19). Ez a szöveggörnyezet világosan megmutatja, hogy az ördögűzés nem valami mágikus formulából áll (nevek), hanem a Jézussal való személyes kapcsolat által lehetséges. Ha ez a rész nem lenne szomorú, akkor vicces lenne! Josephus a zsidó ördögűzési rítusról az *A zsidók története* 8:2:5-ben beszél, amit Eleázár végzett Salamon kántálásait használva.

19:13 „gonosz lelkek” Ez a démonokra utal. Az ÚSZ gyakran beszél a szellemi valóságról, de nem vitatja meg annak eredetét vagy szervezetét és működési részleteit. A kíváncsiság, a félelem és a gyakorlati szolgálati szükségek nagyon sok spekulációt okoztak. Az ÚSZ-ben egyáltalán nem fordul elő az ördögűzés ajándéka, pedig a szükség nyilvánvaló. Néhány könyv, ami jó segítség lehet: (1) Kouch: *Christian Counseling and the Occult* (Keresztény tanácsadás és az okkultizmus); (2) Unger, *Biblical Demonology, Demons in the World Today* (Bibliai démonológia és Démonok a mai világban); (3) Montgomery, *Principalities and Powers* (Fejedelemségek és Hatalmasságok); Hendrik Berkhof, *Christ and the Powers* (Krisztus és a Hatalmasságok); (5) Clinton E. Arnold, *Three Crucial Questions About Spiritual Warfare* (Három lényeges kérdés a szellemi harcról). Lásd: Különleges Téma: A Démoni, az 5:16-ban.

19:14 „Szkéva nevű zsidó főpap” A mai tudósok semmilyen más írásban nem találják ezt a nevet. Elég problémás lehetett egy zsidó főpapnak (*archiereus*) Efezusban lennie. Volt egy helyi zsinagóga ugyan, de az egyetlen zsidó templom Jeruzsálemben volt. Lukács ezt a szót számos alkalommal használja az Evangéliumban és az ApCselben is a jeruzsálemi főpapra és a családjára utalva.

Némelyek azt gondolják, hogy ez az ember valamilyen módon a főpap családjához tartozott, vagy lehet, hogy a feje volt a huszonnégy papi rend egyikének, amelyeket Dávid állított fel (vö. I. Krón. 24:7-19).

Ha ez a férfi és a fiai papok voltak, akkor elég meglepő, hogy nem használták YHWH-t, mint a hatalommal bíró nevet a lelkek irányítására, mint ahogy a mágia vagy az okkultizmus teszi.

19:15 „Jézust ismerem, Pálról is tudok” Az első IGE a *ginōskō*; a második az *epistamai*. Bizonyos módon ezek egymás szinonimái. Mind a kettőt gyakran használja az ApCselben, de ebben a szöveggörnyezetben nyilvánvalóan különbséget tesz aközött, hogy a démon Jézust mint Krisztust ismeri, míg Pált mint az Ő szószólóját.

19:17 Lukács azért jegyzi fel ezt, hogy megmutassa, hogyan dicsőíti meg (BEFEJEZETLEN PASSZÍV KIJELENTÉS) a Lélek Jézust.

19:18 „A hívők közül is” Ez BEFEJEZETT PASSZÍV MELLÉKNÉVI IGENÉV. A kérdés az, hogy az okkultizmusban hittek, vagy ez a kifejezés az evangéliumban való új hitükre utal? Az is lehetséges, hogy az evangéliumban való új hívők még mindig a régi babonáságuk befolyása alatt álltak. Lásd Különleges Téma: Görög igeidők az üdvösségre használva a 2:40-ben.

A korábbi okkultistákat lehetséges, hogy meggyőzte az, ami a zsidó ördögűzőkkel történt a 13-16. versben. Ennek az esetnek az üzenete, ami Jézus személyének/nevének hatalmát mutatta meg, gyorsan terjedt (vö. 17. vers). Ezek az emberek biztos nagyon tudatosak voltak a „név” hatalmával kapcsolatban.

■ **„sokan eljöttek”** Ez egy BEFEJEZETLEN KÖZÉPIGEI KIJELENTÉS.

■ **„megvallották és elbeszéltek ilyenféle mesterkedéseiket”** Az ókori Földközi-tenger térségét nagyon befolyásolta az okkultizmus. Az élt a közhiedelemben, hogy ha felfedtek egy mágikus formulát, akkor az hatástalanná vált. Ez volt a módja annak, hogy megtagadják a múltbeli okkult cselekedeteiket. Van egy típusú mágikus irodalom, ami az akkori világban nagyon híres volt, úgy

hívták, hogy az „Efezusi írások”! Ez az eset megmutatja, hogy az evangélium az okkultizmus felett áll (vö. 20. vers).

KÜLÖNLEGES TÉMA: BŰNVALLÁS

- A. Ugyanannak a görög szótőnek két formája van, amit a bűnvallásra és a nyilatkozatra használnak, a *homologeō* és az *exomologeō*. Az összevont kifejezést, amit Jakab használ ebből ered: *homo* – ugyanaz, *legō*, mondani/beszélni és *ex*, kifelé. Az alap jelentése az, hogy ugyanazt mondani, vagy egyetérteni. Az *ex* szócska azért lett hozzákapcsolva, hogy nyilvános kijelentés értelmet kapjon.
- B. Ennek a szócsoporthoz az angol fordításai a következők:
1. dicsér
  2. egyetért
  3. kijelent/kimond
  4. kijelent/vall/állít
  5. bevall/megvall
- C. Ennek a szócsoporthoz látszólag két ellentétes használata volt
1. dicsérni (Istent)
  2. bevallani a bűnt.

Lehetséges, hogy ez az emberiség azon érzéséből származik, hogy Isten szent, maguk pedig bűnösök. Ha az egyiket igaznak fogadják el, mind a kettő igaz.

D. Ennek a szócsoporthoz az ÚSZ-i használatai a következők:

1. megfogadni (vö. Máté 14:7; ApCsel 7:17)
2. egyetérteni vagy beleegyezni valamibe (vö. János 1:20; Lukács 22:6; ApCsel. 24:14; Zsidók 11:13)
3. dicsérni (vö. Máté 11:25; Lukács 10:21; Róma 14:11; 15:9)
4. helyeselni/hozzájárulni/jóváhagyni/vallást tenni
  - a. egy személyt/személyről (vö. Máté 10:32; Lukács 12:8; János 9:22; 12:42; Róma 10:9; Filippi 2:11; Jel. 3:5)
  - b. igazságot/igazságról (vö. ApCsel. 23:8; II. Kor 11:13; I. János 4:2)
5. nyilvánosan vallást tenni (a jogi értelem vallásos megerősítésé fejlődött, vö. ApCsel 24:14; I. Tim. 6:13)
  - a. a bűnök megvallása nélkül (vö. I. Tim. 6:12; Zsidók 10:23)
  - b. bűnvallással együtt (vö. Máté 3:6; ApCsel. 19:18; Zsidók 4:14; Jakab 5:16; I. János 1:9)

19:19 „varázslást” Lásd Különleges Téma a 8:9-ben.

A „könyvek” (*biblous*) utalhat nagy könyvekre vagy kis papirusz tekercsekre, amiken eskük vagy átkok voltak felírva. Ezeket amulettként hordták. A hatalmas ár azt mutatja, hogy (1) milyen babonások voltak az emberek és hogy (2) az evangélium mennyire felszabadította őket!

■ **„mindenki szeme láttára elégették”** Ezek nagyon drága és keresett könyvek és pergamenek voltak. Ezek elégetése az új hívők nyilvános megtérése és nem a „hatalmakban”, hanem a Krisztusban való hitük megvallása volt!

19:20 Az evangélium üzenete megszemélyesített és összegzett. Lukács összegzése segít nekünk abban, hogy felosszuk az ApCsel-t hat részre (vö. 6:7; 9:31; 12:24; 16:5; 19:20; 28:31).

SZÖVEG: 19:21-22

²¹Amikor mindez megtörtént, Pál elhatározta a Lélek által, hogy Macedóniát és Akháját bejárva, Jeruzsálembe megy. Így szólt: "Miután ott már voltam, Rómát is meg kell látnom."

²²Elküldött Macedóniába kettőt azok közül, akik neki szolgáltak, Timóteust és Erásztoszt; ő pedig egy ideig Ázsiában maradt.

19:21

NASB „Pál elhatározta a lélekben”
NKJV „Pál elhatározta a Lélekben”
NRSV „Pál eldöntötte a Lélekben”
TEV, NJB „Pál eldöntötte”
TEV (lábjegyzet) „Pál, a Lélek által vezetve, döntést hozott”

Itt Isten szuverenitásának és az emberiség szabad akaratának kombinációját láthatjuk. Nem tudjuk biztosan, hogy a „lélek” kifejezés mire utal pontosan:

1. a Szentlélekre
2. az emberi lélekre (vö. 7:59; 17:16; 18:25; Róma 1:9; 8:16; I. Kor. 2:11; 5:4; 16:18; II. Kor. 2:11; 7:13; 12:18; Gal. 6:18; Fil. 4:23).

Ha itt a Szentlélekről van szó, akkor ez egy újabb példája annak, hogy az isteni vezetés a megfelelő emberi válaszreakcióval párosult.

Lukács gyakran tömören kommentál, hogy bevezesse az eseményeket, amik később majd feltűnnek a feljegyzéseiben. Nagyon is lehetséges, hogy Lukács azért mondja azt, hogy Pál úgy döntött, hogy felmegy Jeruzsálembe, mert Isten vezette így (azaz *die*, a 21. versben), s nem a Demeter és az ötvösök szította lázadás miatt (vö. 23-41. versek).

■ „Rómát is meg kell látnom” Pálnak meg kellett (*dei*) látogatnia a római gyülekezetet (vö. 9:15; Róma 1:10) Spanyolországba tartó útja során (vö. Róma 15:24,28). Szerette volna, hogy megismerjék őt és támogassák a missziós munkáját. Továbbá áldását/ajándékát is szerette volna odaadni nekik az akkori helyzetükben.

19:22 „Erásztosz” Ez az a férfi, aki a Róma 16:23-ban név szerint is meg van említve. Korinthus számvevőjének mondják. Ez a név a II. Tim. 4:20-ban is feltűnik. Lehetséges, hogy ugyanarra a személyre utalnak, de nem tudjuk pontosan.

■ „ő pedig egy ideig Ázsiában maradt” Az evangélium dicsőséges gyorsasággal terjedt, ami hatással volt a provinciára és megtéréseket okozott (vö. I. Kor. 16:9).

SZÖVEG: 19:23-27

²³Abban az időben nem csekély zavargás támadt az Úr útja miatt. ²⁴Mert egy ötvös, név szerint Demeter, ezüstből kis Artemisz-templomokat készített, és ezáltal nem csekély keresethez juttatta a mestereket. ²⁵Ez az ember összegyűjtötte a mestereket, valamint a hasonló foglalkozásúakat, és így szólt hozzájuk: "Férfiak, tudjátok, hogy ebből a keresetből származik a mi jólétünk. ²⁶De látjátok, és halljátok, hogy nemcsak Efezusban, hanem szinte az egész Ázsiában nagy tömeget nyert meg és vezetett félre ez a Pál, aki azt mondja, hogy amiket emberkéz alkot, azok nem istenek. ²⁷Nemcsak az a veszély fenyeget azonban, hogy ez a mesterség csődbe jut, hanem az is, hogy a nagy istennőnek, Artemisznek a templomát is semmibe veszik, és így ő, akit egész Ázsia és az egész földkerekség tisztel, el fogja veszteni dicsőségét."

19:23 „útja” Ez volt a kereszténység legkorábbi megkülönböztetése. Az ÓSZ-i fogalmáról szól (pl. Zsolt. 1:1,6; 5:9; 25:4,8,9,12; 27:11; 37:5,7,23,34), ami az életstílusszerű hit (vö. ApCsel 9:2; 19:9,23; 22:4; 24:14,22; és lehet, hogy a 18:25-26 is).

19:24 „Artemisz-templomokat” Ez kicsi ezüst szobrocskákra utal (1) amelyek az Artemisz-templomot ábrázolták, vagy (2) arra a meteorit darabra, ami egy több mellű nőre hasonlított. A régészek nagyon sok ezüst szobrocskát találtak erről az istennőről, de egyet sem magáról a templomról. A világ hét csodájának egyike volt. Az alapja 30*103 m volt. 177 oszlopa volt, amelyek 16,7 m magasak és 1,8 m vastagok voltak. Négyszer nagyobb volt, mint az athéni Parthenón (id. Plinius, *Nat. Hist.* 36:95-97, 179).

■ **„Artemisz”** Az az Artemisz, akit itt imádtak Efezusban, nem azonos a rómaiak istenei között található Dianával. Ez az istennő valószínűleg közelebb állt Cybele-hez, az anyaiszennőhöz. Ennek a vallási gyakorlatnak nagyon sok közös tulajdonsága volt a kánaáni termékenységi kultuszokkal (lásd M. R. Vincent, *Word Studies* [Szótanulmányok], 1. kötet, 271. oldal).

■ **„nem csekély keresethez”** Ennek az üldözésnek gazdasági alapja volt (vö. 25. és 27. vers).

■ **„mesterek”** Ebből a görög szóból származik a „technikus” kifejezés. Az akkori Földközi-tenger vidékén a céhek, vagy a különböző mesterek szakszervezeti tömörülései nagyon népszerűek és hatalommal bírók voltak. Pál talán a sátozkészítők céhébe tartozott.

19:26-27 Ez bepillantást ad arról, hogy Pál szolgálata milyen átható volt Ázsiában.

■ **„hogy amiket emberkéz alkot, azok nem istenek” (az angolban úgy szerepel, hogy „egyáltalán nem istenek”)** Ez visszatükrözi a bálványimádás hiábavalóságának ÓSZ-i fogalmát (vö. V. Mózes 4:28; Zsolt. 115:4-8; 135: 15-18; Ézs. 44:9-17; Jer. 10:3-11).

19:27 Számos olyan írás van a görög irodalomban az első századból, ami megemlíti az efezusi Artemiszt. Úgy tűnik, hogy harminckilenc különböző város volt az akkori Földközi-tenger vidékén, amelyek részt vettek az anyaiszennő termékenységi imádatában.

SZÖVEG: 19:28-40

²⁸Amikor ezeket hallották, haragra gerjedtek, és így kiáltoztak: "Nagy az efezusi Artemisz!" ²⁹A zűrzavar kiterjedt az egész városra. Majd megragadva a macedón Gájuszt és Arisztarkhoszt, Pál útitársait, egy akarattal a színházba rohantak. ³⁰Pál is be akart menni a népgyűlésbe, de őt nem engedték a tanítványok. ³¹Néhány ázsiai főtisztviselő, aki barátja volt, szintén üzent neki, és kérte, hogy ne menjen el a színházba. ³²Ott pedig az egyik ezt, a másik azt kiáltozta; a gyűlés ugyanis zűrzavarba torkollott, és a legtöbben azt sem tudták, miért jöttek össze. ³³A tömegből a zsidók Sándort állították az emelvényre, őt előre küldve, aki azután kezével intve védőbeszédet akart mondani a népgyűlés előtt. ³⁴De amikor felismerték, hogy zsidó, egyetlen kiáltás tört ki mindenkiből, és ezt lehetett hallani mintegy két órán át: "Nagy az efezusi Artemisz!" ³⁵Végre a város jegyzője lecsendesítette a sokaságot, és így szólt: "Efezusi férfiak, van-e olyan ember, aki ne tudná, hogy Efezus városa a nagy istennő, Artemisz templomának, és az ő égből leszállt képének az őrizője? ³⁶Mivel tehát ezt senki nem vitathatja, nyugodjatok meg, és ne kövessetek el semmiféle meggondolatlanságot. ³⁷Mert idehoztátok ezeket az embereket, akik nem templomrablók, és nem is káromolják a mi istennőnket. ³⁸Ha tehát Demeternek és a hozzá tartozó mestereknek

panaszuk van valaki ellen, vannak törvénykezési napok, és vannak helytartók, pereljenek ott egymással. ³⁹Ha pedig ezenkívül van valami kívánságotok, a törvényes népgyűlésen azt is el lehet intézni. ⁴⁰Mert így is az a veszély fenyeget minket, hogy lázadással vádolnak a mai nap miatt; nincs ugyanis semmiféle oka, amellyel meg tudnánk magyarázni ezt a csődületet." Ezeket mondva felozlatta a gyűlést.

19:28 Ez a vers megmutatja, hogy az akkori világban milyen közel tartották egymáshoz a vallást és a helyi hagyományokat. Nagyon sok ember a napi betevőjét a helyi pogány templomokkal kapcsolatosan kereste meg.

■ **„Nagy az efezusi Artemisz!”** Ezt a termékenységi istennőt gyakran hívták „a Nagy” istennőnek. Lehet, hogy ez volt a templom imádati szlogenje.

19:29 „a színházba rohantak” A romjai ennek a nagyon nagy amfiteátrumnak még ma is megvannak. Körülbelül 25-56 ezer ember befogadására volt képes (a becslések eltérőek).

■ **„egy akarattal”** Az ApCsel gyakran használja ezt a kifejezést, hogy „egy akarattal”, hogy leírja a hívők egységét és közösségét (vö. 1:14; 2:1,46; 4:24; 5:12; 8:6; 15:25), de azt is, hogy a gonosz hogyan egyesül (vö. 7:57; 12:20; 18:12). Az egység maga nem cél. Az egység célja az, ami fontos!

■ **„Gájusz”** Deréből való volt (vö. 20:4). Ez egy elég gyakori név volt, tehát elég nehéz pontosan azonosítani (vö. I. Kor. 1:14; III. János 3).

■ **„Arisztarkhosz”** Ő Thesszalonikából való volt (vö. 20:4; 27:2; Kol. 4:10-11).

19:30 „nem engedték a tanítványok” Pál egy elég határozott, makacs ember volt! Mindazonáltal megengedte, hogy a többi hívő némely döntését befolyásolja (vö. 31. vers).

19:31 „néhány Ázsiai” Ez a kifejezés azt jelenti, hogy „helybéli kiválasztott tisztviselő”, de ezt számos értelemben használta. Ez egy újabb technikai fogalom a helyi politikai tisztviselőkre, amiket Lukács olyan pontosan használ. Úgy tűnik, hogy ők is hívökké, vagy legalábbis Pál barátaivá lettek. Itt Lukács újra megmutatja, hogy a kereszténység nem jelentett veszélyt a helyi kormányzati hatóságokra. Ez és az ilyen versek miatt feltételezi némely kommentátor, hogy az ApCsel azért íródott, hogy Pál tárgyalásán felolvassák Rómában. A gyülekezet újra és újra konfliktusba keveredett a zsidókkal, de a kormánnyal nem!

19:32 „a gyűlés” Ez ugyanaz a görög szó (*ekklesia*) amit a gyülekezetre használ. Az ApCsel 19:32,39-ben és a 41. versben a városi emberek gyűlésére utalt.

A korai egyház azért választotta ezt a kifejezést, mert a Szeptuaginta ezt a szót használta „Izrael gyülekezetére”.

■ **„a legtöbben azt sem tudták, miért jöttek össze”** Ez egy tipikus tömeg-jelenet volt.

19:33 „Sándor” A helybéli zsidók szerették volna megértetni, hogy ők egy teljesen különálló csoport ezektől az utazó keresztény misszionáriusoktól, de visszafelé sült el a dolog. Azt, hogy ez ugyanaz a férfi-e, akit a II. Tim. 4:14 említ meg, nem tudjuk biztosan, de az I. Tim. 1:20 kétségessé teszi ezt.

■ **„kezével intve”** Ez egy kulturális módja volt annak, hogy az illető csendre intse a hallgatóságot, hogy szólhasson (vö. 12:17; 13:16; 19:33; 21:40).

■ „védőbeszédet” Az „apológia” (mentegetőzés/védekezés) szó ebből a görög fogalomból származik, ami jogi védekezésre utalt. Lukács gyakran használta ezt az IGÉT (vö. Lukács 12:11; 21:14; ApCsel 19:32; 24:10; 25:8; 26:1,2,24) és a FŐNEVET is az ApCsel 22:1-ben és a 25:16-ban.

19: 34 Ez vagy (1) a görög-római világ antiszemitizmusát mutatta meg, vagy (2) a tömeg Pál szolgálata miatti dühét.

19:35 „a város jegyzője” Ez volt a polgári tisztviselők főnöke, aki összekötőként szolgált a római kormány és ezek között a városok között, ahol ezek a híres templomok voltak. A kifejezés, amit itt használ a *grammateus*. A leggyakrabban az ApCselben a zsidó írástudókra használták (vö. 4:5; 6:12; 23:9). A Szeptuagintában az egyiptomi vezetőkre utalt, akik a magasabb vezetők számára nyújtottak be feljegyzéseket (vö. II. Mózes 5:6) és a zsidó hatóságoknak (vö. V. Mózes 20:5).

■ „Efezus városa ... templomának őrzője” Az „őrző” kifejezés szó szerint azt jelenti, hogy „templom söprő” (*neōkos*, templom gondnok). Ez egy megtisztelő címmé vált, bár eredetileg a legalacsonyabb templomszolgára utalt.

■ „égből leszállt képének” Ez kétségtelenül egy meteor volt, ami egy sokmellű nőre hasonlított. Tökéletes bálvány volt ez a termékenység kultuszhoz. Az „égből” (vagy mennyből) kifejezés azt jelenti, hogy „ami Zeustól (*dios*) hullott le”.

19:37 A lázadásnak nem volt valódi alapja, így római fegyelmezésre számíthattak (vö. 40. vers).

19:38-39 „pereljenek ott egymással” Hadd járják végig a megfelelő utat, amit a panaszok benyújtására adtak voltak. Ebben a két versben két ELSŐ TÍPUSÚ FELTÉTELES mondat van.

19:38 „helytartók” Kétfajta római provincia volt, azok, amiket az uralkodó irányított, és azok, amiket a szenátus (Augustus, Acts of Settlement, Kr. e. 27). A római provinciákat a következők irányították:

1. a szenátori provinciákat prokonzulok vagy proprætorok irányították
2. a birodalmi provinciákat legatus vagy pro prætorok irányították
3. további kisebb vagy problémásabb provinciában prefektusok irányították
4. a szabad városokat helyi vezetők irányították, de római irányelvek alapján
5. védelem alatt lévő államokat, mint pl. Palesztinát, helyi vezetők irányították, de korlátozásokkal és megkötésekkel

Efezus egy szenátori provinciában volt, így prokonzulja volt. A prokonzulokat három alkalommal említik meg:

1. Szergiusz Paulusz, Cipruson, ApCsel 13:7-8,12
2. Gallió, Akhájában, ApCsel 18:12
3. nincs név megemlítve, de a kategória igen, Efezus, ApCsel 19:38

19: 39-40 „népgyűlésen” Ez az *ekklesia* szó, amit a görög város-államokban a városi gyűlésekre használtak. Az összegyűlt gyülekezetre kezdték el használni, mert a Szeptuagintában azt a héber kifejezést fordították le vele, hogy „gyűlés” (*Qahal*).

MEGVITATANDÓ KÉRDÉSEK

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Biblia értelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Ezek a megvitatandó kérdések azért vannak, hogy segítsenek átgondolni a könyv ezen részének főbb témáit. Gondolat-ébresztő szándékuk van, nem pedig definiáló.

1. A 2-6-os verseket úgy kell tekintenünk, mint szövegi bizonyítékot
  - a. némely hívők újrakeresztelésére
  - b. a kézzátételre, mint annak eszközét, hogy a nyelveken szólás újabb áldását megkapják?
2. Definiáld a prófétálást (6. vers)!
3. Miért jegyzi fel az ApCsel azt, hogy Pál találkozott Apollóssal és Keresztelő János tizenkét tanítványával is?
4. A 11. és 12. versek a norma minden korban és kultúrában lévő gyülekezet számára? Miért/miért nem?
5. Az ördögűzés miért nem szerepel a szellemi ajándékok felsorolásában?
6. A hívőknek miért nem adatott több biblikus információ ebben a témában?
7. Mi volt a célja ezeknek a csodás eseményeknek? (vö. 17. vers)

ApCsel 20

MODERN FORDÍTÁSOK BEKEZDÉSI FELOSZTÁSAI

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Pál macedóniai útja 20:1-6	Görögországi utazások 20:1-6	Az utolsó látogatás Görögországban 20:1-6	Macedóniában és Akhájában 20:1-6	Pál elhagyja Efezust 20:1-6
Pál elbúcsúzik Tróasztól 20:7-12	Szolgálat Tróászban 20:7-12	Pál visszatér Palesztinába (20:7-21:14) 20:7-12	Pál utolsó látogatása Tróászban 20:7-12	Tróász: Pál feltámaszt egy halott embert az életre 20:7-12
Utazás Tróászból Milétoszba 20:13-16	Tróászból Milétoszba 20:13-16	20:13-16	Tróászból Milétoszba 20:13-16	Tróászból Milétoszba 20:13-16
Pál az efezusi vénekhez szól 20:17-24	Az efezusi véneket bátorítja 20:17-38	20:17-18a 20:18b-24	Pál elköszönő beszéde az efezusi vénekhez 20:17-24	Búcsú az efezusi vénektől 20:17-18a 20:18b-21 20:22-24
20:25-35		20:25-35	20:25-31 20:32-35	20:25-27 20:28. 20:28-32
20:36:38		20:36-38	20:36-38	20:33-35 20:36-38

HARMADIK OLVASÁSI CIKLUS (az „Útmutató a helyes bibliaolvasáshoz”-ból) KÖVETVE AZ EREDETI SZERZŐ SZÁNDÉKÁT A BEKEZDÉSEK SZINTJÉN

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Bibliaértelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Egyszerre olvasd el az adott részt. Azonosítsd a témákat. Hasonlítsd össze a te témafelosztásaidat az öt különböző fordítással. A bekezdések nem ihletettek, de mindenképp kulcsfontosságúak az eredeti szerző szándékainak azonosításához, ami az értelmezés szíve. Minden bekezdésnek egy és csak egy témája van.

1. Első bekezdés
2. Második bekezdés
3. Harmadik bekezdés
4. Stb.

SZÖVEGÖSSZEFÜGGÉSI BETEKINTÉSEK AZ 1-6-OS VERSEKBE

- A. Ez egy nagyon rövid, épp ezért némileg összezavaró összegzése Pál macedóniai és görögországi szolgálatának és harmadik missziós útjának.
- B. A legjobb módja annak, hogy Pál szolgálatát rendszerezzük ezen a területen az az, hogy megnézzük a leveleit, legfőképp az I. és a II. Korinthus.
- C. Lukács megpróbálja részletezni Pál megmozdulásait azáltal, hogy az időhatározóit és helységneveket használja, de rövidege némi zavart okoz.

SZÓ ÉS KIFEJEZÉSTANULMÁNY

SZÖVEG: 20:1-6

¹Miután megszűnt a zavargás, magához hívatta Pál a tanítványokat, bátorította őket, és elköszönve tőlük elindult Macedóniába. ²Bejárta annak tartományait, számos beszédben intette őket, majd elment Görögországba. ³Három hónapig tartózkodott ott, mivel azonban a zsidók merényletet terveztek ellene, amikor hajóra akart szállni Szíria felé, úgy döntött, hogy Macedónián át tér vissza. ⁴Elkísérte őt a bérei Szópatér, Pirrosz fia, a thesszalonikaiak közül pedig Arisztarkhosz és Szekundusz, a derbéi Gájusz és Timóteus, valamint az ázsiai Tükhikosz és Trofimosz. ⁵Ezek előre mentek, és Tróászban vártak ránk. ⁶Mi pedig a kovásztalan kenyerek napjai után elhajóztunk Filippiből, és öt nap múlva érkeztünk hozzájuk Tróászba, ahol hét napot töltöttünk.

20:1 „Miután megszűnt a zavargás” Ez a kifejezés kétértelmű. Nem arra akar utalni, hogy Pál azonnal elhagyta Efezust a lázadás miatt, amit Demeter okozott. Pál nem a lázadás miatt ment el, hanem mert evangelista munkáját elvégezte, ahogy azt Demeter saját kijelentései is nyilvánvalóvá tették (vö. 19:26).

■ **„magához hívatta Pál a tanítványokat, bátorította őket”** Pált mind az evangelizálás mind a tanítványozás foglalkoztatta (vö. 2. vers; Máté 28:18-20). Az evangélium, bár személyesen fogadjuk, családdá válik, ami felé szolgálnunk kell (vö. I. Kor. 12:7). A helyi hívők célja a gyülekezet volt!

20:2 „bejárta annak tartományait” Ez valószínűleg a következőkre utal: (1) Illíria (vö. Róma 15:19 vagy (2) a macedóniai városok: Filippi, Thesszalonika és Bérea.

■ **„elment Görögországba”** Görögország (*Hellas*) Akhája római provinciáját jelenti (vö. 19:21). Ez leginkább Korinthus városára utal. Pálnak ezen a területen kiterjedt szolgálata volt. Ez idő alatt írta meg a Rómaiakhoz írott levelét. Aggódott a Korinthusban lévő gyülekezetért, ahogy azt az I. Kor. 16:5-9 és a II. Kor. 2:12-13 nyilvánvalóan megmutatja.

20:3 Ez a vers Pál útiterveihez kapcsolódik. Elég gyakran meg kellett azokat változtatnia a körülmények miatt. Ebben az esetben Pál azt gondolta, hogy nem lenne bölcs zarándokhajóra szállni és így indulni Jeruzsálem felé, ezért szárazföldön utazott.

■ **„a zsidók merényletet terveztek ellene, amikor hajóra akart szállni”** Lehet, hogy egy zarándokhajón akart utazni, ami minden kikötőben megállt az út során, hogy zsidó zarándokokat vigyen a jeruzsálemi ünnepekre.

■ „Szópatér, Arisztarkhosz és Szekundusz, Gájusz és Timóteus, Tükhikosz és Trofimosz”

Ezek valószínűleg olyan férfiak, akiket különböző gyülekezetekből küldtek, hogy kísérjék el Pál különleges anyagai támogatását a jeruzsálemi gyülekezethez (vö. I. Kor. 16:1-3; II. Kor. 8-9). Szópatér valószínűleg a Róma 16:21 Szószipatrosza. Arisztarkhoszt az ApCsel 19:29; 27:2 és a Kol. 4:10 említi meg. Tükhikoszt az Ef. 6:21-22; Kol. 4:7-8; II. Tim. 4:12 és a Titusz 3:12 említi meg. Gájusz az ApCsel 19:29-ben van megemlítve. Trofimosz az ApCsel 21:29-ben és a II. Tim. 4:20-ban van megemlítve. A következőket az I. Korinthusi levélről szóló kommentáromból idézem.

„**gyűjtés**” A *Logia* kifejezést Egyiptomban talált görög papiruszokon a vallási célú pénzadományokra használták, és nem kapcsolódott a hagyományos adóhoz (vö. Moulton, Milligan, *The Vocabulary of the Greek Testament* [A Görög Testamentum szókincse], 377. oldal). Nem tudjuk pontosan, hogy ebben a szöveggörnyezetben egy általános ajándékról van-e szó, vagy egy külön ajándékról a gyülekezet számára. Pál a júdeai szegényekkel egy beszélgetés után kezdett törődni, amit Jakabbal, Jánossal és Barnabással folytatott a Gal. 2:10-ben és a 6:10-ben. Ezt a bizonyos felajánlást az antiókhiai gyülekezet kezdeményezte, ahol Pál és Barnabás szolgált, ApCsel 11:27-30. Ezt a felajánlást több helyen is megemlíti az ÚSZ (vö. Róma 15:26; II. Kor. 8:9; I. Kor. 16:1). Egy próbálkozás volt arra, hogy megerősítsék a pogány gyülekezetek kapcsolatát a héber anyaggyülekezettel.

Pál ezt az egyszeri adományt számos néven hívja.

1. alamizsna, ApCsel 24:17
2. közösség, (a magyar a megadott helyeken különböző szavakat használ) Róma 15:26,27; II. Kor. 8:4; 9:13
3. tartozás, Róma 15:27
4. szolgálat, Róma 15:27; II. Kor. 9:12

A II. Kor. 8:6,16-ból úgy tűnik, hogy valószínűleg Titusz is egy egyházat képviselt. Nagyon furcsa, hogy Lukács soha sem említi meg Tituszt az ApCselben. Az volt a feltételezés, hogy Titusz Lukács testvére volt, és hogy a szerénység volt az oka, hogy elhagyta nevének megemlítését. Ez a II. Kor. 8:18 meg nem nevezett testvérét és megmagyarázná, akiről sokan azt gondolják, hogy Lukács volt (Origenész feljegyezte Eusebiosz *Hist. Eccl.* 6.25.6-ban; A. T. Robertson: *Word Pictures in the New Testament* [Szóképek az Újszövetségben], 245. oldal).

F. F. Bruce, *Paul: Apostle of the Heart Set Free* (Pál: A szabaddá lett szív apostola), ezt mondja arról, hogy Titusz és Lukács testvérek voltak:

„Egy magyarázat arra, hogy Lukács miért hallgat arról, aki Pál helyettese volt, és akiben annyira megbízott, az lehet, hogy Titusz Lukács testvére volt: vö. W. M. Ramsay, *St. Paul the Traveller and the Roman Citizen* (Szent Pál, az utazó és a római állampolgár), (London, 1895), 390. oldal; *Luke, the Physician and Other Studies* (Lukács az orvos, és más tanulmányok), (London, 1908), 17. oldal; A. Souter, 'A Suggested Relationship Between Titus and Luke' (Titusz és Lukács közötti feltételezett kapcsolat), *Expository Times* 18 (1906-7), 285. oldal; és 'The Relationship Between Titus and Luke, *ibid.* 335. oldal. De ha fenntartjuk ezt a kapcsolatot, akkor annak a lehetőségét, hogy Lukács a „testvér” a II. Kor. 8:18-ban (l. 320. oldal) ki kell húznunk: Pál célja azzal, hogy ezt a „testvért” elküldte Titusszal az volt, ez a személy legyen a független garancia arra, hogy ennek a segélynek az átadása becsületesen megtörtént, ezt a célt pedig megghiúsította volna, ha a kritikusainak lehetősége lett volna felhívni az emberek figyelmét a két személy közötti vérrokonságra. Semmi sem táplálhatta volna jobban a már amúgy is létező gyanúsítgatásokat” (339. oldal, 5. lábjegyzet).

20:5 „ránk” Lukács újra belekezd szemtanúi feljegyzéseibe, amit Filippinél szakított félbe (vö. ApCsel 16). Azok a részek, ahol többes számban beszél, a következő helyeken található: 16:10-17; 20:5-15; 21:1-18; és 27:1-28:1b.

20:6 „a kovásztalan kenyerek” Ezt a hét napos ünnepet, amit április közepén tartottak az egy napos pászka ünneppel vonták össze (vö. II. Mózes 13). Pál zsidó háttere kihatással volt arra, ahogyan a naptárat értelmezte. Semmit nem tudunk a Filippiben lévő zsidókról vagy egy zsinagógáról, így aztán Pál nem tartotta meg ezt az ünnepet bizonyágtételéhez felhasználva (vö. I. Kor. 9:19-23). Lehetséges, hogy csak azért van megemlítve, mert Pünkösdre Jeruzsálemben szeretett volna lenni, és ezt az utat tervezgette (vö. 20:16).

SZÖVEG: 20:7-12

⁷A hét első napján pedig, amikor összegyűltünk, hogy megtörjük a kenyeret, Pál prédikált nekik, és mivel másnap már el akart utazni, a tanítást egészen éjfélig meghosszabbította.
⁸Elég sok lámpás volt abban a felső szobában, ahol együtt voltunk. ⁹Egy Eutikhosz nevű ifjú pedig, aki az ablakban ült, mély álomba merült, mivel Pál sokáig prédikált, és az álomtól elnehezülve leesett a harmadik emeletről, úgyhogy holtan szedték fel. ¹⁰Ekkor Pál lement, ráborult, átölelte, és ezt mondta: "Ne zajongjatok, mert a lelke benne van." ¹¹Azután felment, megtörte a kenyeret, evett, és még sokáig, egészen virradatig beszélt hozzájuk, majd útnak indult. ¹²A fiút pedig élve hozták fel, és egészen megvigasztalódtak.

20:7 „A hét első napján pedig, amikor összegyűltünk, hogy megtörjük a kenyeret” Ez mutatja a korai egyház szokását, hogy vasárnaponként gyűltek össze, hogy közösségben együtt étkezzenek (vö. 11. vers) és hogy emlékezésként úrvacsorázzanak (a „kenyértörés” egy ŰSZ-i idióma az Úrvacsorára). Maga Jézus állította fel a vasárnapi dicséret példáját a feltámadása utáni megjelenéseivel (vö. János 20:19,26; 21:1; Lukács 24:36; I. Kor. 16:2).

A *Helps for Translator* sorozat (Segítség a fordítóknak) (Newman és Nida, *The Acts of the Apostles* [Az Apostolok Cselekedetei], 384. oldal) azt mondja, hogy Lukács a zsidó időszámítás szerint utal erre az időpontra, ami szombat este lenne (vö. TEV angol fordítás), de a legtöbb fordítás jobban figyel a szószerintiségre, és „a hét első napján” kifejezést használja. Az ApCselben ez az egyetlen előfordulása ennek a kifejezésnek. Pál ezt a kifejezést, hogy „hét első napja” csak az I. Kor. 16:2-ben használja, ahol vasárnapra utal.

■ **„meghosszabbította”** Pál annyit szeretett volna tanítani és bátorítani, amennyit csak tudott (vö. 2,31).

■ **„éjfélig”** A zsidók a napot alkonyatkor kezdték vagy este az I. Mózes 1 miatt, míg a rómaiak a napot éjféltől számították.

20:8 „sok lámpás volt” Ez minden bizonnyal egy meleg, fűledt, lehetséges hogy füstös légkör volt. Úgy tűnik, hogy Lukács megpróbálja megmagyarázni, hogy Eutikhosz miért aludt el.

20:9 „ifjú” Ez a kifejezés olyan férfire utal, aki élete elején járt. A 12. versben egy másik kifejezést használ, ami gyerekre utalt. Eutikhosz fiatal férfi volt.

■ **„Eutikhosz ... aki az ablakban ült, mély álomba merült, mivel Pál sokáig prédikált”** Ez a JELENIDEJŰ PASSZÍV MELLÉKNÉVI IGENÉV bibliai bizonyítékot ad mind a hosszú prédikációkra, mind pedig az alvó hallgatókra!

■ **„holtan szedték fel”** Nyilvánvalóan halott volt! Lásd a 12. verset.

20:10 „ráborult, átölelte” Pál hasonló módon cselekedett, mint az ŰSZ-i Illés és Elizeus, akik szintén feltámasztottak egy halottat ugyanilyen módon (vö. I. Kir. 17:21; II. Kir. 4:34). Azt mondja

hallgatóságának, hogy ne aggódjanak, de valójában biztosra veszem, hogy Pált is zavarta a dolog!

■ „Ne zajongjatok” (az angol fordításban, amit a szerző használ az a kifejezés található, hogy ne nyugtalankodjatok) Ez egy JELENIDEJŰ FELSZÓLÍÁS, NEGATÍV NÉVELŐVEL, ami azt jelenti, hogy befejezni egy cselekedetet, ami már folyamatban volt.

SZÖVEG: 20:13-16

13 Mi pedig előre mentünk, és hajóra szállva Asszoszba utaztunk, hogy ott vegyük fel Pált, mivel így rendelkezett; odáig ugyanis gyalog akart jönni. **14** Amikor aztán Asszoszban ránk talált, felvettük a hajóra, és Mitilénébe mentünk. **15** Onnan tovább hajóztunk, és a következő napon eljutottunk Khiosz elé. Másnap befutottunk Számoszba, az ezt követő napon pedig elmentünk Milétozba. **16** Pál ugyanis már előzőleg úgy döntött, hogy Efezus mellett csak elhajózik, hogy ne kelljen időt töltenie Ázsiában. Sietett, hogy lehetőleg pünkösd napjára Jeruzsálembe érkezzen.

20:13 „hajóra” Pál útiterveit meg kellett változtatnia amiatt az összeesküvés miatt, amit ellene szöttek, és aminek a tengeren kellett volna megtörténnie (vö. 3. vers). Lehet, hogy Pál szerette volna megtudni, hogy ki van a hajón, mielőtt felszállt. Pál szárazföldön ment Tróászból Asszoszba, ahol a Tróászból érkező hajó felvette. Azok, akik a 4. versben meg lettek említve már a hajón voltak.

20:14 „Mitilénébe mentünk” Ez Leszbosz szigetének legfőbb városa. Ez a legnagyobb olyan sziget, ami Kis-Ázsia (Nyugat-Törökország) partja mellett van.

20:15-16 Hihetetlen, hogy mennyi mindent tudott Lukács a hajózásról. Feljegyzéseiben nagyok sok hajózási technikai kifejezést használt (a „mi” részek, azaz a többesszámú személyes névmás használata) az ApCselben. Számos „mi” rész tengeri utazásokat is tartalmaz. Nyilvánvalóan iskolázott ember volt, aki gyakran utazott.

20:15 „Khiosz” Ez egy újabb sziget az Égei-tengeren. Egy egy hosszú, keskeny sziget nagyon közel a parthoz.

■ „Számosz” Ez ismét egy újabb sziget Kis-Ázsia nyugati partjainál, Efezushoz közel.

■ „Milétoz” Ez egy nagy és fontos tengerparti város volt egykoron Efezus déli partjánál a Maeander folyó torkolatánál. Pál itt szállt partra és elküldött az efezusi gyülekezet vezetőjéért. Ez kb. 48 km-nyi út volt.

20:16 „Pál ugyanis már előzőleg úgy döntött, hogy Efezus mellett csak elhajózik” Úgy tűnik, hogy ez arra utal, hogy Pálnak volt bizonyos beleszólása a hajó irányításába. Ha ez valóban így volt, akkor vagy (1) kibéreltek egy hajót saját maguknak, vagy (2) olyan hajót választottak, ami nem állt meg Efezusban.

■ „pünkösd” Ez volt az a zsidó ünnep, ami 50 nappal a Páska után volt. Pál a 3. vers miatt kihagyta a Páska ünnepét.

■ „ha” (a magyar új fordítás nem a ha szócskát használja, hanem azt, hogy lehetőleg, a Károli viszont a ha szócskát használja úgy, mint az angol) Ez egy NEGYEDIK TÍPUSÚ FELTÉTELES (ei ÓHAJTÓ MÓDDAL) MONDAT, ami óhajt, kívánságot fejez ki.

SZÖVEGÖSSZEFÜGGÉSI BETEKINTÉSEK AZ ApCsel 20:17-21:16 VERSEKBE

- A. Ebben az igeszakaszban van egy bizonyos önvédelem, mintha valakik még mindig meg akarták volna támadni személyesen Pált (vö. 33. vers).
- B. Az ApCselben ez az egyetlen példa arra, hogy Pál hívőknek prédikál. Az ApCsel 13:66-ban zsidókhoz szól, míg a 14:15-ben és a 17:22-ben pogány görögökhöz szól.
- C. Ez az üzenet nagyon sok párhuzamos elemet tartalmaz Pál leveleivel, mint ahogy az el is várható. Pál egyedi szókinccse könnyen kifejeződik ezekben az elkészítő intelmekben.

SZÖVEG: 20:17-18a

17Milétozból azután elküldött Efezusba, és magához hívatta a gyülekezet véneit.
18Mikor azok megérkeztek hozzá, így beszélt hozzájuk:

20:17 „Milétoz” Ez a kikötő 48 km-re volt Efezustól délre.

■ **„véneit”** Ebből a szóból (*presbuteros*) származik a „presbiter” vagy a „presbiteriánus” szó. Az ApCsel 20:17,28 és a Titusz 1:5,7 miatt az a kifejezés, hogy „vének” (*presbuteroi*) és a „püspökök” (*episcopoi*) a „pásztor” kifejezés szinonimái. A „vén” kifejezésnek zsidó háttere van (zsidó törzsi vezetők), a „püspök” vagy „felvigyázó” kifejezéseknek pedig görög város-állami politikai/adminisztratív háttere.

Az ÚSZ-ben csak két helyi gyülekezeti vezető csoportot említenek meg – pásztorok és diakónusok (vö. Fil. 1:1). Lehet, hogy három is fel van sorolva az I. Tim. 3-ban, ami magában foglalja az özvegyek szerepét, vagy a diakonisszák szerepét (vö. Róma 16:1).

Figyeld meg, hogy a kifejezés TÖBBESSZÁMÚ. Valószínű, hogy ez a házi-gyülekezetek vezetőire utalt (vö. 11:30; 14:23; 15:2,4,6,22-23; 16:4; 21:18; I. Tim. 5:17,19; Titusz 1:5; Jakab 5:14; I. Péter 5:1).

■ **„a gyülekezet”** Ez a görög kifejezés (*ekklesia*) az a szó, amit a városi gyűlésre is használtak. Mindazonáltal azt az ÓSZ-i fogalmat kezdték el vele fordítani, hogy „Izrael közössége (*qahal*)” a Szeptuagintában. A korai egyház ezt választotta, hogy leírják vele a hívők új csoportját, mert ez az ÓSZ-i Isten népével azonosította őket. Az ÚSZ-i egyház úgy látta magát, mint az ÓSZ-i ígért valódi beteljesülését, mert a Názáreti Jézus volt a valódi Messiás.

SZÖVEG: 20:18b-24

”Ti tudjátok, hogy az első naptól fogva, amelyen Ázsia tartományába léptem, hogyan viselkedtem közöttetek az egész idő alatt: ¹⁹szolgáltam az Úrnak teljes alázatossággal, könnyek és megpróbáltatások között, amelyek a zsidók cselszövései miatt értek. ²⁰Semmit sem hallgattam el abból, ami hasznos, hanem inkább hirdettem és tanítottam azt nektek nyilvánosan és házanként. ²¹Bizonyoságot tettem zsidóknak is, meg görögöknek is az Istenhez való megtéréstől és a mi Urunkban, Jézusban való hitről. ²²És most, íme, én a Lélektől kényszerítve megyek Jeruzsálembe, és hogy mi ér ott engem, nem tudom; ²³csak azt tudom, hogy a Szentlélek városról városra bizonyoságot tesz, hogy fogság és nyomorúság vár rám. ²⁴De én mindezekkel nem gondolok, sőt még az életem sem drága, csakhogy elvégezhessem futásomat és azt a szolgálatot, amelyet az Úr Jézustól azért kaptam, hogy bizonyoságot tegyek az Isten kegyelmének evangéliumáról.

20:18 „Ti tudjátok, hogy az első naptól fogva, ... hogyan viselkedtem közöttetek az egész idő alatt” Pál élete és beszéde alátámasztotta Krisztussal való kapcsolatát. Az a tény, hogy Pál ezt a 18-19. versben olyan erőteljesen jelenti ki, megmutatja a kritikusaik jelenlétét.

20:19 „szolgáltam az Úrnak teljes alázatossággal” Ez a kifejezés egy felsorolást indít el a keresztény erényekről, ami egységet eredményez (vö. Ef. 4:2-3). Az „alázatosság” egyedülállóan keresztény erény volt, ami nem szerepelt a görög erkölcsitanítók (sztoikusok) erénylistáján. Mind Mózes (vö. IV. Móz. 12:3) mind Jézust (vö. Máté 11:29) ezzel a kifejezéssel írták le. Pál számos alkalommal használta (vö. Ef. 4:2; Fil. 2:3; Kol. 2:18,23; 3:12).

■ **„könnyek és megpróbáltatások között”** Pál a következő helyeken felsorolja azokat a fizikai és érzelmi dolgokat, amikkel szembe kellett néznie a pogányok apostolaként: II. Kor. 4:7-12; 6:3-10; 11:24-28. A szolgálatnak ára van!

■ **„a zsidók cselszövései miatt”** Az ApCselben számos példa van ezekre a cselszövekre (vö. 9:24; 13:45,50; 14:2,4,5,19; 17:5,13; 18:12; 20:3; 21:27; 23:12,27,30; 24:5-9,18-19).

20:20 „Semmit sem hallgattam el abból” (abban az angol fordításban, amit a szerző használ a nem hátráltam meg kifejezés található, és ezt magyarázza) Ez egy hajózási kifejezés (vö. 20:27, AORISZTOSZI KÖZÉPIGEI KIJELENTÉS), ami a vitorlák leeresztésére utal, amikor a hajó megközelíti a dokkot.

20:21 „Bizonyoságot tettem zsidóknak is, meg görögöknek is” Mind a két csoportnak ugyanaz az üzenet szól. Az előadásmód gyakran változik, de a tartalom ugyanaz, mint ahogy azt az ApCselben található prédikációk (*kerygma*) is mutatják. Pál önmaga számára elsődlegessé tette, hogy először a zsidóknak mondja el az evangéliumot (vö. Róma 1:16; I. Kor. 1:18,24).

■ **„az Istenhez való megtérésről és a mi Urunkban, Jézusban való hitről”** A megtérés az elme (gondolkodás) megváltozása (görög fogalom) amit a cselekedetek megváltozása követ (héber kifejezés). Ez az egyik a minimum két követelmény közül amelyek az üdvösséghez szükségesek. A másik a mi Urunkban, Jézusban való hit (vö. Márk 1:15; ApCsel 3:16,19). Az egyik negatív (elfordulni önmagunktól és a bűntől). A másik pozitív (odafordulni, hogy befogadjuk Jézust és értünk végzett helyettes áldozatát). Mind a kettő kötelező, szükségszerű. Eljutottam arra a pontra, hogy hiszem, számos ÚSZ-i követelmény is van: a kezdeti megtérés és a hit minden bizonnal egy ezek közül, majd a folyamatos megtérés és hit, de az engedelmesség és a kitartás is.

A „mi Urunk Jézus Krisztus” kifejezésre van néhány változat a régi görög szövegekben. Az a megszólítás, hogy „Krisztus” a B kéziratból (Vaticanus) hiányzik, de ott van a következőkben: P⁷⁴, 8, A, és C. Ugyanúgy, mint ahogy a túlnyomó része ezeknek a változatoknak, nem változtatják meg a szövegrész értelmét, jelentését. Az UBS⁴ fordítás görög szövege hiszi, hogy a rövidebb olvasat „majdnem teljesen biztos”, mert semmi oka sem volt egyik írástudónak sem arra, hogy kihagyja ezt, inkább arra van bizonyíték, hogy kibővíti a párhuzamos megfogalmazást egy megszokott teljes megfogalmazásra.

20:20 „ami hasznos” Pál mindent megtanított nekik, ami az evangéliumhoz kapcsolódott: hogyan kell elfogadni, hogyan kell megélni, hogyan kell megvédeni, hogyan kell hirdetni.

■ **„tanítottam azt nektek nyilvánosan és házaként”** Ez valószínűleg azt jelenti, hogy Pál nemcsak hogy nyilvános gyűléseken tanított (nem titkos alkalmakon), hanem egyenként házaknál is (vagy lehet, hogy különböző, különálló házi gyülekezetekben). A lényeg, hogy jól tudták, hogy Pál hogyan viselkedett és hogy mit is mondott.

Minden bizonnal Pált némely helyi csoportok megtámadták. Így térítette el a kritikát.

20:22

NASB „a Lélektől kényszerítve”

NKJV „a lélektől kényszerítve”

NRSV „a Lélek foglyaként”

TEV „a Szentléleknek engedelmességgel”

NJB „a Lélek rabjaként”

Ez BEFEJEZETT PASSZÍV MELLÉKNÉVI IGENÉV. Megmutatja, hogy Pál érzékelt az isteni vezetést (vö. 18:21; 19:21; 20:23; I. Kor. 4:19; 7:40; 16:7). Lásd a 19:21 jegyzetét. A Szentlelket a 23. versben említi meg.

20:23 „a Szentlélek városról városra bizonyítást tesz, hogy fogság és nyomorúság vár rám”

Valószínűleg különböző prófétákat használt erre a Szentlélek, hogy figyelmeztessék Pált (vö. ApCsel 9:16; 21:4,10-12). Isten gyakran használ és küld valakit, ami negatívnak tűnik céllal és pozitív módon (vö. Ézs. 55:8-11). Pált nem térítették el a személyes nehézségei mindaddig, amíg azt hitte, hogy azok Isten céljait szolgálják.

20:24 „De én mindezekkel nem gondolok, sőt még az életem sem drága”

Ez a fajta gondolkodás pont az ellenkezője a bukott, emberi, önközpontú gondolkodásnak. A keresztényeknek teljesen más világnézetük van. Meghaltak önmaguknak (megtérés) és a bűnnek, és Istennek élnek (vö. Róma 6; II. Kor. 5:14-15; Gal. 2:20; I. János 3:16). Az önmagunk zsarnoki uralmának való meghalás az önzetlen szolgálatot eredményezi.

■ **„elvégezhessem futásomat”** Ez egy atlétikai kifejezés a versenyfutásra. Pál nagyon szeret sport metaforákat használni. Gyakran beszél úgy az életéről, mint egy atlétikai eseményről (vö. I. Kor. 9:24-27; Gal. 2:2; 5:7; Fil. 2:16; 3:14; II. Tim. 2:5; 4:7). Pál hitte, hogy Istennek van egy bizonyos meghatározott akarata, terve, célja az életére.

■ **„és azt a szolgálatot, amelyet az Úr Jézustól azért kaptam”** Pál Damaszkuszban kapta elhívását (vö. ApCsel 9). Minden hívő el lett hívva és ajándékokat kapott a szolgálatra (vö. Ef. 4:11-12). Ez a felismerés, ez a világnézet meg fogja változtatni azt, ahogyan élünk (vö. II. Kor. 5:18-20). Mi, férfiak és nők, mind szolgálatban vagyunk! Meg lettünk mentve a szolgálatra. Mindannyian az evangélium és az ajándékok sáfárai vagyunk!

■ **„az Isten kegyelmének evangéliumáról”** A bukott emberiség egyetlen reménye az Isten változatlan, kegyelmes irgalma. A Három-egy Isten mindent kirendelt, amire a bővelkedő élethez szükségünk lehet. A reményünk az Ő személyében van, és abban, hogy mit tett értünk.

Meglepő, hogy milyen ritkán említi Lukács azt a FŐNEVET, hogy „evangélium” (a Lukács evangéliumában egyáltalán nem, és az ApCselben is csak kétszer, 15:7; 20:24), de az IGÉT sok-sok alkalommal használja mindkét könyvében.

SZÖEG: 20:25-35

25 És most tudom, hogy közületek, akik között jártam, az Isten országát hirdelve, többé nem látja arcomat senki. **26** Ezért bizonyítást teszek előttetek a mai napon, hogy én mindenki véréből tiszta vagyok. **27** Mert nem vonakodtam attól, hogy hirdessem nektek az Isten teljes akaratát. **28** Viseljétek gondot tehát magatokra és az egész nyájra, amelynek őrizőivé tett titeket a Szentlélek, hogy legeltessétek az Isten egyházát, amelyet tulajdon vérével szerzett. **29** Tudom, hogy távozásom után dühös farkasok jönnek közétek, akik nem kímélik a nyájat, **30** sőt közületek is támadnak majd férfiak, akik fonák dolgokat beszélnek,

hogy magukhoz vonzzák a tanítványokat. ³¹Vigyázzatok azért, és emlékezzetek arra, hogy három évig éjjel és nappal szüntelenül könnyek között intettek mindnyájatokat. ³²Most pedig az Istennek és kegyelme igéjének ajánllak titeket, aki felépíthet benneteket, és örökséget adhat nektek a szentek között. ³³Senkinek ezüstjét, aranyát vagy ruháját nem kívántam, ³⁴sőt ti jól tudjátok, hogy a magam szükségleteiről, meg a velem levőkéről ezek a kezek gondoskodtak. ³⁵Minden tekintetben megmutattam nektek, hogy milyen kemény munkával kell az erőtlenekekről gondoskodni, megemlékezve az Úr Jézus szavairól. Mert ő mondta: Nagyobb boldogság adni, mint kapni."

20:25 „És most tudom, hogy közületek, akik között jártam ... többé nem látja arcomat senki”
Azt tervezte, hogy elmegy Spanyolországba, de lehetséges, hogy a szövegösszefüggésben a Jeruzsálemben való közelgő bebörtönzésére és valószínű halálára utal. Ha a pásztori levelek Pál negyedik missziós útját írják le, akkor viszont visszatért erre a területre.

1. Efezus, I. Tim. 1:3; 3:14; 4:13
2. Milétosz, II. Tim. 4:20
3. Lehet, hogy még Tróászba is, II. Tim. 4:13

Pál hit által élt, Isten vezetése alatt. Nem tudta pontosan, mit hoz a jövő.

■ **„az Isten országát hirdetve”** Lásd a 2:35 jegyzetét.

20:26 „mindenki vérétől tiszta vagyok” Ez egy zsidó idióma, mint az ApCsel 18:6, vagy még pontosabban az Ezék. 3:16 és köv. és 33:1 és köv. Pál hűségesen bemutatta az evangéliumot (vö. II. Kor. 2:17). Ez után azok, akik reagáltak erre, és azok, akik elutasították azt, saját döntésük súlyát hordozzák. Az egyik csoport a szolgálatra, a másik a pusztulásra (vö. II. Kor. 2:15-16).

20:27 „nem vonakodtam” Lásd a 20:20 jegyzetét.

■ **„Isten teljes akaratát”** Mindig Isten teljes üzenetét kell hirdetnünk, nem csak azt a részt, ami a kedvencünk belőle! Lehetséges, hogy ez a judaistákra utalt, akik azt mondták, hogy Pál bizonyos részeket kihagyott az üzenetből (pl. a Mózesi Törvény-Judaizmus) vagy a II. Kor. 12 karizmatikusai, akik azt gondolták, hogy Pál híján van a szellemi megtapasztalásoknak. Isten célja az, hogy az emberek Vele való teljes kapcsolatra legyenek helyreállítva, ami a teremtés célja volt.

20:28 „Viseljetez gondot tehát magatokra” Ez egy JELENIDEJŰ AKTÍV FELSZÓLÍTÁS. Ezt a figyelmeztetést az I. Kor. 16:13-ban, a Kol. 4:2-ben és az I. Thessz. 5:6,10-ben is látjuk. A keresztény életnek mind isteni, mind emberi aspektusa is van. Mindig Isten kezdeményez és ő állítja fel a dolgok sorrendjét, de a hívőknek válaszolniuk kell, és folyamatosan ezt kell tenniük. Bizonyos értelemben mi vagyunk felelősek a lelki életünkért (vö. Fil. 2:12-13). Ami igaz az egyénre, mint keresztényre, az igaz a gyülekezeti vezetőre is (vö. I. Kor. 3).

■ **„és az egész nyájra”** Ez az Isten népére alkalmazott metafora (vö. Zsolt. 23; Lukács 12:32; János 21:15-17). Továbbá innen ered az a kifejezés, hogy „pásztor”. Lásd a 20:17 jegyzetét. A gyülekezeti vezetők saját magukért és a gyülekezetükért is felelnek Isten előtt (vö. I. Kor. 3).

■ **„tett titeket a Szentlélek”** Ez megmutatja a gyülekezeti vezetők kiválasztásában Isten isteni elhívását.

■ **„őrizőivé”** Lásd a 20:17 jegyzetét.

■ **„az Isten egyházát”** Az a kifejezés, hogy „Isten” a következő régi görög kéziratokban található

meg: P⁷⁴, A, C, D, és E, míg az „Úr” kifejezés a következőkben szerepel: MSS, α és B. Pál az „Isten egyháza” kifejezést használja gyakran, de az „Úr egyháza” kifejezést soha. A szöveggörnyezet azt támasztja alá, hogy „az Úr egyháza” a következő kifejezés miatt: „tulajdon vérevel”, ami biztosan Krisztusra utal. Mindazonáltal pontosan ez az a fajta szerkesztői, írástudói változtatás, amit el is várunk. Így aztán az UBS⁴ görög szöveg megtartja az „Isten” kifejezést, de „C” értékelést ad neki. Az „Úr” lenne a legszokatlanabb és a legnehezebb olvasata.

Ez a szövegrész jó példaként szolgál arra, hogy az írástudók hogyan változtattak a szövegeken teológiai okokból. Erről egy jó értekezést találhatsz a következő könyvben: Bart D. Ehrmans, *The Orthodox Corruption of Scripture*, (Az Írások ortodox megromlása) 87–89. oldal. Az írástudók azért változtattak a szövegeken, hogy azokat a tanok szempontjából még erősebbé tegyék az ő idejükben előforduló krisztológiai eretnenségekkel szemben. Az ApCsel 20:28 számos változást mutat, amik valószínűleg belső történelmi/teológiai feszültségekhez kapcsolódtak.

Még mielőtt kétségbeesésünkben kérdőn kitárnánk kezeinket, nem szabad elfelejteni, hogy az Újszövetségnek elég magas színvonalú szövegi hagyománya van, sokkal jobb, mint bármelyik másik ősi iratnak. Bár teljes mértékben nem tudhatjuk biztosra az eredeti kéziratok pontos, szó szerinti szövegét, ennek ellenére megbízható és pontos szöveg van a birtokunkban! Ezek a változatok nincsenek kihatással a főbb tanokra!! Lásd *Rethinking New Testament Textual Criticism*, (Újszövetségi szövegi kritika újragondolása) szerkesztője: David Alan Black.

■ **„amelyet tulajdon vérevel szerzett”** Ez az ÓSZ-i helyettesítő áldozat fogalmára utal (vö. III. Mózes 1-7; Ézs. 53). Ez valószínűleg továbbá egy elég erős utalás Jézus istenségére. Pál gyakran használ olyan kifejezéseket, amik erre az igazságra utalnak (vö. Róma 9:5; Kol. 2:9; Titusz 2:13).

Ezt a görög kifejezést úgy is le lehet fordítani, hogy „sajátja által”, ami közeli rokonra utal (azaz az Ő Fia Jézus). F. F. Bruce, *Commentary on the Book of Acts* (Az Apostolok Cselekedetei könyvének kommentára) 416 #59 azt mondja, hogy ezt a kifejezést úgy kéne fordítani, hogy „Egyetlenének vére által”, amiről azt mondja, hogy a papiruszok ezt a változatot igazolják.

20:29 „dühös farkasok jönnek közéték” Ez a metafora a korábbi „nyáj” és „pásztor” metaforákra épül. Ez kihangsúlyozza a hamis tanítók problémáját, mind kívül (29. vers) mind pedig belül (30. vers). Mindannyian a bárányok öltözetében jöttek (vö. Máté 7:15-23; Lukács 10:3; János 10:12; továbbá interbiblikus apokaliptikus irodalmakban is, I. Énók 89:10-27; IV. Ezsdrás 5:18). A hívőknek meg kell vizsgálniuk azokat, akik azt mondják magukról, hogy Isten nevében szólnak (vö. I. János 4:1). Vizsgáld meg őket az evangélium felé való hűségükben, mind a szavaikban, mind a tetteikben (vö. 18-24; Róma 16:17-18).

20:30 „fonák dolgokat beszélnek” A „beszélnek” JELENIDEJŰ AKTÍV MELLÉKNÉVI IGENÉV, míg a „fonák dolgok” BEFEJEZETT PASSZÍV MELLÉKNÉVI IGENÉV, amit FŐNÉVKÉNT használt (közvetlen tárgy). Alapvető jelentése az, hogy „elfordítani”. Arra használták, hogy az emberi társadalmat leírják vele (vö. Lukács 9:41; Fil. 2:15). Ezt a cselekvést írja le (más kifejezést használva) a II. Péter 3:15-16.

■ **„hogyan magukhoz vonzzák a tanítványokat”** A teológiai kérdés a következő: „Ezek, akiket magukhoz vonzottak, szellemileg elveszettek vagy csak összezavarodtak?” (vö. Máté 24:24). Lehetetlenség dogmatikusnak lenni ebben, de a valódi hit folyamatos! (vö. I. János 2:18).

20:31 „Vigyázzatok azért” Ez JELENIDEJŰ AKTÍV FELSZÓLÍTÁS (vö. Márk 13:35), ami párhuzamos a 28. verssel, „vigyázzatok magatokra”. Isten vezetőinek és Isten egyházának folyamatosan oda kell figyelnie a hamis tanítókra – nem azokra, aki nem fogadják a személyes preferenciáinkat, hanem azokra, akik nem fogadják el az evangéliumot és annak életstílusra vonatkozó következményeit.

■ **„három évig”** Ez Pál Efezusban eltöltött idejére utal. Ez az időszak magában foglalja Pál azon a

területen végzett összes munkálkodását. Ezekkel a hívőkkel több időt töltött, mind bármely más városban, gyülekezetben vagy területen. Ők jól ismerték az evangéliumot. Most pedig meg kell azt védeniük és terjeszteniük kell!

20:32 „az Istennek” Ez azt jelenti, hogy „rábízni” (vö. 14:23). Felelősek vagyunk Isten előtt azért az evangéliumért, amit ránk bízott (vö. I. Tim. 1:18). Az a felelősségünk, hogy tovább adjuk azt másoknak, akik szintén továbbadják azt (vö. II. Tim. 2:2).

Az a név, hogy „Isten” a következő kéziratokban található: MSS P⁷⁴, κ , A, C, D, és E. Az a kifejezés, hogy „Úr” pedig az MS B-ben található meg. Az UBS⁴ a *Theos* kifejezésnek „B” értékelést ad (majdnem biztos).

■ **„és kegyelme igéjének ajánllak titeket”** Lásd a 24. vers jegyzetét. Ez az „evangélium” kifejezés szinonimája.

■ **„aki felépíthet benneteket”** Figyeld meg, hogy Isten (az evangélium) személye és igazsága az, ami az érettségre vezet (vö. 9:31). Pál gyakran használja ezt a metaforát. Ezt a görög szót úgy is lehet fordítani, hogy „felépíteni” vagy „oktatni” (vö. I. Kor. 14). Ez az evangélium célja, nem csak az egyes hívők érettsége, hanem az egész gyülekezeté.

■ **„és örökséget adhat nektek”** Az ÓSZ-ben Isten volt a léviták és a papok öröksége. Az ÚSZ-ben Isten az összes hívő öröksége, mert a hívők Isten gyermekei Krisztus személye és elvégzett munkája által (vö. Róma 8:15,17; Gal. 4:1-7; Kol. 1:12).

■ **„a szentek között”** Ez BEFEJEZETT PASSZÍV MELLÉKNÉVI IGENÉV. Lásd Különleges Téma: Megszentelődés a 9:32-ben.

20:33 „ezüstjét, aranyát vagy ruháját” Ezek a gazdagság tárgyai voltak. Pál itt cselekedeteit és motivációit védi. Az ÚSZ-ben a mohóság/kapzsiság és a szexuális buzdítás gyakran a hamis tanítók fémjelei (vö. I. Kor. 3:10-17).

20:34 „a magam szükségleteiről ... gondoskodtak” Pál visszautasította a segítséget azoktól a gyülekezetektől, ahol éppen szolgált, mert a hamis tanítók mindenféle vádakkal illették motivációit. Pál magát tartotta el (vö. I. Kor. 4:12; 9:3-7; II. Kor. 11:7-12; 12:13; I. Thessz. 2:9; II. Thessz. 3:6-13). Továbbá Pálnak, mint tanult rabbinak személyesen lelkiismeret furdalása lehetett volna, ha tanításáért pénzt fogad el. Mindazonáltal azt bizonygatja, hogy az evangélium szolgálóit meg kellene fizetni (vö. I. Kor. 9:3-18; I. Tim. 5:17-18).

A következő könyvben nagyszerűen tömöríti az első századi földközi-tengeri világ történelmét: James S. Jeffers, *The Greco-Roman World of the New Testament Era* (Az újszövetségi kor görög-római világa). Megemlíti, hogy Pál arra utal, hogy mind három missziós útja során saját kezeivel dolgozott, hogy fizikai szükségleteit ellássa (vö. 28. oldal).

1. Első missziós út, I. Kor. 4:12; 9:6; I. Thessz. 2:9
2. Második missziós út, ApCsel 18:3
3. Harmadik missziós út, ApCsel 19:11-12; 20:34; II. Kor. 12:14

20:35 Figyeld meg, hogy a hívők kemény munkája nem a személyes nyereség vagy luxus miatt történt, hanem mások javára, akik szükségben voltak, Krisztus nevében (vö. II. Kor. 9:8-11). Pál Jézustól való idézete egyik evangéliumban sem található meg. Így aztán valószínűleg szájhagyomány volt.

Ez a kifejezés, hogy „erőtlenek” nem az aggályoskodó keresztényekre utal (vö. Róma 14:1; 15:1; I. Kor. 8:9-13; 9:22), hanem a fizikailag szükségben lévőkre. Pál azért dolgozott, hogy eltartsa magát, és más szükségben lévő hívőket is.

SZÖVEG: 20:36-38

36Miután ezeket elmondta, mindnyájukkal együtt térdre borulva imádkozott. **37**Ekkor valamennyien nagy sírásra fakadtak, Pál nyakába borultak, és csókolgatták őt. **38**Különösen azon a szaván szomorodtak el, hogy többé nem fogják őt viszontlátni. Azután kikísérték a hajóhoz.

20:36 „térdre borulva” Pál zsidó háttérét tekintve nem ez volt a hagyományos pozíció az imádkozáshoz. Lehetséges, hogy ez valamilyen különleges odaszánási rituálé volt (vö. 32. vers, 21:5).

■ **„Pál nyakába borultak”** Az NKJV angol fordítás sokkal jobban leírja, szó szerint, „Pál nyakába estek”. Istennek hála azokért a gyülekezeti vezetőkért, akik azért jöttek, hogy segítsenek nekünk!

■ **„Különösen azon a szaván szomorodtak el, hogy többé nem fogják őt viszontlátni”** Ez a 25. versre utal.

MEGVITATANDÓ KÉRDÉSEK

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Biblia értelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Ezek a megvitatandó kérdések azért vannak, hogy segítsenek átgondolni a könyv ezen részének főbb témáit. Gondolat-ébresztő szándékuk van, nem pedig definiáló.

1. Miért utazott Pál együtt olyan sok férfival különböző városokból, 4. vers?
2. A 7-10-es verseknek mi a teológiai célja?
3. Miért olyan összezavaró a 13. vers?
4. Miért védi meg magát Pál az efezusi vének előtt?
5. Miért ment el Pál mégis Jeruzsálembe, mikor a próféták arra figyelmeztették, hogy látogatásának súlyos következményei lesznek? (22-23-as versek)
6. Miért van olyan sok hamis próféta minden korban és helyen? Ők meg vannak térve? Azok, akik követik őt, meg vannak térve? Ki a hamis próféta?
7. A 36-38-as versek hogyan bátorítanak minket arra, hogy szeressük és imádkozzunk a helyi vezetőinkért?

ApCsel 21

MODERN FORDÍTÁSOK BEKEZDÉSI FELOSZTÁSAI

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Pál utazása Jeruzsálembe	Figyelmeztetések a jeruzsálemi utazással kapcsolatban	Pál visszatér Palesztinába (20:7-21:14)	Pál elmegy Jeruzsálembe	A Jeruzsálembe való utazás
21:1-6	21:1-14	21:1-6	21:1-6	21:1-6
21:7-14		21:7-14	21:7-11	21:7-14
	Pál a békességre törekedett	Pál alkalmazkodása a judaizmushoz	21:12-13	Pál megérkezik Jeruzsálembe
21:15-16	21:15-25	21:15-16	21:15-16	21:15-16
Pál meglátogatja Jakabot			Pál meglátogatja Jakabot	
21:17-26	Letartóztatás a templomban 21:26-36	21:17-26	21:17-25 21:26.	21:17-25 21:26.
Pált letartóztatják a templomban		Pál letartóztatása és védekezése	Pált letartóztatják a templomban	Pál letartóztatása
21:27-36		(21:27-22:29) 21:27-36	21:27-29	21:27-29
			21:30-36	21:30-36
Pál megvédi magát	A jeruzsálemi tömeg megszólítása		Pál megvédi magát	
21:37-22:5	(21:37-22:21)	21:37-40	(21:37-22:5) 21:37a 21:37b-38 21:39. 21:40-22:2	21:37-40

HARMADIK OLVASÁSI CIKLUS (az „Útmutató a helyes bibliaolvasáshoz”-ból) KÖVETVE AZ EREDETI SZERZŐ SZÁNDÉKÁT A BEKEZDÉSEK SZINTJÉN

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Bibliaértelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Egyszerre olvasd el az első részt. Azonosítsd a témákat. Hasonlítsd össze a te témafelosztásaidat az öt különböző fordítással. A bekezdések nem ihletettek, de mindenképp kulcsfontosságúak az eredeti szerző szándékainak azonosításához, ami az értelmezés szíve. Minden bekezdésnek egy és csak egy témája van.

1. Első bekezdés
2. Második bekezdés
3. Harmadik bekezdés
4. Stb.

SZÓ ÉS KIFEJEZÉSTANULMÁNY

SZÖVEG: 21:1-6

¹Amikor elbúcsúztunk tőlük, útnak indultunk, és egyenes irányban haladva Kószba érkeztünk; másnap Rodoszba, onnan pedig Patarába. ²Ott találtunk egy Föníciába induló hajót: beszálltunk és elhajóztunk. ³Miután Ciprust megpillantottuk, és bal kéz felől elhagytuk, Szíria felé tartottunk, és Tíruszban kötöttünk ki, mert a hajó ott tette ki a rakományát. ⁴Felkerestük a tanítványokat, és ott maradtunk hét napig: ők a Lélek indítására azt mondták Pálnak, hogy ne menjen fel Jeruzsálembe. ⁵Amikor pedig eltöltöttük ezeket a napokat, és elindultunk, hogy utunkat folytassuk, valamennyien elkísértek bennünket feleségükkel és gyermekeikkel még a városon is túl, és a tengerparton térdre esve imádkoztunk. ⁶Ezután elbúcsúztunk egymástól, mi hajóra szálltunk, ők pedig visszatértek otthonukba.

21:1 „egyenes irányban haladva” Ez egy hajózási kifejezés, ami azt jelenti, hogy egyenesen egy irányba haladva (vö. 16:11). Lukács nagyon jól ismerte a hajózási kifejezéseket (vö. 3. vers). A legtöbb többszámú személyes névmással ellátott részben (tehát amikor Lukács is ott volt) az ApCsel tartalmaz ilyen hajózási megnevezéseket.

■ **„Kószba”** Ez a név azt jelenti, hogy „csúcspont”, „orom”. Ez mind a sziget, mind a legnagyobb városának a neve. Erről a szigetről származott Hippokratész (Kr. e. 5. század). Volt itt egy nagy orvosi iskola. Szabad állam volt, amit Ázsia, a római provincia részének tekintettek. Körülbelül 64 km-re volt Miléosztól déli irányban.

■ **„Rodoszba”** Ez is mind a sziget, mind a legfőbb városának neve. Ez a kereskedelmi sziget híres volt (1) rózsáiról, és (2) egyeteméről, ami a retorikára és az ékesszólásra specializálódott. A múltban (Kr. e. 29) világhírű volt az innen származó bronz, továbbá 31,6 m magas férfi szobra, ami a kikötő mellett állt. A szobor világítótoronyként funkcionált.

■ **„Patarába”** A görög kéziratok nyugati családja (vö. P⁴¹, D) hozzáteszi, hogy „és Mirába” (valószínűleg a 27:5 alapján), ami a Szíriába induló hajók legfőbb kikötője volt. Patara lükiai tengerparti város volt. Híres volt Apolló jósdájáról, ami egykor még Delphoivel is vetekedett.

21:2 „Ott találtunk egy Föníciába induló hajót” Ez minden bizonnyal egy nagyobb hajó volt. A kisebb hajók a part mentén közlekedtek. Ez a hajó sok időt megspórolt nekik azzal, hogy egyenes irányban közlekedett.

21:3 „Miután Ciprust megpillantottuk” Ez biztos, hogy emlékeket idézett fel Barnabásról és az első missziós útról.

■ **„Tíruszban”** Ez volt Fönícia tengerparti fővárosa.

21:4 „a tanítványokat” Volt ebben a városban egy gyülekezet, amit valószínűleg István megkövezése után alapítottak (vö. 8:4; 11:19). Ebben az időben a hívők felkeresték a többi hívőt, hogy náluk szállhassanak meg (vö. 7,16-os versek).

■ **„ők a Lélek indítására azt mondták Pálnak, hogy ne menjen fel Jeruzsálembe”** Ez arra utal, hogy ebben a helyi közösségben próféták is jelen voltak (vö. 20:23; 21:10-12). Az üzenetük az üldözéssel kapcsolatban igaz volt, mégis Pál útja nyilvánvalóan Isten akarata volt (vö. 4. vers). Jézus Anániáson keresztül elmondta Pál életének munkásságát (vö. ApCsel 9:15-16). A szenvedés a

része lesz, de ugyanakkor királyoknak tesz majd bizonyosságot.

21:5 „a tengerparton térdre esve imádkoztunk” Ez csodálatos képe a keresztény szeretetnek és a törődésnek. Lehetséges, hogy ez egy különleges alkalom volt, mint a 20:32,36.

SZÖVEG:21:7-14

⁷Hajótunk végére érve Tíruszból Ptolemaisba jutottunk. Köszöntöttük a testvéreket és ott maradtunk náluk egy napig. ⁸Másnap elindultunk, és megérkeztünk Cézaréába. Bementünk Fülöp evangélista házába, aki a hét közül való volt, és nála maradtunk. ⁹Neki volt négy hajadon leánya, akik prófétáltak. ¹⁰Több napon át tartózkodtunk ott, miközben lejött Júdeából egy Agabosz nevű próféta. ¹¹Odajött hozzánk, levette Pál övét, megkötözte vele saját kezét és lábát, és ezt mondta: "Így szól a Szentlélek: Azt a férfit, akié ez az öv, így kötik meg Jeruzsálemben a zsidók, és pogányok kezébe adják." ¹²Amikor ezt meghallottuk, a helybeliekkel együtt arra kértük Pált, hogy ne menjen fel Jeruzsálembe. ¹³De Pál így felelt: "Miért sírtok, és miért keserítitek meg a szívemet? Hiszen én nemcsak megkötöztetni, hanem meghalni is kész vagyok Jeruzsálemben az Úr Jézus nevéért." ¹⁴Amikor pedig nem hagyta magát meggyőzni, megnyugodtunk és azt mondtuk: "Legyen meg az Úr akarata!"

21:7 „Ptolemaisba” Ezt a várost Nagy Sándor hadvezére után nevezték el, aki Egyiptomban uralkodott és II. Ptolemaiosz elődje volt, aki Kr. e. 26-ban építtette ezt a várost. A palesztinai parton ez volt az egyetlen természetes kikötő. Az ÓSZ-ben ezt a várost Akkónak hívták (vö. Bírák 1:31). Ma Akka-nak vagy Akre-nek hívják, és a keresztes háborúk kapta ezt a nevet.

■ **„a testvéreket”** Az ApCselben ez a tanítványok szinonimája (vö. 4,16).

■ **„ott maradtunk”** Lásd a 4. vers jegyzetét.

21:8 „elindultunk” Azt, hogy szárazföldön vagy tengeren indultak, nem tudjuk biztosan.

■ **„Cézaréába”** Ez Palesztina római főhadiszállása. Tengerparti város volt, aminek emberkéz alkotta kis kikötője volt. Fülöp, az evangélista itt lakott (vö. 8:40).

■ **„evangélista”** Ezt a kifejezést csak három alkalommal használja ÚSZ (vö. Ef. 4:11; és II. Tim. 4:5). Nem tudjuk teljesen biztosan, hogy ez a szolgálati ajándék pontosan mit is takart. Maga a kifejezés azt jelenti, hogy „az, aki az evangéliumot hirdeti”.

■ **„aki a hét közül való volt”** Ez a jeruzsálemi gyülekezet azon problémájára utal, amikor arról panaszkodtak, hogy a görögül beszélő özvegyek nem egyenlő módon részesültek az ételosztásnál. A gyülekezet hét férfit választott ki, hogy ezt a szükségét betöltsék. Mindannyiuknak görög nevük volt. Ez a hét férfi hatalommal rendelkező prédikátor volt. Ők voltak az elsők, akik megragadták az evangélium világméretű látását (vö. ApCsel 6).

21:9 „Neki volt négy hajadon leánya, akik prófétáltak” Át kell gondolnunk álláspontunkat azzal kapcsolatban, hogy a nők vezető szerepet tölthetnek be (vö. Jóel 3:1-5 [Károli: 2:28-32]; ApCsel 2:16-21) a gyülekezetekben ÚSZ-i bizonyítékokra alapozva. Lásd Különleges Téma: Nők a Bibliában a 2:17-ben. Ez az ügy elég kettős. Az egyházi hagyomány azt mondja, hogy Kis-Ázsiába költöztek (Frígia) és hogy lányai hosszú ideig éltek és öreg korukig Istent szolgálták. Ezt a hagyományt Euszébiosztól tudjuk, aki Polükratészról és Papiastól is idéz (vö. *Eccl. Hist.* 3:31:2-5).

21:10 „egy Agabosz nevű próféta” Legalább kétféle módon érthetjük ezt a kifejezést: (1) a korinthusi levelekben ez az evangélium megosztására vagy hirdetésére utal (vö. 14:1) és (2) az ApCsel megemlíti a prófétákat (vö. 11:27-28; 13:1; 15:32; 21:10; s még a prófétanőket is, 21:9).

A probléma ezzel a kifejezéssel az, hogy ez az ÚSZ-i ajándék hogyan kapcsolódik az ÓSZ-i prófétákhoz? Az ÓSZ-ben a próféták írták az Írásokat. Az ÚSZ-ben ezt a feladatot az eredeti tizenkét apostol és segítők kapták meg. Úgy, ahogyan az „apostol” is megmaradt, mint egy folyamatos ajándék (vö. 4:11), de megváltozott feladattal az eredeti tizenkettő halála után, ugyanúgy a próféta tisztsége is. Az ihletettség megszűnt; nincs több ihletett Írás (vö. Júdás 20). Az ÚSZ-i próféta elsődleges feladata az, hogy az evangéliumot hirdesse, de azt is mutassa meg, hogy az ÚSZ igazságait hogyan kell az akkori helyzetekre és szükségekre alkalmazni. Lásd Különleges Téma: ÚSZ-i Prófécia a 11:27.

21:11 Agabosz, mint ahogy az ÓSZ-i próféták, Jeremiás és Ezékiel is, eljátszotta kijelentéseit.

21:12 „mikor ... arra kértük” Ez egy BEFEJEZETLEN AKTÍV KIJELENTÉS. Jelentheti azt is, hogy (1) elkezdni egy cselekedetet, vagy (2) egy ismétlődő cselekedet a múltban.

21:13 Nagyon nehéz egyensúlyba hozni ezt a próféta tettet Pál azon megérzésével, hogy az, hogy Jeruzsálemben menjen Isten akarata volt (vö. 4. vers).

21:14 „Legyen meg az Úr akarata!” Ez JELENIDEJŰ KÖZÉPIGEI FELSZÓLÍTÁS, amit imádságként használtak. Istennek terve és célja volt Pál életére. Pál úgy érezte, hogy ismeri Isten akaratát, még akkor is, amikor újra és újra megtörténő próféciaival találta szembe magát, amik azokról a problémákról szóltak, amik előtte álltak. Pál biztos, hogy érezhette, hogy ezek a próféciaik azt a célt szolgálták, hogy szellemileg és mentálisan is felkészítsék őket, és nem azért, hogy megóvják.

SZÖVEG: 21:15-16

15E napok után felkészültünk, és felmentünk Jeruzsálemben. **16**Velünk jött néhány cézáreai tanítvány is, akik elvezettek egy régi tanítványhoz, a ciprusi Mnázónhoz, hogy az ő vendégei legyünk.

21: 15 „felkészültünk” Az angol King James Version bibliafordítás azt mondja, hogy „felvettük csomagjainkat” (az NKJV fordítás azt mondja, hogy „összepakoltunk”). Ez egy elég jó leíró szó, amit az utazásra való felkészülésre használtak, és az ÚSZ-ben csak itt található.

■ **„Jeruzsálemben”** Körülbelül 103 km-re volt.

21:16 „Mnázónhoz” Ő egy zsidó keresztény volt Ciprusról (mint Barnabás). Lehetséges, hogy egyike volt a görög-zsidóknak, mint az ApCsel 6 hét kiválasztottja. Úgy tűnik, hogy egészen a kezdeti időktől fogva hívő volt már; lehetséges, hogy Lukács interjút készített vele az evangéliumához, mialatt Palesztinában tartózkodott Pál Cézéreában való börtönfogsága alatt.

SZÖVEGÖSSZEFÜGGÉSI BETEKINTÉSEK AZ ApCsel 21:17-23:30-AS RÉSZÉBE

A. **AZ ApCsel 21:17-26:32 TÖMÖR VÁZLATA** (Pál bebörtönzése és védekezése mind Jeruzsálemben és Cézaréában.)

1. Lázadás és letartóztatás a templomban 21:17-40
2. Pál védekezése a tömeg előtt 22:1-22

3. A római kihallgatás	22:23-30
4. A Szanhedrin kihallgatása	23:1-10
5. Az összeesküvés Pál megölésére	23:11-35
6. Pál Félix előtt	24:1-23
7. Pál Félix és Druzilla előtt magánkihallgatáson	24:24-27
8. Pál Fesztusz előtt	25:1-12
9. Pál II. Agrippa és Bereniké előtt	25:13-26:32

B. PÁL VÉDEKEZÉSÉNEK KÖZÖS ELEMEI

Közös elemek	Pál a tömeg előtt	Pál a Szanhedrin előtt	Pál Félix előtt	Pál Fesztusz előtt	Pál II. Agrippa előtt
1. Zsidó háttere	22:3.		24:14,17-18		26:4.
2. Farizeusi taníttatása és buzgósága	22:3.	23:6-9	24:15,21		26:5-8
3. „Az Út” üldözése	22:4-5				26:9-11
4. Személyes bizonyágtétele megtéréséről	22:6-16				26:12-16
5. Elhívása egy bizonyos szolgálatra	22:17-22				26:17-23

C. A SZADDUCEUSOK ÉS A FARIZEUSOK ÖSSZEHASONLÍTÁSA

	<u>SZADDUCEUSOK</u>	<u>FARIZEUSOK</u>
Eredet	Makkabeusi korszak	Makkabeusi korszak
A név jelentése	„Cádókiták”	„A különállók”
Társadalmi státusz	Papi arisztokrácia	Középosztálybeli laikusok
Kérdés az Írásokról	Csak a leírt Törvény (főleg az I. Mózesztől az V. Mózesig)	Az összes szájhagyomány és az írott törvény, plusz a próféták és az ÓSZ-i kánon írott részei
Teológia	Konzervatív – pontosan az ellentéte a farizeusoknak, akiket azzal vádoltak, hogy a zoroasztrianizmus befolyása alatt voltak	Progresszív – nagyon fejlett angeológia – hit a halál utáni életben és a feltámadásban – a mindennapi életük nagyon szervezett volt

SZÖVEG: 21:17-26

¹⁷Amikor Jeruzsálembe érkeztünk, örömmel fogadtak a testvérek. ¹⁸Másnap eljött Pál velünk együtt Jakabhoz, ahol a vének is jelen voltak mindnyájan. ¹⁹Köszöntötte őket, majd

részletesen elbeszélte, mit tett az Isten a pogányok között az ő szolgálata által. ²⁰Amikor ezt hallották, dicsőítették az Istent, aztán így szóltak hozzá: "Látod, testvérem, milyen sok ezren vannak a zsidók között, akik hívők, és mindnyájan rajonganak a törvényért. ²¹Rólad pedig azt hallottuk, hogy Mózesztől való elszakadásra tanítod a pogányok között levő zsidókat, és azt mondod, hogy ne metéljék körül fiaikat, és hogy ne a zsidó szokás szerint éljenek. ²²Mi tehát a helyzet? Mindenképpen híre megy annak, hogy megjöttél. ²³Tedd hát azt, amit mondunk neked. Van nálunk négy férfi, akik fogadalmat tettek. ²⁴Vedd magad mellé őket, végezd el velük együtt a tisztulási szertartást, vállald a költségeiket, hogy megnyírhassák a fejüket. Így megtudja mindenki, hogy semmi sem igaz abból, amit hallott, hanem magad is megtartod a törvényt, és aszerint élsz. ²⁵A pogányokból lett hívőkkel pedig már közöltük azt a határozatunkat, hogy tartózkodjanak a bálványoknak áldozott hústól és a vértől, a megfulladt állattól, és a parázناسágtól." ²⁶Akkor Pál maga mellé vette ezeket a férfiakat, a következő napon elvégezve velük együtt a tisztulási szertartást, bement a templomba, és bejelentette, hogy mikor telnek le az ő tisztulásának napjai; addig pedig mindegyikükért bemutatják az áldozatot.

21:17 Elég jó jel volt, hogy a jeruzsálemi hívők Pált és ezeket a pogány megtérteket szívélyesen fogadták (vö. Lukács 8:40; 9:11; ApCsel 2:41; 18:27; 21:17; 24:3; 28:30), de ezzel együtt előítélet is volt a jeruzsálemi gyülekezetben (vö. 20-21-es versek).

21:18-19 „eljött Pál velünk együtt Jakabhoz” Itt nincs külön megemlítve a pogány gyülekezetek ajándéka (vö. 24:17). Pál hasonló beszámolót adott Jakabnak a 15:12-ben. Jakab Jézus féltestvére volt, és a jeruzsálemi gyülekezet tiszteletben álló vezetője (vö. ApCsel 12:17; 15:13).

21:18 „a vének is jelen voltak” Figyeld meg, hogy az apostolok meg sincsenek említve. Úgy tűnik, hogy az országban valahol éppen missziós úton voltak, vagy talán már meghaltak. A „vének” kifejezés eme használata zsidó használatra mutat (4:5,8,23; 6:12; 11:30; 15:2,4,6,22,23; 16:4; 23:14; 24:1,25; 25:15; Zsid. 11:2; Jakab 5:14), nem oly módon használják, mint a később a gyülekezet pásztoraira (vö. 14:23; 20:17,18,23; I. Tim. 5:17,19; Titusz1:5; I. Péter 5:1; II. János 1; III. János 1).

21:19 Némely kommentátor azt gondolja, hogy Pál elég hideg fogadtatásban részesült, és hogy a pogány gyülekezetek pénzét sem értékelték túlságosan. A következők miatt gondolták ezt:

1. Pál egy görög zsidó házánál szállt meg, nem pedig jeruzsálemi gyülekezet valamelyik vezetőjénél
2. Semmilyen feljegyzés nincs az ajándék miatti háláról. Meg sincs említve.
3. A vezetőség azonnal elmondja Pálnak, hogy a jeruzsálemi gyülekezetben milyen sokan nem kedvelik.
4. Soha nem említik meg, hogy a gyülekezet támogatta volna Pált bebörtönzése vagy kihallgatásai során.

El kell mondanunk, hogy Pál üzenetével és szolgálatával kapcsolatban valóban volt konfliktus és félreértés. Azonban a 19. vers nekem pozitívnak tűnik!

21:20 „milyen sok ezren vannak a zsidók között” Milyen nagyszerű bizonyága volt ez az evangélium erejének és Isten zsidók felé való szeretetének itt Jeruzsálemben. Volt egy hívő zsidó maradék.

■ **„akik hívők”** Ez egy BEFEJEZETT AKTÍV MELLÉKNÉVI IGENÉV. Ez minden bizonnyal valódi, megváltott hitet jelent. Az ember akkor is megtérhet, ha nem ért minden teológiai témát, sőt

még akkor is, ha mindegyiket félreérti (vö. ApCsel 1:6; Lukács 19:11). Pál ezeket „gyenge” keresztényekként jellemezné (vö. Róma 14:1-15:13; I. Kor. 8; 10:23-33). Mindent megtenne értük, hogy bátorítsa őket, mindaddig amíg „gyengeségük” már nincs hatással az evangéliumra (a galatabeli judaisták).

■ **„rajonganak a törvényért”** Ez megmutatja a nagyszámú megtért farizeust, zelótát vagy esszénust. Mindazonáltal a megtérés nem vette el vallási előítéletüket. Ezek nagyon is olyanok tűnnek, mint a galatabeli judaisták.

21:21 „Rólad pedig azt hallottuk, hogy Mózesből való elszakadásra tanítod a pogányok között levő zsidókat” Az a kifejezés, hogy „hallottuk” a héber „re-echo” idiómát tükrözi vissza, ami szóbeli tanításra utal. Ez a JELENIDEJŰ IGÉVEL kombinálva (tanítod) azt mutatja, hogy a jeruzsálemi zsidók újra meg újra hallottak Pál tetteiről előítéletekkel teli módon. Ezek a vádak sokkal komolyabbak voltak, mint az, hogy a pogányoknak prédikált, ami sok problémát okozott (vö. ApCsel 15). Az a kifejezés, hogy „elszakadás” egy erőteljes kifejezés, amiből a hitehagyás (aposztázia) szó származik (vö. II. Thessz. 2:3). Az a teológiai ügy, hogy a hívő zsidók hogyan viszonyuljanak az ÓSZ-hez, még nem lett letisztázva.

21:23 „Van nálunk négy férfi, akik fogadalmat tettek” Úgy tűnik, hogy ezek a gyülekezet tagjai voltak. Ez a meghatározott názírfogadalomról szól (vö. IV. Mózes 6:1-8). Pál korábban maga is tett ilyen fogadalmat (vö. 18:18). Nem igen tudunk pontos részleteket erről a meghatározott fogadalomról (vö. *Názír*, 1:3).

21:23-25 Ez az igeszakasz jó betekintést ad nekünk arról, hogy Pál hogyan látta a zsidó keresztények kapcsolatát a mózesi törvénnyel. Lehetséges, hogy Pál továbbra is betartotta a zsidó hagyományokat (vö. 18:18; 20:6), legalábbis amikor a zsidók felé próbált evangelizálni (vö. I. Kor. 9:19-23). Lehetséges, hogy a mai korunkban lévő Messiás hívő zsidóság megerősítése ez.

21:24 „vállald a költségeiket” Lehetséges, hogy Pál maga ezen a ponton nem tett názír fogadalmat, de kifizette a többiekért járó áldozatot. A rabbik azt tanították, hogy nagy megtiszteltetés volt kifizetni a názír fogadalom áldozatait (vö. *Ned.* 10a)

KÜLÖNLEGES TÉMA: A NÁZÍRFOGADALOM

I. Célja

- A. Ez lehetőséget nyújtott az illető számára, legyen az férfi vagy nő (vö. IV. Mózes 6:1), aki maga nem tartozott Lévi törzsébe, hogy odaszánja magát Isten szolgálatára (azaz „szent ő az Úrnak”). A názír azt jelenti, hogy „elkülönített”, ami a gyökere a héber szent kifejezésnek.
- B. Az ÓSZ-ben ez egy életre szóló fogadalom volt
  1. Sámson (Bír. 13:7)
  2. Sámuel (I. Sám. 1:21)
  3. Keresztelő János
- C. A judaizmus kifejlesztett egy rövid ideig tartó názír fogadalmat (valószínűleg a IV. Mózes 6:5 szavai alapján). A legrövidebb idő harminc nap lehetett. Ez a rövid ideig tartó fogadalom abban csúcsosodott ki, hogy megborotvták a fejüket, és a leborotvtát haját elégették az áldozattal együtt a templomban.
- D. A követelmények (vö. IV. Mózes 6:1-8)
  1. Tartózkodjon a bortól és az erős italoktól, ne egyen semmit, ami szőlőből készült (vö. IV. Mózes 6:3-4)
  2. Ne vágják le a haját.

3. Ne érintsen hullát. Ez lehetlenné tette számára, hogy a zsidó temetkezési szertartás bármely részében is részt vegyen.
4. A IV. Mózes 6:8-ben le van írva, hogy mit kell tenni ha véletlenül válik tisztátalanná. Nyilvánvalóan az ApCsel 21:23-25-ben Pál esetében is ez lehetett a helyzet. Volt egy bizonyos megtisztulási időszak, és egy bizonyos fajta áldozatot írtak elő (vö. IV. Mózes 6:9-12).

■ **„megnyírhassák a fejüket”** A názír fogadalmat a IV. Mózes 6 írja le. Azoknak, akik végleges fogadalmat tettek, nem volt szabad levágni a hajukat. Mindazonáltal az időszakos fogadalom jellemzője az volt, hogy az időszak lejártával le kellett borotválni a fejüket. Ez a vers megmutatja, hogyan próbált Pál alkalmazkodni ahhoz a kultúrához, amelyikben éppen prédikált (vö. I. Kor. 9:19-23; 10:23-33).

21:25 „közöltük” Ez a Jeruzsálemi Gyűlés hivatalos álláspontjára utal (vö. ApCsel 15:19-20, 28-29). Ez a dokumentum főleg a rituális és étkezési korlátokat mozdította el a hívő zsidó és hívő pogányok közül a diaszpórában (Palesztinán kívül eső területek) lévő vegyes gyülekezetekben. Mindazonáltal nem volt köze a hívő zsidók Mózesi Törvényhez való viszonyához.

21:26 „bement a templomba” Ez az, ami a problémát okozta, nem pedig megoldotta!

SZÖVEG: 21:27-36

²⁷Amikor végéhez közeledett a hét nap, az Ázsiából való zsidók meglátták őt a templomban. Fellázították az egész sokaságot, megragadták, ²⁸és így kiáltoztak: "Izraelita férfiak, segítetek! Ez az az ember, aki a nép ellen, a törvény ellen és a szent hely ellen tanít mindenütt mindenkit, sőt még görögöket is hozott be a templomba, és megszenteltette ezt a szent helyet." ²⁹Néhányan ugyanis látták vele a városban azelőtt az ezezusi Trofimoszt, és azt hitték, hogy Pál bevitte a templomba. ³⁰Felbolydult tehát az egész város, a nép összecsődült, Pált megragadták, kivonszolták a templomból, és a kapukat azonnal bezárták. ³¹Mikor pedig meg akarták ölni, jelentés érkezett a helyőrség ezredeséhez, hogy az egész Jeruzsálem lázong. ³²Ez azonnal katonákat és századosokat vett maga mellé, és lerohant hozzájuk. Amikor azok meglátták az ezredest és a katonákat, abbahagyták Pál ütlegelését. ³³Amint az ezredes odaért, elfogatta őt, és megparancsolta, hogy verjék kettős bilincsbe; majd kérdezősködött, hogy ki ez, és mit követett el. ³⁴De a tömegből ki ezt, ki azt kiáltotta. Mivel tehát a zajongás miatt nem tudhatott meg semmi bizonyosat, megparancsolta, hogy vigyék a várba. ³⁵Amikor pedig a lépcsőhöz ért, valósággal vinniük kellett Pált a katonáknak a tömeg erőszakossága miatt, ³⁶mert az egész néptömeg követte, és kiáltozott: "Végeztesd ki!"

21:27 „Ázsiából való zsidók” Pál régi ellenségei is feljöttek Jeruzsálembe az ünnepre. Most Pál a judaizmus térfelén tartózkodott.

21:28 „ez az az ember ... tanít” Ezek az ázsiai zsidók úgy értelmezték Pál tanításait, hogy azok a judaizmus ellen vannak, ahelyett hogy azok az ÓSZ-i ígéretek betöltéséről szólnak. Ezek a vádak hasonlóak azokhoz, amiket István ellen hoztak fel (vö. 6:13). Lehetséges, hogy maga Pál állította ezt; minden bizonnyal egyetértett ezzel a zsidó teológiai állásponttal (vö. 22:20) még mielőtt a damaszkuszi úton találkozott volna Krisztussal. Krisztus üzenete aláaknázza a népszerű első századi judaizmus törvényeskedését és rituáléit! Ezt nem csak Pál egyetemességében lehet látni – az

üdvösség „mindenki” számára elérhető – hanem abban a teológiai megerősítésben is, hogy az üdvösség kizárólagosan a Krisztusban lévő hitben és általa lehetséges.

■ **„sőt még görögöket is hozott be a templomba”** Ez a feltételezett eset Izrael férfiainak udvarában történhetett meg, amikor a názír fogadalmakat megtették a délkeleti sarokban. Törvényes volt a pogányoknak bemenniük, de csak a templom külső udvarába. Ez hamis vád volt (vö. 29. vers).

21:29 „az efezusi Trofimoszt” Ezek az ázsiai zsidók (Efezusból) ismerték mind Pált, mind Trofimoszt, és már korábban is kitervelték Pál halálát (vö. 20:3). Most úgy látták, hogy lehetőségük van kihasználni a zsidó rasszista előítéleteket, és megölethetik Pált (vö. 31,36-os versek).

21:30 „a kapukat azonnal bezárták” Ez nyilván az Izrael férfiainak udvara és a Nők udvara közötti kapu volt. A templomnak megvolt a saját rendőrségi állománya a lévíták közül, akik fenntartották a rendet. Ezt azért tették, hogy (1) nehogy tisztátalanná váljon a templom, vagy (2) hogy Pált távol tartsák attól, hogy visszamenjen a biztonságos templomba.

Ezek a zsidók pontosan úgy cselekedtek, mint az efezusi tömeg (vö. ApCsel 19).

21:31 „helyőrség ezredeséhez” Ez szó szerint azt jelenti, hogy ezer ember vezetője. A római hadseregben ez volt a legmagasabb rangú tisztség (equestrian), és ez a személy Jeruzsálemben tartózkodott az ünnepek alkalmával, amikor a népesség normális méretének akár háromszorosára is megnőhetett. Az volt a feladata, hogy rendet tartson.

■ **A regiment** Ők az Antónia Erődben laktak, ami pont a templom udvarára nézett. Nagy Heródes építtette palotának, de a rómaiak katonai főhadiszállásként használták (vö. Josephus *A zsidó háború*. 5:5:8).

21:32 „katonákat és századosokat vett maga mellé” A százados szó szerint száz ember vezetője volt. Az Antónia Erőd a templom területére nézett. Nagyon sűrűn el volt látva helyőrségekkel, legfőképp az ünnepek alatt.

21:33 „verjék kettős bilincsbe” Ez jelentheti azt, hogy (1) a kezét és lábát is megbilincselték, vagy hogy (2) két római katona között bilincselték meg. Nyilvánvalóan a katonák azt gondolták, hogy lázadó/felkelő volt (vö. 38. vers).

21:34-35 Ez jól megmutatja a tömeg erőszakosságát és őrjöngését (vö. 30. vers).

21:35 „lépcsőhöz” Azokra a lépcsőkre, amik az Antónia Erődből vezettek a templom területére a 32. vers már utalt, „lerohant”. Két ilyen bejárati lépcső volt, mindegyik a templom más-más részébe vezetett. A rómaiak mindenféle lázadást gyorsan el akartak fojtani. Az Ünnepek gyakran nacionalista nyugtalanság napjai voltak.

21:36 „végeztess ki” Ugyanezeket a szavakat kiáltották Jézus felé is (vö. 22:22; Lukács 23:18; János 19:15). Nagyon sok a párhuzam abban, ahogyan a rómaiak és a zsidók bántak Pállal és Jézussal.

SZÖVEG: 21:37-40

³⁷Amikor már éppen be akarták vinni Pált a várba, így szólt az ezredeshez: "Szabad valamit mondanom neked?" Az megkérdezte: "Hát te tudsz görögül?" ³⁸Hát nem te vagy az az egyiptomi, aki néhány nappal ezelőtt fellázította és a pusztába vezette a szikáriusok négyezer emberét?" ³⁹Erre Pál így felelt: "Én Tarzusból való zsidó vagyok, Cilicia eme

nevezetes városának polgára. Arra kérlek, engedd meg, hogy szóljak a néphez." ⁴⁰Miután ő megengedte, Pál a lépcsőkön állva intett kezével a népnek, és amikor nagy csend lett, héber nyelven így kezdett beszélni:

21:37 „hát te tudsz görögül?” Az ezredes meglepődött, hogy Pál beszélt koiné görög nyelven, mert nyilvánvalóan azt gondolta, hogy Pál egy egyiptomi zendülő volt, akiről már hallott (vö. 38. vers; Josephus *A zsidók története* 2:13:5; 20:8:6). Ez az egyiptomi zendülés Kr. u. 52-57-között történt.

21:38 „a szikáriusok ... emberét” Ez a *sicarii* egy latin kifejezés a bérgyilkos vagy a törös emberre. Az ÚSZ-ben gyakran hívták így a „zélótákat” (vö. Lukács 6:15; ApCsel 1:13). Olyan zsidók csoportja voltak, akik a rómaiak megbuktatására szánták oda magukat.

A. T. Robertson, *Word Pictures in the New Testament* (Szóképek az Újszövetségben) című könyvének 3. kötetében a 382. oldalon azt mondja, hogy ezt a szót Josephus használta, hogy az egyiptomi zendülők követőit leírja vele (vö. Josephus, *A zsidó háború*, 2:13:5; *A zsidók története* 20:8:6,10).

21:39 „eme nevezetes városának polgára” Ez egy idióma (*litotes*), amit Pál arra használt, hogy megerősítse, hogy a világklasszisú egyetemi város polgára. Korábban a római kormányzati adminisztrációban egy személy nem lehetett egy nem római és egy római város polgára is egyaránt, de Pál idejére ez megváltozott. A szöveg nem árulja el, hogy a római tisztviselő meglepődött-e, vagy nem.

21:40 Ez a parancsnok továbbra is tudni akarta, hogy mi folyik itt.

■ **„héber nyelven így kezdett beszélni”** Pál a tömegnek arám nyelven szólt (a zsidók megtanultak arámul beszélni a perzsa uralkodás időszaka alatt). Ez egy időre lecsendesítette a tömeget (vö. 22:2).

MEGVITATANDÓ KÉRDÉSEK

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Biblia értelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Ezek a megvitatandó kérdések azért vannak, hogy segítsenek átgondolni a könyv ezen részének főbb témáit. Gondolat-ébresztő szándékuk van, nem pedig definiáló.

1. Ha minden városban azt mondták a próféták Pálnak, hogy ne menjen fel Jeruzsálembe, akkor miért ment fel mégis?
2. Hogyan kellett/kell a hívő zsidóknak a Mózesi törvényhez viszonyulniuk?
3. A 28a versben az ázsiai zsidók vádjai igazak voltak-e Pállal szemben?
4. Ennek a parancsnoknak a hozzászólása (39. vers) arra utal, hogy csak kevés zsidó tudott görögül, vagy hogy azt gondolta Pálról, hogy egyiptomi volt?

ApCsel 22

MODERN FORDÍTÁSOK BEKEZDÉSI FELOSZTÁSAI

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Pál megvédi magát	A jeruzsálemi tömeg megszólítása	Pál letartóztatása és védekezése (21:27-22:29)	Pál megvédi magát (21:37-22:5)	Pál a jeruzsálemi zsidókhoz szól
21:37-22:5	21:37-22:21	21:37-22:1		22:1-5
		22:2.		
		22:3-5	22:3-5	
Pál beszél a megtéréséről			Pál beszél a megtéréséről	
22:6-11		22:6-11	22:6-11	22:6-11
22:12-16		22:12-16	22:12-16	22:12-16
Pál a pogányokhoz küldetett			Pál elhívása, hogy a pogányoknak prédikáljon	
22:17-21		22:17-21	22:17-21	22:17-21
Pál és a római tribunus	Pál római állampolgársága			Pál a római állampolgár
22:22-29	22:22-29	22:22-29	22:22-25	22:22-29
			22:26.	
			22:27a	
			22:28b	
			22:29.	
Pál a Tanács előtt	A Szanhedrin megoszlása		Pál a Tanács előtt	Megjelenése a Szanhedrin előtt
22:30-23:11			(22:30-23:11)	(22:30-23:11)
22:30-23:5	22:30-23:10	22:30.	22:30.	22:30.

HARMADIK OLVASÁSI CIKLUS (az „Útmutató a helyes bibliaolvasáshoz”-ból) KÖVETVE AZ EREDETI SZERZŐ SZÁNDÉKÁT A BEKEZDÉSEK SZINTJÉN

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Bibliaértelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Egyszerre olvasd el az adott részt. Azonosítsd a témákat. Hasonlítsd össze a te témafelosztásaidat az öt különböző fordítással. A bekezdések nem ihletettek, de mindenképp kulcsfontosságúak az eredeti szerző szándékainak azonosításához, ami az értelmezés szíve. Minden bekezdésnek egy és csak egy témája van.

1. Első bekezdés
2. Második bekezdés
3. Harmadik bekezdés
4. Stb.

SZÓ ÉS KIFEJEZÉSTANULMÁNY

SZÖVEG: 22:1

1"Atyámfiak, férfiak és atyák, hallgassátok meg védekezésemet, amelyet most hozzátok intézek."

22:1

NASB „Atyámfiak és atyák”

NKJV „Férfiak, atyámfiak és atyák”

NRSV „Testvérek és atyák”

TEV „Zsidó testvéreim”

NJB „Testvéreim, atyáim”

Az *A Translator's Handbook on the Acts of the Apostles* (A fordító kézikönyve az Apostolok Cselekedeteinek könyvéről) című könyv, amit Newman és Nida írt azt mondja, hogy ez Pál korabeli férfiakra utalt, és azokra, akik öregebbek nála (vö. 419. oldal). Azt hiszem, hogy ez egy idióma (vö. 7:2), mert Pál ekkor már túl volt a hatvanadik évén, és ez nem illik bele a tömeg életkorába.

Az is lehet, hogy a tömegben voltak hívők is. Lehetséges, hogy az a kifejezés, hogy „testvérek” egyedülálló módon rájuk utal. Mindazonáltal Pál mindig is azonosult fajával és nemzetével (vö. Róma 9:1-5; Fil. 3:6).

■ „védekezésemet” Ebből a görög szóból (*apologia*) származik az a kifejezés, hogy „apológia” szó, ami bíróságon való védekezést jelent. Ezt a kifejezést számos alkalommal használják itt az ApCselben Pál kikérdezésével kapcsolatban (vö. 25:16; II. Tim. 4:16).

SZÖVEG: 22:2

2Mikor hallották, hogy héber nyelven szól hozzájuk, még jobban elcsendesedtek. Aztán így folytatta:

22:3 „héber nyelven” Ez az arámra utal. Az Evangéliumokban lévő összes TÖBBESZÁMÚ rész, ahol Jézus szavai állnak, mind arámul van. Ez az ősi héber rokon nyelve. A Perzsa Birodalom nyelve volt ez. A zsidók akkor tanulták meg, amíg az elnyomásuk alatt álltak. Például a Nehémiás 8-ban, amikor Ezsdrás felolvasta Mózes Törvényeit héberül, a lévítáknak arámra kellett azt lefordítaniuk a nép számára (vö. Neh. 8:7).

■ „még jobban elcsendesedtek” Pál illedelmes bevezetése, folyékony arám beszédével párosulva, és az a tény, hogy a tömegből sokan ismerték vagy tudtak róla, egy azonnali, meglepő nyugodtságot eredményezett. Szerették volna hallani a mondanivalóját – tökéletes lehetőség, hogy a judaizmus vezetőinek prédikálhasson.

SZÖVEG: 22:3-5

3"Én zsidó ember vagyok, a ciliciai Tarzuszban születtem, de ebben a városban növekedtem fel; Gamáliél lábainál kaptam nevelést az ősi törvény szigora szerint, és én is így rajongtam Istenért, ahogyan ma ti mindnyájan. **4**E tanítás követőit halálra üldöztem, megkötöztem, és börtönbe juttattam férfiakat is, meg nőket is. **5**Tanúm erre a főpap és a vének egész tanácsa, akiktől levelet is kaptam a testvérekhez, és elmentem Damaszkuszba, hogy az odavalókat is megkötözve hozzam Jeruzsálembe, hogy megkapják büntetésüket.

22:3 „zsidó ember vagyok, a ciliciai Tarzuszban születtem” Pál megpróbálja azonosítani magát ezzel a zsidó tömeggel. A zsidóságát bizonygatja (vö. II. Kor. 12:22; Fil. 3:5-6). Őt egy

diaszpórából való görögül beszélő zsidónak gondolták volna.

Az a kifejezés, hogy „de ebben a városban növekedtem fel” nyelvtanilag utalhat arra, hogy (1) Tarsuszban, vagy (2) Jeruzsálemben. A szövegkörnyezet inkább Jeruzsálemre utal. Ha ez valóban így van, akkor Pál a görög szónoklásban való tanulmányait valahol máshol, Tarsuszon kívül végezte.

■ **„Gamáliél lábainál kaptam nevelést”** Ő egy nagy tiszteletnek örvendő rabbi volt (vö. 5:34-40). A *Mishnában* is számos alkalommal megemlítik. Pál a Hillel liberális rabbinikus iskola tanulója volt. Ez a kijelentés lenyűgözte a tömeget. Lásd Különleges Téma: Gamáliél az 5:34-ben.

■ **„az ősi törvény szigora szerint”** Ez jelentheti azt is, hogy farizeus volt (vö. 23:6; 26:5), egy buzgóbbik fajta (vö. 4. vers). A farizeusok szigorú engedelmességet fogadtak a szájhagyományoknak (azaz a Talmudnak), ami az ÓSZ-et magyarázta.

■ **„ahogyan ma ti mindnyájan”** Pál elismeri lelkesedésüket és odaszántságukat. Valamikor ő is egy volt közülük!

22:4 „üldöztem” Pál szolgálata során végig megbánással tekintett vissza ezekre a napokra. Elég gyakran megemlíti ezt (vö. 9:1,13,21; 22:4,19; 26:10-11; Gal. 1:13,23; Fil. 3:6; I. Tim. 1:13). Pál gyakran utal magára úgy, mint a szentek közül a legkisebbre ezen cselekedetei miatt (vö. I. Kor. 15:9; II. Kor. 12:11; Ef. 3:8; I. Tim. 1:15).

■ **„E tanítás”** Az angolban azt mondja, hogy „ezen Út”, és ez volt az a legkorábbi név, amivel a keresztény gyülekezetet illették (vö. 9:2; 19:9,23; 22:4; 28:14,22). (1) Jézusra, mint „az Útra” utal (vö. János 14:6) és (2) a biblikus hitre, ami egy életstílus (vö. V. Mózes 5:32-33; 31:29; Zsolt. 27:11; Ézs. 35:8).

■ **„halálra”** Pál néhány keresztényt ki is végzett/végeztetett (vö. 8:1,3; 26:10)! Minden bizonnyal részt vett István halálában is (vö. 7:58,81).

■ **„megkötöztem, és börtönbe juttattam férfiakat is, meg nőket is”** Az a tény, hogy Pál a nőkkel is ezt tette valóban megmutatja, hogy milyen intenzitással üldözte őket.

22:5 Pál elmondja azokat a körülményeket, amik a damaszkuszi úton való megtéréséhez vezettek, amikor hitét Jézusba vetette (vö. ApCsel 9).

■ **„a vének egész tanácsa”** Ez szó szerint azt jelentette, hogy „az összes vének”. Lukács ugyanezt a kifejezést használja a Szanhedrinre a Lukács 22:66-ban. Nem ez az a hagyományos kifejezés, amit a jeruzsálemi zsidó vezetők ezen hivatalos csoportjára szoktak használni (Szanhedrin). Az is lehet, hogy egy kisebb, adminisztrációs albizottsághoz tartoztak.

■ **„akiktől levelet is kaptam”** F. F. Bruce, *Paul: Apostle of the Heart Set Free* című könyvében egy érdekes értekezést és dokumentációt lehet találni a Szanhedrin különböző országokból való kiadatási jogairól (72. oldal). Több információért lásd I. Makk. 15:21 és Josephus.

■ **„az odavalókat”** Ez a kifejezés arra utal, hogy ezek hívő zsidók voltak, akik a jeruzsálemi üldöztetés elől menekültek.

SZÖVEG: 22:6-11

⁶Történt pedig, hogy útközben, amint déltájban közeledtem Damaszkuszhoz: hirtelen vakító fényesség sugárzott le rám az égből. ⁷A földre estem, és hangot hallottam, amely így

szólt: Saul, Saul, miért üldözöl engem? ⁸Én pedig megkérdeztem: Ki vagy, Uram? És ő így szólt: Én vagyok a názáreti Jézus, akit te üldözöl. ⁹Akik velem voltak, a fényt ugyan látták, de a velem beszélő hangját nem hallották. ¹⁰Ezt kérdeztem akkor: Mit tegyek, Uram? Az Úr pedig azt felelte nekem: Kelj fel, menj Damaszkuszba, és ott megmondják neked mindazt, amit tenned kell, amit Isten felőled elrendelt. ¹¹Mivel pedig annak a fényességnek a ragyogása miatt nem láttam, a velem levők kézen fogva vezettek; úgy mentem be Damaszkuszba.

22:6 „deltájban” Ez egy olyan részlet, amit a 9:3-ban nem találunk meg.

22:7 Ez a 9:4-ből való ismétlés.

22:8

NASB, NJB „a nazarénus Jézus”

NKJV, NRSV,

TEV „a názáreti Jézus”

Az ApCselben Pál három alkalommal mondja el bizonyágtételét: ApCsel 9:1-31; 26:4-18; de ez és a 26:9 az egyetlen olyan helyek, ahol ezt a megnevezést használja. Ez szó szerint úgy hangzik, hogy „Jézus a nazarénus”. Ez a 24:5-ben a gúnyolódás kifejezése, de a Máté 2:23-ban próféciai kifejezés. Lehetséges, hogy ez nem is földrajzi megnevezés, hanem egy Messiási cím abból a szóból, hogy „vessző” (vö. Ézs. 11:1; 53:2), ami a héber *nēser* szóból származik (vö. Jer. 23:5; 33:15; Zak. 3:8; 6:12). Lásd a Különleges Témát a 2:22-ben.

■ „akit te üldözöl” Lásd a teljes jegyzetet a 9:4-ben.

22:9 „de a velem beszélő hangját nem hallották” Semmi ellentmondás nincs a 9:7-ben és a 22:9-ben található feljegyzésekben Pál megtéréséről. A görög nyelvtani forma arra utal, hogy hallották a hangot, de nem ismerték fel, nem értették a szavakat. Lásd a 9:7-ben a teljesebb magyarázatot.

22:10 „mindazt, amit tenned kell, amit Isten felőled elrendelt” Ez egy BEFEJEZETT PASSZÍV KIJELENTÉS. Ez Jézus Anániáshoz intézett szavait (9:15-16) tükrözi vissza. Pálnak jól meghatározható és nehéz missziót kellett teljesítenie. Számos módon Pál látása és megbízása az ÓSZ-i prófétákéhoz hasonlít (vö. Ézs. 6; Jer. 1; Ezék. 2-3).

22:11 Szerintem ez okozta Pál „testében lévő tövist”. Íme néhány feltételezés Pál testében lévő tövisről:

1. a korai egyházatyák, Luther, és Kálvin is azt mondják, hogy ez a bukott természettel való szellemi problémákra utal (azaz a „testben”)
2. Aranyszájú Szent János azt mondja, hogy személyekkel való probléma volt (vö. IV. Mózes 33:55; Bír. 2:3).
3. valaki azt mondta, hogy epilepszia volt
4. Sir William Ramsay azt mondta, hogy malária volt
5. Én úgy gondolom, hogy ez szemgyulladás volt, egy gyakori szembetegség (hasonlítsd össze: Gal. 4:13-15 és 6:11), amit a damaszkuszi úton történt megvakulása súlyosbított vagy váltott ki (vö. ApCsel 9; és lehet, hogy egy ÓSZ-i utalás is: Józs. 23:13).

SZÖVEG: 22:12-16

¹²Egy bizonyos Anániás pedig, aki törvény szerint élő kegyes férfi, aki mellett bizonyágot tesznek az ott lakó zsidók mind, ¹³eljött hozzám, elém állt, és így szólt: Testvérem, Saul, láss!

És én abban a pillanatban ismét láttam, és rátekintettem. ¹⁴Ő pedig ezt mondta nekem: Atyáink Istene választott ki téged, hogy megismerd az ő akaratát, meglásd az Igazat, és hangot hallj az ő ajkáról. ¹⁵Mert az ő tanúja leszel minden ember előtt arról, amiket láttál és hallottál. ¹⁶Most tehát miért késlekedsz? Kelj fel, keresztelkedj meg, mosd le bűneidet, segítségül híván az Úr nevét.

22:12 Ez egy sokkal teljesebb leírása Anániásnak, mint a 9:10 volt. Laikus volt, aki mint Pál is kegyes volt a Mózesi Törvény mércéje szerint. Azt is jelentheti, hogy ő is farizeus volt. Lukács hasonlóan írja le Simeont, aki Jézust gyermekként látta a templomban (vö. Lukács 2:25). Lukács ezt a kifejezést azokra a diaszpórából érkező zsidókra is használta, akik a Pünkösöd napjára jöttek fel Jeruzsálembe, amikor a Szentlélek erővel eljött (vö. ApCsel 2:5). Lukács harmadjára is használja ezt arra a férfira, akik eltemette Istvánt, miután megkövezték (vö. ApCsel 8:2).

Ez a kifejezés tehát nem egy Krisztusban hívőre utal, hanem sokkal inkább a judaizmus őszinte követőjére. A 9:10-ben tanítványnak hívja; tehát hívővé vált. Mégis, bár keresztény volt, még mindig tisztelte a damaszkuszi zsidó közösség.

22:13 Anániás Pál felé való szolgálata megmutatja nekünk, hogy az ÚSZ-ben nincs világos különbségtétel a hívők között, mint papság (különleges kiválasztott csoport) és mint laikusok. Jézus szavai voltak az a tekintély, ami által:

1. kézrátételt alkalmazott (vö. 9:10) Pálon, és gyógyulást parancsolt (AORISZTOSZI AKTÍV FELSZÓLÍTÁS, 13. vers)
2. felfedte Jézus akaratát Pál szolgálatával kapcsolatban (15. vers)
3. azt mondta Pálnak, hogy keresztelkedjen meg (lehetséges, hogy Pál merítette be saját magát, ahogyan azt a zsidók megkövetelték a prozelitáktól, AORISZTOSZI KÖZÉPIGEI FELSZÓLÍTÁS, 16. vers)
4. eszköz volt abban, hogy Pál betölte a Szentlélekkel (vö. 9:17)

Láthatod Anániás szívét, amikor ezt az erőszakos üldözöt és gyilkost „Saul testvér”-nek hívja.

22:14 „Atyáink Istene” Ezt a kifejezést használták, hogy leírják a zsidó istenimádat istenségét. Pál szeretné világossá tenni, hogy YHWH volt az, aki kapcsolatba lépett vele és elhívást adott neki Fia által. Pált nem egy másik isten hívta el, hanem a judaizmus Istene!

■ **„megismerd az ő akaratát”** Isten emberekre vonatkozó elsődleges akarata az, hogy ismerjék Jézust (vö. János 6:29,40). Isten további akarata Pál számára az volt, hogy a pogányok misszionárius apostola legyen (vö. 9:15; 22:15; 26:16).

■ **„meglásd az Igazat”** Ez egy Messiási cím (vö. Zsolt. 45; 72; ApCsel 3:14; 7:52; I. János 2:1). Pálnak meg lehetett az a kiváltsága, hogy személyesen kijelentetett neki a megdicsőült Jézus (csakúgy, mint Istvánnak, vö. 7:55-56). Lásd Különleges Téma: Igazságosság a 3:14-ben.

■ **„hangot halj az ő ajkáról”** Úgy tűnik, hogy ez a mennyből hallatszó hangra utal, 8. vers, de ugyanúgy utalhat a 17-21-es versekre is. Az is lehetséges, hogy azokra a különleges látomásokra utal, amiket Pál szolgálata alatt látott. A 17-21-es versekben találod a listát.

Érdekes, hogy Malakiástól egészen Keresztelő Jánosig a prófécia nem volt jelen Izraelben. Ezen időszak alatt a zsidók úgy gondolták, hogy Isten majd a mennyből szól, hogy megerősítést adjon (*Bath Kol*). YHWH ezt a zsidó módszert használta arra, hogy igazolja Fiát mind a keresztségénél (vö. Lukács 9:35), mind a színeváltozásakor (vö. Máté 17:5). Jézus Pálnak való megjelenése, különösképpen a hangja, lehetséges, hogy ugyanezt a célt szolgálta (azaz biztosítani Pált arról, hogy Ő YHWH volt).

22:15 „tanúja leszel minden ember előtt” Ez az a hihetetlen igazság, hogy Jézus Krisztus

evangéliuma **minden** ember számára szól (vö. János 3:16; I. Tim. 2:4; 4:10; Titusz 2:11; II. Péter 3:9; I. János 2:2). Nem mindenki fogja elfogadni, nem mindenki hallja azt tisztán, de mindenki benne foglaltatik Isten szeretetében, Jézus áldozatában és Pál prédikálásában! Ez az az igazság, amit ez a tömeg elutasított (vö. 22. vers).

Pál céltudatosan nem használja azt a kifejezést, hogy „pogány”, amit Anániás Jézustól átadott neki üzenetként (vö. 9:15). Pál tudta, hogy milyen robbantott volna az a lealacsonyító kifejezés hogy „go'im” (a népek, vagy pogányok) ezek között az ultra-konzervatív zsidók között. Az ő előítéletekkel teli és rasszista arroganciájuk még az ÓSZ-i prófétákat is megfosztotta próféciaiktól!

■ **„amiket láttál és hallottál”** Ez az első IGE BEFEJEZETT AKTÍV KIJELENTÉS; a második AORISZTOSZI AKTÍV KIJELENTÉS. Az, hogy miért vannak különböző igeidőkben, nem tudjuk. Úgy tűnik, hogy párhuzamosak. Pál egész életében elhordozza ennek a találkozásnak az emlékét. Az ApCselben három alkalommal említi meg. Valószínűleg minden zsinagógában elmondta személyes megtérésének történetét.

22:16 „keresztelkedj meg, mosd le bűneidet” Ez mind a kettő AORISZTOSZI KÖZÉPIGEI FELSZÓLÍTÁS. Ez egy ÓSZ-i utalás a ceremóniális mosakodásokra (vö. III. Mózes 11:25,28,40; 13:6,34,56; 14:8-9; 15:5-13,21-22,27; 16:26,28; 17:15-16; IV. Mózes 8:7,21; 19:19; V. Mózes 23:11). Itt a Krisztusban való szellemi megtisztulásunk szimbólumaként használja (vö. I. Kor. 6:11; Ef. 5:26; Titusz 3:5; Zsid. 10:22). A kereszttség volt a korai egyház nyilvános hitvallása. Lásd a 2:38-at egy teljesebb teológiai értekezésért.

Figyeld meg, hogy a SZENVEDŐ SZERKEZET mind a keresztstégre (AORISZTOSZI KÖZÉPIGEI FELSZÓLÍTÁS) mind a megmosásra utal (AORISZTOSZI KÖZÉPIGEI FELSZÓLÍTÁS). Pál nem moshatta le a bűneit, de megkeresztelhetette magát (zsidó szokás a prozeliták számára). Gyakran mondják, hogy az alámerülés az egyetlen ÚSZ-i minta (vö. Róma 6 és Kol. 2), de itt a kereszttség a megmosás metaforájához kapcsolódik (vö. 2:38; I. Kor. 6:11; Ef. 5:26; Titusz 3:5; Zsid. 10:22). Teológiailag az I. Péter 3:21 azt mutatja, hogy ez egy szimbólum, nem pedig egy sákramentum!

A modern kori értelmezőknek nagyon vigyázniuk kell arra, hogy ne hogy túl sok mindent alapozzanak a SZENVEDŐ és PASSZÍV SZERKEZETEKRE, mert ezek a koiné görögben a PASSZÍV szerkezetben egyesültek. Azt mondják Párról, hogy megkeresztelkedett (PASSZÍV) a 9:18-ban. Nem az a lényeg, hogy milyen módon keresztelkedett meg Pál, hanem maga az a tény, hogy megkeresztelkedett!

■ **„segítségül híván az Úr nevét”** A „név” nem egy mágikus formula, hanem Jézus tulajdonjogának az elismerése, és a Vele való személyes kapcsolat kezdete (AORISZTOSZI KÖZÉPIGEI MELLÉKNÉVI IGENÉV, amit FELSZÓLÍTÁSként használ), ami Krisztushoz hasonló életstílusban jelenik meg. A korai egyház keresztstégi formulája, amit szóban jelentett ki a keresztstégben részesülendő az volt, hogy „Jézus Úr” (vö. Róma 10:9-13; I. Kor. 1:2; II. Tim. 2:22). A pontos szavak, vagy a formula maga nem kulcsfontosságú (szakramentalizmus), hanem sokkal inkább a jelölt szíve (hisz és elfogad). Lásd a 2:38 jegyzetét.

SZÖVEG: 22:17-21

17Történt azután, hogy visszatértem Jeruzsálembe, és a templomban imádkoztam: révületbe estem, **18**és láttam őt, aki ezt mondta nekem: Siess, és menj ki hamar Jeruzsálemből, mert nem fogadják el a te rólam való bizonyágtételeidet. **19**Erre így szóltam: Uram, ők tudják, hogy én voltam az, aki börtönbe vettem, és zsinagógáról zsinagógára járva megvertem a benned hívőket. **20**Amikor pedig kiontották Istvánnak, a te vértanúdnak a véré, magam is ott álltam, helyesltem az ő megölését, és őriztem azoknak a ruháját, akik megölték. **21**De ő azt mondta nekem: Eredj el, mert én messze küldelek téged,

a pogányok közé."

22:17-21 Ez egy újabb példa Pál különleges látomásaira (vö. 18:9-10; 23:11; 27:23-24). Ebben a szöveggörnyezetben a 14. versben lévő próféciára utal.

22:17 „visszatértem Jeruzsálembe” Pál bizonyágtételében, mind a 9. fejezetben, mind pedig itt úgy tűnik, hogy arra utal, hogy megtérése után azonnal visszatért Jeruzsálembe, de a Gal. 1:11-24 egy hosszabb időszakot fed fel (egészen 3 évig terjedhet) mielőtt Pál visszatért volna.

■ **„révületbe estem”** Lásd a 10:10 jegyzetét.

22:18 Jézus két AORISZTOSZI AKTÍV FELSZÓLÍTÁS-sal szól Pálhoz: „siess” és „menj ki”. Jézus figyelmeztetését a görög zsidók Pál elleni gyilkossági tervével illusztrálják, ez a 9:29-ben van feljegyezve.

22:19 „Uram” A nyelvtani előtag vagy előzmény ehhez vagy „az Atyáink Istene” (14. vers) vagy az „Igazságos” (14. vers) kifejezés lehet. A zsidó tömeg a YHWH-t megértette volna, de bármely jelenlévő hívő megértette volna Jézust. ÓSZ-i idézetek Jézusra való használata nagyon gyakori az ÚSZ-ben. Ez a „három-egy Isten egyistenhitének” kétértelmősége.

■ **„börtönbe vetettem ... megverettem”** Ezek KÖRÜLÍRÓ BEFEJEZETLEN AKTÍV módban vannak, ami folytatódó cselekményt jelent a múltban. Lásd a teljes jegyzetet a 22:4-ben.

22:20 Lásd a 7:58-59 és a 8:1 jegyzetét. Pál leírja a korábbi szomorú cselekedeteit KÖRÜLÍRÓ BEFEJEZETLEN MELLÉKNÉVI IGENEVEK használatával.

1. Ott állt együtt a tömeggel.
2. Beleegyezett a megkövezésbe.
3. Ő fogta azoknak a köpenyét, akik Istvánt megkövezték.
István prédikációja és halála mély hatással volt Pálra.

22:21 „messze küldelek téged a pogányok közé” Ez egy nyilvánvaló utalás Pál missziós útjaira és végső soron a római kormányzati tisztségviselők előtti bizonyágtételére Palesztinában és Rómában is a császár előtt (vö. 23:11).

SZÖVEG: 22:22-29

²²Eddig a kijelentésig hallgatták, de akkor így kezdtek kiáltozni: "Töröld el a föld színéről az ilyet, mert nem szabad neki élnie!" ²³Kiáltoztak, ruháikat eldobálták, és port szórtak a levegőbe. ²⁴Az ezredes elrendelte, hogy vigyék a várba, és meghagyta, hogy korbáccsal vallassák ki: hadd tudja meg, miért kiáltoztak így ellene. ²⁵Amikor pedig szíjjakkal lekötötték, ezt kérdezte Pál az ott álló századostól: "Szabad-e római polgárt ítélet nélkül megkorbácsolnotok?" ²⁶Amikor ezt meghallotta a százados, az ezredeshez ment, és jelentést tett neki: "Mit akarsz tenni? Hiszen ez az ember római polgár." ²⁷Erre az ezredes odament, és megkérdezte tőle: "Mondd meg nekem: csakugyan római polgár vagy?" Mire ő így felelt: "Az vagyok." ²⁸Az ezredes erre így szólt: "Én nagy összegért szereztem meg ezt a polgárjogot." Pál ezt mondta: "Én pedig már benne is születtem." ²⁹Ekkor azonnal félreálltak mellőle azok, akik vallatni akarták. Sőt az ezredes is megijedt, amikor megtudta, hogy római polgár, akit megkötöztetett.

22:22 Faji és vallási előítéletük lelepleződött. Minden ember történelmileg és kulturálisan feltételek

közé van szorítva.

22:23

NASB „ruháikat eldobták”

NKJV „leszaggatták köpenyüket”

NRSV „ledobálták ruháikat”

TEV „ruháikkal integetve”

NJB „köpenyükkal integetve”

Ez hogy letépték és lengették a ruháikat, vagy hogy feldobálták azokat a levegőbe, egy ÓSZ-i jele volt az istenkáromlás feletti gyásznak (Louw és Nida, *Greek-English Lexicon* [Görög–angol lexikon] 1. kötet, 213. oldal, vö. 14:14).

■ „**port szórtak a levegőbe**” Pál szerencsés volt, hogy nem voltak kéznél kövek. Az, hogy a fejükre port szórtak a gyász jele volt (vö. Józs. 7:6; I. Sám. 4:12; II. Sám. 1:2; Jób 2:12), itt a gyász az istenkáromlás miatt volt (vö. Ézs. 47; Jer. Sir. 2; Mik. 1:10).

22:24 „az ezredes” Ez a *chiliarch* szó (vö. 27-29. versek), ami azt jelenti, hogy 1000 ember vezetője, amint a *centúrió* kifejezés (vö. 25,26 versek) arra utal, hogy 100 ember vezetője. Mindazonáltal a számok relatívak. Ő volt a felelős római helyőrség vezetője Jeruzsálemben.

■ „**a várba**” Ez az Antónia Erődre utal, ami a templom területére nézett és össze volt azzal kötve. A perzsa időszak alatt építették Nehémiás napjaiban (vö. Neh. 2:8; 7:2). Nagy Heródes Marcus Antonius után nevezte el. Ünnepnepok alkalmával Jeruzsálem lakossága normál népességének háromszorosára nőtt. A rómaiak nagyszámú hadi erőt telepítettek Cézáréből az Antónia Erődbe biztonsági okokból.

■ „**korbáccsal vallassák ki**” Ez arra utal, hogy „kiverték belőle az információt”. A korbácsolás egy nagyon kegyetlen kínzási módszer volt. Nagyon sokan belehaltak. Sokkal súlyosabb volt mint a zsidó korbácsolás, vagy a római vesszőzés. Egy bőrszíjjal korbácsolták a rabokat, amelynek végeire fém, kő vagy csont darabokat varrtak.

22:25 „szíjakkal lekötötték” Az áldozatot előrehajolt helyzetben egy alacsony póznához kötötték, hogy a korbácsolást végrehajtsák.

■ „**szabad-e**” Ezek a katonák majdnem áthágták saját törvényeiket több pontban is: (1) római állampolgárt nem lehetett megkötni (vö. 21:33 és 22:29); (2) római állampolgárt nem lehetett megkorbácsolni (vö. Livy, *History* 10:9:4; Cicero, *Pro Rabirio* 4:12-13); és (3) Pál nem hallgatták ki és nem bizonyították bűnösségét (vö. 16:37).

22:27 „csakugyan római polgár vagy?” A személyes névmás (te) a hangsúlyos. Ez a római tisztviselő nem hitte el, hogy Pál valóban római polgár volt.

22:28 „Én nagy összegért szereztem meg ezt a polgárjogot” Három mód volt, hogy valaki római polgár legyen: (1) születés által; (2) valamilyen különleges szolgálatot tett az államnak; (3) megvásárolható volt (Dio Cassius, *Rom. Hist.* 60:17:5-6). Ennek a katonának a neve arra utalhat, hogy állampolgárságát Claudius alatt vásárolta meg, és hogy görög volt (Claudius Lysias, vö. 23:26). Claudius felesége, Messaline gyakran adott el római állampolgárságot nagy pénzüsszegért.

SZÖVEG: 22:30

³⁰Másnap aztán meg akarta tudni a valóságot, hogy mivel vádolják a zsidók, levétette

tehát bilincseit, és megparancsolta, hogy jöjjenek össze a főpapok és az egész nagytanács. Ekkor lehozatta Pált, és eléjük állította.

22:30 „megparancsolta ... a főpapok és az egész nagytanács” Ez jól megmutatja a római hatalmat. A Szanhedrint rávették, hogy találkozzanak, valószínűleg az Antónia Erődében. Úgy tűnik, hogy ez egy nem hivatalos gyűlés volt.

MEGVITATANDÓ KÉRDÉSEK

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Biblia értelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Ezek a megvitatandó kérdések azért vannak, hogy segítsenek átgondolni a könyv ezen részének főbb témáit. Gondolat-ébresztő szándékuk van, nem pedig definiáló.

1. Miért akarta egyáltalán Pál megvédeni magát a tömeg előtt?
2. Lukács miért jegyzi fel Pál bizonyágtételét a damaszkuszi úton való megtéréséről három alkalommal is?
3. Hogyan cáfolja meg az apostoli utódlást az, ahogyan Anániást használja a Lélek?
4. Sorold fel Pál különleges látomásait. Miért volt szüksége ennyi természetfeletti találkozásra?
5. Hogyan illik Isten tervébe annak az eredménye, hogy Pál megvédi önmagát a templomban lévő tömeg előtt?

ApCsel 23

MODERN FORDÍTÁSOK BEKEZDÉSI FELOSZTÁSAI

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Pál a Tanács előtt	A Szanhedrin megoszlott	Pál a Szanhedrin előtt	Pál a Tanács előtt	Megjelenik a Szanhedrin előtt
22:30-23:5	22:30-23:10	(23:30-23:10) 22:30-23:5	(22:30-23:11) 23:1-3 23:4. 23:5.	(22:30-23:11) 23:1-5
23:6-10		23:6-10	23:6. 23:7-9	23:6-10
23:11.	A Pál elleni összeesküvés 23:11-22	Pált elküldik Cézáréába 23:11.	23:10. 23:11.	23:11.
Pál élete ellen irányuló összeesküvés 23:12-22		23:12-15 23:16-22	Pál élete ellen irányuló összeesküvés 23:12-15 23:16-18 23:19. 23:20-21 23:22.	A zsidók Pál elleni összeesküvése 23:12-15 23:16-22
Pált Félixhez, a kormányzóhoz küldik 23:23-30	Félixhez küldik 23:23-35	23:23-25 23:26-30	Pált Félixhez, a kormányzóhoz küldik 23:23-25 23:26-30	Pált átszállítják Cézáréába 23:23-25 23:26-30
23:31-35		23:31-35	23:31-35	23:31-35

HARMADIK OLVASÁSI CIKLUS (az „Útmutató a helyes bibliaolvasáshoz”-ból) KÖVETVE AZ EREDETI SZERZŐ SZÁNDÉKÁT A BEKEZDÉSEK SZINTJÉN

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Bibliaértelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Egyszerre olvasd el az adott részt. Azonosítsd a témákat. Hasonlítsd össze a te témafelosztásaidat az öt különböző fordítással. A bekezdések nem ihletettek, de mindenképp kulcsfontosságúak az eredeti szerző szándékainak azonosításához, ami az értelmezés szíve. Minden bekezdésnek egy és csak egy témája van.

1. Első bekezdés
2. Második bekezdés
3. Harmadik bekezdés
4. Stb.

SZÓ ÉS KIFEJEZÉSTANULMÁNY

SZÖVEG: 23:1-5

¹Pál rátekintett a nagytanácsra, és így szólt: "Atyámfiak, férfiak, én teljesen jó lelkiismerettel szolgáltam Istennek, mind e mai napig." ²Anániás főpap ekkor megparancsolta a mellette állóknak, hogy üssék szájon. ³Pál erre így szólt hozzá: "Megver téged az Isten, te meszelt fal! Itt ülsz, hogy ítélsz felettem a törvény szerint, mégis a törvény ellenére azt parancsolod, hogy megüssenek?" ⁴Erre az ott állók ezt mondták: "Isten főpapját gyalázod?" ⁵Pál így válaszolt: "Nem tudtam, atyámfiak, hogy főpap." Mert meg van írva: "Néped fejedelmét ne átkozd!"

23:1

NASB, NRSV „erősen ránézett”

NKJV „komolyan ránézett”

TEV „egyenesen ránézett”

NJB „állhatatosan ránézett”

Lásd az 1:10-ben a teljes jegyzetet. Lukács gyakran használja ezt a kifejezést. Itt Pálra használja. Pál csak a II. Kor. 3:7,13-ban használja.

■ „a Nagytanácsra” Különleges Téma: Szanhedrin a 4:5-ben.

■ „Atyámfiak” Pál a zsidókat „testvéreim”-nek hívja többször is (13:26,38; 22:1,5; 23:1,5,6). A zsidók is testvérnek hívják Pált a 13:15-ben. Anániás a 9:17-ben testvérnek hívta, és a jeruzsálemi gyülekezet is így tesz a 21:20-ban.

Mindazonáltal a zsidó hívőket is ily módon nevezik (pl. 9:30; 10:23; 11:1,12; 12:17; 15:3,7,13,22). A „tanítvány” kifejezéssel kapcsolják össze a 11:29-ben és a 18:27-ben. A 16:2,40-ben görög hívőkre is használják. Így tehát ez a kifejezés többértelmű, és egy bizonyos szövegrészhez és csoporthoz kell kötni.

■ „szolgáltam Istennek” Az angol szöveg azt mondja, hogy Isten előtt éltem az életem. Ez BEFEJEZETT KÖZÉPIDEI KIJELENTŐ formája a *politeuō* szónak, amiből a politika szó származik. Ezt a kifejezést az állampolgárokkal kapcsolatban használták (vö. Fil. 1:27). Pál azt állítja, hogy hűségesen teljesítette azon felelősségeit, hogy a judaizmus tagja volt Isten előtt.

■

NASB „teljesen jó lelkiismerettel”

NKJV „mindenben jó lelkiismerettel”

NRSV „tisztá lelkiismerettel”

TEV „a lelkiismeretem teljesen tiszta”

NJB „tökéletesen jó lelkiismerettel”

Pál a „lelkiismeret” kifejezést használja gyakran a Korinthusi levelekben (vö. I. Kor. 4:4; 8:7,10,12; 10:25,27,28,29; II. Kor. 1:12; 4:2; 5:11). Ez arra az erkölcsi belső érzékre utal, ami megmutatja, hogy mi helyes és mi nem (vö. ApCsel 23.1). A lelkiismeretet befolyásolhatja a saját múltbeli életünk, rossz döntéseink, vagy Isten Lelke is. Ez nem egy hibátlan útmutató, de mégis meghatározza az egyén hitének határait. Így aztán lelkiismeretünk ellenére cselekedni, még akkor is ha az hibás vagy gyenge, egy igen fontos hitbeli probléma.

A hívő lelkiismeretét egyre jobban és jobban kell, hogy formálja Isten Igéje és Isten Lelke (vö. I. Tim. 3:9). Isten az által fogja megítélni a hívőket, hogy mennyi világosságot kaptak (azaz gyenge vagy erős), de mindannyiunknak nyitottnak kell lennünk a Lélekre, hogy több fényt adjon, és hogy a Jézus Krisztus ismeretében növekedhessünk.

■ „Istennek, mind e mai napig” Pál ugyanezt a megerősítő kijelentést teszi a II. Kor. 1:12-ben és a II. Tim. 1:3-ban. Bár bevallja, hogy vannak bűnös kívánságai (vö. Róma 7:23, s leginkább a 7. vers). A Róma 1-8-ban található teológiai eszme-futtatása azon alapszik, hogy minden ember megszegi a törvényt és lelkiismeretét (vö. 3:20; 4:15; 5:20).

23:2 „Anániás főpap” Héberül Hananiah lenne a neve. Ez nem ugyanaz az Anániás, akit a Lukács 3:2-ben, a János 18:13-ban vagy az ApCsel 4:6-ban látunk, hanem egy későbbi (Anániás, Nedabaeus fia), akit Khalkiszi Heródes nevezett ki, aki Kr. u. 47-59-ig uralkodott (ő II. Heródes Agrippa, akit Khalkisz [Libanon] királyává tettek).

Josephus írásai sok mindent elárulnak erről a főpapról.

1. mikor lett főpap, *A zsidók története* 20:5:2; *A zsidó háború*, 2:12:6.
2. mikor küldték őt és fiát (Ananust) Rómába megkötözve, *A zsidók története* 20:6:2.
3. mikor ölték meg a felkelők testvéreivel együtt, *A zsidó háború*, 2:17:9.

Gyakran Josephus az egyetlen ókori kortárs forrásunk a palesztinai zsidó eseményekről és személyekről.

■ „**hogy üssék szájon**” Ez az istenkáromlás jele volt (vö. János 18:22).

23:3 „Megver téged az Isten” Josephus ezt nagyon részletesen lejegyezte: *A zsidó háború*, 2:17:9.

■ „**te meszelt fal**” Nem tudjuk biztosan, hogy mit is mond itt Pál: (1) a zsidók ezt a képmutatásra használták metaforaként (vö. Máté 23:27), vagy (2) az Ezékiel 13:10-15-re való utalás volt.

■ „**a törvény ellenére**” Lehetséges, hogy ez a III. Mózes 19:15-re való utalás. Lásd továbbá a János 7:51-ben.

23:5 „Nem tudtam, atyámfiai, hogy főpap” A következő teóriák születtek arra, hogy Pál miért nem tudta: (1) gyenge látása miatt; (2) nem ismerte, mert Pál számos évig nem volt jelen Jeruzsálemben; (3) nem ismerte fel, hogy ki volt a főpap, mert nem viselte hivatalos ruházatát; (4) nem tudta, hogy ki szólta; (5) a helytelen cselekedetei miatt nem gondolta, hogy ő a főpap (azaz szarkazmus).

■ „**Mert meg van írva**” Pál azzal mutatja meg, hogy ő ismeri és tiszteli a törvényt, hogy a II. Mózes 22:27-ből idéz [Károli: 22:28].

SZÖVEG: 23:6-10

⁶Mivel pedig Pál tudta, hogy egyik részük a szadduceusok, másik részük pedig a farizeusok közül való, így kiáltott a nagytanács előtt: "Atyámfiai, férfiak, én farizeus vagyok, farizeus fia; a halottak reménysége és feltámadása miatt vádolnak engem." ⁷Mihelyt ezt mondta, vita támadt a farizeusok és a szadduceusok között, és a gyűlés véleménye megoszlott. ⁸A szadduceusok ugyanis az állítják, hogy nincs feltámadás, sem angyal, sem lélek, a farizeusok pedig vallják mindegyiket. ⁹Erre nagy kiáltozás támadt, a farizeuspárti írástudók közül néhányan felállva hevesen vitatkoztak, és így szóltak: "Semmi rosszat sem találunk ebben az emberben. Hátha Lélek szól hozzá vagy angyal?" ¹⁰Mivel a felfordulás egyre nagyobb lett, az ezredes attól félve, hogy Pált széttépi, megparancsolta, hogy a csapat menjen le, ragadja ki őt közülük, és vigye a várba.

23:6 „Mivel pedig tudta” Pál valószínűleg felismerte, hogy a szadduceus főpaptól nem számíthat igazságos kihallgatásra.

■ „szaduceusok” Lásd a Különleges Témát a 4:1-ben.

■ „farizeusok” Pál is farizeus volt (vö. 26:5; Fil. 3:5-6). Lásd a Különleges Témát a 15:5-ben.

■ „a halottak reménysége és feltámadása miatt vádolnak engem” Pál előhozakodott egy teológiai témával, amiben a szaduceusok és a farizeusok nem értettek egyet. A szaduceusok tagadták a halál utáni életet, míg a farizeusok elfogadták azt (vö. Jób 14:14; 19:23-27; Dán. 12:2). Ezzel a nagytanács két csoportját egymás ellen hangolta (vö. 7-10-es versek).

23:7 „a gyűlés véleménye megoszlott” Ennek a kifejezésnek az alapvető jelentése az, hogy „szétszakítani” (vö. Lukács 5:36; 23:45). Metaforikusan arra kezdték el használni, amikor egy csoporton belül szakadások keletkeztek (vö. ApCsel 14:4; 23:7). Ez a két zsidó csoport közötti megoszlás mindig ott volt a felszín alatt. Pál csak olajat öntött a tűzre.

23:8 „sem angyal, sem lélek” Ez a kifejezés vajon arra akar utalni, hogy két fajta szellemi lény létezik, vagy csak egy? Mindkettő eredete kétértelmű a Bibliában, de a Zsid. 1:5,13 és 14 arra utal, hogy ez egy és ugyanaz.

Amit a szaduceusok tagadtak, az a jó és a gonosz lelki lények közötti kettősség volt (zoroasztrizmus kettőssége). A farizeusok az ÓSZ-i fogalmat egy rideg perzsa dualizmussá formálták, és még egy bizonyos hierarchiát is felállítottak az angyali és a démoni világban (mindegyiknek hét vezére volt).

23:9 „írástudók” Ezek voltak a jogi szakértői mind a szájhagyományoknak (Talmud), mind pedig az írott törvénynek (ÓSZ). A legtöbbjük farizeus volt.

■ „ebben az emberben” Ennek a NÉVSZÓI SZERKEZETNEK a használata ebben a szövegkörnyezetben azt mutatja, hogy ez nem automatikusan negatív kifejezés.

■ „hátha” Ez egy részleges vagy nem teljes ELSŐ TÍPUSÚ FELTÉTELES MONDAT. Ezek az írástudók azt bizonygatták, hogy Pál látott valamit a szellemi birodalomból, de hogy pontosan mit látott, azt nem tudják. Az, hogy azonnal és vehemensen védeni kezdték Pált, megmutatja, hogy mennyire elfogultak voltak a saját csoportjukkal kapcsolatban. Úgy tűnik, hogy jobban utálták a szaduceusokat még egy feltételezhetően hitehagyott farizeusnál is.

Mivel ez egy nem teljes nyelvtani szerkezet, a Textus Receptus az unciális görög H, L, és P kéziratokat követve hozzáteszi, hogy „ne hadakozzunk Isten ellen”, amit az ApCsel 5:39-ből vettek.

■ „megparancsolta, hogy a csapat menjen le, ragadja ki őt közülük, és vigye a várba” Most másodjára mentette meg Pál életét a római kormányzat itt Jeruzsálemben. Nem csoda tehát, hogy Pál Isten szolgájaként tekintett a kormányra (vö. Róma 13). Lehet, hogy arra utal, hogy „az, aki ellenáll” a II. Thesszalonikában.

SZÖVEG: 23:11

¹¹A következő éjszaka pedig odaállt Pál mellé az Úr, és ezt mondta: "Bízzál, mert ahogyan bizonysgot tettél az én ügyem mellett Jeruzsálemben, úgy kell Rómában is bizonysgot tenned!"

23:11 „odaállt Pál mellé az Úr” Itt egy újabb személyes látomás, hogy bátorítsa Pált (vö. 18:9-10; 22:17-19; 27:23-24). Pál is elcsüggedt és kételkedett.

■ „Bízzál” Ez egy JELENIDEJŰ AKTÍV FELSZÓLÍTÁS. Lukács az írásaiban csak itt használja ezt a kifejezést. Bizonyára Pál osztotta ezt meg Lukáccsal. Jézus számos alkalommal használta ezt a

kifejezést (vö. Máté 9:2,22; 14:27; János 16:33).

■ „Rómában is bizonyrágot tenned” Isten akarata volt Pál bebörtönzése, hogy majd a császár előtt megjelenhessen. Az evangéliumot Rómában is hirdetni fogják (vö. 19:21; 22:21)!

SZÖVEG: 23:12-15

¹²Amikor megvirradt, a zsidók közül többen összesereglettek, és átokkal kötelezték magukat, hogy nem esznek és nem isznak addig, amíg meg nem ölik Pált. ¹³Több mint negyvenen voltak, akik ezt az összeesküvést szőtték. ¹⁴Ezek elmentek a főpapokhoz és a vénekhez, és így szóltak: "Súlyos átokkal köteleztük magunkat, hogy semmi táplálékot sem veszünk magunkhoz, amíg meg nem öljük Pált. ¹⁵Most tehát a nagytanáccsal együtt javasoljátok az ezredesnek, hogy vezettesse őt hozzátok, mintha alaposabban akarnátok kivizsgálni az ügyét. Mi pedig készen állunk, hogy végezzünk vele, mielőtt ideér."

23:12-15 Ez a bekezdés néhány zsidó gyilkossági megállapodásáról tájékoztat minket. Ez egy újabb, előre eltervezett gyilkosság (vö. 21. vers), ugyanúgy mint az, amelyiket a zsidók Jézus ellen terveztek.

23:13 „több mint negyvenen voltak” A negyvenes szám egy zsidó idióma egy hosszú, meg nem határozott időszakra, de itt személyekre használja, szóval valószínűleg szó szerint kell érteni.

23:14 „a főpapokhoz és a vénekhez” Ez egy rövidebb mód volt arra, hogy a Szanhedrinre utaljon vele. Lásd a Különleges Témát a 4:5-ben.

■

NASB „súlyos átokkal kötelezzük magunkat”

NKJV „nagy fogadalommal kötelezzük magunkat”

NRSV „szigorúan fogadalommal kötelezzük magunkat”

TEV „komoly fogadalmat tettünk”

NJB „komoly fogadalmat hoztunk”

Ezek az angol fordítások mindegyike egy-egy próbálkozás arra, hogy lefordítsák ezt a rokonértelmű nyelvi kifejezést, „átokkal átkozzuk magunkat”. Ezek a fogadkozók nem ölték meg Pált. Kíváncsi vagyok, hogy vajon halálra éhezették-e magukat? Nyilvánvalóan a szájhagyományok biztosítottak kiutat ezekből a halálos fogadalmakból.

SZÖVEG: 23:16-25

¹⁶Meghallotta azonban Pál nőtestvérének fia a cselszövést, elment, és a várba bejutva elmondta ezt Pálnak. ¹⁷Pál magához kérette az egyik századost, és ezt kérte tőle: "Ezt az ifjút vedd el az ezredeshez, mert jelenteni kíván valamit." ¹⁸Az tehát maga mellé vette az ifjút, elvezette az ezredeshez, és ezt mondta: "A fogoly Pál hívatott engem, és megkért, hogy ezt az ifjút vezessem hozzád, mert valamit mondani akar neked." ¹⁹Az ezredes kézen fogva félrevonta az ifjút, és megkérdezte tőle: "Mit akarsz nekem jelenteni?" ²⁰Az pedig így válaszolt: "A zsidók megegyeztek, hogy megkérnek téged: vezettesd le Pált holnap a nagytanács elé, mintha valamit pontosabban akarnának megtudni róla. ²¹De te ne engedj nekik, mert közülük több mint negyven férfi leselkedik rá, akik átokkal kötelezték magukat, hogy addig se nem esznek, se nem isznak, amíg meg nem ölik. Már készen is állnak, csak üzenetedet várják." ²²Az ezredes elbocsátotta az ifjút, és meghagyta neki: "Senkinek se szólj

arról, hogy ezt jelentetted nekem." ²³Ezután hívatott két századost, és megparancsolta nekik: "Éjszaka kilenc órától fogva állítsatok készenlétbe kétszáz katonát, valamint hetven lovast meg kétszáz lándzsást, hogy induljanak Cézareába. ²⁴Adjatok melléjük háts állatokat is, hogy Pált felültetve biztonságban juttassák el Félix helytartóhoz." ²⁵Azután levelet írt, amelynek ez volt a tartalma:

23:16 „Pál nőtestvérének fia” Nagyon sok kérdésünk van Pál családjáról, de erről hallgat a Biblia. Azt sem tudjuk, hogy ő honnan tudott a tervről. Lehetséges, hogy ő is farizeus volt.

23:21 Ez a támadás lehetséges, hogy a római őrség megölését is magában foglalta volna!

23:23 A Pált kísérő csapatok vagy (1) 200 gyalogosból, 70 lovasból és 200 lándzsásból álltak, vagy (2) 200 lándzsásból és 70 lovasból.

■ „lándzsás” Annak a kifejezésnek a jelentését, hogy *dexiolabos*, nem tudjuk biztosra. Szó szerint azt jelenti, hogy „az, akinek jobb oldala ki van táblázva vagy fel van fegyverezve” (*dexios*). Valamilyen könnyű fegyverzetű katonára utal (vö. NEB, az MS A-t követve, azaz íj vagy lándzsa). Az NJB „segédcapatnak” fordítja. Olyan személyt is jelölhet, akit jobb oldalt egy rabhoz láncoltak, vagy még arra is, ha egy második lovat tartott vagy hogy az oldalszárnyban volt. A sok lehetőség mind azt mutatja, hogy a mai modern értelmezők nem tudják pontosan mi is volt a jelentése.

■ „Éjszaka kilenc órától” Az angolban az szerepel, hogy a harmadik órától, ami nyilvánvalóan római időszámítás. Az estét du. 6 órától számították. Tehát ez valóban éjszaka 9 óra volt.

■ „Cézareába” Ez volt a római katonai erőknek a palesztinai főhadiszállása.

23:24 „Félix” A római történetíró, Tacitus (*Historiae* 5:9; *Annales* 12:54) Marcus Antonius Félixet kegyetlennek és buja embernek hívta. Pozíciójához testvérén, Pallason keresztül jutott (mind a ketten felszabadított rabszolgák voltak), aki jó barátja volt Claudiusnak, az uralkodónak. Palesztina tizenegyedik helytartója volt Kr. u. 52-59 között.

SZÖVEG: 23:26-30

²⁶„Klaudiusz Liziász a nagyra becsült helytartónak, Félixnek üdvözetét küldi. ²⁷Ezt a férfit a zsidók elfogták, és meg akarták ölni, de csapattal megjelenve kiszabadítottam, mivel tudomásomra jutott, hogy római polgár. ²⁸Mivel meg akartam tudni, mivel vádolják, a nagytanácsuk elé vezettem. ²⁹Megállapítottam, hogy az ő törvényük vitás kérdéseivel kapcsolatban vádolják, de nincs ellene semmiféle halált vagy fogságot érdemlő vád. ³⁰Mivel pedig jelentették nekem, hogy merénylet készül ez ellen a férfi ellen, azonnal elküldtem hozzád, és vádlóinak is meghagytam, hogy nálad emeljenek szót ellene.”

23:26-30 Ez volt az a levél, ami kötelező volt a Pál ügyével megbízott tisztartó részéről, amiben elmagyarázza Pál esetét (vö. 25:12). Megállapítja az események sorrendjét, de azt oly módon teszi, hogy Liziászt jó színben tüntesse fel.

23:26 Ebből versből tudjuk meg a hadvezér nevét.

23:29 Ez a vers beleillik Lukács módszerébe, amivel megmutatja, hogy amikor a kereszténységet és a vezetőit megvádolták a kormányzati tisztviselők előtt, akkor mindig felmentették és ártatlannak nyilvánították őket. Rómának nem kellett félnie „az Úttól”!

SZÖVEG: 23:31-35

31A katonák tehát a kapott parancs értelmében átvették Pált, és elvitték az éjszaka folyamán Antipatriszba. **32**Másnap a lovasokat tovább küldték vele, ők pedig visszatértek a várba. **33**Mikor megérkeztek Cézareába, átadták a levelet a helytartónak, és elébe vezették Pált is. **34**Amikor a helytartó elolvasta a levelet, megkérdezte Páltól, hogy melyik tartományból való; és amikor megtudta, hogy Ciliciából, **35**így szólt: "Akkor foglak kihallgatni, ha vádlóid is megérkeztek." És megparancsolta, hogy Heródes palotájában őrizzék.

23:31 „elvitték az éjszaka folyamán Antipatriszba” Ezt a várost Nagy Heródes építette, és apjáról, II. Antipaterről nevezte el. Ez egy nagyon hosszú gyalogút volt, valószínűleg 48-64 km-nyi. A város pontos helyét nem lehet tudni biztosan. Ami miatt a gyalogos katonák visszatértek ezen a ponton a következő lehetett: (1) ez elsődlegesen pogány terület volt, (2) ez a rész nyílt és sík terület volt, így kicsi volt az esélye egy meglepetésszerű támadásnak.

23:33 „a helytartónak” Ez szó szerint „prokurátor”. Lukács nagyon precízen használja ezeket a római tisztségeket és címeket.

23:24 „megkérdezte Páltól, hogy melyik tartományból való” Ezt azért csinálták, hogy megbizonyosodjanak a hatásköréről. Mivel Pál szintén birodalmi provinciából származott, Félix kihallgathatta az ügyét. A Római Birodalomban három igazgatási hatáskörzet volt: (1) birodalmi (császári); (2) szenátusi és (3) helyi (mint a Heródesek).

23:35 „ha a vádlóid is megérkeztek” Ezek valószínűleg az ázsiai zsidók lehettek, akik Pált a templomban megvádolták, hogy pogányt vitt be a zsidók számára fenntartott területre. Az a tény, hogy nem jelentek meg azt kellett volna, hogy eredményezze, hogy a vádak alól fel kellett volna menteni. De ahogy oly gyakran megesik, a helyi politika befolyásolja az igazságszolgáltatást!

■ **„Heródes palotájában őrizzék”** A rómaiak jól bántak Pállal, míg az ő felügyeletük alatt volt (vö. 24:23). Pál egy palotában tartózkodott, amit Nagy Heródes építtetett, amit korábban személyes szállásaként használt, de később a római főhadiszállás volt itt.

MEGVITATANDÓ KÉRDÉSEK

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Biblia értelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Ezek a megvitatandó kérdések azért vannak, hogy segítsenek átgondolni a könyv ezen részének főbb témáit. Gondolat-ébresztő szándékuk van, nem pedig definiáló.

1. Hasonlítsd össze Pál védekezéseit és sorold fel a közös elemeket!
2. Pál úgy látta önmagát, mint hűséges zsidót?
3. Megtudunk-e bármit is Pál szélesebb körű családjáról az ApCselből?

ApCsel 24

MODERN FORDÍTÁSOK BEKEZDÉSI FELOSZTÁSAI

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
A Pál elleni eset 24:1-9	A lázadás vádja 24:1-9	Pál Félix előtt 24:1-2a 24:2b-8 24:9.	A Pál elleni vád 24:1-2a 24:2b-9	Pál ügye Félix előtt 24:1-9
Pál megvédi magát Félix előtt 24:10-21	Félix előtti védekezés 24:10-21	24:10a 24:10b-21	Pál védekezése Félix előtt 24:10a 24:10b-16 24:17-21	24:10a Pál beszéde a római helytartó előtt 24:10b-13 24:14-16 24:17-21
24:22-23	Félix halogat 24:22-27	24:22-23	24:22-23	Pál fogsága Cézáréában 24:22-23
Pált fogságban tartják 24:24-26 24:27		24:24-26 24:27	Pál Félix és Druzilla előtt 24:24-26 24:27.	24:24-26 24:27.

HARMADIK OLVASÁSI CIKLUS (az „Útmutató a helyes bibliaolvasáshoz”-ból) KÖVETVE AZ EREDETI SZERZŐ SZÁNDÉKÁT A BEKEZDÉSEK SZINTJÉN

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Bibliaértelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Egyszerre olvasd el az adott részt. Azonosítsd a témákat. Hasonlítsd össze a te témafelosztásaidat az öt különböző fordítással. A bekezdések nem ihletettek, de mindenképp kulcsfontosságúak az eredeti szerző szándékainak azonosításához, ami az értelmezés szíve. Minden bekezdésnek egy és csak egy témája van.

1. Első bekezdés
2. Második bekezdés
3. Harmadik bekezdés
4. Stb.

SZÓ ÉS KIFEJEZÉSTANULMÁNY

SZÖVEG: 24:1-2

Öt nap múlva azután lement Anániás főpap néhány vénnel és egy Tertullusz nevű ügyvéddel, és panaszt tettek a helytartónál Pál ellen. ²Amikor behívták, Tertullusz így kezdte vádolni:

24:1 „Anániás főpap” Lásd a 23:2-nél a teljes jegyzetet.

■ **„leмент”** A zsidók számára Jeruzsálem mindig „fent” volt, s az összes többi földrajzi hely pedig „lent” volt.

■ **„néhány vénnel”** Az ÓSZ-ben ez a kifejezés az idősebb törzsi vezetőkre utalt. A fogság utáni időszakban ezt a kifejezést a gazdag, befolyásos jeruzsálemi emberekre kezdték el használni. Az ÚSZ-ben gyakran a Szanhedrint úgy írják le, mint „a főpapok, írástudók és a vének”. Ezek valószínűleg a Szanhedrin tagjai voltak, akik a szadduceusokat támogatták. A templomi vezetőség akkor látott potenciális problémát, amikor a farizeusok jelen voltak (vö. 23:6-10).

■ **„Tertullusz”** Ez az ember egy felbérelt ügyvéd (jogi képviselő) volt, vagy egy szónok (vö. NKJV angol bibliafordítás). Ez egy görög szóból származik, *rēma*, vagy „a kimondott szó”. Úgy tűnik, hogy ő tárta fel a Szanhedrin ügyét egy elfogadható római jogi formában, valószínűleg latinul.

SZÖVEG: 24:3-9

³Nagy békességet biztosítasz számunkra, nagyra becsült Félix, és üdvös változások történnek népünk javára a te gondoskodásod folytán. Ezt mindenkor és mindenütt teljes hálával ismerjük el. ⁴De hogy hosszan ne fárasszalak, kérlek, hallgasd meg rövid beszédünket, jóindulattal. ⁵Mi ugyanis megállapítottuk, hogy ez az ember valóságos pestis, lázadást szít a földkerekségen élő valamennyi zsidó között, és a názáreti irányzat feje. ⁶A templomot is meg akarta szentségteleníteni, de elfogtuk (és a mi törvényünk szerint akartuk elítélni. ⁷Liziász ezredes azonban odajött, és erőszakkal kivette őt a kezünk közül, ⁸és azt parancsolta, hogy vádlói hozzád jöjjenek). Magad is tudomást szerezhetsz mindarról, amivel vádoljuk, ha őt kihallgatod." ⁹Csatlakoztak ehhez a vádhoz a zsidók is, és bizonygatták, hogy mindez valóban így van.

24:3-4 Ez a bevezetés nem csak egy próbálkozás volt a hízelkedésre (amit valószínűleg el is vártak), hanem teljesen alaptalan volt, már ami a tényeket illeti. Félix egy kegyetlen ember volt (vö. Tacitus, *Historiae* 5:9 és *Annales* 12:2). Félix csak azért volt abban a pozícióban, mert a testvére, Pallas, Félixszel együtt, Antónia (Marcus Antonius lánya), Claudius, az uralkodó anyja által felszabadított rabszolga volt. Később Néró az emberek kérésére eltávolította pozíciójából (vö. Josephus, *A zsidó háború* 2:12:8-13:7 és *A zsidók története* 20:7:7-8).

24:3 „nagy békességet biztosítasz” Némelyek azt gondolják, hogy ez arra a próbálkozásra utal, hogy megpróbálta megállítani a zsidó szélsőségeket, akiket szikáriusoknak (törös emberek) hívtak. Lásd Josephus, *A zsidó háború* 2:13:2.

24:5 „megállapítottuk, hogy ez az ember” Lukács célja az egész ApCselben az, hogy megmutassa a római világ számára, hogy a kereszténység elleni vádak hamisak. Ezért jegyzi fel Lukács azt a sok esetet, amikor a római bíróságokon és tisztartók előtt kellett megjelenniük. Pált három dologgal

vádolták: (1) bajkeverő volt; (2) egy új szekta vezetője volt; (3) megszenteltlenítette a templomot.

■

NASB „valóságos pestis”

NKJV „egy pestis”

NRSV „pestises ember”

TEV „veszélyes alkalmatlankodó alak”

NJB „tökéletes pestis”

Ez a kifejezés egy pestis jelentésű szóból származik (vö. Lukács 21:11). Az ÓSZ-ben (LXX) is az volt a jelentése, hogy pestis, de metaforikusan személyekre is használhatták (vö. Péld. 19:25).

■ „a földkerekségen” Ez biztos, hogy céltudatos túlzás, mégis micsoda bók ez Pál diaszpórában végzett szolgálatára.

■ „feje” Ez egy összetett görög kifejezés a következő szavakból: „első” és „megállni”. A Szeptuagintában a Jób 15:24-ben használták az „első rangú kapitány”-ra. Csak itt található meg az ÚSZ-ben, és az Egyiptomban felfedezett koiné papiruszokban egyáltalán nem található.

■ „irányzat” Az a kifejezés, hogy *hairesis* eredetileg azt jelentette, hogy „megosztás” vagy „frakció, párt, szekta, széthúzó csoport” (szó szerint „döntést hozni”). Később negatív mellékjelentés társult hozzá, ahogy azt az angol szóban is látni, „heresy” (ami eretnekséget jelent), és ami a görögből származik. Az ApCsel 5:17-ben a szadduceusokra is ezzel a szóval utalnak és a 15:5-ben pedig a farizeusokra is. Itt az ApCselben ebben a szöveggörnyezetben Pál a kereszténységet a történelmi zsidó hit és reménység integrált részének tartja (vö. 14. vers).

■ „a názáreti” Ez a kifejezés a Názáreti Jézus követőire utal. Némelyek azt bizonygatják, hogy ez a kifejezés a Názáret város nevéből származik, míg mások a nezer szóhoz kapcsolják, ami „vesszőt” jelent, és a Messiás egyik címe (vö. Ézs. 11:1; 53:2). Lásd Különleges Téma a 2:22-ben.

24:7 A 7. vers, a 6. vers egy része és a 8. vers egy része (amit zárójelbe tettek) a következő régi görög kéziratokban nem található meg: P⁷⁴, $\aleph$, A, és B. Számos különböző változat tűnik fel a későbbi görög kéziratokban. Ezek a részek nem voltak Lukács eredeti kéziratának részei. Az UBS⁴ társaság „D” minősítést ad neki (elég kétséges).

SZÖVEG: 24:10-21

¹⁰Ezután Pál, amikor intett neki a helytartó, hogy beszélhet, így szólt: "Mivel tudom, hogy sok éve vagy már bírása ennek a népnek, nagyobb bizalommal védekezem a magam ügyében. ¹¹Megtudhatod, hogy nincs több, mint tizenkét napja, hogy feljöttem Jeruzsálembe imádkozni. ¹²De nem láttak engem sem a templomban, sem a zsinagógákban, sem a városban bárkivel is vitatkozni vagy a nép között lázadást szítani. ¹³Azt sem tudják rám bizonyítani, amivel most vádolnak. ¹⁴De azt megvallom előtted, hogy én a szerint a tanítás szerint, amelyet ők eretnekségnek mondanak, úgy szolgálom atyáim Istenének, hogy hiszek mindabban, ami megfelel a törvénynek, és ami meg van írva a próféták könyvében. ¹⁵És azt remélem Istentől, hogy - amit ők maguk is várnak - lesz feltámadásuk mind az igazaknak, mind a gonoszoknak. ¹⁶Ezért magam is arra törekszem, hogy lelkiismeretem mindenkor tiszta legyen Isten és emberek előtt. ¹⁷Több év múltán eljöttem népemhez, hogy alamizsnát adjak, és áldozatokat mutassak be. ¹⁸A tisztulási fogadalom teljesítése közben talált rám a templomban néhány Ázsiából való zsidó, nem pedig csődületben vagy lázítás közben.

19Nekik kellett volna megjelenniük előtted, és vádolniuk engem, ha valami panaszuk van ellenem. **20**Vagy mondják meg ezek maguk: találtak-e bennem valamilyen vétket, amikor a nagytanács előtt álltam. **21**Ha csak azt a kijelentést nem, amelyet közöttük állva kiáltottam: **A halottak feltámadása miatt vádolnak engem ma előttetek."**

24:10 Mint ahogy a Szanhedrin szónokája, úgy Pál is formális bevezetést használt.

■ **„védekezem”** Az angol „apology” (bocsánatkérés, mentegetőzés) és az „apológia” szó ebből a görög kifejezésből származik. Eredetileg a bíróságon való törvényes védekezést jelentette.

24:11-12 Pál bizonygatja, hogy a Jeruzsálemben való nyilvános tette minden volt, csak nem abnormális és viszályt szító. Azzal is vádolták, hogy megszenteltelte a templomot, de valójában egy elfogadott rituálét hajtott végre.

24:14 „a tanítás” (az angolban az szerepel, hogy „az ÚT”) Ez volt a korai megszólítás, ahogyan a keresztényeket hívták, ami azt hangsúlyozta, hogy Jézus az út Istenhez (János 14:6) és egy életstílusszerű közösséget is jelentett (vö. 9:2; 19:9,23; 22:4; 24:22 és valószínűleg a 18:25-26 is).

■ **„a törvénynek ... a próféták könyvében”** Ez kettő az ÓSZ-i kánon hármass felosztásából:

1. A Tóra (Törvény) – I. Mózes – V. Mózes
2. A Próféták
  - a. korábbi próféták – Józsué – Királyok (kivéve Ruth)
  - b. későbbi próféták – Ézsaiás – Malakiás (kivéve Jeremiás Siralmi és Dániel)
3. Az Írások
  - a. megillót – Ruth, Eszter, Prédikátor, Énekek Éneke és Jeremiás Siralmi
  - b. bölcsesség irodalom – Jób, Zsoltárok, Példabeszédek
  - c. a fogság utáni történelem – I. és II. Krónikák, Ezsdrás és Nehémiás

24:15 „És azt remélem Istentől, hogy – amit ők maguk is várnak” Pál azt bizonygatja, hogy a vallási irányultsága ugyanaz, mint a vádlóinak (vö. 16. vers), kivéve a feltámadás nézetét. Pál úgy próbálja megvédeni magát, hogy rámutat, hogy a konfliktus a judaizmuson belüli teológia ügy, amibe Róma nem akarna belekeveredni. Lásd Különleges Téma: Remény a 2:25-ben.

■ **„lesz feltámadásuk mind az igazaknak, mind a gonoszoknak”** Ez a farizeusok teológiájára utal, nem pedig a templom szadduceus vezetőségére. Josephus az *A zsidók története* 18:1:3-ban még azt is bizonygatja, hogy a farizeusok tagadták a gonoszok feltámadását (a megsemmisülés modern nézetével kapcsolatban lásd Edward Fudge, *The Fire That Consumes* [A tűz, mely elemészt] című könyvét). A Biblia tele van a feltámadás általános fogalmával (vö. Ézs. 25:8; Dán. 12:2; Máté 25:46; János 5:29; Róma 2:6-11; Jel. 20:11-15).

■ **„Ezért magam is arra törekszem, hogy lelkiismeretem mindenkor tiszta legyen”** Ugyanez a kifejezés dühítette fel annyira a főpapot is a 23:1-2-ben. Pál újra megismétli a jelenlétében. Hasonló az I. Kor. 9:24-27-ben a személyes erőfeszítésekről szóló értekezéséhez. Az az önmegtartóztatás, amit Félixnek prédikált (vö. 25. vers) nem egy könnyen elérhető és fenntartható dolog volt. A Gal. 5:22-ben az önmegtartóztatás a Lélek gyümölcse, és valószínűleg a listán található többi gyümölcs záróköve volt!

Barátom és kollégám, Dr. David King elolvassa a kommentárjaimat és javaslatokat tesz. Ehhez az ígerészhez azt írta, hogy „egy gyümölcs, ami több részből/gerezből áll – mint egy narancs”.

24:17 „eljöttem népemhez, hogy alamizsnát adjak” Az „alamizsna” témájával kapcsolatban lásd

Különleges Téma a 3:2-ben. Ez a pogány gyülekezetek adományaira utal, amit a jeruzsálemi gyülekezet részére gyűjtöttek (vö. Róma 15:25-27; I. Kor. 16:1-4; II. Kor. 8-9). Meglepő, hogy a 21:15-ben nincs megemlítve. Ez mutathatja azt is, hogy nem minden gyülekezet fogadta jól ezt Jeruzsálemben. Nagyon nehéz a mélyen megbúvó rasszizmussal elbánni, még a hívők számára is.

24:18 „A tisztulási fogadalom teljesítése közben talált rám a templomban” Ezt a zsidó szertartást Jakab és a vének kezdeményezték (vö. 21:17-26). Azért csinálták, hogy a gyülekezeten belül a törvényeskedő zsidó hívőket kiengeszteljék, de a valóságban az ázsiai zsidókat csak felháborította.

■ **„néhány Ázsiából való zsidó”** Ez egy fontos jogi pont Pál védekezésében (19. vers). A szemtanúk részéről a vádlók nem voltak jelen! Azok, akik Pált az egész földre kiterjedő cselszövésekkel vádolták semmilyen gyakorlati bizonyítékot nem tudtak felmutatni (vö. 20. vers)!

24:19b „ha” Ez egy NEGYEDIK TÍPUSÚ FELTÉTELES MONDAT, ami egy mód az eshetőség kifejezésére, ami a lehetségestől a legmesszebb áll. A. T. Robertson, *Word Pictures in the New Testament* (Szóképek az Újszövetségben) című könyvében (420. oldal) kevert feltételnek hívja egy MÁSODIK TÍPUSÚ következtetéssel (azaz, de nincsenek jelen, 19a vers). A *Grammar* (Nyelvtan) című könyve (1022. oldal) egy más kevert feltételes mondatokat is megemlít Lukács írásaiban (vö. Lukács 17:6; ApCsel 8:31).

SZÖVEG: 24:22-23

²²Erre Félix elnapolta az ügyet, mert sokat tudott erről a tanításról, és így szólt: "Amikor Liziász ezredes idejön, akkor fogok döntené az ügyetekben." ²³Ugyanakkor megparancsolta a századosnak, hogy tartsák őrizetben Pált, de enyhébb fogságban; és az övéi közül senkit se akadályozzanak abban, hogy szolgálatára legyen.

24:22 Nyilvánvalóan Félix hallott Jézusról és a kereszténységről. Valószínűleg mint római tisztartót tájékoztatták a helyi állapotokról, amihez kirendelték.

Félix felesége zsidó volt (24. vers), ami azt jelentette, hogy gyakorlatban tudhatott a judaizmus tanításáról. Az Út/Tanítás a judaizmuson belüli szektának számított, így „legális” vallás volt a Római Birodalomban

24:23 Ez azt mutatja, hogy Félix nem látta Pált veszélyesnek, és bizonyos mértékű szabadságot és hozzáférést biztosított. Újra csak itt egy római tisztartó, aki a kereszténységet nem értékelte politikai problémaként.

SZÖVEG: 24:24-27

²⁴Néhány nap múlva pedig megjelent Félix a feleségével, Druzillával, aki zsidó származású volt. Magához hívatta Pált, és meghallgatta őt a Krisztus Jézusban való hitről. ²⁵De amikor az igazságról és önmegtartóztatásról meg a jövő ítéletről kezdett beszélni, Félix megrémült, és így szólt: "Most menj el, de ha alkalmat találok, majd ismét hívatlak." ²⁶Egyúttal azt is remélte, hogy pénzt kap Páltól, ezért gyakrabban hívatta, és elbeszélgetett vele. ²⁷Két esztendő múlva Porcius Fesztusz lett Félix utóda. Félix pedig fogságban hagyta Pált, mert kedvébe akart járni a zsidóknak.

24:24 „Druzilla” Ő volt I. Heródes Agrippa legfiatalabb, és nyilvánvalóan gyönyörű lánya, Bereniké és II. Agrippa testvére. Ő volt Félix harmadik felesége, akit Azizustól, Emesza királyától vett el (vö. Josephus, *A zsidók története* 20:7:2). Josephus szerint (*A zsidók története* 19:9:1) 16

éves volt, amikor Félix feleségül vette.

24:24-25 Pál gyakran hirdette az evangéliumot Félixnek és Druzillának (vö. 26b vers). Pontosan ez volt az, amit Jézus szeretett volna, hogy Pál tegyen (vö. 9:15). Félix büntudatra ébredt, de mohó is volt (azaz szerette volna, ha Pál lefizeti), így félretette döntéshozatalát (vö. 26. vers).

24:26 Valószínűleg Pálnak voltak bizonyos anyagi forrásai fogsága alatt. Valószínűleg (1) személyes örökségéből; vagy (2) a gyülekezetekből származó segítségből (azaz Filippi és Thesszalónika). Félix gyakran hívatta Pált, nem azért, hogy hallja őt beszélni, hanem abban a reményben, hogy majd pénzt kap tőle.

24:27 „két esztendő múlva” Sokan hiszik, hogy ez volt az az időszak, amikor Lukács összegyűjtötte a szemtanúi információkat az evangéliumához azoktól, akik Palesztinában voltak (vö. Lukács 1:1-4). Ez egy elég elbátortalanító időszak volt egy olyan agresszív férfi számára, mint amilyen Pál volt! Mindazonáltal nem próbált meg a szabadságot nyerni vesztegetéssel. Tudta, hogy Isten akaratából van ott.

■ **„Porcius Fesztusz”** A római történetírók, Suetonius és Tacitus, között van némi egyet nem értés azzal kapcsolatban, hogy mikor került ebbe a tisztségbe. Kr. u. 55-ben hallgatták ki Félixet, de azt nem tudjuk biztosan, hogy el is ítélték és elmozdították-e helyéről még akkor, vagy csak Kr. u. 59-ben. Fesztusz Kr. u. 62-ben halt meg, ekkor még a hivatalában volt (vö. Josephus, *A zsidók története* 20:9:1). Nagyon keveset tudunk róla (vö. Josephus, *A zsidók története* 20:8:9-10; *A zsidó háború* 2:14:1).

■ **„Félix fogságban hagyta Pált”** Az volt a szokás, hogy minden adminisztrációs változáskor az összes foglyot elengedték. Ez a vers megmutatja a Palesztina politikai helyzetét és a római vezetők gyengeségét, ugyanakkor a Szanhedrin hatalmát is.

MEGVITATANDÓ KÉRDÉSEK

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Biblia értelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Ezek a megvitatandó kérdések azért vannak, hogy segítsenek átgondolni a könyv ezen részének főbb témáit. Gondolat-ébresztő szándékuk van, nem pedig definiáló.

1. Mit jelent a „Nazarénus” kifejezés?
2. Mire utalhat az az első megnevezés, „az Út/Tanítás”, amit a gyülekezetre használtak az ApCselben?
3. Magyarázd meg a 15. vers jelentőségét!

ApCsel 25

MODERN FORDÍTÁSOK BEKEZDÉSI FELOSZTÁSAI

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Pál a császárhoz fellebbez	Pál a császárhoz fellebbez	A császárhoz való fellebbezés	Pál a császárhoz fellebbez	Pál a császárhoz fellebbez
25:1-5	25:1-12	25:1-5	25:1-5	25:1-5
25:6-12		25:6-12	25:6-8 25:9. 25:10-11 25:12.	25:6-12
Pált Agrippa és Bereniké elé vezetik	Pál Agrippa előtt	Pál védekezése Agrippa előtt (25:13-26:32)	Pál Agrippa és Bereniké előtt	Pál megjelenik Agrippa király előtt
25:13-22	25:13-27	25:13-22	25:13-21 25:22a 25:22b	25:13-22
25:23-27		25:23-27	25:23-27	25:23-26:1

HARMADIK OLVASÁSI CIKLUS (az „Útmutató a helyes bibliaolvasáshoz”-ból) KÖVETVE AZ EREDETI SZERZŐ SZÁNDÉKÁT A BEKEZDÉSEK SZINTJÉN

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Bibliaértelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Egyszerre olvasd el az adott részt. Azonosítsd a témákat. Hasonlítsd össze a te témafelosztásaidat az öt különböző fordítással. A bekezdések nem ihletettek, de mindenképp kulcsfontosságúak az eredeti szerző szándékainak azonosításához, ami az értelmezés szíve. Minden bekezdésnek egy és csak egy témája van.

1. Első bekezdés
2. Második bekezdés
3. Harmadik bekezdés
4. Stb.

SZÓ ÉS KIFEJEZÉSTANULMÁNY

SZÖVEG: 25:1-5

¹Amint Fesztusz megérkezett a tartományba, három nap múlva felment Cézareából Jeruzsálembe. ²Ott a zsidók főpapjai és vezetői panaszt tettek Pál ellen, és kérték, ³hogy - bár Pál ezt nem akarja - a kedvükért vesse Pált Jeruzsálembe. Mert azt a tervet szőtték ellene, hogy megölik útközben. ⁴Fesztusz azonban azt felelte, hogy Pál Cézareában van őrizetben, ő maga pedig hamarosan odautazik. ⁵"Ezért a közöttetek levő vezetők mondta, jöjjenek le velem, és ha van valami kifogásolható abban az emberben, emeljenek vádat ellene!"

25:1 „Fesztusz” Ő volt Félix utóda. Nemesebb jellem volt, de nyilvánvalóan ugyanaz alatt a politikai nyomás és gondolkodásmód alatt volt. Két évig volt ebben a tisztségben és Kr. u. 62-ben halt meg, hivatali ideje alatt.

■ **„három nap múlva”** Ez megmutatja, hogy mennyire mérges és kitartó volt a zsidó vezetőség Pállal kapcsolatban. Fesztusz is jó benyomást akart kelteni.

25:2 „a zsidók főpapjai és vezetői” Lehetséges, hogy ez a Szanhedrinre utal, ami 70 zsidó jeruzsálemi vezetőből állt. Ők alkották a legmagasabb zsidó igazságszolgáltatási testületet mind a politikai, mind pedig a vallási dolgokban. Lásd a Különleges Témát a 4:5-ben. Mindazonáltal utalhat más gazdag és elit jeruzsálemi lakosokra, akik nagyon izgatottak voltak, hogy végre már találkozhassanak az új római prokurátorral, és hogy elkezdhessék a jó kapcsolat kialakítását ezzel az emberrel.

Az is lehetséges, hogy mindkét csoportra egyaránt utal. Két év után új főpapjuk volt, Ismael. Ő is szerette volna megerősíteni helyzetét, és ennek egy nagyon jó módja volt, hogy megtámadta a lázadó farizeust, Pált.

■ **„és kérték”** Ez BEFEJEZETLEN AKTÍV KIJELENTÉS. Újra és újra kérelték.

25:3 Ez gyűlöletet mutat Pál irányába a vallási vezetők részéről. Úgy látták Pált, mint egy belső ellenséget!

■ **„Mert azt a tervet szőtték ellene, hogy megölik útközben”** A zsidó vezetőség taktikája mit sem változott (vö. 23:12-15).

25:5 „ha” Ez ELSŐ TÍPUSÚ FELTÉTELES MONDAT, ami az szerző szemszögéből vagy céljai szempontjából igaznak feltételezhető (vö. A. T. Robertson, *Word Pictures on the New Testament* [Szóképek az Újszövetségben], 3. kötet, 429 oldal). Dr. Bruce Tankersley, a koiné görög nyelvspecialista a Kelet Texasi Baptista Egyetemről azt mondja, lehetséges, hogy ez HARMADIK TÍPUSÚ, mert nincs ige a feltételes mondat feltételt tartalmazó bevezető mondatrészében. Fesztusz úgy gondolta, hogy Pál bűnös volt. Más különben miért lennének a jeruzsálemi vezetők olyan kitartóak és állhatatosak?

SZÖVEG: 25:6-12

⁶Miután pedig nyolc vagy tíz napnál tovább nem tartózkodott közöttük, lement Cézareába. A következő napon pedig beült a bírói székbe, és elővezettette Pált. ⁷Amikor Pál megjelent, körülállták a Jeruzsálemből lejött zsidók, és sok súlyos vádat emeltek ellene, amelyeket azonban nem tudtak bizonyítani. ⁸Pál így védekezett: "Sem a zsidók törvénye

ellen, sem a templom ellen, sem a császár ellen nem vétettem semmit." ⁹Fesztusz azonban a zsidók kedvébe akart járni, és ezt kérdezte Páltól: "Akarsz-e Jeruzsálemben menni, hogy ott ítélkezzem feletted ebben az ügyben?" ¹⁰Pál azonban így válaszolt: "A császár ítélőszéke előtt állok, itt kell ítélkezni felettem. A zsidók ellen nem vétettem semmit, amint magad is jól tudod. ¹¹Mert ha vétkes vagyok, és halált érdemlő dolgot cselekedtem, nem vonakodom a haláltól. Ha pedig ezek alaptalanul vádolnak engem, senki sem szolgáltatathat ki nekik. A császárhoz fellebbezek." ¹²Akkor Fesztusz megbeszélést tartott a tanácsosaival, majd így válaszolt: "A császárhoz fellebbeztél, tehát a császár elé fogsz menni."

25:6-9 Ezek az események megmutatták Pál számára, hogy Fesztusznál nincs semmi esélye igazságszolgáltatásra. Tudta, hogy mi vár rá Jeruzsálemben (vö. 3. vers). Azt is tudta, hogy Jézus azt szeretné, hogy Rómába menjen (vö. 9:15).

25:6 „Miután pedig nyolc vagy tíz napnál tovább nem tartózkodott közöttük” El tudom képzelni, hogy a zsidó vezetők jól tartották, lekenyerezték Fesztuszt. Az összes római tisztartót manipulálták.

25:10-11 Pál azt bizonygatja, hogy már járt a megfelelő tekintélynél és a megfelelő helyen. Lukács feljegyzi a 11. versben, hogy Pál a császárhoz fellebbez.

Az a jog, hogy a császárhoz lehet fellebbezni eredetileg Kr. e. 30-ban Octavianusszal kezdődött (vö. Dia Cassius, *History* 51:19). Ezt a parancsot kiterjesztették arra is, hogy olyan római állampolgárt, aki a császárhoz fellebbezett nem lehetett megvakítani, megkorbácsolni és kínozni (vö. Paulus *Sententiae* 5:26:1).

A következő könyvben egy nagyon jó értekezést találhatsz az első századi római törvényről: A. N. Sherwin-White, *Roman Society and Roman Law in the New Testament* (A római társadalom és a római törvény az Újszövetségben), „negyedik előadás: Pál Félix és Fesztusz előtt”, 48–70. oldal.

25:11 „ha ... ha” Ez két ELSŐ TÍPUSÚ FELTÉTELES MONDAT, ami az szerző szemszögéből vagy céljai szempontjából igaznak feltételezhető. Ez a két használat a szövegekörnyezetben megmutatja, hogy ezt a nyelvtani szerkezetet hogyan használták arra, hogy rámutassanak valamire. Az első a valóság szempontjából hamis (de ugyanezt a feltételt használta Félix is az 5. versben); a második az valóság szempontjából igaz.

■ **„nem vonakodom a haláltól”** Pál felismerte az állam hatalmát (vö. Róma 13:4). Az ÓSZ álláspontját a halálbüntetésről lásd az I. Mózes 9:6-ban. A következő könyvben találhatsz egy nagyon érdekes értekezést a halálbüntetésről: *Hard Sayings of the Bible* (a Biblia kemény mondásai), 114–116. oldal.

■

NASB, TEV „senki sem szolgáltatathat ki nekik”

NKJV „senki sem adhat ki nekik”

NRSV „senki sem adhat oda nekik”

NJB „senkinek nincs joga, hogy átadjon engem nekik”

Az a kifejezés, hogy *charizomai* lényegében azt jelentette, hogy „eleget tesz” egy kérésnek. Pál felismerte, hogy Fesztusz a zsidó vezetőket próbálta lenyűgözni azáltal, hogy kiszolgáltatta nekik.

Mindazonáltal az is lehetséges, hogy Fesztusz egy Julius Caesar által kiadott rendeletnek próbált eleget tenni (vö. Josephus, *A zsidók története* 14:10:2), ami a Palesztinában lévő római tisztartókat arra bátorította, hogy engedjenek a főpap kívánságainak.

■ „a császárhoz fellebbezek” Erre minden római polgárnak törvényes joga volt a halálbüntetéses esetekben.

25:12 „tanácsosaival” Ez Fesztusz római jogi tanácsosaira utal, nem pedig a zsidó vezetőkre.

SZÖVEGÖSSZEFÜGGÉSI BETEKINTÉS AZ ApCsel 25:13-26:32-ES RÉSZEKBE

HÁTTÉR

A. II. Heródes Agrippa (Marcus Julius Agrippa)

1. Ő I. Heródes Agrippa fia (vö. ApCsel 12), aki Júdea politikai vezetője volt és az ő kezében volt a templomi papság feletti hatalom (Kr. u. 41-44), és Nagy Heródes unokája volt.
2. Rómában kapott tanítást és pro-római volt. A Kr. u. 70-ben történt zsidó háború után visszatért Rómába, és ott halt meg Kr. u. 100-ban.
3. 17 éves korában meghalt az édesapja, de túl fiatal volt még, hogy átvegye királyságát.
4. Kr. u. 50-ben Heródes Khalkisz, I. Agrippa nagybátyja, Khalkisz királya (egy kis királyság észak Palesztinában) meghalt, és Claudius uralkodó II. Agrippának adta ezt a királyságot. Továbbá megkapta a jogot, hogy a templom és a főpapság felett is hatalma legyen.
5. Kr. u. 53-ban elcserélte királyságát Heródes Fülöp negyedes fejedelem (Ituraea és Trachonitis) és Lysanius (Abiléné) területeire.
6. Később Néro császár bizonyos városokat és falvakat adott neki, hogy uralkodjon felettük, amelyek a Galileai-tenger körül voltak. Fővárosa Cézarea Filippi volt, amit Neromias-ra nevezett át.
7. Történelmi utalások:
  - a. Josephus, *A zsidó háború* 2:12:1, 7-8; 15:1; 16:4, 7:5:1
  - b. Josephus, *A zsidók története*, 19:9:2; 20:5:2; 6:5; 7:1; 8:4; 9:6

B. Bereniké

1. Ő volt I. Heródes Agrippa legidősebb lánya.
2. II. Agrippa testvére volt, és egy ideig lehetséges, hogy a vérfertőző szeretője is (erre nincs bizonyíték, csak pletyka volt). Később Titusz uralkodónak volt a szeretője, még hadvezérége idején. Ő volt az a római hadvezér, aki Kr. u. 70-ben lerombolta Jeruzsálemet és a templomot.
3. Druzilla testvére volt (vö. 24:24).
4. Heródes Khalkisz felesége volt (I. Heródes Agrippa testvéréé, aki az ő nagybátyja volt), de amikor férje meghalt, összeállt a testvérével.
5. Később hozzáment Polemonhoz, Cilícia királyához, de elhagyta őt és visszatért testvéréhez, aki épp hogy csak megkapta a „királyi” címet.
6. Vespasianus uralkodónak és Titus hadvezérnek (aki később uralkodó lett) is szeretője volt.
7. Történelmi utalások
  - a. Josephus, *A zsidó háború* 2:1:6; 15:1; 17:1
  - b. Josephus, *A zsidók története* 19.9.1; 15.1; 20.1.3
  - c. Tacitus, *History* 2.2
  - d. Seutonius *Life of Titus* 7
  - e. Dio Cassius *Histories* 65.15; 66:18
  - f. Juvenal *Satire* 61.156-157

SZÓ ÉS KIFEJEZÉSTANULMÁNY

SZÖVEG: 25:13-22

¹³Néhány nap elteltével Agrippa király és Bereniké Cézareába érkezett, hogy köszöntsék Fesztuszt. ¹⁴Amikor már több napja időztek ott, Fesztusz szóba hozta a király előtt Pál ügyét: "Van itt egy férfi, mondta, akit Félix hagyott itt fogolyként. ¹⁵Mikor Jeruzsálemben voltam, panaszt emeltek ellene a zsidók főpapjai és vénei, és az elítélését kérték. ¹⁶Azt válaszoltam nekik, hogy a rómaiaknak nem szokásuk bárkit is kiszolgáltatni, amíg a vádlott szemtől szembe nem áll vádlóival, és alkalmat nem kap arra, hogy védekezzen a vád ellen. ¹⁷Mikor tehát megérkeztek ide, halogatás nélkül mindjárt másnap bírói székembe ültem, és elővezettettem azt a férfit. ¹⁸Ekkor vádlói körülállták, de semmi olyan bűnt sem hoztak fel ellene, amilyenre gondoltam, ¹⁹hanem valami vitás kérdéseik voltak velem a maguk vallásáról, meg egy bizonyos meghalt Jézusról, akiről Pál azt állította, hogy él. ²⁰Mivel pedig én nem tudtam eligazodni ezekben a vitás kérdésekben, azt kérdeztem tőle, nem akar-e Jeruzsálembé menni, és ott törvény elé állni ezek miatt a dolgok miatt. ²¹Pál azonban fellebbezett, és azt kívánta, hogy tartsák őrizetben a császár döntéséig. Ezért parancsot adtam, hogy őrizzék őt, amíg a császárhoz küldhetem." ²²Agrippa erre így szólt Fesztuszhoz: "Szeretném magam is hallani ezt az embert!" - "Holnap hallani fogod" - válaszolta ő.

25:13 „Agrippa király” Ez II. Agrippára utal, aki Druzilla és Bereniké testvére volt. Rómában kapott tanítást, és nagyon lojális volt Rómához politikájában és programjaiban is.

25:13 Ez újra csak felfedi Lukács irodalmi és teológiai céljait, ami az volt, hogy megmutassa, hogy a kereszténység nem jelentett politikai fenyegetést Rómára (vö. 25. vers). Az első század korai évtizedeiben a kereszténységet a judaizmus egy szektájának tartották, amit a rómaiak legális vallásnak ismertek el. Róma nem akart részt venni semmilyen zsidó szekták közötti vitában!

25:18 „semmi olyan bűnt sem hoztak fel ellene, amilyenre gondoltam” Ez a zsidó ellenállás intenzitását és természetét mutatja meg. Nem politikai természetű volt, hanem vallási.

26:19 „vallásáról” Ez szó szerint egy összetett kifejezés a „félelem” és az „isten” szavakból. Ez a kifejezés jelenthet „babonaságot”, és pontosan ez volt az, amit a római vezetők a zsidó vallásról gondoltak. Mindazonáltal Fesztusz nem akarta inzultálni a zsidó méltóságokat, így félreérthető kifejezést használt (Pál is ezt tette, 17:22).

■ **„egy bizonyos meghalt Jézusról, akiről Pál azt állította, hogy él”** A feltámadás az egyik központi oszlopa volt az ApCselben található prédikációknak (*kerygma*, lásd Különleges Téma a 2:13-ban) (vö. 26:8). A kereszténység ezen a teológiai állításon áll vagy bukik (vö. I. Kor. 15).

SZÖVEG: 25:23-27

²³Másnap aztán megérkezett Agrippa és Bereniké nagy pompával, és miután az ezreddel és a város előkelőségeivel együtt bevonultak a nagyterembe, Fesztusz parancsára elővezették Pált. ²⁴Fesztusz ezután így szólt: "Agrippa király és ti férfiak mind, akik velünk együtt jelen vagytok, látjátok ezt az embert, aki miatt megostromolt engem az egész zsidóság Jeruzsálemben, sőt még itt is, azt kiáltva, hogy ennek nem szabad tovább élnie. ²⁵Én azonban azt állapítottam meg, hogy semmi halált érdemlő dolgot nem cselekedett. De mivel a

császárhoz fellebbezett, úgy döntöttem, hogy oda küldöm őt. ²⁶Ámde semmi bizonyosat nem tudok írni róla uramnak, ezért elétek vezettem, elsősorban is eléd, Agrippa király, hogy kihallgatása után legyen mit írnom róla. ²⁷Mert értelmetlennek tartom, hogy aki foglyot küld, ne jelentse az ellene emelt vádat is."

25:23 Micsoda hihetetlen lehetőség az evangélium hirdetésére!

■ **„ezredessel”** Ez a *chiliarch* kifejezés, ami szó szerint azt jelenti, hogy ezer ember vezetője, mint ahogy a centúrió száz ember vezetője volt. Josephus *A zsidók története* 19:19:2-ből tudjuk, hogy ebben az időszakban öt nagyobb tartalékos csapat volt Cézáréában. Így aztán ezzel legalább öt emberre utal.

25:26 „semmi bizonyosat nem tudok írni róla” Fesztusznak is ugyanez volt a problémája, mint Liziasznak, Jeruzsálem parancsnokának. A római törvények szerint vádiratot kellett Pál ellen írnia, ami tartalmazta a bizonyítékokat vagy a bírósági véleményt. Pál egy rejtély volt ezek számára a római vezetők számára.

■ **„uramnak”** Ez a görög *kurios* kifejezés, ami azt jelenti, hogy tulajdonos, mester, uralkodó. Ez az első dokumentált használata a *kurios* szónak, amikor Néróra egyedüli címként használták. Ezt a címet elutasította Octavianus/Augustus uralkodó és Tiberius is, mert úgy gondolták, hogy túl közel áll a latin *rex* (király) kifejezéshez, ami a római köznépben és a szenátusban visszatetszést okozott. Mindazonáltal Néró korában és utána is elég gyakran feltűnik ez a megszólítás. Vespasianus és Titusz a „megváltó” kifejezést használta, Domitianus pedig az „isten” szót használta arra, hogy magára utaljon (vö. James S. Jeffers, *The Greco-Roman World [A görög-római világ]*, 101. oldal). A *kurios* kifejezés vált a keresztények elleni üldöztetés központjává, akik ezt a kifejezést csakis Jézus Krisztusra használhatták. Visszautasították, hogy az illatáldozatnál és a Rómának tett állampolgársági hűség eskü alkalmával ezt a kifejezést használják.

■ **„hogy kihallgatása után”** Ez a kifejezés a *sebastos* szó, ami a görög megfelelője volt a latin *augustus* szónak. Alapvető szótani eredete a „tisztelni”, „imádni”, „hódolni” jelentés. Először Kr. e. 27-ben Octavianusra használta a szenátus. Itt Néróra használták. Úgy tűnik, hogy Néró kitágította az uralkodó imádásának kultuszát.

MEGVITATANDÓ KÉRDÉSEK

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Biblia értelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Ezek a megvitatandó kérdések azért vannak, hogy segítsenek átgondolni a könyv ezen részének főbb témáit. Gondolat-ébresztő szándékuk van, nem pedig definiáló.

1. Miért féltek Páltól a zsidó vezetők, és miért gyűlölték őt?
2. Ez a fejezet hogyan fedi fel Lukács azon céljainak egyikét, amiért megírta az ApCsel?
3. Mi volt Pál célja azzal, hogy Agrippa és Bereniké előtt megvédte magát?

ApCsel 26

MODERN FORDÍTÁSOK BEKEZDÉSI FELOSZTÁSAI

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Pál megvédi magát Agrippa előtt	Pál korai élete	Pál védekezése Agrippa előtt (25:13-26:32)	Pál megvédi magát Agrippa előtt	Pál megjelenik Agrippa király előtt 25:13-26:1
26:1-11	26:1-11	26:1. 26:2-3 26:4-8 26:9-11	26:1. 26:2-3 26:4-8 26:9-11	Pál beszéde Agrippa király előtt 26:2-3 26:4-8 26:9-11
Pál elmeséli megtérését	Pál felidézi megtérését		Pál elmeséli megtérését	
26:12-18	26:12-18	26:12-18	26:12-18	26:12-18
Pál bizonyágtétele a zsidóknak és a pogányoknak	Pál megtérés utáni élete		Pál mesél a munkájáról	
26:19-23	26:19-23	26:19-23	26:19-23	26:19-23
Pál azt kéri Agrippától, hogy higgyen				A hallgatók reakciói
26:24-29	26:24-32	26:24-29	26:24. 26:25-27 26:28. 26:29.	26:24-29
26:30-32		26:30-32	26:30-32	26:30-32

HARMADIK OLVASÁSI CIKLUS (az „Útmutató a helyes bibliaolvasáshoz”-ból) KÖVETVE AZ EREDETI SZERZŐ SZÁNDÉKÁT A BEKEZDÉSEK SZINTJÉN

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Bibliaértelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Egyszerre olvasd el az adott részt. Azonosítsd a témákat. Hasonlítsd össze a te témafelosztásaidat az öt különböző fordítással. A bekezdések nem ihletettek, de mindenképp kulcsfontosságúak az eredeti szerző szándékainak azonosításához, ami az értelmezés szíve. Minden bekezdésnek egy és csak egy témája van.

1. Első bekezdés
2. Második bekezdés
3. Harmadik bekezdés
4. Stb.

SZÓ ÉS KIFEJEZÉSTANULMÁNY

SZÖVEG: 26:1

¹Agrippa erre így szólt Pálhoz: "Megengedjük, hogy szólj a magad mentségére." Akkor Pál kinyújtotta a kezét, és védőbeszédet mondott:

26:1 „kinyújtotta a kezét” Ez az üdvözlés gesztusa volt és a felszólalás bevezetése (vö. ApCsel 12:17; 13:16 és 21:40, ahol a kéz mozdulatai a figyelemfelkeltést és a csendre intést jelentették).

SZÖVEG: 26:2-3

²"**Boldognak tartom magam, Agrippa király, hogy mindazok ellen, amikkel a zsidók vádolnak, ma előtted védekezhetem, ³mert te kiváló ismerője vagy a zsidók minden szokásának és vitás kérdéseinek. Kérlek azért, hallgass meg engem türelemmel.**

26:2-3 Pál védekezését tipikusan formális és hízelkedő módon vezeti be, ugyanúgy, ahogy azt Félix előtti tárgyalásán is tette (vö. 24:10). Emlékezett arra, hogy milyen szerencsétlen tapasztalata volt a Szanhedrin előtt (vö. 23:1-10).

26:2 „hogy mindazok ellen, amikkel a zsidók vádolnak” II. Agrippa volt felelős a templomért és a papságért. Bár Róma párti volt és Rómában kapott tanítást, értette a zsidó hit bonyolultságát (vö. 3. vers).

■ **„boldognak”** Ez ugyanaz a kifejezés, ami a Boldog-mondásokat bevezeti a Máté 5-ben és a Zsolt. 1:1-ben a Szeptuagintában.

26:3

NASB, NKJV **„minden szokásának és kérdéseinek”**

NRSV **„minden szokásának és vitás kérdéseinek”**

TEV **„minden zsidó szokásnak és vitáinak”**

NJB **„szokásainak és vitás kérdéseinek”**

Az első kifejezés az *ethōn*, amiből az „etnikai” kifejezés származik, vagy egy bizonyos embercsoport kulturális aspektusa. A második kifejezést gyakran használják az ApCselben vitákra és egyet nem értésre a rabbinikus judaizmus aspektusaiban (vö. 15:2; 18:15; 23:19; 25:19; 26:3). Ezek nem voltak ritkák, mert az első századi judaizmuson belül több csoport is volt: szadduceusok, farizeusok (továbbá a teológiai csoportok: Shammai és Hillel) és a zelóták.

SZÖVEG: 26:4-8

⁴Életemet, amely kezdettől fogva népem között és Jeruzsálemben folyt, ifjúságomtól fogva ismerik a zsidók mindnyájan. ⁵Mivel ők kezdettől fogva ismernek, tanúsíthatják, ha akarják, hogy kegyességünk legszigorúbb irányzata szerint éltem, mint farizeus. ⁶Most is amiatt a reménység miatt állok itt vád alatt, amelyet atyáinknak ígért Isten. ⁷Ennek a teljesülését reméli tizenkét törzsünk is, éjjel-nappal állhatatosan szolgálva Istennek. Ezért a reménységért vádolnak engem a zsidók, Agrippa király. ⁸Miért tartjátok hihetetlennek, hogy Isten halottakat támaszt fel?

26:4 „életemet ... ismerik a zsidók mindnyájan” Pál ezt számos alkalommal megismételte (vö. 22:3-5; 23:1; 24:17; 25:8). Pál példás életet élt a jeruzsálemi zsidók között (vö. 5. vers).

■ **„népem”** Nem tudjuk biztosan, hogy Pál hol nőtt fel. Ez utalhat (1) Tazusra Ciliciában, vagy (2) Jeruzsálemre.

26:5 „ha” Ez egy HARMADIK TÍPUSÚ FELTÉTELES mondat, ami lehetséges cselekedetet jelöl. Ebben a szöveggörnyezetben Pál tudja, hogy bizonyosságot tehetnek a múltjáról, de nem fogják megtenni.

■ **„legszigorúbb irányzata szerint éltem, mint farizeus”** Ez egy teológiai szekta volt a judaizmuson belül, ami a makkabeusi időszak alatt jelent meg. A szájhagyományoknak és az írott hagyományoknak szentelték magukat. Lásd Különleges Téma az 5:34-ben vagy a 15:15-ben.

26:6 „a reménység ... amelyet atyáinknak ígért Isten” Ez a (1) Messiás eljövételének vagy a (2) halottak feltámadásának ÓSZ-i prófécijára utal (vö. 23:6; 24:15; Jób 14:14-15; 19:25-27; Dán. 12:2). Pál az „Utát” vagy a „Tanítást” látta az ÓSZ-i prófécia beteljesülésének (vö. Máté 5:17-19; Gal. 3). Lásd Különleges Témák: A Remény a 2:25-ben és A *Kérygma* a 2:14-ben.

26:7 „tizenkét törzsünk” A törzsi származás (Jákób gyermekei) még mindig nagyon fontos volt a zsidóknak. A tíz északi törzs közül sokan nem jöttek vissza az asszíriai fogságból (Kr. e. 722). Az ÚSZ-ből megtudunk egy kevéske törzsi információt.

1. Mária, József és Jézus Júda törzséből származott (vö. Máté 1:2-16; Lukács 3:23-33; Jel. 5:5)
2. Anna törzsét Áserével azonosították (vö. Lukács 2:36).
3. Pál törzsét pedig Benjámin törzsével azonosították (vö. Róma 11:1; Fil. 3:5).

Nagy Heródes irigy volt minderre, és a templomi feljegyzéseket, amelyek a családfákat is tartalmazták, elégettette. Lásd Különleges Téma: a Tizenkettő az 1:23-ban.

■ **„reménységért”** El lehet azon gondolkodni, hogy Pál melyik reménységre is utal. A szélesebb körű szöveggörnyezetből arra következtethetnénk, hogy a feltámadásra. Lásd Különleges Téma: Remény a 2:25-ben.

■ **„éjjel nappal állhatatosan szolgálva”** Pál nagyon szerette népét (vö. Róma 9:1-3). Tudta, hogy milyen keményen próbálták szolgálni YHWH-t. Viszont nagyon is jól ismerte a törvényeskedés, a dogmatizmus és az elitizmus veszélyét.

„Éjjel nappal”, ez egy idióma volt, amivel intenzitást és rendszerességet fejeztek ki (vö. 20:31; Lukács 2:37).

26:8 „miért tartjátok hihetetlennek” Pál két csoporthoz szól itt: (1) Agrippához, és más jelenlévő zsidókhöz, és (2) a jelenlévő pogányokhoz, mint Fesztusz is.

■ **„hogy”** Ez egy ELSŐ TÍPUSÚ FELTÉTELES mondat, ami az író szemszögéből vagy irodalmi céljai szempontjából igaznak feltételezhető.

■ **„Isten halottakat támaszt fel”** Ez a kifejezés a zsidó reménységről, az általánosságban vett feltámadásról szól, de Pál Krisztus feltámadására gondolt (vö. I. Kor. 15). A szadduceus vádlók ezen a ponton nagyon idegesek kezdtek lenni (vö. 23:1-10).

SZÖVEG: 26:9-11

⁹Én egykor elhatároztam magamban, hogy mindent meg kell tennem a názáreti Jézus neve ellen. ¹⁰Meg is tettem ezt Jeruzsálemben, és a főpapoktól kapott felhatalmazás alapján a szentek közül sokat börtönbe vettem. Amikor pedig megölték őket, én is ellenük szavaztam. ¹¹A zsinagógákban mindenféle gyakran büntetéssel kényszerítettem őket káromlásra, sőt ellenük való féktelen őrvöngésben egészen az idegen városokig üldöztem

őket.

26:9 Pál (*egō*, „én” és *emautō* „magam”) megvallja az eltévedt vallásos lelkesedését, amiről most már tudja, hogy nem Isten akarata volt (vö. I. Tim. 1:13). Azt gondolta, hogy Jézus követőinek üldözésével Istent szolgálta és Istennek tetsző dolgot tesz. Pál világnézete teljes mértékben megváltozott a damaszkuszi úton (vö. ApCsel 9).

■ **„a názáreti Jézus”** Lásd Különleges Témák a 2:21-ben és a 2:27-ben.

26:10 „szentek” Szó szerint ez azt jelenti, hogy „azok, akik szentek”. Pál most már pontosan tudta, hogy kiket üldözött és ölt meg, Isten népét! Micsoda sokk, bánat és megvilágosodás lehetett Pál damaszkuszi úton történt látomása, a gondolkodásának és életének teljes megváltozása volt ez! Lásd Különleges Téma a 9:13-ban.

■ **„felhatalmazás alapján”** Pál volt a Szanhedrin által kiküldött „hivatalos” üldöző.

■ **„amikor pedig megölték őket”** Ez az üldözés intenzitását mutatja meg. Az „Út” nem valami jelentéktelen dolog volt; élet-halál kérdése volt, és még ma is az!

■ **„én is ellenük szavaztam”** Ez az a technikai görög kifejezés, amit hivatalos szavazatra használtak vagy a Szanhedrinben vagy a helyi zsinagógákban. De mivel egy helyi zsinagóga sem szavazhatott vagy szavazott volna halálbüntetés esetében, így valószínűleg a Szanhedrinről van szó. Ha ez valóban a Szanhedrin volt, akkor Pálnak házasnak kellett lennie. A kifejezés eredetileg azt jelentette, hogy „kavics”, amit a szavazás kinyilvánítására használtak – ami vagy fekete vagy fehér volt (vö. Jel. 2:17).

26:11 „kényszerítettem” Az angolban azt mondja, hogy „megpróbáltam rákényszeríteni”. Ez BEFEJEZETLEN IGEIDEJE egy görög kifejezésnek, ami azt jelenti, hogy rákényszeríteni, vagy rávenni (vö. 28:19), de itt olyan értelemben használja, ami azt jelenti, hogy megpróbálni. Ez egy a múltban ismétlődő cselekedetre utal.

■ **„káromlásra”** Saul megpróbálta őket rávenni, hogy nyilvánosan vallják meg Jézusba, mint Messiásba vetett hitüket, aztán pedig elítélni őket.

■

NASB „féktelen őrjöngésben”

NKJV „mérhetetlen őrjöngésben”

NRSV „féktelenül őrjöngtem”

TEV „tomboltam”

NJB „ellenük való dühöm végtelen volt”

Ez egy elég erőteljes HATÁROZÓSZÓ („sokkal inkább”) és MELLÉKNÉVI IGENÉV (JELENIDEJŰ KÖZÉPIGEI). Fesztusz ugyanezt a szótövet használja Pálra (azaz dühög a 26:24-ben).

SZÖVEG: 26:12-18

¹²Egyszer éppen ilyen ügyben utaztam a főpapok felhatalmazásával és megbízásával Damaszkusz felé. ¹³Déltájban az úton láttam, ó király, amint a mennyből a nap fényénél is ragyogóbb világosság sugároz körül engem és útítársaimat. ¹⁴Mikor pedig mindnyájan a földre estünk, egy hangot hallottam, amely így szólt hozzám héber nyelven: Saul, Saul, miért üldözöl engem? Nehéz neked az ösztöke ellen rugódoznod. ¹⁵Erre ezt kérdeztem: Ki vagy,

Uram? Az Úr pedig így válaszolt: Én vagyok Jézus, akit te üldözöl. ¹⁶De kelj fel, és állj a lábadra, mert azért jelentem meg neked, hogy szolgálommá tegyelek, hogy tanúbizonyságot tegyél arról, amiket láttál, és arról, amit ezután fogok neked magamról kijelenteni. ¹⁷Megoltalmazlak e néptől és a pogányoktól, akikhez küldelek. ¹⁸Azért küldelek el, hogy nyisd meg a szemüket, hogy a sötétségből a világosságra, és a Sátán hatalmából az Istenhez térjenek; hogy az énbennem való hit által megkapják bűneik bocsánatát, és örökséget nyerjenek azok között, akik megszenteltettek.

26: 12 Pál háromszor mondja el személyes bizonyágtételét az ApCselben, 9:1-31; 22:3-21; és itt. Isten kegyelme és kiválasztása Saullal kapcsolatban annyira egyértelmű. Ha Isten Krisztusban meg tud bocsátani ennek az embernek, és használja is, akkor neked is meg tud bocsátani és használni is tud!

26:13 Lásd a teljes jegyzetet a 9:3-ban.

Az a tény, hogy a részletekben eltérések találhatók mind három alkalommal, mikor Pál megosztja megtérését, arra utal, hogy Lukács milyen pontosan jegyezte fel bírósági kihallgatásait (ezzel együtt prédikációit is) az ApCselben!

26:14 Lásd a teljes jegyzetet a 9:4-ben.

Frank Stagg, *New Testament Theology* (Újszövetségi teológia) című könyvében van egy nagyszerű bekezdés, ami Jézus és a Gyülekezete közötti létfontosságú kapcsolatról szól.

„A legfontosabb tény az ítélettel kapcsolatban az, hogy az által ítéltetünk meg, hogy kapcsolatban vagyunk Krisztussal. Pedig ez igazán a népéhez való kapcsolatunk alapján való ítéletet jelent. A Vele való valódi kapcsolatunk abban tükröződik vissza, hogy milyen a kapcsolatunk az Ő népével. Őket szolgálni azt jelenti, hogy Őt szolgálni, őket elhanyagolni azt jelenti, hogy Őt elhanyagolni (Máté 25:31-46). Az Újszövetség soha nem engedi meg, hogy elhagyjuk a Krisztussal való kapcsolatot, és a másokkal való kapcsolatot sem. Őket üldözni azt jelenti, hogy Őt üldözni (ApCsel 9:1-2,4-5; 22:4,7-8; 26:10-11,14-15). A testvérek ellen bűnt elkövetni ugyanaz, mintha Krisztus ellen tettük volna (I. Kor. 8:12). Bár nem a cselekedeteink által üdvözülünk, azáltal ítéltetünk meg; mert azok a Krisztussal és az Ő kegyelmével való valódi kapcsolatunkat tükrözik vissza. Az ítélet kegyelmes azok felé, akik elfogadják az ítéletet, és az ítélet kegyelmes azokkal szemben, akik kegyelmesek (Máté 5:7).” (333. oldal)

■ **„héber”** Pál az ApCselben található három személyes bizonyágtételében ez az egyetlen, amiben megemlíti azt a részletet, hogy Jézus arámul beszél.

■ **„Saul, Saul”** Itt a 14. vers végén, a 15. vers végén, és a 16-18-as versekben Jézus Pálhoz intézett szavainak idézetét látjuk, amit a damaszkuszi úton mondott neki.

■ **„Nehéz neked az ösztöke ellen rugódoznod”** Ez a kifejezés egyedülálló erre a szövegre nézve, lehet, hogy azért, mert ez egy görög/latin szállóige volt, s nem zsidó. Pál mindig tisztában volt vele, hogy milyen hallhatósághoz beszélt, és hogy hogyan szóljon hozzájuk! Ez egy (1) hegyes botra utalhat, amit azok használtak, akik szekeret vagy ekevasat húzó ökröket irányítottak; vagy (2) a szekér vagy a kocsni elején lévő kiálló részre, ami megakadályozta az állatokat, hogy hátrafelé rugódozzanak. Ezt a példabeszédet arra használták, hogy arra az emberi hiábavalóságra utaljanak vele, amikor az isteni indíttatásnak ellenállunk.

26:15 Lásd a teljes jegyzetet a 9:5-ben.

■ **„Jézus, akit te üldözöl”** Ez a Jézus és a gyülekezete közötti szoros kapcsolatot mutatja (vö. Máté 10:40; 25:40,45). Őket bántani azt jelenti, hogy Őt bántják!

26:16 „De kelj fel, és állj a lábadra” Ez mind a kettő AORISZTOSZI AKTÍV FELSZÓLÍTÁS. Ez nagyon hasonló Jeremiás és Ezékiel prófétai elhívásához a Jer. 1:7-8-ban és Ezék. 2:1,3-ban.

■ **„mert azért jelentem meg neked”** Istennek egy meghatározott feladata volt Pál számára. Pál megtérése és elhívása nem volt tipikus, hanem sokkal inkább szokatlan, furcsa! Isten kegyelmét hatalmas módon mutatták be, ugyanúgy, mint Isten kiválasztását a Királysága szolgálatára és növekedésére.

■ **„amiket láttál ... amit ezután fogok neked magamról kijelenteni”** Mind két szó a *horaō* egy-egy formája. Az első AORISZTOSZI PASSZÍV KIJELENTŐ, a második pedig JÖVŐIDEJŰ PASSZÍV KIJELENTÉS. Bizonyos értelemben Jézus jövőbeli személyes találkozást ígér Pálnak. Pálnak a szolgálata során számos isteni látomása volt (vö. 18:9-10; 22:17-21; 23:11; 27:23-24). Pál megemlíti egy tanulási időszakot Arábiában, ami alatt Jézus tanította (vö. Gal. 1:12,17,18).

■ **„tegyelek”** Ez szó szerint azt jelenti, hogy „kézbe venni”. A végzetre használt idióma volt ez (vö. 22:14; 26:16).

■ **„szolgámmá ... tanúbizonyságot”** Az első kifejezés szó szerint azt jelentette, hogy „gályarab” a hajón. Idiómaként a szolgára kezdték el használni.

A második kifejezésből, *martus*, ered a mártír szó. Két jelentése is volt:

1. tanú (vö. Lukács 11:48; 24:48; ApCsel 1:8,22; 5:32; 10:39,41; 22:15)
2. mártír (vö. ApCsel 22:20).

Mindkét jelentését személyesen megtapasztalta a legtöbb apostol, és rajtuk kívül sok-sok hívő az évek során!

26:17 „megoltalmaztalak” Ez egy JELENIDEJŰ KÖZÉPIGEI MELLÉKNÉVI IGENÉV. A SZENVEDŐ SZERKEZETBEN ez a szó általában azt jelenti, hogy kiválasztani. Általában úgy fordítják, hogy „kimenteni, megmenteni” (vö. 7:10,34; 12:11; 23:27). Isten gondoskodó törődése eléggé evidens ebben a helyzetben. Pál számos ilyen látomást kapott szolgálata során, hogy bátorítsa. Lehetséges, hogy a Szeptuaginta értelmezésére utal, ahogy az a következő igeverseket leírja: Ézs. 48:10 vagy lehet, hogy a Jer. 1:7-8,19.

■ **„e néptől és a pogányoktól”** Pál mind a két csoport részéről ellenállásba fog ütközni (vö. II. Kor. 11:23-27).

■ **„akikhez küldelek”** Abban a szerkezetben, hogy én küldelek, az én (*egō*) hangsúlyos, mint ahogy a 15. versben is. Az IGE az *apostello* szó (JELENIDEJŰ AKTÍV KIJELENTÉS), amiből az „apostol” szó származik. Ahogy az Atya elküldte Jézust, úgy küldi el Jézus a tanúit, az apostolokat (vö. János 20:21).

26:18 „nyisd meg ... térjenek” Ez mind a kettő AORSZT FŐNÉVI IGENÉV. Ez az Ézs. 42:7-ra utalhat. A Messiás vak szemeket fog felnyitni, ami a szellemi szemek megnyitásának metaforája (vö. János 9). Az evangélium ismeretének és megértésének meg kell előznie az akaratit döntést (megtérés és hit). A Sátán megpróbálja bezárni értelmünket és szívünket (vö. II. Kor. 4:4) a Lélek pedig megpróbálja kinyitni azt (vö. János 6:44,65; 16:8-11).

■ **„sötétségből ... a Sátán hatalmából”** Figyeld meg a párhuzamot. A hatalom az a görög *exousia* kifejezés, amit általában hatalomnak vagy erőnek fordítanak (vö. NKJV, NRSV és TEV angol fordítások). A világ a személyes gonosz befolyása alatt van (vö. Ef. 2:2; 4:14; 6:10-18; II. Kor. 4:4;

Kol. 1:12-13).

Az ÓSZ-ben leginkább Ézsaiás próféciáiban, a Messiás visszaadja a vakoknak a látásukat. Ez a jóslat egyaránt fizikai és metaforikus igazság is volt (vö. Ézs. 29:18; 32:3; 35:5; 42:7,16).

■ **„világosságra ... az Istenhez”** Figyeld meg a párhuzamot. Régen az emberek féltek a sötétségtől. Így a gonosz metaforája lett. Míg a fény az igazság, a gyógyulás és a tisztaság metaforája. Egy jó párhuzamos ígerész az evangéliumban lévő fényel a János 3:17-21-ben található.

■ **„hogyan ... megkapják”** Az IGENÉV ebben a kifejezésben egy újabb AORISZTOSZI FŐNÉVI IGENÉV. Az eredeti görög szövegben nincs benne az a szó, ami azt fejezi ki, hogy megkaphatják, ugyanúgy, mint ahogy a magyarban sincs az eshetőség kifejezve (vö. TEV, NJB angol fordítások). Ebben a szövegben az egyetlen feltétel az az, hogy „a bennem való hit által” rész, amit a görög szövegben a mondat végére tettek a hangsúlyozás miatt. Isten minden áldása az Ő kegyelmére adott hittel teli válaszonk függ (vö. Ef. 2:8-9). Ez az ÚSZ ellenpontja az ÓSZ feltételhez kötött szövetségeire.

■ **„bűneik bocsánatát”** Lukács gyakran használta ezt a kifejezést (*aphesis*).

1. A Lukács 4:18-ban egy az Ézs. 61:1-ből való ÓSZ-i idézetben fordul elő, ahol azt jelenti, hogy elengedni, ami a II. Mózes 18:2, és a III. Mózes 16:26 LXX-beli változatát tükrözi vissza.
2. A következő helyeken „a bűn miatti büntudat elvételét” jelenti: Lukács 1:77; 3:3; 24:47; ApCsel 2:38; 5:31; 10:43; 13:38; 26:18, ami az V. Mózes 15:3 LXX-beli használatát tükrözi vissza, ahol az adósságok eltörlésére használták.

Az, hogy Lukács ezt használja, lehetséges, hogy a Jer. 31:34 ígérését tükrözi vissza.

■ **„és örökséget”** Ez a görög *klēros* kifejezés, ami a sorsvetést jelöli (vö. III. Mózes 16:8; Jónás 1:7; ApCsel 1:26), amivel az örökséget kisorsolták, mint az I. Mózes 48:6-ban; a II. Mózes 6:8-ban és a Józs. 13:7-8-ban. Az ÓSZ-ben a lévítáknak nem volt örökségük a földből, csak a 48 lévita várost kapták meg (vö. V. Mózes 10:9; 12:12), hanem Maga az Úr volt az örökségük (vö. IV. Mózes 18:20). Most már az ÚSZ-ben minden hívő pap (vö. I. Péter 2:5,9; Jel. 1:6). Az Úr (YHWH) a mi örökségünk; mi az Ő gyermekei vagyunk (vö. Róma 8:15-17).

■ **„azok között, akik megszenteltettek”** Ez BEFEJEZETT PASSZÍV MELLÉKNÉVI IGENÉV. A hívők már meg lettek szentelve, és folyamatosan megszenteltetnek a Krisztusban való hit által (vö. 20:21). Lásd Különleges Téma a 9:32-ben. Sem a Sátán, sem a démonok nem tudják ezt elvenni (vö. Róma 8:31-39).

SZÖVEG: 26:19-23

¹⁹Ezért, Agrippa király, nem voltam engedetlen a mennyei látomás iránt, ²⁰hanem először Damaszkuszban és Jeruzsálemben, majd Júdea lakóinak és a pogányoknak hirdetem, hogy térjenek meg, forduljanak az Istenhez, és éljenek a megtéréshez méltóan. ²¹Ezért fogtak el engem a zsidók a templomban, és ezért akartak kivégezni. ²²De mivel az Isten mind e mai napig megsegített, itt állok, és bizonyosságot teszek kicsinyeknek és nagyoknak, és semmit sem mondok azon kívül, amit Mózes és a próféták megjövendöltek: ²³a Krisztusnak szenvednie kell, és mint aki elsőnek támad fel a halottak közül, világosságot fog hirdetni a népnek és a pogányoknak.”

26:19 „Agrippa király” Pál megpróbálta ezt az embert elérni az evangéliummal (vö. 26-29-es versek)

■ **„nem voltam engedetlen”** Az a görög kifejezés, hogy *peithō* a meggyőzés istennőjének nevéből származott. Ebben a szöveggörnyezetben jelen van az ALPHA PRIVATIVE, ami negatív jelzést ad ennek, tehát azt jelöli, hogy „engedetlen” (vö. Lukács 1:17; Róma 1:30; II. Tim. 3:2; Titusz 1:16; 3:3). Tehát bizonyos értelemben a koiné görögben ez egy erős tagadás, de ebben a szöveggörnyezetben egy szó szerinti módja annak, hogy megerősítse Pál engedelmisségét!

■ **„mennyei látomás”** Ez Pál a damaszkuszi úton való találkozására utalt a feltámadott, megdicsőült Krisztussal.

26:20 „Damaszkuszban és Jeruzsálemben” Lásd az ApCsel 9:19-25,27-es verseket Pál damaszkuszi szolgálatával kapcsolatban; a 9:26-30-as verseket pedig a jeruzsálemi szolgálatával kapcsolatban, és a 9:31 pedig valószínűleg a Júdeában való szolgálatáról szól.

■ **„térjenek meg, forduljanak az Istenhez”** Pál üzenete ugyanaz volt, mint Keresztelő Jánosé (vö. Máté 3:1-12; Márk 1:4-8) és mint Jézus korai üzenete (vö. Márk 1:15).

A görög megtérni kifejezés a gondolkodás megváltozását jelenti. A héber kifejezés a cselekedetek megváltozására utal. A valódi megtérésben mind a kettő megvalósul. Lásd a Különleges Témát a 2:38-ban. A két újszövetségi követelmény (amik ugyanúgy követelményei voltak az Ószövetségnek is) az üdvösséghez a megtérés (elfordulni önmagunktól és a bűntől) és a hit (Krisztusban Istenhez fordulni, vö. 18. vers; Márk 1:15; ApCsel 3:16,18; 20:21; 26:18,20).

■ **„és éljenek a megtéréshez méltóan”** A hívő életstílusa (JELENIDEJŰ AKTÍV MELLÉKNÉVI IGENÉV) bizonyítja az valódi hitbeli odaszánását (vö. Máté 3:8; Lukács 3:8; Ef. 2:8-10; Jakab és I. János). Isten olyan embereket szeretne, akik az Ő jellemét tükrözik vissza. A hívők az Krisztushoz való hasonlatosságra lettek elhívva (vö. Róma 8:28-29; Gal. 4:19; Ef. 1:4, 2:10). Az evangélium egy személy, akit fogadni kell, igazság arról a személyről, amit el kell hinni, és élet, ami olyan, mint azé a személyé, amit meg kell élni.

26:21 Nem Pál teológiai nézetei volt az, ami a zendülést okozta a templomban, hanem az, hogy a pogányoknak prédikált és belevonta őket abba (vö. 20.vers).

■ **„akartak kivégezni”** Ez egy BEFEJEZETLEN KÖZÉPIGEI KIJELENTÉS (újra és újra megpróbálták), AORISZTOSZI KÖZÉPIGEI FŐNÉVI IGENÉVVEL (megölni). Az ázsiai (vö. 20:3,19; 21:27,30) zsidók (vö. ApCsel 9:24) számos alkalommal próbálták megölni Pált.

26:22 „bizonyoságot teszek kicsinyeknek és nagyoknak” Ez egy olyan sémita idióma, ami azt jelenti, hogy mindent belefoglalva. Ez egy megerősítés Pál részéről (mint amilyen Péteré is, vö. 10:38) hogy ő nem személyválogató, mint ahogy Isten sem az (vö. V. Mózes 10:17; II. Krón. 19:7, lásd a teljesebb jegyzetet a 10:34-ben). Prédikációi minden ember számára szólnak.

■ **„és semmit sem mondok azon kívül, amit Mózes és a próféták megjövendöltek”** Pál azt erősíti meg, hogy az üzenete és a hallgatósága (azaz a pogányok) nem valami újítás, hanem egy ÓSZ-i prófécia. Ő egyszerűen csak az ÓSZ-i irányelveket, ígéreteket és igazságokat követ.

26:23 Figyeld meg, hogy Pál üzenete három részből állt: (1) a Messiás azért halt meg, hogy az emberek bocsánatot nyerjenek; (2) a Messiás feltámadása minden hívő feltámadásának első zsengeje volt; (3) ez a Jó Hír mind a zsidóknak, mind a pogányoknak szólt. Ezt a három teológiai aspektust a 20. verssel összegezzük, ami megmutatja, hogy személyesen hogyan is fogadjuk el Krisztust (megtérés, elfordulás önmagunktól és a bűntől; hit, odafordulás Istenhez Krisztusban).

■ **„a Krisztusnak szenvednie kell”** A zsidók számára ez botránkozás volt (vö. I. Kor. 1:23), de ez egy ÓSZ-i jövendölés volt (vö. I. Mózes 3:15; Zsolt. 22; Ézs. 55).

A görög „Krisztus” kifejezés a héber „Messiás” címet tükrözi vissza. Pál azt bizonygatja, hogy akit megfeszítettek, valóban a Krisztus, a Megígért, a Felkent volt (vö. 2:36; 3:6,18,20; 4:10,26; 13:33; 17:3; 26:23).

■ **„ha ... ha”** Ez nem egy FELTÉTELES MONDAT vagy egy kérdés, hanem megerősítés, amit azzal a szóval vezet be, hogy „hogya” (*ei*) vagy hogy „bármi” (*ei*).

■ **„mint aki elsőnek támadt fel a halottak közül”** Emiatt és a Róma 1:4 miatt kialakult egy korai eretnek tan, az adopcionizmusnak”, ami azt mondta, hogy az ember Jézus a jó életéért megjutalmazták azzal, hogy feltámadt a halálból.

Ez az eltévedt krisztológia azonban az összes olyan ígérést figyelmen kívül hagyta, amelyek az Ő mindenek előtt való létezéséről szólnak, mint pl. a János 1:1; Fil. 2:6-11; Kol. 1:15-17; és a Zsid. 1:2-3. Jézus mindig is létezett; Ő mindig is Isten volt; testté lett az időben.

■ **„világosságot”** A világosság egy ősi metafora, amit az igazságra és a tisztaságra használtak (vö. 18. vers, Ézs. 9:1 [Károli: 9:2]; 42:6-7).

■ **„a népnek és a pogányoknak”** Csak egyetlen egy evangélium van, ami mind két csoport felé szól (vö. Ef. 2:11-3:13). Ez volt az a rejtély, ami korszakokon keresztül el volt rejtve, de most Krisztusban fel lett fedve. Minden ember az egyetlen teremtő Isten képmására lett teremtve (vö. I. Mózes 1:26-27). Az I. Mózes 3:15 azt ígéri, hogy Isten elkészíti az üdvösséget a bukott emberiség számára. Ézsaiás megerősíti a Messiás egyetemességét (pl. Ézs. 42:4,6,10-12; 45:20-25; 49:6; 51:4; 52:10; 60:1-3; és a Mik. 5:4-5 is).

SZÖVEG: 26:24-29

²⁴Mikor pedig ezeket hozta fel védelmére, Fesztusz hangosan így kiáltott: "Bolond vagy te, Pál! A sok tudomány örültségbe visz." ²⁵Pál azonban így válaszolt: "Nem vagyok bolond, nagyra becsült Fesztusz, hanem igaz és józan beszédet szólok. ²⁶Mert tud ezekről a király, akihez bátran szólok, mert nem hiszem, hogy rejtve volna előtte ezek közül bármi is, hiszen nem valami zugban történt dolgok ezek. ²⁷Hiszel-e Agrippa király a prófétáknak? Tudom, hogy hiszel." ²⁸Agrippa így szólt Pálhoz: "Majdnem ráveszel engem is, hogy keresztyénné legyek!" ²⁹Pál pedig így válaszolt: "Kérem az Istentől, hogy előbb vagy utóbb nem csak te, hanem azok is, akik ma hallgatnak engem, olyanná legyenek, amilyen én is vagyok e bilincsek nélkül."

26:24 „Fesztusz hangosan így kiáltott” Pál üzenete hihetetlen volt a számára. Világnézete és kultúrája, taníttatása és pozíciója befolyással volt arra a képességére, hogy megérthesse ezt az üzenetet.

■ **„A sok tudomány örültségbe visz”** Kerülőúton bár, de ez megmutatja Pál védekezésének mélységét, tisztaságát és meggyőző erejét.

26:25 „igaz és józan” Az a görög kifejezés, hogy *sōphrosunē* a következő görög szavakból áll: „ép” és „elme”. Azt jelentik, hogy az élethez és a gondolkodáshoz kiegyensúlyozottan közelít. Annak az ellentéte, hogy „elment az esze” vagy hogy „örült” (vö. 24. vers).

■ **„igaz”** Lásd a következő Különleges Témát.

KÜLÖNLEGES TÉMA: AZ „IGAZSÁG” PÁL ÍRÁSAIBAN

Ennek a kifejezésnek és kapcsolódó formáinak Pál általi használata az ÓSZ-i megfelelőjéből, az *emet* szóból származik, ami megbízhatót vagy hűségeset jelent. Biblián belüli zsidó írásokban az igazságot a hamis ellentettjeként használták. Lehet, hogy a Holt-tengeri Tekercsek lennének a legközelebbi párhuzamban ezzel (a „Hálaadó Himnuszok”), ahol is ezt a kifejezést kijelentett tanokra használják. Az esszéus társadalom tagjai „az igazság tanúivá” lettek.

Pál ezt a kifejezést Jézus Krisztus evangéliumára való utalásként használja.

1. Róma 1:18,25; 2:8,20; 3:7; 15:8
2. I. Korinthus 13:6
3. II. Korinthus 4:2; 6:7; 11:10; 13:8
4. Galata 2:5,14; 5:7
5. Efézus 1:13; 6:14
6. Kolosszé 1:5,6
7. II. Thesszalonika 2:10,12,13
8. I. Timóteus 2:4; 3:15; 4:3; 6:5
9. II. Timóteus 2:15,18,25; 3:7,8; 4:4
10. Titusz 1:1,14

Pál arra is használja ezt a kifejezést, hogy megerősítse, hogy helyesen szól

1. ApCsel 26:25
2. Róma 9:1
3. II. Korinthus 7:14; 12:6
4. Efézus 4:25
5. Filippi 1:18 (a magyarban nem az igaz szót használja, a ford. megjegyzése)
6. I. Timóteus 2:7

Továbbá arra is használja, hogy leírja a motivációit az I. Kor. 5:8-ban, és az életstílusát (ami a többi keresztényre is vonatkozik) a következő helyeken: Ef. 4:24; 5:9; Fil. 4:8. Néha emberekre is használja:

1. Isten, Róma 3:4 (vö. János 3:33; 17:17)
2. Jézus, Ef. 4:21 (hasonló a János 14:6-hoz)
3. Apostoli bizonyosságok, Titusz 1:13
4. Pál, II. Kor. 6:8

Csak Pál használja az igei formát (pl. *alētheuō*) a Gal. 4:16-ban és az Ef. 4:15-ben, ahol ez a szó az evangéliumra vonatkozik. További tanulmányként nézd meg Colin Brown, *The New International Dictionary of New Testament Theology* (Az újszövetségi teológia új nemzetközi szótára) harmadik kiadás 784–902. oldal.

26:26-28 „mert tud ezekről a király” Nagyon sok vita folyt ezekről a versekről. Úgy tűnik, hogy Pál II. Agrippát használta arra, hogy megerősítse bizonyágtételét, és ha lehetséges, akkor megértesse vele ezt az igazságot. A 28. verset úgy is lehet fordítani, hogy „szeretnéd, hogy keresztény tanú legyek?”

26:26 „akihez bátran szólok” Lukács gyakran használja ezt a kifejezést az ApCselben, és mindig Pállal kapcsolatosan (vö. 9:27,28; 13:46; 14:3; 18:26; 19:8). Általában úgy fordítják, hogy „bátorsággal szólok” (vö. I. Thessz. 2:2). Ez az egyik megjelenése a Szentlélekkel való teljességnek. Az Ef. 6:20-ban pontosan ez az imakérése Pálnak. A Szentlélek célja minden hívő számára a bátorsággal való evangéliumhirdetés.

■ **„nem valami zugban történt dolgok ezek”** Péter ugyanezt erősítette meg újra és újra a jeruzsálemi első hallgatóságának (vö. 2:23,33). Az evangélium tényei bizonyíthatóak és

történelmileg valóságok voltak.

26:27 Pál tudta, hogy Agrippa ismerte az ÓSZ-et. Pál azt vallotta, hogy evangéliumának üzenete teljes mértékben felismerhető az ÓSZ-i Írásokból. Nem valami "új" dolog volt vagy valami "újító" jellegű üzenet! Beteljesült prófécia volt!

26:28

NASB „kis idő múlva ráveszel engem is, hogy kereszténnyé legyek”

NKJV „majdnem ráveszel engem is, hogy kereszténnyé legyek”

NRSV „nagyon gyorsan meggyőznél, hogy én is kereszténnyé legyek”

TEV „ilyen rövid idő alatt gondold, hogy kereszténnyé teszel”

NJB „már nem sok híja, hogy érveid engem is kereszténnyé tegyenek”

Van egy lexikális lehetőség, hogy hogyan is értsük az *oligō* kifejezést (ami kicsit jelent), „kis idő múlva” (NASB, NRSV, TEV angol fordítások), vagy „kis erőfeszítéssel” (NKJV, NJB). A 29. versben is jelen van ez a zavar.

Ehhez a kifejezéshez kapcsolódik egy szövegi változat is: „tenni” (*poieō*), a következő kéziratokban: P⁷⁴, 8, A vagy „valamivé válni” az MS E szövegben és a Vulgatában valamit a Peshitta fordításokban is.

A tágabb szövegekörnyezetben a jelentése nyilvánvaló. Pál oly módon szeretne volna tálni az evangéliumot, hogy azokat, akik ismerték és megerősítették sz ÓSZ-et (Agrippa) meggyőzze, vagy legalábbis megerősítse számukra ezen ÓSZ-i próféciaik fontosságát.

■ „keresztény” Az „Út” követőit (Krisztus követőit) a szíriai Antiókiában hívták először keresztényeknek (vö. 11:26). Az egyetlen másik olyan hely az ApCselben, ahol előfordul ez a név, az II. Agrippa ajkairól hangzik el, ami azt jelenti, hogy ez a név széles körben elterjedt és ismert lett.

26:29 „kérem az Istentől” A 29. vers részben NEGYEDIK TÍPUSÚ FELTÉTELES mondat (*an ÓHAJTÓ MÓDDAL*), ami egy vágyat fejez ki, ami közvetve lehetséges, hogy megvalósul. Ez általában imádság vagy kívánság. Pál azt kívánta, hogy minden hallgatója, római vagy zsidó, hitre jusson Krisztusban, mint ahogyan ő maga is.

SZÖVEG: 26:30-32

³⁰Ezután felállt a király, a helytartó, Bereniké, és felálltak a velük együtt ülők.

³¹Távozóban így beszélgettek egymás között: "Semmi halálra vagy fogságra méltó dolgot nem tett ez az ember." ³²Agrippa pedig ezt mondta Fesztusznak: "Szabadon lehetne bocsátani ezt az embert, ha nem fellebbezett volna a császárhoz."

26:30 Hogyan jutott Lukács hozzá ehhez az információhoz? Ez egy privát megbeszélés volt kormányzati vezetők között (családtagjaik részvételével). Lehetséges, hogy egy szolga hallhatta ezeket, és továbbadta Lukácsnak? Valószínűleg Lukács feltételezi, hogy mit mondhattak az ezt követő kijelentésekből, vagy Lukács ezt a lehetőséget használja ki arra, hogy újra megerősítse irodalmi céljait, hogy megmutassa, hogy sem Pál, sem pedig a kereszténység nem jelentett fenyegetést Róma számára.

26:31-32 „Szabadon lehetne bocsátani ezt az embert, ha nem fellebbezett volna a császárhoz” Ez megmutatja Lukács egyik legfőbb célját, hogy miért is írta meg az ApCsel, ami nem volt más, mint hogy megmutassa, hogy a kereszténység nem volt hazaáruló Rómával szemben. Ez egy MÁSODIK TÍPUSÚ FELTÉTELES mondat, ami hamis állítást tesz, hogy kihangsúlyozza az igazságot. Ezt az embert szabadon lehetne bocsátani (ami nem történt meg) ha nem fellebbezett volna a császárhoz (amit megtett).

MEGVITATANDÓ KÉRDÉSEK

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Biblia értelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Ezek a megvitatandó kérdések azért vannak, hogy segítsenek átgondolni a könyv ezen részének főbb témáit. Gondolat-ébresztő szándékuk van, nem pedig definiáló.

1. Ez a védekezés miben különbözik a Fesztusz és Félix előtt elhangzott védekezéstől?
2. Hogyan illik bele Pál személyes bizonyágtétele védekezésének nagyobb képébe?
3. Miért volt egy szenvedő Messiás képe annyira idegen a zsidók számára?
4. Miért olyan nehéz a 28. verset értelmezni?
5. Fesztusz, Agrippa és Berniké beszélgetése (30-31-es versek) hogyan illik bele Lukács átívelő irodalmi céljaiba az ApCselben?

ApCsel 27

MODERN FORDÍTÁSOK BEKEZDÉSI FELOSZTÁSAI

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Pál elhajózik Rómába 27:1-8	Utazás Rómába 27:1-8	Utazás Máltára 27:1-8	Pál elhajózik Rómába 27:1-6	Indulás Rómába 27:1-3 27:4-6 27:7-8
27:9-12	Pál figyelmeztetését semmibe veszik 27:9-12	27:9-12	27:7-8 27:9-12	27:9-12
Vihar a tengeren 27:13-20 27:21-26 27:27-32 27:33-38	A viharban 27:13-38	27:13-20 27:21-26 27:27-32 27:33-38	Vihar a tengeren 27:13-20 27:21-26 27:27-32 27:33-38	Vihar és hajótörés 27:13-20 27:21-26 27:27-32 27:33-38
A hajótörés 27:39-44	Hajótörés Máltán 27:39-44	27:39-44	A hajótörés 27:39-41 27:42-44	27:39-41 27:42-44

HARMADIK OLVASÁSI CIKLUS (az „Útmutató a helyes bibliaolvasáshoz”-ból) KÖVETVE AZ EREDETI SZERZŐ SZÁNDÉKÁT A BEKEZDÉSEK SZINTJÉN

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Bibliaértelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Egyszerre olvasd el az adott részt. Azonosítsd a témákat. Hasonlítsd össze a te témafelosztásaidat az öt különböző fordítással. A bekezdések nem ihletettek, de mindenképp kulcsfontosságúak az eredeti szerző szándékainak azonosításához, ami az értelmezés szíve. Minden bekezdésnek egy és csak egy témája van.

1. Első bekezdés
2. Második bekezdés
3. Harmadik bekezdés
4. Stb.

SZÖVEGÖSSZEFÜGGÉSI BETEKINTÉSEK

- A. Lukács hatalmas ismerettel rendelkezett a hajózás terén is (A. T. Robertson, a *Word Pictures in the New Testament* [Szóképek az Újszövetségben] című könyvében a 3. kötet, 456. oldalán azt mondja, hogy Lukács 9 szóösszetételt használt a *pleō* kifejezéssel, ami azt jelenti, hogy hajózni), ugyanúgy, ahogy az irodalomban, az orvoslásban a történelemben és a teológiában is. Itt egy lista a technikai, hajózási kifejezésekről

1. elhajóztunk (vö. 13:4; 14:26; 20:15; 27:1)
2. valami alatt hajózni (vö. 27:4,7)
3. felszedték a horgonyt (vö. 27:13)
4. *eurakviló* (Károliban Észak-keleti szél) (vö. 27:14)
5. széllel szemben (vö. 27:15)
6. befutni valami alá (vö. 27:16)
7. alul átkötötték a hajót (vö. 27:17)
8. tengeri horgony (*skeuos*) (vö. 27:17), hajófelszerelés (*skeuēn*) (vö. 27:19)
9. mérőón (vö. 27:28 [kétszer])
10. öl (vö. 27:28 [kétszer])
11. négy horgony a hajó farából (vö. 27:29,40)
12. a kormányrúd tartókötelei (vö. 27:40)
13. az orrvitorlát a szélnek feszítve (vö. 27:40)
14. megfordulni (MSS P⁷⁴, x, A, vö. 28:13)

B. Egy régebbi könyv, ami nagy segítség volt eddig a kommentátorok számára az James Smith, *The Voyage and Shipwreck of St. Paul* (Szent Pál utazása és hajótörése) című könyve, és 1848-ból való.

C. Ezt az utat Rómába a hajózás szempontjából az év egy elég veszélyes szakában kísérelték meg (vö. 27:1,4,7,9,10,14). Általában a november-február volt az az időszak, ami elég veszélyes volt az utazás szempontjából, plusz mínusz két-három hét mindkét irányban. Az általános gabona szállítmányok Rómába 10-14 nap alatt értek oda, de a szélirány miatt a visszaút akár 60 napig is tarthatott.

D. Ebben az igerészben három, de lehet, hogy négy fajta hajó is megemlítettek

1. tengerparti hajó, ami minden kikötőben megállt, és a partvonal közelében haladt
  2. két egyiptomi gabonát szállító hajó, ami Egyiptomból Olaszországba szállított gabonát
  3. valószínűleg egy uszályal történő út, ami Nápoly és Dél-Róma között 69 km volt
- Érdekes végigkövetni Lukács feljegyzését erről az útról egy Földközi-tengeri térképen.

SZÓ ÉS KIFEJEZÉSTANULMÁNY

SZÖVEG: 27:1-8

¹Miután úgy határoztak, hogy hajón szállítanak bennünket Itáliába, átadták Pált a többi fogollyal együtt a császári csapatból való Juliusz nevű századosnak. ²Azután felszálltunk egy adramittiumi hajóra, amely Ázsia tartomány partvidékét akarta behajózni, és elindultunk. Velünk volt a thesszalonikai macedón Arisztarkhosz is. ³Másnap befutottunk Szidónba. Mivel Juliusz emberségesen bánt Pállal, megengedte, hogy elmenjen barátaihoz, és azok gondoskodjanak róla. ⁴Onnan továbbindulva Ciprus alatt hajóztunk el, mert ellenszél volt. ⁵Majd Cilicia és Pamfília partja mentén haladva befutottunk a líciai Mirába. ⁶Ott a százados egy Itáliába induló alexandriai hajót talált, és abba szállított be minket. ⁷Több napig tartó lassú hajózás után nagy nehezen jutottunk el Knidoszig; de mivel a szél miatt nem tudtunk kikötni, elhajóztunk Kréta alatt Szalmóné közelében. ⁸Nagy nehezen elhaladtunk mellette, és eljutottunk egy helyre, amelyet Szépkikötőnek neveznek, és amelyhez közel van Lázea városa.

27:1 „Miután úgy határoztak, hogy hajón szállítanak bennünket Itáliába” Fesztusz egy a hajózás szempontjából veszélyes időben küldte el őket. A „bennünket” kifejezés Pálra és Lukácsra

utal (és valószínűleg másokra is). A legtöbb olyan rész, ahol Lukács többesszámot használ, hajózási részleteket is tartalmaz (vö. 16:10-17; 20:5-15; 21:1-18; 27:1-28:16).

■ **„a többi fogollyal együtt”** Semmit nem tudunk róluk, csak azt, hogy birodalmi foglyok voltak, akik Rómába tartottak.

■ **„százados”** Az ÚSZ-ben ezek az emberek mindig pozitív fényben tűnnek fel (vö. Máté 8; Lukács 7; 23:47; ApCsel 10: és Pál kihallgatásainál is 21-28).

■ **„a császári csapatból való”** Azt tartják róluk, hogy Róma és a provinciák közötti kísérők voltak (vö. W. M. Ramsay, *St. Paul the Traveler and Roman Citizen* [Szent Pál, az utazó és a római állampolgár] 315, 348. oldal), de egy csupán fel nem jegyzett feltételezés Hadrianusz előtt (Kr. u. 117-138).

27:2 „adramittiumi hajó” Ez egy kicsi tengerpart mentén közlekedő hajó volt, ami megállt minden kikötőben. Ennek a hajónak Kis-ázsiai Mízia volt az indulási állomása. Ez volt az első állomása a hosszú és veszélyes Rómába vezető útnak.

■ **„Arisztarkhosz”** Thesszalonika volt az otthona; valószínűleg haza szeretett volna térni (vö. ApCsel 19:29; 20:4; Kol. 4:10; Filemon 24). Lehet, hogy Szekundusz kísérte el (vö. 20:4 és némely görög kézirat erről a versről).

27:3 „Szidón” Ez egy föníciai város, körülbelül 108 km-re északra Cézareától. Ez volt Fönícia régi fővárosa, de már rég elhomályosult Tírusz miatt.

■
NASB „törődéssel”
NKJV, NRSV „kedvesen”
TEV „kedves volt”
NJB „törődött vele”

Ez egy összetett szó a „szeretetből” (*philos*) és az „emberiségből” (*anthrōpos*). Az ApCselben kétszer fordul elő ez a szó, a FŐNÉV a 28:2-ben (vö. Titusz 3:4) és a HATÁROZÓSZÓ itt a 27:3-ban. Juliusz egy együtt érző személy volt (ami eléggé meglepő egy római főállású katonától). Valószínűleg hallott Pál ügyéről.

■ **„barátaihoz”** Ez valószínűleg az ottani keresztényekre utalt. Juliusz megbízott Pálban, de valószínűleg elment vele egy római testőr is.

■ **„gondoskodjanak róla”** A szöveg nem tisztázza, hogy milyen fajta gondoskodásról van szó (érzelmi, fizikai vagy anyagi).

■ **„Ciprus alatt hajóztunk”** Ez egy kicsit összezavaró kifejezés, mert az angol nyelvűek számára azt jelentheti, hogy „délre Ciprustól”, de valójában ez északi irányt jelentett. A többi név, amelyeket megemlítettek a mai Törökország déli és a nyugati partjainál voltak.

27:6 „Itáliába induló alexandriai hajó” Ez egy nagyobb hajó volt (276 ember a fedélzeten, plusz hatalmas mennyiségű gabona), ami Egyiptomból tartott Rómába. A mai emberek Pompeji falain lévő képekről ismerhetik ezeket a nagy hajókat, továbbá Luciusz írásaiból is, kb. Kr. u. 150-ből. Mira volt a legfőbb kikötő ezek számára a nagy gabonaszállító hajók számára.

27:7 „Knidosz” Ez egy szabad, tengerparti város volt a délnyugati parton Ázsia római provinciájában. A legtöbb római hajó ezt a kikötőt használta (vö. Thuküdidész, *Hist.* 8:35). Két

kikötője volt, mert egy félszigeten helyezkedett el.

■ „Szalómé” Ez a város Kréta szigetének keleti csücskében volt. Az időpont miatt ezen az útvonalon próbáltak meg nyugatra eljutni, közel hajózva az szigethez.

27:8 „Szépkikötő” Ez egy öböl volt Kréta Lázea nevű, délen lévő városához közel. Ez nem egy kikötő volt, hanem egy öböl. Elég nehéz lett volna itt maradni egész télen.

SZÖVEG: 28: 9-12

⁹Mivel pedig közben sok idő telt el, és a hajózás is veszedelmessé vált, hiszen a böjt is elmúlt már, Pál figyelmeztette őket: ¹⁰„Férfiak, látom, hogy a további hajózás nem csak a rakományra és a hajóra, hanem életünkre nézve is veszélyessé válik.” ¹¹De a százados inkább hitt a kormányosnak és a hajótulajdonosnak, mint annak, amit Pál mondott. ¹²A kikötő nem volt alkalmas a telelésre, s ezért a többség úgy döntött, hogy továbbhajóznak onnan, hátha eljutnak Főnixbe, ahol áttelelhetnek. Ez Kréta egyik kikötője, amely délnyugat és északnyugat felé néz.

27:9 Volt egy bizonyos szaka az évnek (a téli hónapok) amikor a viharos frontok gyors mozgása és a szelek iránya nagyon veszélyessé tette a Földközi-tengeren való hajózást.

■ „a böjt” Ez az Engesztelés napjára utal (vö. III. Mózes 16). Ez az egyetlen böjt, amit Mózes írásaiban megemléstettek. Így tehát az út időpontja valamikor szeptember és október között lehetett. Október volt az utolsó időszak a tengeri utazásra.

■ „Pál (elkezdte)” Ez egy BEFEJEZETLEN IGEIDŐ, ami utalhat (1) múlt időben történt folyamatos cselekményre vagy (2) a cselekmény kezdetére. A szöveggörnyezetben a 2. lehetőség a legjobb.

27:10 Pál egy erőteljes és határozott figyelmeztetést ad. Mindazonáltal a valóságban ez nem történt meg. Pál itt a személyes véleményét fejezte ki („látom”), vagy Isten megváltoztatta gondolkodását és elhatározta, hogy megmenti a fedélzeten lévő emberek életét (vö. 24. vers)?

27:11

NASB „kormányosnak és a kapitánynak”
NKJV „a kormányosnak és a tulajdonosnak”
NRSV „a kormányosnak és a hajótulajdonosnak”
TEV, NJB „a kapitánynak és a tulajdonosnak”

Ez a kifejezés két különböző embert jelöl.

1. a kormányos (*kubernētēs*), ami arra a személyre utal, aki a hajót kormányozza (vö. Jel. 18:17)
2. a kapitány (*nauklēros*, egy szóösszetétel a „hajó” [*naus*] és az „örökölni” vagy „sorsvetés” [*klēros*]), bár maga a szó jelenthet „hajótulajdonost” is (vö. F. F. Bruce, *The Book of Acts* [Az Apostolok Cselekedetei] című könyvének 507. oldala Ramsay, *St. Paul the Traveler* [Szent Pál, az utazó] 324. oldalát idézi, aki az *Inscriptiones Graecae* 14:918-at idézi). A koiné görög nyelven íródott papiruszokon „kapitány”-ként használták. Hogy mi a pontos különbség e között a két kifejezés között, azt nem tudjuk pontosan (vö. Louw és Nida, *Greek-English Lexicon*, [Görög–angol lexikon] 1. kötet, 548. oldal, szemben Harold Moulton, *The Analytical Greek Lexicon Revised* [Az átdolgozott analitikus görög lexikon] 275. oldala), de az is lehetséges, hogy egy ekkora méretű hajón (alexandriai gabonaszállító hajó) számos vezetőségi rangsor volt, ugyanúgy, mint ahogy a normál hajókon is.

27:12 „hátha” Ez egy NEGYEDIK TÍPUSÚ FELTÉTELES mondat. Azok, akik meghozták a döntést, hogy elhajóznak, tudták, hogy veszélyes lesz, de úgy gondolták, hogy meg tudják csinálni.

■ **„Főnixbe”** Ez egy kikötő, ami Kréta déli partjainál van, a Szépkikötőtől nyugat felé. A régi források alapján pontos helyének meghatározása kétséges (Strabo, *Geography* 10:4:3 szemben Ptolemaiosz, *An Egyptian Geography* 3:17:3). Még mindig közel hajóznak a partokhoz Kréta déli partjai mentén.

■ **„délnyugat és északnyugat felé néz”** Úgy tűnik, hogy Főnixnél két város volt, amit egy a tengerbe kinyúló földterület kettéválasztott. Az egyik kikötő az egyik irányból érkező szeleknek kedvezett, még a másik a másik irányból érkező szeleknek. Az, hogy melyik volt a legmegfelelőbb, az az évszaktól függött.

SZÖVEG: 27:13-20

¹³Mivel pedig déli szél kezdett fújni, azt hitték, hogy megvalósíthatják elhatározásukat; felszedték tehát a horgonyt, és továbbhajóztak Kréta közelébe. ¹⁴Nemsokára azonban a sziget irányából az "Eurakviló"-nak nevezett szélvihar csapott le a tengerre. ¹⁵Mikor az magával ragadta a hajót, úgyhogy nem tudott a széllel szemben haladni, rábízta a hajót, és sodortattuk magunkat vele. ¹⁶Amikor egy kis sziget alá futottunk be, amelyet Klaudának hívnak, csak nagy nehezen tudtuk megtartani a mentőcsónakot. ¹⁷Miután ezt felvonták, óvintézkedéseket tettek: alul átkötötték a hajót, és mivel féltek, hogy a Szirtisz tengerből zátonyaira futnak, a horgonyt leeresztették, és úgy sodródtak tova. ¹⁸A vihar hevesen dobált bennünket, azért másnap kidobálták a hajóterhet, ¹⁹harmadnap pedig a hajó felszerelését dobálták ki saját kezükkel. ²⁰Mivel pedig sem a nap, sem a csillagok nem látszóttak több napon át, és erős vihar tombolt, végül elveszett megmenekülésünk minden reménye.

27:13

NASB, NRSV „erős szél”

NKJV „viharos szél”

TEV „nagyon erős szél”

NJB „hurrikán”

Ez a görög *tuphōn* (tájfún) szó + *ikos* (hasonló). Ez egy hirtelen jött, nagyon erős szél volt. Valószínűleg felerősítették a 2100 m-es krétai hegyek.

27:14

NASB „Euraquico”

NKJV „Euroclydon”

NRSV, TEV „az északkeleti szél”

NJB „az észak-keleti szél”

Ez egy speciális név volt, amit a tengerészek adtak az év ezen szakaszában fújó szélnek. (1) egy görög kifejezésből „keleti szél” (*euros*) és (2) egy latin kifejezésből (*aquilo*) áll, ami „északi szelet” jelent. Ez egy erős, hirtelen érkező északkeleti szél volt.

Mivel ez egy hajózási technikai kifejezéssé vált (*eukakulōn*), a későbbi írástudók félreértették, és számos módon módosították, hogy a szövegkörnyezetben értelmes legyen.

27:15 „nem tudott a széllel szemben haladni” Az ókori hajók orrának mindkét oldalára egy-egy szemet festettek. Később vagy emberi vagy állati figurákat tettek a hajó orrára (vö. 28:11). Még ma is nőneműként azonosítjuk a hajókat. Ez a kifejezés szó szerint azt jelenti, hogy „szemben” (*anti*)

plusz „szem” (*ophthalmos*). Nem tudott a hajó haladni a szélben.

27:16 „Klauda” Ez a kicsi sziget körülbelül 80 km-re van Kréta déli partjától. Teljesen reménytelen volt a helyzetük ebben az erős északkeleti szélben. Kihasználták azt a kis szélárnyékot, amit csak tudtak, hogy felkészítsék a hajót a nyílt tengerre.

Számos görög kézirati változat van ezen sziget nevével kapcsolatban.

1. Kauda, MSS P⁷⁴, ² κ, B
2. Klauda, MSS κ*, A
3. Klaudén, MSS H, L, P, és még több más későbbi minusculus kézirat
4. Gaudēn, a Jeromos által használt görög szöveg
5. Klaudion, néhány minusculus kézirat

UBS³ és az UBS⁴ az elsőnek „B” minősítést (majdnem biztos) ad. Az első két lehetőség lehetséges, hogy a latin név görög formája.

■ **„nagy nehezen tudtuk megtartani a mentőcsónakot”** Ez egy kisebb csónakra utal, amit vontattak (vö. 30. és 32. vers). Ez a maguk után húzott csónak ellenállást keltett, ami miatt nehézkes volt a nagyobb hajó irányítása.

27:17 „alul átkötötték a hajót” Ez arra utal, hogy speciális kötelekkel átkötötték a hajótestet, hogy összetartsa azt a viharban (*Arisztotelész, Rhetoric 2:5:18*).

■ **„Szirtisz tengeröböl zátonyai”** Ezek mozgó homokbordák voltak Észak-Afrika partjainál. Nagy Szirtisznak és Kis Szirtisznek hívták őket (*Pliny, Nat. Hist. 5:4:27*). Nagyon sok hajó tengeri temetőjévé váltak. Hogy elkerüljék a Nagy Szirtiszt, a tengerészek oldalra kormányozták a hajót, hogy lassan déli irányba csorogjanak.

■ **„a horgonyt”** A kulcs ahhoz, hogy helyesen értelmezzük ezt a szöveget az a kifejezés, hogy „leeresztették”. Mit eresztettek le: (1) a tengeri horgonyt, vagy (2) a vitorla egy részét? A cél az volt, hogy lassítsák a hajót, ugyanakkor kormányozni is lehessen.

A tengeri horgony nem egy olyan horgony, ami leért a fenékre, hanem egy ejtőernyő -féle lepedő, ami a benne lévő víz súlyát használta, hogy lelassítsa a hajót, és megakadályozza, hogy dél felé sodródjon (vö. régi latin szöveg, és az NASB, NRSV és NJB angol fordítások).

Számos olyan angol fordítás van, ahol ezt úgy fordították, hogy „leengedték a vitorlát” (vö. NKJV, TEV, NJB, és a peshitta angol fordítása). A görög kifejezés szó szerint azt jelenti, hogy „a dolog” (vö. Louw és Nida, *Greek-English Lexicon* [Görög–angol lexikon], 2. kötet, 223. oldal), amit az adott szöveg fényében kell értelmezni. Számos olyan papiruszra írt szöveg van, ami a vitorlára használja ezt (vö. Moulton és Milligan, *The Vocabulary of the Greek Testament* [A Görög Testamentum szókincse] 577. oldal). Ha valóban így volt, akkor csak egy részét engedték le, de nem mindegyiket. Meg kellett, hogy tartsanak egy bizonyos mértékű irányíthatóságot, hogy oldalirányba hajózhassanak olyan lassan, amilyen lassan csak lehetett.

27:18-19 Ez jól megmutatja, hogy milyen erősnek és veszélyesnek tűnt ez a vihar a kipróbált tengerészek számára (vö. 20. vers).

■ **„kidobálták a hajóterhet”** Ez a cselekedetük azt mutatja, hogy ezek a tengerészek valóban féltették életüket.

27:19 „a hajó felszerelését” Az, hogy pontosan ez mire is utalt, nem tudjuk pontosan, valószínűleg a fővitorlára és a teljes kötélzetre utalt. Ez a kifejezés többértelmű. Ugyanez a kifejezés utalhat a tengeri vitorlára, vagy a vitorlák egy részére a 17. versben.

27:20 „sem a nap, sem a csillagok nem látszóttak több napon át” Ez a kifejezés nyilvánvalóan

felfedi, hogy fogalmuk sem volt merre jártak. Félték Észak-Afrika partjaitól, de nem tudták megmondani, hogy merre voltak (vö. 29. vers). A csillagok vagy a Nap nélkül nem tudtak navigálni vagy megállapítani helyzetüket.

■ „végül elveszett megmenekülésünk minden reménye” Ez megteremti a háttérét Pál bátorításához, amit előző látomására alapozott (vö. 21-26-os versek). Minden forrásuk odaveszett!

SZÖVEG: 27-21-26

21Minthogy már sokat éheztek is, Pál felállt közöttük, és így szólt: "Az lett volna a helyes, férfiak, ha rám hallgattok, és nem indulunk el Krétából, hogy elkerüljük ezt a veszélyt és ezt a kárt. **22**Én azonban most is azt tanácsolom nektek, hogy bizakodjatok, mert egy lélek sem vész el közületek, csak a hajó. **23**Mert ma éjjel élém állt annak az Istennek az angyala, akié vagyok, és akinek szolgállok. **24**Ez azt mondta: Ne félj, Pál, neked a császár elé kell állnod, és Isten neked ajándékozta mindazokat, akik veled vannak a hajón. **25**Ezért bizakodjatok, férfiak! Én hiszek az Istennek, hogy úgy lesz, ahogyan nekem megmondta. **26**Egy szigetre kell kivetődnnünk."

27:21 „már sokat éheztek is” A 33. verssel kapcsolatban legalább 3 lehetséges jelentés jöhet szóba: (1) lehetséges, hogy tengeribetegségük volt az erős, elhúzódó vihar miatt; (2) imádkoztak és böjtöltek vallási célból, hogy megmeneküljenek (azaz valami pogány rituálé, vö. 29. vers); vagy (3) annyira azzal voltak elfoglalva, hogy mentsék a hajót, hogy az étkezéssel nem is foglalkoztak.

■ „az lett volna a helyes, férfiak, ha rám hallgattok” Pál itt azt mondja, hogy „Én megmondtam!” Ez a körülmény lehetőséget biztosított Pál számára, hogy a Lélek szószólójaként cselekedjen.

27:22 „csak a hajó” (azaz *dei*, vö. 26. vers)

27:23 „az Istennek angyala” Számos alkalommal Jézus vagy egy angyal jelent meg Pálnak, hogy bátorítsa őt (vö. 18:9-10; 22:17-19; 23:11; 27:23-24). Istennek az evangelizáció volt a terve és a célja Pál életére (vö. 26. vers; 9:15), ezt pedig egy vihar nem állíthatja meg.

27:24 „Ne félj, Pál” Ez egy JELENIDEJŰ KÖZÉPIGEI FELSZÓLÍTÁS NEGATÍV SZÓCSKÁVAL, ami általában azt jelenti, hogy abbahagyni egy cselekedetet, ami már folyamatban volt (vö. ApCsel 23:11; Péld. 3:5-6).

■ „Isten neked ajándékozta mindazokat, akik veled vannak a hajón” Ez az első IGE BEFEJEZETT KÖZÉPIGEI KIJELENTÉS. Istennek terve és célja volt Pál szolgálatával (vö. 9:15; 19:21; 23:11). Rómában fog (*dei*) bizonyosságot tenni a kormányzati és a katonai vezetők előtt.

Pál élete és hite hatással volt a vele utazók végzetére. A kegyelem ezen kiterjesztését az V. Mózes 5:10-ben, 7:9-ben és az I. Kor. 7:14-ben is látjuk. Ez nem szünteti meg a személyes felelősséget, de kihangsúlyozza a potenciális befolyását a hívő családtagoknak, barátoknak, munkatársaknak.

27:25 Pál bátorítása a 22. versben, „bizakodjatok” JELENIDEJŰ FŐNÉVI IGENÉV, és itt újra megismétli „bizakodjatok”, ami JELENIDEJŰ AKTÍV FELSZÓLÍTÁS.

■ „én hiszek az Istennek” Az, hogy Pál találkozott az élő Krisztussal, képessé tette arra, hogy bízson Isten szavában („hogy úgy lesz, ahogyan nekem megmondta”, BEFEJEZETT PASSZÍV KIJELENTÉS). A hit az a kéz, amely fogadja Isten ajándékait – nem csak az üdvösséget, hanem a

gondoskodását is.

Robert B. Girdlestone, *Synonyms of the Old Testament* (Az Ószövetség szinonimái) című írásában egy nagyszerű megállapítást és idézetet hoz Romaine, a *Life of Faith* (A hit élete) című írásából.

„Mi már úgy közelítjük meg az ÚSZ-et, hogy világosan különbséget teszünk egyrészt a hit, másrészt a bizalom és a remény között. A hit az, amikor Istent a szaván fogjuk, míg a bizalom és a türelem továbbá a remény is mind-mind a hit helyénvaló gyümölcsei, amelyek különböző formákban jelenítik meg azt a bizonyosságot, amit a hívő érez. Kapok egy üzenetet létezőm Szerzőjétől; legyen az fenyegetés, egy ígéret vagy egy parancs. Ha úgy fogadom, hogy „igen és ámen”, az a hit; és az a cselekedet, amit ez eredményez az az **amunah**, vagy Isten hűségének cselekedete. Az Írások szerint a hit úgy tűnik, hogy egy szóra, üzenetre vagy egy kijelentésre utal. Így tehát a tanult Romaine a *Life of Faith* írásában azt mondja: – 'A hit kifejezi a hívő számára Isten Igéjének igazságát; az Általa szólott szavakhoz vagy az Általa tett ígéretekhez kapcsolódik, és kifejezi azt a hitet, amivel a hallgató rendelkezik vagy azt, hogy ez valóban igaz; jóváhagyja, rátámaszkodik, a szerint cselekszik: ez a hit'. Ennek gyümölcse attól függően változik, hogy milyen üzenetet kapott az illető, és hogy az, aki kapta milyen körülmények között van. Noét arra vezette, hogy bárkát építsen, Ábrahámot arra, hogy feláldozza fiát, Mózeset arra, hogy elutasítsa, hogy a fáraó lánya fiának neveztesse, az izraelitákat arra, hogy Jerikó falai körül masírozzanak. Hiszek Istennek, hogy úgy lesz, ahogyan nekem megmondta – ez annak a folyamatnak a képe, amit a Biblia úgy hív, hogy hit” (104–105. oldal).

SZÖVEG: 27:27-32

²⁷Eljött a tizennegyedik éjszaka, mióta az Adrián sodródottunk tovább, amikor éjfél tájban azt gyanították a hajósok, hogy valamilyen szárazföldre közelednek. ²⁸Lebocsátották a mérőönt, és húsz ölet állapították meg. Amikor pedig kissé továbbmentek, és ismét lebocsátották, tizenöt ölet állapították meg. ²⁹De mivel féltek, hogy esetleg sziklás helyre vetődünk, a hajó farából négy horgonyt vetettek ki, alig várva a virradatot. ³⁰Ekkor azonban a hajósok meg akartak szökni a hajóról. Le akarták eresztetni a mentőcsónakot a tengerre, azzal az ürüggyel, hogy a hajó orrából akarnak horgonyokat kifeszíteni. ³¹Pál azonban így szólt a századoshoz és a katonákhoz: "Ha ezek nem maradnak a hajón, akkor ti sem menekülhettek meg." ³²A katonák ekkor elvágták a mentőcsónak köteleit, és hagyták, hogy elsodorja az ár.

27:27 „a tizennegyedik éjszaka” Ez az időszak pontosan beleillik abba a távolságba, amit a sodródási konfigurációban leírtak (azaz a tengeri horgony). 766 km-t utaztak 57,9 km/24 órás idő alatt.

■ **„az Adrián”** Ez a Földközi-tenger középső részének déli régiója. Nem a mai Adriai-tengerre utal.

■ **„azt gyanították a hajósok, hogy valamilyen szárazföldre közelednek”** Lehetséges, hogy hallották a hullámtörés hangját, vagy bizonyos madarakat vagy halakat láttak.

■ **„lebocsátották a mérőönt”** Ez abból az IGÉből származik, hogy „ledobni az önt”, ami arra utal, hogy leengedtek egy súlyozott kötelet, ami megjelöltek, hogy megmutassa a víz mélységét.

■ **„öl”** Ez a kitárt karok közötti távolság volt. Azt a mértékegységet jelölte, amit a tengerészek használtak a víz mélységének mérésére.

27:29 Még mindig sötét volt. Nem tudták pontosan, hogy merre voltak. Szerették volna lelassítani vagy megállítani a hajót, ahogyan az a szárazföldhöz közelített, hogy láthassák merre felé halad a hajó.

27:30 Ezek a tengerészek nem voltak a hit emberei. Bármit megtettek volna, hogy mentseék magukat.

27:31 Volt néhány feltétel (HARMADIK TÍPUSÚ FELTÉTELES mondat) ami Pál új látomásához és Isten ígéretéhez kapcsolódott.

■ „menekülhet” Ez a fizikai megmenekülés ÓSZ-i értelmezése (vö. Jakab 5:15). Pált ismerve ezek a tengerészek, katonák és utastársak mind hallották az evangéliumot, ami a szellemi üdvösség ÚSZ-i aspektusának kifejezését vezeti be. Micsoda tragédia az, amikor valaki megmenekül a fizikai haláltól, de örök halált hal!

SZÖVEG: 27:33-38

33 Addig pedig, amíg megvirradt, Pál mindnyájukat arra biztatta, hogy egyenek. Így szólt: **34** „Ma a tizennegyedik napja, hogy étlen várakoztok, és semmit sem ettetek. **34** Ezért intelek titeket, hogy egyetek, mert az is megmeneküléseteket szolgálja. Mert közületek senkinek sem esik le egyetlen hajszál sem a fejről.” **35** E szavak után vette a kenyeret, hálát adott Istennek mindnyájuk szeme láttára, megtörte, és enni kezdett. **36** Erre mindnyájan nekibátorodtak, és ők is enni kezdtek. **37** Lélekszám szerint kétszázhetvenhatan voltunk a hajón. **38** Miután jóllaktak, a gabonát a tengerbe szórva könnyítettek a hajón.

27:34 „Mert közületek senkinek sem esik le egyetlen hajszál sem a fejről.” Pál Jézus szavaihoz hasonlókat használ (vö. Lukács 12:7; 21:18). Ez egy héber idióma volt a védelem kifejezésére (vö. I. Sám. 14:45; II. Sám. 14:11; I. Kir. 1:52).

27:35 Ez nem az Úrvacsorára utal, hanem Pál hitét mutatja meg, még a krízis kellős közepén is. Pál hite másokra is hatással volt (vö. 36. vers).

27:37 „kétszázhetvenhatan” Ez a szám magában foglalja a legénységet és az utasokat is. A B kézirat (a negyedik századból) „76”-ot ír, míg az MSS κ (a negyedik századból) és a C (az ötödik századból) „276”-ot említ. Az A kézirat (ötödik századból) „275”-öt említ Minden modern angol fordításban 276 szerepel. Az UBS⁴ „B” jelzést ad neki (azt jelenti, majdnem bizonyos).

27:38 Ez egy Egyiptomból származó nagy gabonaszállító hajó volt. Már a fedélzeten található összes rakományt és felszerelést kidobálták (vö. 18. vers).

SZÖVEG: 27:39-44

39 Amikor megvirradt, a szárazföldet nem ismerték fel, de egy öblöt vettek észre, amelynek lapos volt a partja. Elhatározták, hogy ha tudják, erre futtatják rá a hajót. **40** A horgonyokat eloldották, és a tengerben hagyták, egyúttal a kormányrúd tartóköteleit is megeresztették, és az orrvitorlát szélnek feszítve igyekeztek a part felé. **41** Mikor azonban a földnyelvhez értek, ráfuttatták a hajót, amelynek orra befúródva ott maradt mozdulatlanul, hátsó része pedig a hullámveréstől kezdett szakadozni. **42** A katonáknak az volt a szándékuk, hogy megölik a foglyokat, nehogy valaki kiúszva elmeneküljön. **43** De a százados meg akarta menteni Pált, visszatartotta őket elhatározásuktól, és megparancsolta, hogy akik úszni

tudnak, azok ugorjanak először a tengerbe, és meneküljenek a szárazföldre, ⁴⁴azután a többiek pedig, ki deszkákon, ki a hajó egyéb darabjain. Így történt, hogy mindnyájan szerencsésen kimenekültek a szárazföldre.

27:39 Bizonyos mértékben még tudták irányítani a hajót (vö. 40. vers).

Van egy görög kézirati változat azzal a kifejezéssel kapcsolatban, hogy „erre futtatják fel a hajót” (vö. MSS $\mathcal{R}$, A, B²), és „*biztonságosan* juttatják partra a hajót” (vö. MSS B* és C). Ez a két szó nagyon hasonló (*exōsai* és *eksōsai*). A régi görög kéziratokat gyakran egy valaki olvasta fel, és többen írták, másolták azokat. A hasonlóan hangzó kifejezéseket gyakran összekeverték.

27:40 Ezek a homokpadok a part mentén nagyon sok hajótörést okoztak. Ebben az esetben azon a helyen alakult ki egy homokpad, ahol az óceán hullámai és az öböl vize találkozott.

■

NASB, NKJV,

NJV „kormányrúd”

NRSV, TEV „kormánylapát”

Ez arra a kettős kormánylapátra/kormányrúdra utalt, amelyek a nagyobb hajókon elég megszokottak voltak. A Jakab 3:4 ugyanezt a szót használja a „kormánylapátra”.

■ „**orrvitorlát**” Ez egy ritka kifejezés, de minden bizonnyal a hajó orron található kis vitorlára utal (vö. Juvenal, *Sat.* 12:69).

27:42 „**A katonáknak az volt a szándékuk, hogy megölik a foglyokat**” Ha a foglyok megszöktek, a katonáknak kellett volna az ő büntetésüket megkapni!

27:43 Pál szavai, hite, cselekedetei meggyőzték a római csapatok vezetőjét, hogy megbízhat benne és megvédte.

MEGVITATANDÓ KÉRDÉSEK

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Biblia értelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Ezek a megvitatandó kérdések azért vannak, hogy segítsenek átgondolni a könyv ezen részének főbb témáit. Gondolat-ébresztő szándékuk van, nem pedig definiáló.

1. Lukács beszámolója Pál római hajóútjáról nagyon sok hajózási kifejezést tartalmaz. Mire utalhat mindez?
2. A 20. vers miért olyan fontos teológiailag?

ApCsel 28

MODERN FORDÍTÁSOK BEKEZDÉSI FELOSZTÁSAI

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Pál Málta szigetén 28:1-10	Pál szolgálata Máltán 28:1-10	Pál Máltán 28:1-6 28:7-10	Máltán 28:1-6 28:7-10	Várakozás Máltán 28:1-6 28:7-10
Pál megérkezik Rómába 28:11-15	Megérkezés Rómába 28:11-16	Utazás Rómába 28:11-15	Máltából Rómába 28:11-15 Rómában	Máltáról Rómába 28:11-14 28:15-16
Pál Rómában prédikál 28:17-22	Pál szolgálata Rómában 28:17-31	Pál és a római zsidók 28:17-22	28:16. 28:17-20 28:21-22	Pál kapcsolatba kerül a római zsidókkal 28:17-20 28:21-22
28:23-29		28:23-29 Befejezés	28:23-27 28:28. 28:29.	Pál kijelentése a római zsidóknak 28:23-27 28:28. Befejezés
28:30-31		28:30-31	28:30-31	28:30-31

HARMADIK OLVASÁSI CIKLUS (az „Útmutató a helyes bibliaolvasáshoz”-ból) KÖVETVE AZ EREDETI SZERZŐ SZÁNDÉKÁT A BEKEZDÉSEK SZINTJÉN

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Bibliaértelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Egyszerre olvasd el az adott részt. Azonosítsd a témákat. Hasonlítsd össze a te témafelosztásaidat az öt különböző fordítással. A bekezdések nem ihletettek, de mindenképp kulcsfontosságúak az eredeti szerző szándékainak azonosításához, ami az értelmezés szíve. Minden bekezdésnek egy és csak egy témája van.

1. Első bekezdés
2. Második bekezdés
3. Harmadik bekezdés
4. Stb.

SZÓ ÉS KIFEJEZÉSTANULMÁNY

SZÖVEG: 28:1-6

¹Miután megmenekültünk, akkor tudtuk meg, hogy Máltának hívják ezt a szigetet. ²A barbárok nem mindennapi emberséget tanúsítottak irántunk, mert tüzet raktak, és a ránk zúduló eső és a hideg miatt mindnyájunkat befogadtak. ³Amikor Pál összegyűjtött egy csomó rőzsét, és a tűzre tette, egy vipera jött elő a melegből, és a kezébe mart. ⁴Amikor a barbárok meglátták a kezéről lecsüngő mérges kígyót, így szóltak egymáshoz: "Bizonyára gyilkos ez az ember, aki a tengerből kimenekült ugyan, de az isteni bosszúállás nem hagyja élni." ⁵Ő azonban lerázta a kígyót a tűzbe, és semmi baja sem esett. ⁶Azok pedig azt várták, hogy feldagad, vagy hirtelen holtan esik össze. Mikor azonban a hosszas várakozás után azt látták, hogy nem történik semmi baja, megváltozott a véleményük, és azt mondták róla, hogy isten.

28:1 „Miután megmenekültünk” Ez a kifejezés a *sōzō* (vö. 27:31) a *dia* előljárószóval. Általában arra használták, hogy valaki biztonságba jutott (vö. 23:24; 27:44; 28:1,4). Lukács még a fizikai gyógyulásra is használja a Lukács 7:3-ban.

Az AORISZTOSZI PASSZÍV MELLÉKNÉVI IGENÉV megmutatja, hogy Lukács a biztonságot annak tulajdonítja, hogy Isten gondoskodott róla (SZENVEDŐ SZERKEZET) ígéretének megfelelően (vö. 27:21-26).

■ **„Málta”** A föníciai tengerészek azt a szigetet Melitának is hívták, ami egy kánaánita kifejezés, és azt jelenti, hogy „menedék”. Ez a terület eredetileg föníciai kolónia volt. Szicília és Észak-Afrika között található. Mindössze 29 km hosszú és 13 km széles kis sziget, de elhelyezkedése nagyszerű tengeri kereskedelmi értéket adott neki. Számos jó kikötője van.

28:2 „barbárok” (az angol szöveg a „bennszülött” szót használja) Ez a kifejezés szó szerint azt jelenti, hogy „barbárok”. Ez nem egy lealacsonyító megnevezés volt, hanem egyszerűen csak olyan emberekre utal, akik sem görögül sem latinul nem beszéltek.

■
NASB „nem mindennapi kedvességet”
NKJV, NRSV,
NJB „szokatlan kedvességet”
TEV „nagyon barátságosak voltak”

Ez az erősen nyomatékosított kifejezés tartalmazza a *philanthrōpos* szót, ami szó szerint azt jelenti, hogy „ember szerető”, mint a 27:3-ban is. Ez a bizonyos törődés és gondoskodás, amit a helybéliek tanúsítottak irántuk azért volt, mert látták Pál csodás esetét a kígyóval a parton. Ez és más csodás cselekedetek (vö. 7-10-es versek) ajtót nyitottak az evangelizációra! Pálnak mindig az evangélium hirdetésén járt az esze (vö. I. Kor. 9:19-23).

28:3 „Pál összegyűjtött egy csomó rőzsét” Ez valójában Pál alázatosságát mutatja. Együtt dolgozott a többiekkel. A damaszkuszi út óta nincs benne semmi elitizmus!

■ **„egy vipera jött elő ... és a kezébe mart”** Ennek a kifejezésnek az alapvető jelentése az, hogy „rátapadni”. De azt is jelentheti, hogy „megmarni” vagy „rátekeredni”.

28:4 „mérges kígyót” Az angol verzió azt mondja, hogy „teremtmény”, ami egy olyan kifejezés, amit a mérges kígyókra a gyógyászatban kezdtek el használni (vö. 10:12).

■ **„de az isteni bosszúállás nem hagyja élni”** A „Justice” (igazságszolgáltatás) vagy „Fate” (sors)

volt a neve az egyik istenüknek. Az Ámósz 5:19-hez hasonlóan a helyzet iróniáját akarták kifejezni. A 6. vers megmutatja, hogy ezek a bennszülött szigetlakók babonás többistenhitűek voltak.

28:6 Ezeknek a szigetlakóknak már volt személyes tapasztalatuk a szigeten lévő kígyókkal. Hozzáállásuk radikális megváltozása hasonló a pogányok reakciójához az ApCsel 14:11-13-ban történt csodák láttán.

■ **„feldagad”** Ez egyike a sok orvosi kifejezésnek, amit Lukács használt (vö. 8. vers). Az ÚSZ-ben csak itt található meg.

SZÖVEG: 28:7-10

⁷Azon a környéken volt a sziget előljárójának, Publiusnak a birtoka, aki befogadott minket, és három napon át nagyon barátságosan megvendégelt. ⁸Történt pedig, hogy Publius apja lázrohamoktól és vérhastól gyötörve ágyinak esett. Pál bement hozzá, és miután imádkozott, rátette a kezét, és meggyógyította. ⁹Miután ez megtörtént, a többi beteg szigetlakó is odament hozzá, és ő meggyógyította őket. ¹⁰Ezért nagy megbecsülésben részesítettek minket, és amikor elhajóztunk, elláttak bennünket minden szükséges dologgal.

28:7 „a sziget előljárójának” Ez a szó valamiféle kormányzati tisztviselőt jelent, szó szerint „az első” (vö. 13:50; Lukács 19:47 „az embereké”; ApCsel 16:12, „a városé”). A szigeten két feljegyzésben találták ezt meg, az egyik görögül volt, a másik latinul. Róma megengedte ennek a szigetnek, hogy saját maga uralkodjon, és egy bizonyos ponton a teljes körű római állampolgárságot is.

28:8 „lázrohamoktól és vérhastól gyötörve ágyinak esett” Málta ismert volt a lázbetegségéről, amit a kecsketejben lévő mikrobák okoztak.

■ **„rátette a kezét, és meggyógyította”** Lásd a Különleges Téma: Kézzrátételek a 6:6-ban.

28:9 Mind két IGE BEFEJEZETLEN, ami ismétlődő vagy a múltban folytatódó cselekményre utal (KIJELENTŐ MÓD). Egyre csak jöttek. Isten pedig Pálon keresztül meggyógyította őket.

A „meggyógyultak” fordítás mögött álló görög IGE a *therapeuō*, amiből a „terápia” szó származik. A kifejezést lehet „szolgálatra” is használni, ugyanúgy, ahogy a „gyógyításra” is. Csak a szövegkörnyezet döntheti el, hogy melyik is illik oda.

SZÖVEG: 28:11-15

¹¹Három hónap múlva azután elindultunk egy alexandriai hajón, amely a szigeten telett, és amelynek címerében Dioszkurok voltak. ¹²Szirakuzába érkezve ott maradtunk három napig. ¹³Innen a part mentén hajózva megérkeztünk Régiumba, és mivel egy nap múlva feltámadt a déli szél, így másnap Puteoliba értünk. ¹⁴Itt testvéreket találtunk, akik kértek, hogy maradjunk náluk hat napig. Így érkeztünk Rómába. ¹⁵Mikor az ottani testvérek hallottak érkezésünkről, elénk jöttek Appiusz fórumáig és Tres Tabernaeig. Amikor Pál meglátta őket, hálát adott Istennek, és megtelt bizakodással.

28:11 „a szigeten telett” A Földközi-tenger a téli időszakban túl viharos volt ahhoz, hogy navigálni lehessen rajta. A hajózási útvonalak február végén vagy márciusban nyíltak meg.

■ **„alexandriai hajón”** Ez valószínűleg egy másik nagy gabonaszállító hajó volt, ami a nápolyi

öbölbe tartott Egyiptomból (vö. 27:6,28).

■ **„amelynek címerében Dioszkurok voltak”** (az angol verzió azt mondja, hogy „iker fiak képei”) Ez Zeusz iker fiaira, Castorra és Polluxra utal. A római istenhitben ők voltak a tengerészek védőszentjei. Poszeidón hatalmat adott nekik, uralkodjanak a szeleken, hullámokon és a viharokon. Különleges csillagjegyük az Ikrek volt. Nyilvánvalóan a hajóorron volt két, kicsi, tündér kinézetű emberalak kifaragva.

28:12 „Szirakuzába” Ez volt a legfontosabb város Szicíliában a keleti parton. Ez a kikötő 128 km-re volt Máltától északra.

28:13 „a part mentén hajózva” A régi unciális kéziratok, $\aleph$ (Sinaiticus) és B (Vaticanus) a „mérő horgony” kifejezést tartalmazza, ami egy technikai kifejezés volt (annyira jellemző Lukácsra), de más régi kéziratok, mint pl. a P⁷⁴, $\aleph^c$, és A az „elmenni mellette” kifejezést használták, mint a 16:8 is.

■ **„Régiumba”** Ez a város Olaszország legdélnyugatibb pontján van.

■ **„Puteoliba”** Ez volt Róma gabona import központja a Nápolyi-öbölben. Körülbelül 290 km-t tettek meg két nap alatt.

28:14 „Itt testvéreket találtunk” Olaszországban és Rómában már voltak keresztény közösségek (vö. 15. vers), akik befogadták Pált.

28:15 „Appiusz fórumáig” Ezzel véget ért a dél Olaszországból tartó bárkán való utazás, és itt kezdődött a nagy római főút, az Appiusz út. 69 km volt Rómáig.

■ **„Tres Tabernaeig”** (Három Fogadó) Ez egy pihenő, megállóhely volt körülbelül 53 km-re Rómától.

■ **„Pál ... megtelt bizakodással”** Pál úgy tűnik, hogy ismét elbátortalanodott. Úgy tűnik, hogy eléggé hajlamos volt erre. Jézus számos alkalommal jelent meg neki, hogy bátorítsa.

SZÖVEG: 28:16

¹⁶Amikor megérkeztünk Rómába, Pálnak megengedték, hogy külön lakjék az őt őrző katonával.

28:16 „Amikor megérkeztünk Rómába” Nem így képzelte el Pál azt, ahogyan eljut Rómába. De Isten így módon tette lehetővé, hogy Pál a római kormánnyal, a katonai és vallási vezetőkkel beszélhessen.

■ **„Pálnak megengedték, hogy külön lakjék az őt őrző katonával”** Pált házi őrizet alá vették. A Pált kísérő tisztartó vallomása meghatározó volt ebben a döntésben.

SZÖVEG: 28:17-22

¹⁷Három nap múlva magához hívatta a zsidók ottani előjáróit. Amikor ezek összegyűltek, így szólt hozzájuk: "Atyámfiak, férfiak, bár semmit sem vétkeztem e nép ellen, vagy ősi szokásaik ellen, Jeruzsálemből mégis foglyul adtak engem a rómaiak kezébe. ¹⁸Miután ezek kihallgattak, szabadon akartak bocsátani, mert semmi halállal büntetendő vétket nem találtak bennem. ¹⁹Mivel azonban ez ellen tiltakoztak a zsidók, kénytelen voltam

fellebbezni a császárhoz; de nem azért, mintha népem ellen akarnék vádaskodni. ²⁰Emiatt kértem, hogy láthassalak titeket, és beszélhessek veletek, hiszen Izráel reménységéért viselem ezt a láncot." ²¹Ők pedig ezt mondták erre: "Mi sem levelet nem kaptunk rólad Júdeából, sem az atyafiak közül nem jött ide senki, és nem jelentett vagy mondott rólad semmi rosszat. ²²Helyesnek tartjuk tehát, hogy tőled halljuk meg, hogyan gondolkozol. Mert erről az irányzatról tudjuk, hogy mindenfelé ellenzik."

28:17 „magához hívatta a zsidók ottani előljáróit” Ez volt Pál alapvető megközelítése (vö. Róma 1:16; 2:9). Elmagyarázza jelenlegi helyzetét, és ajtót nyit az evangélium hirdetésére.

28:18-19 Itt újra világosan lehet látni Lukács apológiai célját! A kereszténység nem jelentett fenyegetést a római államra.

28:19 „tiltakoztak a zsidók” Ez a kifejezőmód furának tűnik a római zsidó vezetőség felé címezve. Lukács az *Ioudaios* (zsidók) kifejezést két értelemben használja.

1. mint nemzetiség – 2:5,11; 9:22; 10:22,28; 11:19; 13:26; 14:1; 16:1,3,21; 17:1,10,17; 18:2,4,5,19; 19:10,17,34; 20:21; 21:21,39; 22:3,12; 24:5,9,24,27; 25:8,9,24; 26:7; 28:17
2. azokra, akik szemtanúként élték át Jézus életének utolsó heteit – 2:15; 10:39
3. negatív értelemben – 9:23; 12:3,11; 13:45,50; 14:2,4,5,19; 17:5,13; 18:12,14,28; 19:13,14,33; 20:3,19; 21:11,27; 22:30; 23:12,20,27; 24:19; 25:2,7,10,15; 26:2,21; 28:19
4. pozitív értelemben – 13:43; 14:1; 18:2,24; 21:20

Az ApCselben lévő legjobb szöveg arra, hogy megmutassa ennek a kifejezésnek a különböző mellékjelentéseit a 14:1-2.

28:20 „Izráel reménységéért” Pál a zsidó vezetőket szólítja meg oly módon, hogy kapcsolatot építsen ki hallgatóságával. „Izrael reménységével” kapcsolatban megpróbál valami közös nevezőt találni ezekkel a zsidó vezetőkkel. Pál számára ez a kifejezés Jézusra utalt, számukra a Megígért Eljövendőre, a Messiásra vagy lehetséges, hogy a feltámadásra!

28:21 Az, hogy nem volt információjuk Pálról elég meglepő három missziós útjának, a jeruzsálemi eseményeknek és pletykáknak a fényében.

28:22 Nyilvánvaló, hogy a Jézusról szóló hírek terjedtek, és hogy sokan reagáltak az evangéliumra. Zsidó körökben ez nem volt jó hír! Mindazonáltal ezek a zsidó vezetők készek voltak arra, hogy meghallgassák Pált.

■ „erről az irányzatról” Lásd Különleges Téma: Jézus a názáreti a 2:22-ben.

SZÖVEG: 28:23-29

²³Kitűztek tehát neki egy napot, és akkor sokan eljöttek hozzá a szállására. Pál bizonyosságot tett előttük az Isten országáról, és reggeltől estig igyekezett őket meggyőzni Jézusról Mózes törvénye és a próféták alapján. ²⁴Egyesek hittek a beszédének, mások meg nem hittek. ²⁵Mivel nem értettek egyet egymással, szétoszlottak, s ekkor Pál ezt az egy igét mondta nekik: "Helyesen szólt a Szentlélek Ézsaiás próféta által atyáitokról, ²⁶amikor ezt mondta: Menj el ehhez a néphez, és mondd meg: Hallván halljatok, és ne értsetek, és látván lássatok, és ne lássátok meg! ²⁷Mert megkövéredett e nép szíve, és fülükkel nehezen hallottak, és szemüket behunyták, hogy ne lássanak szemükkel, és ne halljanak fülükkel, szívükkel ne értsenek, és meg ne térjenek, és meg ne gyógyítsam őket. ²⁸Vegyétek tehát

tudomásul, hogy a pogányoknak küldetett el Istennek ez az üdvössége. Ők pedig meg is fogják azt hallani." 29(Miután ezt mondta, a zsidók maguk között sokat vitatkozva eltávoztak.)

28:23 „sokan jöttek ... reggeltől estig” Pál egész nap magyarázta a keresztény hitet ezeknek a zsidóknak! Micsoda csodálatos lehetőség!

■ **„Isten országáról”** Ez volt Jézus prédikációinak és tanításainak (példabeszédek) a központi témája. Ez egy jelenlévő valóság a hívők életében, és egy jövőbeli beteljesülése Isten uralkodásának, amikor ezen a bukott földön fog uralkodni (vö. Máté 6:10). Ez a kifejezés nyilvánvalóan nem csak Izraelhez kapcsolódik, de szerves része volt Izrael reménységének (vö. 20. vers). Lásd Különleges Téma a 2:35-ben.

■ **„Mózes törvénye és a Próféták”** Ez a héber kánon hármas felosztásából kettő rész, és a teljes ÓSZ-et jelentette (vö. Máté 5:17; 7:12; 22:40; Lukács 16:16; 24:44; ApCsel 13:15; 28:23). Pál módszere (krisztologikus tipológiája és jövőbeli prófécijája) az ÓSZ-i szövegen alapult, Jézus élete mellett.

28:24 Ez az evangélium rejtélyét tükrözi vissza. Miért hisznek egyesek, míg mások nem, ez a szuverén Isten és az emberi szabad akarat rejtélye.

Egy bizonyos értelemben Pál szolgálata a római zsidó vezetők felé szolgálatának egy kis világa. Először a zsidók felé szolgált. Megosztotta velük, hogy Jézus betöltötte az ÓSZ-i Írásokat. Némelyek hittek, de legtöbbjük nem. Ezt is megjósolták az ÓSZ-ben (vö. Ézs. 6:9-10).

28:25-27 „Helyesen szólt a Szentlélek Ézsaiás próféta által” Ez felfedi Pál nézőpontját Izrael hitetlenségének rejtélyéről! A 26-27-es versekben található idézet az Ézs. 6:9-10-ből származik. Jézus gyakran használta ezt a verset az emberi hitetlenségre (vö. Máté 13:14-15; Márk 4:12; Lukács 8:10; János 12:39-40). Pál ekkorra már leírta a Róma 9-11-et (miért utasította el Izrael a Messiását?). Az ÓSZ Izraele sem hitt teljes mértékben. Volt egy hívő maradék, de a többség hitetlen volt.

28:28 „a pogányoknak küldetett el Istennek ez az üdvössége” Lehetséges, hogy ez a Zsolt. 67-re való utalás, főleg a 2. versre. A kereszténység ezen univerzális aspektusa volt az, ami a lázadást keltette Jeruzsálemben, s ami folyamatos problémát okozott sok zsidónak. Ez a következő igehelyekből logikusan következik: I. Mózes 1:26,27; 3:15; 12:3. Ézsaiás, Mikeás és Jónás is megprófétálta. Az Ef. 2:11-3:13-ban Pál által világosan kijelentette Isten, hogy ez volt az örökkévaló terve!

■ **„Ők pedig meg is fogják azt hallani”** Ez a Róma 9-11 igazsága. A zsidók elutasították a Messiást, mert nem illett bele az elvárásaikba, és mert az evangélium minden ember számára ajtót nyitott a hitre.

Az ÓSZ-i ügy igazából nem is a „zsidó szemben göröggel” probléma, hanem a „hívők szemben a nem hívőkkel”. Nem az a lényeg, hogy ki az édesanyád, hanem hogy a szíved nyitva van-e Isten Szelleme és Isten Fia iránt?!

28:29 A régi görög kéziratokban: P⁷⁴, 8, A, B, és E, ez a verset kihagyták. Egyetlen görög kéziratban sem jelenik meg a P előtt, ami a Kr. u-i hatodik századból származik.

SZÖVEG: 28:30-31

30 Ő pedig ott maradt két teljes esztendeig saját bérelt szállásán, és fogadta mindazokat,

akik felkeresték. ³¹Hirdette az Isten országát, és tanított az Úr Jézus Krisztusról, teljes bátorsággal, minden akadályoztatás nélkül.

28:30 „két teljes esztendeig” Valószínűleg a következők miatt volt ennyi idő: (1) normális esetben, ennyi ideig kellett várni, hogy valaki találkozhasson a császárral; (2) ennyi idő kellett, hogy új papírokat szerezzenek be Fesztusztól; (3) ennyi volt a szükséges várakozási idő ahhoz, hogy Ázsiából vagy Jeruzsálemből tanúk érkezzenek; (4) ez az idő valószínűleg közel volt a jogi elévülés törvényéhez. Ez idő alatt írta Pál börtönleveleit (Kol. Ef. Filemon és Filippi).

■ **„saját bérelt szállásán”** Pálnak volt bizonyos anyagi bevétele: (1) sátrakat készített vagy bőrdíszműves volt; (2) gyülekezetek segítettek (Thesszalónika és Filippi); vagy (3) örökölt bizonyos pénzüsszeget.

■ **„fogadta”** Lukács ezt a kifejezést gyakran használta a „szívélyes fogadtatás” értelmével (vö. 18:27; 28:30, és *paradechōmai* a 15:4-ben). Arra is használja a Lukács 8:40-ben és a 9:11-ben, ahogyan a tömeg fogadta Jézust. Az ApCsel 2:41-ben arra is használja, ahogyan az evangéliumot fogadták, amikor Péter prédikált.

■ **„mindazokat, akik felkeresték”** Ez volt a probléma. Pál evangéliumának egyetemes hatásköre volt. Ez olyan „jó hír” volt, ami minden embernek szólt, nem pedig csak a zsidóknak!

28:31 „hirdette ... tanított” A korai, apostolok utáni egyház különbséget tett az igazság előadásának két módja között. Azokat az igehirdetéseket, amelyeket az ApCselben jegyeztek fel (Péter, István, Pál) *Kerygma*-nak nevezik (kihirdetés, vö. 20:25; 28:31; Róma 10:8; Gal. 2:2; I. Kor. 9:27; II. Tim. 4:2), míg Jézus tanításait, amit a levelekben értelmeztek Didakhé-nek hívták (tanítás, vö. 2:42; 5:28; 13:12; Róma 16:17; I. Kor. 14:20).

28:31 „Isten országát” Ez volt Jézus prédikációinak témája. Arra utal, hogy a jelenben Isten uralkodik az ember szívében, és hogy egy nap majd beteljesedik a földön, ugyanúgy, ahogy az a mennyben van. Ez az ígérés azt is megmutatja, hogy ez nem csak a zsidók számára szól. Lásd Különleges Téma a 2:35-ben.

■ **„az Úr”** Az „Úr” a héber *adon* kifejezés fordítása, ami azt jelentette, hogy „tulajdonos, férj, mester, vagy úr”. A zsidók félték attól, hogy kiejtsék azt a szent nevet, hogy YHWH, nehogy hiába vegyék szájukra, megtörve ezzel a tízparancsolat egyikét. Akárhányszor csak az Írásokat olvasták, az *Adon* nevet helyettesítették be a YHWH helyett. Ezért van az, hogy az angol fordításokban az ÓSZ-ben nagybetűkkel írják azt, hogy ÚR, amikor YHWH-t helyettesíti. Azáltal, hogy ezt a címet (*kurios* a görögben) Jézusnak tulajdonítják, az ÚSZ-i írók az Ő istenségét és az Atyával való egyenlőségét bizonyítják.

■ **„Jézus”** „Jézus” az a név, amit Betlehemben az angyal adott az újszülöttnek (vö. Mt. 1:21). Két héber főnévből áll: „YHWH”, az istenség szövetséges neve, és „üdvösség” (azaz Hóseás). Ugyanaz a héber név, mint a Józsué. Amikor egyedül használják, akkor gyakran az embert, a názáreti Jézust azonosítja, Mária fiát (pl. Máté 1:16,25; 2:1; 3:13,15,16).

■ **„Krisztus”** „Krisztus” a héber *Messias* (azaz a Felkent) görög fordítása. Jézus ÓSZ-i címét erősíti meg, mint Akit YHWH megígért, akit azért küldött el, hogy az igazságosság új korszakát felállítsa.

■
NASB **„teljes nyitottsággal, akadályoztatás nélkül”**

NKJV „teljes bátorsággal, senki sem tiltotta”
NRSV „teljes bátorsággal és szabadsággal”
TEV „teljes bátorsággal és szabadsággal beszélt”
NJB „teljesen félelemmentesen és mindenféle akadályoztatás nélkül”

Ez az igevers megmutatja, hogy a római hatóságok nem gondolták, hogy a kereszténység bomlasztó vagy veszélyes lenne. A görög szöveg azzal a **HATÁROZÓSZÓVAL** végződik, hogy „szabadon” vagy „háborítatlanul”. Úgy tűnik, hogy a hirdetés feladatának és a Lélek erejének folyamatos természetét hangsúlyozza.

Nagyon sokan feltételezték, az ApCsel 1:1-re alapozva, hogy Lukács úgy tervezte, egy harmadik kötetet is írni fog, mivel azt a szót használja, hogy „először”, ami több mint kettőt jelent. Néhányan azt is feltételezik, hogy lehetséges, hogy a Pásztori Levelek (I. Tim. II. Tim. és Titusz) a harmadik kötet.

A görög kifejezést (*parrhēsia*) úgy fordítják, hogy „nyitottság” az NASB fordításban, ehhez lásd a Különleges Témát a 4:29-ben.

MEGVITATANDÓ KÉRDÉSEK

Ez egy tanulmányozást elősegítő kommentár, ami azt jelenti, hogy te magad vagy a felelős a saját Biblia értelmezésedért. Mindannyian abban a fényben kell járnunk, ami megadatott. Te, a Biblia és a Szentlélek vagytok az elsődlegesek az értelmezésben. Ne mondj le erről egy kommentátor miatt sem.

Ezek a megvitatandó kérdések azért vannak, hogy segítsenek átgondolni a könyv ezen részének főbb témáit. Gondolat-ébresztő szándékuk van, nem pedig definiáló.

1. Miért azzal van vége az ApCselnek, hogy Pál még börtönben van? Miért végződik olyan hirtelen?
2. Miért tölt olyan sok időt Lukács azzal, hogy leírja Pál Rómába tartó útját és római tartózkodását?
3. Miért próbált meg Pál először mindig a zsidóknak bizonyosságot tenni?
4. Magyarázd el a *Kerygma* és a *Didakhé* közti különbséget.

FÜGGELÉK 1

GÖRÖG NYELVTANI KIFEJEZÉSEK RÖVID DEFINÍCIÓI

A koiné görög, amit hellenisztikus görögnek is hívtak, volt a köznyelv a Földközi-tenger vidékén Nagy Sándor (Kr. e. 336-323) hódításával kezdődően, és körülbelül 800 éven át tartott még ennek a nyelvnek a használata (Kr. e. 300 – Kr. u. 500-ig). Nem csak egy leegyszerűsített klasszikus görög volt ez, hanem nagyon sok tekintetben egy újabb formája is a görög nyelvnek, ami második nyelvvé vált a Földközi-tenger vidékén az ókorban.

Az Újszövetség görög nyelvezete bizonyos értelemben egyedülálló volt, mert használói, Lukácsot és a Zsidókhoz írt levél szerzőjét kivéve, valószínűleg az arámot használták elsődleges (anya-) nyelvként. Így aztán az írásaikra hatással voltak az arám nyelv idiómái és szerkezeti formái. Továbbá olvasták és idézték a Szeptuagintát (az ÓSZ görög fordítását), amit szintén koiné görög nyelven írtak. De a Szeptuagintát szintén olyan zsidó tudósok írták, akiknek az anyanyelvük nem a görög volt.

Ez emlékeztetőül szolgál a számunkra, hogy nem kényszeríthetjük az Újszövetséget egy szoros, kötött nyelvtani formába. Teljesen egyedülálló, mégis sok közös vonás van benne (1) a Szeptuagintával; (2) a zsidó írásokkal, mint pl. Josephus írásaival; és (3) az Egyiptomban talált papiruszokkal. Akkor hogyan közelítsük meg az Újszövetség nyelvtani analizisét?

A koiné görög és az Újszövetség koiné görög nyelvének nyelvtani vonásai nagyon képlékenyek. Nagyon sok értelemben ez az időszak a nyelvtan leegyszerűsítésének időszaka volt. A szöveggörnyezet lesz az elsődleges segítségünk. A szavaknak csak egy tágabb szöveggörnyezetben van értelmük, így aztán a nyelvtani szerkezetet csak a következők fényében érthetjük meg: (1) egy bizonyos szerző saját stílusa; és (2) egy bizonyos szöveggörnyezet. Egyetlen perdöntő definíciót sem alkothatunk a görög formákról és szerkezetekről.

A koiné görög elsődlegesen szóbeli nyelv volt. Az értelmezéshez elég gyakran az igék típusa és formája a kulcs. A legtöbb főmondatban az ige tűnik fel először, megmutatva annak elsődleges jelentését. Amikor egy görög igét analizálunk, akkor három információ darabkát kell megfigyelnünk: (1) az igeidő alapvető hangsúlyát, az igealakot és az ige módját (alaktan vagy morfológia); (2) a bizonyos ige alapvető jelentése (lexikográfia); és (3) és a szöveggörnyezet folyamata (mondattan vagy szintaktika).

(Sok esetben a magyar nyelvben nem létező időket és alakokat ír le, használ hozzá igeverseket, amiket nehéz lehet megkülönböztetni ezen idők és alakok hiánya miatt. A fordító megjegyzése.)

I. IGEIDŐ

A. Az igeidő vagy az aspektus magában foglalja az ige kapcsolatát a már befejezett cselekménnyel vagy a még be nem fejezett cselekménnyel. Ezt gyakran hívják „perfective” („tökéletes”) és „imperfective” („nem tökéletes”) igeidőnek.

1. A perfective igeidő a cselekmény megtörténésére fókuszál. Semmilyen más információ nincs megadva, csak az, hogy valami történt! Annak kezdete, folyamata és tetőpontja nincs megadva.
2. Az imperfective igeidő a cselekmény folyamatára fókuszál. Le lehet ezeket írni lineáris cselekményként, tartós cselekményként, progresszív cselekményként, stb.

B. Az igeidőt aszerint lehet kategorizálni, hogy a szerző hogyan látta a cselekményt annak

folyamatában

1. Megtörtént = AORISZTOSZI
2. Megtörtént és az eredménye látható = BEFEJEZETT MÚLTIDŐ
3. Megtörtént a múltban, az eredménye látható volt, de már nem = RÉGMÚLT
4. Most történik = JELEN
5. A múltban folyamatában történt meg = BEFEJEZETLEN vagy FOLYAMATOS MÚLTIDŐ
6. Meg fog történni = JÖVŐIDŐ

Konkrét példaként arra, hogy ezek az igeidők hogyan segítenek az értelmezésben, a „megment, megtart” kifejezést nézzük meg. Számos különböző igeidőben használták már, hogy megmutassák annak folyamatát és tetőpontját is:

1. AORISZTOSZI – „tartattunk meg” (vö. Róma 8:24, Károli fordítás)
2. BEFEJEZETT – „tartattunk meg, aminek a következményei folyamatosak” (vö. Ef. 2:5,8, Károli fordítás)
3. JELENIDEJŰ – „megtartatunk, üdvözlünk” (vö. I. Kor. 1:18; 15:2, Károli fordítás)
4. JÖVŐIDEJŰ – „megtartatunk, megtartatol” (vö. Róma 5:9,10; 10:9, Károli fordítás)

B. Amikor az igeidőkre fókuszálnak, az értelmezőknek meg kell keresniük azt az okot, ami miatt az eredeti szerző úgy döntött, hogy ezzel az igeidővel fejezi ki magát. Az átlagos „minden fölöslegest mellőző” igeidő az AORISZTOSZI volt. Ez volt a megszokott „nem specifikus”, „jelöletlen” igeidő. Széleskörű módon használható, amit a szövegkörnyezetnek kell pontosítania. Egyszerűen csak annyit állított, hogy valami történt. A múltidejű aspektusa csak a KIJELENTŐ MÓDBAN lehetséges. Ha bármilyen más igeidőt használtak, akkor valami specifikus dolgot hangsúlyoztak ki vele. De mit?

1. BEFEJEZETT (MÚLT) IGEIDŐ. Ez egy befejezett cselekmény, aminek láthatóak az eredményei. Bizonyos módon ez az AORISZTOSZI és a JELEN IDŐ kombinációja volt. Általában a fókusz a maradandó eredményeken volt vagy a cselekedet befejezésén (pl. Ef. 2:5,8; „megtartattatok és folyamatosan megtartattok”).
2. RÉGMÚLT IGEIDŐ. Ez olyan volt, mint a BEFEJEZETT (MÚLT) IDŐ, kivéve, hogy a maradandó eredmények már megszűntek. Pl. János 18:16 „Péter pedig kívül állt (vala – Károli fordítás) az ajtónál”.
3. JELEN IDŐ. Ez egy befejezetlen cselekmény volt. A fókusz általában a cselekmény folyamatán volt. Pl. I. János 3:6,9, „aki Őbenne marad, az nem vétkezik”. „Aki az Istentől született, az nem cselekszik bűnt”.
4. BEFEJEZETLEN vagy FOLYAMATOS MÚLT IDŐ. Ebben az igeidőben a JELEN IDŐHÖZ való kapcsolódás hasonló ahhoz, ahogy a BEFEJEZETT és a RÉGMÚLT IDŐ kapcsolódik egymáshoz. A BEFEJEZETLEN IGEIDŐ olyan befejezetlen cselekményről szól, ami egykor megtörtént ugyan, de már megszűnt, vagy egy a múltban történt cselekmény kezdetére utal. Pl. Máté 3:5, „Akkor kiment hozzá Jeruzsálem... egész környéke”.
5. JÖVŐ IDŐ. Ez egy olyan cselekményről szól, amit általában egy jövőbeli időszakra vetítettek ki. Sokkal inkább a megtörténés lehetősége volt a fókuszban a valódi megtörténés helyett. Gyakran az esemény biztosságáról szólt. pl. Máté 5:4-9, „Boldogok ... mert ők majd ...”.

II. IGEALAK

A. Az igealak magyarázza meg az ige cselekménye és annak alanya közti kapcsolatot.

B. A CSELEKVŐ IGEALAK volt a normális, elvárt, hangsúlyozatlan módja annak, hogy megerősítsék, hogy az alany az ige cselekményét elköveti.

- C. A SZENVEDŐ IGEALAK azt jelenti, hogy az alany az ige cselekményét egy külső okozótól „szenvetde” el. A görög ÚSZ-ben ha egy külső okozó végezte a cselekményt, akkor azt a következő előjárószókkal és esetekkel fejezték ki:
1. egy közvetlen személyes külső okozót a *hupo* szóval HATÁROZÓI ESETTEL (vö. Máté 1:22; ApCsel 22:30).
  2. egy személyes közvetítő külső okozót a *dia* szóval HATÁROZÓI ESETTEL (vö. Máté 1:22).
  3. egy személytelen külső okozót általában az *en* szóval ESZKÖZHATÁROZÓI ESETTEL.
  4. néha akár a személyes akár a személytelen külső okozót egyedül az ESZKÖZHATÁROZÓI ESETTEL, előjárószó nélkül.
- D. A KÖZÉPIGE azt jelenti, hogy az alany végzi az ige cselekményét, ezzel egy időben az ige cselekményében közvetlen módon is részt vesz. Gyakran hívják a fokozott személyes érdek igeidejének. Ez a szerkezet kihangsúlyozta a mellékmondat vagy a mondat alanyát valamilyen módon. Ezt a szerkezetet nem lehet megtalálni az angolban, sem a magyarban. A görög nyelvben a jelentésének és fordításainak lehetősége nagyon széleskörű. Néhány példa erre a formára:
1. VISSZAHATÓ – az alanyon magán látható a közvetlen cselekmény. Példa: Máté 27:5, „felakasztotta magát”.
  2. INTENZÍV – az alany saját maga végzi a cselekményt saját magának. Példa: II. Kor. 11:14, „a Sátán is a világosság angyalának adja ki magát”.
  3. KÖLCSÖNÖS – két alany közjátéka. Példa: Máté 26:4, „megegyeztek abban”.

III. IGE MÓD

- A. A koiné görögben négy igemód van. Az ige valóságához való viszonyát jelölik, legalábbis a szerző gondolkodása szerint. Az igemódok két széles kategóriába vannak felosztva: azok, amik a valóságot jelölik (KIJELENTŐMÓD), és azok, amik a lehetőséget jelölik (KÖTŐMÓD, FELSZÓLÍTÓMÓD, és ÓHAJTÓMÓD).
- B. A KIJELENTŐMÓD volt az a szokványos mód, amivel kifejezték azt a cselekményt, ami megtörtént, vagy legalábbis a szerző gondolataiban mindenképp. Ez volt az egyetlen olyan görög igemód, ami kifejezte a határozott időt, és még itt is másodlagos volt ennek az aspektusa.
- C. A KÖTŐMÓD lehetséges jövőbeli cselekményt fejezett ki. Valami még nem történt meg, de elég nagy esélye van annak, hogy meg fog. Nagyon sok közös tulajdonsága volt ennek a módnak a JÖVŐIDEJŰ KIJELENTÉSSEL. A különbség annyi, hogy a kötőmód bizonyos mértékű kételkedést is kifejez. Az angolban ezt gyakran a következő kifejezésekkel fejezték ki: „tudna”, „tehetné”, „valószínű”, „talán”.
- D. Az ÓHAJTÓMÓD azt a kívánságot fejezte ki, ami elméletileg lehetséges volt. Úgy kezelték ezt, mint ami egy lépéssel távolabb állt a valóságtól, mint a KÖTŐMÓD. Az ÓHAJTÓMÓD bizonyos körülmények közötti megvalósulásról szólt. Az Újszövetségben elég ritka volt az ÓHAJTÁS. A leggyakrabban Pál híres kifejezéseiben használta, tizenöt alkalommal, amit a magyarban „Szó sincs róla!” formában fordítottak le (a Károliban: „Távol legyen!”), az angolban ez így hangzik: „Soha ne essen meg!” vagy a régebbi fordításokban: „Isten mentsen tőle!” (vö. Róma 3:4,6,31; 6:2,15; 7:7,13; 9:14; 11:1,11; I. Kor. 6:15; Gal. 2:17; 3:21; 6:14). További példák: Lukács 1:38; 20:16; ApCsel 8:20; és T. Thessz. 3:11.

- E. A FELSZÓLÍTÓ MÓD egy olyan parancsot hangsúlyozott, ami lehetséges volt, de a hangsúly a beszélő szándékán volt. Csak szándékozott lehetőséget erősített meg, és mások döntésén múlott a megvalósulás feltétele. Volt egy különleges használata a FELSZÓLÍTÓ MÓDNAK az imádságokban és harmadik személyű kérésekben. Ezek a parancsok csak JELEN és az AORISZTOSZI időben voltak megtalálhatók az ÚSZ-ben.
- F. Néhány nyelvtan a MELLÉKNÉVI IGENEVEKET is egy külön típusú módnak veszi. A görög ÚSZ-ben ezek nagyon megszokottak, amit általában igei melléknevekként definiálnak. Ahhoz a fő igehez kapcsolódva fordítják őket, amihez kötődnek. Széleskörűen lehetett a fordításokban ezeket a melléknévi igeneveket felhasználni. Az a legjobb megoldás, ha számos különböző angol nyelvű fordítást összehasonlítunk (sajnos a magyarban kevés a kínálat ezen a téren, a ford. megjegy.). Nagyszerű segítséget jelent a Baker kiadó által kiadott *The Bible in Twenty-Six Translations* (A Biblia huszonhat fordítása) című könyv.
- G. Az AORISZTOSZI AKTÍV KIJELENTÉS volt a normál, vagy „jelöletlen” módja annak, hogy feljegyezzenek egy történést. Bármilyen más igeidő, igealak vagy mód már megkülönböztető jelentőséggel bírt, amit az eredeti szerző tudatni szeretett volna.
- IV. Azok számára, akik nem járatosak a görög nyelvben, a következő tanulást segítő könyvek megadhatják a szükséges információt:
- A. Friberg, Barbara és Timothy: *Analytical Greek New Testament* (Analitikus görög Újszövetség), 1988, Baker kiadó, Grand Rapids.
- B. Marshall, Alfred: *Interlinear Greek-English New Testament* (Interlineáris görög–angol Újszövetség), 1976, Zondervan kiadó, Grand Rapids.
- C. Mounce, William D. : *The Analytical Lexicon to the Greek New Testament* (Analitikus lexikon a görög Újszövetséghez), 1993, Zondervan kiadó, Grand Rapids.
- D. Summers, Ray: *Essentials of New Testament Greek* (Az újszövetségi görög nyelv lényeges elemei), 1950, Broadman kiadó, Nashville.
- E. Az Illinois államban lévő Chicago városban található Moody Bibliaiskolán keresztül elérhetőek koiné görög nyelvű levelező tagozatú akkreditált kurzusok.

V. FŐNEVE

- A. Szintaktikailag a főnevet az eset határozza meg. Az eset a főnév ragozott alakja, ami megmutatta annak kapcsolatát az igével és a mondat további részével. A koiné görögben az esetek funkcióinak többségét az előjárószavak jelölték. Mivel az eset formája számos különböző kapcsolatot volt képes azonosítani, az előjárószavak úgy fejlődtek tovább, hogy képesek voltak világosabban elválasztani ezeket a funkciókat.
- B. A görög eseteket a következő nyolc módon kategorizálták:
1. Az ALANYESET a megnevezésre szolgált, és általában ez adta meg a mondat vagy a mellékmondat alanyát. Arra is használták, hogy a főnevek és a melléknevek állítmánya legyen azáltal, hogy a „lenni” és a „válni” igéket hozzákapcsolják.
  2. A BIRTOKOS ESETET leírásra használták és általában megjelölte a jellemzőjét vagy a minőségét annak a szónak, amihez kapcsolódott. Azt a kérdést válaszolta meg, hogy „Milyen fajta?” Általában az angol „of” előjárószóval fejezték ki, ami a

- magyarban a birtokos jelzőknek felel meg.
3. A HATÁROZÓI ESET ugyanazt a ragozott alakot használja, mint a BIRTOKOSESET, de ezt arra használták, hogy az elválasztottságot fejezzék ki vele. Általában a következőktől való elválasztottságot fejezte ki: egy bizonyos időponttól, helytől, forrástól, eredettől vagy foktól. Gyakran az angol „from” előjárószóval fejezték ki, ami a magyar „-tól, -től, fogva” megfelelője volt.
  4. A RÉSZESHATÁROZÓI ESETET arra használták, hogy személyes érdekeltséget fejezzenek ki vele. Ez jelölhet pozitív vagy negatív aspektust is. Gyakran ez volt az indirekt tárgy. Ezt gyakran az angol „to” előjárószóval fejezték ki, aminek a magyar megfelelője, a „neki, részére, számára”.
  5. A HELYHATÁROZÓI ESETnek ugyanaz volt a ragozott alakja, mint a RÉSZESHATÁROZÓInak, de ez térbeli, időbeli vagy logikus keretek közötti helyzetet határozott meg. Az ezeket kifejező előjárósavak magyar megfelelői a következők: „-ban, -ben, -on, -en, -ön, -nál, -nél, -kor, között, míg, amíg, alatt, által, rajta, és mellett”.
  6. Az ESZKÖZHATÁROZÓI ESETnek ugyanaz volt a ragozott alakja, mint a RÉSZESHATÁROZÓI és a HELYHATÁROZÓI esetnek. Eszközt vagy társat fejezett ki. Az ezeket kifejező előjárósavak magyar megfelelői a következők: „-val, -vel, által, vagy vele”.
  7. A TÁRGYESESETet arra használták, hogy a cselekmény következtetését leírják vele. Korlátozottságot fejezett ki. A leggyakoribb használata a közvetlen tárgy volt. Arra a kérdésre válaszol, hogy „Milyen messze?”, vagy „Milyen mértékig?”
  8. A MEGSZÓLÍTÓ ESETet közvetlen megszólításra használták.

VI. KÖTŐSZAVAK ÉS CSATOLÓSZAVAK

- A. A görög egy nagyon precíz nyelv, mert nagyon sok kötőszava van. Gondolatokat kapcsol össze (mellékmondatok, mondatok és bekezdések). Annyira megszokottak voltak, hogy a hiányuk (asyndeton) gyakran jelentőséggel bírtak biblíamagyarázati szempontból. Valójában ezek a kötőszavak és kapcsolószavak mutatták meg a szerző gondolatmenetének irányát. Ezek a szavak gyakran alapvető jelentőséggel bírtak abban, hogy meghatározhassuk, hogy pontosan mit is akar a szerző mondani.
- B. Itt egy lista néhány kötő és kapcsolószóval és azok jelentésével (ezeknek az információknak a többségét a következő könyvből gyűjtöttük össze: H. E. Dana és Julius K. Mantey: *A Manual Grammar of the Greek New Testament* [Kézikönyv a görög Újszövetség nyelvtanáról]).
  1. Időt jelző kapcsolószavak
    - a. *epei, epeidē, hopote, hōs, hote, hotan* (subj.) – „mikor, amikor”
    - b. *heōs* – „amíg”
    - c. *hotan, epan* (subj.) – „amikor csak, akármikor”
    - d. *heōs, achri, mechri* (subj.) – „addig”
    - e. *priv* (infin.) – „előtt, mielőtt”
    - f. *hōs* – „mióta, óta, mikor, amikor”
  2. Logikai kapcsolószavak
    - a. célhatározói
      - (1) *hina* (subj.), *hopōs* (subj.), *hōs* – „azért hogy, hogy”
      - (2) *hōste* (hangsúlyos tárgyeseti főnévi igenév) – „hogy”
      - (3) *pros* (hangsúlyos tárgyeseti főnévi igenév) vagy *eis* (hangsúlyos tárgyeseti főnévi igenév) – „hogy”
    - b. Okozati (a ok és a szándék nyelvtani formái között szoros hasonlóság van)
      - (1) *hōste* (főnévi igenév, ez a leggyakoribb) – „azért hogy, így aztán”

- (2) *hiva* (subj.) – „azért hogy”
  - (3) *ara* – „hogy”
  - c. Okozati
    - (1) *gar* (okozó/hatás vagy ok/következmény) – „mert”
    - (2) *dioti, hotiy* – „mert”
    - (3) *epei, epeidē, hōs* – „mivel”
    - (4) *dia* (tárgyesettel és hangsúlyos főnévi igenévvel) – „mert”
  - d. Feltételező
    - (1) *ara, poinum, hōste* – „ezért aztán”
    - (2) *dio* (a legerősebb feltételező kötőszó) – „ami alapján, amiért, ezért”
    - (3) *oun* – „ezért, tehát, aztán, következésképpen”
    - (4) *toinoun* – „ennek megfelelően”
  - e. Ellentétet kifejező
    - (1) *alla* (erőteljes ellentétet kifejező) – „de, kivéve”
    - (2) *de* – „de, bár, mégis, másrésről”
    - (3) *kai* – „de”
    - (4) *mentoi, oun* – „mindazonáltal”
    - (5) *plēn* – „mindamellet” (leginkább a Lukácsban fordul elő)
    - (6) *oun* – „mindazonáltal”
  - f. Összehasonlítás
    - (1) *hōs, kathōs* (összehasonlító mellékmondatokat köt össze)
    - (2) *kata* (összetett szavakban, *katho, kathoti, kathōsper, kathaper*)
    - (3) *hosos* (a Zsidókhöz írt levélben)
    - (4) *ē* – „mint”
  - g. Folyamatosságot vagy sorozatosságot kifejező
    - (1) *de* – „és, most”
    - (2) *kai* – „és”
    - (3) *tei* – „és”
    - (4) *hina, oun* – „hogy”
    - (5) *oun* – „aztán” (a Jánosban)
3. Nyomatékosító
- a. *alla* – „minden bizonnyal, igen, valóban”
  - b. *ara* – „valóban, csakugyan, minden bizonnyal, valóban”
  - c. *gar* – „de valóban, biztosan, valóban”
  - d. *de* – „valóban”
  - e. *ean* – „éppen, valóban, igazán”
  - f. *kai* – „éppen, valóban, igazán”
  - g. *mentoi* – „valóban”
  - h. *oun* – „valóban, mindenképp”

VII. FELTÉTELES MONDATOK

- A. A FELTÉTELES MONDAT olyan mondat, ami egy vagy több feltételes mellékmondatot tartalmaz. Ez a nyelvtani szerkezet segíti az értelmezést, mert megadja a feltételeket, okokat vagy okozatokat, amiért a főige cselekménye megtörténik, vagy épp nem történik meg. Négy fajta feltételes mondat létezett. Onnan indul, hogy valami igaznak tűnt a szerző szempontjából, vagy az írás célja miatt, és afelé tart, ami csak egy óhaj, kívánság volt.
- B. Az ELSŐ TÍPUSÚ FELTÉTELES MONDAT olyan cselekedetet vagy állapotot fejezett ki, ami a szerző szemszögéből vagy céljai miatt igaznak tűnt, még akkor is, ha azt a „ha” szóval fejezte ki. Számos szöveggörnyezetben a „mivel” szóval lehetne fordítani, de a

magyar fordítások a „ha” szót használják (vö. Máté 4:3; Róma 8:31). Mindazonáltal ez nem azt akarja jelenteni, hogy minden ELSŐ TÍPUSÚ FELTÉTELES MONDAT igaz valóság lenne. Gyakran arra használták, hogy egy vitában érveljenek vele, vagy hogy kiemeljenek egy téves következtetést (vö. Máté 12:27).

- C. A MÁSODIK TÍPUSÚ FELTÉTELES MONDATot gyakran hívják „tényekkel ellentétesnek”. Olyasvalamit állít, ami a valósággal szemben állt, csak azért, hogy bizonyítson valamit vagy hogy rámutasson valamire. Például:
1. „Ha ő volna ama próféta, tudná, ki ez, és tudná, hogy ez az asszony, aki hozzáér: bűnös.” (Lukács 7:39)
  2. „Mert ha hinnétek Mózesnek, hinnétek nekem.” (János 5:46)
  3. „Ha még mindig embereknek akarnék tetszeni, nem volnék Krisztus szolgálója.” (Gal. 1:10)
- D. A HARMADIK TÍPUS egy lehetséges jövőbeli eseményről szól. Gyakran feltételezi a cselekmény valószínűségét. Általában magában foglalja az eshetőséget is. A főige cselekménye a „ha” mellékmondatban szereplő cselekménytől függően lehetséges. Példák az I. Jánosból: 1:6-10; 2:4,6,9,15,20,21,24,29; 3:21; 4:20; 5:14,16.
- E. A NEGYEDIK TÍPUS áll legtávolabb a lehetőségtől. Nagyon ritka az ÚSZ-ben. Tulajdonképpen nincs is olyan teljes NEGYEDIK TÍPUSÚ FELTÉTELES MONDAT, amelyikben a feltétel mindkét része illik a definícióba. Egy példa a részleges NEGYEDIK TÍPUSRA az I. Péter 3:14 nyitó mellékmondata. Egy másik példa a részleges NEGYEDIK TÍPUSRA az ApCsel 8:31-ben egy összegző mellékmondat.

VIII. TILTÁSOK

- A. A JELENIDEJŰ FELSZÓLÍTÁS a TAGADÓSZÓCSKÁVAL gyakran (de nem kizárólagosan) arra helyezi a hangsúlyt, hogy befejezzenek egy olyan cselekedetet, ami már folyamatban volt. Például: „ne gyűjtsetek magatoknak kincseket a földön” (Máté 6:19); „ne aggódjatok életetekért” (Máté 6:25); „Tagjaitokat se adjátok oda a bűn szolgálatára, hogy a gonoszság fegyvereivé legyenek” (Róma 6:13); „ne szomorítsátok meg az Isten Szentlelkét” (Ef. 4:30); „ne részegedjete meg a bortól” (5:18).
- B. Az AORISZTOSZI KÖTŐMÓD a *ME* SZÓCSKÁVAL azt hangsúlyozza, hogy „el se kezdjenek egy cselekedetet”. Például: „ne gondoljátok” (Máté 5:17); „ne aggódjatok tehát” (Máté 6:31); „ne szégyellj” (II. Tim. 1:8).
- C. A DUPLA TAGADÁS A KÖTŐMÓDDAL egy nagyon nyomatékos tagadás. „Soha de soha” vagy „semmilyen körülmények között”. Például: „nem lát halált soha” (János 8:51); „inkább nem eszem húst soha” (I. Kor. 8:13).

IX. A NÉVELŐ

- A. A koiné görögben az „a/az” határozott névelőt hasonló módon használták, mint az angolban és a magyarban. Az alapvető funkciója az volt, hogy „mutatóként” felhívja a figyelmet a szóra, névre vagy a kifejezésre. Ennek használata szerzőről szerzőre változott az Újszövetségben. A határozott névelő a következő módokon is funkcionálhat:
1. kontraszt eszközeként, mutatónévmásként;
  2. egy már korábban bemutatott tárgyra vagy személyre való utalás jeleként;
  3. segít azonosítani az alanyt a mondatban a kötőigével. Például: „Az Isten Lélek” (János 4:24); „az Isten világosság” (I. János 1:5); „Isten a szeretet” (4:8,16).

- B. A koiné görögben nem volt határozatlan névelő, mint a magyarban az "egy". A határozatlan névelő hiánya jelentheti, hogy
1. valaminek a jellemére vagy a minőségére figyel;
  2. valaminek a kategóriájára figyel.
- C. Az ÚSZ-i szerzők nagyon széleskörűen váltogatták a névelő használatát.

X. A HANGÚLYOZÁS MÓDJAI A GÖRÖG ÚJSZÖVETSÉGBEN

- A. A hangsúlyozás technikái az Újszövetségben szerzőről szerzőre változtak. A legkövetkezetesebb és legformálisabb szerzők Lukács és a Zsidókhöz írt levél szerzője voltak.
- B. Már korábban is megállapítottuk, hogy a hangsúly tekintetében az AORISZTOSZI AKTÍV KIJELENTÉS volt a standard és a jelöletlen igeidő, de bármilyen más igeidőnek, igealaknak vagy igemódnak jelentősége volt az értelmezésben. Ez persze nem azt jelenti, hogy az AORISZTOSZI AKTÍV KIJELENTÉSt nem használták sűrűn nyelvtanilag jelentőségeltjes értelemben. (példa: Róma 6:10 [kétszer]).
- C. A szórend a koiné görögben
1. A koiné görög nyelv ragozott nyelv volt, így nem függött a szórenden, csakúgy mint a magyar. Így aztán a szerző megváltoztathatta a normális elvárt szórendet, hogy megmutathassa:
    - a. hogy a szerző mit akart kihangsúlyozni az olvasó számára;
    - b. azt, amiről a szerző azt gondolhatta, hogy az olvasó számára meglepő lesz;
    - c. hogy mi foglalkoztatta a szerzőt a szíve mélyén.
  2. A görög nyelv normál szórendjét illetően még mindig nem állapodtak meg. Mindazonáltal a feltételezett normál szórend a következő:
    - a. kötőigék esetén
      - (1) ige
      - (2) alany
      - (3) kiegészítők
    - b. tárgyias igék esetén
      - (1) ige
      - (2) alany
      - (3) tárgy
      - (4) indirekt tárgy
      - (5) előljárói kifejezések
    - c. névszói csoportoknál
      - (1) főnév
      - (2) melléknévképző
      - (3) előljárói kifejezések
  3. A szórend lehet nagyon fontos értelmezési eszköz. Például:
    - a. „Bajtársi jobbukat nyujták nékem és Barnabásnak” (Károli fordítás). A „bajtársi jobb” kifejezés az eredetiben megosztott és a mondat elejére került, hogy megmutassa a jelentőségét (Gal. 2:9).
    - b. „Krisztussal együtt” a mondat elején van. A halála központi helyen van (Gal. 2:20).
    - c. „Régen sokszor és sokféleképpen” (Zsid. 1:1) is a mondat elején szerepel. Így jelentette ki Isten magát, s ez volt kiemelve, nem pedig a tény, hogy kijelentette magát.

- D. Általában a hangsúly néhány fokozatát a következő módokon fejezték ki:
1. Annak a névmásnak az ismétlése, ami már megjelent az ige ragozott alakjában. Például: „veletek vagyok...” (Máté 28:20)
  2. Egy elvárt kapcsolat vagy egy másik kapcsoló eszköz hiánya a szavak, kifejezések, mellékmondatok vagy mondatok között. Ezt asyndeton-nak nevezik („nem kötött”). A kötő alak elvárható lett volna, tehát annak hiánya figyelemfelkeltő. Például:
    - a. A Boldog-mondások, Máté 5:3 (a lista ki van hangsúlyozva)
    - b. János 14:1 (új téma)
    - c. Róma 9:1 (új bekezdés)
    - d. II. Kor. 12:20 (a listát hangsúlyozza)
  3. Egy adott szövegekörnyezetben lévő szavak és kifejezések ismétlése. Például: „magasztaljuk dicsőséges kegyelmét” (Ef. 1:6,12, 14). Ezt a kifejezést arra használták, hogy a Szentháromság mindhárom személyének munkáját bemutassák.
  4. Egy idioma vagy szó- (hang) játék használata kifejezések között
    - a. eufemizmus (szépítő kifejezések) – tabu témákról beszélve helyettesítő szavakat használ, mint az „alvás” a halálra (János 11:11-14) vagy a „láb” szót a férfi nemi szervre (Ruth 3:7-8; I. Sám. 24:3 – bár a magyar fordítás ezt nem így hozza, az angolban és az eredetiben az szerepel, hogy betakarja lábát-a ford. megjegy.).
    - b. Kertelés vagy mellébeszélés – Isten nevének más szavakkal való behelyettesítése, mint a „menny királya” (Máté 3:2), vagy „egy hang a mennyből” (Máté 3:17).
    - c. szóképek
      - (1) lehetetlen túlzások (Máté 3:9; 5:29-30; 19:24)
      - (2) enyhe túlzások (Máté 3:5; ApCsel 2:36)
      - (3) megszemélyesítések (I. Kor. 15:55)
      - (4) irónia (Gal. 5:12)
      - (5) költői részek (Fil. 2:6-11)
      - (6) hang-játékok szavakkal
        - (a) „egyház”
          - (i) „egyház” (Ef. 3:21)
          - (ii) „elhívás” (Ef. 4:1,4)
          - (iii) „elhívattatok” (Ef. 4:1,4)
        - (b) „szabad”
          - (i) „szabad asszony” (Gal. 4:31)
          - (ii) „szabadság” (Gal. 5:1)
          - (iii) „szabadított” (Gal. 5:1)
    - d. idiomatikus nyelvezet – olyan nyelvezet, ami általában kulturális és specifikus:
      - (1) az „étel” képletes használata (János 4:31-34)
      - (2) a „templom” szó képletes használata (János 2:19; Máté 26:61)
      - (3) az együttérzés héber idiómája, „gyűlöl” (I. Mózes 29:31; V. Mózes 21:15; Lukács 14:26; János 12:25; Róma 9:13)
      - (4) „Mind” szemben a „sok” kifejezéssel. Vesd össze az Ézs. 53:6-ot, („mindnyájan”) az 53:11,12-vel („sokak”). Ezek a kifejezések egymás szinonimái, mint ahogy azt a Róma 5:18 és 19 mutatja.
  5. Egyetlen szó helyett a teljes nyelvi kifejezés használata. Például: „Az Úr Jézus Krisztus”.
  6. Az *aoutos* kifejezés különleges használata
    - a. névelővel használva (jelzői állapot) „hasonló, ugyanolyan” -nak fordították
    - b. amikor névelő nélkül használták (állítmányi állapot) akkor intenzív visszaható névmásként fordították – „magát”.

E. Azok a Biblia olvasók, akik nem görögül olvassák, számos más módon azonosíthatják a hangsúlyos részeket:

1. Elemző lexikon és párhuzamos görög/magyar szövegű biblia használata.
2. Különböző fordítások összehasonlítása, főleg azoké, amik más-más módszerű fordításokat alkalmaztak. Például: „szóról szóra” való fordítások (angol nyelvű: KJV, NKJV, ASV, NASB, RSV, NRSV,) összehasonlítása „dinamikusan megfelelő” fordításokkal (Williams, NIV, NEB, REB, JB, NJB, TEV). Nagyszerű segítség lehet a Baker kiadó *The Bible in Twenty-Six Translations* (A Biblia huszonhat fordítása) című könyve.

(A fent említett Biblia fordítások kizárólag angol nyelven találhatóak meg, magyarul nincs ennyi elérhető fordítás – a ford. megjegy.)

3. Joseph Bryant Rotherham: *The Emphasized Bible* (Hangsúlyozó Biblia) (Kregel, 1994).
4. Túlzóan szó szerinti fordítások használata
  - a. *The American Standard Version* 1901-ből.
  - b. Rober Young: *Young's Literal Translation of the Bible* (Young szó szerinti bibliafordítása), (Guardian Press, 1976)

A nyelvtan tanulmányozása unalmas, viszont szükséges a helyes értelmezéshez. Ezeknek a tömör definícióknak, hozzáfűzéseknél és példáknál a célja az, hogy bátorítsa és felkészítse a görögül nem tudókat, hogy az ebben a kötetben szereplő nyelvtani jegyzeteket használni tudják. Ezek a definíciók viszont eléggé le vannak egyszerűsítve. Nem szabad őket dogmatikus, rugalmatlan módon használni, hanem inkább lépcsőként egy mélyebb megértés felé az Újszövetség mondattanában. Remélhetőleg ezek a definíciók abban is segítenek az olvasóknak, hogy megértsék a többi tanulmányozást elősegítő eszközöket, úgy, mint az Újszövetség technikai kommentárjait.

Képesnek kell lennünk arra, hogy meggyőződjünk az értelmezésünk helyességéről azokon az információkon alapulva, amiket a Biblia szövegeiben találhatunk. A nyelvtan az egyike ezeknek a segítő eszközöknek; a többi ilyen információforrás a történelmi háttér, irodalmi szövegekörnyezet, kortárs források szóhasználata és párhuzamos szövegrészek.

FÜGGELÉK 2

SZÖVEGKRITIKA

Ezt a témát oly módon tárgyaljuk, hogy elmagyarázom az ebben a kommentárban található szövegi megjegyzéseket. A következő vázlatot fogjuk használni:

- I. Az angol Biblia szövegi forrásai
  - A. Ószövetség
  - B. Újszövetség
- II. A szövegkritika problémáinak és teóriáinak tömör ismertetése.
- III. Ajánlott források további kutatásokhoz.

I. Az angol Biblia szövegi forrásai

A. Ószövetség

1. A Maszoréta szövegek (angolul az MT betűkkel jelölik) – Az a héber mássalhangzó-jelöléssel ellátott szöveg, amit Aquiba (Akiba) rabbi állított össze Kr. u. 100-ban. A magánhangzók jelölései, az ékezeteket, a széljegyzeteket, az írásjeleket és a bekezdési jeleket Kr. u-i hatodik században kezdték el használni, és a Kr. u-i kilencedik században fejezték be. A zsidó tudósok egy csoportja, a Maszoréta tudósok készítették ezeket. A szövegi forma, amit használtak, ugyanaz a forma volt, amit a Misnánál, a Talmudnál, a Targumoknál, a Peshittánál (szíriai fordítás) és a Vulgátánál használtak.
2. Septuaginta (LXX) – A hagyomány szerint a Szeptuagintát 70 zsidó írástudó készítette el 70 nap alatt az alexandriai könyvtár számára II. Ptolemaiosz király(Kr. e. 285-246) támogatásával. A fordításokat állítólag egy Alexandriában élő zsidó vezető kérésére készítették. Ez a hagyomány „Ariszteász leveléből” származik. Az LXX gyakran Aquiba rabbi írásából (MT) származó különböző zsidó szövegi hagyományon nyugodott.
3. Holt-tengeri tekercsek (DSS) – A Holt-tengeri tekercseket a Kr. előtti római korban írták (Kr. e. 200 – Kr. u. 70) az egyik zsidó szeparatista szekta tagjai, az esszenusok. A héber kéziratok, amiket a Holt-tenger körül számos lelőhelyen találtak meg, némi különbséget mutatnak a MT és a LXX héber szövegi csoportjától.
4. Néhány konkrét példa, hogy ezeknek a szövegeknek az összehasonlítása hogyan segítette az Ószövetség megértésében azokat, akik értelmezni akarták azt.
  - a. Az LXX segített a fordítóknak és a tudósoknak megérteni az MT-t.
    - (1) az LXX azt mondja, Ézs. 52:14: „Sokan iszonyodtak tőle” (magyar új fordítás).
    - (2) az MT az mondja, Ézs 52:14 „Miképpen eliszonyodtak tőled sokan” (magyar Károli fordítás).
    - (3) az Ézs 52:15-ben a névmás megkülönböztetését az LXX megerősítette
      - (a) LXX, „Bámulatba ejt majd sok népet”
      - (b) MT, „Aképpen ejt ámulatba sok népeket”
  - b. A DSS segített a fordítóknak és a tudósoknak megérteni az MT-t.
    - (1) A DSS azt mondja, Ézs. 21:8: „És kiálta, mint oroszlán: Uram az őrtoronyban állok”
    - (2) az MT azt mondja, Ézs. 21:8: „és kiáltottam, mint egy oroszlán: én Uram, őrhelyemen állok minden nap”
  - c. Mind az LXX mind a DSS segített az Ézs. 53:11 jelentésének tisztázásában

- (1) az LXX és a DSS ezt mondja: „Lelki gyötrelmeitől megszabadulva látja őket, és megelégedett lesz”
- (2) az MT ezt mondja: „Mert lelke szenvedése folytán látni fog, és megelégszik”

B. Újszövetség

1. Több mint 5300 teljes vagy részleges kézírata létezik a görög Újszövetségnek. Körülbelül 85 papiruszra íródott, és 268 íródott csupa nagybetűvel (unciális vagy majusculus). Később, körülbelül a Kr. u-i kilencedik század környékén kifejlesztették a folyamatos írást (minusculus vagy kisbetűs). A görög kéziratok írott formában körülbelül 2700-at számlálnak. Továbbá van körülbelül 2100 olyan Szentírás másolat vagy azok listái, amiket az istentiszteleteken használtak, és lektionáriumoknak hívjuk őket.
2. Az Újszövetség részeit tartalmazó, körülbelül 85 görög kéziratot, amit papiruszra írtak, mind múzeumokban őrzik. Némelyik a Kr. u-i második századból származik, de a legtöbb a harmadik vagy a negyedik századból való. Egyik ilyen MSS sem tartalmazza a teljes Újszövetséget. Csak azért, mert ezek a legrégebbi Újszövetség másolatok, az még nem jelenti automatikusan azt, hogy ezeknek kevesebb változatuk lenne. Nagyon sokat ezek közül gyorsan másoltak le helyi használatra. Nem nagyon figyeltek oda a pontosságra a folyamat során. Így aztán elég sok változat létezik.
3. A Codex Sinaiticust, amit a héber א (*aleph* vagy 01) betű jelzett, Tischendorf találta meg a Sínai-hegyen a Szent Katalin kolostorban. A Kr. u-i negyedik századból származik, és az ÓSZ LXX másolatát és a görög ÚSZ-et is tartalmazza. Az „Alexandriai szövegtípusba” tartozik.
4. A Codex Alexandrinus, amit az „A” betűvel vagy (02)-vel jeleztek, egy ötödik századból származó görög kézirat, és Alexandriában, Egyiptomban találták.
5. A Codex Vaticanus, amit a „B” betűvel vagy (03) számmal jelöltek, a római Vatikán könyvtárban találták, és a negyedik század közepére tehető a származása. Tartalmazza az ÓSZ LXX változatát és a görög ÚSZ-et is. Az „Alexandriai szövegtípusba” tartozik.
6. A Codex Ephraemi, amit a „C” betűvel vagy a (04) számmal jelölnek, egy ötödik századi görög kézirat, ami nagyon töredékes.
7. A Codex Bezae, amit a „D” betűvel vagy a (05) számmal jelölnek, egy ötödik századi görög kézirat. Ez az egyik legfőbb képviselője az úgynevezett „Nyugati szövegtípusnak”. Sok hozzátételést tartalmaz és a legfőbb görög forrás, amit a King James angol fordításhoz használtak.
8. Az ÚSZ-i MSS három, de lehet, hogy négy családba sorolható, amik hasonló jellemzőkkel rendelkeznek.
  - a. Alexandriai szövegtípus Egyiptomból
    - (1) P⁷⁵, P⁶⁶ (kb. Kr. u. 200-ból), amelyek az evangéliumokat jegyzik fel
    - (2) P⁴⁶ (kb. Kr. u. 225-ből), ami Pál leveleit jegyzi fel
    - (3) P⁷² (kb. Kr. u. 225-250-ből), ami Péter és Júdás leveleit jegyzi fel
    - (4) Codex B, amit Vaticanusnak is hívnak (kb. Kr. u. 325-ből), ami a teljes Ó és Újszövetséget tartalmazza
    - (5) Origenész ebből a szövegtípusból idéz
    - (6) további MSS, amelyek ugyanezt a szövegtípust alkalmazzák: א, C, L, W, 33
  - b. Nyugati szövegtípus Észak-Afrikából
    - (1) észak-afrikai egyházatyák idézeteiből, pl. Tertullianus, Cyprianus, és az ó-latin fordítás
    - (2) Szent Irenaeus idézetei
    - (3) Tatianosz idézetei és más ó-szíriai fordításokból származó idézetek
    - (4) Codex „D” „Bezae” is ezt a szövegtípust követi

- c. Kelet-bizánci szövegtípus Konstantinápolyból
  - (1) ez a szövegtípus az 5300 MSS 80%-ában fellelhető
  - (2) a szíriai Antiókhiaiából való egyházatyák idézték: kappadóciaiak, Aranyszájú Szent János és Theodorétosz
  - (3) Codex A, csak az evangéliumokban
  - (4) Codex E (nyolcadik századi) a teljes ÚSZ
- d. a negyedik lehetséges szövegtípus a „Cézárei szövegtípus” Palesztinából
  - (1) elsősorban csak Márkban található
  - (2) néhány ezt alátámasztó kézirat a P⁴⁵ és a W

II. A szövegkritika problémáinak és teóriáinak tömör ismertetése.

A. Hogyan keletkeztek a változatok

1. nem szándékos vagy véletlen (a legtöbb előfordulás ebből származik)
  - a. a kézzel történő másolás során bekövetkező tévesztések, mikor a szem hibázik, azaz két hasonló szó második előfordulását olvassa csak el, így az összes közbeeső szót kihagyja (homoioteleuton, azaz „hasonló végződés”)
    - (1) a szem tévedése, kihagy egy betűt vagy szótagot, aminek kétszer kellene előfordulni a szóban vagy kifejezésben (haplography)
    - (2) az elme tévedése, mikor is egy kifejezést vagy egy sort megismétel a görög szövegben (dittography)
  - b. a fül tévedése a kézzel történő lejegyzések alkalmával, amikor a szöveget tollba mondták, és helytelenül betűzték a szót (itacism). A helytelen helyesírás miatt gyakran egy hasonlóan hangzó görög szót jegyeztek le.
  - c. a korai görög szövegekben nem voltak fejezet- és vers beosztások, egyáltalán nem vagy csak kevés írásjelet használtak és nem volt a szavak között szünet. Lehetséges a betűket más helyeken felosztani, más szavakat formálva ezáltal.
2. szándékos
  - a. a másolt szöveg nyelvtani formáját javítandó változtatásokat végeztek
  - b. változtatásokat végeztek, hogy a szöveget más bibliai szövegekkel egyezővé tegyék (párhuzamos részek harmonizációja)
  - c. azáltal születtek a változatok, hogy két vagy több változatot egy hosszú egybefüggő szöveggé formáltak (conflation)
  - d. a szövegben felfedezett hibát kijavították, így változtatást eszközöltek (vö. I. Kor. 11:27 és I. János 5:7-8)
  - e. bizonyos hozzácsatolt információkat, mint például a történelmi háttérrel vagy a helyes értelmezést az egyik írástudó feljegyezte a szöveg mellett a margón, majd egy másik írástudó később behelyezte azt a szövegbe (vö. János 5:4)

B. A szövegkritika alapvető tanai (logikus útmutatások a szöveg eredeti olvasatára, amikor más változatok is léteznek)

1. valószínűleg a legfurább vagy nyelvtanilag a legszokatlanabb szöveg az eredeti
2. valószínűleg a legrövidebb szöveg az eredeti
3. a régebbi szöveg nagyobb súlyt kap az eredetihez való nagyobb közelsége miatt, az összes többi egyenlő
4. az olyan MSS szövegek, amelyek földrajzilag eltérőek, általában az eredeti olvasattal rendelkeztek
5. azokat a doktrinálisan gyengébb szövegeket, legfőképpen azokat, amelyek a kézirat keletkezési idejében fő teológiai vitákat okozó témákhoz kapcsolódtak, mint például a Szentháromság az I. János 5:7-8-ban, kellene inkább preferálni
6. az a szöveg, ami a többi változat eredetét a legjobban meg tudja magyarázni
7. két idézet, ami segít megmutatni az egyensúlyt ezek között a problémát okozó

változatok között

- a. J. Harold Greenlee, *Introduction to New Testament Textual Criticism* (Bevezetés az Újszövetség szövegkritikába) című könyvének 68. oldala:

„Egyetlen keresztény tan sem nyugszik vitatható szövegeken; és az ÚSZ-et tanulmányozónak óvakodnia kellene attól, hogy arra törekedjen, hogy a saját szövege sokkal inkább ortodox vagy doktrinálisan erősebb legyen, mint az ihletett, eredeti szöveg”.

- b. W. A. Criswell azt mondta Greg Garrisonnak a *The Birmingham Newstól*, hogy ő (Criswell) nem hiszi, hogy a Bibliában minden szó ihletett, „legalábbis nem minden szó az, ami a modern közösségnek adatott a fordítók által az évszázadok alatt”. Criswell azt mondta, hogy „én nagyon is hiszek a szövegkritikában. Ezért azt gondolom, hogy a Márk evangéliumának második fele eretnokség: ez egyáltalán nem ihletett, csak kitaláció ... Amikor összehasonlítod azokat a kéziratokat, amik jó régiek, nem találsz semmi olyasmit, mint a Márk könyvének összegzése. Valaki egyszerűen hozzácsatolta ...”

Az SBC hibátlanság mellett álló pátriárkák is azt vallották, hogy a „beszúrás” a János 5-ben is nyilvánvaló, ami arról szól, hogy Jézus a Bethesda tavánál van. És Júdás öngyilkosságának kétféle feljegyzését tárgyalja (vö. Máté 27 és ApCsel 1): „ez csak kétféle nézőpont az öngyilkosságról”, mondta Criswell. „Ha benne van a Bibliában, akkor van rá jó magyarázat, hogy miért van benne. Júdás öngyilkosságáról szóló két feljegyzés szerepel a Bibliában”. Majd hozzátette: „A szövegkritika önmagában egy nagyszerű tudomány. Nem valami olyan, ami múltó vagy arcátlan. Ehelyett inkább dinamikus és központi ...”

III. Kézirati problémák (szövegkritika)

A. Ajánlott források további kutatásokhoz

1. R. H. Harrison: *Biblical Criticism: Historical, Literary and Textual*, (Bibliai kritika: történelmi, irodalmi és szövegi)
2. Bruce M. Metzger: *The Text of the New Testament: Its Transmission, Corruption and Restoration* (Az Újszövetség szövegének átadása, megromlása és helyreállítása)
3. J. H. Greenlee: *Introduction to New Testament Textual Criticism* (Bevezetés az Újszövetségi szövegkritikába)

FÜGGELÉK 3

SZÓJEGYZÉK

Adopcianizmus. Ez volt az egyik legkorábbi nézetek egyike, ami Jézus az istenséghez való viszonyával foglalkozott. Alapvetően azt bizonygatta, hogy Jézus minden tekintetben normális ember volt, és hogy Isten bizonyos értelemben örökbe fogadta a keresztségekor (vö. Máté 3:17; Márk 1:11) vagy a feltámadásakor (vö. Róma 1:4). Jézus annyira példaértékű életet élt, hogy Isten egy adott alkalommal (keresztsége vagy feltámadása) „fiává” fogadta (vö. Róma 1:4; Fil. 2:9). Ez egy korai közösség és egy nyolcadik századi kisebbség nézete volt. Ahelyett, hogy Isten emberré lett volna (testet-öltés) ezt megfordítja, és az ember válik Istenné!

Nagyon nehéz szavakba önteni, hogy Jézus, az Istenség Fiú alakja, a mindennek előtt létező istenség, megjutalmaztatott vagy felmagasztaltatott a példaértékű életéért. Ha már eleve Isten volt, akkor hogyan lehet megjutalmazni? Ha mindennek előtt létező isteni dicsőségben volt, hogyan lehetne még jobban megtisztelni? Bár elég nehéz ezt nekünk felfogni, az Atya valahogy megtisztelte Jézust egy bizonyos, különleges értelemben azért, hogy tökéletesen beteljesítette az Atya akaratát.

Alexandriai iskola. Ez a bibliaértelmezési metódus Egyiptomban, Alexandriában alakult ki a Kr. u-i. második században. Philón alapvető értelmező alapelveit használja, aki Platón követője volt. Gyakran nevezik ezt az allegorikus módszernek is. Ez volt az uralkodó nézet az egyházban egészen a Reformációig. A legnagyobb támogatói Origenész és Szent Ágoston voltak. (Lásd Moises Silva: *Has the Church Misread The Bible?* (Az Egyház vajon félreértette a Bibliát?), Academic kiadó, 1987)

Alexandria Kódex azaz a Codex Alexandrinus. A Kr. u-i ötödik századból, Egyiptomból, Alexandriából származó görög kézirat, ami magában foglalja az Ószövetséget, az Apokrif Íratokat, és az Újszövetség nagy részét. Ez az egyik legjelentősebb forrásunk a teljes görög Újszövetséghez (kivéve Máté bizonyos részei, Jánost és a II. Korinthus). Amikor ez a kézirat, amit „A” betűvel jelölnek, és az a kézirat, amit „B” betűvel jelölnek (Codex Vaticanus azaz a Vatikáni Kódex) megegyeznek egy bizonyos szöveggel kapcsolatban, akkor azt a részt a legtöbb esetben a legtöbb tudós eredetinek fogadja el.

Allegória. Egyfajta bibliai értelmezés, ami eredetileg az alexandriai júdaizmuson belül fejlődött ki. Az alexandriai Philón népszerűsítette. Terjedését alapvetően az a vágy segítette elő, hogy az Írásokat aktuálissá tegyék az adott személy kulturális vagy filozófiai rendszerének megfelelően úgy, hogy nem veszik figyelembe a Biblia történelmi és/vagy irodalmi szöveggörnyezetét. Az Írások minden szövege mögött valami rejtett vagy szellemi jelentést keres. El kell ismerni, hogy Jézus a Máté 13-ban és Pál a Galata 4-ben használt allegóriát, hogy az igazságot kommunikálja. Ez viszont, mindazonáltal tipológia volt, s nem pedig szigorú értelemben vett allegória.

Analitikus (elemző) lexikon. Ez egy olyan kutatási segédeszköz, ami segít, hogy az Újszövetségben minden görög formát azonosíthassunk. Ez egy összeállítás, görög ábécé sorrendben rendezi a formákat és az alapvető definíciókat. Továbbá hozzáilleszt egy interlineáris fordítást is, ami segíti a görögül olvasni nem tudó hívőket, hogy az újszövetségi görög nyelvtani és szintaktikai formákat elemezhesék.

Analógia a Szentírásban. Ez az a kifejezés, amit arra a nézetre használtak, hogy a Biblia egésze Istentől ihletett, ezért nem ellentmondó, hanem kiegészítő. Ez az előfeltételezett megerősítés az alapja annak, hogy párhuzamos ígéresekkel használják a bibliai szöveg értelmezéséhez.

Antiókhiai iskola. Ez a módszer a bibliai értelmezésre a Kr. u-i harmadik században alakult ki a szíriai Antiókhiaiban, válaszreakcióként az egyiptomi Alexandriából származó allegorikus módszerre. Alapvető törekvése az volt, hogy a biblia történelmi jelentésére fókuszált. Úgy értelmezte a Bibliát, mint egy normális, emberi irodalmat. Ez az iskola belekeveredett abba az ellentmondásba, hogy Krisztusnak vajon két természete volt (nestorianizmus) vagy egy természete volt (teljesen Isten és teljesen ember). A Római Katolikus Egyház eretnekségnek titulálta, és áttette székhelyét Perzsiába, de ennek az iskolának kevés jelentősége lett. Később az alapvető hermeneutikai alapelvei a klasszikus protestáns reformerek (Luther és Kálvin) értelmező alapelveivé váltak.

Antitézis, ellentétes. Ez egyike annak a három leíró fogalomnak, amelyek a héber költészetben a sorok közötti kapcsolatot jelölték. Olyan versek soraihoz kapcsolódik, amelyeknek ellentétes volt a jelentésük (vö. Péld. 10:1; 15:1).

Antropomorfizmus. Azt jelenti, hogy „emberi tulajdonságokkal való felruházás”, s ezt a kifejezést arra használták, hogy az Istenről szóló nyelvezetünket definiálják vele. Abból a görög szóból származik, amit az emberiségre használtak. Azt jelenti, hogy úgy beszélünk Istenről, mintha Ő is ember lenne. Istent olyan fizikai, szociológiai és pszichológiai kifejezésekkel írták le, amelyek kötődnek az emberekhez (vö. I. Mózes 3:8; I. Kir. 22:19-23). Ez természetesen csak egy analógia. Bár nincsenek másfajta kategóriák vagy kifejezések amiket használhatnánk, csak az emberek. Így aztán az Istenről való tudásunk bár igaz, mégis korlátozott.

Apokaliptikus irodalom. Ez túlnyomórészt, s lehetséges hogy kizárólagosan is, zsidó műfaj volt. Titkos írással íródott, amit abban az időszakban használtak, amikor a zsidókat idegen világi erők támadták meg vagy foglalták el. Feltételezi, hogy a személyes, megváltó Isten teremtette meg és irányítja a világ eseményeit, és hogy Izrael különösen is fontos az Ő számára. Ez az irodalom végső győzelmet ígér Isten különleges erőfeszítése által.

Nagyon is szimbolikus, képzeletszötte elemeket és titkos kifejezéseket használ. Az igazságot gyakran a következők használatával fejezi ki: színek, számok, látomások, álmok, angyali közbenjárás, titkos kódszavak és gyakran éles dualizmus a jó és a gonosz között.

Néhány példa erre a műfajra: (1) az ÓSZ-ben, Ezékiel (36-48-as fejezetek), Dániel (7-12-es fejezetek), Zakariás; és (2) az ÚSZ-ben, Máté 24; Márk 13; II. Thessz. 2 és a Jelenések könyve.

Apologetika. Ez a görög „jogi védekezés” szótövéből származik. Ez egy meghatározott fegyelem a teológián belül, ami arra törekszik, hogy bizonyítékot és racionális érveket adjon a keresztény hitre.

A priori. Ez lényegében az „előfeltételezés” kifejezés szinonimája. Már korábban elfogadott és igaznak vélt definíciók, alapelvek és álláspontok használatával történő érvelést foglal magában. Ezek olyan dolgok, amiket vizsgálgatás nélkül elfogadunk.

Arianizmus. Arius az egyiptomi Alexandriában lévő gyülekezetben volt presbiter (előljáró) a

harmadik század végén és a negyedik század elején. Ő azt bizonygatta, hogy Jézus mindenk előtt létező volt, de nem volt isteni (legalábbis nem olyan értelemben, mint az Atya), amit valószínűleg a Példabeszédek 8:22-31-gyel támasztott alá. Alexandria püspöke nagy kihívás volt a számára, aki évekig tartó ellenségeskedést kezdett (Kr. u. 318). Az arianizmus a Keleti Egyház hivatalos hitvallásává vált. A Niceai Zsinat (Kr. u. 325) elítélte Ariust, és megerősítette a Fiú teljes egyenlőségét és istenségét.

Arisztotelész. Ő volt az ókori Görögország egyik filozófusa, Platón diákja és Nagy Sándor tanára. Az ő befolyása még ma is a modern tudomány sok területére elér. Ez azért van, mert a megfigyelés és a besorolás által megszerezhető ismeretet hangsúlyozta. Ez a tudományos módszer egyik tana.

A szemantika (jelentéstan) területe. Ez egy bizonyos szóhoz tartozó összes jelentési csoportját foglalja magában. Ez lényegében annak a bizonyos szónak a különböző szövegekörnyezetekben előforduló összes mellékértelmét foglalja magában.

Autográfaiak azaz eredeti írások. Ezek a Biblia eredeti írásainak a nevei. Ezek az eredeti, kézzel írott iratok elvesztek. Csak másolatok másolatai maradtak meg. Ez a forrása sok szövegi változatnak a héber és a görög kéziratokban és az ókori változatokban is.

Bekezdés. Ez az alapvető értelmezési irodalmi egysége a prózának. Egy központi témát s annak kibontását tartalmazza. Ha ennél a legfőbb egységnél maradunk, akkor nem fogunk a lényegtelen dolgokból lényegest gyártani, vagy nem fogjuk kihagyni az eredeti szerző szándékát.

Bezae Kódex azaz a Codex Bezae. Ez a hatodik századból származó görög és latin kézirat. A „D” betűvel jelölik. Az evangéliumokat, az ApCselet és az alapvető leveleket tartalmazza. Számos, írástudók általi hozzáadás jellemzi. A „Textus Receptus” (Elfogadott Szöveg) alapját alkotja, ami a legfőbb görög kézirati hagyomány, ami az angol King James Version nevű bibliafordítás mögött áll.

Bibliai tekintély. Ezt a kifejezést egy nagyon is specifikus értelemben használták. Ez azt jelenti, hogy megértjük, hogy az eredeti szerző mit mondott a saját korának, és azt az igazságot a saját korunkban alkalmazzuk. A bibliai tekintélyt általában úgy definiálják, hogy úgy tekintünk a Bibliára, mint ami az egyetlen tekintéllyel rendelkező iránymutatónk. Mindazonáltal a jelenlegi, helytelen értelmezések fényében ezt a fogalmat a Bibliára korlátoztam, ahogyan a történelmi-nyelvtani módszerek tanaival magyarázzák.

Bibliakritika. Ez a bibliai értelmezés azon művelete, ami az adott könyv történelmi háttérére és irodalmi szerkezetére fókuszál.

Bölcsesség irodalom. Ez volt a régi közel kelet (és a modern világe is) hétköznapi irodalmi műfaja. Lényegében egy próbálkozás volt arra, hogy az új generációt oktassa a sikeres élet iránymutatóira a költészet, példabeszédek vagy esszék által. Sokkal inkább az egyénnek címezték ezeket, mint a társadalom egészének. Nem használt történelmi utalásokat, hanem élettapasztalatokra és megfigyelésekre alapult. A Bibliában Jób könyvétől kezdődően az Énekek Énekig feltételezi YHWH jelenlétét és imádatát, de ez a vallásos világnézet nem nyilvánvaló mindig minden emberi megtapasztalásban.

Mint műfaj, általános igazságokat állított. Mindazonáltal ezt a műfajt nem lehet minden

különleges helyzetben használni. Ezek általános kijelentések, amik nem mindig alkalmazhatóak minden egyes helyzetre.

Ezek a bölcsék fel merték tenni az élet nagy, nehéz kérdéseit. Elég gyakran nagy kihívást állítottak a hagyományos vallási nézetek elé (Jób és a Prédikátor). Egyensúlyt és feszültséget helyeznek az élet tragédiáiról szóló könnyű kérdésekbe.

Deduktív (levezető). A logikának és az érvelésnek ezen módszere az általános alapelvektől a specifikus alkalmazás felé halad az érvelés eszközei által. Pont az ellentéte az induktív (következtető) levezetésnek, ami a megfigyelt tényektől az általános következtetések (teóriák) felé halad, ami tudományos módszert tükröz vissza.

Diaszpóra. Ez a görög szakszó, amit a palesztinai zsidók használtak arra, hogy leírják azokat a zsidókat, akik az Ígéret Földjének földrajzi határain kívül éltek.

Dinamikusan megfelelő. Ez egyfajta bibliafordítási módszer neve. A bibliafordításokat a következőképpen tekinthetjük: folyamatos fejlődés a „szó szerinti” egyezéstől, amikor is minden héber vagy görög szónak van egy angol (magyar) megfelelője; a „parafrázisig” (magyarázó körülírás), amiben csak a gondolatot fordítják le kevesebb figyelmet fordítva az eredeti szavakra vagy kifejezésekre. E között a két módszer között található a „dinamikusan megfelelő” fordítás, ami komolyan veszi az eredeti szöveget, de azt modern nyelvtani formákkal és idiómákkal fordítja le. A fordítások különböző módszereiről nagyon jó elemzést találhatsz a következő könyvben: Fee and Stuart: *How to Read the Bible for All Its Worth* (Hogyan olvasd a Bibliát, annak teljes értékéért) 35. oldal, és Robert Bratcher: *Introduction to TEV* (Bevezetés a TEV bibliafordításba).

Eisegesis (belemagyarázás). Az exegézis ellentéte. Ha az exegézis „kifelé vezet” az eredeti szerző szándékából, akkor ez a kifejezés egy idegen ötletbe vagy véleménybe „vezet befelé”.

Eklektikus. Ezt a kifejezést a szövegkritikával kapcsolatban használják. Arra a gyakorlatra utal, amikor különböző görög kéziratokból kiválasztanak bizonyos szövegrészeket, hogy egy olyan szöveget kapjanak, amiről azt gondolják, hogy közel áll az eredetihez. Elutasítja azt a nézetet, hogy bármelyik görög kézirati család megragadja az eredetit.

Elfogultság. Ez az a kifejezés, amit arra használtak, hogy leírják vele azt az erőteljes hajlamot, ami egy tárgy vagy egy nézőpont felé irányul. Egy olyan gondolkodás, amiben a pártatlanság, az egy bizonyos tárgy vagy nézőpont felé lehetetlen. Ez egy előítéletekkel teli állapot.

Ellentétes. Ez az érvelésnek azon módszere, ami által látszólag ellentmondó vagy paradox párokat egyfajta feszültség tart össze, egy egységesített választ keresve, ami az ellentét mindkét oldalát magában foglalja. Nagyon sok bibliai tanban vannak ellentétpárok, predestináció – szabad-akarát; üdvbizonyosság – kitartás; hit – cselekedetek; döntés – tanítványság; keresztény szabadság – keresztény felelősség.

Előfeltételezés. Ez az egy bizonyos témáról szóló, előre elgondolt értelmezésünkre utal. Gyakran alkotunk véleményt vagy előítéleteket adott témákról, még mielőtt az erről szóló írásokat megközelítenénk. Ezt a hajlamot úgy is nevezik, hogy elfogultság, vagy *a priori* álláspont, egy feltételezés, előre-tudás vagy előfeltételezés.

Elszellemiesítés. Ez a kifejezés az allegorizálás szinonimája abban az értelemben, hogy eltávolítja a történelmi és az irodalmi szövegek környezetét az igerésznek, és egy másik kritérium előfeltétele alapján értelmezi azt.

Eredeti szerző. Ez az Írások tényleges szerzőjére/leírójára utal.

Etimológia (szófejtés). Ez a szavak tanulmányozásának azon aspektusa, amikor az adott szó eredeti jelentését próbáljuk meghatározni. Ebből a szótóból aztán specifikus használatok sokkal könnyebben meghatározhatók. Az értelmezésben nem az etimológia a legfőbb fókusz, sokkal inkább a szó kortárs jelentése és használata.

Exegézis (szövegmagyarázat). Ez az a szakszó, amit arra a gyakorlatra használnak, amikor egy bizonyos szövegrészt értelmeznek. Azt jelenti, hogy „kifelé vezetni” (a szövegből) ami azt jelenti, hogy a célunk, hogy megértsük az eredeti szerző szándékát a történelmi háttér, irodalmi szövegek környezet, a szintaktika és a szó kortárs értelmének fényében.

Félreérthetőség, kétértelműség. Ez arra a bizonytalanságra utal, ami egy írott dokumentumban azt eredményezi, hogy két vagy több lehetséges jelentés van, vagy két vagy több dologra utalhat ugyanaz a dolog. Lehetséges, hogy János szándékosan használja a kétértelműséget (double entendre).

Gnoszticizmus. A legtöbb információnk erről az eretnekségről a második századi gnosztikus írásokból származik. Bár a kezdetleges elemei már az első században (sőt már előbb is) jelen voltak.

Néhány megállapított tan a valentinoszi és a kerinthosi gnoszticizmusból, a második századból: (1) az anyag és a lélek egyképpen örökkévaló (lételméleti dualizmus). Az anyag gonosz, a lélek jó. Isten, aki lélek, nem lehet közvetlenül kapcsolatban a gonosz anyag formálásával; (2) kiáradások vannak (*eónok*, vagy angyali szintek) Isten és az anyag között. Az utolsó vagy a legalacsonyabb az ÓSZ YHWH-ja volt, aki megteremtette az világegyetemet (*kosmos*); (3) Jézus egy kiáradás volt, olyan, mint YHWH, de egy magasabb szinten, közelebb az igaz Istenhez. Néhányan őt tették a legmagasabb szintre, de még így is alacsonyabbra, mint Isten, és semmiképpen sem volt testet öltött istenség (vö. János 1:14). Mivel az anyag gonosz, Jézusnak nem lehetett emberi teste úgy, hogy közben megmarad istenségnek. Jézus egy szellemi jelenés volt (vö. I. János 1:1-3; 4:1-6); és (4) az üdvösséget a Jézusban való hit által lehetett megnyerni, plusz kellett valami különleges tudás is, amit csakis különleges személyes ismerhettek. A tudás (jelszavak) szükséges volt ahhoz, hogy átkelhessenek a mennyei szférák között. A zsidó törvényeskedés szükségszerű volt ahhoz, hogy elérhessék Istent.

A gnosztikus hamis tanítók két egymással szemben álló etikai rendszer mellett korteskedtek: (1) némelyeknek az életstílus teljes mértékben független volt az üdvösségtől. Számukra az üdvösség és a szellemiség titkos tudásba (jelszavakba) volt zárva az angyali szférák által (*eónok*), míg (2) másoknak az életstílus életbe vágó volt az üdvösséghez. Aszkéta életet hangsúlyoztak, amit a valódi szellemiség bizonyítékának tekintettek.

Hermeneutika. Ez az exegézist irányító alapelvekre utaló szakszó. Ez a specifikus iránymutatók egy csoportja, de ugyanakkor egy művészet/tehetség is. Legyen az bibliai vagy világi, a hermeneutikát általában mindig két kategóriába osztják: általános alapelvű és különleges alapelvű. Ezek mind azokhoz a különböző irodalmi típusokhoz kapcsolódnak, amiket a Bibliában találunk. Mindegyik különböző típusnak (műfajnak) meg vannak a saját egyedi

iránymutatói, de osztozhattak közös megállapításokon és értelmezési folyamatokon.

Holt-tengeri tekercek. Ez az elnevezés azokra az ősi szövegekre utal, amik héber és arám nyelven íródtak, s 1947-ben találták meg őket a Holt-tenger közelében. Az első századi júdaista szekta vallásos könyvtára volt ez. A római megszállás nyomása és a hatvanas évek zélóta háborúi miatt elrejtették a tekerceket hermetikusan lezárt agyag edényekben különböző barlangokban és repedésekben. Segítettek abban, hogy megértsük az első századi Palesztina történelmi hátterét, és megerősítették a Maszoréta szövegek helyességét, legalábbis a korai Kr. e. időszakig visszamenőleg. A „DSS” betűkkel jelölik őket.

Idióma. Ezt a szót azokra a különböző kultúrákban megtalálható kifejezésekre használjuk, amelyeknek olyan speciális jelentésük van, ami nem kapcsolódik az adott kifejezés általános jelentéséhez. Néhány modern példa: „hát ez halálosan jó volt” vagy „teljesen kicsináltál”. A Biblia is tartalmaz ilyen típusú kifejezéseket.

Ihletettség. Ez az a fogalom, ami kifejezi, hogy Isten úgy szólt az emberiséghez, hogy a Biblia íróit arra indította, hogy pontosan és tisztán rögzítsék a kijelentését. A teljes fogalmat általában három különböző kifejezéssel fejezik ki: (1) kijelentés – Isten az emberi történelemben munkálkodott; (2) ihletettség – Ő adta meg a saját cselekedeteinek helyes értelmezését, azok jelentését bizonyos kiválasztott embereknek, hogy jegyezzék azokat fel az emberiség számára; és (3) megvilágosodás – az Ő Lelkét adta, hogy segítsen az emberiségnek megérteni saját önleleplezését.

Induktív (következtető). Ez egy logikai vagy érvelési módszer, ami a részletektől az egész felé halad. Ez a modern tudomány tapasztalati módszere. Lényegében ez volt Arisztotelész módszere is.

Interlineáris (sorközi). Ez egy olyan kutatási eszköz, ami segít azoknak, akik nem tudnak a Biblia nyelvén, hogy annak jelentését és szerkezetét analizálhassák. Ez a fajta bibliafordítás az angol (magyar) szöveget a szavak szintjén közvetlenül az eredeti bibliai nyelven írott szöveg alá helyezi. Ez az eszköz, amit egy „analitikus lexikkal” egészítettek ki, meg fogja adni a héber és a görög nyelv formáit és alapvető definícióit.

Irodalmi egység. Ez az adott bibliai könyv nagyobb gondolati felosztásaira utal. Ez állhat pár versből, bekezdésből vagy fejezetből. Ez egy független egység, aminek van egy központi témája.

Irodalmi műfaj. Ez azokra az elkülönülő formákra utal, amiket az emberi kommunikáció magára ölthet, mint például a vers vagy a történelmi elbeszélés. Minden fajta irodalomnak megvannak a maga hermeneutikai műveletei az általános írott irodalmi alapelveken kívül.

Kánon. Ezt a kifejezést arra használták, hogy leírják azokat az írásokat, amik a Bibliát alkotják, s amiket egyedülállóan ihletettnek hittek. Mind az Ó-, mind az Újszövetség esetében használták.

Kézirat. Ez a kifejezés a görög Újszövetség különböző másolataira utal. Általában különböző típusokba sorolják őket a következők szerint: (1) az anyag, amire írták őket (papirusz, bőr), vagy (2) magának az írásnak a formája (nagybetűs vagy folytatólagos írás). Egyesszámban

„MS”, többes számban „MSS” betűkkel jelölik őket.

Kijelentés. Ezt a nevet adták annak a fogalomnak, hogy Isten általa szólt az emberiséghez, hogy oly módon vezette a bibliai írókat, hogy azok pontosan és világosan lejegyezzék az Ő kijelentéseit. A teljes fogalmat általában három különböző kifejezéssel fejezik ki: (1) kijelentés – Isten az emberi történelemben munkálkodott; (2) ihletettség – Ő adta meg a saját cselekedeteinek helyes értelmezését, azok jelentését bizonyos kiválasztott embereknek, hogy jegyezzék azokat fel az emberiség számára; és (3) megvilágosodás – az Ő Lelkét adta, hogy segítsen az emberiségnek megérteni saját önleplezését.

Kommentár. Egy egy speciális kutatást segítő könyv. Egy-egy bibliai könyv általános háttérét mutatja be. Aztán pedig megpróbálja megmagyarázni az egész könyv minden egyes bekezdését. Néhány annak alkalmazására összpontosít, míg mások a szöveggel foglalkoznak egy sokkal inkább technikai módon. Ezek a könyvek nagyon hasznosak, viszont csak azután szabadna használni őket, hogy már elvégeztük a saját előtanulmányainkat. A kommentátor értelmezéseit soha nem szabad kritika nélkül elfogadni. Általában nagyon hasznos, ha több, más-más szempontból íródott kommentárt összehasonlítunk.

Konkordancia. Ez egy másik segédeszköz a bibliatanulmányozáshoz. Felsorolja a szavak összes előfordulási helyét mind az Ó- mind az Újszövetségben. Számos módon segít: (1) meghatározza azt a héber vagy görög szót, ami a keresett magyar szó mögött áll; (2) össze lehet hasonlítani azokat a héber vagy görög szövegrészeket, amiben ugyanaz a szó fordul elő; (3) megmutatja azt, hogy hol vannak azok a különböző héber vagy görög szavak, amik ugyanazzal a magyar kifejezéssel lettek lefordítva; (4) megmutatja, hogy bizonyos szavakat milyen gyakran alkalmaztak egy bizonyos könyvben vagy egy bizonyos író által; (5) segít rátalálni a bibliaversekre a Bibliában (vö. Walter Clark: *How to Use New Testament Greek Study Aids?* [Hogyan kell használni a görög Újszövetség tanulmányozását segítő eszközöket?] 54–55. oldala).

Krisztus-központú. Ezt a kifejezést Jézus központiségére használták. Jelen szerző azzal a fogalommal kapcsolatban használja, hogy Jézus a teljes Biblia Ura. Az Ószövetség Óra mutat, és Ő maga annak beteljesítése és célja (vö. Máté 5:17-48).

Leíró nyelvezet. Ezt a kifejezést azokkal az idiómákkal hozzák összefüggésbe, amiket az ÓSZ írásában használtak. Olyan kifejezésekkel beszél a világunkról, ahogyan az az öt érzékszervünk által megjelenik. Ez nem tudományos leírás, s nem is annak szánták.

Maszoréta szöveg. Ez a Kr. u-i kilencedik századból való Ószövetséget tartalmazó héber kéziratokra utal, amiket zsidó tudósok generációi készítettek, s magánhangzókat jelölő pontokat és más szövegi megjegyzéseket is tartalmaznak. Az Ószövetségünk alapvető forrásszövegét adja. Ennek szövegét a héber kéziratok megerősítették, legfőképpen az Ézsaiást, amit a Holt-tengeri tekercsekből ismerünk. Az „MT” betűkkel jelölik ezt a szöveget.

Megvilágosodás. Ez az a név, amit annak a fogalomnak adtak, ami azt jelöli, hogy Isten szólt az emberiséghez. A teljes fogalmat általában három különböző kifejezéssel fejezik ki: (1) kijelentés – Isten az emberi történelemben munkálkodott; (2) ihletettség – Ő adta meg a saját cselekedeteinek helyes értelmezését, azok jelentését bizonyos kiválasztott embereknek, hogy jegyezzék azokat fel az emberiség számára; és (3) megvilágosodás – az Ő Lelkét adta, hogy

segítsen az emberiségnek megérteni saját önleplezését.

Metonímia (névcsere, fogalomcsere). Ez egy képes beszéd, amiben egy dolog nevét valami másra használták, amit azonosítottak vele. Például: „forr a teafőző”, ami valójában azt jelenti, hogy „forr a víz a teafőzőben”.

Muratori-töredék. Az Újszövetség kanonikus könyveinek listája. Még Kr. u. 200. előttről, Rómából származik. Ugyanazt a 27 könyvet tartalmazza, mint a protestáns Újszövetség. Ez megmutatja, hogy a kánon „gyakorlatilag” már létezett a Római Birodalom különböző részein, a negyedik században tartott helyi gyülekezetek által megrendezett egyházi zsinatok előtt is.

Műfaj. Ez egy francia kifejezés, ami különböző irodalmi típusokat jelöl. A kifejezés jelentése az, hogy az irodalmi formákat olyan kategóriákba sorolja, amik közös jellemzőkkel rendelkeznek, történelmi beszámolók, versek, példabeszédek, apokaliptikus és törvényhozási.

Nesztorianizmus. Nesztoriosz konstantinápolyi egyházatya volt az ötödik században. A szíriai Antiókhában tanult, és azt bizonygatta, hogy Jézusnak két természete volt, egy teljesen emberi és egy teljesen isteni. Ez a nézet eltért az alexandriai ortodox egy természet nézettől. Nesztoriosz legfőbb aggodalma az volt, hogy Máriának az „Isten anyja, istenszülő” nevet adták. Nesztoriosz Alexandriai Kürillosszal szemben állt, és következképpen saját antiókhiai tanítatásával is. Antiókhia volt a történelmi, nyelvészeti, szövegi megközelítésű bibliaértelmezésnek a fellegvára, míg Alexandria a négyes (allegorikus) bibliaértelmezés iskolája volt. Nesztorioszt végül is elmozdították a posztjáról és száműzték.

Papirusz. Ez egy Egyiptomból származó íráshoz használt anyagtípus volt. Folyami nádból készítették. Ez az az anyag, amire a legrégebbi másolatait írták a görög Újszövetségnek.

Parafrázis (más szavakkal elmondó). Ez egyfajta bibliafordítási módszer neve. A bibliafordításokat a következőképpen tekinthetjük: folyamatos fejlődés a „szó szerinti” egyezéstől, amikor is minden héber vagy görög szónak van egy angol (magyar) megfelelője a „parafrázisig” (magyarázó körülírás, más szavakkal elmondás), amiben csak a gondolatot fordítják le kevesebb figyelmet fordítva az eredeti szavakra vagy kifejezésekre. E között a két módszer között található a „dinamikusan megfelelő” fordítás, ami komolyan veszi az eredetiszöveget, de azt modern nyelvtani formákkal és idiómákkal fordítja le. A fordítások különböző módszereiről nagyon jó kis elemzést találhatsz a következő könyvben: Fee and Stuart: *How to Read the Bible for All Its Worth* (Hogyan olvasd a Bibliát, annak teljes értékéért) 35. oldal, és Robert Bratcher: *Introduction to TEV* (Bevezetés a TEV bibliafordításba).

Párhuzamos szövegek. Ennek a fogalomnak a része, hogy a Biblia egészét Isten adta, így aztán a Bibliái önmaga legjobb értelmezője és egyensúlyba hozza az ellentétes igazságokat. Ez akkor is nagyon hasznosnak bizonyul, amikor szeretnénk egy nem világos vagy kettős értelmű ígerészt értelmezni. Abban is segít, hogy megtaláljuk a legérthetőbb ígerészt egy adott témával kapcsolatban, ugyanúgy, mint a többi igei aspektusát egy adott témának.

Lokálpatriotizmus. Ez olyan előfeltételekhez kapcsolódik, amik egy bizonyos helyi teológiai/kulturális háttérbe foglaltnak. Nem ismeri el a bibliai igazságnak vagy

alkalmazásának kultúrákat átható természetét.

Platón. Egyike volt az ókori Görögország filozófusainak. Az ő filozófiája nagy hatással volt a korai egyházra Alexandria, Egyiptom tudósai és később Szent Ágoston által. Ő volt az, aki rögzítette, hogy a földön minden látszólagos, és hogy minden egyszerűen a szellemi archetípus másolata volt. A teológusok később Platón „formáit/ideáit” a szellemi valósággal azonosították.

Rabbinikus judaizmus. A zsidók életének ezen szakasza a babilóniai fogsággal kezdődött (Kr. e. 586-538). Ahogy a papok és a templom tekintélye megszűnt, a helyi zsinagógák váltak a zsidó élet központjává. A zsidó kultúra, közösség, istentisztelet és bibliatanulmányozás ezen helyi központjai váltak a nemzeti vallásos élet központi fókuszává. Jézus napjaiban az „írástudók vallása” párhuzamos volt a papokéval. Jeruzsálem Kr. u. 70-ben történt elestekor az írástudói forma volt az, amiben egyébként a farizeusok domináltak, ami a zsidó vallásos élet irányát kontrollálta. Ezt a Tóra gyakorlatias, törvényeskedő értelmezése jellemezte, úgy, ahogyan azt a szájhagyományok (Talmud) elmagyarázták.

Szeptuaginta. Ezt a nevet adták a héber Ószövetség görög fordításának. A hagyomány szerint hetven nap alatt írta le hetven zsidó írástudó az egyiptomi Alexandria könyvtárának. A dátum a hagyományok szerint Kr. e. 250 (valójában valószínűleg több mint 100 évig tarthatott a befejezése). Ez a fordítás azért jelentőségteljes, mert (1) elég régi szöveget biztosít ahhoz, hogy összehasonlítsuk a Maszoréta héber szöveggel; (2) megmutatja, hogy milyen állapotban volt a Kr. e-i harmadik és második században a zsidó értelmezés; (3) megmutatja, hogy hogyan értelmezték a Messiási próféciaikat még Jézus elutasítása előtt. Rövidítésében az „LXX” betűk jelölik.

Codex Sinaiticus. Ez egy görög kézirat a Kr. u-i negyedik századból. Egy német tudós, Tischendorf találta meg a Szent Katalin kolostorban a Jebel Musa hegyen, ami a hagyományok szerint a Sínai hegy területe. Ezt a kéziratot a héber „A” betűvel jelölik, amit „alephnek” hívnak [א]. Mind az Ó, mind a teljes Újszövetséget tartalmazza. Ez az egyik legrégebbi unciális MSS.

Szinonim vagy rokon értelmű. Ez olyan kifejezésekre utal, amik pontosan ugyanazt jelentik vagy nagyon hasonló a jelentésük (bár a valóságban semmilyen két szónak nincs teljes szemantikai átfedése). Annyira közeli rokonságban állnak, hogy helyettesíthetik is egymást egy mondatban, anélkül hogy elveszne jelentésük. Továbbá arra is használják, hogy meghatározzák vele a héber költészetben előforduló párhuzamok három formája közül az egyiket. Ebben az értelemben két olyan sorra utal a költészetben, amik ugyanazt az egy igazságot fejezik ki (vö. Zsolt 103:3).

Szintaktika. Ez egy görög kifejezés, ami a mondat szerkezetére utal. A mi „nyelvtan” szavunk szinonimája. Arra a módra utal, ami megmutatja, hogy a különböző mondatrészek hogyan állnak össze, hogy egy gondolatot kifejezzenek.

Szintetikus vagy mesterséges. Ez egy egyike annak a három kifejezésnek, ami a héber költészet típusaihoz kapcsolódik. Az a kifejezés a költészet azon soraira utal, amik egymást növekvő módon építik fel, szokták úgy is nevezni, hogy „klimax, vagy csúcspont” (vö. Zsolt 19:7-9).

Szisztematikus vagy rendszeres teológia. Ez az értelmezés azon fázisa, amikor a Biblia

igazságait megpróbálja egy egységesített és racionális módon egymáshoz kapcsolni. Ez sokkal inkább egy logikus prezentációja a keresztény teológiának kategóriákba csoportosítva (Isten, ember, bűn, üdvösség, stb.), mint egy pusztán történelmi bemutatás.

Szó szerinti. Ez a másik neve az Antiókhából származó történelmi hermeneutikai módszernek, ami a szövegre fókuszál. Azt jelenti, hogy az értelmezés magában foglalja a normál és a nyilvánvaló jelentését az emberi nyelvnek, bár ennek ellenére felismeri a képletes nyelvezetet is.

Szövegkiragadás. Ez az Írások értelmezésének azon gyakorlata, amikor idéznek egy verset annak közvetlen vagy kiterjedtebb szöveggörnyezetére való tekintet nélkül, figyelembe se véve annak irodalmi egységét. Ez kimozdítja a verset az eredeti szerző szándékából, és általában magában foglalja az arra való törekvést, hogy egy személyes véleményt bizonyítson vele az illető személy, miközben véleménye biblikus tekintélyét bizonygatja.

Szövegkritika. Ez a Biblia kéziratának tanulmányozása. A szövegkritika szükségszerű, mert egy eredeti példány sem létezik, a másolatok pedig eltérnek egymástól. Arra törekszik, hogy megmagyarázza az eltéréseket, és hogy megadja (amennyire csak lehetséges) a kéziratok eredeti megfogalmazását mind az Ó, mind az Újszövetségre nézve.

Talmud. Ez az a cím vagy név, amit a Zsidó Szájhagyomány becikkelyezésének adtak. A zsidók hiszik, hogy ezt Isten maga adta át Mózesnek a Sínai-hegyen. Valójában viszont úgy tűnik, hogy ez a zsidó tanítók bölcsességének gyűjteménye volt az évek során. A Talmudnak két különböző írott változata van, a babilóniai és a rövidebb, befejezetlen palesztinai.

Természetes kijelentés. Ez az egyik kategóriája Isten az embereknek tett önkijelentésének. Magában foglalja a természetes rendet (Róma 1:19-20) és az erkölcsi lelkiismeretet (Róma 2:14-15). A Zsolt. 19-1-6-ban és a Róma 1-2-ben is beszél róla. Eltér a különleges kijelentéstől, amikor is Isten különleges módon kijelentette önmagát a Bibliában, és természetfeletti módon a Názáreti Jézusban.

Ez a teológiai kategóriát újra és újra hangsúlyozták az „öreg föld” mozgalomban a keresztény tudósok között (pl. Hugh Ross írásai). Ezt a kategóriát arra használják, hogy megerősítsék, hogy minden igazság Isten igazsága. A természet egy nyitott ajtó az Istenről való tudáshoz, de különbözik a különleges kijelentéstől (ami a Biblia). A modern tudomány számára megadja a szabadságot, hogy a természetes rendben végezzék kutatásaikat. Az én véleményem szerint ez egy csodálatos új lehetőség, hogy a modern nyugati tudományos világ számára bizonyosság legyen.

Textus Receptus. Ez a megkülönböztetés Kr. u. 1633-ban, Elvezir görög Újszövetségének megszerkesztésével kezdődött. Lényegében ez a görög Újszövetség egy formája, amit néhány korábbi görög kéziratból és Erasmus (1510-1535), Stephanus (1546-1559) és Elzevir (1624-1678) latin változataiból állítottak össze. A. T. Robertson az *An Introduction to the Textual Criticism of the New Testament* (Bevezetés az Újszövetség szövegkritikájába) című könyvének 27. oldalán a következőt mondja: „A bizánci szöveg gyakorlatilag maga a Textus Receptus”. A bizánci szöveg a legértéktelesebb a korai görög kéziratok három családja közül (nyugati, alexandriai és bizánci). A századok során a kézzel másolt szövegek felhalmozott hibáit mind tartalmazza. Mindazonáltal A. T. Robertson azt is elmondja, (21. oldal), hogy a „Textus Receptus lényegében véve egy elég pontos szöveget őrzött meg a számunkra”. Ez a görög kézirati hagyomány (legfőképpen Erasmus harmadik kiadása 1522-ből) alkotja az

angol nyelvű King James Version nevű bibliafordítás alapját, ami Kr. u. 1611-ből származik.

Tipológia. Ez egy különleges típusa a kijelentésnek. Általában újszövetségi igazságokat jelent, amiket ószövetségi igeszakaszokban lehet megtalálni valamilyen analogikus szimbólum által. Az ilyen típusú értelmezés helytelen használata miatt korlátoznunk kell az Újszövetségben feljegyzett specifikus példák használatát. A hermeneutikának ezen kategóriája volt az alexandriai módszer legfőbb eleme.

Tóra. Ez a héber kifejezés a „tanítás” szóra. Ez lett a hivatalos neve Mózes írásainak (az I. Mózesről az V. Mózesig). A zsidók számára ez a legnagyobb tekintéllyel bíró része a héber kánonnak.

Törvényeskedés. Ezt a fajta hozzáállást a szabályok vagy a rituálék túlhangsúlyozása jellemzi. Hajlamos arra, hogy az Isten általi elfogadottságot a szabályoknak való emberi teljesítményre helyezze. Hajlamos arra, hogy lekicsinyelje a kapcsolatot, és a teljesítményt emeli ki, miközben mindkettő nagyon fontos a szövetséges kapcsolatban, ami a szent Isten és a bűnös emberiség között van.

Codex Vaticanus. Ez a Kr. u-i negyedik századból származó görög kézirat. A vatikáni könyvtárban találtak rá. Eredetileg a teljes Ószövetséget, az apokrif iratokat és az Újszövetséget is tartalmazta. Bár bizonyos részek elvesztek (I. Mózes, Zsoltárok, Zsidókhöz írt levél, a Pásztori levelek, Filemonhoz írt levél és a Jelenések). Ennek ellenére ez egy nagyon hasznos kézirat abban, hogy meghatározza az eredeti kéziratok eredeti szavait. A „B” betűvel jelölik.

Világkép és világnézet. Ezek együtt járó fogalmak. Mind a kettő filozofikus fogalom, ami a teremtéshez kapcsolódik. A „világkép” kifejezés a teremtés „hogyan”-járó utal, míg a „világnézet” a „ki” kérdésre ad választ. Ezek a kifejezések alkalmazhatóak az I. Mózes 1-2 értelmezésére, ami elsősorban a Kivel foglalkozik a teremtés témájában, nem pedig a Hogyannal.

Vulgáta. Ez a neve a latin fordításnak, amit Jeromos készített. Ez lett az alapvető, vagy „hétköznapi” fordítása a Római Katolikus Egyháznak. Kr. u-i 380-as években készült.

YHWH. Ez az ÓSZ-i szövetséges neve Istennek. A II. Mózes 3:14-ben jelenik meg. Ez a héber „lenni” létige MŰVELTETŐ formája. A zsidók féltek kiejteni a nevét, nehogy hiába vegyék a szájukra; így behelyettesítették a héber *Adonai*, „úr” kifejezéssel. Ezért fordították ezt a szövetséges nevet így angolul és magyarul is úr-nak.

FÜGGELÉK 4

HITVALLÁS

Különösebben nem foglalkozom hitvallásokkal. Sokkal inkább a Bibliát magát szeretem elismerni. Mindazonáltal elismerem, hogy azok, akik nem ismernek, egy hitvallás által ki tudják értékelni a doktrinális nézőpontomat. Napjainkban, amikor oly sok a teológiai tévedés és a félrevezetés, teológiám következő rövid összefoglalóját tudom ajánlani:

1. A Biblia, mind az Ó-, mind az Újszövetség, Isten ihletett, tévedhetetlen, hiteles és örök Szava. Isten ön-kinyilatkoztatása, amit természetfeletti vezetés alatt lévő emberek jegyeztek le. Ez az Istenről és céljairól szóló tiszta igazság egyetlen forrása. Továbbá ez az egyetlen forrása a hitnek és a gyakorlatnak Isten Egyháza számára.

2. Csak egyetlen örök, teremtő, megváltó Isten létezik. Ő minden látható és láthatatlan dolog teremtője. Ő szerető és gondoskodó Istenként jelentette ki magát, ugyanakkor igazságos is. Három külön személyben jelentette ki magát: Atya, Fiú és Lélek, valóságosan különállóak, lényegében mégis egyik/ugyanazok.

3. Isten aktívan irányítja az általa teremtett világot. Létezik egy, a teremtésének szánt terve, ami megváltoztathatatlan, és van egy individuális/személyre koncentráló terve, ami megengedi az emberi szabad akaratot. Semmi sem történik Isten tudta és engedélye nélkül, ugyanakkor megengedi az egyéni választást, mind az angyaloknak, mind az embereknek. Jézus az Atya Kiválasztott Embere, és Őbenne potenciálisan mindenki kiválasztott. Istennek a jövővel kapcsolatos előre tudása nem teszi az embert egy meghatározott, előre megírt forgatókönyvbe. Mindannyian magunk vagyunk felelősek a gondolatainkért és tetteinkért.

4. Az emberiség, bár Isten képmására és büntől szabadon teremtett, az Isten ellen való lázadást választotta. Bár egy természetfeletti közvetítő által kísértettek meg, Ádám és Éva mégis saját maguk voltak felelősek az akaratlagos önközpontúságukért. Lázadásuk kihatott a teremtett világra és az emberiségre is. Mindannyiunknak szükségünk van Isten irgalmára és kegyelmére az Ádámiban való közös állapotunk, és az egyéni, akarattal elkövetett lázadás miatt.

5. Isten kirendelte a megbocsátás és a helyreállítás eszközét a bukott emberiség számára. Jézus Krisztus, Isten egyedülálló Fia emberré lett, büntelen életet élt, és az ő helyettesítő halála által kifizette az emberiség bűnéért járó árat. Ő az egyetlen út az Istennel való helyreállításhoz és a vele való közösséghez. Nincs más eszköze a megváltásnak, csakis az ő befejezett munkájába vetett hit.

6. Mindannyiunknak személyesen kell elfogadnunk Istennek Jézusban felajánlott megbocsátását és helyreállítását. Ennek megvalósulása azért történik, hogy tudatosan bízunk Isten ígéreteiben Jézuson és a bűneinktől való tudatos elforduláson keresztül.

7. Krisztusba vetett bizalmunk és a bűnből való megtérésünk alapján mindannyian teljes bocsánatot nyertünk és helyre lettünk állítva. Mindazonáltal ennek az új kapcsolatnak a bizonyítéka egy megváltozott, és folyamatosan változó életben látható. Isten az emberiségnek szánt célja nem csak a menny, majd egy napon, hanem a Krisztushoz való hasonlatosság, ami a most-ra érvényes. Azok, akik valóban megváltattak, bár alkalmanként vétkeznek még, folyamatosan hitben és megtérésben/büntől való folyamatos elfordulásban fognak élni.

8. A Szent Lélek a „másik Jézus”. Jelen van a világban, hogy az elveszetteket Krisztushoz vezesse, és hogy a megtértekben kialakítsa a Krisztushoz való hasonlatosságot. A Lélek ajándékai megtéréskor adatnak nekünk. Ezek Jézus élete és szolgálata a Gyülekezetben, az Ő testében felosztva/szétosztva. Ezek az ajándékok, amik tulajdonképpen Jézus hozzáállása és motivációi, a lélek gyümölcsei által kell, hogy motiválva legyenek. A Lélek ugyanolyan aktív napjainkban, mint amilyen volt bibliai időkben.

9. Az Atya a Feltámadott Krisztust tette minden dolgok bírójává. Ő vissza fog térni a földre, hogy az egész emberiséget megítélje. Azok, akik bizalmukat Jézusba vetették és akiknek a nevük be van írva a Bárány élet-könyvébe, meg fogják kapni az örökkévaló megdicsőült testüket Jézus visszajövetelekor. Vele lesznek mindörökké. Azok, akik elutasították, hogy Isten igazságára

válaszoljanak, örökké el lesznek választva a Három-egy Istennel való közösség örömétől. Az Öröggel és annak angyalaival együtt megítéltetnek.

A fenti nyilván nem egy teljes és alapos felsorolás, de remélhetőleg ízelítőt ad a szívem teológiai stílusából. Nagyon kedvelem a következő állítást:

„A lényeges dolgokban – egység, a felszínes dolgokban – szabadság, minden dologban pedig – szeretet.”